

Wojewoda Opolski Sławomir Kłosowski

Diagnoza oraz określenie potrzeb i potencjałów rozwojowych Województwa Opolskiego opracowana przez wojewódzki Zespół ds. analiz szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich.

Opole, 30 sierpnia 2022 r.

Spis treści

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWA WOJEWÓDZTWA, WRAZ Z IDENTYFIKACJĄ POTRZEB I POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH 7

1.1 OGÓLNE INFORMACJE NA TEMAT WOJ. OPOLSKIEGO	7
SPOŁECZEŃSTWO	8
PRZESTRZENIE USŁUG.....	19
ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ	25
RZEKA ODRA	29
BUDOWNICTWO I WARUNKI MIESZKANIOWE.....	30
1.2 GOSPODARKA	40
PKB PER CAPITA – ZDOLNOŚĆ DO BUDOWANIA DOBROBYTU GOSPODARCZEGO	40
ZNACZĄCY I ZRÓŻNICOWANY PRZEMYSŁ	41
ROLNICTWO, RYBACTWO I LEŚNICTWO – ISTOTNY POTENCJAŁ DLA OPOLSKIEJ GOSPODARKI.....	43
OBROTY TOWAROWE (WYMIANA TOWAROWA) WOJ. OPOLSKIEGO Z ZAGRANICĄ	46
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	48
PRZESTRZENIE INNOWACJI	53
SPECJALIZACJE REGIONALNE	55
PRZESTRZENIE INWESTYCJI	57
1.3 WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY WOJ. OPOLSKIEGO	60
DEMOGRAFIA	61
LICZBA LUDNOŚCI	61
URODZENIA ŻYWE, ZGONY I PRZYROST NATURALNY	62
MIGRACJE.....	63
STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA.....	64
ZAGROŻENIE UBÓSTWEM I SYTUACJA MATERIALNA GOSPODARSTW DOMOWYCH	65
WARUNKI MIESZKANIOWE	66
SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	67
EDUKACJA.....	69
OBSZAR ZDROWIA	70
AKTYWNOŚĆ KULTURALNA I SPOŁECZNA.....	72
TURYSTYKA	73
ROZWÓJ GOSPODARCZY	74
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	77
DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZA I ROZWOJOWA ORAZ INNOWACYJNA.....	80
RYNEK PRACY	83
COVID I CO DALEJ?	85

II. INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE OW W WOJEWÓDZTWIE 87

2.1 KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY NA OW W WOJEWÓDZTWIE.....	96
2.2 KAPITAŁ LUDZKI	96
2.3 WSPÓŁCZYNNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO NA OBSZARACH WIEJSKICH.....	106
2.4 WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH	110
2.5 GOSPODARSTWA DOMOWE	112
2.6 RYNEK PRACY I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OW	114

2.7 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON DZIAŁAJĄCE NA OBSZARACH WIEJSKICH	122
.....	
2.8 BEZROBOCIE REJESTROWANE	126
2.9 DOCHODY I UBÓSTWO MIESZKAŃCÓW OBSZARÓW WIEJSKICH	130
PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIA BRUTTO	130
EMERYTURY I RENTY	131
DOCHODY ROZPORZĄDZALNE GOSPODARSTW DOMOWYCH	132
STOPIEŃ ZAGROŻENIA UBÓSTWEM	133
2.10 INFRASTRUKTURA NA OW	140
SIEĆ WODOCIĄGOWA.	140
SIEĆ KANALIZACYJNA	142
WYKORZYSTANIE I DOSTĘPNOŚĆ INTERNETU SZEROKOPASMOWEGO NA OW	148
STAN DOSTĘPNOŚCI ENERGII ELEKTRYCZNEJ	148
STAN INFRASTRUKTURY MIESZKANIOWEJ	149
2.11 ZASOBY ŚRODOWISKA NA OW I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	156
POWIERZCHNIA TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD REWITALIZACJĘ	163
TERENY INWESTYCYJNE	169
OBSZARY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ OBECNE I UWZGLĘDNIONE W PLANACH GMIN	170
ZJAWISKA ROZLEWANIA SIĘ MIEJSC LUB ROZBUDOWY STREF PODMIEJSKICH NA OBSZARACH WIEJSKICH	171
KONFLIKTY WYWOŁANE EKSPLOATACJĄ SUROWCÓW MINERALNYCH	176
KONFLIKTY WYWOŁANE ROZWIJAJĄCĄ SIĘ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ I KOMUNIKACYJNĄ	177
KONFLIKTY POMIĘDZY STRUKTURAMI WODNYMI A URBANIZACJĄ I GOSPODARKĄ ROLNĄ	178
KONFLIKTY W OBRĘBIE PRZESTRZENI ZURBANIZOWANYCH	178
GŁÓWNE WNIOSKI MOŻLIWIE W UJĘCIU PODREGIONÓW I POWIATÓW LUB GMIN	178
2.12 ZASOBY DZIEDZICTWA KULTURY NA OW	179
2.13 ZASOBY ZIEMI ROLNICZEJ I STRUKTURA JEJ UŻYTKOWANIA	182
POWIERZCHNIA NIEUŻYTKÓW	184
ZMIANY W SPOSOBIE WYKORZYSTYWANIA ZIEMI ROLNICZEJ	184
GŁÓWNE SPOSOBY POWIĘKSZANIA GOSPODARSTW	184
DZIERŻAWA	185
SPRZEDAŻ	186
SKALA DZIERŻAW	187
INNE FORMY ZAGOSPODAROWANIA NIERUCHOMOŚCI:	187
2.14 ŚRODOWISKOWY WYMIAR PRODUKCJI ROLNEJ	188
PRZYDATNOŚĆ GLEB DO CELÓW ROLNICZYCH	188
ZAGROŻENIA DLA GLEB OPOLSZCZYZNY WYKORZYSTYWANYCH ROLNICZO	192
POZYTYWNE I NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.	197
ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN	197
NAWOZY	202
ZMIANY POWIERZCHNI GRUNTÓW ROLNYCH	205
ZMIANY KLIMATYCZNE I ICH WPŁYW NA ROLNICTWO	206
PROJEKT eDWIN, CZYLI ROLNICTWO PRZYSZŁOŚCI	211
2.15 STRUKTURA GOSPODARSTW	212
LICZBA GOSPODARSTW I ICH STRUKTURA WEDŁUG TYPÓW PRODUKCJI	212
POWIERZCHNIA UR, ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA	216
WIELKOŚĆ EKONOMICZNA GOSPODARSTW ROLNYCH	223
STOPIEŃ SPECJALIZACJI	224
LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH W 1 GOSPODARSTWIE	226

POZIOM MECHANIZACJI/STOPIEŃ INNOWACYJNOŚCI A WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA	238
GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE	250
OCHRONA WÓD	252
OCHRONA POWIETRZA I KLIMATU.	253
BIORÓŻNORODNOŚĆ W GOSPODARSTWACH EKOLOGICZNYCH I DOBROSTAN ZWIERZĄT.	255
2.16 OCENA PRODUKCJI ROLNICZEJ.....	259
GLOBALNA PRODUKCJA ROŚLINNA I ZWIERZĘCA, W TYM TOWAROWA.....	259
TOWAROWA PRODUKCJA ROLNICZA	265
GOSPODARKA RYBACKA NA OPOLSZCZYŹNIE	266
STAWY HODOWLANE	266
PRODUKCJA	267
ZATRUDNIENIE.....	268
GOSPODARKA RYBACKA NA WODACH PŁYNĄCYCH	272
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW	273
ZBIORY I PLONY ZBÓŻ	280
ZBIORY I PLONY RZEPAKU I RZEPIKU	284
ZBIORY I PLONY ROŚLIN STRĄCZKOWYCH	287
ZBIORY I PLONY ŁĄK TRWAŁYCH, PASTWISK TRWAŁYCH I KUKURYDZY NA ZIELONKĘ.....	288
PRODUKCJA WARZYWNICZA	289
PRODUKCJA SADOWNICZA	298
POGŁOWIE ZWIERZĄT OGÓŁEM, WG GATUNKÓW, ŚREDNIA WIELKOŚĆ STADA	306
DYNAMIKA PRODUKCJI WG RODZAJÓW RYNKÓW	311
OPŁACALNOŚĆ PRODUKCJI	327
2.17 PRODUKCJA ENERGII ODNAWIALNEJ W ROLNICTWIE	338
WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ W GOSPODARSTWACH ROLNYCH.....	338
ENERGIA Z BIOMASY	339
GRUNTY NIEZAGOSPODAROWANE ROLNICZO	340
UŻYTKI ZIELONE	341
SŁOMA.....	341
ROŚLINY ENERGETYCZNE.....	342
ELEKTROWNIE BIOGAZOWE W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM	343
ENERGIA WODY	343
PERSPEKTYWY ROZWOJU HYDROENERGETYKI W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM.....	347
ENERGIA WIATRU	347
PERSPEKTYWY ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM	348
ENERGIA SŁOŃCA	350
ENERGIA GEOTERMALNA	354
ZOBOWIĄZANIE KLIMATYCZNE DLA POLSKI DO 2030 ROKU:	354
2.18 ROLA ROLNICTWA W KSZTAŁTOWANIU WZROSTU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA I KRAJU	356
OPŁACALNOŚĆ PRODUKCJI ROLNEJ – WSPARCIE INWESTYCJI (PROW 2014-2020):.....	356
PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW	356
PREMIE NA ROZPOCZĘCIE DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ	357
RESTRUKTURYZACJA MAŁYCH GOSPODARSTW	357
MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH	358
INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH POŁOŻONYCH NA OBSZARACH NATURA 2000.....	360
INWESTYCJE ZAPOBIEGAJĄCE ZNISZCZENIU POTENCJAŁU PRODUKCJI ROLNEJ	360
INWESTYCJE MAJĄCE NA CELU OCHRONĘ WÓD PRZED ZANIECZYSZCZENIEM AZOTANAMI POCHODZĄCYMI ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH	362

INWESTYCJE ODTWARZAJĄCE POTENCJAŁ PRODUKCJI ROLNEJ	363
WSPARCIE INWESTYCJI W TWORZENIE I ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ. ROZWÓJ USŁUG ROLNICZYCH	364
PRZETWÓRSTWO ROLNO-SPOŻYWCZE I POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA ZWIĄZANA Z ROLNICTWEM	367
WSPARCIE INWESTYCJI W PRZETWARZANIE PRODUKTÓW ROLNYCH, OBRÓT NIMI LUB ICH ROZWÓJ.....	387

III. ANALIZA SWOT.....389

3.1 ANALIZY SWOT DOT. OBSZARÓW WIEJSKICH	389
ANALIZA SWOT ZE WZGLĘDU NA NAJWYŻSZY UDZIAŁ GOSPODARKI KARPIOWEJ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM.	389
ANALIZA SWOT OCENA PRODUKCJI ROLNICZEJ	394
ANALIZA SWOT NA BAZIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO DO 2030 ROKU (SRWO).....	394
3.2 ROZWÓJ FUNKcjONALNY I PRZESTRZENNY OBSZARÓW WIEJSKICH	396
ZRÓŻNICOWANIE FUNKcjONALNE OBSZARÓW WIEJSKICH	396
ZRÓŻNICOWANIE OBSZARÓW WIEJSKICH W WOJEWÓDZTWIE POD KĄTEM STOPNIA URBANIZACJI	403
WIEJSKI OBSZAR FUNKcjONALNY	408
SPÓJNOŚĆ HYDROLOGICZNA.....	414
3.3 ANALIZA SPÓJNOŚCI ŚRODOWISKOWEJ	421
SPÓJNOŚĆ ŚRODOWISKOWA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	423
3.4 SPÓJNOŚĆ GOSPODARCZA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	426
3.5 STREFY EKONOMICZNE I KLASTRY	429
3.6 SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTUROWA OBSZARÓW WIEJSKICH W WYMIARZE PRZESTRZENNYM	433

IV. CZĘŚĆ PROJEKTOWA.....437

4.1 KIERUNKI INTERWENCJI (DZIAŁANIA) PRIORYTETY ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA.	437
POLITYKA WIELOFUNKCYJNEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	437
4.2 TRANSPORT	441
4.3 REKOMENDACJE DO POLITYKI PRZESTRZENNEJ DLA SĄSIEDNICH REGIONÓW W ZAKRESIE MAJĄCYM BEZPOŚREDNI WPLYW NA OBSZARY WIEJSKIE.	442
4.4 PROGNOZA TRENDÓW ROZWOJOWYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH DO 2030 R.	445
PROGNOZA DEMOGRAFICZNA DO 2030/2050	445
AGROTURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM.....	446
ZAGRODY EDUKACYJNE W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM	447
ENOTURYSTYKA	449
PERMAKULTURA	449
BIORÓŻNORODNOŚĆ.....	450
LOKALNE PARTNERSTWA WODNE (LPW)	451

SPIS MAP

SPIS TABEL

SPIS WYKRESÓW

SPIS RYSUNKÓW

Przygotował **Zespół ds. analiz szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich w województwie opolskim:**

<i>Sławomir Kłosowski</i>	<i>Wojewoda Opolski</i>
<i>Tomasz Witkowski</i>	<i>Wicewojewoda Opolski</i>
<i>Małgorzata Kałuża-Swoboda</i>	<i>Dyrektor Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości; Opolski Urząd Wojewódzki</i>
<i>Mariusz Litwinowicz</i>	<i>p.o. Dyrektora Opolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Łosiwie</i>
<i>Marek Froelich</i>	<i>Prezes Opolskiej Izby Rolniczej</i>
<i>Wojciech Komarzyński</i>	<i>Dyrektor Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Oddział w Opolu</i>
<i>Antoni Konopka</i>	<i>Członek Zarządu Województwa Opolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego</i>
<i>Lech Piotr Waloszczyk</i>	<i>Dyrektor Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Oddział Regionalny w Opolu</i>
<i>Alicja Majewska</i>	<i>Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Opolu</i>
<i>Janina Kuźmicka</i>	<i>Dyrektor Urzędu Statystycznego w Opolu</i>
<i>Mariusz Olejnik</i>	<i>Prezes Zarządu Opolskiego Związku Producentów Rolnych</i>
<i>Sybilla Stelmach</i>	<i>Wójt Gminy Popielów, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej</i>
<i>Danuta Bajak</i>	<i>Prezes Opolskiego Związku Rolników i Organizacji Społecznych w Opolu</i>
<i>Izabela Kik</i>	<i>Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Opolu</i>
<i>Jakub Roszuk</i>	<i>Dyrektor Biura Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu</i>
<i>Waldemar Janeczek</i>	<i>Dyrektor Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Oddział Terenowy w Opolu</i>
<i>Mateusz Fila</i>	<i>Inspektor Wojewódzki Wydział Infrastruktury i Nieruchomości, Opolski Urząd Wojewódzki.</i>

I. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich i rolnictwa województwa, wraz z identyfikacją potrzeb i potencjałów rozwojowych

1.1 Ogólne informacje na temat woj. opolskiego¹

Opolszczyzna zajmuje obszar 9,4 tys. km², (3% powierzchni kraju). Jest to najmniejsze województwo w Polsce, które tworzy łącznie 71 gmin (Mapa 1). W 2018 r. region zamieszkiwany był przez 986,5 tys. mieszkańców. Stolica województwa – Opole – liczyła 128,1 tys. mieszkańców. Opole znacząco dominuje w strukturze ośrodków miejskich, gdyż drugie co do liczby ludności miasto w regionie – Kędzierzyn-Koźle liczyło nieco ponad 61 tys. mieszkańców.

Cechą charakterystyczną regionu jest także fakt, że tylko trzy miasta funkcjonują jako gminy miejskie (Opole, Kędzierzyn-Koźle i Brzeg), podczas gdy pozostałe współtworzą gminy miejsko-wiejskie. Znaczna część gmin województwa zalicza się do najmniejszych ludnościowo jednostek gminnych w Polsce. Jednak biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, w strukturze mieszkańców nieznacznie przeważa ludność z terenów miejskich. Na 986 506 mieszkańców województwa opolskiego w 2018 r., 53,3% (525 853 osób) stanowili mieszkańcy miast, a 46,7% (460 653 osób) mieszkańcy terenów wiejskich.

Mapa 1 - Podział administracyjny województwa (stan na 1.01.2017 r.)

Źródło: [1]

¹ Podrozdziały 1.1 i 1.2 przygotowano na podstawie: Opolskie – diagnoza regionalna. Opracowanie na potrzeby Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku, Opole, lipiec 2021 r., <https://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/08/DIAGNOZA-ostateczna-wersja-ZWO-27.07.pdf> oraz danych GUS. Większość danych, jeśli nie wskazano inaczej, przedstawia stan na koniec 2018 r. Część 1.3 opracowano w oparciu o źródła wskazane w treści niniejszej diagnozy.

Społeczeństwo

Demografia

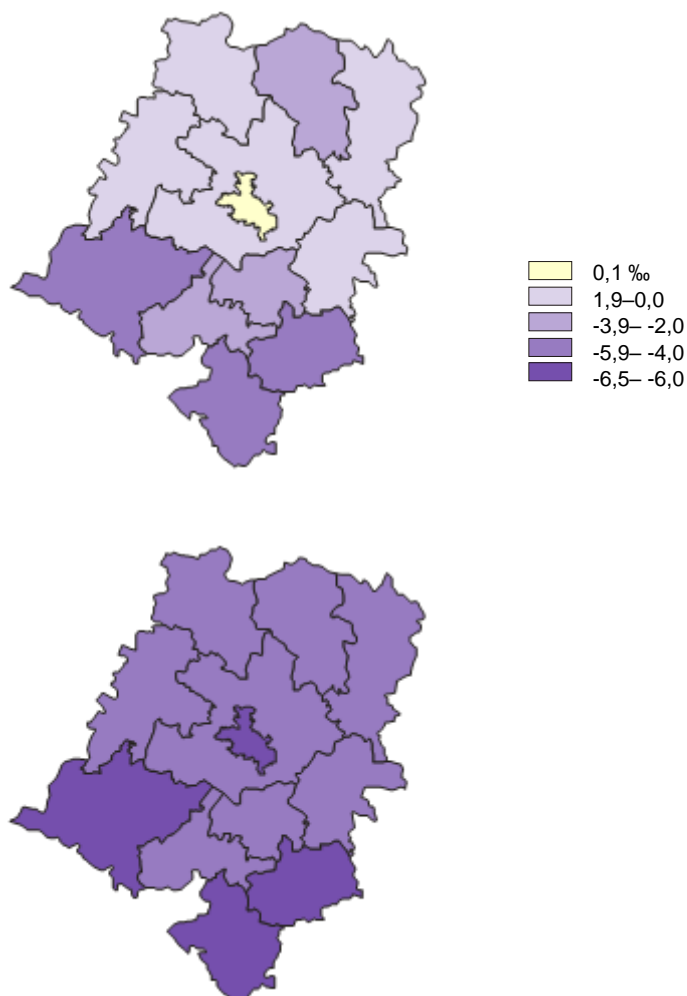
Prognoza demograficzna do 2030 r. wyraźnie obrazuje zasadność tezy, iż problem redukcji potencjału rozwojowego gmin w Polsce, staje się ogólnokrajowy. Należy jednak podkreślić, że w przeciwieństwie do innych regionów, na negatywną sytuację demograficzną Opolszczyzny istotny wpływ miał długotrwały kryzys migracyjny, który zaczął się w latach 50. XX w. [2].

Ponadto województwo jest wyjątkowe ze względu na przyrost liczby ludności w obszarze suburbanizacji miasta wojewódzkiego, w którym zmiana liczby ludności nie jest tak wysoka, jak w przypadku gmin otaczających inne miasta – stolice regionów.

Wśród gmin najbardziej tracących swój potencjał ludnościowy w skali całego kraju znajdują się gminy peryferyjnie położone względem miast wojewódzkich. Wprawdzie nie dotyczy to wszystkich regionów, ale również w woj. opolskim reguła ta jest dość dobrze widoczna.

Zasadniczy wpływ na prognozowane rozmiary ubytku populacji w regionie będzie miał ujemny przyrost naturalny przy znacznie mniejszej wadze ujemnego salda migracji na pobyt stały². Prognozy przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców, którego wartość jest obecnie ujemna we wszystkich powiatach województwa oprócz Opola, są pesymistyczne. W 2030 r. w porównaniu do 2018 r. ujemny współczynnik przyrostu naturalnego w regionie zwiększy się ponad 2,5-krotnie (z -2,1‰ do - 5,5‰), a w szczególnie złej sytuacji będą powiaty: nyski, kędzierzyńsko-kozielski, głubczycki i miasto Opole.

² Od 2014 r. zmniejsza się w regionie skala odpływu mieszkańców w ruchu migracyjnym, w tym zwłaszcza migracji zagranicznych. Dodatkowo w okresie 2016–2018 odnotowano bardziej niekorzystne saldo migracji wewnętrznych niż zagranicznych. Należy jednak wziąć pod uwagę, że wskaźniki nawiązujące do liczby mieszkańców, nie obejmują zjawiska tzw. nierejestrowanej migracji zawieszanej. Na podstawie przeprowadzonych w regionie badań oszacowano, że rozbieżność pomiędzy danymi meldunkowymi, a rzeczywistą liczbą mieszkańców wynosi ok. 17-19%. Oznacza to, że stan ludności regionu powinien zostać skorygowany o 163-192 tys. osób [3] Na wysoką skalę nierejestrowanej migracji wskazują również szacunki uwzględniające porównanie danych statystycznych i danych NFZ, wg których różnica pomiędzy stanem ludności, a liczba ubezpieczonych w 2018 r. wyniosła 17,87% (różnica in minus występuje we wszystkich województwach, jednak w Opolskiem jest największa – średnia dla Polski wyniosła -11,64%). Skorygowany stan ludności o zjawisko emigracji nierejestrowanej przy wykorzystaniu czynnika korygującego w 2018 r. wyniósł 903,32 tys. osób, z kolei skorygowane prognozy dla 2030 r. (w stosunku do 2018 r.) wskazują na zmianę in minus o 14,56% (do poziomu 842,9 tys. osób) [4].

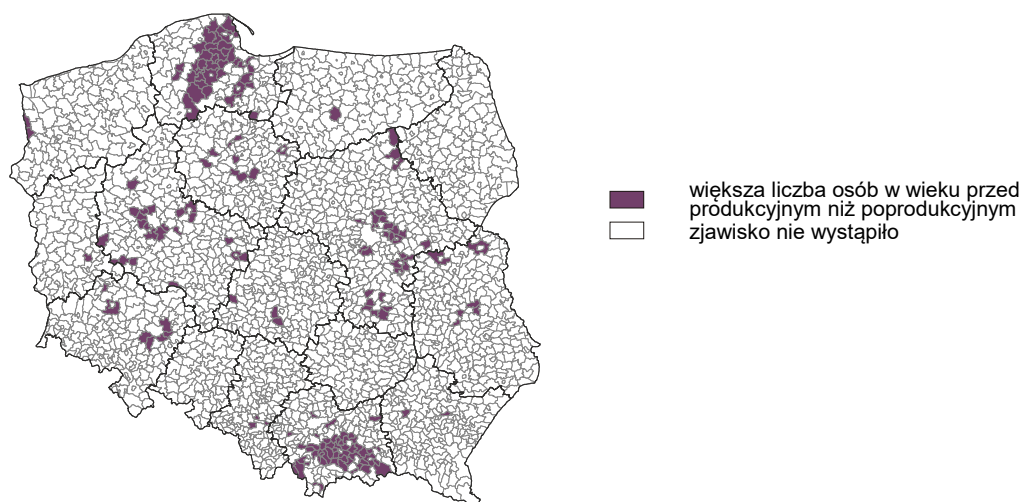
Mapa 2 - Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2018 r. oraz prognoza na 2030 r. w woj. opolskim wg powiatów
Źródło: GUS

Obok malejącego potencjału ludnościowego gmin, drugim kluczowym dla procesów rozwojowych czynnikiem będzie starzenie się ludności (Mapa 3). Na tle kraju woj. opolskie charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym. Zgodnie z prognozą demograficzną GUS (z 2014 r.) w 2030 r. ludność w wieku poprodukcyjnym w regionie stanowić będzie 29% ogółu mieszkańców, przy średniej krajowej wynoszącej 26%³.

Pod względem wskaźnika obciążenia demograficznego (tj. stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym)⁴, sytuacja woj. opolskiego kształtuje się niekorzystnie (podobnie jak w całym kraju). Wartości wskaźnika utrzymują się na zbliżonym poziomie do średniej krajowej – w 2018 r. wskaźnik osiągnął wartość 35,6 (8 miejsce w Polsce).

³ Prognoza uwzględnia tradycyjne ekonomiczne grupy wieku. Wiek produkcyjny: kobiety 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata.

⁴ Ludność w wieku poprodukcyjnym: mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.

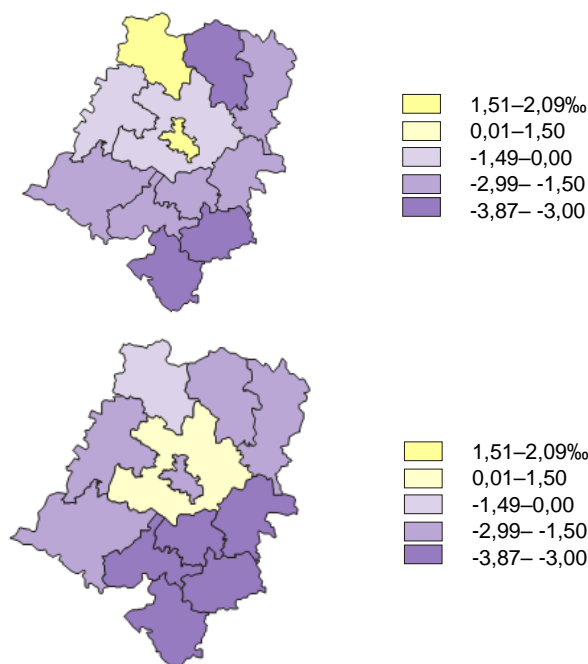
Mapa 3 - Gminy o większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym (2030 r.) Źródło: GUS

Szacuje się, że w 2030 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają będzie 39,7 osób w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to, że w woj. opolskim, w 2030 r. na jedną osobę w wieku poprodukcyjnym przypadają będzie mniej niż 3 osoby w wieku produkcyjnym (2,5 osoby), co oznacza duże wyzwanie dla systemu emerytalnego.

Wzrostowi udziału osób w wieku poprodukcyjnym towarzyszyć będzie zmniejszanie się udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Zmniejszanie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, w woj. opolskim, związane jest m.in. z niską liczbą urodzeń, która kształtując poziom współczynnika dzietności poniżej 2 (w 2018 r. – dokładnie 1,255)⁵ od dawna nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń.

Analizując bilans migracji (Mapa 4), problem ten dotyka w największym stopniu powiaty przygraniczne wschodniej części regionu, a w najmniejszym północno-zachodniej części oraz powiat opolski – na skutek migracji wewnętrznych związanych z osiedlaniem się mieszkańców Opola na terenach podmiejskich.

⁵ Wielkość korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego występuje wtedy, gdy na 100 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio 2,10–2,15 urodzonych dzieci. Zwiększenie dzietności (lub co najmniej zahamowanie jej spadku) jest możliwe pod warunkiem stosowania całego zestawu działań wspierających rodzicielstwo, takich jak np.: rozwój dobrej jakości opieki i edukacji dla dzieci, uelastycznianie urlopów dla rodziców na opiekę nad dziećmi, wsparcie dla zdrowia prokreacyjnego (oferującego leczenie niepłodności) i promowanie zmniejszania asymetrii obciążenia obowiązkami opiekuńczymi i domowymi kobiet i mężczyzn [5].

Mapa 4 - Saldo migracji stałej na 1000 mieszkańców w 2018 r. Źródło: GUS.

Prognoza salda migracji stałej w 2030 r. wskazała, że poniżej średniej wartości tego wskaźnika dla województwa (-2,3 na 1000 mieszkańców) będzie większość powiatów⁶, a jedynie powiat opolski będzie charakteryzowało saldo dodatnie.

Samorządy lokalne woj. opolskiego łączą problem depopulacji z sytuacją na rynku pracy. Obecna migracja obejmuje w głównej mierze osoby młode (w tym zwłaszcza kobiety), coraz wyżej wykształcone, często bezdzietne, stanu wolnego, w przypadku których praca za granicą jest ich pierwszą pracą i w odniesieniu do której oceniają oni warunki zatrudnienia w Polsce [6, 7, 8]. Szczególnie niekorzystne wg samorządów są migracje zarobkowe wykwalifikowanej kadry. Negatywne procesy demograficzne zostały uznane za największe zagrożenie rozwojowe, ale także istotną barierę rozwoju [9].

W 2018 r. w rankingu międzypowiatowym pod względem „potencjału demograficznego”⁷ w najlepszej sytuacji był powiat opolski, a w najgorszej powiat kędzierzyńsko-kozielski.

Jakość życia

Jedną z syntetycznych miar rozwoju społeczno-ekonomicznego jest wskaźnik rozwoju społecznego (*HDI – Human Development Index*). W odróżnieniu od wskaźników kontekstowych, np. PKB, uwzględnia on trzy istotne aspekty życia: zdrowie, edukację oraz zamożność⁸. Zmiany wartości ww. wskaźnika od początku lat 90. wskazują na rozwój Polski, w tym woj. opolskiego. Wartość wskaźnika rozwoju dla Opolszczyzny wzrosła z poziomu

⁶ Za wyjątkiem m. Opola, powiatu namysłowskiego i brzeskiego.

⁷ Wyrażonego następującymi czterema wskaźnikami demograficznymi: przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców, saldo migracji stałej na 1 tys. mieszkańców, współczynnik salda migracji (tj. saldo migracji na pobyt stały osób w wieku produkcyjnym na 10 tys. osób w tym wieku), wskaźnik obciążenia demograficznego.

⁸ Wskaźnik uwzględnia takie składowe jak: oczekiwana długość życia od chwili narodzin, średnia liczba lat edukacji dorosłych w wieku 25 lat i więcej oraz oczekiwana liczba lat edukacji dzieci od 6 roku życia, dochód narodowy per capita (2011 PPP USD).

0,696 w 1990 r. do 0,847 w 2018 r., sytuując region na 10 miejscu w rankingu polskich województw (ex aequo z woj. podlaskim) i wśród regionów wysoko rozwiniętych na świecie (wartość wskaźnika powyżej 0,8)⁹. Analizując wskaźniki składowe HDI należy zauważyć, że woj. opolskie najlepiej wypada w obszarze zdrowia – 5 miejsce w rankingu regionów ex aequo z woj. lubelskim (0,904 przy średniej dla kraju 0,901), a najmniej korzystnie w obszarze edukacji – 13 miejsce (0,827 przy średniej dla kraju 0,866)¹⁰.

W 2018 r. na podstawie miar oceny poziomu życia [10] subiektywne oceny mieszkańców regionu przedstawiały się następująco:

- ✓ 39%–42% respondentów było zadowolonych ze swojej sytuacji finansowej, w tym z dochodów. Natomiast 64%–67% mieszkańców województwa odczuwało zadowolenie ze swoich materialnych warunków życia, poza dochodami (tożsame wartości w kraju);
- ✓ 12% mieszkańców regionu (przy 10% mieszkańców Polski) czuło się poważnie narażonych na hałas pochodzący ze źródeł zewnętrznych, takich jak np. ruch uliczny, pociągi, samoloty, zakłady przemysłowe, restauracje, dyskoteki, sklepy, szkoły, sąsiedzi czy zwierzęta domowe;
- ✓ jakość powietrza w miejscu zamieszkania źle oceniało 9% gospodarstw domowych woj. opolskiego w miesiącach letnich oraz 20% w miesiącach zimowych (w kraju odpowiednio: 6% i 15%). Dodatkowo 71% mieszkańców regionu i 79% mieszkańców Polski na ogół było zadowolonych (w tym bardzo zadowolonych) z terenów zielonych w swoim miejscu zamieszkania;
- ✓ zdecydowana większość mieszkańców regionu (88%) czuje się w nim bezpiecznie (wobec średniej na poziomie 89% Polaków deklarujących, że chodząc samotnie po zmroku w okolicy swojego miejsca zamieszkania czują się bardzo bezpiecznie lub raczej bezpiecznie);
- ✓ ze swojej miejscowości zamieszkania zadowolonych było 79% mieszkańców województwa (przy średniej – 80%);
- ✓ wskaźnik poziomu zadowolenia (satisfakcji) z życia ogólnie rzecz biorąc był na poziomie 81% (średnia krajowa – 83%).

Pod względem sytuacji społecznej woj. opolskie (podobnie jak w przypadku innych regionów) notuje systematyczną poprawę wartości wskaźników związanych z obszarem polityki społecznej.

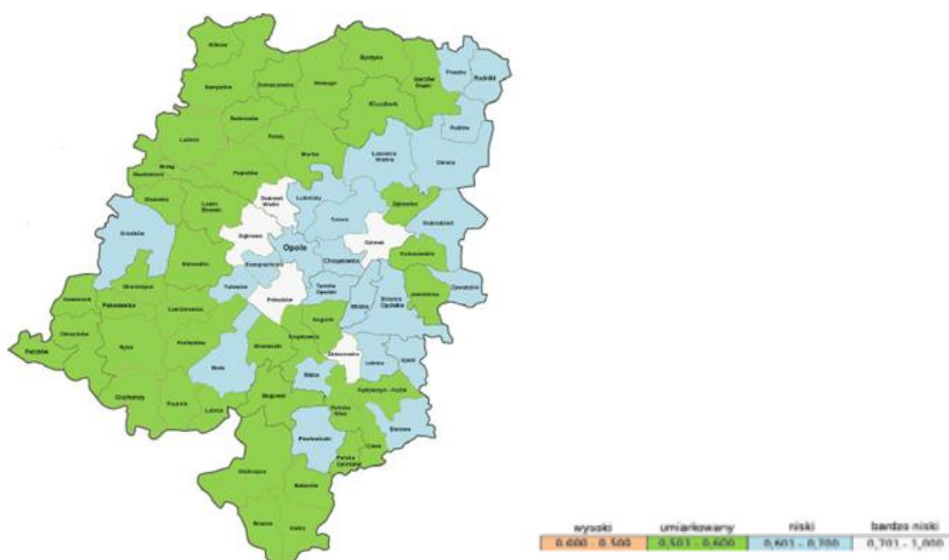
Wśród czynników przyczyniających się do poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych oraz spadku zasięgu ubóstwa były: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia, a w przypadku rodzin z dziećmi świadczenie wychowawcze Rodzina 500+.

W 2018 r., w porównaniu z 2014 r., odnotowano spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce, jak i w woj. opolskim, obliczanego wg trzech granic niedostatku [11], tj.:

⁹ <https://globaldatalab.org/shdi/shdi/>

¹⁰ https://globaldatalab.org/shdi/2018/indices/POL/?interpolation=0&extrapolation=0&nearest_real=0

- ✓ ubóstwo skrajne (minimum egzystencji) dotyczyło 2,6% osób w gospodarstwach domowych, tj. o 2,8 p.p. mniej niż średnio w kraju – 2 pozycja wśród województw;
- ✓ ubóstwo relatywne (50% przeciętnych wydatków) obejmowało 9,3% osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 14,2%) – 3 pozycja w kraju;
- ✓ ustawowa granica ubóstwa (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) objęła 6,2% osób w gospodarstwach domowych (w Polsce 10,9%) – 2 pozycja w kraju.

Mapa 5 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju (stan na 31.12.2019 r.)
Źródło: [11]

W 2018 r. zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim zmniejszył się do jednych z najniższych wartości w kraju – w przeciwieństwie do Polski, w której trend spadkowy został zahamowany i wzrósł odsetek osób, żyjących poniżej wyznaczonych progów ubóstwa. Obserwowany w regionie systematyczny spadek zasięgu ubóstwa wpłynął na spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. W latach 2014–2019 liczba świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej (OPS) na Opolszczyźnie spadła o prawie 34% (w tym w 2019 r. o 8%) do 26,3 tys. osób i rodzin, co stanowiło 2,7% ludności województwa. W 2019 r. głównymi powodami przyznania pomocy z OPS były: ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz bezrobocie i niepełnosprawność. Najwyższe zagrożenie ubóstwem na Opolszczyźnie odnotowano w gminie Kamiennik (tam też najwięcej osób w stosunku do liczebności populacji, korzysta z pomocy społecznej), a najniższe w gminie Prószków (Mapa 5). Niski stopień zagrożenia odnotowano także w powiatach graniczących z Opolem i w nim samym oraz powiatach strzeleckim i oleskim, natomiast w zachodniej i południowej części województwa zagrożenie było wyższe. Zgodnie z raportem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS) w Opolu sytuację gmin w zakresie zagrożenia ubóstwem można jednak określić jako stabilną z tendencją do poprawy.

Wielokulturowość

Woj. opolskie to zróżnicowany kulturowo region dawnego pogranicza polsko-niemieckiego i polsko-czeskiego. W wyniku przemian, jakie zaszły po II wojnie światowej, społeczność województwa utworzyły: duża grupa ludności rodzimej, zamieszkująca te ziemie od wielu pokoleń, przesiedleńcy z kresów wschodnich II Rzeczypospolitej, górale żywieccy, osadnicy z Polski centralnej oraz reemigranci z zachodniej Europy. Każda z tych grup niosła ze sobą odmienny bagaż kulturowy przejawiający się np. w różnicach obyczajów, języka czy sposobów gospodarowania, dlatego charakterystyczne dla tego obszaru były konfrontacja i przenikanie się różnych wpływów kulturowych, politycznych i gospodarczych [12]. Wpłynęło to na budowanie wielokulturowości regionu, jednego z jego najważniejszych wyróżników, stanowiących wyrazistą część obecnego wizerunku województwa.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w 2011 roku (NSP 2011) wskazały, że w woj. opolskim do najliczniejszych identyfikacji narodowo-etnicznych, innych niż polska, należy zaliczyć deklaracje: śląską i niemiecką (kolejno 10,5% i 7,7% ogółu ludności województwa)¹¹. W woj. opolskim zamieszkiwało 164,8 tys. osób, tj. 11,2% ogółu populacji w kraju o innych niż polskie identyfikacjach narodowo-etnicznych, co wpłynęło na 3 lokatę po województwach śląskim (52,0%) i pomorskim (17,1%), przy czym w przypadku Opolszczyzny odnotowuje się najwyższy udział osób o przynależności niemieckiej w stosunku do ogółu tych osób w kraju (53,2%) [13]. W regionie przebywało także 1078 osób deklarujących przynależność do mniejszości etnicznej romskiej. Liczba członków tej mniejszości stanowiła 6,3% jej populacji w Polsce. Romowie zamieszkiwali głównie większe miasta województwa [14].

Opolszczyzna poszczycić się może bogatym dorobkiem kulturowym, stanem posiadania przewyższającym często inne, znacznie większe i zasobniejsze regiony w Polsce. Dotyczy to zarówno dziedzictwa niematerialnego¹², którego podstawę stanowi silnie rozwinięte wśród ludności poczucie więzi z tradycją, pielęgnowanie zwyczajów, gwary, stroju i sztuki ludowej, a także dziedzictwa materialnego, które charakteryzują liczne obiekty architektury

¹¹ Zgodnie z wynikami spisu, ludność województwa opolskiego w 2011 r. liczyła 1016,2 tys. osób. Wśród osób deklarujących inną niż polska przynależność narodowo-etniczną (jako odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie etniczne) odnotowano 106,4 tys. deklaracji śląskich, przy czym mniej niż połowę z nich (41,4 tys.) wyrażono jako identyfikację pojedynczą, rzadziej natomiast wskazano identyfikację śląską łącznie z polską – 39,5 tys. W przypadku osób deklaruujących przynależność niemiecką w 2011 r. odnotowano – 78,6 tys. mieszkańców regionu, z czego 30,1 tys. zadeklarowało narodowość niemiecką jako jedyną, a 23,1 tys. – wraz z polską. O etnicznym zróżnicowaniu Opolszczyzny może również świadczyć liczba osób uczących się języka niemieckiego. W woj. opolskim odsetek uczniów uczących się tego języka wynosił w 2005 r. 32,90% natomiast w 2016 r. 30,06%. Warto nadmienić, że pomimo nieznacznych wahań rok do roku, na przestrzeni całego analizowanego okresu jego wartość była wyższa od średniej krajowej, która wyniosła w 2005 r. 31,74% a w 2016 r. 25,84%. Należy także zaznaczyć, że zarówno w regionie jak średnio w kraju, wskaźnik cechuje tendencja malejąca, co jest związane z postępującymi procesami depopulacji.

¹² Przejawia się to między innymi w specyficznym dla regionu folklorze, obyczajowości, języku i sztuce kulinarnej. Do ciągle żywych i kultywowanych zwyczajów i obrzędów zaliczyć można wielkanocne procesje konne, wodzenie niedźwiedzia, babski comber, topienie marzanny, grzebanie basa, palenie żuru, polterabend (zwyczaj tłuczenia naczyń przed domem panny młodej w wieczór poprzedzający śląskie wesele połączony ze wspólną zabawą, częstowaniem m.in. kołoczem śląskim), żniwniak, czy zwyczaj kresowe. Elementem wyróżniającym region jest także tradycyjna kuchnia, z której 66 produktów zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych.

zabytkowej, historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły komponowanej zieleni oraz drobne elementy małej architektury, także zabytkowe wyposażenie wnętrz. Na kulturowy zasób woj. opolskiego składają się głównie zabytki archeologiczne, zabytki nieruchome, zabytki ruchome oraz dziedzictwo niematerialne [Map. 23].

Wielokulturowość regionalna stanowi niewątpliwą atut województwa opolskiego i należy ją nadal wspierać w przyszłości, jednak w szczególności w wymiarze gospodarczym.

Zachodzące w Polsce przemiany demograficzno-społeczne (skutkujące m.in. zmniejszaniem się zasobów pracy oraz spadkiem zainteresowania rodzimych pracowników „zawodami mało prestiżowymi”), jak i większa internacjonalizacja polskiej gospodarki [15, 16], powodują wzrost udzielanych zezwoleń na pracę cudzoziemców w Polsce.

Zgodnie z badaniem WUP w Opolu [17] wśród głównych powodów migracji obywateli ukraińskich do Polski są: za niskie zarobki (69% respondentów), brak jakiegokolwiek pracy oraz niestabilna sytuacja polityczna (kolejno 14% i 12% respondentów). Natomiast przyjazd na Opolszczyznę podyktowany był: znalezieniem pracy w regionie przez agencję (37%), pracą krewnych/znajomych (24%), poleceniem firmy przez rodzinę/znajomych (20%).

Oprócz zasobu dla gospodarki, imigranci – w tym zwłaszcza z Ukrainy (ze względu na liczebność) – stanowią istotny czynnik służący rozwojowi potencjału społecznego regionu.

Przywołane powyżej badanie wskazuje, że pracujący w woj. opolskim obywatele Ukrainy są relatywnie młodzi i stosunkowo dobrze wykształceni¹³.

O atrakcyjności i wielokulturowości regionu może też świadczyć, dość wysoki na tle innych województw, odsetek studentów cudzoziemców studiujących na opolskich uczelniach.

W 2018 r. wyniósł on 7,9% wobec 6,3% w Polsce¹⁴.

Przestrzeń wiedzy

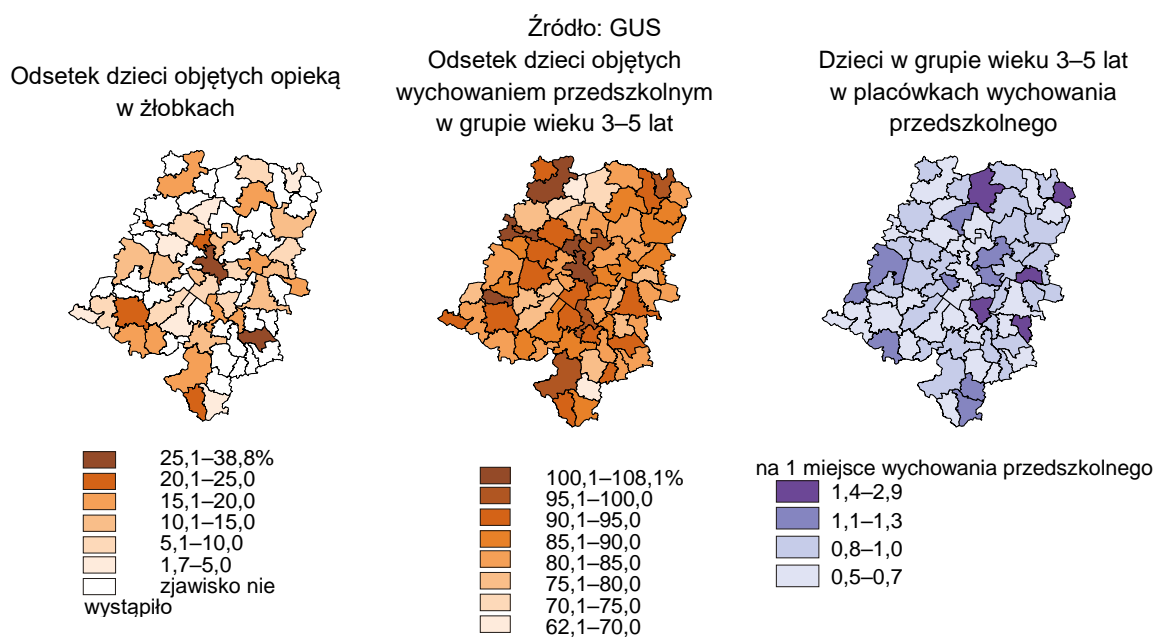
W 2018 r. w woj. opolskim:

- ✓ 15,8% dzieci w wieku żłobkowym korzystało z tego typu opieki (2 miejsce w kraju, wartość dla Polski wyniosła 10,5%);
- ✓ 90,6% dzieci w wieku 3–5 lat było objętych wychowaniem przedszkolnym, co znacznie przewyższa wartość krajową (87,3%) i jest drugim wynikiem w kraju;
- ✓ Odnotowano najwyższy wśród województw odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, który wyniósł 61,1%;

¹³ Połowa z wszystkich przebadanych nie przekroczyła 33 roku życia, a najwięcej jest dwudziestosześcioletków. Jednocześnie wśród nich ok. 21% legitymuje się wykształceniem wyższym, 11% niepełnym wyższym, 28% wykształceniem średnim, 33% zawodowym. 74% migrantów ma wyuczony zawód, a wśród migrantów z wykształceniem wyższym pojawiają się nauczyciele, ekonomiści, inżynierowie, farmaceuci, architekci, psychologowie i statystycy.

¹⁴ Tylko dwa województwa: mazowieckie i lubelskie, według danych GUS, uzyskały odsetki wyższe niż woj. opolskie (odpowiednio 10,4% i 10,1%). Jednocześnie należy podkreślić, że dynamika odsetka studiujących cudzoziemców (w ogólnej liczbie studentów) w 2018 r. w porównaniu do 2014 r., w regionie była najwyższa w kraju (wzrost o 5,2 p.p., wobec 3,2 p.p. w Polsce). Dane przedstawiają stosunek studentów cudzoziemców do liczby studentów ogółem.

✓ 25,9% mieszkańców w wieku 25–64 lat miało wyższe wykształcenie (podobnie jak w 2017 r.)¹⁵. W skali Polski region zajmował pod tym względem 13 lokatę;

Mapa 6 - Opieka i edukacja najmłodszych w 2018 roku

✓ liczba studentów na 10 tys. mieszkańców wyniosła 216 osób i była wyższa od wartości dla województw lubuskiego i warmińsko-mazurskiego, jednak spadek wartości wskaźnika względem 2011 r. był wyższy niż średnio w kraju;

✓ ponad połowa (50,6%) mieszkańców Opolszczyzny uczestniczy w różnych formach kształcenia (średnio w kraju 45,9%), przy czym poziom osiągnięty w kształceniu formalnym jest typowy dla kraju (11,3%), a wyższy od krajowego jest w przypadku kształcenia pozaformalnego (22,0% wobec 21,4%), nieformalnego (35,0% wobec 31,4%)¹⁶;

✓ 3,7% ludności woj. opolskiego w wieku 25–64 lat uczestniczyło w dowolnej formie kształcenia lub szkolenia¹⁷, co jest wartością niższą od ogólnej w kraju wynoszącej 5,7%, ale warto odnotować kolejny rok wzrostu wskaźnika (do 2015 r. notowany był spadek).

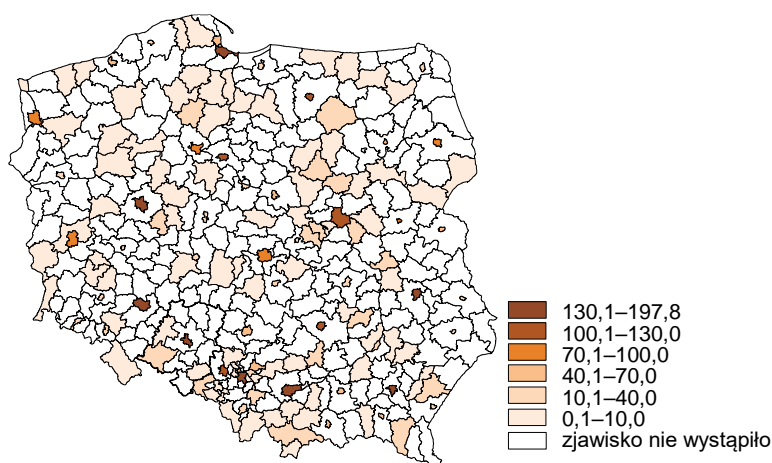
¹⁵ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00109&plugin=1>.

¹⁶ Według definicji GUS, kształcenie nieformalne odbywa się poza zorganizowanymi formami edukacji szkolnej oraz pozaszkolnej i bez udziału nauczyciela, co odróżnia je od kształcenia pozaformalnego, odbywającego się z kolei udziałem wykładowcy, instruktora lub nauczyciela (<http://stat.gov.pl/meta/informacje/slownik-pojec/>). Kształcenie formalne oznacza uczenie się zorganizowane instytucjonalnie poprzez udział w programach kształcenia i szkolenia prowadzących do uzyskania kwalifikacji, a kształcenie pozaformalne to uczenie się zorganizowane instytucjonalnie jednak poza programami kształcenia i szkolenia prowadzącymi do uzyskania kwalifikacji (<https://strateg.stat.gov.pl/dashboard/#/wyszukaj-wskaznik/587>).

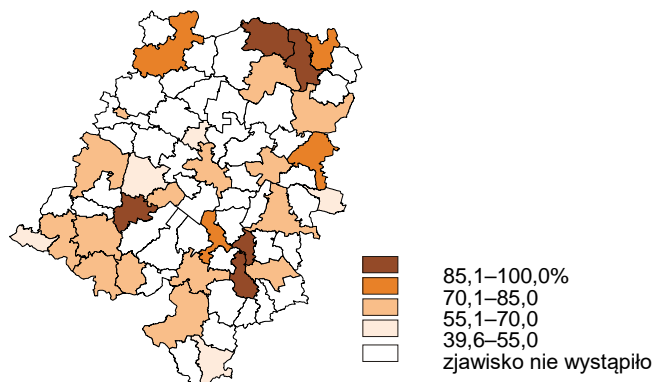
¹⁷ Dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) gdzie okresem obserwacji są 4 tygodnie poprzedzające badanie.

Szkolnictwo zawodowe i wyższe

We współczesnej teorii rozwoju regionalnego i lokalnego wśród kluczowych czynników wewnętrznych decydujących w dużej mierze o jego konkurencyjności, oprócz zasobów kapitału ludzkiego, wymienia się obecność i jakość uczelni. Opole jest głównym ośrodkiem akademickim w województwie¹⁸, choć szkoły wyższe funkcjonują także w Nysie i Brzegu (łącznie w 2018 r. funkcjonowało w województwie 6 szkół wyższych oraz dwa wydziały zamiejscowe).

Mapa 7 - Studenci na 1000 mieszkańców w roku akademickim 2018/2019 Źródło: GUS

Mapa 8 - Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2017/2018 Źródło: GUS

Liczba studentów w woj. opolskim przeliczona na 1000 mieszkańców, od 2009 r. zmniejsza się (zjawisko to, powszechne jest w skali całego kraju). W 2018 r. wartość wskaźnika wyniosła 21,6 osób (w 2011 r. 37,5 osób), co pozwoliło regionowi wyprzedzić jedynie dwa

¹⁸ Potencjał akademickości miasta Opola został uznany przez przedstawicieli samorządów z regionu za jeden najważniejszych potencjałów miasta, mogących stanowić podstawę jego rozwoju w przyszłości [18, 19].

województwa: lubuskie i świętokrzyskie (odpowiednio 13,1 i 18,3 studentów na 1000 mieszkańców). W 2018 r. odsetek studentów uczelni na kierunkach należących do podgrup: biologiczna, nauk o środowisku, fizyczna, matematyczna i statystyczna, technologii teleinformacyjnych, inżynierjno-techniczna, architektury i budownictwa (wg klasyfikacji ISCED-F 2013) wyniósł 20,3%, wobec udziału w kraju 23,5%.

Uczelnie wyższe dostarczają dwóch najbardziej wartościowych aktywów we współczesnej gospodarce: wykształconych ludzi i nowych idei. Wyniki badania *Potencjał miast średnich w Polsce dla lokalizacji inwestycji BPO/SSC/IT/R&D* [20] wskazują, że Opole wśród 35 średnich miast w Polsce, pod względem liczby studentów nie ma sobie równych – w 2018 r. w mieście studiowało ok. 16,7 tys. studentów¹⁹. Pomimo jednak dość dobrej sytuacji Opola na tle średnich miast, w skali kraju Opole nie wypada już tak dobrze. W zestawieniu „TOP 26 Akademickości”²⁰ Opole zaliczone zostało do tzw. „Peletonu”²¹ w wyścigu akademickości, które odbiegają od „Lidera” (Warszawa), miast „Goniących Lidera” (Kraków, Poznań, Wrocław), a także „Grupy Pościgowej” (Białystok, Gdańsk, Katowice, Lublin, Łódź, Szczecin, Rzeszów)²².

Dostępność potencjalnych pracowników z dobrą znajomością języka angielskiego i co najmniej dobrą znajomością drugiego języka europejskiego jest najważniejszym czynnikiem lokalizacji dla inwestorów z branży nowoczesnych usług biznesowych. W zakresie deklarowanej znajomości języka niemieckiego hegemonem jest Opole. Język niemiecki na poziomie rozszerzonym był również drugim najczęściej zdawanym na egzaminie maturalnym w Polsce w 2018 r. Liczba uczniów, którzy wybrali ten przedmiot w badanych 35 miastach, wyniosła ok 1150 uczniów, z czego ponad 1/5 w Opolu.

Ponadto w latach 2011–2018 (za wyjątkiem 2013 r.), Opolszczyzna miała najwyższy w kraju wskaźnik odsetka absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników (w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych), który w 2018 r. wyniósł 61,1% (w tym w 2018 r., najwyższe w kraju odsetki osobno dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych 19,9% i absolwentów techników 41,2%).

¹⁹ 19 159 uczniów (przy uwzględnieniu Wyższej Szkoły Bankowej) – wg danych GUS za 2018 r.

²⁰ Zestawienie stworzone przez analityków Polskiego Instytutu Ekonomicznego, które bazuje na Indeksie Akademickości Miast (IAM) stworzonym w oparciu o siedem kryteriów: prestiż, sytuacja absolwentów na rynku pracy, innowacyjność, potencjał naukowy, efektywność naukowa, warunki studiowania oraz umiędzynarodowienie uczelni.

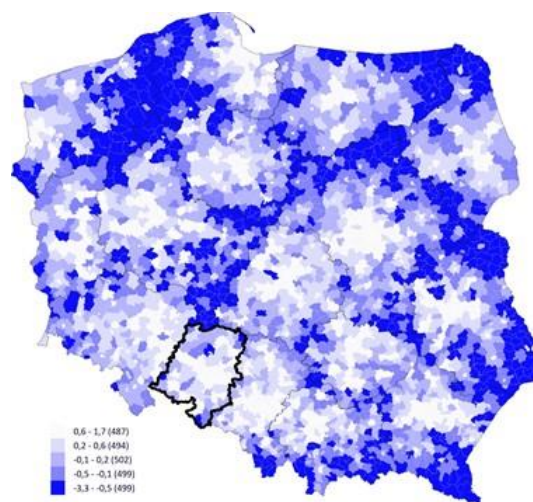
²¹ 15 miast: Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gdynia, Gliwice, Kielce, Koszalin, Olsztyn, Opole, Radom, Siedlce, Słupsk, Toruń, Zielona Góra.

²² W wyścigu „akademickości” miast pod względem sytuacji absolwentów na rynku pracy, warunków studiowania i umiędzynarodowienia uczelni, które w oczach przyszłych studentów (maturzystów) są ważnymi czynnikami konkurencyjności uczelni, opolskie zajęło odpowiednio 14, 15, 12 miejsce w rankingu miast. W ramach tych kryteriów brano pod uwagę preferencje pracodawców i ekonomiczne losy absolwentów, dostępność kadr wysoko wykwalifikowanych, akredytacje, programy studiów w językach obcych, studium w językach obcych, studentów cudzoziemców, nauczycieli z zagranicy, wymianę studencką, wielokulturowość środowiska studenckiego.

Przestrzenie usług

Usługi administracyjne

Analiza wartości syntetycznego wskaźnika dostępności do usług administracji publicznej (2014–2015)²³ w gminach woj. opolskiego (Mapa 9) wskazuje na relatywnie dobrą sytuację zdecydowanej większości gmin województwa co jest m.in. efektem niewielkich rozmiarów regionu oraz regularnego i hierarchicznego układu sieci osadniczej w powiązaniu z rozwiniętą siecią komunikacyjną.

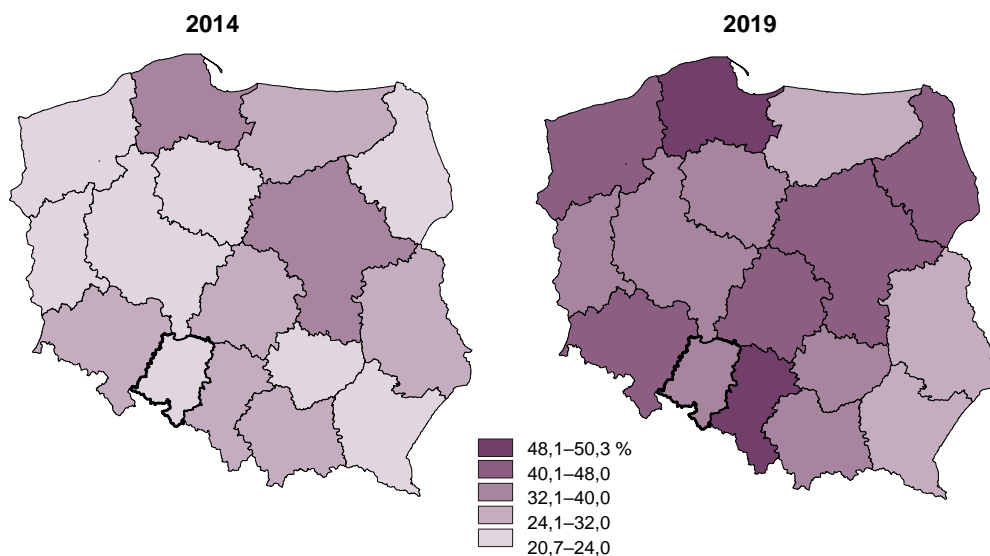

Mapa 9 - Syntetyczny wskaźnik dostępności do administracji

Na tle innych województw, Opolszczyzna ma tylko trzy gminy zaliczane do 20% gmin w Polsce o najniższej dostępności (w skali kraju zawsze najniższą dostępnością charakteryzują się gminy peryferyjne, znacznie oddalone od stolicy regionu). Dane za 2019 r. na temat społeczeństwa informacyjnego w Polsce pokazują, że w kontaktach z administracją publiczną mieszkańcy regionu rzadziej wykorzystują Internet, niż przeciętnie w kraju (32,7% wobec 40,4%), jednakże w porównaniu z 2014 r. sytuacja w woj. opolskim w tym względzie uległa poprawie (wzrost odsetka korzystających o 10,0 p.p.).

Relacja zobowiązań JST do ich dochodów (wskaźnik zadłużenia, w %) ujawnia prawidłowość gospodarowania finansami przez daną jednostkę samorządową, a zarazem równowagę pomiędzy działaniami prorozwojowymi, wymagającymi sięgania po zewnętrzne źródła finansowania, a zapewnianiem zaspokajania potrzeb mieszkańców.

²³ Przywołany wskaźnik opracowany został w 2017 r. w ramach kompleksowego badania obejmującego zagadnienia dostępności do usług publicznych, w którym po raz pierwszy na tak szeroką skalę zastosowano wielowymiarowe podejście, z wykorzystaniem różnych, specjalnie dopasowanych metod [22].

Mapa 10 - Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną

W 2018 r. budżet samorządu województwa opolskiego na tle pozostałych samorządów województw cechował jeden z najniższych (po województwach podlaskim i podkarpackim) wskaźników zadłużenia względem dochodów ogółem tj. 22,7% (w 2017 r., 28,4%) [23]. Tymczasem w Polsce, w 2018 r. wskaźnik zadłużenia samorządów województw osiągnął wartość 35,3%, podczas gdy w 2017 r. było to 41,2%²⁴.

Zaobserwowana równowaga wynikać może na przykład z ostrożności inwestycyjnej samorządów, powodującej niższe niż w kraju wykorzystanie środków na realizację projektów unijnych [24]. W woj. opolskim, w 2018 r. wartość wskaźnika środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych, jako procent dochodów razem gmin łącznie i miast na prawach powiatu, wynosiła 6,41% (przy średniej krajowej wynoszącej 6,31%). Zaznaczyć należy, że zarówno w regionie (7,96%), jak i średnio w kraju (7,14%) wskaźnik w stosunku do 2017 r. cechowała tendencja malejąca.

²⁴ Całość zobowiązań, łącznie z UE. Bez zobowiązań UE wskaźnik dla Polski wyniósł 31,7% – spadek o 5,6 p.p. w porównaniu do 2017 r.

Mapa 11 - Samorzędy województw według wskaźnika zadłużenia w 2018 r.

Usługi zdrowotne

Potrzeby społeczne w woj. opolskim dotyczące usług zdrowotnych wydają się być zaspokojone w niewystarczającym stopniu w kontekście zachodzących zmian demograficznych i cywilizacyjnych. Sytuacja ta dotyczy wszystkich województw. W polskim systemie ochrony zdrowia wciąż narasta problem deficytu kadr medycznych, dotyczący wszystkich zawodów medycznych, zarówno lekarzy, pielęgniarki, jak i inny personel medyczny. Na koniec 2018 r. w woj. opolskim liczba lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem (wg głównego miejsca pracy) ukształtowała się na poziomie 1,9 tys. i stanowiła 2,1% ogólnej liczby lekarzy w Polsce. Liczba lekarzy ze specjalizacją II stopnia oraz posiadających tytuł specjalisty w danej dziedzinie medycyny wyniosła w województwie 1,3 tys., co stanowiło 2,1% omawianego personelu w Polsce. W 2018 r. liczba pielęgniarek i położnych (wg podstawowego miejsca pracy) przeliczona na 10 tys. mieszkańców wyniosła 54,7 osób (wysokie – 9 miejsce w kraju) i była mniejsza niż w roku poprzednim. Ponadto przestrzeń usług zdrowotnych w regionie charakteryzuje:

✓ wyższy odsetek lekarzy specjalistów od wartości krajowej (województwo na koniec 2018 r. uplasowało się na 8 pozycji w kraju), przy liczbie lekarzy (wg podstawowego miejsca pracy) przypadającej na 10 tys. mieszkańców poniżej średniej w kraju. Najmniej lekarzy na 10 tys. mieszkańców było w powiatach: opolskim, prudnickim i krapkowickim;

✓ spośród wszystkich specjalizacji na terenie województwa na koniec 2018 r. najmniej liczna grupa lekarzy (1 lub 2 specjalistów) przypadająca na następujące dziedziny: audiologia, audiologia i foniatria, foniatria, chirurgia naczyniowa, chirurgia plastyczna, chirurgia szczękowo-twarzowa, chemioterapia nowotworów, choroby płuc u dzieci, diagnostyka laboratoryjna, gastroenterologia dziecięca, medycyna paliatywna, medycyna sądowa,

medycyna sportowa, medycyna przemysłowa, neurochirurgia, onkologia i hematologia, patomorfologia, seksuologia, transfuzjologia kliniczna oraz periodontologia. Widoczna jest także potrzeba zwiększenia dostępności do świadczeń udzielanych pacjentom poniżej 18-tego roku życia [25];

✓ mała liczba specjalistów z zakresu geriatric – w 2018 r. liczba osób powyżej 60. roku życia przypadająca na lekarza geriatrę w opolskim była poniżej średniej krajowej (8 miejsce wśród województw). W przyszłości sytuacja może ulec pogorszeniu ze względu na stale rosnącą liczbę osób w tym wieku przypadającą na lekarza w trakcie specjalizacji w tej dziedzinie;

✓ niepokojąca liczba lekarzy po 60 roku życia – rejestr Opolskiej Izby Lekarskiej (37,1%)²⁵. Opolszczyzna należy również do grupy województw o najwyższej liczbie seniorów (osób w wieku 60 lat i więcej) przypadających na aptekę ogólnodostępną (ok. 1157 osób w 2018 r. – 4 miejsce w kraju, gdzie na jedną aptekę przypadło 1072 seniorów)²⁶.

Oprócz problemu niewystraczającej liczby kadr medycznych, problemem występującym w całym kraju, a wynikającym z systemu ochrony zdrowia jest dostęp i jakość udzielanych świadczeń. Tymczasem jakość udzielanych świadczeń zależy m.in. od umiejętności wykonywania procedur medycznych, a te z kolei od doświadczenia kadry medycznej, w tym liczby wykonywanych dotychczas zabiegów [26].

W perspektywie kolejnych lat, w kontekście jakości i dostępności do usług zdrowotnych, istotnego znaczenia nabiera zatem fakt wyodrębnienia i powołania na Uniwersytecie Opolskim w 2019 r. samodzielnego Wydziału Lekarskiego, który w ramach kierunku lekarskiego (działającego w latach 2017–2019 w strukturze wydziału przyrodniczo-technicznego), ma za zadanie wykształcenie przyszłych lekarzy.

Na niezadawalającym poziomie w woj. opolskim, podobnie jak w całym kraju, jest też świadomość społeczeństwa dotycząca zdrowia i różnych problemów zdrowotnych. Wyniki ogólnokrajowych badań [27, 28] potwierdzają duże nierówności społeczne istniejące w tym obszarze. Dodatkowo raport opublikowany przez Ministerstwo Zdrowia dotyczący wyników badania wpływu klimatu na stan zdrowia [29] i *Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025* [30]²⁷ wskazują, że istnieje ogromna potrzeba edukowania i podnoszenia świadomości całego polskiego społeczeństwa w kwestii czynników determinujących zdrowie. Ponadto wyniki diagnozy interwencji obszarów Europejskiego Funduszu Społecznego z 2020 r.

²⁵ Tj. 1 230 lekarzy – osób po 60 roku życia i 2 087 lekarzy – w wieku 0-60 lat. Dane te obejmują liczbę lekarzy (bez lekarzy stomatologów) wg stanu na 25.03.2020 r.

²⁶ Opolszczyzna należy do grupy województw o stosunkowo dobrej dostępności do aptek. W 2018 r., w regionie na jedną ogólnodostępną aptekę przypadają 3 092 osoby (7 miejsce na tle innych województw), podczas gdy w kraju 2 978 osoby.

²⁷ Program wskazuje na 5 filarów – celów operacyjnych, w ramach których są podjęte założenia dot. edukacji zdrowotnej i profilaktyki uzależnień (Profilaktyka uzależnień), działań edukacyjnych dotyczących wpływu środowiska życia na zdrowie (Zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne), edukacji żywieniowej, kształtowania postaw prozdrowotnych, promocji aktywności fizycznej, działań edukacyjnych dotyczących cukrzycy, promocja karmienia piersią (Profilaktyka nadwagi i otyłości).

wskazują, że konieczne jest dalsze wspieranie projektów polegających na promocji zdrowego stylu życia i profilaktyki zdrowotnej [31].

Jakość i bezpieczeństwo, poza pewnością i szybkością dostępu do świadczeń, są dla pacjentów kluczowymi elementami tworzącymi zaufanie do systemu ochrony zdrowia. W ramach realizacji SRWO 2020 oraz *Strategii Ochrony Zdrowia dla Województwa Opolskiego na lata 2014–2020* [32] podejmowano działania mające na celu zarówno usprawnienie i polepszenie jakości usług medycznych, jak i promocję zdrowia. Realizowano także działania w kierunku odpowiedniego wyposażenia placówek, poprawy dostępu do nich, na przykład poprzez rozwój infrastruktury towarzyszącej. Niewątpliwy wpływ na dostęp do usług zdrowotnych miały remonty, modernizacje czy przebudowy obiektów.

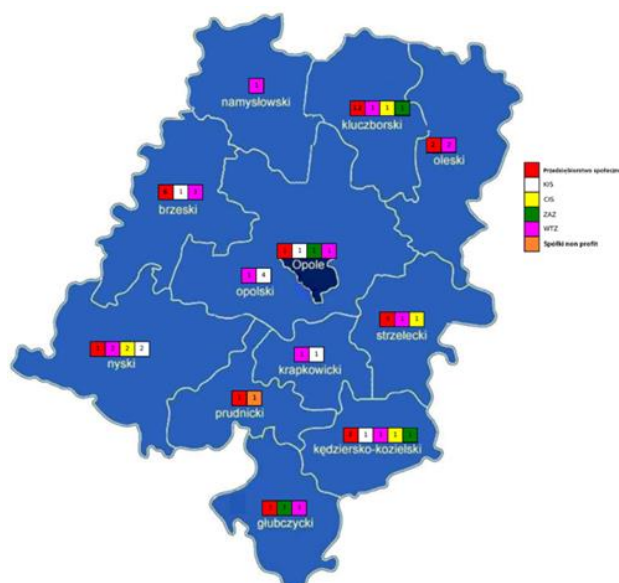
Pomimo podejmowanych działań stan infrastruktury w ochronie zdrowia w woj. opolskim w dalszym ciągu nie jest w pełni zadowalający, a potrzeby stale rosną. Istotnym i zgłaszanym problemem jest m.in. dostosowanie budynków (szpitali, przychodni) do obowiązujących lub planowanych standardów. Zgodnie z rekomendacją Najwyższej Izby Kontroli z 2019 r. rozwiązań wymaga również problem wyposażenia służb medycznych w dobrej jakości, nowoczesny sprzęt diagnostyczny umożliwiający wykonywanie pełnej diagnostyki [27]. Trudną sytuację w zakresie wyposażenia w wysokospecjalistyczną aparaturę i sprzęt medyczny potwierdzają m.in. dostępne w województwie opolskim w 2019 r., liczba i/lub wiek sprzętu medycznego [33].

Usługi społeczne

Mimo utrudnionego dostępu do lekarzy geriatrów dla osób powyżej 60 roku życia, zauważalna jest dobrze rozwinięta struktura wsparcia społecznego i rozwoju polityki senioralnej w województwie w zakresie opieki i aktywizacji seniorów z dostępem do różnorodnych usług społecznych. Świadczyć mogą o tym dane ujęte w *Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2018 r.* [34] wskazujące na to, że w strukturze pomocy społecznej działa: 28 domów pomocy społecznej, 19 placówek całodobowej opieki (w tym z miejscami krótkookresowego pobytu), 20 dziennych domów pomocy, 44 kluby seniora, 19 uniwersytetów III wieku, a ponad 3,4 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Nadal zwraca się jednak uwagę na brak dziennych domów pomocy w 4 powiatach, a pomimo dobrze rozwiniętej infrastruktury społecznej wciąż liczna jest grupa osób niesamodzielnych oczekujących na umieszczenie w domu opieki.

Ubóstwo i bezrobocie traktowane są, jako główne bariery uniemożliwiające pełne uczestniczenie w życiu społecznym. W chwili obecnej istnieje konieczność większego zróżnicowania polityki integracyjnej tak, aby uwzględniała ona również inne przesłanki wykluczenia, wymagające odrębnych instrumentów adresowanych także do osób niepełnosprawnych. Duże zagrożenie związane z depopulacją oraz postępujące starzenie

się społeczeństwa, jak i wzrost udziału w populacji osób niepełnosprawnych skłania do kontynuowania działań i realizacji programów integracyjnych, ukierunkowanych przede wszystkim na wykluczenie fizyczne.

Mapa 12 - Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim (bez fundacji i stowarzyszeń) w 2020 r. (stan na styczeń)

Spośród wielu organizacji *non-profit* (nie dla zysku) działających na rzecz osób niesamodzielnych²⁸, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej, obejmując wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa. W 2018 r. było ogółem 11 813 miejsc opieki i wsparcia na rzecz osób niesamodzielnych. Na każde 1000 mieszkańców województwa przypadało średnio 12 miejsc opieki i wsparcia²⁹, w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach strzeleckim (104,6) i opolskim ziemskim (100,9), głubczyckim (30,8), a najmniej w powiatach namysłowskim (6,9) i brzeskim (7)³⁰. Według danych ROPS w Opolu przy uwzględnieniu usług pielęgnacyjnych świadczonych w Stacjach Opieki Caritas, wskaźnik ten wynosiłby średnio 56 i wahał się od najwyższego w powiecie strzeleckim (108,4) do najniższego w powiecie namysłowskim (8,9) [34].

W trzecim sektorze, funkcjonują dodatkowo podmioty ekonomii społecznej. Według stanu na 31 stycznia 2020 r. w woj. opolskim funkcjonowały 33 przedsiębiorstwa społeczne, 1 spółka non profit, 10 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej, 4 zakłady

²⁸ W województwie opolskim w 2018 r. na 10 tys. mieszkańców przypadały średnio 23,2 aktywne podmioty non profit, w Polsce 22,9 podmioty. Wśród ok. 2 000 organizacji non profit było 400 aktywnych organizacji pożytku publicznego (OPP), nieodpłatną działalność statutową prowadziło 1 800 podmiotów, ok. 500 prowadziło odpłatną działalność statutową lub działalność gospodarczą [35]

²⁹ Bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia.

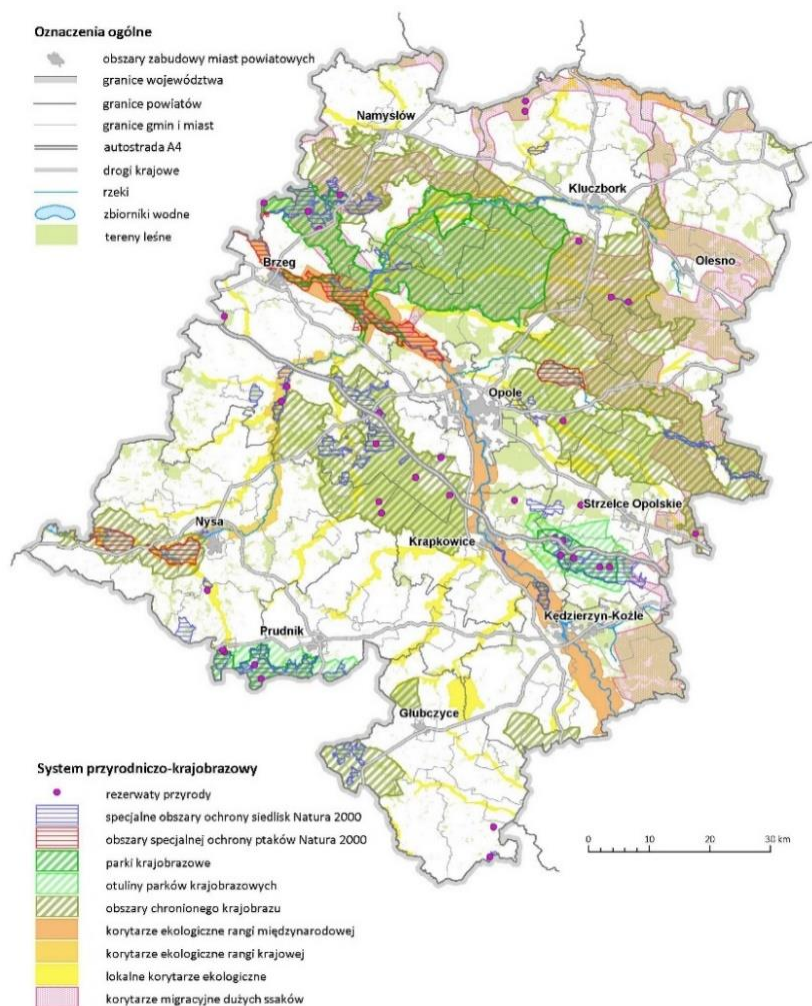
³⁰ Na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w regionie w 2018 r. oraz danych Caritas Diecezji Opolskiej za 2016 r.

aktywności zawodowej, 15 warsztatów terapii zajęciowej, 166 organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego³¹.

Środowisko i przestrzeń

Zasoby przyrodnicze

Bogactwem regionu są najwyższe w kraju walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 81,6 pkt., podczas gdy średnia dla kraju 66,6 pkt.), które sprzyjają wysokiej produktywności rolnictwa. Obszary o najwyższym potencjale produkcyjnym skupione są w południowej, zachodniej i północnej części województwa. Zróżnicowana przestrzeń fizyczno-geograficzna sprzyja zróżnicowaniu siedlisk, a w konsekwencji wysokiej bioróżnorodności. Region jest bogaty w różnorodne formy ochrony przyrody i krajobrazu, które zajmują 27,6% jego powierzchni (średnia w kraju 32,6%) (Mapa 13, Wykres 1).

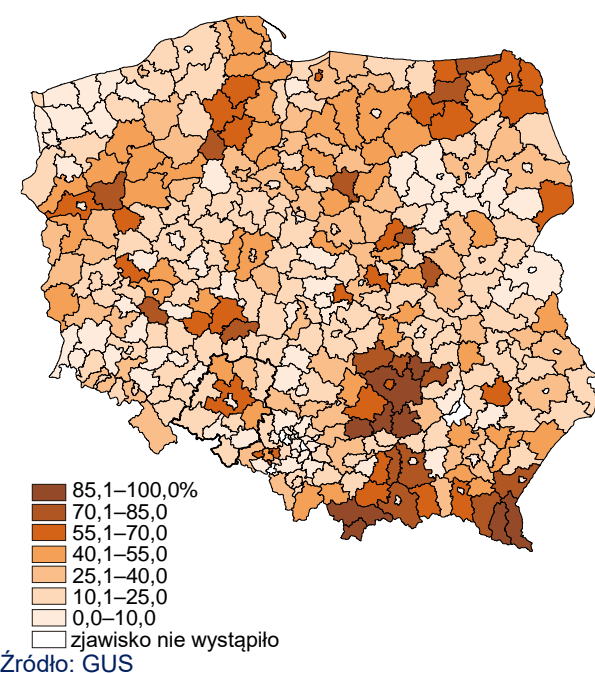
Mapa 13 - Zasoby przyrodnicze województwa opolskiego Źródło: opracowanie własne RZP, UMWO

³¹ Ważną rolę w usamodzielnianiu ekonomicznym, na rynku pracy osób wykluczonych społecznie pełnią również spółdzielnie socjalne, których w regionie w 2019 r. działało 26. Usługi wsparcia ekonomii społecznej realizują też 2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w Krapkowicach i Kluczborku [35].

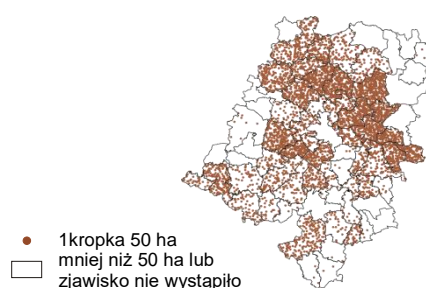
Woj. opolskie dysponuje zróżnicowaną bazą surowców mineralnych, z których istotne znaczenie dla gospodarki regionu posiadają złoża surowców wapiennych dla potrzeb przemysłu cementowego i wapienniczego (4 i 2 miejsce w kraju) oraz złoża kamieni blocznych i łamanych oraz piasków podsadzkowych (6 i 4 miejsce w kraju) [1].

Pokrycie ponad ¼ województwa terenami przyrodniczymi, prawnie chronionymi (Mapa 14) nie stanowi bariery dla podejmowania różnorodnej działalności gospodarczej. Zasób ten stanowi atrakcyjny potencjał turystyczny i gospodarczy wielu gmin.

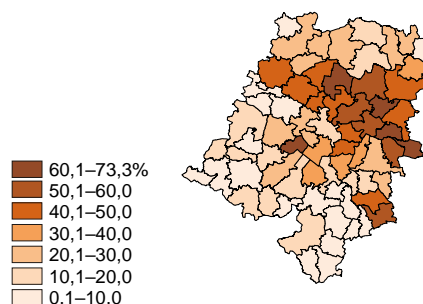
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem

Obszary prawnie chronione

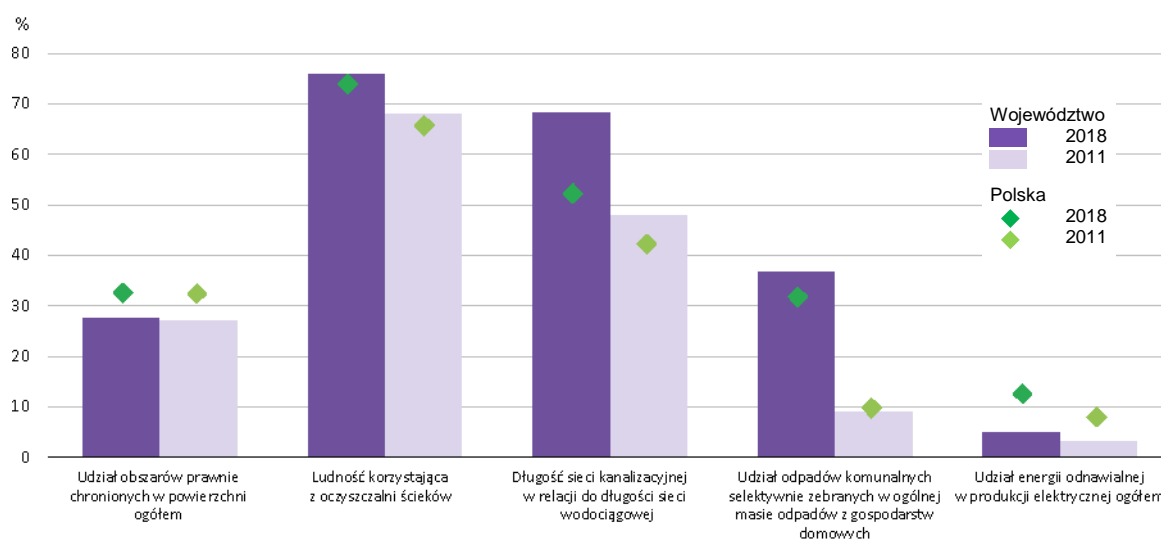
Lesistość

Mapa 14 - Środowisko przyrodnicze – zróżnicowanie wewnątrz wojewódzkie w 2018 r.

Infrastruktura techniczna i stan środowiska

W kategorii potencjału rozwojowego należy zauważyć także predyspozycje środowiska i zagospodarowania przestrzennego (potencjał energetyczny) dla rozwoju OZE, w szczególności dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, spełniających obowiązujące kryteria lokalizacyjne. Łączna powierzchnia tych terenów wynosi max. ok. 30,8 tys. ha i pozwala na lokalizację do 4 400 elektrowni wiatrowych.

Wykres 1 - Wskaźniki środowiska przyrodniczego

Wartości emisji CO₂/1 km² rejestrowane w województwie ponad dwukrotnie przekraczają średnie dla kraju. Dodatkowo w latach 2011–2018 w regionie odnotowano wzrost wartości tego wskaźnika (o 6,7%), podczas gdy w kraju nastąpił spadek (-3,4%). Szczególnym problemem dla regionu i miasta Opole jest wysokie stężenie pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 oraz rakotwórczego benzo(a)pirenu stanowiących składniki smogu miejskiego. W każdym z tych zanieczyszczeń w 2018 r. stwierdzone zostały przekroczenia wartości dopuszczalnych³².

Ocena stanu JCWP³³ rzecznych na obszarze województwa, wskazuje na zły stan wód powierzchniowych (podobnie przedstawia się sytuacja w kraju). Mimo przeznaczania znaczących środków m.in. na realizację infrastruktury technicznej wodno-kanalizacyjnej i stopniowej poprawy jakości wód powierzchniowych, w dalszym ciągu konieczne będą inwestycje w tym zakresie [36]. Stan wyposażenia mierzony odsetkiem ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków jest na poziomie przeciętnym w kraju, również dynamika zmiany tego wskaźnika w latach 2011–2018 jest zbliżona do średniej dla Polski. Województwo odnotowuje bardzo duży postęp w zakresie selektywnej zbiórki odpadów z gospodarstw domowych, głównie na skutek olbrzymiego wzrostu selekcji i segregacji w latach 2011–2018. Według danych GUS w 2011 r. ilość odpadów komunalnych zebranych

³² Należy mieć na uwadze, że w przypadku pyłu zawieszonego PM10 w 2018 r. nie doszło do przekroczenia wartości średniorocznej (na żadnym ze stanowisk rejestrujących), natomiast przekroczenia stwierdzono w oparciu o kryterium średniodobowe (we wszystkich punktach pomiarowych pyłu). Choć dopuszcza się przekroczenie poziomu średniodobowego pyłu zawieszonego PM10 maksymalnie 35 razy w roku, w regionie liczba dni z przekroczeniami wahała się w granicach 41–69. W przypadku pyłu drobnego PM2,5 kryterium odnosi się wyłącznie do wartości średniorocznej, która podobnie jak w roku poprzednim (2017), została przekroczona na stacji w Kędzierzynie-Koźlu. Z kolei średnioroczna wartość stężenia benzo(a)pirenu w znacznym stopniu przekracza dopuszczalny poziom na terenie całego województwa, a trend ten utrzymuje się od lat [37, 38].

³³ Jednolite części wód powierzchniowych.

w woj. opolskim w ramach zbiórki selektywnej wynosiła 20 820,3 t – podczas gdy w 2018 r. było to 99 721,8 t. Ponadto region należy do grupy znaczących „wytwórców” konwencjonalnej energii elektrycznej w Polsce, natomiast w latach 2011–2015 obserwowano wzrost udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej (z 3,4% w 2011 r. do 7,6% w 2015 r.), po czym od 2016 r. nastąpił spadek omawianego udziału do poziomu 5,2% w 2018 roku.

Świadomość ekologiczna i zmiany klimatyczne

Badania w zakresie świadomości ekologicznej prowadzone na poziomie kraju, jak i województwa wskazują, że wiedza w zakresie ochrony i zagrożeń dla środowiska, a także proekologiczne działania w społeczeństwie, stają się coraz bardziej powszechne. W badaniu zrealizowanym dla Ministerstwa Klimatu i Środowiska [39], ponad połowa (52%) badanych Polaków, wśród dziedzin, w ramach których nasz kraj ma najwięcej problemów do rozwiązania, jako główny wskazała ochronę środowiska. Do największych problemów środowiska naturalnego zaliczono: zanieczyszczenie powietrza (59%), problem śmieci (50%) oraz zanieczyszczenie wód, problemy z wodą (34%). Najczęstszym powodem, dla którego respondenci chcieli chronić środowisko była troska o przyszłe pokolenia (73%) i dbałość oraz troska o zdrowie człowieka (63%). W sumie 94% respondentów uznało zmiany klimatu za ważny problem, a 66% w ciągu ostatniego roku, zauważyło działania informacyjne i edukacyjne w zakresie ekologii i zmian klimatu. Większość respondentów wskazuje, że stan środowiska w głównej mierze zależy „od aktywności każdego z nas” (69%), a wśród proekologicznych działań podejmowanych przez Polaków warto wskazać głównie na: segregację śmieci oraz oszczędzanie energii w domu (po 96% badanych) oraz zwracanie uwagi na ograniczenie zużycia wody (93%)

Mimo, iż na poziomie krajowym widoczny jest wzrost ogólnej świadomości ekologicznej Polaków³⁴, to wyniki badania przeprowadzonego w woj. opolskim (ukierunkowanego na węższy aspekt, dotyczący jakości powietrza i problemu niskiej emisji) wskazały niedobory w zakresie wiedzy na temat badanego zjawiska. Choć blisko 80% respondentów zadeklarowało, że wie o możliwości monitorowania jakości powietrza, a blisko połowa (49,7%) oznajmiła, że

IV raport Międzyrządowego Panelu ONZ ds. Zmian Klimatycznych szacuje, że w zależności od scenariusza, do końca stulecia średnia temperatura na świecie wzrośnie od 1,8°C do 4°C. Tymczasem wzrost o zaledwie 2°C wystarczy, by spowodować bezpowrotne wyginięcie więcej niż jednej trzeciej gatunków na Ziemi, nie wspominając już o fatalnych dla ludzkości skutkach, jakie będą niosły ze sobą coraz bardziej ekstremalne zjawiska pogodowe... Zostało nam więc niewiele czasu, aby tym katastrofalnym scenariuszom zapobiec”[...]

³⁴ Mimo wzrostu świadomości na przestrzeni lat, badani często „oddalają” od siebie problemy środowiskowe, uznając, że stan środowiska naturalnego jest bardziej niepokojącym problemem w skali globalnej/krajowej niż lokalnej [39, 41].

śledzi stan jakości powietrza w województwie, to subiektywna ocena jakości powietrza nie pokryła się ze stanem faktycznym, co stanowi przesłankę do prowadzenia działań edukacyjnych dla mieszkańców regionu. Sami mieszkańcy określając swój poziom wiedzy w zakresie niskiej emisji, ocenili go jako przeciętny (53,3%) lub niski/bardzo niski (30,1%). Jedynie 10,8% respondentów było w stanie właściwie wyjaśnić na czym polega analizowane zjawisko. Niemniej jednak większość badanych miała świadomość, że ich wybory i działania wpływają na jakość powietrza (77,6%), a jako główne sposoby poprawy jakości powietrza wskazali: wykorzystywanie w większym zakresie OZE (64,6%), większy nacisk na wymianę „kopciuchów” (55,9%) i dbałość o ochronę środowiska przez przedsiębiorstwa (51,2%) [40].

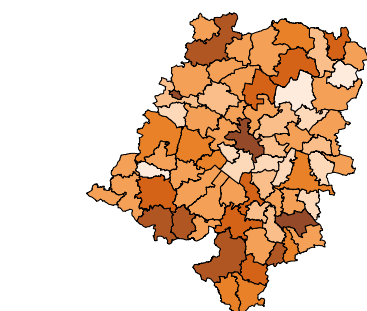
Postępujące **zmiany klimatyczne** stanowią istotne wyzwanie dla polityki zapewnienia bezpieczeństwa ludności oraz sprawności gospodarki. Zakłada się, że skutki zmian klimatycznych w woj. opolskim wywoływać będą nasilenie ekstremalnych, o wysokiej dynamice zjawisk: powodzi, susz oraz niekorzystnych zmian warunków hydrologicznych i eutrofizację wód śródlądowych, jak i porywistych wiatrów i fal upałów [42], a także niebezpieczeństwo zmniejszania się bioróżnorodności. Należy mieć na uwadze, że ograniczenie negatywnych zmian klimatu wymaga zgodnych działań w skali świata.

Rzeka Odra

Rzeka Odra to jeden z najważniejszych w kraju cieków wodnych o długości 840 km, z czego 726 km znajduje się na terenie Polski, w tym 145 km w woj. opolskim [43, 44]. Odra, przecinając centralnie Opolszczyznę, łączy jednocześnie potencjał demograficzny i kulturowo-rekreacyjny, gospodarczy i przestrzenny regionu, stanowiąc naturalną oś rozwojową. Wykorzystanie tkwiących w niej potencjałów jest istotną szansą rozwojową Polski, regionów nadodrzańskich, w tym woj. opolskiego.

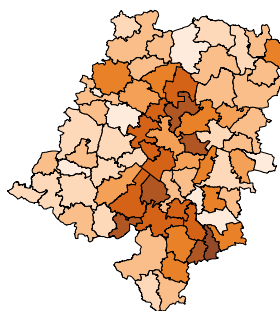
Jednak Odra może stanowić zarówno potencjał, jak i zagrożenie. W woj. opolskim obszary zagrożone powodzią to tereny w obrębie gmin położonych w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry, w dolinach cieków: Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, Widawy, Prosnicy, Łomnicy, Osobłogi, Bierawki, Kłodnicy, Psiny, Troi, Opawicy, Prudnika, Białej Głuchołaskiej. Obejmują tereny otwarte pozostające w użytkowaniu rolniczym, leśnym lub przyrodniczym oraz tereny zabudowane, o zróżnicowanej strukturze zainwestowania: mieszkaniowe, usługowe, administracyjne, komunikacji drogowej i kolejowej, infrastruktury technicznej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opracowuje projekt wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla dorzeczy, a minister właściwy do spraw gospodarki wodnej zatwierdza ją i publikuje. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na obszarze woj. opolskiego wyznaczono łącznie w 48 gminach.

Mieszkania

Na 1000 mieszkańców	
400,1–442,8	
380,1–400,0	
360,1–380,0	
340,1–360,0	
320,1–340,0	
300,1–320,0	
280,1–300,0	
268,8–280,0	

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania

Na 1 osobę	
38,1–40,2m ²	
36,1–38,0	
34,1–36,0	
32,1–34,0	
30,1–32,0	
28,1–30,0	
26,1–28,0	
24,0–26,0	

Mapa 15 - Przestrzenie zamieszkania w 2018 r. Źródło: GUS

Budownictwo i warunki mieszkaniowe

Wskaźniki charakteryzujące wyposażenie w mieszkania z jednej strony obrazują „miejskość” tego zjawiska – najwyższe wartości liczby mieszkań na 1000 mieszkańców oraz liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców są w gminach miejskich i miejsko-wiejskich z dużymi miastami³⁵, ale już przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę wyrażona w metrach kwadratowych obrazuje większą dostępność powierzchni użytkowych mieszkań poza miastami.

W 2018 roku, w regionie:

✓ oddano do użytkowania 2388 mieszkań (więcej o 19,3% w stosunku do roku poprzedniego). Inwestorzy indywidualni oddali do użytkowania 1161 mieszkań (48,6% ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania), inwestorzy budujący na sprzedaż lub wynajem oddali do użytkowania 1041 mieszkań (43,6% ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania). W budownictwie społecznym czynszowym i komunalnym oddano do użytkowania 186 mieszkań, wobec 12 w roku poprzednim;

³⁵ W 2018 r. najczęściej mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. mieszkańców odnotowano w powiecie namysłowskim (7,52), powiecie m. Opole (6,20) i powiecie brzeskim (3,00). Wartość wskaźnika w powiatach tych przekroczyła średnią wartość dla regionu (2,42), a w dwóch pierwszych przypadkach także średnią krajową (4,82). W przypadku powiatu brzeskiego warto zauważyć, że najczęściej mieszkań oddanych do użytkowania/1 tys. mieszkańców w 2018 r. przypadają w wiejskiej gminie Skarbimierz (7,36 wobec 4,12 w mieście Brzeg), co wynika z dynamicznego rozwoju Skarbimierza położonego na granicy z Dolnym Śląskiem, na terenie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK” i połączonego z autostradą A4.

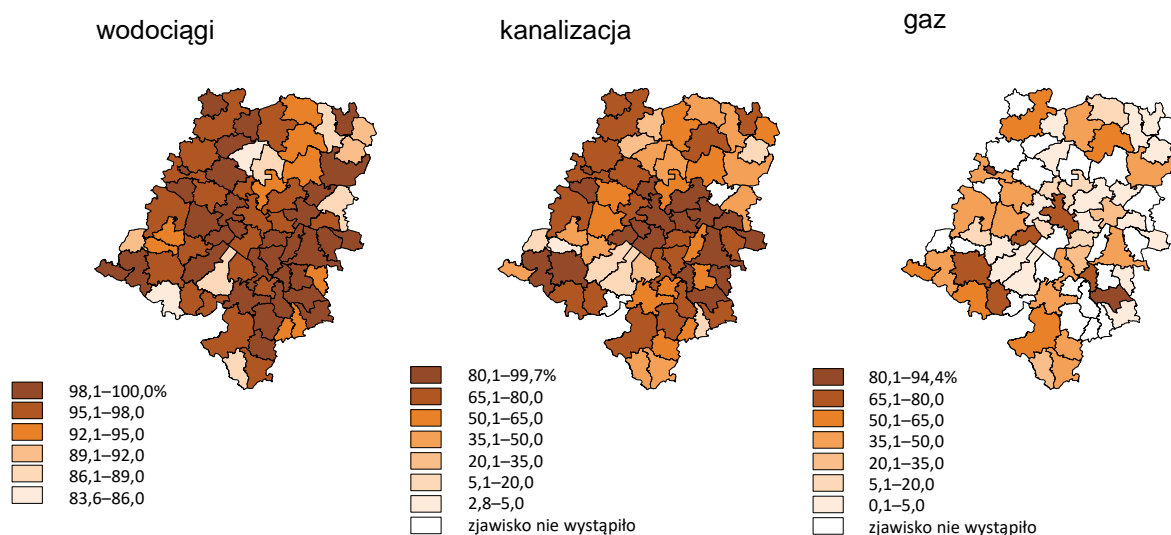
✓ inwestorzy budownictwa mieszkaniowego rozpoczęli budowę 2879 mieszkań (o 10,8% więcej niż w 2017 r.; 1,3% mieszkań, których budowę rozpoczęto w Polsce), z czego 55,3% stanowiły mieszkania realizowane w budownictwie indywidualnym, a 44,6% mieszkania na sprzedaż lub wynajem;

✓ oddano do użytkowania 1894 nowych budynków, z czego 72,8% stanowiły budynki mieszkalne (wzrost o 3,3% w porównaniu z 2017 r.). W budownictwie mieszkaniowym dominowały budynki jednorodzinne (94,4%).

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w regionie w 2018 r. wyposażone były w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizacja, centralne ogrzewanie) [45].

W województwie nie ma żadnej gminy, która należałaby do najsłabszych w Polsce pod względem dostępności ludności do sieci wodociągowej (Mapa 17), a tylko niektóre zaliczane są do takiej grupy ze względu na sieć kanalizacyjną (głównie gminy z południowej części regionu). Dane w przedmiotowym zakresie, szczególnie wskaźnik skanalizowania, są bardziej zróżnicowane i mniej korzystne dla terenów wiejskich³⁶.

Zdecydowanie gorzej prezentuje się dostępność do sieci gazowej, gdzie problemowe są obszary północno-wschodniej oraz centralnej części regionu.

Mapa 16 - Odsetek ludności korzystającej z infrastruktury technicznej w 2018 roku Źródło: GUS

Z punktu widzenia mieszkańców istotną kwestią jest jakość wody przeznaczonej do spożycia. Odsetek ludności korzystającej z odpowiedniej jakości wody w województwie w 2019 r. wyniósł 96,7% i był niższy niż w roku poprzednim (2018 r. – 99,4%). W porównaniu

³⁶ Dane za 2018 r. (BDL) dla wskaźnika „Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w % ogółu budynków mieszkalnych” dla woj. opolskiego są następujące: dostęp do sieci wodociągowej – 93,6% (miasta – 92,3%, obszary wiejskie – 94,2%), dostęp do sieci kanalizacyjnej – 61,6% (miasta – 84,6%, obszary wiejskie – 50,4%).

z rokiem ubiegłym jakość wody uległa pogorszeniu, głównie ze względu na parametry fizykochemiczne, takie jak żelazo, mangan, mętność, siarczany, fluorki [46].

Atut regionu stanowi duży udział gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu – w 2017 r. było to 71,2% gospodarstw domowych, przy średniej dla Polski 53,8% (3 miejsce w kraju).

Połączenia komunikacyjne

Województwo należy do dobrze skomunikowanych regionów w Polsce. Wprawdzie nie dysponuje własnym lotniskiem międzynarodowym, to w jego dogodnym zasięgu znajdują się lotniska w województwach ościennych. Poprawy wymaga jednak skomunikowanie centrum regionu (Opola) z Warszawą i innymi ośrodkami metropolitalnymi (np. poprzez bezpośrednie połączenie z węzłem autostrady). Kluczową arterią komunikacyjną regionu jest autostrada A4 (Mapa 18).

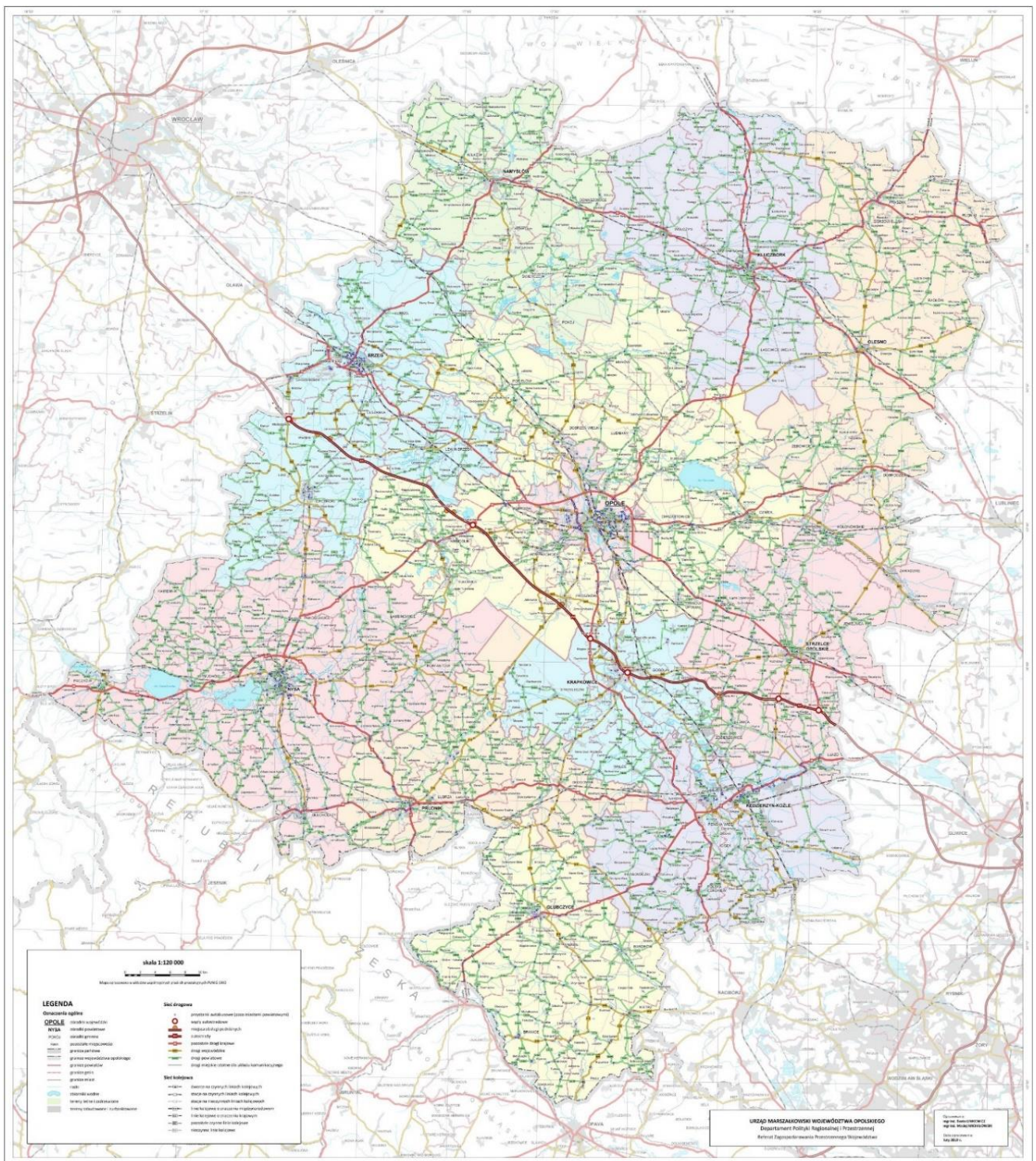
Gęstość dróg o twardej nawierzchni ulepszonej w woj. opolskim wynosi 85,4 km/100 km², gdy średnia wartość tego wskaźnika dla Polski osiąga wartość 90,1 km/100 km². Warto podkreślić, że dynamika zmiany gęstości dróg, pomimo poprawy, była w woj. opolskim niższa niż w Polsce (o 5,5 p.p.).

Woj. opolskie posiada wysoki wskaźnik gęstości linii kolejowych (eksploatowanych).

W 2018 r. wartość wskaźnika wyniosła 8,3 km/100 km² i była na znacznie wyższym poziomie niż średnia dla kraju (6,2 km/100 km²).

Region charakteryzuje się najniższą w kraju wartością wskaźnika przewozów pasażerskich komunikacją miejską, która w 2018 r. wynosiła 26,2 przewozu na 1 mieszkańca, gdy średnio w Polsce była to wartość 98,3. Należy jednak brać pod uwagę fakt, że na wartość tego wskaźnika wpływają przede wszystkim ośrodki metropolitalne. W Aglomeracji Opolskiej realizowane są jednak działania w kierunku poprawy tego stanu³⁷. W latach 2013–2015 miasto Opole podpisało porozumienie dotyczące międzygminnego transportu gminnego z trzema gminami ościennymi: Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice. Inicjatywy podjęte przez SAO (Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska) przyniosły realne efekty w postaci wzrostu liczby pasażerów korzystających z transportu zbiorowego.

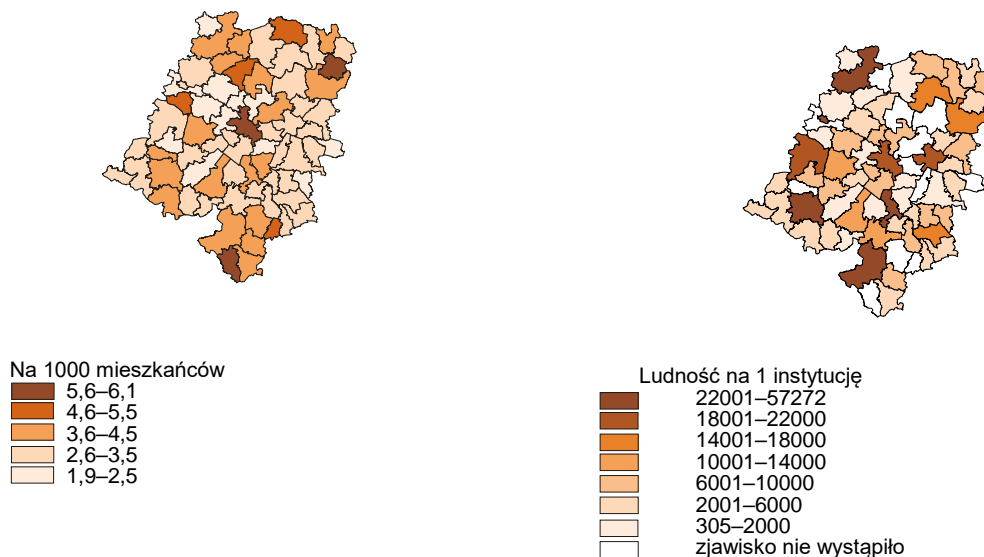
³⁷ Wprowadzenie w 2015 r. nowej, przyjaznej dla użytkowników taryfy biletowej oraz „darmowych piątków” dla kierowców przesiadających się z własnych samochodów do komunikacji zbiorowej.

Mapa 17 - System transportowy Województwa Opolskiego – Sieć drogowa i kolejowa (stan na 31.12.2018 r. Źródło: opracowanie własne RZP, UMWO)

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica

Mapa 18 - Aktywność społeczna w 2018 r. Źródło: GUS

Aktywność społeczna – oddolne inicjatywy na rzecz miejsc zamieszkania

Zróżnicowanie wewnątrzregionalne aktywności społecznej jest dość znaczące (Mapa 19).

Zauważalny jest podział na gminy miejskie i wiejskie, choć zróżnicowanie to wynika głównie ze sposobu definiowania aktywności i źródła danych. Wysoka aktywność społeczna w miastach,

Na opolską wieś w latach 2004 – 2016 trafiło ponad 131 mln zł z pieniędzy unijnych, a sołectwa zrealizowały 60 000 projektów o łącznej wartości 350 mln zł.

a niższa na obszarach wiejskich ukazywana jest w świetle danych statystycznych. Analizując poziom aktywności społeczności lokalnych należy uwzględnić działania realizowane w ramach Programu Odnowy Wsi, którego wdrażanie rozpoczęto w 1997 r. Do Programu należy 718 sołectw z 1028 w regionie (70% sołectw). Metoda tworzenia strategii rozwoju opartej na rozpoznaniu zasobów sołectwa i oddolnym mobilizowaniu lokalnych liderów stała się wzorcem do naśladowania dla innych województw³⁸. Mieszkańcy aktywnie uczestniczą w życiu wsi, tworzą lokalne organizacje i stowarzyszenia, dzięki którym pozyskują środki na realizację wielu ciekawych projektów.

Warto również zauważyć wysoki poziom aktywizacji społeczeństwa w południowej części województwa (pas przygraniczny). Może to wynikać zarówno z rozwoju turystyki³⁹,

³⁸ Zbliżony program odnowy wsi realizowany jest w województwach: dolnośląskim, śląskim, wielkopolskim.

³⁹ Turystyka stanowi jeden z obszarów, który znacząco odczuł wpływ pandemii Covid-19. W polskim obszarze pogranicza zanotowano znaczące zmniejszenie liczby turystów oraz noclegów w obiektach turystycznych w sezonie wakacyjnym 2020 r. (VII-VIII) w stosunku do analogicznego okresu w 2019 r. W woj. opolskim liczba turystów zmniejszyła się o 31,7% (turyści krajowi 26,6%, zagraniczni 55,3%), a liczba udzielonych noclegów o 38,5% (turyści krajowi 35,1%, zagraniczni 62,5%) [47].

jak i współpracy transgranicznej na tym obszarze⁴⁰ w ramach której działalność kulturowa i społeczna stanowią szczególne obszary współpracy [47].

Do problemów w analizowanym obszarze zaliczyć należy lokalne braki w infrastrukturze spędzania wolnego czasu przez mieszkańców – znaczna część gmin województwa należy do najslabiej wyposażonych w tym zakresie w Polsce. Począwszy od 2013 r. wskaźnik uczestników imprez organizowanych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1000 mieszkańców jest niższy, niż średnio w Polsce. Również liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców jest niższa od średniej krajowej. Dość pesymistyczny obraz aktywności społecznej dopełnia fakt, iż od lat frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych jest najniższa w kraju, co po części wynika jednak z tzw. emigracji zawieszanej (osoby, które wyjechały z regionu, często wiele lat temu, nie wymeldowały się).

Analizując aktywność społeczną, szczególnie w kontekście społeczności lokalnych, należy mieć na uwadze, że dane statystyczne nie obejmują wszystkich przedsięwzięć mających integrować i aktywizować mieszkańców regionu. Przykładem takich działań mogą być inicjatywy podejmowane przez Lokalne Grupy Działania (funkcjonujące w województwie od 2007 r.).

Pozytywnym symptodem budującym kapitał społeczny regionu, na tle pozostałych województw, jest wyższy poziom zaufania mieszkańców regionu do innych ludzi (zarówno sąsiadów, jak i nieznajomych) oraz do władz lokalnych i Kościoła Rzymskokatolickiego [48].

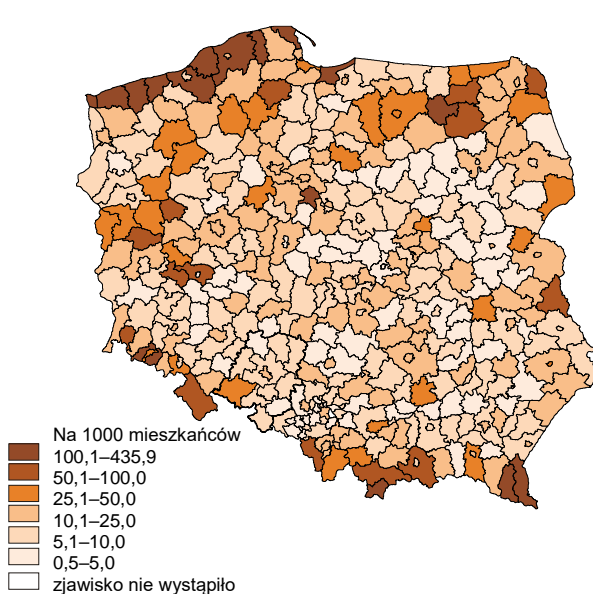
Przestrzeń wypoczynku

W skali całego województwa tylko powiat nyski zalicza się do 20% powiatów w Polsce o najwyższym wskaźniku liczby miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców⁴¹ (Mapa 20). Z kolei powiaty kędzierzyńsko-kozielski oraz namysłowski są w grupie 20% powiatów w Polsce o najniższej wartości tego wskaźnika. Generalnie podaż miejsc noclegowych pokrywa się z popytem, przy czym powiat głubczycki wydaje się mieć większe możliwości obsługi turystów, niż jest to w rzeczywistości (zaliczany jest do grupy najslabszych w kraju pod względem udzielonych noclegów, podczas gdy oferta miejsc noclegowych jest relatywnie lepsza – Mapa 20). Należy jednak mieć na uwadze, że powyższe dane odnoszą się do wszystkich miejsc noclegowych, w tym sezonowych i wymagających modernizacji.

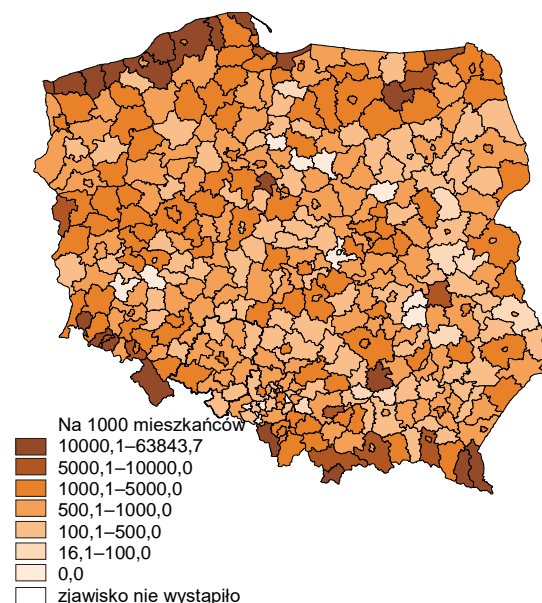
⁴⁰ Niezmiennie od 1991 r. znaczącą rolę we współpracy transgranicznej oraz jej wspieraniu i organizacji mają euroregiony. Odgrywają one znaczącą rolę w tej współpracy głównie na poziomie lokalnym. Na polsko-czeskiej granicy znajduje się 6 euroregionów: Nysa, Glacensis, Pradziad, Silesia, Śląsk Cieszyński i Beskidy [47].

⁴¹ Powiat nyski z wartością wskaźnika 34,52 uplasował się na 49 pozycji wśród 380 powiatów (w tym miast na prawach powiatu) w Polsce. Na drugiej pozycji w regionie znajduje się m. Opole (11,57), jednak wynik ten daje dopiero 135 miejsce w kraju. Do analizy przedstawionych danych należy jednak podchodzić ostrożnie, gdyż w grupie 20% powiatów w Polsce o najwyższej wartości wskaźnika: liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, występują bardzo duże rozbieżności – wartości od 435,9 w powiecie nowodworskim (1 miejsce w kraju) do 20,2 w powiecie jaworskim (76 pozycja w kraju).

Natomiast wysokiej jakości oferta noclegowa jest skoncentrowana w m. Opolu i powiecie opolskim.

Mapa 19 - Miejsca noclegowe w 2018 r. Źródło: GUS

Mapa 20 - Udzielone noclegi w 2018 r. Źródło: GUS

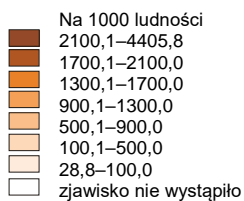
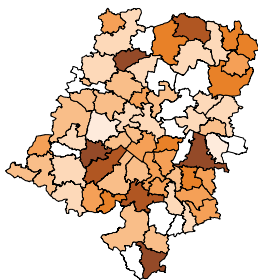
W nawiązaniu do zwiększania atrakcyjności turystycznej gmin, władze lokalne licznych jednostek postulują rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjno-kulturowej. Wprawdzie w wielu gminach województwa odbywają się imprezy przyciągające znaczącą liczbę gości w stosunku do liczby mieszkańców gmin (Mapa 21), to w większości z nich dostęp do miejsc kultury (muzea) i innych miejsc wypoczynku (np. kina) jest ograniczony. Podstawową ofertę kulturalną dla mieszkańców obecnie przygotowują samorządowe instytucje kultury. Ważnymi podmiotami kreującymi życie kulturalne są także liczne organizacje pozarządowe.

W przypadku przestrzeni wypoczynkowej kluczową rolę w regionie odgrywa Opole, również jako ważny ośrodek kulturalny w skali kraju oferujący imprezy o zasięgu ogólnopolskim⁴², na terenie którego funkcjonują instytucje kultury o znaczeniu regionalnym⁴³, a także inne ośrodki województwa.

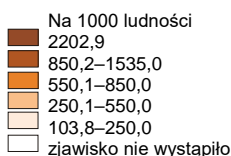
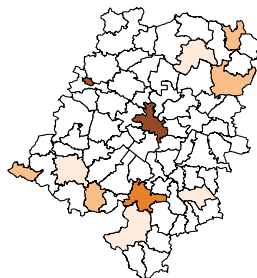
⁴² Głównie Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu, Międzynarodowy Festiwal DRUM FEST, Dni Opola, Opolskie Lamy.

⁴³ Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu oraz Filharmonia Opolska im. Józefa Elsnera w Opolu, Opolski Teatr Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki, Narodowe Centrum Polskiej Piosenki, Galeria Sztuki Współczesnej i Miejska Biblioteka Publiczna.

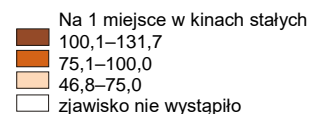
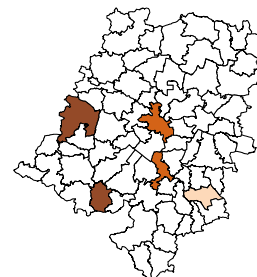
Uczestnicy imprez w 2018 r.

Zwiedzający muzea w 2018 r.

Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w 2018 r.

Mapa 21 - Przestrzenie wypoczynku Źródło: GUS

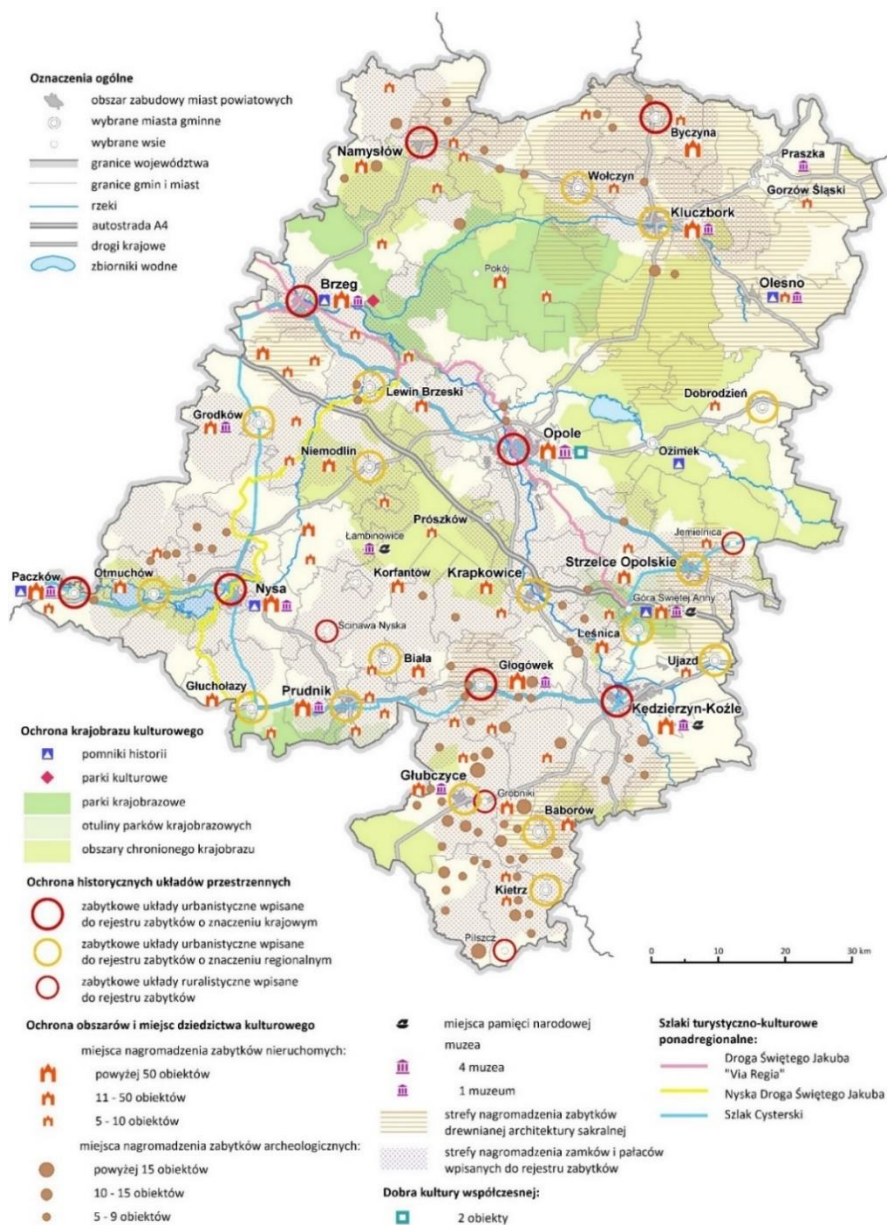
Na rozwój oferty kulturowej w poszczególnych miejscowościach, mają wpływ działania i lokalizacja instytucji kultury. Istotną wagę dla zachowania dziedzictwa kulturowego ma ratowanie zabytków i propagowanie współpracy z twórcami kultury. W województwie działają również muzea i biblioteki w tym: Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu.

Mapa 22 - Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 km² w Polsce wg województw w 2017 r. Źródło: [49]

Dodatkowo atrakcyjność kulturową, zwłaszcza w aspekcie rozwoju turystyki, wzmacnia dziedzictwo kulturowe Opolszczyzny, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków. Dane w tym zakresie świadczą o tym, że na terenie woj. opolskiego wartości wskaźników dotyczących liczby obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 1000 km² są na wysokim poziomie, a Opolszczyzna należy do regionów o najwyższym nasyceniu zabytkami w skali kraju (335 zabytków na 1 tys. km², 3 miejsce w kraju) [49].

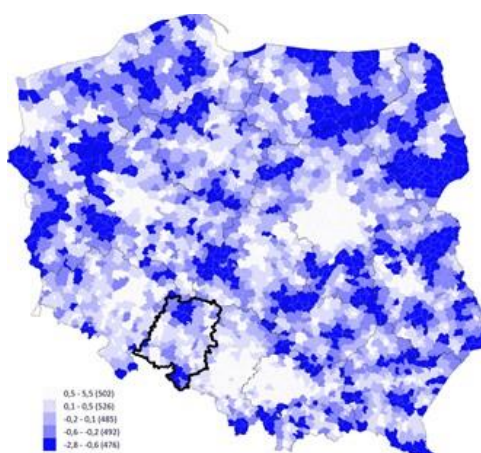
Zasoby dziedzictwa kulturowego to także zabytkowy krajobraz kulturowy, w tym 6 pomników historii, 25 historycznych układów urbanistycznych i 4 układy ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków, liczne wsie z zachowanymi wysokimi walorami zabudowy i ukształtowania przestrzennego, duże nagromadzenie zespołów pałacowo-parkowych i zabytków sakralnych, miejsca pamięci narodowej i dobra kultury współczesnej.

Mapa 23 - Zasoby dziedzictwa kulturowego. Źródło: [1]

Biorąc pod uwagę czas dojazdu do najbliższego kina i teatru, można jednak wskazać gminy w woj. opolskim, których mieszkańcy mają ograniczony dostęp do oferty kulturalnej – gminy na styku trzech powiatów: namysłowskiego, kluczborskiego oraz opolskiego, a także południowe gminy powiatu głubczyckiego (Mapa 24).

W kontekście możliwości rozwoju turystyki aktywnej należy zauważyć, że choć w woj. opolskim długość ścieżek rowerowych na 10 tys. km² jest nieznacznie niższa niż średnio w Polsce (444,3 km wobec 444,7 km w 2018 r.), to zmiana wartości wskaźnika na przestrzeni lat⁴⁴, wskazuje na konieczność podejmowania dalszych działań i inwestycji w infrastrukturę rowerową zmierzających do rozwoju i poprawy jej stanu.

Mapa 24 - Dostępność do kin i teatrów

Sytuacja w zakresie sportu w regionie uległa poprawie pod kątem rozwoju infrastruktury, a liczba osób uczestniczących w aktywnościach sportowych (ćwiczących w klubach) jest większa niż przeciętnie w kraju:

- ✓ ogólnie można przyjąć, że stan infrastruktury sportowej w województwie jest dobry⁴⁵, choć w regionie występuje 5 powiatów, które nie posiadają żadnego obiektu lekkoatletycznego [50];
- ✓ wzrastała liczba obiektów sportowych m.in. boisk uniwersalnych – wielozadaniowych oraz do gier małych, hal sportowych, pływalni oraz lodowisk sztucznie mrożonych;
- ✓ wśród mieszkańców regionu widoczne jest zainteresowanie czynnym uprawianiem sportu, które zmierzyć można m.in. poprzez wartość wskaźnika: liczba ćwiczących w klubach

⁴⁴ Pomimo stosunkowo niedużej różnicy w wartości wskaźnika dla województwa i kraju, widoczne są dysproporcje, na niekorzyść regionu, w przyroście długości ścieżek rowerowych na 10 tys. km² na przestrzeni lat. Wartość wskaźnika dla Polski w 2011 r. wynosiła 184,9 km, w 2018 r. 444,7 km, co oznacza przyrost o 259,8 km. Dane dla regionu wskazują na przyrost o 177,1 km (wzrost z 267,2 km w 2011 r. do 444,3 km w 2018 r.).

⁴⁵ Dla przykładu: w 2018 r. wśród obiektów sportowych w województwie dominowały boiska piłkarskie, które stanowiły 43% ogółu obiektów sportowych. Na 10 tys. mieszkańców przypadają średnio 4 takie boiska (średnia dla kraju to 2). Pod tym względem region zajmował 1 miejsce w Polsce.

sportowych (w 2018 r. było to 31 ćwiczących, przy średniej dla kraju 27 ćwiczących – na 1 tys. mieszkańców);

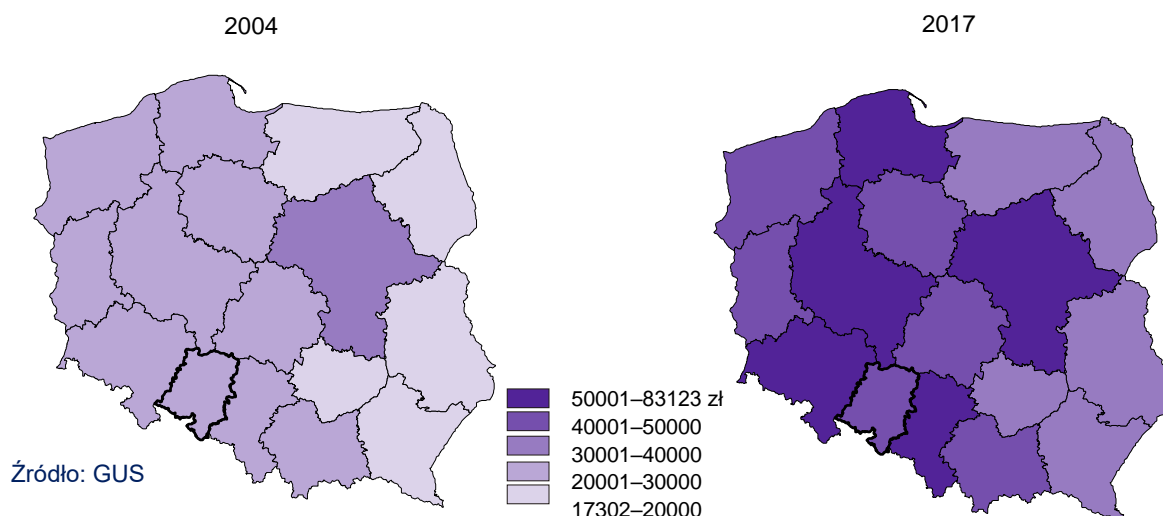
✓ na upowszechnianie i rozwijanie pasji sportowych w regionie mają wpływ również szkoły prowadzące zajęcia sportowe oraz ośrodki kultury, sportu i rekreacji i międzyszkolne ośrodki sportowe, które organizują pozaszkolne zajęcia sportowe.

1.2 Gospodarka

PKB per capita – zdolność do budowania dobrobytu gospodarczego

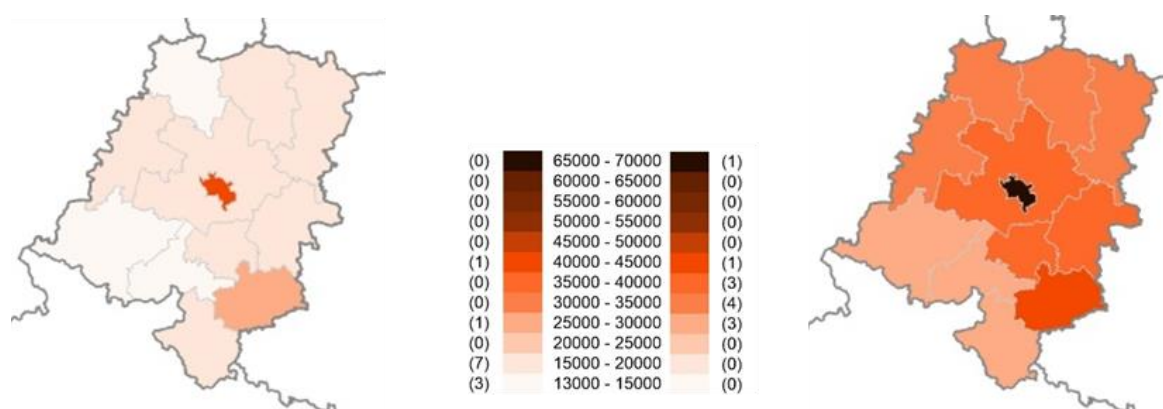
Potencjał gospodarczy, mierzony wartością PKB na mieszkańca wciąż jest nie tylko „świadectwem” rozwoju, ale również podstawą rozstrzygnięć dotyczących polityki rozwoju na poziomie UE i w Polsce. Bazując na porównaniach danych o PKB na poziomie województw oraz podregionów można sformułować poniższe wnioski dotyczące sytuacji gospodarczej Opolszczyzny w okresie 2004–2017 (Mapa 26):

- ✓ w okresie tym nastąpił spadek znaczenia woj. opolskiego w tworzeniu krajowego PKB zarówno w zakresie PKB wyrażanego w wartościach bezwzględnych, w przeliczeniu na osobę, jak i w przeliczeniu na km² powierzchni województwa (odpowiednio z 2,36% do 2,05%; z 85,4% do 79,3% oraz z 78,3% do 68,0%);
- ✓ pod względem wartości nominalnej PKB w 2004 r. woj. opolskie (najmniejsze pod względem ludnościowym w Polsce) zajmowało 14 miejsce w kraju, by w 2017 r. spaść na miejsce ostatnie (tuż przed nim są województwa lubuskie i podlaskie, które jeszcze w 2004 r. były wyprzedzane przez Opolszczyznę);
- ✓ znacznie lepiej wygląda pozycja regionu w rankingu województw ze względu na PKB per capita (utrzymujące się miejsce 11 w 2004 r. i 2017 r.) oraz PKB na km² (miejsce 9 zarówno w 2004 r., jak i w 2017 r.);
- ✓ podział województwa tylko na dwa podregiony o specyficznym kształcie nie pozwala na formułowanie jednoznacznych wniosków na temat procesów rozwojowych zachodzących chociażby w układach ośrodków subregionalnych. Jednak podkreślić należy fakt, że zarówno podregion nyski, jak i podregion opolski straciły względem średniej krajowej zarówno w przypadku wartości PKB per capita, jak i PKB na km² (odpowiednio w latach 2004–2017: z 62,3% do 60,2% i z 49,3% do 44,6% w podregionie nyskim; z 99,3% do 90,9% i z 100,6% do 86,0% w podregionie opolskim);
- ✓ w relacji między dwoma podregionami zachodzi proces konwergencji o nieznacznym stopniu (zmniejszenie się różnicy) we wszystkich poziomach analizy PKB (nominalnej oraz w przeliczeniu na mieszkańca i na km²). Oba podregiony poprawiają swoją pozycję względem średniej UE28.

Mapa 25 - PKB per capita – układ wojewódzki, 2004 i 2017 r. Źródło: GUS

Ekspertyza zrealizowana w 2018 r. [51], której głównym celem było wyznaczenie wartości PKB dla powiatów woj. opolskiego w latach 2004–2016, wykazała stabilny rozwój jednostek typu NTS 4 (Mapa 26)⁴⁶.

Mapa 26 - PKB per capita – układ powiatowy, 2004 i 2016 r., zł Źródło: [51]

Znaczący i zróżnicowany przemysł

Istotną rolę w procesach gospodarczych Opolszczyzny odgrywa przemysł, co znajduje odzwierciedlenie w stosunkowo dużym jego udziale w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) w regionie (31,4% wobec 26,3% przeciętnie w kraju, 4 miejsce w rankingu

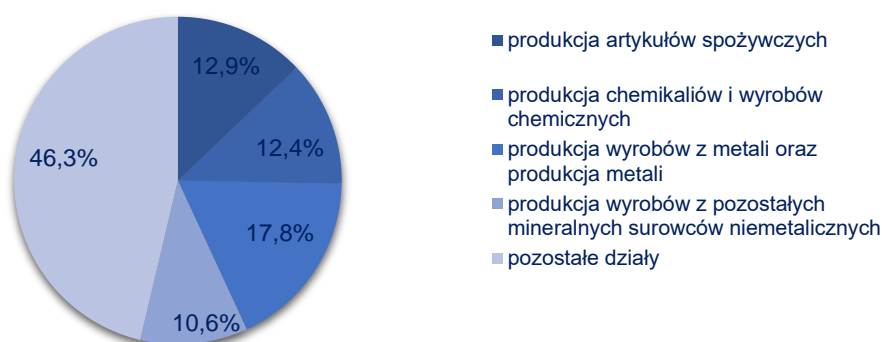
⁴⁶ Jedynie cztery powiaty zmieniły pozycję i zmiana dotyczyła awansu lub spadku o jedną pozycję. Większe zmiany w tym okresie obserwowane są w przypadku wartości PKB per capita. Tu swoją pozycję utrzymały dwa najlepiej rozwinięte powiaty: m. Opole i kędzierzyńsko-kozielski oraz ostatni w stawce powiat prudnicki. Najwyższy awans (o 2 miejsca) odnotowały powiaty opolski i namysłowski, zaś najwyższy spadek (o 3 miejsca) powiat głubczycki.

województw). Przemysł woj. opolskiego opiera się głównie na działalności podmiotów prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (Tabela 1).

Nazwa sekcji	Opolskie	Polska	miejsce regionu w rankingu
Górnictwo i wydobywanie	0,3%	1,5%	10 ex aequo z woj. wielkopolskim i pomorskim
Przetwórstwo przemysłowe	25,9%	21,0%	3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3,7%	2,6%	2
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1,4%	1,2%	3 ex aequo z woj. lubuskim, podkarpackim, śląskim, kujawsko-pomorskim

Tabela 1- Struktura WDB w woj. opolskim i w Polsce w 2017 r., wg sekcji PKD 2007 zaliczanych do przemysłu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

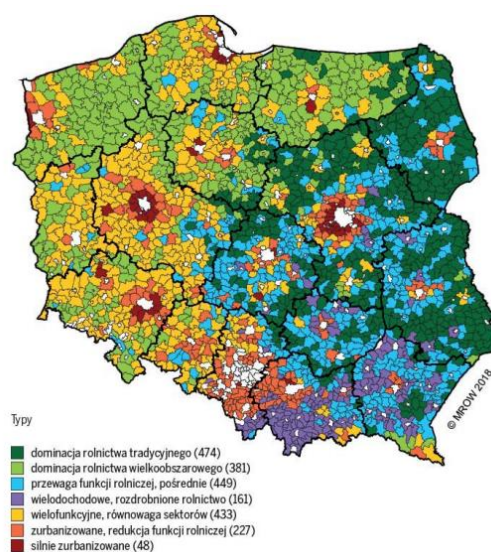
Zróznicowana struktura gałęziowa przemysłu oraz długoletnia tradycja produkcji przemysłowej stanowią istotny potencjał rozwojowy województwa. W 2018 r. produkcja sprzedana przemysłu ogółem osiągnęła wartość 31099,1 mln zł (w cenach bieżących), tj. o 7,9% wyższą (w cenach stałych) niż w 2017 r. (w kraju – o 5,4%). Udział produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w produkcji krajowej wyniósł w 2018 r. 2,0%, podczas gdy w 2011 r. – 1,8%. W okresie 2011–2018, na przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób, przypadało w regionie rokrocznie ponad 90% produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (2018 r. – 93,5%).

Wykres 2 - Produkcja sprzedana przemysłu w województwie opolskim w 2018 roku wg wybranych działów PKD 2007 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy udział w produkcji sprzedanej generują przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (95,2%). Wśród nich wiodącą rolę odgrywają przedsiębiorstwa z branży spożywczej, chemicznej, metalowej, a także produkujące wyroby z surowców niemetalicznych (w tym przemysł cementowo-wapienniczy, Wykres 2).

Rolnictwo, rybactwo i leśnictwo – istotny potencjał dla opolskiej gospodarki
Opolskie rolnictwo charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami wydajności i stanowi duży udział w przemyśle rolno-spożywczym kraju. Dogodne ukształtowanie terenu, sprzyjające warunki klimatyczne, wysoka jakość gleb oraz kultura rolna istotnie wpływają na wysoką produktywność rolniczą.

Mapa 27 - Typologia strukturalna obszarów wiejskich Źródło: [52]

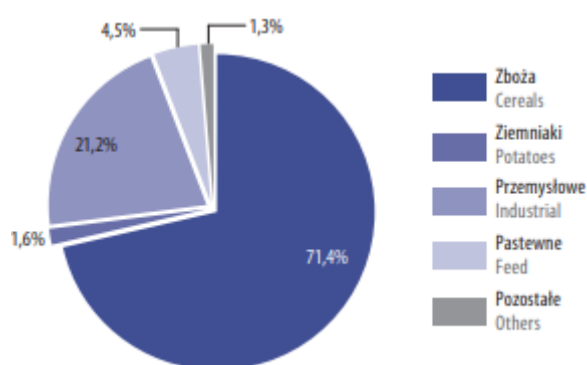
Charakterystyka strukturalna typów rozwoju obszarów wiejskich (Mapa 27), wskazuje na przewagę w woj. opolskim typu 5 obszarów wiejskich – gmin relatywnie wielofunkcyjnych z dobrze rozwiniętym sektorem rolniczym. W dalszym stopniu w woj. opolskim powinny być podejmowane działania na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, zmierzające do wykorzystania w pełni możliwości płynących z wysokoprodukcyjnego, dobrze rozwiniętego rolnictwa i korzystnych warunków do prowadzenia działalności rolniczej.

Analiza wyników produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz stanu i warunków produkcyjno-ekonomicznych rolnictwa w woj. opolskim w 2018 r. [53] wykazała głównie, że:

- ✓ ogólna powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych wyniosła 524,2 tys. ha, z czego 76,4% było w posiadaniu gospodarstw indywidualnych;
- ✓ powierzchnia użytków rolnych stanowiła 93,2% ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych i pod tym względem woj. opolskie uplasowało się na 4 miejscu w kraju;
- ✓ uzyskiwane od wielu lat bardzo wysokie plony podstawowych ziemiopłodów plasują produkcję rolną regionu w ścisłej czołówce krajowej – pod względem plonów uzyskanych

z ha uprawy zarówno zbóż jak i ziemniaków województwo zajęło 1 miejsce. Zebrane zbiory rzepaku i rzepiku oraz buraków cukrowych dały odpowiednio 2 i 5 miejsce w rankingu województw;

- ✓ udziały w globalnej produkcji rolnej i towarowej produkcji rolnej, uplasowały region na 14 miejscu w Polsce (2,8% produkcji globalnej kraju oraz produkcji towarowej ogółem);
- ✓ w strukturze towarowej produkcji rolnictwa w regionie przeważa produkcja roślinna (54,0%, średnio w kraju 37,3%), której udział w okresie 2011–2018 zmniejszył się o 1,8 p.p. (w Polsce o 5,2 p.p.). Produkcja zwierzęca stanowi 46,0% ogólnej produkcji (Polska 62,7%);
- ✓ głównymi uprawami rolniczymi w województwie jest uprawa zbóż – 71,4% całkowitej powierzchni zasiewów w 2018 r. oraz grupa roślin przemysłowych, w tym buraki cukrowe oraz rzepak i rzepik – 21,2%. Opolszczyzna wytwarza około 6,0% krajowej produkcji zbóż (7 miejsce w kraju)⁴⁷;
- ✓ pod względem udziału w pogłowie bydła, ex aequo z woj. śląskim (2%), woj. opolskie zajmuje 11 miejsce w kraju i 10 pod względem produkcji mleka krowiego (2,1% udziału w rynku krajowym). W przeliczeniu produkcji mleka na 1 ha użytków rolnych, region zajmuje 8 miejsce w kraju – 595 litrów. Pod względem przeciętnego rocznego udoju mleka od 1 krowy, Opolszczyzna od lat zajmuje wysokie lokaty (1 lub 2 miejsce);
- ✓ udział w pogłowie trzody chlewnej regionu jest wyższy i wynosi 3,3%, plasując region na 8 miejscu. Produkcja żywca rzeźnego stanowi 2,1% udziału w rynku krajowym (13 miejsce wśród województw).

Wykres 3 - Struktura powierzchni zasiewów w woj. opolskim, w % (stan w czerwcu 2018 r.) Źródło: [53]

W 2016 r. odnotowano w województwie 26,9 tys. gospodarstw rolnych (spadek o 5,3% w porównaniu do 2010 r.). Region w dalszym ciągu zaliczany jest do grupy województw charakteryzujących się stosunkowo dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych: odsetek gospodarstw najmniejszych, o powierzchni 0–5 ha użytków rolnych, wyniósł 45,4% ogólnej

⁴⁷ Udział w zbiorach rzepaku i rzepiku oraz buraków cukrowych jest wyższy i wynosi kolejno 11,3% i 7,7% (odpowiednio 3 i 6 miejsce).

liczby gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 45,8%). Wraz ze zmniejszaniem się liczby gospodarstw rolnych zauważalny jest wzrost średniej powierzchni ogólnej jednego gospodarstwa rolnego. W 2016 r. średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego w woj. opolskim wynosiła 19,8 ha wobec 18,9 ha w 2010 r. (wzrost o 4,8%) [54].

Rybacko na Opolszczyźnie ma długą historię (ok. XVI wieku). Ta gałąź gospodarki ma w regionie również ważne znaczenie ekonomiczne i społeczne. Produkcja odbywa się na stawach hodowlanych prowadzonych przez gospodarstwa rybackie (prywatne i państwowe). Natomiast na wodach płynących wchodzących w skład obwodów rybackich, prowadzona jest racjonalna gospodarka rybacka przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu. Województwo w 2015 r., wg danych stowarzyszenia Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Opolszczyzna”, zajmowało następujące pozycje w kraju w ramach poniższych kategorii:

- ✓ 10 miejsce w kategorii powierzchni stawowej wg RRW-22
- ✓ 8 miejsce w kategorii powierzchni stawowej wg danych głównego geodety
- ✓ 5 miejsce w produkcji karpia handlowego
- ✓ 7 miejsce z udziałem 4,9% w produkcji krajowej ryb konsumpcyjnych
- ✓ 8 miejsce z udziałem 4,4% w wartości krajowej ryb konsumpcyjnych
- ✓ 10 miejsce w liczbie zatrudnionych w akwakulturze
- ✓ 9 miejsce w wartości sprzedanych ryb na jednego zatrudnionego
- ✓ 1 miejsce w odłowie ryb konsumpcyjnych z 1 ha.

Na Opolszczyźnie na przestrzeni ostatnich lat, produkcja karpia i innych rodzimych gatunków utrzymuje się na tym samym poziomie. Hodowla opiera się głównie na karpniu, natomiast coraz większe znaczenie ma produkcja pstrąga.

W końcu 2019 r. powierzchnia gruntów leśnych w woj. opolskim wynosiła łącznie 257,8 tys. ha (2,7% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w Polsce), z czego lasy zajmują 251,0 tys. ha (las publiczne i prywatne). Wskaźnik lesistości był niższy od krajowego (29,6%) i ukształtował się na poziomie 26,7%. Pod tym względem region zajął 11 lokatę w rankingu województw. W strukturze własnościowej lasów województwa, podobnie jak w całym kraju, dominowała własność publiczna (94,8%), a w jej ramach – lasy znajdujące się pod zarządem Lasów Państwowych, stanowiące 97,8% lasów publicznych i 92,8% wszystkich lasów w województwie. W lasach na Opolszczyźnie przeważają drzewa iglaste, w tym sosna.

W 2019 r. w woj. opolskim pozyskano 1453,0 tys. m³ drewna (bez drewna - grubizny⁴⁸ z zadrzewień; z wyłączeniem karpiny⁴⁹), co w stosunku do roku poprzedniego oznacza wzrost o 26,2 tys. m³. Grubizna stanowiła 98,4% pozyskanego drewna, z czego grubizna iglasta – 78%, a liściasta – 22%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca pozyskano 1,45 m³ grubizny, znacznie powyżej średniej w kraju (1,06 m³). Pod względem wartości pozyskanej grubizny z 100 ha powierzchni lasów, woj. opolskie uplasowało się na 3 miejscu w rankingu województw. Wskaźnik ten był znacznie wyższy od krajowego (438,9 m³/100 ha) i osiągnął wartość 569,5 m³/ 100 ha [55].

Obroty towarowe (wymiana towarowa) woj. opolskiego z zagranicą

Handel zagraniczny pełni istotną rolę w gospodarce i może stać się ważnym czynnikiem pobudzającym potencjał społeczno-ekonomiczny oraz kreowanie wysokiej konkurencyjności przedsiębiorstw i pośrednio samych regionów (otwarcie nowych rynków zbytu, wzrost produkcji, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, wzrost wydajności poszczególnych czynników produkcji) [56].

Wyszczególnienie	Miara	2014		2015		2016		2017	
		E	I	E	I	E	I	E	I
POLSKA (A)									
wartość	mld zł	683,6	690,5	737,3	723,0	785,4	755,6	865,5	850,2
zmiana r/r	%	-	-	7,9	4,7	6,5	4,5	10,2	12,5
dynamika rok 2014 = 100	-	100,0	-	107,9	104,7	114,9	109,4	126,6	123,1
OPOLSKIE (B)									
wartość	mld zł	10,1	9,5	11,0	10,2	12,4	11,2	13,9	12,9
zmiana r/r	%	-	-	8,7	7,2	12,9	10,3	11,7	14,5
dynamika rok 2014 = 100	-	100,0	-	108,7	107,2	122,7	118,2	137,0	135,4
udział (B) w (A)	%	1,48	1,38	1,49	1,41	1,58	1,49	1,60	1,51

Tabela 2 - Wartość eksportu (E) i importu (I) w Polsce i woj. opolskim w latach 2014–2017 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS

⁴⁸ Drewno okrągłe o średnicy w cieńszym końcu powyżej 5 cm (w korze powyżej 7 cm). Na grubiznę składa się drewno wielkowymiarowe i średniowymiarowe, <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojeciastosowane-w-statystyce-publicznej/334,pojecie.html>.

⁴⁹ Pniak wydobyty z ziemi wraz z częścią systemu korzeniowego, przeznaczony do wyrobu drewna użytkowego lub opałowego, <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2006,poje.cie.html>.

W latach 2014–2017 odnotowano systematyczny wzrost wartości **eksportu i importu** (Tabela 2). Wartość sprzedaży za granicę wzrosła w woj. opolskim o 37,0% (o 3,8 mld zł) względem wzrostu o 26,6% przeciętnie w kraju (o 181,9 mld zł). W przypadku importu jego ogólna wartość w 2017 r. była o ponad 35% wyższa niż w 2014 r. (Polska – 23%). Zarówno eksport (w tym wewnątrzspółnotowe dostawy towarów), jak i import (w tym wewnątrzspółnotowe nabycie towarów) woj. opolskiego nie stanowiły dużego udziału w całkowitych wartościach Polski.

Pomimo nieznacznego udziału w krajowym eksporcie, z roku na rok, aktywność eksportowa opolskich przedsiębiorców ma coraz większy wpływ na wartość wypracowanego w regionie PKB. Relacja wartości eksportu do PKB w ww. latach wykazywała trend wzrostowy.

W 2017 r. wskaźnik ten osiągnął wartość 34,2% względem 27,2% w 2014 r.

Wymiana towarowa jest realizowana głównie w ramach krajów UE (w regionie, jak i w Polsce). Wartość dostaw wewnątrzspółnotowych była, za wyjątkiem 2014 roku, średnio 7-krotnie wyższa od wartości eksportu do krajów spoza UE (w Polsce ok. 4-krotnie). W przypadku importu różnice te są mniejsze (ok. 4-krotnie wyższa wartość importu z krajów UE, niż poza nią – w przypadku Opolszczyzny; w kraju ok. 1,5-krotnie), przy czym w regionie widoczna jest tendencja wzrostowa jeśli chodzi o import z krajów spoza UE. Szczegółowe kierunki handlu zagranicznego przedstawiono w Tabeli 3. Głównym partnerem handlowym są Niemcy.

Lp.	EKSPORT		IMPORT	
	Nazwa kraju	Udział w wartości ogółem (%)	Nazwa kraju	Udział w wartości ogółem (%)
1	Niemcy	39,9	Niemcy	40,8
2	Republika Czeska	11,0	Rosja	8,0
3	Holandia	5,7	Chiny	5,9
4	Włochy	3,6	Holandia	5,4
5	Węgry	2,9	Włochy	4,1
6	Słowacja	2,7	Republika Czeska	3,5
7	Wielka Brytania	2,5	Białoruś	3,2
8	Ukraina	2,5	Belgia	3,1
9	Hiszpania	2,5	Słowacja	2,8
10	Belgia	2,4	Irlandia	2,5

Tabela 3 - 10 krajów o najwyższej wartości eksportu z Opolszczyzny i przywozu towarów do regionu w 2017 r. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS

Wysoki udział eksportu do krajów UE (ok. 87,1%), zaliczanych w zdecydowanej większości do krajów wymagających, świadczy o wysokiej konkurencyjności zarówno cenowej, jak i jakościowej towarów pochodzących z regionu.

W 2017 r. towary eksportowano do 152 krajów, w przypadku importu, krajów z których sprowadzono towary, było 82. W stosunku do 2014 r. zmieniła się wyłącznie liczba nowych rynków importujących towary z regionu – odnotowano ich wzrost o prawie 8%.

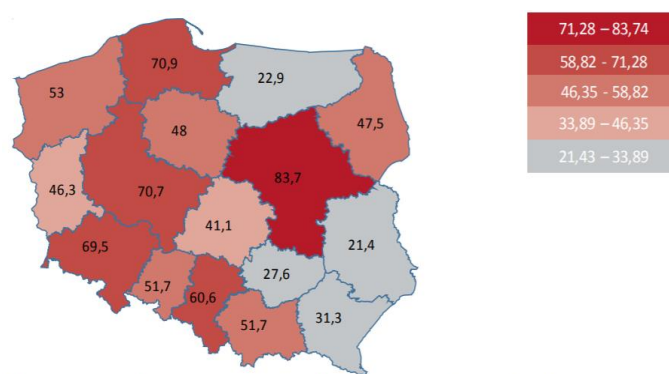
Potencjał eksportowy Opolszczyzny w 2017 r. tworzyło ok. 1,1 tys. podmiotów, przy czym na 10 największych firm przypadało aż 42% eksportu ogółem, natomiast 988 regionalnych podmiotów sprowadzało towary z zagranicy (udział zakupów 10 największych opolskich importerów w imporcie ogółem wyniósł 49%).

W latach 2014–2017 eksport i import opierał się głównie na wymianie maszyn i urządzeń mechanicznych. Wysokim udziałem w łącznej wartości importu i eksportu wyróżniały się również sekcje: metale nieszlachetne i produkty przemysłu chemicznego.

Przedsiębiorczość

Dostępne dane wskazują, że poziom przedsiębiorczości mieszkańców woj. opolskiego poprawia się. W badaniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, w 2017 r.

Opolszczyzna zajęła, ex aequo z woj. małopolskim, 7 pozycję w rankingu przedsiębiorczości regionów (51,7 na 100 pkt, poprawa o 4 pozycje w stosunku do poprzedniej edycji badania, Mapa 29) [57]

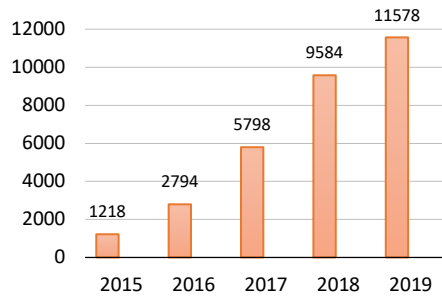

Mapa 28 - Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny Źródło: [57]

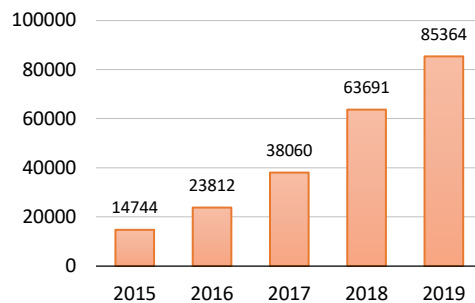
Według GUS, w 2018 r., w województwie wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 20–64 lat wyniósł 73,1% (średnio w Polsce 72,2%), a 73 osoby fizyczne zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców prowadziły działalność gospodarczą (średnia w kraju to 81).

W latach 2014–2018 w regionie nastąpił bardzo duży wzrost liczby ofert pracy na 100 tys. mieszkańców, znacznie przewyższających wartość tego wskaźnika dla kraju.

Jednocześnie odnotować należy następujące fakty:

Wykres 4 - Pozwolenia na pracę dla cudzoziemców w woj. opolskim w latach 2015–2019 Źródło. opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS

Wykres 5 - Zamiar powierzenia pracy cudzoziemcom w woj. opolskim w latach 2015–2019 Źródło. opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS

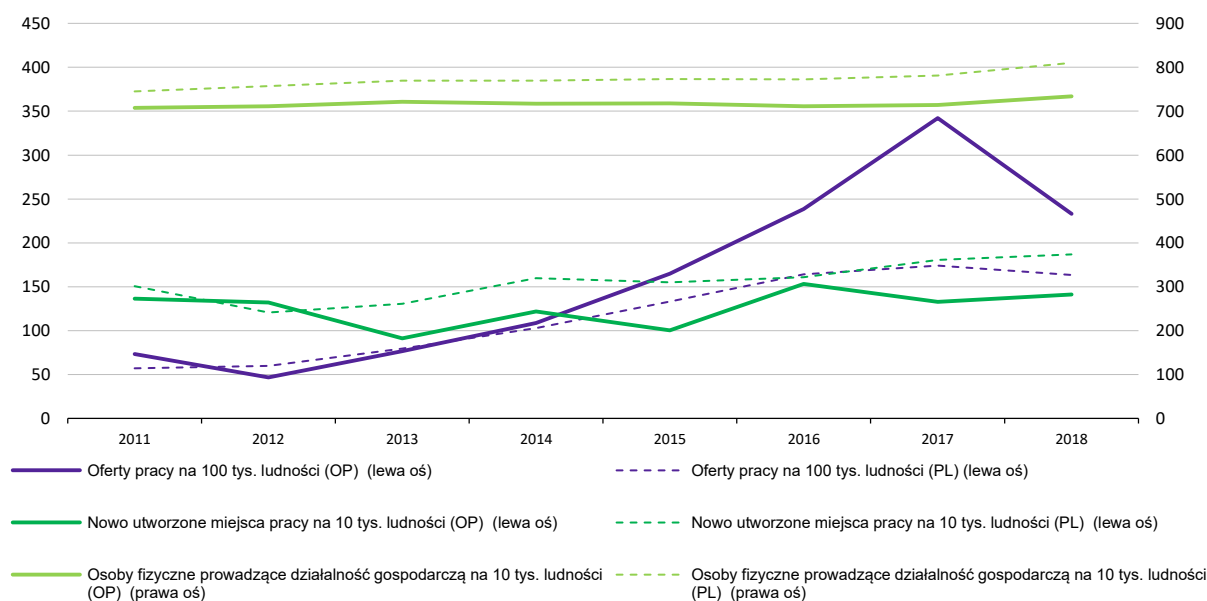
- ✓ wskaźniki nowo utworzonych miejsc pracy, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w rejestrze REGON, są zbliżone do wartości średnich dla kraju i nie ulegają znaczącym zmianom;
- ✓ wskaźnik liczby bezrobotnych zarejestrowanych przypadających na 1 ofertę pracy na koniec grudnia 2019 r. osiągnął jedną z najniższych wartości w kraju (4 miejsce w rankingu międzywojewódzkim, ex aequo z województwami zachodniopomorskim oraz łódzkim). W okresie grudzień 2011 – grudzień 2019 r. odnotowano 5-krotny spadek wartości wskaźnika zarówno w regionie jak i średnio w kraju⁵⁰;
- ✓ wskaźniki zatrudnienia w różnych grupach wieku plasują woj. opolskie wysoko wśród wszystkich regionów w Polsce. Również zmiana wartości tych wskaźników w latach 2011–2018 jest wyższa niż przeciętnie w kraju;
- ✓ stopa bezrobocia rejestrowanego jest wyższa niż przeciętnie w Polsce, przy czym ważne jest, że zmiana wartości tego wskaźnika jest podobna, do osiągniętej w kraju⁵¹, zaś przedsiębiorcy z województwa muszą uzupełniać braki na krajowym rynku pracy zatrudnieniem obcokrajowców;

⁵⁰ Nie wszystkie oferty pracy trafiają do powiatowych urzędów pracy, także prezentowane dane nie odzwierciedlają całości popytu na pracę w regionie.

⁵¹ W latach 2011–2019 stopa bezrobocia rejestrowanego spadła w woj. opolskim z 13,3% do 5,8% (średnio w kraju z 12,5% do 5,2%).

- ✓ w 2019 r. liczba zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców plasuje region na 8 miejscu wśród województw (spadek względem 2018 r. o 2 pozycje). W latach 2015–2019 liczba zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w wartościach bezwzględnych wzrosła ponad dziewięciokrotnie z 1218 do 11 578 [58] oraz prawie 6-krotnie wzrosła liczba oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcom (Wykres 4 i 5). Zdecydowana większość zezwoleń na pracę dla cudzoziemców przyznawana jest obywatelom Ukrainy (prawie 78% cudzoziemców, 8987 osób);
- ✓ w latach 2015–2019 odnotowano w regionie ponad 3-krotny wzrost liczby zamieszkałych cudzoziemców, którzy zostali zgłoszeni do ubezpieczeń emerytalnych i rentowych (dynamika wzrostu zbliżona do średniej krajowej). Mimo, tak znacznego bezwzględnego wzrostu liczby ubezpieczonych cudzoziemców, to odsetek cudzoziemców zamieszkałych na Opolszczyźnie odrobinę się zmniejszył⁵²;
- ✓ pogorszyła się sytuacja regionu w zakresie nasycenia podmiotami gospodarki narodowej względem średniej w kraju. Mimo wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, w 2018 r. w stosunku do 2011 r., zwiększyła się dysproporcja pomiędzy wartościami wskaźnika odnotowywanymi przez województwo, a przeciętnymi dla Polski (z 4,2 do 11,3 podmiotu);
- ✓ czas poszukiwania pracy w woj. opolskim jest niższy od średniej wartości w kraju;
- ✓ w latach 2011–2018 wzrosło przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie, a dynamika wzrostu jest jedną z wyższych spośród wszystkich regionów (wyższa wystąpiła w 6 regionach). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2018 r. było na poziomie 90,6% wartości wynagrodzenia krajowego (w sektorze przedsiębiorstw 89,9%);
- ✓ w województwie występuje niska w skali kraju aktywność zawodowa seniorów (16,4% osób powyżej 60. roku życia pracuje, podczas gdy średnio w kraju jest to 18,1%), a wskaźnik prowadzenia działalności pozarolniczej przez seniorów plasuje opolskie na ostatnim miejscu wśród województw [59].

⁵² Dla Opolskiego: 1,9% (3 501 osób) w 2015 r., 1,7% (9 828 osób) w 2018 r. Obliczenia na podstawie danych [64].

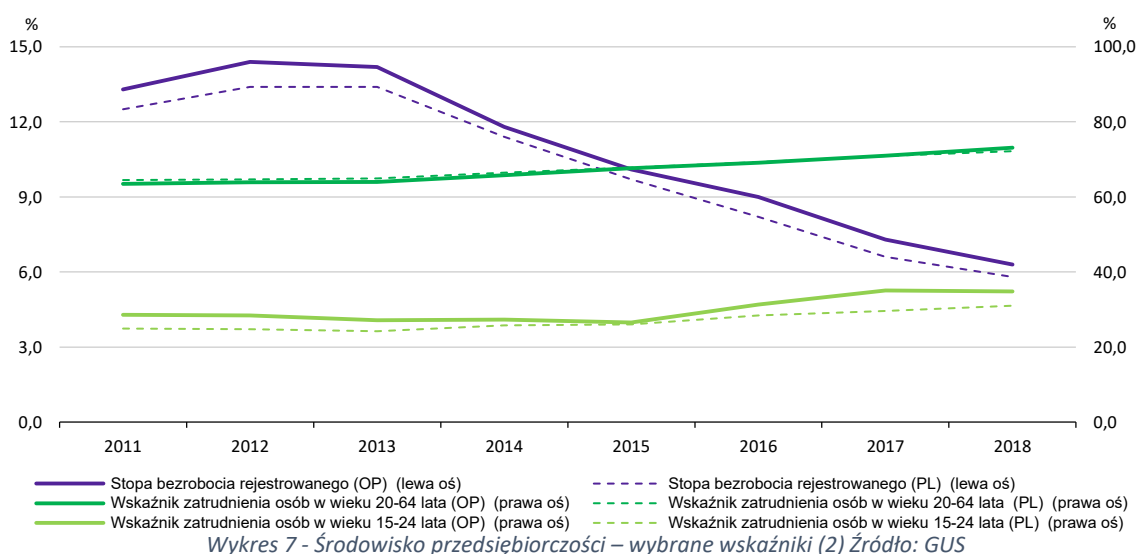
Wykres 6 - Środowisko przedsiębiorczości – wybrane wskaźniki (1) Źródło: GUS

W opinii rodzimych przedsiębiorców warunki prowadzenia działalności gospodarczej nie są w dalszym ciągu optymalne. Obok skutków pandemii, jako czynniki osłabiające warunki prowadzenia działalności przedsiębiorcy wskazują niestabilność i częste zmiany prawa dotyczące różne sektory, funkcjonowanie administracji oraz system zachęt i bodźców do inwestowania. Polska lokuje się na 40 pozycji w 2020 r. w międzynarodowym porównaniu warunków działalności gospodarczej *Doing Business* Banku Światowego. Obszary, w których pozycja Polski jest relatywnie niższa dotyczą w szczególności procedur związanych z rejestracją nieruchomości oraz zasad płacenia podatków [60].

Wraz z rozwojem przedsiębiorstw i powstawaniem nowych firm wzrasta zapotrzebowanie na pracowników. Coraz więcej branż ma niestety problem z obsadzeniem wolnych miejsc pracy. Przyczyn można dopatrywać się w niedopasowaniu kwalifikacji i doświadczenia do oferowanych stanowisk. Cudzoziemcy, dla których pracodawcy uzyskali zgodę na pracę w woj. opolskim w 2019 r. wg klasyfikacji zawodów i specjalności pracowali głównie, jako: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (34,93%), pracownicy wykonujący prace proste (33,26%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (15,01%). Biorąc jednak pod uwagę skalę krajową, liczba wydanych w 2019 r. w woj. opolskim pozwoleń na pracę dla cudzoziemców stanowiła jedynie 2,60% ogółu i nie dotyczyła zawodów specjalistycznych czy medycznych (lekarze, pielęgniarki itp.), szczególnie istotnych w zakresie wyzwań demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Warto jednak zaznaczyć, że Opolszczyzna charakteryzuje się jednym z najwyższych odsetków firm korzystających z pracy obcokrajowców (12,08%, 2 miejsce w kraju) [61].

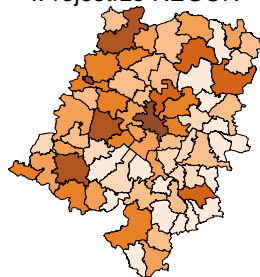
Wyniki Barometru zawodów jasno wskazują, iż 2020 r. będzie kolejnym, w którym zawody deficytowe będą przeważać nad nadwyżkowymi. Branże szczególnie narażone na deficyt w regionie to: medyczna, transportowa i przetwórstwo przemysłowe. W badaniu, wśród trudności w pozyskaniu na terenie Opolszczyzny pracowników fizycznych w produkcji i pracach prostych, zwracano uwagę przede wszystkim na zbyt niskie zarobki oferowane przez pracodawców i trudne warunki pracy.

Analizując wewnętrzne zróżnicowanie środowiska dla rozwoju przedsiębiorczości należy uwzględnić aktywność gospodarczą w regionie. Choć największy udział pracujących widoczny jest we wschodniej części regionu, to w części zachodniej i północno-zachodniej odnotowano najwyższy poziom przedsiębiorczości (Mapa 30). Warto także zauważyć, że

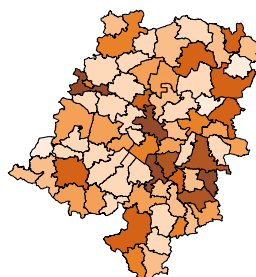
obszar ten, obok pasma południowego woj. opolskiego, cechuje największy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

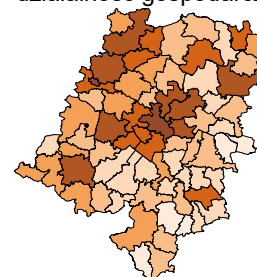
Na 1000 ludności	
126-168	
116-125	
106-115	
96-105	
86-95	
76-85	
66-75	
54-65	

Pracujący

Na 1000 ludności	
301-476	
261-300	
221-260	
181-220	
141-180	
101-140	
61-100	
49-60	

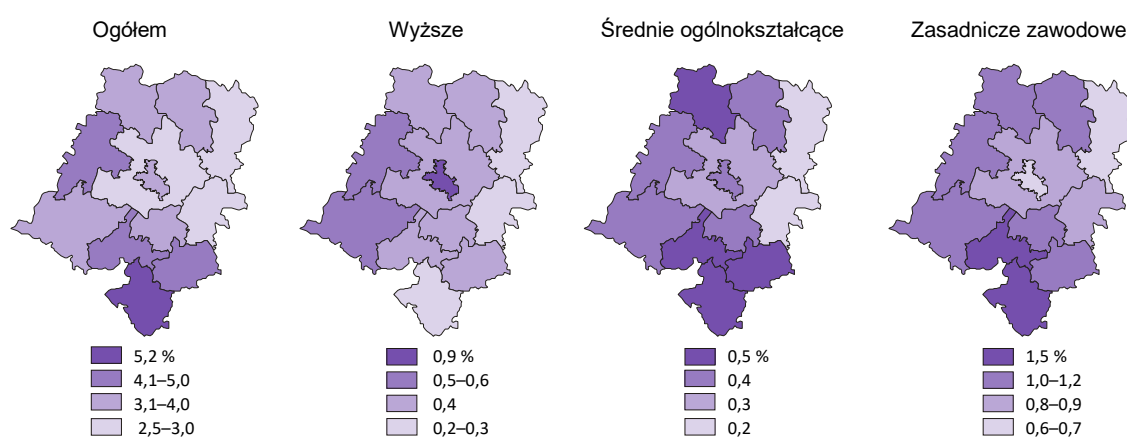
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Na 100 osób w wieku produkcyjnym	
14,6-18,4	
13,1-14,5	
11,6-13,0	
10,1-11,5	
8,6-10,0	
7,1-8,5	
6,1-7,0	

Mapa 29 - Środowisko przedsiębiorczości w 2018 r. Źródło: GUS

Istotnym zjawiskiem z perspektywy rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju/regionu przyjmującego cudzoziemców jest przedsiębiorczość imigrantów (tworzenie nowych miejsc pracy, kreowanie innowacyjności, lepsza integracja ze społeczeństwem). W woj. opolskim w 2018 r. obserwowana była ponadprzeciętna aktywność obywateli Ukrainy, pod względem zakładania firm. Ponad 36% przedsiębiorców zarejestrowanych na Opolszczyźnie w ZUS to Ukraińcy. To drugi co do wielkości udział wśród polskich województw. Zaznaczyć jednak należy, że udział cudzoziemców prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w grupie ubezpieczonych obcokrajowców w 2018 r. wyniósł 1,66% i był najniższy w rankingu województw (średnia krajowa 3,13%) [62].

Mapa 30 - Udział bezrobotnych zarejestrowanych ogółem oraz według poziomu wykształcenia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r. Źródło: GUS

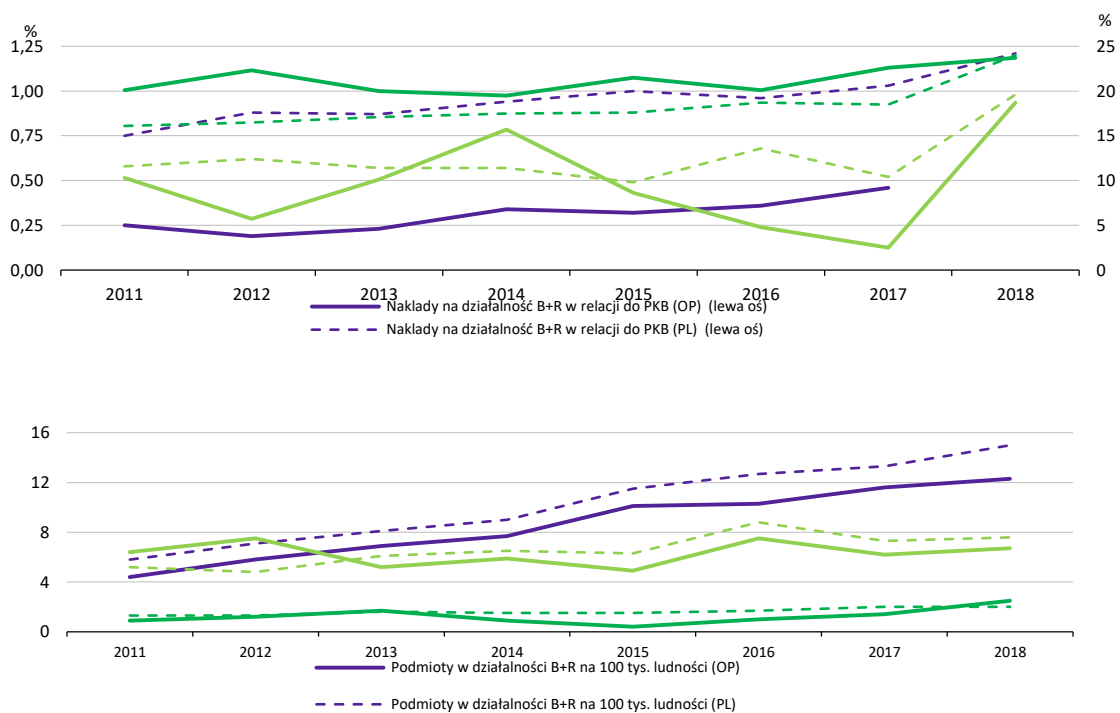
Sytuację na rynku pracy opisuje także udział bezrobotnych. W tym aspekcie należy wydzielić 3 obszary województwa – powiaty południowej części regionu o najwyższym udziale bezrobotnych, powiaty zachodniej części regionu o niższej wartości wskaźnika oraz powiaty centralnej części regionu i w pasie wschodnim najmniej dotknięte zjawiskiem bezrobocia rejestrowanego (Mapa 30).

Przestrzenie innowacji

W latach 2011–2019 woj. opolskie należało niezmiennie do tej samej grupy regionów europejskich tzw. „innowatorów o skromnych wynikach”. W 2019 r. jedynie 6 spośród polskich województw i region warszawski stołeczny zaliczonych zostało do wyższej grupy tzw. „umiarkowanych innowatorów”, w tym najwyższej oceniony został region warszawski stołeczny.

W ostatnich latach zaobserwowano jednak kilka pozytywnych zmian w zakresie budowy potencjału kadrowego i innowacyjnej gospodarki regionu. Wzrósł udział zatrudnionych w sektorze B+R w relacji do osób aktywnych zawodowo oraz zwiększyły się nakłady przedsiębiorstw na działania B+R.

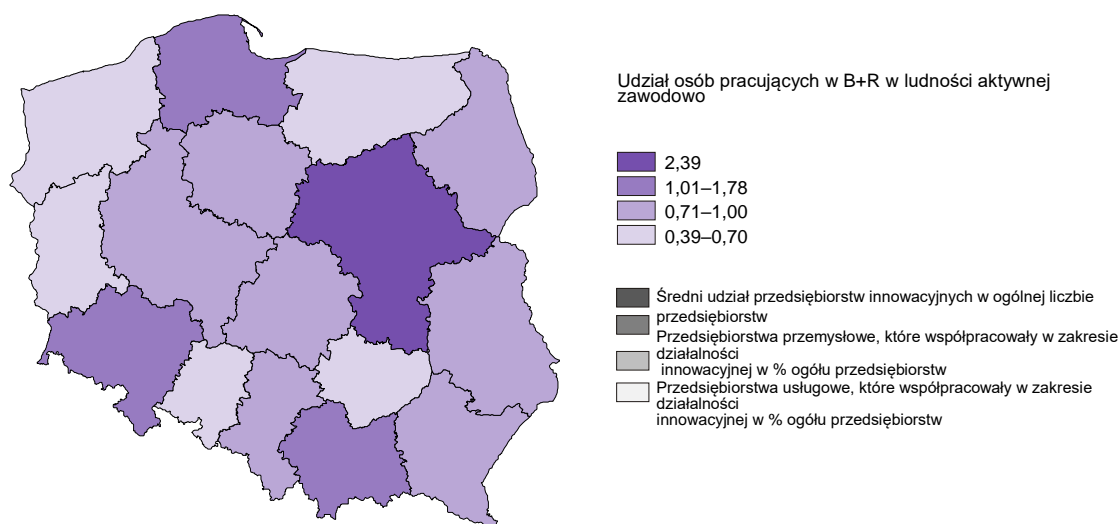
Analizując poziom innowacyjności regionu na tle innych województw warto przywołać wnioski z publikacji *Indeks Millennium 2019. Potencjał Innowacyjności Regionów*. W ogólnym rankingu innowacyjności regionów woj. opolskie zajęło 12 miejsce (spadek o 1 miejsce w stosunku do edycji indeksu z 2018 r., co wynika głównie ze zmniejszenia liczby patentów) [63].

Wykres 8 - Wskaźniki środowiska innowacji Źródło GUS

W 2018 r. woj. opolskie zajmowało 8 pozycję w kraju zarówno w zakresie odsetka wprowadzających innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych (23,7%), jak i pod względem odsetka innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych (18,7%) (Wykres 8). Dość wysoki, i zbliżony do krajowego, odsetek przedsiębiorstw usługowych w 2018 r., poprzedzały jednak dwa lata z niskimi odsetkami, również na tle kraju⁵³. Należy też podkreślić, że w latach 2011–2018 tempo zmiany odsetka innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w woj. opolskim, pomimo pozytywnego trendu, było niższe (wzrost o 3,63 p.p.) od średniej zmiany w kraju (wzrost o 7,9 p.p.; średnią krajową wynoszącą 24%, przekroczyło 8 regionów). Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych. W tożsamym okresie Opolszczyzna, podobnie jak 7 innych województw, odnotowało wyższą zmianę odsetka tych przedsiębiorstw, aniżeli średnio w kraju (zmiany na poziomie odpowiednio: 8,4 p.p. i 8 p.p.).

⁵³ W 2016 i 2017 r. wskaźnik dla regionu przyjmował wartości na poziomie 4,8% i 2,5%, podczas gdy w Polsce, zdecydowanie wyższe, na poziomie 13,6% i 10,4%.

Mapa 31 - Środowisko innowacji – porównanie międzywojewództwie w 2018 roku Źródło: GUS

W latach 2011–2018 stały trend wzrostowy w woj. opolskim, podobnie jak w kraju, wykazywał wskaźnik liczby podmiotów prowadzących działalność B+R na 100 tys. mieszkańców. Niemniej jednak w każdym roku był on niższy niż średnio w kraju.

W 2017 r. nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (ceny bieżące, w %) były na niskim poziomie w skali kraju. Przy ogólnie niskich nakładach na działalność innowacyjną (w relacji do PKB i na 1 osobę aktywną zawodowo) oraz niskim udziale osób pracujących w B+R w ludności aktywnej zawodowo (w 2018 r. 0,55%, wobec 1,19% kraju) – pomimo wzrostu w stosunku do 2016 r., przedsiębiorstwa przemysłowe regionu wykazują stosunkowo wysoką skłonność do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej, czego nie można powiedzieć o firmach usługowych (Mapa 32).

W latach 2011–2018 w regionie nieznacznie poprawiła się sytuacja w zakresie wskaźnika udzielonych patentów na wynalazki krajowe przez Urząd Patentowy RP (w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców), a progres zanotowano także w przypadku liczby udzielanych praw ochronnych na krajowe wzory użytkowe (wskaźnik przeliczany na 100 tys. mieszkańców).

Specjalizacje regionalne

Biorąc pod uwagę terytorializację specjalizacji inteligentnych wyznaczonych w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020* można powiedzieć, że w zasadzie w każdym powiecie województwa funkcjonują firmy z branż zaliczonych do obszarów tzw. inteligentnych specjalizacji dla woj. opolskiego. I tak przykładowo:

- ✓ branża chemiczna (specjalizacja: technologie chemiczne zrównoważone) – głównie powiat kędzierzyńsko-kozielski;
- ✓ branża spożywcza (specjalizacja: technologie rolno spożywcze) – głównie powiaty południowej części województwa oraz Opole;

✓ branża metalowa i maszynowa (specjalizacja: technologie przemysłu maszynowego i metalowego) – głównie powiaty środkowej i północnej części regionu (poza powiatem namysłowskim);

✓ branża meblowa (specjalizacja: zrównoważone technologie budownictwa i drewna) – głównie powiaty: oleski, nyski i namysłowski.

Analizując branżową strukturę regionalnego eksportu należy wskazać na istotne znaczenie przedsiębiorstw zaliczanych do działów PKD 2007, które wpisują się w aktualne regionalne inteligentne specjalizacje⁵⁴. Udział tych działów w regionalnym wywozie towarów za granicę w latach 2014–2017 rokrocznie przekraczał 75%. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w regionie w 2018 r. wynosił 5,4% wobec 4,4% w kraju. W Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego 2030 [64], zidentyfikowano 5 regionalnych specjalizacji inteligentnych i 2 potencjalne regionalne specjalizacje inteligentne, a także 3 specjalizacje regionalne. Aktualnie wypracowywana nowa architektura regionalnej polityki innowacyjnej różni się od poprzedniej (realizowanej do końca 2020 r.), bowiem wprowadza nowe specjalizacje (np. gospodarka obiegu zamkniętego), a w ramach dotychczas funkcjonujących i nowych specjalizacji wymienia nowe grupy technologii i procesów.

W ramach poszczególnych rodzajów specjalizacji, zidentyfikowano następujące grupy technologii i procesów:

1. Regionalne specjalizacje inteligentne:

- 1) technologie chemiczne (zrównoważone), obejmujące: (1) technologie polimerów, tworzyw sztucznych i gumy, (2) technologie chemikaliów organicznych, (3) technologie chemii gospodarczej, (4) materiały i konstrukcje hybrydowe, w tym wytworzone na bazie surowców odnawialnych, (5) technologie wytwarzania oparte o surowce i materiały o założonej trwałości;
- 2) zrównoważone technologie budownictwa i drewna: (1) technologie budownictwa niskoenergetycznego, (2) projektowanie uniwersalne, budownictwo bez barier, wzornictwo, elastyczna zmiana przestrzeni, inteligentne wyposażenie wnętrz, (3) technologie generujące przyjazny mikroklimat w budynkach, (4) technologie materiałów i wyrobów budowlanych, (5) technologie drewna, w tym o przedłużonej trwałości;
- 3) technologie przemysłu maszynowego i metalowego: (1) technologie układów napędowych, (2) technologie projektowania i wytwarzania maszyn i urządzeń, (3) technologie metali i ich łączenia;

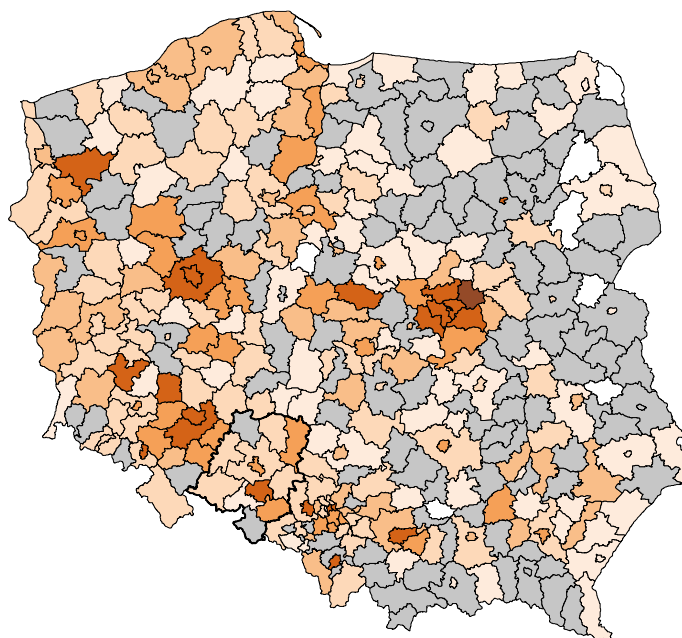
⁵⁴ Regionalne inteligentne specjalizacje zostały przypisane do działów PKD 2007 o numerach: 01, 10, 11, 16, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 35, 41, 42, 43, 71, 72.

- 4) technologie rolno-spożywcze: (1) technologie produkcji i przetwórstwa rolno-spożywczego, (2) zintegrowany system monitorowania bezpieczeństwa produkcji żywności (uprawa, hodowla), (3) nowe technologie przetwórstwa i logistyki produktów rolno-spożywczych, (4) rolnictwo, ogrodnictwo i sadownictwo precyzyjne (w tym: nawadnianie i nawożenie w zależności od zidentyfikowanych potrzeb);
 - 5) procesy, produkty i usługi ochrony zdrowia i jakości życia: (1) produkty i usługi ochrony zdrowia, (2) technologie świadczenia usług medycznych na odległość (telemedycyna), (3) inteligentny system koordynacji wsparcia senioralnego (aktywność fizyczna, żywienie, integracja społeczna, opieka zdrowotna, rehabilitacja, zdeinstytucjonalizowane usługi społeczne, w tym teleopieka), (4) technologie ochrony środowiska, w tym uzdatniania i odnowy wody, (5) diagnostyka, rehabilitacja i usprawnienie zaburzonych funkcji organizmu, nowe procedury medyczne;
2. Potencjalne regionalne specjalizacje inteligentne:
- 1) sektor ITC: (1) zaawansowane systemy samouczące się, (2) technologie oparte na uczeniu maszynowym, (3) systemy oparte na sztucznej inteligencji (AI);
 - 2) inteligentne systemy zarządzania mobilnością: (1) procesy organizacji masowego systemu transportu przyjaznego środowisku, (2) infrastruktura zielonej komunikacji, public rapid transport (PRT), (3) zintegrowany przestrzennie regionalny produkt turystyczny;
3. Specjalizacje regionalne:
- 1) technologie przemysłu energetycznego (w tym OZE): (1) technologie wytwarzania energii i paliw, (2) technologie silników o podwyższonej sprawności, (3) technologie wysokich napięć, (4) technologie redukcji „zapotrzebowania” na energię, (5) technologie zagospodarowania energii odpadowej;
 - 2) gospodarka obiegu zamkniętego: (1) odzyskiwanie surowców i recykling odpadów, (2) technologie wytwarzania oparte o odpady i produkty uboczne, (3) technologie mało i bezodpadowe;
 - 3) kształcenie oparte na wiedzy o nowych technologiach i innowacjach: (1) zawody przyszłości, (2) opolski model upracticznienia kształcenia, (3) technologie dla inteligentnego rzemiosła, (4) programy kształcenia na uczelniach opolskich.

Przestrzenie inwestycji

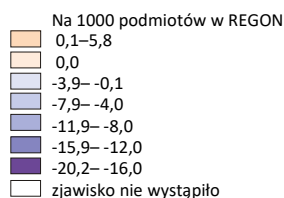
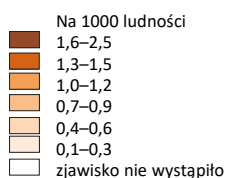
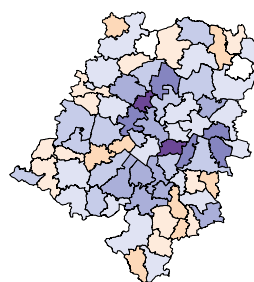
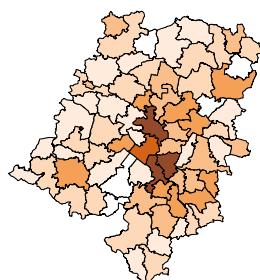
We wschodnich powiatach województwa zainwestowano znaczący kapitał zagraniczny

(w przeliczeniu na mieszkańca) (Mapa 33). Ponadto Opolszczyzna, podobnie jak inne zachodnie regiony kraju postrzegana jest jako bardziej atrakcyjna dla kapitału zagranicznego, niż np. Polska Wschodnia. W okresie 2011–2018 wartość zaangażowanego kapitału zagranicznego ogółem wzrosła o 46,9% (średnio w kraju o 23,7%), natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym o 59,3% (w Polsce o 31,6%).

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego w 2018 roku

Zmiana liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2010–2018

Mapa 32 - Aktywność inwestorów zagranicznych Kapitał zagraniczny w 2018 roku Źródło: GUS

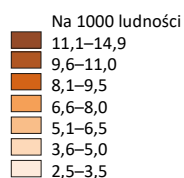
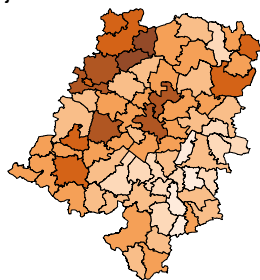
Jednocześnie również w regionie widoczne są procesy zakładania i przenoszenia firm z udziałem kapitału zagranicznego. Uwzględniając wielkość oraz potencjał ludnościowy i gospodarczy, można uznać, że woj. opolskie od lat zajmuje dość wysoką pozycję (9 lokata)

w kategorii atrakcyjności inwestycyjnej dla inwestorów zagranicznych. Na wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej wpływ wywierają różne elementy składowe wskaźnika końcowego.

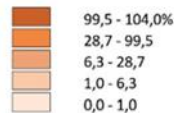
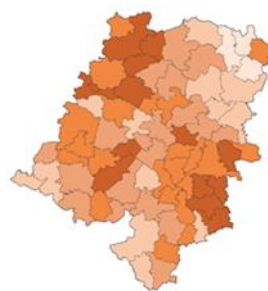
Zestawienia statystyk wojewódzkich prowadzą np. do stwierdzenia, że Opolszczyzna plasuje się na wysokich lokatach w ocenie dostępności komunikacyjnej, infrastruktury gospodarczej, najłabiej zaś wypada w ocenie infrastruktury społecznej i wielkości rynku zbytu [65, 66].

Znacznie bardziej przydatne wydają się oceny wewnętrznego zróżnicowania potencjału do przyciągania inwestorów zagranicznych. W tym przypadku miasto Opole plasuje się w grupie najbardziej atrakcyjnych powiatów w Polsce. Ponadto tylko trzy powiaty otrzymują ocenę atrakcyjności C (powyżej średniej), i są to: krapkowicki, kędzierzyńsko-kozielski oraz brzeski. Graniczące z Opolszczyzną powiaty województw dolnośląskiego, wielkopolskiego, łódzkiego i śląskiego również zaliczane są najwyżej do klasy C atrakcyjności inwestycyjnej. Opole i jego otoczenie, a także zachodnia część województwa charakteryzują się wyższą, niż w pozostałych częściach regionu, wartością wskaźnika liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców, chociaż cały region w 2018 r. miał najniższy wskaźnik na tle kraju (Mapa 33). Jest to częściowo skorelowane z aktywnością władz lokalnych w zakresie przygotowania MPZP, przy czym widoczne są również takie gminy, w których pomimo dobrego przygotowania w zakresie planów, wskaźniki przedsiębiorczości są niskie.

Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w 2018 r.

MPZP jako % pow. ogółem (2018 r.)

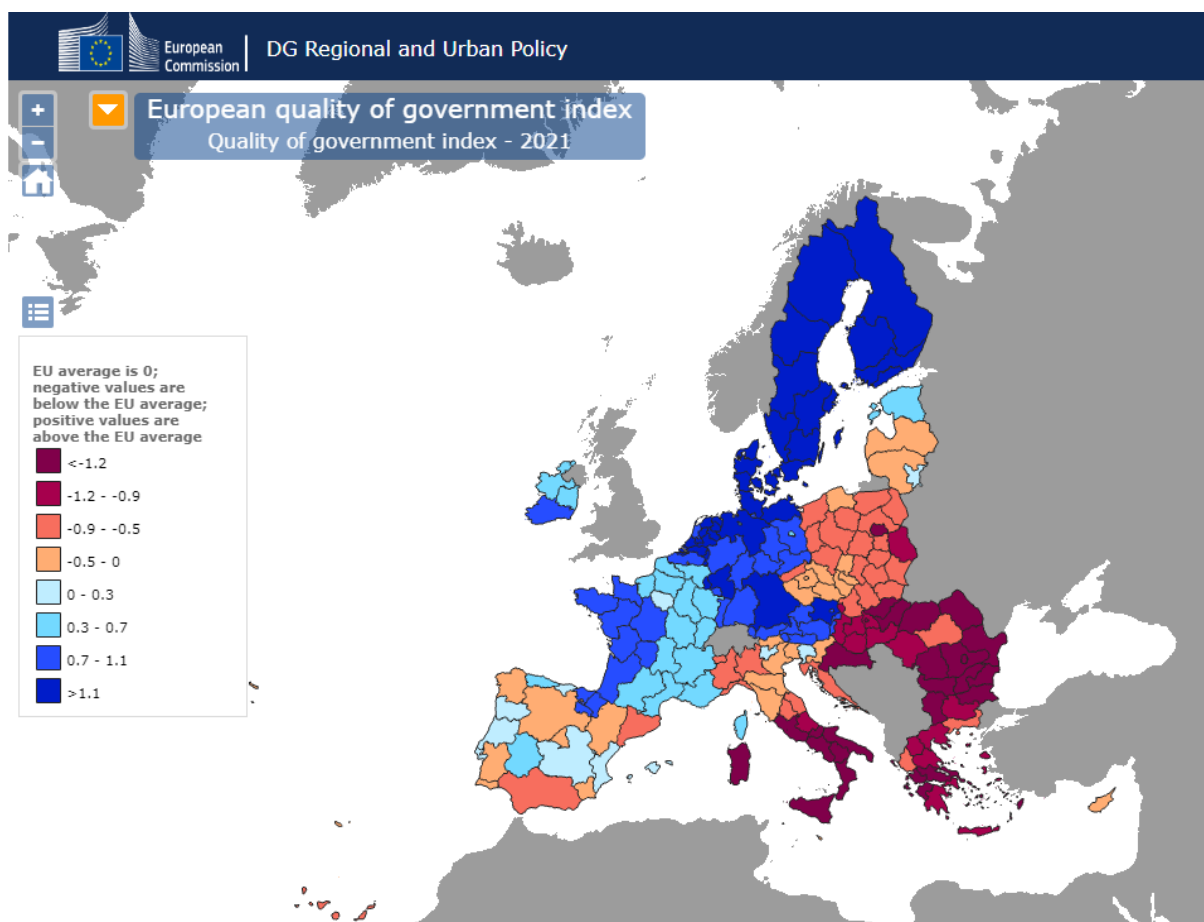

Mapa 33 - Aktywność przedsiębiorców i władz lokalnych Źródło: GUS

Ważną rolę w rozwoju regionalnym odgrywa jakość rządzenia. Biorąc pod uwagę wartości Europejskiego wskaźnika jakości rządzenia (EQI)⁵⁵, opartego na dużym badaniu ankietowym

⁵⁵ Europejski wskaźnik jakości rządzenia (EQI), opracowany przez Instytut ds. Jakości Rządzenia na Uniwersytecie w Göteborgu, dla Komisji Europejskiej (KE) stanowi podstawowy miernik jakości instytucjonalnej na szczeblu regionalnym w Unii Europejskiej. Jakość instytucjonalną definiuje się jako wielowymiarową koncepcję, której kryteriami są wysoka bezstronność i

obywateli, woj. opolskie od lat poprawia swoją pozycję, zarówno względem pozostałych regionów w kraju, jak i innych podobnych jednostek administracyjnych w Europie Środkowo-Wschodniej (Mapa 34). Powyższe stanowi pozytywną cechę Opolszczyzny i istotną determinantę jej rozwoju.

Mapa 34 - Europejski wskaźnik jakości rządzenia w 2021 r. Źródło: [68]

1.3 Wpływ pandemii Covid-19 na rozwój społeczno-gospodarczy woj. Opolskiego

Kryzys społeczno-gospodarczy, wywołany głównie wskutek administracyjnych ograniczeń podjętych od marca 2020 r. w celu utrzymania wydolności systemu ochrony zdrowia, spowodował spadek aktywności gospodarki narodowej⁵⁶, co nie pozostanie bez wpływu na dynamikę rozwoju gospodarek europejskich i światowych. Negatywne skutki związane

ranga świadczenia usług publicznych oraz niski poziom korupcji. Celem finansowanych przez KE badań wskaźnika jakości rządzenia, przeprowadzonych w latach 2010, 2013, 2017 i 2021, jest poznanie, jak przeciętni obywatele postrzegają korupcję i jakie mają z nią doświadczenia, a także w jakim stopniu oceniają usługi publiczne w ich regionie zamieszkania jako bezstronne i dobrej jakości [67].

⁵⁶ Zgodnie ze *Sprawozdaniem z realizacji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2030 roku. Sprawozdanie za rok 2020 (za okres 01.10.2019 – 31.12.2020)* obostrzenia determinujące funkcjonowanie przedsiębiorstw i innych instytucji z dużym prawdopodobieństwem wpłyną na dalszy rozwój gospodarczy Polski i regionów. Według raportu OECD z grudnia 2020 r. w Polsce w 2020 r. nastąpił spadek PKB o 3,5% [69].

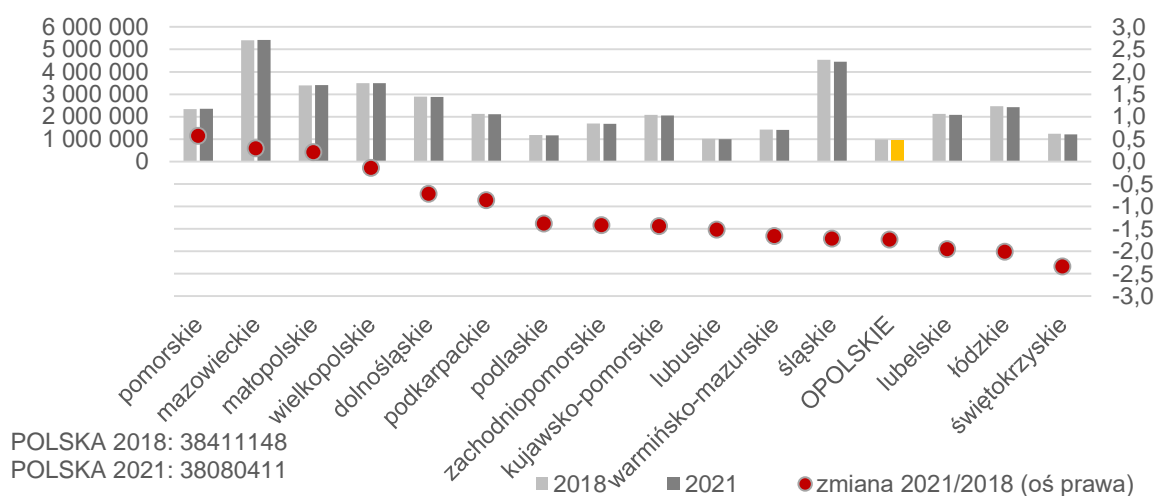
z epidemią choroby COVID-19, prawdopodobnie będą powodować pogorszenie sytuacji w Polsce jeszcze w 2021 r., zarówno w wartości PKB jak również skali zatrudnienia [70]. Niemniej jednak polityka spójności, w tym działania wdrażane bezpośrednio na poziomie regionalnym, miały pewien wpływ na łagodzenie skutków pandemii COVID-19, przede wszystkim w obszarach: administracja, edukacja oraz ochrona zdrowia [71].

Demografia

Sytuacja demograficzna woj. opolskiego od lat nie kształtuje się korzystnie. Rok 2021 był kolejnym, w którym odnotowano spadek liczby ludności. W wyniku wzrastającej przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń pogłębił się ubytek naturalny. Obserwowany w dalszym ciągu większy odpływ ludności z Opolszczyzny niż jej napływ, skutkowało ujemnym saldem migracji ludności wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały. Pogłębił się również proces starzenia się społeczeństwa, na co wskazują rosnący poziom współczynnika starości demograficznej oraz indeksu starości, a także zwiększająca się wartość mediany wieku [72].

Liczba ludności

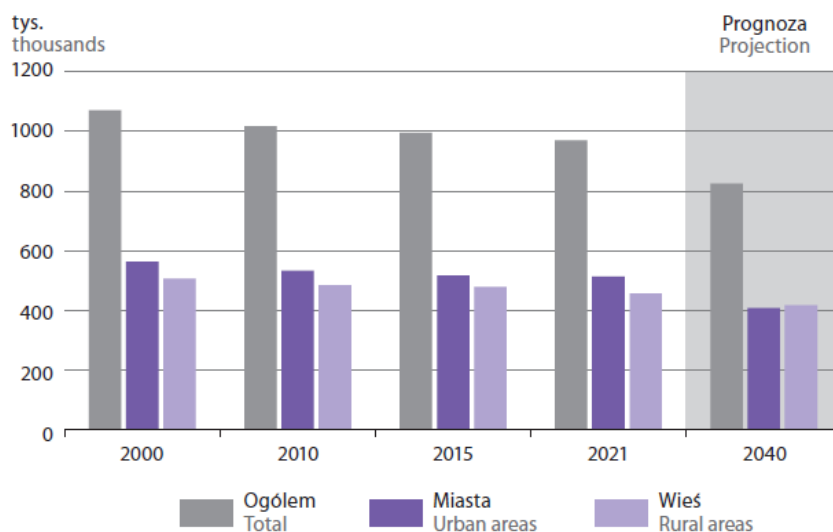
W latach 2018-2021 liczba ludności w woj. opolskim zmniejszyła się o blisko 17,1 tys. osób (- 1,7%), do stanu 969,4 tys. osób na koniec 2021 r. W tożsamym okresie zmiana dla Polski wyniosła -0,9%.

Wykres 9 - Liczba ludności w 2018 r. i 2021 r. wg województw oraz zmiana 2021/2018 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Zmniejszenie liczby ludności odnotowano we wszystkich powiatach województwa.

W układzie wewnątrzregionalnym najbardziej niekorzystne zmiany zaszły w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (-3,0%), głubczyckim (-2,7%), nyskim i prudnickim (po -2,6%) oraz kluczborskim (- 2,1%). Liczba ludności przypadająca na 1 km² powierzchni regionu w 2021 r. wyniosła 103 osoby (rok wcześniej były to 104 osoby, w 2015 r. 106 osób, a w 2010 r. 108 osób) [72]. Prognozy dla woj. opolskiego nie są korzystne i wskazują, że w 2040 r. liczba mieszkańców regionu wyniesie 825,8 tys. osób.

Wykres 10 - Liczba ludności (wg stanu w dniu 31 grudnia) w woj. opolskim Źródło: [72]

Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny

Choć region od wielu lat zmagają się z procesami depopulacyjnymi, pierwotnie generowanymi przez wysokie ujemne saldo migracji, a obecnie głównie w wyniku niekorzystnie kształtującego się przyrostu naturalnego, to zmiany w zakresie liczby ludności wywołane przez pandemię Covid-19 miały istotne znaczenie z uwagi na ich dynamikę, spadek liczby urodzeń oraz przede wszystkim zwiększoną skalę zgonów.

Nazwa	urodzenia żywe				zgony				przyrost naturalny			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Polska	10,11	9,77	9,26	8,69	10,78	10,67	12,45	13,61	-0,68	-0,91	-3,18	-4,93
opolskie	8,70	8,63	8,11	7,48	10,84	10,86	12,97	13,55	-2,14	-2,24	-4,86	-6,06

Tabela 4 - Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2018-2021 w Polsce i woj. opolskim Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi GUS, liczba zgonów spowodowanych zachorowaniem na Covid-19 w 2020 r. wyniosła w woj. opolskim 1 386, co oznacza, że przyczyną częściej, niż co dziesiątego zgonu w regionie (10,9%) było zachorowanie na tę chorobę (w skali kraju zgony z powodu Covid-19 stanowiły 8,7% wszystkich zgonów, odnotowanych w 2020 r.).

Województwa	Ogółem	W tym według wybranych przyczyn				
		choroby układu krążenia	nowotwory	choroby układu oddechowego	choroby układu trawienego	Covid-19
OGÓŁEM	477 355	174 546	108 698	28 732	18 811	41 451
Dolnośląskie	37 581	14 107	9 043	2 236	1 457	2 921
Kujawsko-pomorskie	25 465	7 683	6 571	1 660	966	2 217
Lubelskie	27 244	12 540	5 380	1 230	741	2 642
Lubuskie	12 625	3 597	2 876	602	539	1 098
Łódzkie	35 807	11 851	7 507	2 580	1 678	3 383
Małopolskie	38 807	16 597	8 840	2 188	1 304	3 509
Mazowieckie	67 514	19 132	15 165	5 096	2 609	5 000
Opolskie	12 716	4 589	2 771	669	652	1 386
Podkarpackie	24 145	8 778	5 054	1 663	866	2 362
Podlaskie	14 622	5 923	2 986	1 036	556	1 201
Pomorskie	25 663	10 567	6 018	1 767	1 260	2 036
Śląskie	60 054	23 659	14 301	2 468	2 835	5 188
Świętokrzyskie	17 309	8 644	3 394	815	419	1 549
Warmińsko-mazurskie	16 755	5 319	3 951	1 238	732	1 474
Wielkopolskie	40 013	12 807	9 952	2 259	1 315	3 848
Zachodniopomorskie	21 035	8 753	4 889	1 225	882	1 637

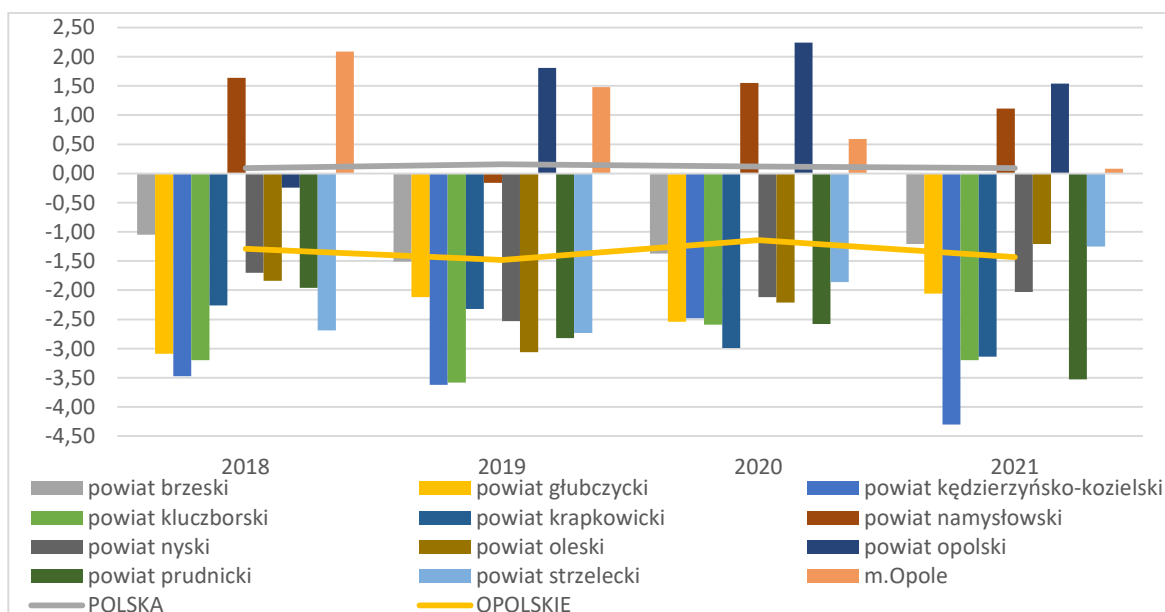
Tabela 5 - Zgodny wg przyczyn i województw w 2020 r. Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu

Przeliczając liczbę zgonów wg wybranej przyczyny w stosunku do populacji regionu, z powodu Covid-19 w woj. opolskim i łódzkim zmarło najwięcej osób – na każdy 1 000 mieszkańców (po 1,4 przy średniej dla kraju 1,1).

Migracje

Wprowadzone w trakcie pandemii obostrzenia w przemieszczaniu się ludności nie wpłynęły zasadniczo na wartości wskaźnika salda migracji stałej ogółem na 1000 ludności dla województwa i kraju. Mimo, że w 2020 r. wartość salda zwiększyła się względem 2018 r. (- 1,14‰ w stosunku do -1,29‰), to w 2021 r. liczba osób opuszczających region w stosunku do osób przybyłych, ponownie zwiększyła się (-1,43‰ przy średniej dla Polski 0,09‰). Wśród powiatów woj. opolskiego, w okresie pandemii (lata 2020-2021), dodatnie saldo migracji ogółem na 1000 osób, odnotowano w trzech powiatach: namysłowskim, opolskim

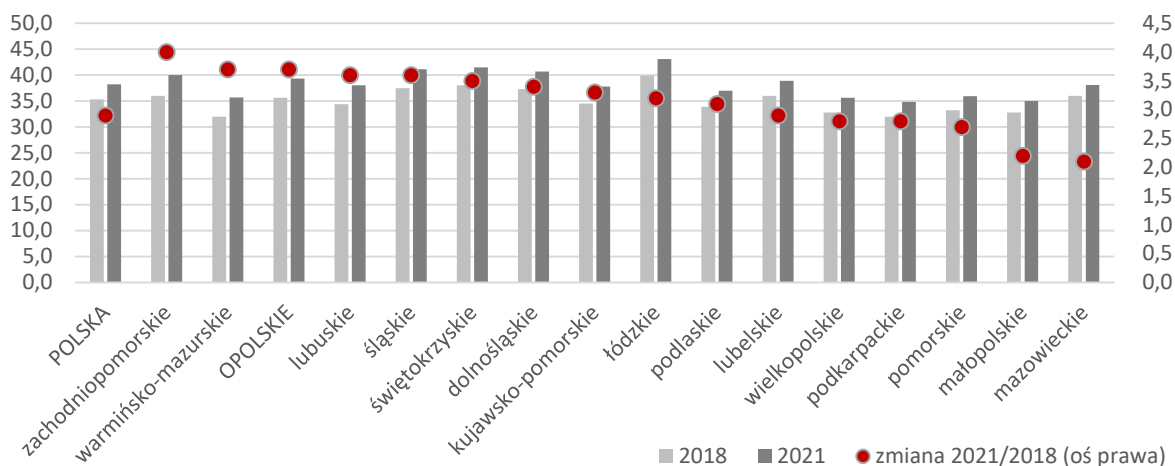
i m. Opolu. Przy czym w powiecie namysłowskim wartości wskaźnika były mniejsze niż w 2018 r. (1,55‰ w 2020 r. i 1,11‰ w 2021 r. względem 1,64‰ w 2018 r.), w powiecie opolskim sytuacja w trakcie pandemii poprawiła się (w 2018 r. wartość dla wskaźnika wyniosła -0,24‰, a w latach 2020-2021 kolejno: 2,24‰ i 1,54‰). W Opolu wartość wskaźnika systematycznie zmniejszała się (w 2018 r. wyniosła 2,09‰, w 2019 r. 1,48‰, w 2020 r. 0,59‰, a w 2021 r. 0,08‰). W przypadku dwóch ostatnich powiatów należy wspomnieć, że w regionie, podobnie jak w innych województwach, odnotować można zjawisko suburbanizacji – mieszkańcy ośrodka wojewódzkiego przeprowadzają się do gmin sąsiadujących z Opolem (gminy powiatu opolskiego).

Wykres 11 - Saldo migracji stałej ogółem na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim wg powiatów w latach 2018-2021
 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

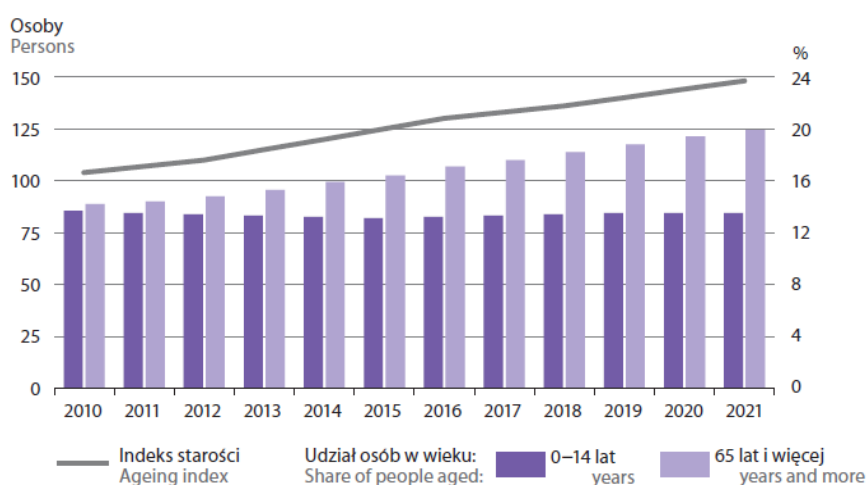
Starzenie się społeczeństwa

Oprócz niekorzystnej zmiany w zakresie liczby mieszkańców regionu, od lat ważnym problemem są także zmiany, jakie zachodzą w strukturze wiekowej społeczeństwa i coraz większe obciążenie demograficzne (tj. stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym). W latach 2018-2021 wartość wskaźnika w regionie wzrosła z poziomu 35,6 do 39,3 (wartości dla kraju: 35,2 w 2018 r. i 38,2 w 2021 r.) i tym samym region uplasował się 11 pozycji wśród polskich województw. Choć zjawisko starzenia się społeczeństwa jest problemem w skali ogólnokrajowej, to niekorzystna zmiana, jaka nastąpiła w podanym powyżej przedziale czasowym w regionie, była jedną z największych w Polsce.

Wykres 12 - Wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce i wg województw w latach 2018 i 2021 oraz zmiana 2021/2018
 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Innym miernikiem obrazującym proces starzenia się społeczeństwa jest indeks starości (tj. relacja pokolenia dziadków i wnuczków – liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat). W 2021 r. wartość wskaźnika dla woj. opolskiego wyniosła 148 osób, co znacznie przewyższała średnia wartość dla kraju – 124 osoby.

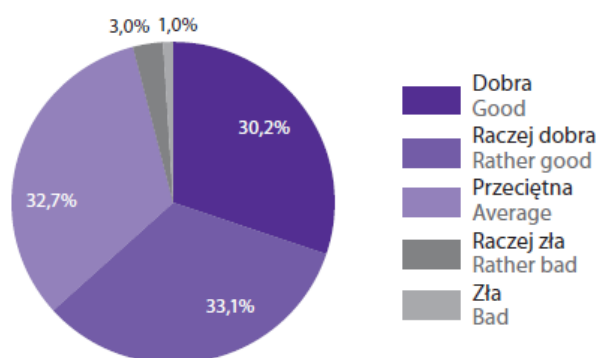

Wykres 13 - Indeks starości (wg stanu na dzień 31 grudnia) w woj. opolskim w latach 2010-2021 Źródło: [72]

Zagrożenie ubóstwem i sytuacja materialna gospodarstw domowych

W 2020 r. w woj. opolskim poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego i dochodu do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwach domowych względem 2019 r., jednak odnotowane wzrosty były zdecydowanie mniejszy niż średnio w kraju. Wyższa w porównaniu z 2015 r. była również przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto otrzymywana w 2021 r. Wyższą dynamiką charakteryzowało się świadczenie wypłacane przez ZUS niż wypłacane rolnikom indywidualnym. W badaniu z 2020 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu

w dochodach transferów społecznych wyniósł w regionie 14,4%, przy średniej dla Polski 14,8% (8 miejsce w rankingu województw). W woj. opolskim, tak jak w innych województwach, w porównaniu z 2019 r. więcej środków finansowych przeznaczono na wsparcie rodzin w ramach programu „Rodzina 500+” [72]. W 2020 r. względem 2019 r. w całym kraju zmniejszyła się liczba beneficjentów świadczeń ze środowiskowej pomocy społecznej, przy czym w woj. opolskim spadek był jednym z najmniejszych w Polsce (-9,3% przy średniej dla kraju na poziomie -10,5%). Jednak biorąc pod uwagę liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności, wartość wskaźnika dla regionu jest niższa niż średnio w kraju (362 osoby wobec 414 osób; 4 miejsce wśród województw). Pozytywnie prezentują się wyniki badania subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r., gdyż 63,3% respondentów z woj. opolskiego oceniło ją jako dobrą lub raczej dobrą, co było najlepszym wynikiem w Polsce.

Wykres 14 - Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w woj. opolskim w 2020 r.

Warunki mieszkaniowe

W 2020 r. w woj. opolskim poprawiły się wartości wskaźników dotyczących dostępności do zasobów mieszkaniowych. Względem 2019 r.:

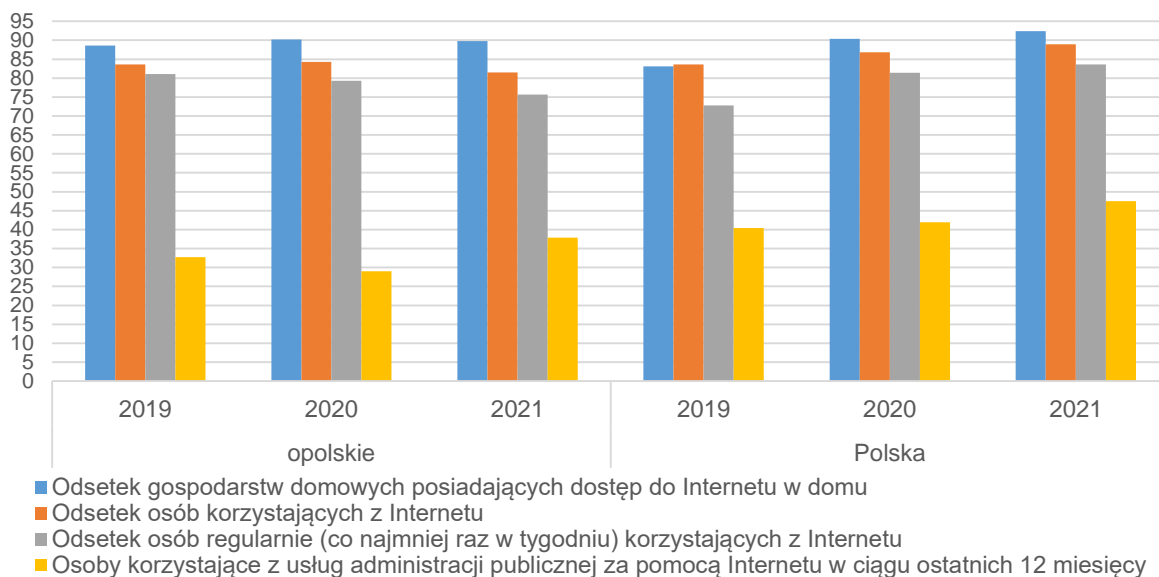
- ✓ wzrosły zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1000 ludności z 366,3 do 370,9 (12 miejsce w rankingu województw)
- ✓ zwiększyła się średnia powierzchnia użytkowa mieszkania (w m²) z 81,2 do 81,4 (3 miejsce w kraju);
- ✓ wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m²) z 29,8 do 30,2 (4 pozycja wśród województw)
- ✓ zmniejszyła się liczba osób przypadających na 1 mieszkania z 2,73 do 2,70 (4 miejsce w kraju ex aequo z woj. świętokrzyskim).

Miarą oceny warunków mieszkaniowych jest stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne, takie jak: wodociąg, łazienkę, gaz sieciowy czy centralne ogrzewanie. W 2020 r. w woj. opolskim w wodociąg wyposażonych było 98,3% mieszkań,

w ustęp 97,1%, a w łazienkę 93,7%. Instalacja gazowa natomiast podłączona była do 48,5% mieszkań, a centralne ogrzewanie do 82,7%. Wzrastający odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje wskazuje na poprawę warunków mieszkaniowych ludności, choć należy zaznaczyć, że nadal utrzymywały się dysproporcje pomiędzy miastem a wsią w wyposażeniu mieszkań, na korzyść miast [72].

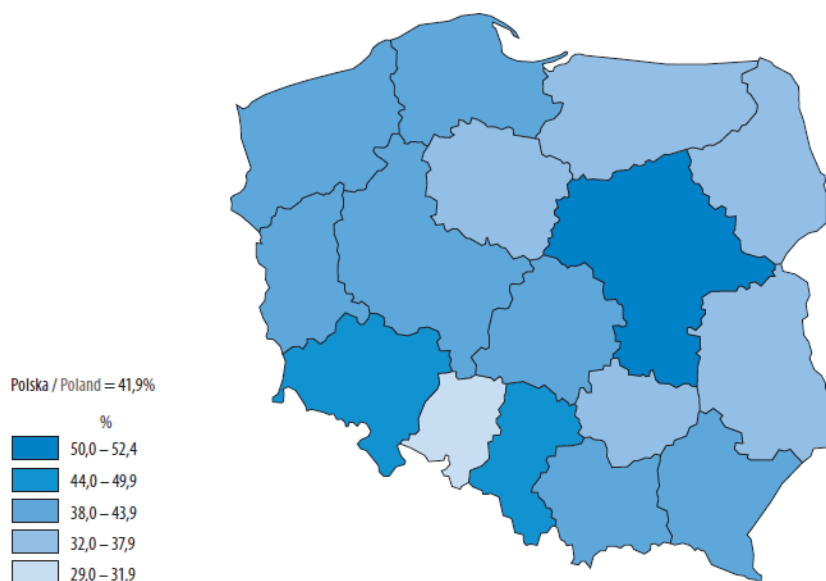
Spółeczeństwo informacyjne

Ciekawych obserwacji można dokonać w obszarze społeczeństwa informacyjnego, porównując dane z 2019 r. z latami pandemii (2020-2021) – spadek wartości niektórych wskaźników w regionie w stosunku do 2019 r. (pomimo wprowadzenia nauki i pracy zdalnej). W 2021 r. w woj. opolskim 89,8% gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 posiadało dostęp do Internetu (w kraju – 92,4%). W porównaniu z 2019 r. udział ww. gospodarstw domowych wzrósł o 1,2 pkt. proc., jednak w stosunku do roku poprzedniego (2020 r.) zmniejszył się o 0,4 pkt. proc. (w Polsce wartości dla przedmiotowego wskaźnika wzrosły odpowiednio o 5,7 pkt. proc i 2,0 pkt. proc). Wśród mieszkańców regionu w wieku 16–74 lata odsetek osób korzystających z Internetu w 2021 r. wynosił 81,5%, tj. o 2,1 pkt. proc. mniej niż w 2019 r. i o 2,8 pkt. proc. mniej niż w 2020 r. Regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystało z sieci 75,7% mieszkańców, czyli o 5,4 pkt. proc. mniej w stosunku do 2019 r., oraz o 3,6 pkt. proc. mniej w porównaniu z 2020 r. Natomiast średnio w kraju odnotowano systematyczny wzrost wartości wskaźnika –w 2021 r. regularnie korzystało z Internetu 83,6% osób wobec 78,3% w 2019 r. oraz 81,4% w roku poprzednim. Uwzględniając cele korzystania z Internetu, w województwie najbardziej popularne było czytanie on-line wiadomości, gazet lub czasopism oraz korzystanie z poczty elektronicznej. W 2021 r. czynności te wykonywało odpowiednio: 68,5% i 64,5% osób w wieku 16–74 lata.

Wykres 15 - wskaźniki dot. społeczeństwa informacyjnego Źródło: Opracowano na podstawie: [72, 73, 74, 75]

Także odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy był w regionie niższy niż średnio w kraju – co ciekawe wartość odsetka zmniejszyła się w pierwszym roku pandemii, kiedy wiele instytucji publicznych przeszło w tryb pracy zdalnej. W 2020 r. w woj. opolskim odnotowano najmniejszy odsetek obywateli wykorzystujących Internet w celu skorzystania z usług administracji publicznej (Mapa 36). W 2021 r. wartość wskaźnika w woj. opolskim wzrosła do 37,9%, jednak nadal zdecydowanie odbiegała in minus od średniej dla Polski (47,5%) [72, 73].

Mapa 35 -osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy w 2020 r. Źródło: [74]

Edukacja

Pandemia choroby COVID-19 wywarła ogromny wpływ na rzeczywistość społeczną. Jedną z najważniejszych sfer życia społecznego, która musiała zmierzyć się z nowymi realiami była edukacja. Według danych Organizacji Narodów Zjednoczonych skutkiem rozszerzającej się pandemii było zamknięcie szkół dla ponad 1,5 miliarda dzieci i młodzieży na całym świecie. Sytuacja ta była absolutnie bez precedensu w historii. W większości państw, w tym także w Polsce, zamknięcie szkół i przedszkoli związane z wprowadzonymi ograniczeniami, mającymi na celu przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się choroby COVID-19, wiązało się z kontynuacją procesów dydaktycznych poprzez wykorzystanie kształcenia na odległość. Jednakże taka forma kształcenia, na co zwracają uwagę eksperci, może w dłuższej perspektywie wpłynąć na wyniki nauczania, kompetencje społeczne uczniów, a także pogłębić nierówności oraz negatywnie oddziaływać na gospodarkę, w związku z koniecznością pozostania w domu i opieki nad dziećmi przez część rodziców [76].

Pandemia uwydatniła kilka istotnych słabych stron systemu kształcenia ogólnego w regionie oraz słabości społecznego otoczenia tegoż systemu:

- niewystarczające wyposażenie szkół w sprzęt i oprogramowanie;
- niedostateczne kompetencje cyfrowe nauczycieli;
- niedostateczne kompetencje cyfrowe uczniów;
- brak kompetencji rodziców w zakresie udzielania wsparcia uczniom w nauce zdalnej;
- brak instrumentów wsparcia i wypracowanych praktyk w zakresie likwidowania społecznych i zdrowotnych skutków izolacji uczniów.

Edukacja zdalna miała dwa zdecydowanie negatywne skutki dla uczniów. Pierwszy to rozluźnienie więzi koleżeńskich, społeczna dezintegracja klas. Drugim z deficytów jest wyraźne obniżenie kondycji fizycznej uczniów, wynikające z braku ruchu. Szczególnie niebezpieczny wydaje się pierwszy z wymienionych problemów z uwagi na to, że uczniowie w tym okresie życia, gdy ma miejsce zwykle intensywna socjalizacja jednostki, pozostają bez kontaktu z rówieśnikami [77].

W roku szkolnym 2020/2021 względem poprzedniego poprawiła się dostępność usług opiekuńczych oferowanych rodzinom oraz opiekunom prawnym z dziećmi w wieku żłobkowym i przedszkolnym, na co wskazuje m.in. obserwowany przyrost liczby żłobków, klubów dziecięcych i placówek wychowania przedszkolnego, miejsc w ww. instytucjach i dzieci objętych opieką. W roku szkolnym 2020/2021 w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych i policealnych uczyło się więcej dzieci i młodzieży niż rok wcześniej, natomiast mniej osób kształciło się w szkołach dla dorosłych. W badanym okresie zmniejszyła się liczba szkół. W ciągu roku zmniejszyła się liczba studentów kształcących się

w regionalnych uczelniach. Wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetu JST zwiększyły się w porównaniu z poprzednim rokiem [72].

Poza próbą niwelowania problemów wygenerowanych przez pandemię, w roku szkolnym 2021/2022 oraz w kolejnym ważnym zadaniem dla systemu edukacji będzie wypracowanie rozwiązań, które będą stanowiły odpowiedź na większą liczbę dzieci i młodzieży z Ukrainy oraz konieczność zapewnienia im odpowiedniej opieki i systemu kształcenia.

Obszar zdrowia

Pandemia Covid-19 stanowiła ogromne wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia – wymagała intensyfikacji działań w zakresie opieki nad pacjentem (w tym także covidowym) w utrudnionych warunkach, a także podejmowania nowych działań lub prowadzonych dotychczas na o wiele mniejszą skalę (np. rozwój teleopieki).

W woj. opolskim na koniec 2020 r. bezpośrednio z pacjentem pracowało (w głównym miejscu pracy) m.in.: 1,9 tys. lekarzy, 0,5 tys. lekarzy dentyistów, 5,4 tys. pielęgniarek i położnych. Dodatkowo pomocy medycznej udzielało mieszkańcom województwa m.in. 0,8 tys. fizjoterapeutów, a 0,6 tys. farmaceutów świadczyło usługi w zakresie zaopatrzenia w leki. W porównaniu z 2012 r. w woj. opolskim odnotowano wzrost liczebności większości wymienionych zawodów medycznych (z wyjątkiem pielęgniarek i położnych). W odniesieniu do 2019 r. (z wyjątkiem lekarzy i pielęgniarek, których grupy zmalały odpowiednio: o 2,0% oraz o 1,2%) stan liczebny kadry medycznej w regionie zwiększył się, a największy wzrost zarejestrowano dla fizjoterapeutów (o 13,0%). W 2020 r. w woj. opolskim na 10 tys. ludności przypadało 20 lekarzy (w kraju – 24) oraz 50 pielęgniarek (w kraju także 50), natomiast w 2012 r. 19 lekarzy, ale 58 pielęgniarek (w kraju analogicznie: 22 oraz 55). W ujęciu międzywojewódzkim w 2020 r. najlepszy dostęp do lekarza mierzony wartością omawianego wskaźnika odnotowano w województwach: łódzkim, mazowieckim i zachodniopomorskim (po 28), a najmniejszy w wielkopolskim (16), natomiast województwa opolskie wraz z lubuskim uplasowały się na przedostatnim miejscu. Pod względem dostępności opieki pielęgniarskiej w 2020 r. wyróżniało się woj. świętokrzyskie z wynikiem – 62, a najmniej korzystną relacją liczby pielęgniarek do liczby ludności cechowało się woj. wielkopolskie z wynikiem – 34. Województwo opolskie uplasowało się na 6 lokacie. W ujęciu powiatowym w 2020 r. najwięcej lekarzy oraz pielęgniarek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców odnotowano w m. Opolu (odpowiednio: 66 oraz 132). Najmniej korzystnie oba wskaźniki kształtowały się w powiecie opolskim (analogicznie: 8 oraz 16). Spośród ogółu lekarzy i lekarzy dentyistów pracujących bezpośrednio z pacjentem w końcu 2020 r. lekarze specjaliści (ze specjalizacją II stopnia oraz posiadający tytuł specjalisty w danej dziedzinie medycyny) stanowili w województwie 69,9% (w kraju – 67,7%), a lekarze dentyści specjaliści

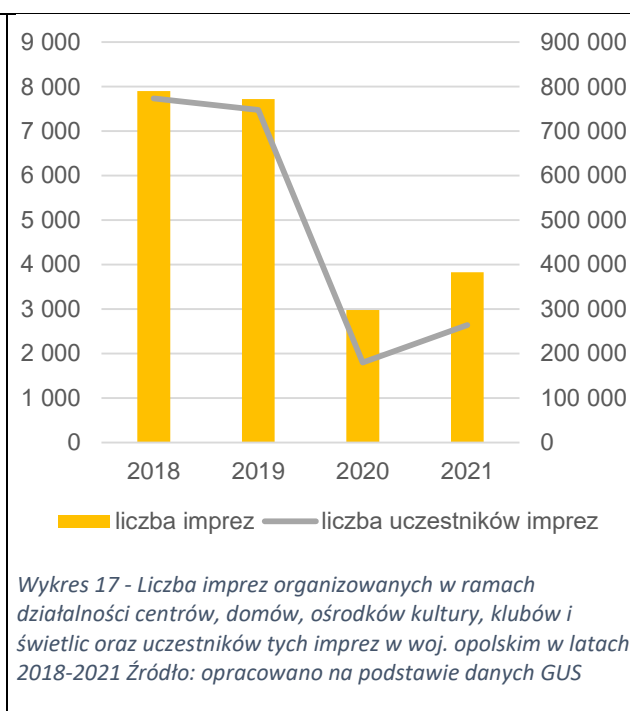
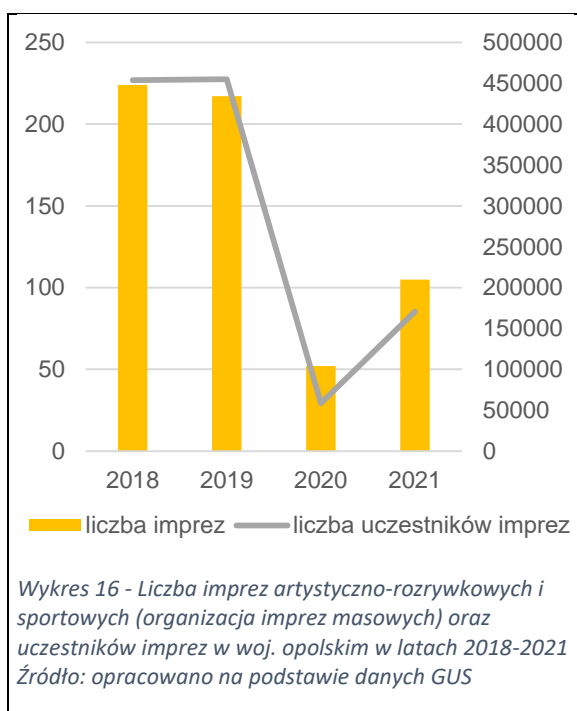
– 20,0% (w kraju – 22,2%). W układzie województw w 2020 r. najwyższym odsetkiem lekarzy specjalistów wyróżniło się woj. warmińsko-mazurskie (76,1%), a najniższym dolnośląskie (64,6%), natomiast woj. opolskie zajmowało 5 miejsce [72].

Na koniec 2020 r. na terenie woj. opolskiego świadczeń medycznych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielało mieszkańcom 747 podmiotów leczniczych, spośród których 75,8% zlokalizowanych było w miastach. Na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w końcu 2020 r. przypadało w regionie 1308 osób (w kraju – 1498), wobec 1257 w końcu 2019 r. (w kraju – 1461). W układzie województw pod względem wartości analizowanego wskaźnika woj. opolskie usytuowało się na 3 lokacie. W 2020 r. we wszystkich placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w regionie udzielono łącznie 6332,9 tys. porad (w miastach – 5304,3 tys.). Liczba porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. ukształtowała się w województwie na poziomie 6,5 (w kraju – 7,5) plasując je na przedostatnim miejscu w kraju. Względem 2012 r. odnotowano spadek liczby udzielonych porad w relacji do liczby ludności zarówno w woj. opolskim, jak i w kraju. Całodobowej opieki w trybie stacjonarnym udzielają mieszkańcom m.in. szpitale ogólne oraz placówki długoterminowej opieki zdrowotnej. W końcu 2020 r. w regionie działało 29 stacjonarnych szpitali ogólnych, które dysponowały łącznie 4,0 tys. łóżek. W porównaniu z 2012 r. liczba szpitali w województwie zwiększyła się o 3,6% (w kraju – zmniejszyła się o 1,6%) przy jednoczesnym spadku liczby łóżek o 19,1% (w kraju – o 11,3%). W skali roku, liczba placówek w województwie utrzymała się na takim samym poziomie (w kraju – wzrosła o 0,9%), a liczba łóżek zwiększyła się o 4,8% (w kraju – o 0,4%). Na 10 tys. mieszkańców w końcu 2020 r. przypadało w woj. opolskim 41 łóżek, natomiast w 2019 r. – 39 (w kraju odpowiednio: 44 oraz 43). W ujęciu międzywojewódzkim województwa: opolskie wraz z lubuskim i zachodniopomorskim uplasowały się na 9 lokacie. W przekroju powiatów woj. opolskiego w 2020 r. najwięcej łóżek szpitalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców notowano w m. Opolu (83), natomiast najmniej w powiecie opolskim (17). W ciągu 2020 r. w szpitalach ogólnych w trybie stacjonarnym (bez międzyoddziałowego ruchu chorych) leczonych było w województwie 115,0 tys. osób (w tym 12,5 tys. osób do 18 roku życia), tj. mniej o 30,4% w porównaniu z 2012 r. (w kraju – o 27,4%). Chorzy (łącznie z międzyoddziałowym ruchem), podobnie jak w kraju, najczęściej byli hospitalizowani na oddziałach chirurgicznych i w 2020 r. stanowili w województwie 26,1% wszystkich leczonych w szpitalach ogólnych (w kraju – 24,7%). Poza szpitalami funkcjonującymi w trybie stacjonarnym, w województwie opolskim na koniec 2020 r. działalność medyczną prowadziły również 3 szpitale dzienne. Oprócz szpitali, w 2020 r. w ramach długoterminowej opieki zdrowotnej obejmującej: zakłady opiekuńczo-lecznicze (łącznie z placówkami typu psychiatrycznego), zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze i hospicja, 25 placówek zapewniało mieszkańcom woj. opolskiego całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze,

rehabilitacyjne oraz opiekę w terminalnym stadium życia. W 2020 r. liczba placówek świadczących tego typu usługi w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 10,7%. Podobnie jak w kraju, spośród wszystkich placówek najczęściej odnotowano zakładów opiekuńczo-leczniczych, które w końcu 2020 r. stanowiły w województwie 72,0% (w kraju – 57,6%). Ich udział w relacji do 2019 r. zwiększył się o 0,6 pkt. proc. (w kraju – o 0,2 pkt. proc). Na koniec 2020 r. w woj. opolskim pomoc medyczną w nagłych przypadkach świadczyły 52 jednostki systemu ratownictwa medycznego, w skład którego wchodziły 44 zespoły ratownictwa medycznego (w tym 12 specjalistycznych), 7 szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz 1 lotnicze pogotowie ratunkowe. Na 1 jednostkę systemu ratownictwa medycznego w końcu 2020 r. przypadało 18,8 tys. mieszkańców województwa (w kraju – 20,8 tys. osób). Pod względem wartości omawianego wskaźnika woj. opolskie w 2020 r. uplasowało się na 5 miejscu w kraju. Na ochronę zdrowia JST woj. opolskiego w 2020 r. przeznaczyły łącznie 108309,1 tys. zł, co stanowiło 1,6% wszystkich poniesionych wydatków (w kraju – 1,9%). Na cele związane z zagwarantowaniem dostępu do usług zdrowotnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca JST woj. opolskiego w 2020 r. wydatkowały średnio 110,43 zł wobec 73,57 zł w 2019 r. (w kraju analogicznie: 151,14 zł oraz 117,41 zł).

Aktywność kulturalna i społeczna

Z uwagi na liczne ograniczenie wprowadzone w związku z pandemią Covid-19, w tym czasowe zamykanie instytucji kultury i ograniczenia względem liczby uczestników imprez, w latach 2020-2021 znacząco zmniejszyły się wartości wskaźników dla obszaru kultury, co zobrazowano na poniższych wykresach.

Ponadto w okresie pandemii (rok 2021 względem 2018) odnotowano zmniejszenie liczby:

- ✓ czytelników bibliotek na 1000 ludności o 31 osób (ze 155 osób do 124 osób), przy zmianie na poziomie kraju wyniosła -29 czytelników;
- ✓ widzów i słuchaczy (wg miejsca prezentacji) w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności o 43,8% (przy średniej zmianie dla Polski -67,9%);
- ✓ widzów w kinach stałych na 1000 ludności o 355 osób, czyli 43,0% (średnio w kraju o 821 osób, 53,3%);
- ✓ zwiedzających muzea i oddziały na 1000 ludności o 63,9%, co stanowiło największą niekorzystną zmianę w skali kraju (średnio w Polsce -33,3%).

Należy zastrzec, że w pierwszym roku pandemii (2020 r.), wartości wskaźników dla obszaru kultura były często jeszcze bardziej niekorzystne niż najnowsze dostępne dane (2021 r.).

Z kolei w przypadku wskaźnika fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców, we wszystkich województwach odnotowano wzrost wartości wskaźnika (w Opolskiem o 11,1% względem 10,6% w kraju).

Zmniejszyła się mobilność mieszkańców, co można zaobserwować, np. na podstawie zmian w zakresie przewozów pasażerskich komunikacją miejską – w 2019 r. było ich 26,7 mln, a w 2020 r. 16,1 mln w ciągu roku [72].

Turystyka

Na wieloaspektowość oddziaływania pandemii COVID-19 w kontekście zjawisk społeczno-gospodarczych, w tym na wdrażanie polityki spójności, wskazują także wnioski z analizy raportów z badań ewaluacyjnych o wpływie epidemii. Relatywnie mocno dotknięte przez pandemię COVID-19 zostały cztery obszary: przedsiębiorczość i rozwój przedsiębiorstw, rynek pracy, edukacja, stan zdrowia populacji i sektor ochrony zdrowia. W obszarze przedsiębiorczości szczególnie dotknięty skutkami pandemii został także tzw. przemysł czasu wolnego, obejmujący kulturę, turystykę i inne formy rekreacji i spędzania czasu wolnego [71].

Turystyka jest jednym z sektorów bezpośrednio dotkniętych skutkami pandemii COVID-19. Kryzys w turystyce wywołany pandemią w szczególności spowodował na całym świecie spadek liczby odbywanych podróży, ograniczenie działalności turystycznej i hotelarskiej. Pandemia dodatkowo wpłynęła negatywnie na wiele różnych gałęzi sektora turystycznego, ostatecznie powodując zamknięcie branży na wiele miesięcy. Przemysł turystyczny odnotował gwałtowny spadek dochodów i jest jednym z tych sektorów gospodarczych, który najmocniej odczuł skutki pandemii. Skutki te dotyczą zarówno strony popytowej (ograniczenia swobody przemieszczania się, zamykania granic, obawy gości przed zakażeniem), jak i strony podażowej (zamykanie obiektów noclegowych i gastronomicznych oraz odwoływanie wydarzeń ściśle powiązanych z turystyką). Od 2020 r. nastąpił gwałtowny

spadek zarówno podróży międzynarodowych, jak i turystyki wewnątrz krajowej czy wycieczek jednodniowych. Dotykając różnych segmentów, jak np. transport lotniczy, transport publiczny, hotelarstwo, restauracje i kawiarnie, konferencje, festiwale, koncerty czy wydarzenia sportowe [78].

Koncentrując się wyłącznie na województwie opolskim, wprowadzane w 2020 r. obostrzenia dotyczące przemieszczania się osób oraz ograniczenia działalności związanej z prowadzeniem usług hotelarskich, spowodowały m.in. znaczny spadek liczby turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych czy liczby miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorczego zakwaterowania [79].

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana 2021/2017
Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	tys.	422	419	447	213	239	-183
Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania ⁵⁷	liczba	9 967	11 138	9 769	7 699	7 187	-2 780

Tabela 6 - Wskaźniki dot. Obszaru turystyki Źródło: opracowano na podstawie danych GUS

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, wśród rekomendacji w zakresie modyfikacji sposobów realizacji interwencji w ramach polityki spójności w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 lub jej konsekwencjami, wymienia w szczególności potrzebę zmiany kierunków interwencji, m.in. w obszarze przedsiębiorczości – dotyczące wprowadzenia działań pozwalających na odbudowę niektórych branż (hotelarstwo, gastronomia, branże czasu wolnego). Podkreślana jest także zwiększona potrzeba wzmocnienia turystyki krajowej i lokalnej (względem turystyki międzynarodowej), w tym wytworzenia pewnej mody na spędzanie urlopu w kraju [71].

Rozwój gospodarczy

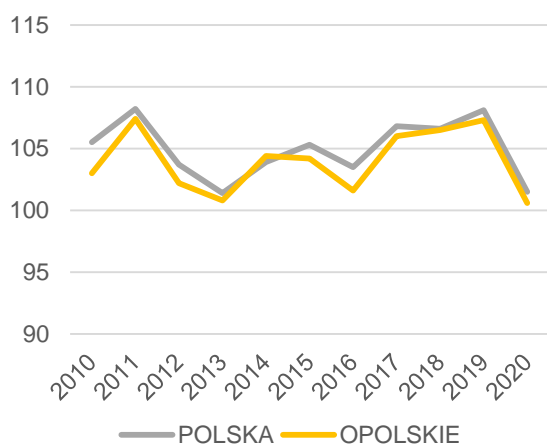
Pandemia COVID-19 jest zjawiskiem, które w istotnym zakresie determinuje stan oraz kierunki rozwoju szeregu zjawisk społeczno-gospodarczych. Dostrzega się je zarówno w odniesieniu do różnych sfer życia społecznego (ograniczenia mobilności, utrudnienia

⁵⁷ Nazwa wskaźnika w systemie STRATEG: Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych.

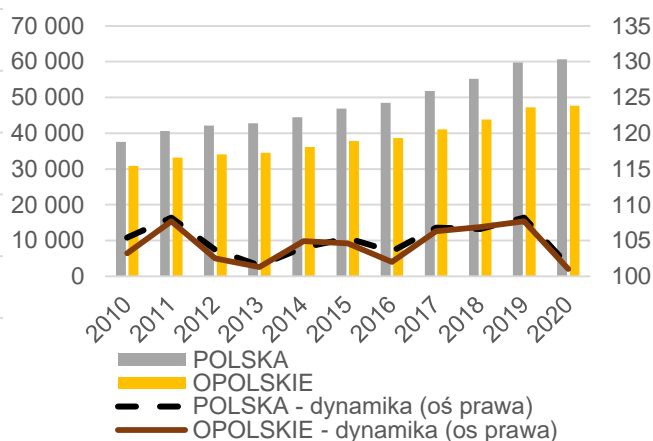
kontaktów społecznych, wpływ na edukację i kondycję psychiczną dzieci etc.), ale także istotnego dla perspektyw ogólnorozwojowych wymiaru gospodarczego. Pandemie były i – jak pokazuje doświadczenie – w dalszym ciągu mogą być, istotnym czynnikiem kryzysogennym pojawiającym się w otoczeniu systemu gospodarczego. Jednocześnie różne branże w niejednakowym stopniu doświadczają skutków pandemii [80].

Dane szacunkowe dla PKB za 2020 r. wskazują, że w większości województw wartość wskaźnika wzrosła względem roku poprzedniego zarówno w ujęciu nominalnym, jak i w przeliczeniu na 1 osobę (wyjątek stanowią województwa podkarpackie i śląskie), jednak dynamika wzrostu zdecydowanie spadła, co zaprezentowano na wykresach poniżej.

Na podstawie wstępnego szacunku w 2020 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w woj. opolskim ukształtowała się na poziomie 46805 mln zł, tj. o 0,6% wyższym w cenach bieżących niż w roku poprzednim (w kraju – o 1,5%). Udział regionu w generowaniu PKB był najmniejszy w skali kraju i podobnie jak w 2019 r. wynosił 2,0%. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. osiągnął poziom 47723 zł, tj. wyższy (w cenach bieżących) w odniesieniu do 2019 r. Wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca stanowiła 78,7% wartości przeciętnej w kraju (wobec 79,1% w roku poprzednim) i lokowała województwo na 11 miejscu w kraju [72].

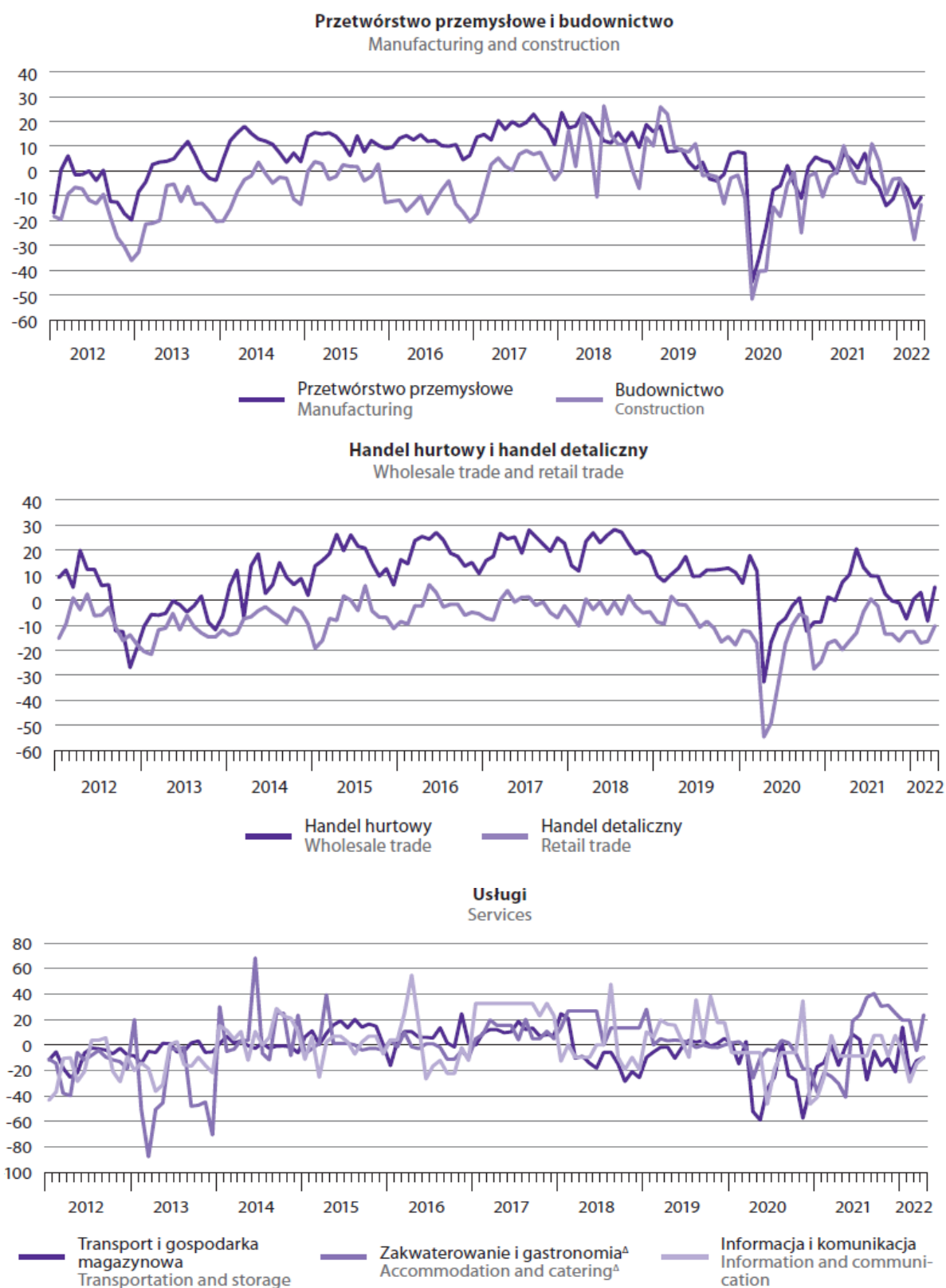

Wykres 18 - Dynamika PKB ogółem w latach 2010-2020, rok poprzedni = 100 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS

Wykres 19 - PKB per capita w cenach bieżących w latach 2010-2020 oraz dynamika PKB per capita, rok poprzedni = 100 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS

Spowolniony wzrost wskaźników makroekonomicznych, spowodowany licznymi ograniczeniami wprowadzonymi podczas lockdown'u skutkować będzie wolniejszym tempem rozwoju. Zmiany wartości wskaźnika ogólnego klimatu koniunktury wg rodzajów działalności, przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres 20 - Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury wg rodzajów działalności w latach 2012- kwiecień 2022 w woj. Opolskim Źródło: [72]

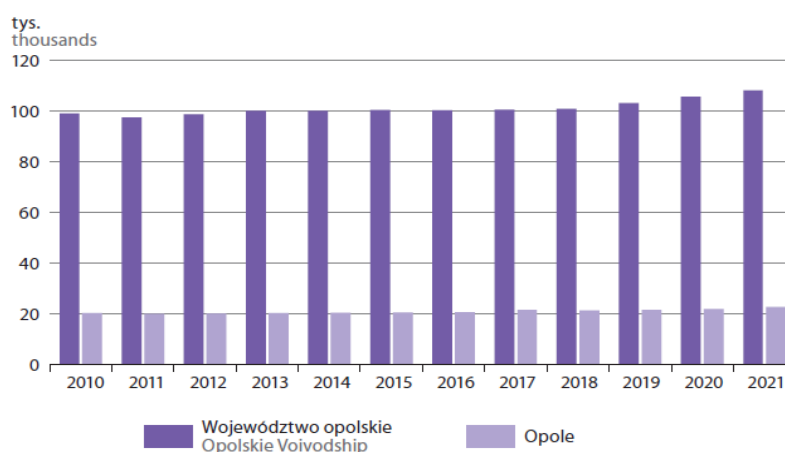
W kwietniu 2022 r. do standardowego badania koniunktury gospodarczej, GUS włączył dodatkowy moduł dotyczący ocen skutków pandemii Covid-19 oraz wojny w Ukrainie dla przedsiębiorstw. W większości prezentowanych sektorów gospodarki dyrektorzy ankietowanych jednostek wskazywali głównie na nieznaczne negatywne skutki pandemii i wojny oraz jej konsekwencje dla firm. Na brak negatywnych skutków najczęściej wskazywali przedsiębiorcy w handlu hurtowym. Przewidywany okres przetrwania firmy w przypadku utrzymywania się przez dłuższy czas sytuacji wynikającej z pandemii COVID-19 i wojny w Ukrainie różnił się w zależności od rodzaju działalności. Najbardziej optymistyczni pod tym względem byli przedsiębiorcy działający w usługach i handlu hurtowym. Odsetek przewidujących przetrwanie firmy powyżej 6 miesięcy wyniósł w tych sekcjach odpowiednio: 74,6% i 72,6%. Krótszy okres przetrwania firmy (4–6 miesięcy) przeważał w prognozach przedsiębiorców działających w budownictwie (71,1%). Bardziej pesymistyczne oceny w tym zakresie wyrażali przedsiębiorcy przetwórstwa przemysłowego, spośród których 27,4% uznało, że firma przetrwałaby przez okres od 2 do 3 miesięcy. W większości obszarów przedsiębiorcy przewidywali, że w 2022 r. inwestycje utrzymają się na poziomie z poprzedniego roku. Spadek inwestycji w relacji do 2021 r. przewidywało 41,8% przedsiębiorstw w handlu hurtowym. Oceniając negatywny wpływ wojny w Ukrainie na działalność firmy, przedstawiciele większości badanych rodzajów działalności najczęściej byli zdania, że powoduje ona wzrost kosztów. Przedsiębiorcy z handlu hurtowego i przetwórstwa przemysłowego wskazywali również na problem zakłóceń w łańcuchu dostaw. Spadek sprzedaży (przychodów) oraz zerwanie umów ze wschodnimi kontrahentami w największym stopniu dotyczył przedsiębiorstw z przetwórstwa przemysłowego. Przedstawiciele firm zatrudniający pracowników z Ukrainy w kwietniu br. zaobserwowali odpływ pracowników w przetwórstwie przemysłowym (dotyczyło to 48,1% firm), budownictwie (18,0%) oraz usługach (6,9%). Napływ najczęściej dotyczył firm z handlu hurtowego (40,9%) oraz przetwórstwa przemysłowego (38,6%) [72].

Przedsiębiorczość

Pandemia Covid-19 i wynikający z niej gospodarczy lockdown wywarł wpływ na działalność 89,6% przedsiębiorstw z woj. opolskiego. Jedynie co dziesiąte oparło się jej oddziaływaniu. Zmiany miały zazwyczaj niekorzystny charakter. Najbardziej podatne na oddziaływanie efektów pandemii były te branże, które bazowały na popycie klientów indywidualnych. Ograniczenia mobilności, zamykanie branż, przechodzenie na pracę zdalną, niepewność towarzysząca pandemii spowodowała, że potrzeby ludzi uległy ograniczeniu lub przesunięciu na inny czas. W efekcie firmy działające w budownictwie czy branży rolno-spożywczej należały do tych, które częściej niż inne doznawały niekorzystnego wpływu, podczas gdy wysoko specjalistyczne i działające na potrzeby innych gałęzi przemysłu przedsiębiorstwa

chemiczne względnie częściej opierały się negatywnemu wpływowi lockdown'u gospodarczego. Dodatkowo mikro i małe doświadczały negatywnych skutków pandemii znacznie częściej niż największe podmioty. Kluczowym obszarem, w których odznaczył się efekt gospodarczego lockdown'u był ten związany z płynnością finansową – w sumie około 70% przedsiębiorstw doświadczyło w tym aspekcie wpływu co najmniej niekorzystnego. Innym z obszarów, w których odznaczył się negatywny wpływ pandemii był popyt krajowy na oferowane produkty/usługi. Zwraca uwagę relatywnie niewielkie oddziaływanie ograniczeń wprowadzanych w efekcie pandemii na działalność innowacyjną czy badawczo-rozwojową [80].

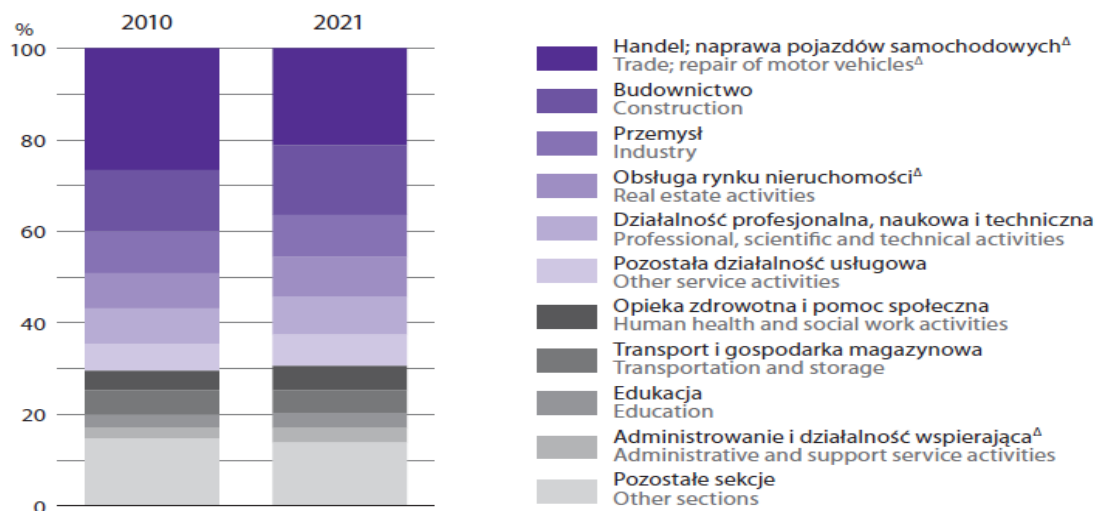
Liczba podmiotów gospodarki narodowej w regionie w okresie pandemii zwiększyła się do 108,22 tys. w 2021 r. (2,2% podmiotów w Polsce) Najwięcej podmiotów w rejestrze REGON odnotowano w m. Opolu – ponad 1/5 ogólnej liczby jednostek w regionie.

Wykres 21 - Podmioty gospodarki narodowej w woj. opolskim i w m. Opolu wg stanu w dniu 31 grudnia w latach 2010-2021
Źródło: [72]

Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 ludności (wskaźnik przedsiębiorczości) w 2021 r. w woj. opolskim osiągnęła poziom 112 (w kraju – 127), co stanowiło wzrost o blisko 10,0% względem 2018 r. (wzrost dla Polski wyniósł 11,4%). Jednak liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w 2021 r. była niższa niż w 2018 r. (w skali kraju wyjątek stanowiło jedynie woj. podkarpackie).

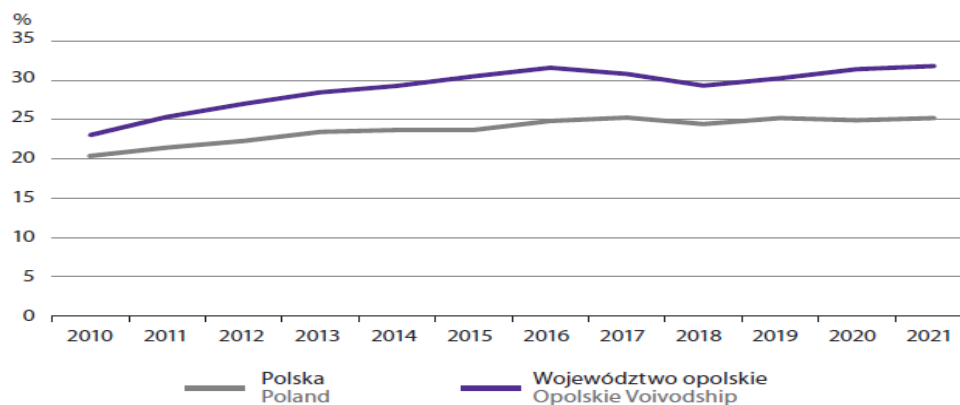
W 2021 r. w woj. opolskim, podobnie jak w latach poprzednich, ponad połowa (53,7%) podmiotów gospodarki narodowej skupiona była w czterech sekcjach, tj.: handel; naprawa pojazdów samochodowych (21,2% ogólnej liczby podmiotów), budownictwo (15,2%), przetwórstwo przemysłowe (8,7%) oraz obsługa rynku nieruchomości (8,6%).

Wykres 22 - Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD (wg stanu na dzień 31 grudnia) w woj. opolskim w latach 2010 i 2021 Źródło: [72]

W zbiorowości podmiotów przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W woj. opolskim na koniec 2021 r. zarejestrowanych było 77,7 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Stanowiły one 71,8% podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Mimo, że liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2021 r. zwiększyła się względem 2018 r. (80 w stosunku do 73), to pozytywna zmiana w tym zakresie zaszła w całym kraju, a wzrost odnotowany w Opolskiem, był jednym z najmniejszych w Polsce (9,6%, przy średniej dla kraju na poziomie 12,3%).

W 2021 r. w woj. opolskim wyniki finansowe brutto i netto badanych przedsiębiorstw niefinansowych były wyższe niż uzyskane w 2010 r. W odniesieniu do 2010 r. zwiększyły się przychody ze sprzedaży na eksport oraz ich udział w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Poprawił się również wskaźnik poziomu kosztów oraz wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w 2021 r. wynosiły 18884,9 mln zł. Poziom przychodów ze sprzedaży na eksport był o 213,1% wyższy niż w 2010 r. Udział tych przychodów w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółu badanych podmiotów zwiększył się z 23,0% w 2010 r. do 31,8% w 2021 r. Największą część przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport wygenerowały działalności gospodarcze z sekcji przetwórstwo przemysłowe (76,8%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (13,2%). W strukturze przychodów ze sprzedaży na eksport znaczący udział, tj. 85,1% stanowiły produkty [72].

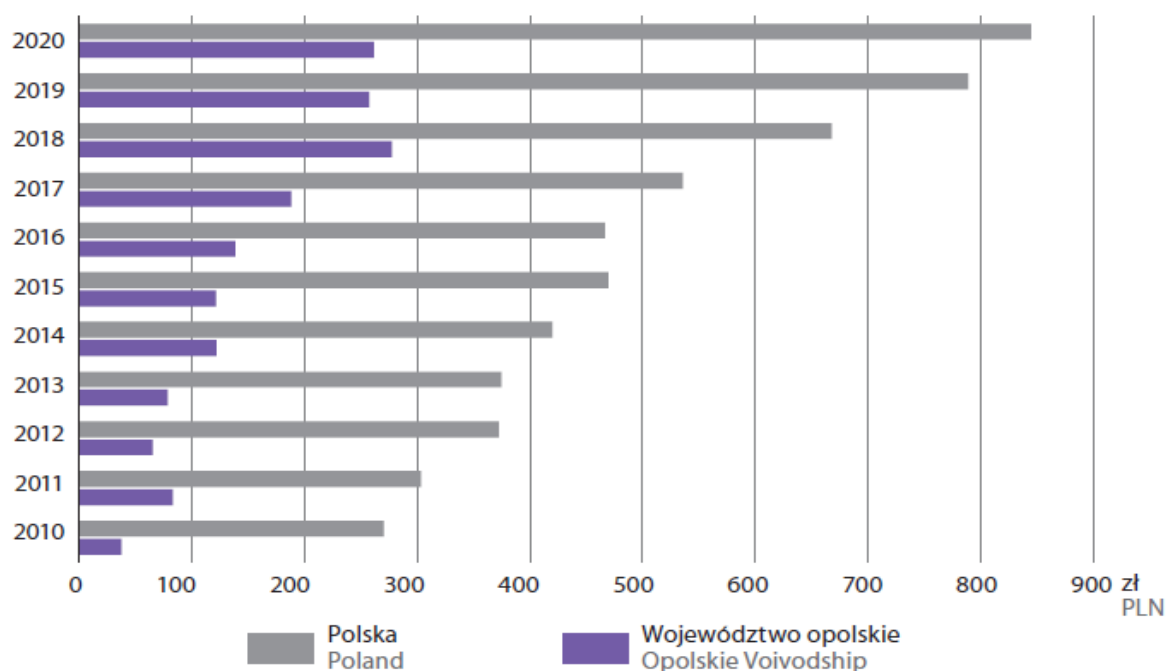
Wykres 23 - Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem w Polsce i woj. opolskim w latach 2010-2021 Źródło: [72]

Wartość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach⁵⁸ w 2020 r. wynosiła 3887,1 mln zł (w cenach bieżących), tj. o 21,4% mniej w porównaniu z 2019 r. Największe nakłady poniesiono w przedsiębiorstwach zaklasyfikowanych do sekcji przetwórstwo przemysłowe (50,8% ogółu nakładów) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (14,7%). Duże nakłady poniesione zostały również w przedsiębiorstwach należących do sekcji transport i gospodarka magazynowa (12,5%).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową w 2020 r. w woj. opolskim wynosiły 256,5 mln zł, co stanowiło 0,8% nakładów ogółem w kraju. W relacji do poprzedniego roku wielkość omawianych nakładów na działalność B+R wzrosła zarówno w regionie (o 1,3%), jak i w zdecydowanie większym stopniu w kraju (o 7,0%). Na 1 mieszkańca woj. opolskiego kwota nakładów na działalność B+R w 2020 r. kształtowała się na poziomie 261,5 zł (w podregionie opolskim – 404 zł, a w nyskim – 24 zł) i była ponad 3-krotnie niższa od zanotowanej w kraju. W skali roku omawiane nakłady na 1 mieszkańca wzrosły w regionie zaledwie o 4,3 zł, w kraju natomiast o 55,9 zł, jednak względem 2018 r. w regionie nastąpił spadek wartości ww. wskaźnika.

⁵⁸ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; wg lokalizacji inwestycji.

a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Wykres 24 - Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w Polsce i woj. opolskim w latach 2010-2020 Źródło: [72]

Rozpatrując źródła finansowania, udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową w 2020 r. wynosił w woj. opolskim 45,8% i kształtował się na niższym poziomie niż w kraju (50,6%). Badanie nakładów w woj. opolskim na działalność badawczą i rozwojową według pochodzenia środków w 2020 r. wykazało, że w większości (57,8%) ich źródłem były środki zewnętrzne (w tym 83,1% pochodzących od instytucji rządowych i samorządowych). W kraju natomiast, ponad połowa (50,8%) nakładów na działalność B+R została sfinansowana ze środków wewnętrznych, a na zewnętrzne przypadało 49,2%. Te ostatnie również w przeważającej mierze (78,4%) pochodziły od instytucji rządowych i samorządowych. W porównaniu z 2019 r. w woj. opolskim ogólna kwota nakładów na działalność badawczą i rozwojową pochodząca ze środków zewnętrznych pozostała na podobnym poziomie, natomiast zmniejszyła się (o 1,9%) część pochodząca z instytucji rządowych i samorządowych. W omawianym okresie wzrosła (o 3,1%) kwota nakładów ze środków wewnętrznych. W kraju odnotowano wzrost nakładów na działalność B+R ze środków zewnętrznych o 7,6%, w tym o 7,2% z instytucji rządowych i samorządowych oraz o 6,4% ze środków wewnętrznych.

Działalność B+R w regionie była realizowana przede wszystkim przez personel wewnętrzny, którego zaangażowanie w prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe w 2020 r.

wyniosło 1422,6 ekwiwalentów pełnego czasu pracy (EPC), co oznacza spadek o 10,8% w skali roku (w kraju – wzrost o 5,1%). W 2020 r. na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie opolskim przypadało mniej osób z personelu wewnętrznego w działalności B+R, w przeliczeniu na EPC, niż w kraju (3,6 wobec 8,5). Liczba personelu wewnętrznego w B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku w województwie (o 0,3 ekwiwalentu pełnego czasu pracy), natomiast w kraju wzrosła (odpowiednio o 0,5). W 2020 r. z ogólnej liczby personelu wewnętrznego (w EPC) 74,0% stanowili badacze (w kraju – 72,6%), których udział obniżył się o 3,0 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem (w kraju – o 0,5 pkt. proc.). Aktywność innowacyjną w latach 2018–2020 (tj. wdrożenie innowacji produktowych lub procesów biznesowych, bądź prowadzenie działalności innowacyjnej zaniechanej lub niezakończonych) zadeklarowało 30,1% przedsiębiorstw przemysłowych i 23,4% przedsiębiorstw usługowych. W tym okresie innowacje (nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe) wprowadziło 27,6% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 21,2% – usługowych. W porównaniu z poprzednim okresem udział przedsiębiorstw, zarówno przemysłowych, jak i usługowych, które wprowadziły innowacje zwiększył się (odpowiednio: o 8,4 p. proc. i o 17,1 p. proc.)⁵⁹. Ogólna wartość nakładów na innowacje w 2020 r. kształtowała się na poziomie 260,7 mln zł, co stanowiło 0,7% omawianych nakładów w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem ich wartość zmniejszyła się o 29,0% (w kraju – wzrosła o 0,5%). W 2020 r. udział przychodów netto przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem kształtował się w regionie na poziomie 14,3% (wobec 10,0% w kraju) i zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 3,4 p. proc. (wobec 0,6 p. proc. w kraju).

W 2020 r. w woj. opolskim zgłoszono 82 wynalazki w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP), co stanowiło 2,0% wszystkich zgłoszeń w kraju. W porównaniu z 2010 r. wystąpił wzrost ich liczby o 17,1% (w kraju – o 25,1%). W regionie udzielono w 2020 r. 43 patenty (1,9% ogólnej liczby patentów w kraju) i było ich o 53,6% więcej niż w 2010 r. (w kraju – o 63,2%). W 2020 r. dokonano 6 zgłoszeń wzorów użytkowych w woj. opolskim (0,8% zgłoszeń w kraju), a ich liczba zmniejszyła się o 64,7% wobec 2010 r. (w kraju – o 9,8%). W przeliczeniu na 1 mln mieszkańców, w woj. opolskim w 2020 r. zanotowano 83,6 zgłoszeń wynalazków dokonanych przez podmioty krajowe, co było wynikiem niższym niż średnia dla kraju w tym samym okresie (104,5) [72].

⁵⁹ Największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych wystąpił w działach: produkcja urządzeń elektrycznych (66,7%), produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (55,0%) oraz produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (52,6%), natomiast w usługach – w działach: finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych (70,8%), działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (65,4%), a także działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (62,5%) [72].

Rynek pracy

Pandemia Covid-19 wywołała wiele zmian na rynku pracy. Jedną z najbardziej widocznych było upowszechnienie się pracy zdalnej. Na koniec marca 2020 r. pracę zdalną wykonywało w Polsce 11,0% pracujących, a w trakcie III fali (marzec 2021 r.) już 14,2% zatrudnionych [81]. Pod koniec 2019 r. pracę w trybie zdalnym wykonywało 707 tys. osób, a na koniec 2020 r. ponad 1609 tys. osób [82]. Pandemia może przyspieszyć także procesy automatyzacji (zastępowanie pracowników nowoczesnymi technologiami), czego przykładem może być wzrost popularności paczkomatów [83], kas samoobsługowych, a nawet w pełni zautomatyzowanych sklepów [84]. Na popularności zyskała również elektroniczna rozrywka, przenosząca w tryb on-line wyjścia do kina, czy na koncert. Ponadto pracodawcy większą wagę zaczęli przywiązywać do kompetencji pracowników związanych z obsługą nowych technologii, zarządzania czasem i odporności na stres, co jest związane z upowszechnianiem pracy zdalnej [85, 86].

W końcu września 2020 r. udział osób, które pracowały zdalnie w związku z sytuacją epidemiczną w ogólnej liczbie pracujących objętych badaniem „Popyt na pracę” w woj. opolskim wyniósł 1,6 %, tj. mniej o 3,3 pkt. proc. niż w końcu czerwca 2020 r. (w kraju odpowiednio: 5,8% i mniej o 4,4 pkt. proc.). W regionie w III kwartale skala wykorzystania pracy zdalnej w sektorze prywatnym była większa niż w publicznym. Praca zdalna spowodowana sytuacją epidemiczną była wdrożona przez pracodawców w poszczególnych województwach w różnej skali. Najwyższy udział pracy zdalnej w końcu III kwartału 2020 r. odnotowano w woj. mazowieckim (13,3%), a najniższy w podlaskim i świętokrzyskim (po 1,0%). Województwo opolskie plasowało się na 11 miejscu.

Pracujący, którzy według stanu na 30 września 2020 r. korzystali z wynagrodzenia za czas choroby lub zasiłku chorobowego z powodu objęcia kwarantanną lub izolacją stanowili w woj. opolskim 0,6% ogółu pracujących (w kraju odpowiednio: 0,5%) [87].

Na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy przeprowadzono badanie dot. wpływu pandemii na rynek pracy w regionie [88]. Poniżej przedstawiono najważniejsze wyniki badania wśród przedsiębiorców, prowadzących firmy na Opolszczyźnie:

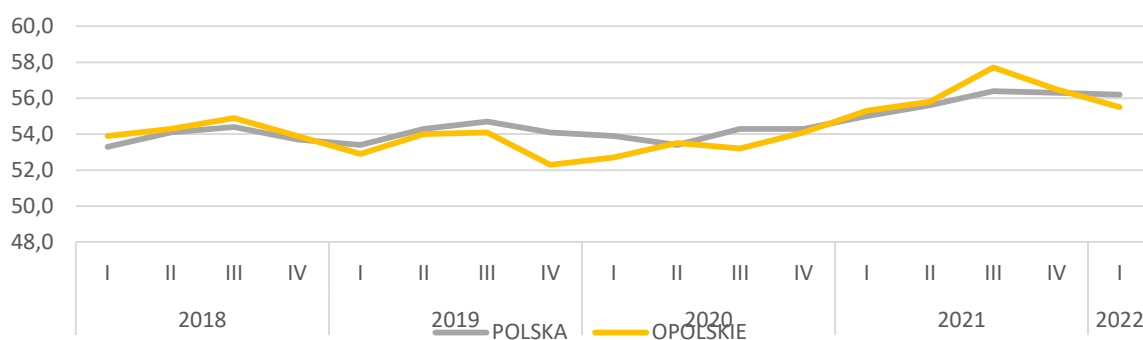
- ✓ opinie o kondycji ekonomicznej firm były zróżnicowane z przewagą tych, wskazujących na pogorszenie się jej w wyniku pandemii Covid-19;
- ✓ w 23,8% firm zredukowano zatrudnienie, a rozwiązane umowy o prace dotyczyły głównie cudzoziemców (63,4%);
- ✓ występowanie zaległości w bieżących zobowiązaniach firmy wobec innych podmiotów dotyczyło 12,5% przedsiębiorstw. Na zaległości finansowe wobec badanych firm przez inne podmioty wskazywało 37,0% respondentów. W opinii badanych, najczęściej (30%) nie zagrażały one istnieniu firmy;

- ✓ w porównaniu do sytuacji sprzed pandemii w ponad połowie firm (53,2%) spadły zamówienia na oferowane przez nie produkty i usługi. W największym stopniu dotyczyło to przedsiębiorstw w sekcji I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; 85,2%), następnie w sekcji H (Transport i gospodarka magazynowa; 83,7%) oraz w sekcji S (pozostała działalność usługowa; 81,2%);
- ✓ w większości badanych form poziom wynagrodzeń pozostał bez zmian;
- ✓ przed pandemią z pracy w formie zdalnej korzystało jedynie 5,5% przedsiębiorstw, podczas gdy w szczytowym okresie pandemii, pracę zdalną wprowadziło 45,0% firm, a w okresie letnim 2020 r. 12,4% przedsiębiorstw;
- ✓ większość firm, które wprowadziły formę pracy zdalnej (67,6%) zamierzała ją utrzymać w przeciągu najbliższych trzech miesięcy;
- ✓ przedsiębiorstwa, w których nie wprowadzono pracy zdalnej, w większości przypadków nie zamierzały jej wprowadzać (86,9%);
- ✓ większość pracodawców uznała, że przejście pracowników na zasilek opiekuńczy lub zwolnienie lekarskie, wpłynęły na funkcjonowanie przedsiębiorstwa w nieznacznym stopniu;
- ✓ większość pracodawców uznała, że w związku z wybuchem pandemii COVID-19 firma doświadczyła wielu problemów lub trudności (w tym: spadku popytu krajowego na towary i usługi), jednak nie zagrażały one stabilności firmy;
- ✓ Ocena czasu, w jakim nastąpi powrót do sytuacji gospodarczej sprzed pandemii COVID-19. sprawiała respondentom trudności. Najczęściej wskazywano, że będą to lata, a nie miesiące (zastrzec tu należy, że badanie zrealizowano w lipcu-sierpniu 2020 r., więc przedsiębiorcy nie mogli przewidzieć dalszego przebiegu pandemii i wprowadzanych obostrzeń);
- ✓ w opinii respondentów, kondycja ekonomiczna ich firm w perspektywie trzech miesięcy od daty udziału w badaniu, nie zmieni się, chociaż połowa przedsiębiorców obawiała się, że w przeciągu najbliższych 3 miesięcy utracą płynność finansową i wystąpią zaległości w zobowiązaniach finansowych;
- ✓ większość firm, we wskazanej powyżej perspektywie czasu, nie planowała zwiększenia, ani też zmniejszenia stanu zatrudnienia pracowników, jak również podwyżki lub obniżki płac;
- ✓ większość badanych firm nie planowała zwolnień grupowych;
- ✓ firmy niemal powszechnie skorzystały z oferowanych form wsparcia zawartych w ramach tzw. „Tarczy antykryzysowej” w celu zmniejszenia negatywnych skutków pandemii. Najbardziej popularną formę stanowiło zwolnienie ze składek ZUS lub odroczenie płatności składek ZUS;
- ✓ większość firm w trakcie wnioskowania o ww. pomoc, nie napotkała na problemy z uzyskaniem wsparcia. Natomiast te problemy, które wystąpiły, dotyczyły przede

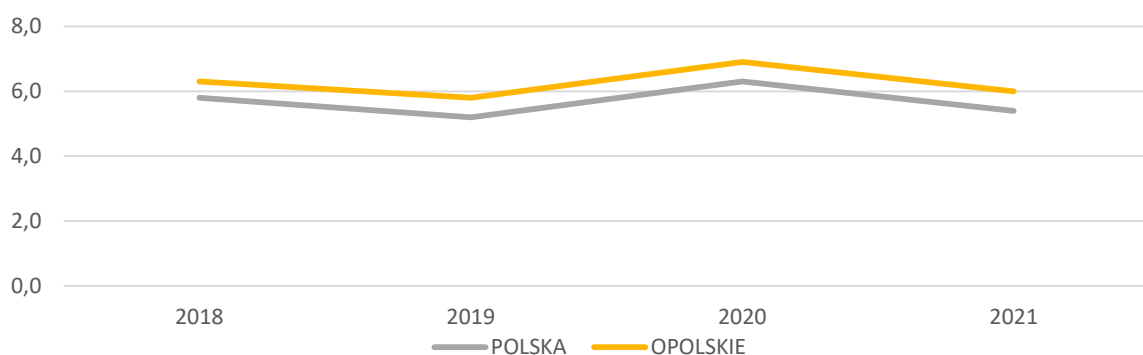
wszystkim: niejasności przepisów, nadmiaru biurokracji, uznaniowości decyzji i braku wsparcia ze strony urzędników;

✓ większość przedsiębiorców oceniła, że udzielone wsparcie wpłynęło pozytywnie na kondycję firmy: poprawiło ją lub zdecydowanie poprawiło;

Generalnie należy stwierdzić, że skala oddziaływania pandemii Covid-19 na opolski rynek pracy (w lipcu-sierpniu 2020 r.) okazała się mniejsza niż można było domniemywać jeszcze na początku epidemii [88]

Wykres 25 - Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-I kwartał 2022 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Wykres 26 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-2021 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Covid i co dalej?

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, wśród rekomendacji w zakresie modyfikacji sposobów realizacji interwencji w ramach polityki spójności w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 lub jej konsekwencjami, wymienia w szczególności potrzebę zmiany kierunków interwencji, m.in. w obszarach [71]:

✓ przedsiębiorczości - wprowadzenie działań pozwalających na odbudowę niektórych branż (hotelarstwo, gastronomia, branże czasu wolnego) lub dodatkowych zachęt inwestycyjnych do realizacji przez przedsiębiorców projektów, których celem jest ochrona środowiska

naturalnego (termomodernizacja, efektywność energetyczna), a także tych obarczonych wysokim ryzykiem (np. B+R);

- ✓ B+R - zwiększenie skłonności przedsiębiorstw do realizacji działań inwestycyjnych na rzecz wprowadzania innowacji (mimo wzrostu zapotrzebowania na B+R w obszarach związanych z ochroną zdrowia);
- ✓ rynku pracy - wsparcie w znalezieniu pracy przez osoby młode, ale również przez kobiety oraz pracowników z branż szczególnie dotkniętych przez pandemię COVID-19;
- ✓ wykluczenia społecznego - zwiększenie zakresu wsparcia z uwagi na oczekiwany wzrost liczby potencjalnych beneficjentów oraz niezbędną aktywizację osób niepełnosprawnych (zatrudnionych m.in. w sektorze gastronomicznym);
- ✓ edukacji - niwelowanie nierówności edukacyjnych pomiędzy uczniami (mogących się pojawić na skutek przejścia sektora edukacji na zdalny tryb nauczania);
- ✓ ochrony zdrowia - wzmocnienie wsparcia ukierunkowanego na programy promujące postawy prozdrowotne i profilaktykę działań (z uwagi na utrudniony dostęp do diagnostyki) oraz ulepszenie funkcjonowania placówek (informatyzacja, upowszechnienie e-zdrowia), jak i zwiększenie zasobów ludzkich w sektorze ochrony zdrowia oraz rozwój ich kwalifikacji (w obrębie np. komunikacji, radzenia sobie w stresie i warunkach obciążenia psychicznego, zarządzania kryzysowego);
- ✓ administracji - zwiększenie zdolności do gromadzenia, analizy i zarządzania danymi oraz poszerzenie zakresu zastosowania e-usług.

Bez wątplenia wpływ pandemii Covid-19 oraz wojny w Ukrainie został odnotowany zarówno w wymiarze społecznym, jak i gospodarczym. Z uwagi na aktualność ww. wydarzeń, a także ich skalę i bezprecedensowość w warunkach współczesnych społeczeństw i gospodarek, pogłębione wnioski będzie można wyciągnąć dopiero po pewnym czasie.

II. Informacje ogólne dotyczące OW w województwie

- Województwo opolskie cechuje zwarte terytorium z równomiernym rozmieszczeniem ośrodków miejskich oraz z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną.
- Obszary wiejskie zajmują 91% powierzchni województwa, a zamieszkująca je ludność stanowi 47% ludności w województwie.
- Problem depopulacji w większym stopniu dotyka obszary wiejskie niż miejskie.
- W strukturze powierzchni obszarów wiejskich według kierunków wykorzystania największy odsetek stanowią grunty rolne (65,9%).
- Gęstość zaludnienia, warunki mieszkaniowe i wyposażenie w infrastrukturę oraz sytuacja na rynku pracy ludności wiejskiej determinowane są przede wszystkim odległością od dużego ośrodka miejskiego oraz siły jego oddziaływania.
- Wyraźnie wyższy niż przeciętnie w kraju udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa oraz przemysłu w wartości dodanej brutto odzwierciedla specyfikę regionu z bardziej przemysłowym podregionem opolskim i bardziej rolniczym podregionem nyskim.

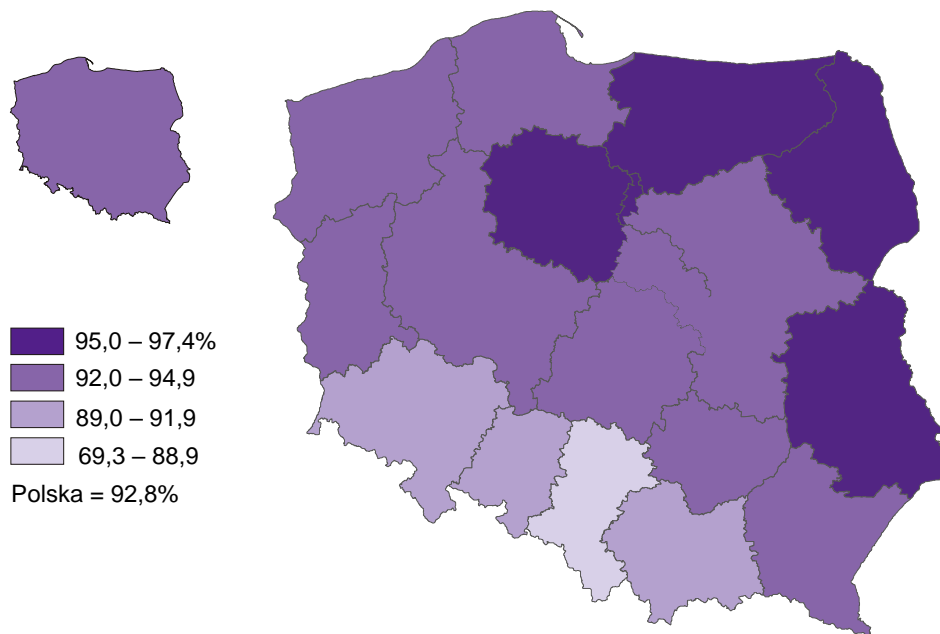
Przestrzeń województwa ze środowiskiem przyrodniczym i antropogenicznym, stanowiąc specyficzny kapitał, determinuje działalność społeczno-gospodarczą. Sposób i kierunki wykorzystania powierzchni mają wpływ na poziom konkurencyjności regionu i na jakość życia mieszkańców.

Województwo opolskie jest najmniejszym obszarowo województwem i zajmuje 3,0% powierzchni kraju. Administracyjnie dzieli się na 12 powiatów, w tym 1 powiat grodzki (Opole) oraz 71 gmin (3 miejskie, 33 miejsko-wiejskie i 35 wiejskich). Województwo charakteryzuje się zwartą siecią osadniczą z równomiernie rozmieszczoną siecią ośrodków miejskich. Znaczną część terytorium województwa zajmują jednak obszary wiejskie. W końcu 2021 r. ich powierzchnia wyniosła 856,4 tys. ha i stanowiła 91,0% powierzchni województwa (przeciętnie w kraju – 92,8%). Zmiany w podziale terytorialnym w 2017 r. (powiększenie granic miasta Opola) oraz w 2018 r. (zmiana statusu gminy Tułowice z wiejskiej na miejsko-wiejską i włączenie w gminie miejsko-wiejskiej Otmuchów części obszaru wiejskiego do miasta) miały wpływ na zmniejszenie o 1,0% powierzchni obszarów wiejskich w odniesieniu do 2010 r.

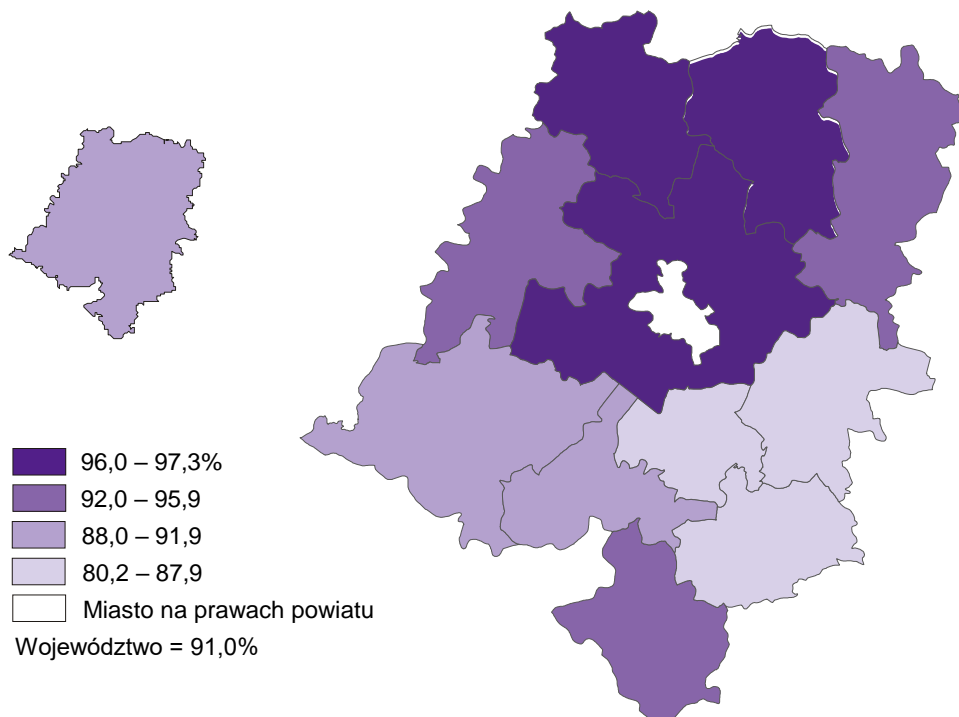
W poszczególnych województwach obserwuje się duże zróżnicowanie odsetka powierzchni obszarów wiejskich, co w dużym stopniu wynika z uwarunkowań naturalnych i historycznych. Największy udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem w 2021 r. notowano w województwie warmińsko-mazurskim (97,4%), a najmniejszy – w śląskim (69,3%). Poziom

tego wskaźnika dla województwa opolskiego (91,0%) kształtował się poniżej średniej krajowej (92,8%) plasując go na 13 miejscu wśród województw.

W układzie przestrzennym województwa opolskiego również występuje zróżnicowanie terytorialne udziału obszarów wiejskich. W 2021 r. najwyższy odsetek obszarów wiejskich odnotowano w powiecie opolskim (97,3%), a najniższy – w powiatach kędzierzyńsko-kozielskim (80,2%) i strzeleckim (82,3%), co wynika z ich przemysłowego charakteru.

Mapa 36- Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

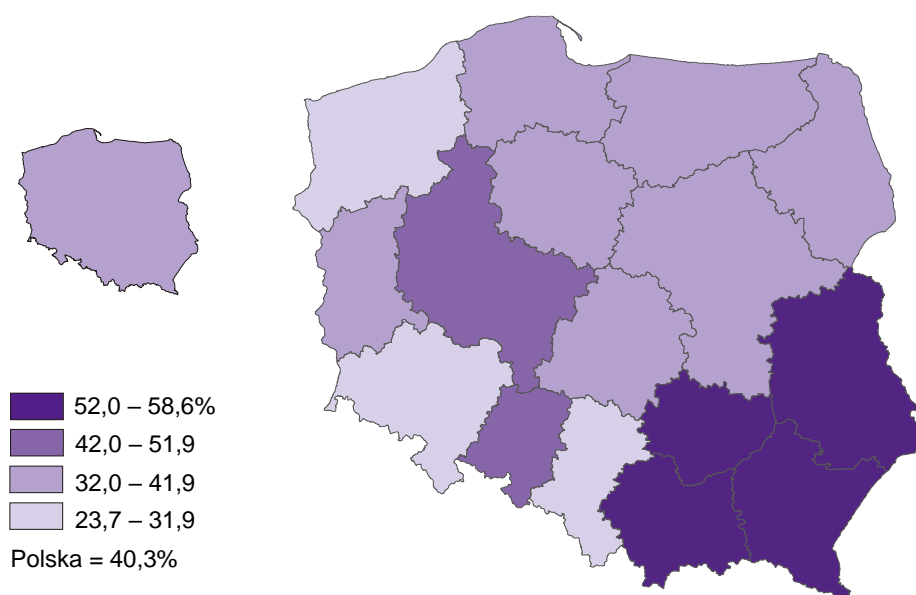
Mapa 37 - Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

W końcu 2021 r. obszary wiejskie w województwie opolskim zamieszkiwało 455,8 tys. osób, tj. o 5,9% mniej niż w 2010 r. W kraju w tym czasie liczba ludności wiejskiej zwiększyła się o 1,4%. W przekroju według województw wzrost liczby ludności na wsi odnotowano w województwach: pomorskim (o 12,2%), wielkopolskim (o 6,6%), dolnośląskim (o 4,9%), małopolskim (o 4,5%), kujawsko-pomorskim (o 3,2%), śląskim (o 2,8%) i mazowieckim (o 2,1%). W większości województw obserwowano jednak spadek liczby ludności wiejskiej, w tym największy w województwach: opolskim (o 5,9%), świętokrzyskim (o 5,8%) i podlaskim (o 5,1%). Prognozy demograficzne dla województwa opolskiego również nie są optymistyczne i przewidują dalszy spadek liczby ludności, w tym wiejskiej.

W latach 2010–2021 spadek liczby ludności zamieszkującej obszary wiejskie obserwowano także we wszystkich powiatach województwa opolskiego. Najwolniej liczba ludności wiejskiej zmniejszała się w powiatach brzeskim i strzeleckim (odpowiednio: 0,9% i 2,0%).

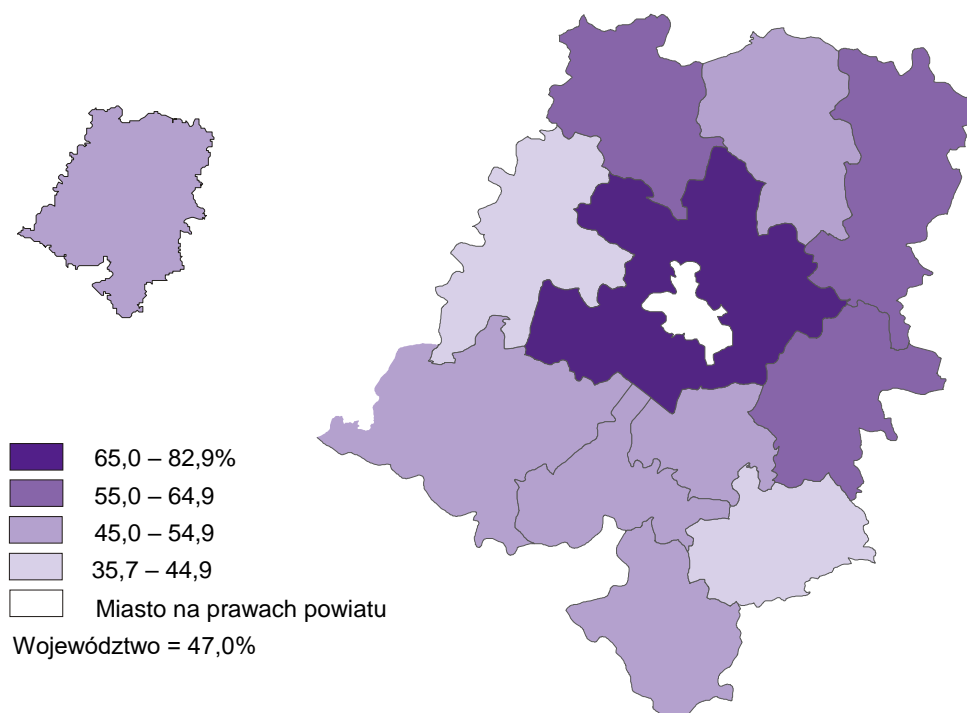
Ludność wiejska w 2021 r. stanowiła 47,0% ludności ogółem (w kraju – 40,3%).

W odniesieniu do 2010 r. jej udział zmniejszył się o 0,6 p. proc., podczas gdy w kraju zwiększył się o 1,1 p. proc. Udział mieszkańców wsi w populacji poszczególnych województw był bardzo zróżnicowany. Ponad połowa ludności zamieszkiwała tereny wiejskie w województwach zlokalizowanych w południowo-wschodniej części kraju (podkarpackie – 58,6%, świętokrzyskie – 54,7%, lubelskie – 53,6% i małopolskie – 52,0%). Najmniejszy udział ludności wiejskiej notowano natomiast w najbardziej zurbanizowanym w kraju województwie śląskim (23,7%). Województwo opolskie z udziałem 47,0% zajęło w rankingu województw 5 miejsce.

Mapa 38 - Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

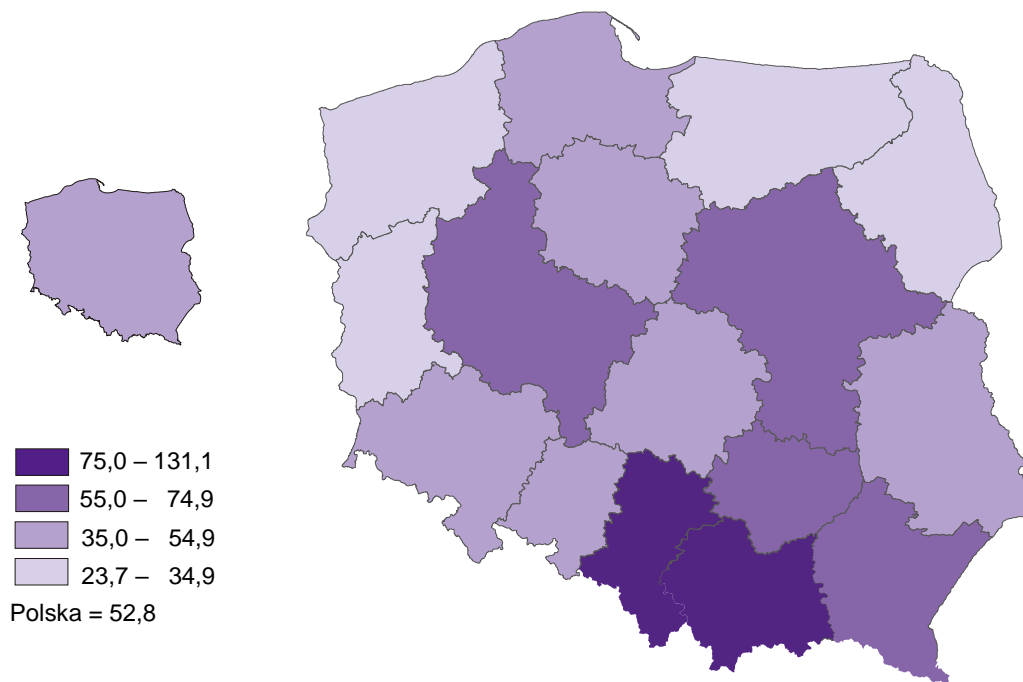
Udział ludności wiejskiej jest ściśle skorelowany z poziomem uprzemysłowienia danego powiatu. W 2021 r. najwyższy odsetek ludności zamieszkującej tereny wiejskie odnotowano w powiecie opolskim (82,9%). Ponad 50% udział ludności wiejskiej wystąpił również w powiatach: oleskim (64,0%), namysłowskim (60,8%), strzeleckim (56,5%) i głubczyckim (53,1%). Tymczasem w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim, o typowo przemysłowym charakterze, ludność wiejska stanowiła ok. 1/3 ludności ogółem (35,7%).

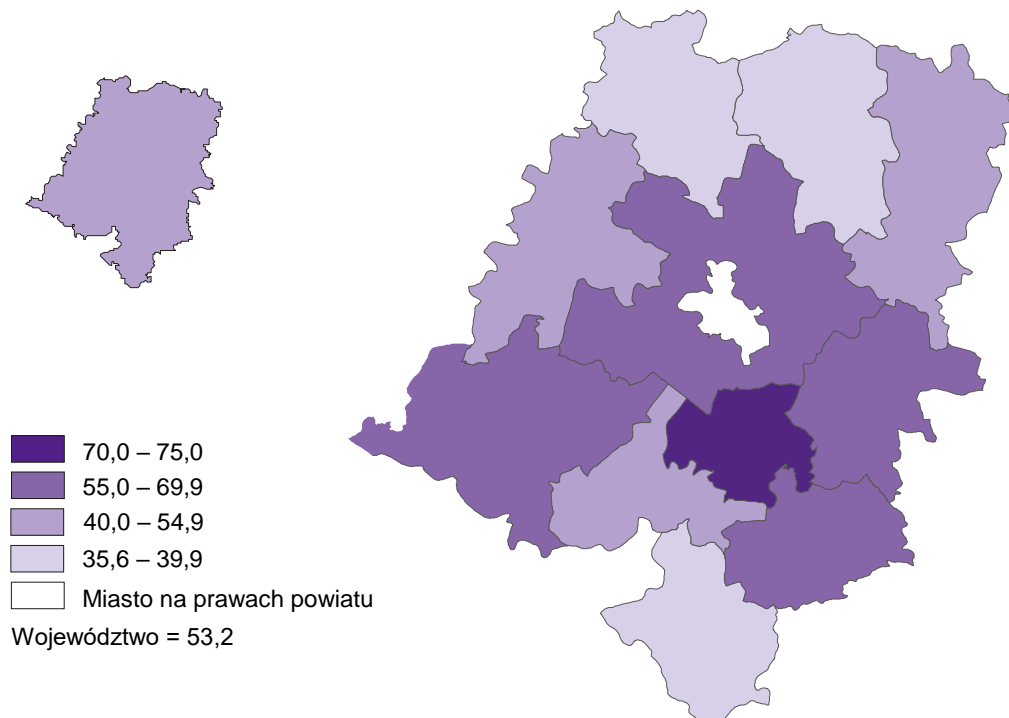
Mapa 39 - Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W 2021 r. liczba ludności w przeliczeniu na 1 km² terenów wiejskich województwa wyniosła, podobnie jak przeciętnie w kraju, 53 osoby. W porównaniu z 2010 r. gęstość zaludnienia w województwie zmniejszyła się o 3 osoby, podczas gdy w kraju zwiększyła się o 1 osobę. W przekroju terytorialnym według województw ponad 100 osób przypadających na 1 km² obszarów wiejskich odnotowano w województwach małopolskim (131) i śląskim (124). Wyraźnie mniejszą gęstość zaludnienia obserwowano w województwach: podlaskim i warmińsko-mazurskim (po 24 osoby), zachodniopomorskim (25 osób) i lubuskim (27 osób). Względem 2010 r. największe zmiany w tym zakresie wystąpiły w województwach: małopolskim, pomorskim i wielkopolskim (wzrost odpowiednio o: 6, 5 i 4 osoby). Najbardziej zaludnione były obszary wiejskie w powiatach zlokalizowanych w centralnej i centralno-wschodniej części województwa – krapkowicki (75 osób/km²), opolski i strzelecki (po 68 osób/km²) oraz kędzierzyńsko-kozielski (65 osób/km²). Najniższą gęstość zaludnienia

odnotowano natomiast w powiatach typowo rolniczych, tj. namysłowskim (36 osób) i głubczyckim (38 osób).

Mapa 40 - Ludność obszarów wiejskich na 1 km² według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS

Mapa 41 - Ludność obszarów wiejskich na 1 km² według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS

Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r., na obszarach wiejskich województwa opolskiego notowano 1155 miejscowości. W wyniku zmian administracyjnych, jakie miały miejsce

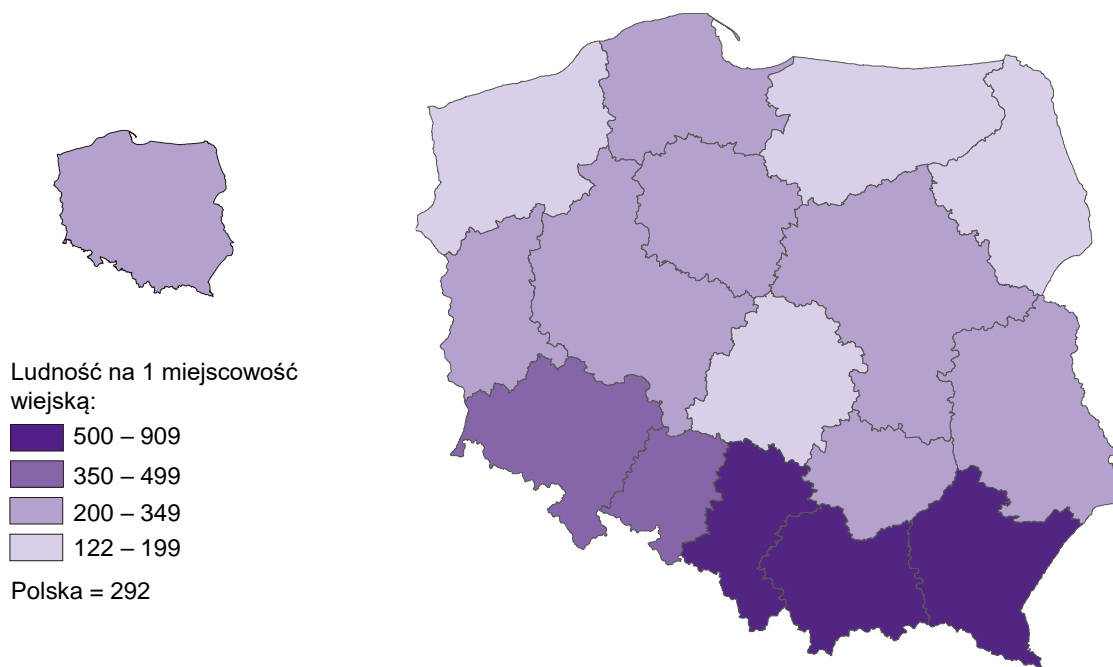
w latach 2010-2021, ich liczba zmniejszyła się o 24. Największy odsetek miejscowości wiejskich był na terenach powiatów: oleskiego (13,7%) oraz opolskiego i nyskiego (po 13,4%).

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021	
	w liczbach bezwzględnych				2010=100
Województwo	1179	1172	1156	1155	98,0
Podregion nyski	522	521	517	517	99,0
Brzeski	104	104	105	105	101,0
Głubczycki	93	93	92	92	98,9
Namysłowski	87	87	87	87	100,0
Nyski	160	159	155	155	96,9
Prudnicki	78	78	78	78	100,0
Podregion opolski	657	651	639	638	97,1
Kędzierzyńsko-kozielski	78	78	78	78	100,0
Kluczborski	120	120	120	120	100,0
Krapkowicki	51	51	51	50	98,0
Oleski	160	158	158	158	98,8
Opolski	170	167	155	155	91,2
Strzelecki	78	77	77	77	98,7

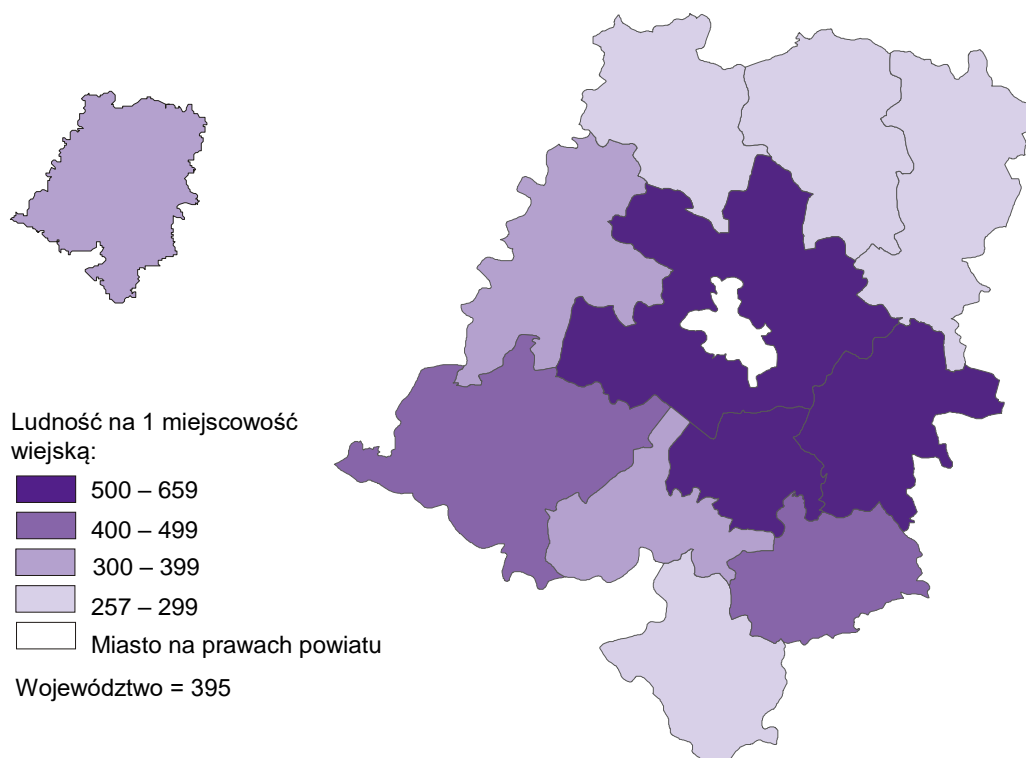
Tabela 7 - Liczba miejscowości wiejskich w województwie opolskim. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W wyniku szybszego spadku liczby ludności niż miejscowości zmniejszyła się liczba ludności zamieszkująca 1 miejscowość wiejską. W 2021 r. przeciętna miejscowość wiejska w województwie opolskim liczyła 395 osób (w kraju – 292 osoby), tj. o 16 osób mniej niż w 2010 r. (w kraju o 11 osób więcej). Najbardziej liczne miejscowości wiejskie zlokalizowane były w południowej części kraju w województwach: małopolskim (909 osób), śląskim (817 osób) i podkarpackim (748 osób), a najmniej – w północno-wschodniej części kraju w województwach podlaskim (122 osoby) i warmińsko-mazurskim (149 osób). Województwo opolskie ze wskaźnikiem na poziomie 395 osób uplasowało się na 4 miejscu.

W województwie opolskim najbardziej liczne miejscowości wiejskie notowano na terenach powiatów: opolskiego (659 osób), krapkowickiego (582 osoby) oraz strzeleckiego (540 osób), a najmniej liczne – w powiatach: oleskim (257 osób), głubczyckim (258 osób) i kluczborskim (269 osób). W porównaniu z 2010 r. spadek przeciętnej liczby osób zamieszkujących 1 miejscowość wiejską wystąpił we wszystkich powiatach, w tym największy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (o 25 osób), głubczyckim (o 21 osób) i nyskim (o 20 osób).

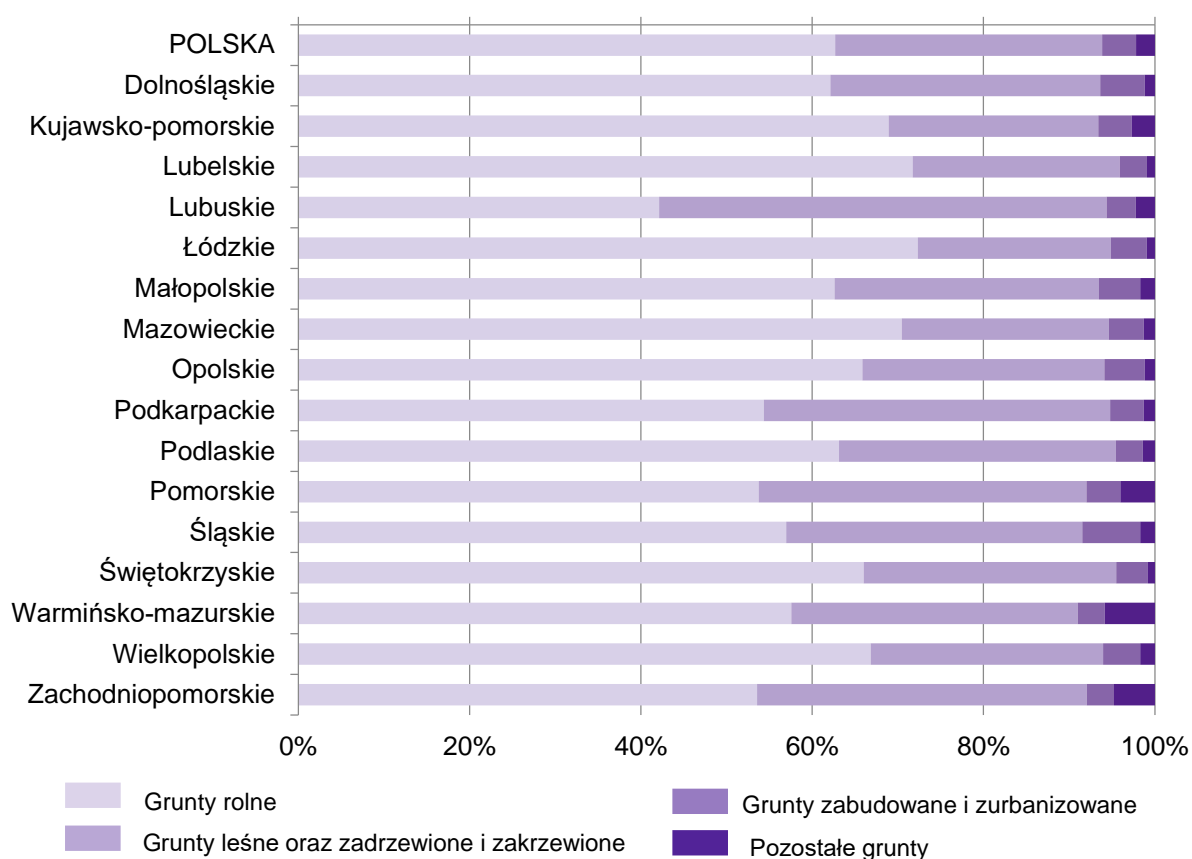
Mapa 42 - Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS

Mapa 43 - Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W 2022 r. w strukturze powierzchni geodezyjnej obszarów wiejskich województwa opolskiego według kierunków jej wykorzystania największy odsetek stanowiły grunty rolne, które zajmowały 65,9% (w kraju – 62,7%). W układzie według województw największy ich udział odnotowano w województwach: łódzkim (72,3%), lubelskim (71,7%) i mazowieckim

(70,4%), a najmniejszy – w lubuskim (42,1%). Grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione stanowiły 28,2% powierzchni (w kraju – 31,2%). Do tych gruntów oprócz lasów, które zajmują 28,1% powierzchni (w kraju – 30,9%), zalicza się także grunty związane z gospodarką leśną. Spośród województw największą lesistością wyróżniało się województwo lubuskie (52,2%), a najmniejszą – województwo łódzkie (22,3%). Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmowały 4,7% terenów wiejskich, w tym 2,7% – tereny komunikacyjne, a 0,8% – tereny mieszkaniowe (w kraju odpowiednio: 4,0%, 2,4% i 0,6%). Największy udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych notowano w województwie śląskim (6,8%), a najmniejszy – w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim (po 3,1%). Grunty pod wodami zajmowały 1,0% powierzchni, przy 2,0% przeciętnie w kraju. Rozpiętość odsetka gruntów pod wodami w poszczególnych województwach wynosiła od 0,7% w lubelskim, łódzkim i świętokrzyskim do 5,6% w warmińsko-mazurskim.

Wykres 27 - Kierunki wykorzystania powierzchni geodezyjnej obszarów wiejskich według województw Stan w dniu 1 stycznia 2022 r. Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Prawnymi formami ochrony przyrody w 2021 r. w województwie opolskim objętych było 27,6% powierzchni ogółem, przy 32,3% przeciętnie w kraju. Uzyskany wynik plasuje województwo opolskie na 11 miejscu wśród województw. Największy odsetek powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych odnotowano w województwie świętokrzyskim (64,9%), a najmniejszy – w dolnośląskim (18,6%). Większość powierzchni objętej prawnymi

formami ochrony (2/3 powierzchni w województwie) umiejscowiona była na terenie podregionu opolskiego.

Wyszczególnienie	Pomniki przyrody	Użytki ekologiczne	Stanowiska dokumentacyjne	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
	liczba obiektów			
Województwo	475	90	3	13
Podregion nyski	186	18	2	4
Brzeski	90	10	2	4
Głubczycki	9	–	–	–
Namysłowski	29	4	–	–
Nyski	55	4	–	–
Prudnicki	3	–	–	–
Podregion opolski	289	72	1	9
Kędzierzyńsko-kozielski	27	2	–	–
Kluczborski	42	5	–	–
Krapkowicki	30	1	–	–
Oleski	37	19	–	2
Opolski	127	11	1	2
Strzelecki	26	34	–	5

Tabela 8 - Formy ochrony przyrody na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Na obszarach wiejskich województwa opolskiego w 2021 r. zarejestrowanych było 475 pomników przyrody, w tym około 1/4 (26,7%) znajdowała się na terenie powiatu opolskiego. Najmniejszy ich odsetek notowano w powiecie prudnickim i głubczyckim (odpowiednio: 0,6% i 1,9%). Liczba użytków ekologicznych wyniosła 90, przy czym najwięcej z nich ustanowiono w powiecie strzeleckim (37,8%). Biorąc pod uwagę liczbę stanowisk dokumentacyjnych to największy ich udział wystąpił w powiecie brzeskim (66,7% stanowisk na obszarach wiejskich). Blisko 40% zespołów przyrodniczo-krajobrazowych notowano natomiast w powiecie strzeleckim.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, wychodnie skalne, skarpy itp.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub

schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

2.1 Kapitał ludzki i społeczny na OW w województwie

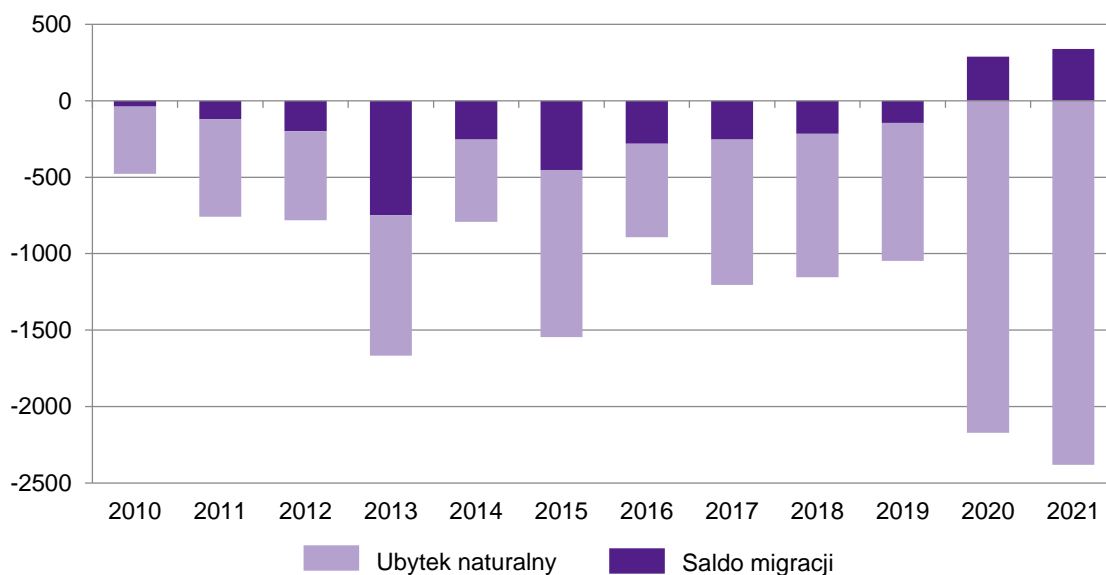
Na obszarach wiejskich obserwuje się:

- postępujący proces depopulacji – głównym czynnikiem determinującym spadek liczby ludności wiejskiej jest ubytek naturalny wynikający z przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Istotny wpływ na liczbę ludności mają również ruchy migracyjne, w wyniku których obszary wiejskie do 2019 r. traciły mieszkańców,
- niekorzystne zmiany w strukturze ludności według biologicznych i ekonomicznych grup wieku – podstawowe miary określające zaawansowanie procesu starzenia się ludności potwierdzają pogłębiający się ten proces. Relacje między ekonomicznymi grupami wieku sprawiają, że coraz mniej liczne roczniki zasilają lokalny rynek pracy, a na grupę osób w wieku produkcyjnym przypada coraz więcej osób w wieku poprodukcyjnym,
- korzystne zmiany w poziomie wykształcenia mieszkańców wsi wyrażone wzrostem odsetka osób posiadających wyższe wykształcenie.

2.2 Kapitał ludzki

Do podstawowych zasobów w gospodarce, decydujących o możliwościach rozwojowych, należy kapitał ludzki. W latach 2010–2021 obserwowano systematyczny ubytek liczby ludności na terenach wiejskich, niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności oraz pogłębiający proces starzenia się społeczeństwa. Depopulacja oraz wzrastający udział osób starszych w strukturze ludności stanowią główne wyzwania dla polityki regionalnej województwa opolskiego.

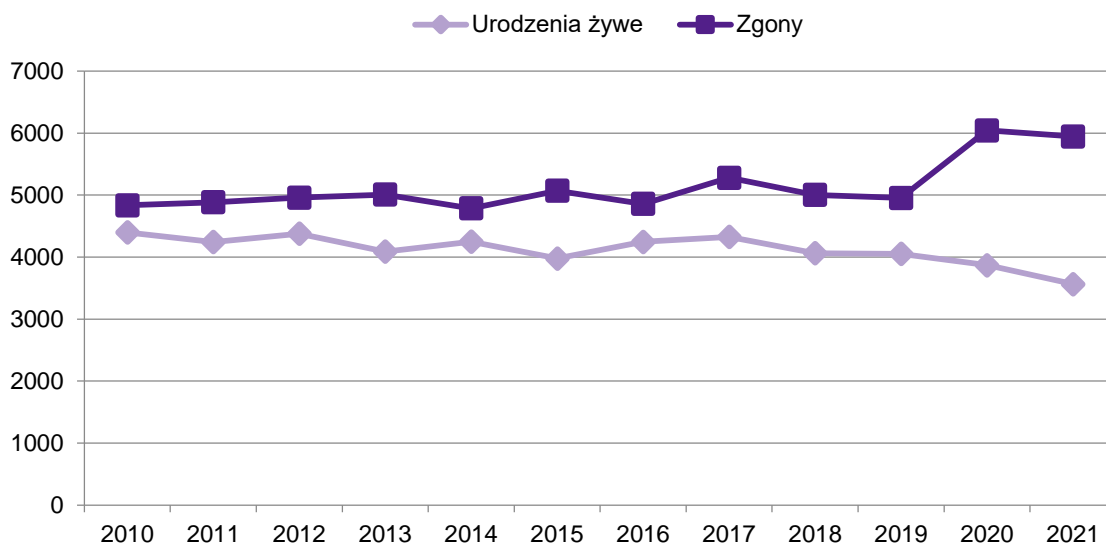
Potencjał ludnościowy w głównej mierze jest determinowany przebiegiem podstawowych procesów demograficznych związanych z ruchem naturalnym i migracyjnym. W latach 2010-2021 decydujący wpływ na spadek liczby ludności wiejskiej w województwie opolskim miał ubytek naturalny. Od 2010 r. w wyniku ruchu naturalnego ubyło 12 tys. mieszkańców, a na skutek ruchu migracyjnego – 2 tys. mieszkańców. W tym miejscu warto zaznaczyć, że prezentowane dane z zakresu migracji dotyczą migracji rejestrowanych, które stanowią tylko część przemieszczeń faktycznych.

Wykres 28 - Saldo migracji ogółem na pobyt stały i ubytek naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego
Źródło: dane GUS.

W latach 2010–2021 na obszarach wiejskich województwa opolskiego utrzymywała się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń. W ostatnich 2 latach dysproporcja jeszcze wzrosła na skutek wyraźnego wzrostu liczby zgonów i jednoczesnego spadku liczby urodzeń.

W 2021 r. na obszarach wiejskich odnotowano 3564 urodzeń żywych, tj. o 19,0% mniej niż w 2010 r. (w kraju – o 19,9%). Spadek liczby urodzeń wystąpił we wszystkich województwach, w tym największy w warmińsko-mazurskim (o 38,6%), lubuskim (o 33,7%) i zachodniopomorskim (o 32,4%).

Wykres 29 - Ruch naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego. Źródło: dane GUS.

W układzie przestrzennym województwa opolskiego mniejszą liczbę urodzeń odnotowano we wszystkich powiatach, z wyjątkiem krapkowickiego (wzrost o 3,3%). Liczba urodzeń najbardziej zmniejszyła się w powiatach podregionu nyskiego: brzeskim (o 36,7%), namysłowskim (o 34,7%) i nyskim (o 32,0%).

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021	
	w liczbach bezwzględnych				2010=100
Województwo	4398	3978	3870	3564	81,0
Podregion nyski	1858	1430	1414	1269	68,3
Brzeski	450	326	326	285	63,3
Głubczycki	226	187	163	177	78,3
Namysłowski	288	237	234	188	65,3
Nyski	609	458	478	414	68,0
Prudnicki	285	222	213	205	71,9
Podregion opolski	2540	2548	2456	2295	90,4
Kędzierzyńsko-kozielski	282	292	279	238	84,4
Kluczborski	303	243	314	245	80,9
Krapkowicki	245	246	257	253	103,3
Oleski	367	374	333	331	90,2
Opolski	950	991	900	844	88,8
Strzelecki	393	402	373	384	97,7

Tabela 9 - Liczba urodzeń żywych na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

Odmienne niż w przypadku liczby urodzeń kształtowała się liczba zgonów. W 2021 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego odnotowano 5945 zgonów, tj. o 22,9% więcej niż w 2010 r. (w kraju – o 30,4%). Wzrost liczby zgonów wystąpił we wszystkich województwach, w tym największy w pomorskim (o 51,6%), warmińsko-mazurskim (o 40,4%) i śląskim (o 40,1%).

Większą liczbę zgonów odnotowano także we wszystkich powiatach województwa opolskiego, w tym w szczególności w: prudnickim (o 45,3%), brzeskim (o 33,8%), kluczborskim (o 30,9%) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 30,4%).

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021	
	w liczbach bezwzględnych				2010=100
Województwo	4836	5070	6042	5945	122,9
Podregion nyski	1977	2120	2370	2467	124,8
Brzeski	382	397	438	511	133,8
Głubczycki	364	348	414	373	102,5
Namysłowski	269	305	323	307	114,1
Nyski	688	742	848	878	127,6
Prudnicki	274	328	347	398	145,3
Podregion opolski	2859	2950	3672	3478	121,7
Kędzierzyńsko-kozielski	362	371	543	472	130,4
Kluczborski	330	308	420	432	130,9
Krapkowicki	304	324	364	341	112,2
Oleski	437	433	603	548	125,4
Opolski	1009	1045	1202	1186	117,5
Strzelecki	417	469	540	499	119,7

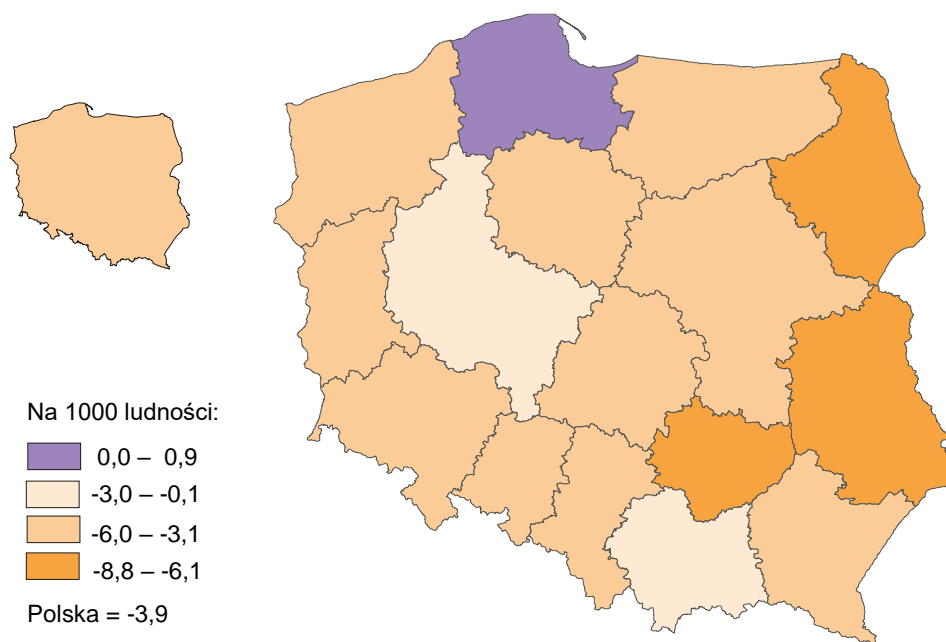
Tabela 10 - Liczba zgonów na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021	
	w liczbach bezwzględnych				2010=100
Województwo	-438	-1092	-2172	-2381	x
Podregion nyski	-119	-690	-956	-1198	x
Brzeski	68	-71	-112	-226	x
Głubczycki	-138	-161	-251	-196	x
Namysłowski	19	-68	-89	-119	x
Nyski	-79	-284	-370	-464	x
Prudnicki	11	-106	-134	-193	x
Podregion opolski	-319	-402	-1216	-1183	x
Kędzierzyńsko-kozielski	-80	-79	-264	-234	x
Kluczborski	-27	-65	-106	-187	x
Krapkowicki	-59	-78	-107	-88	x
Oleski	-70	-59	-270	-217	x
Opolski	-59	-54	-302	-342	x
Strzelecki	-24	-67	-167	-115	x

Tabela 11 - Przyrost/ubytok naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

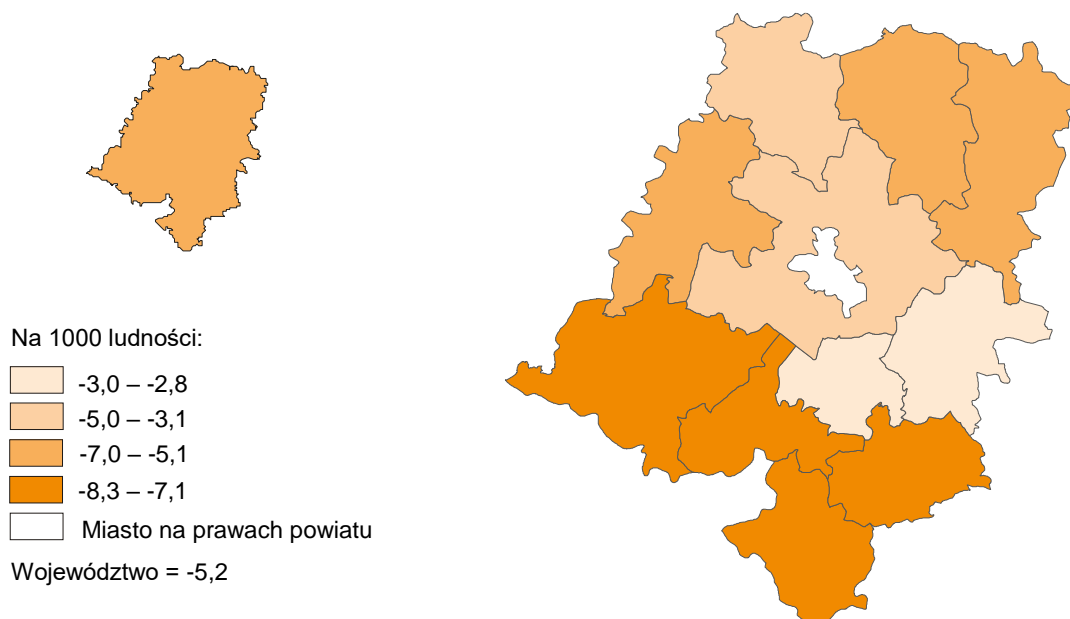
W 2021 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego w wyniku przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń odnotowano ubytek naturalny ludności wynoszący minus 2381

wobec minus 438 w 2010 r. Ubytek naturalny wystąpił we wszystkich województwach, poza pomorskim, gdzie od 2010 r. na terenach wiejskich utrzymuje się wyższy poziom liczby urodzeń niż liczby zgonów.

Mapa 44 - Przyrost/ubytok naturalny na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Źródło: dane GUS.

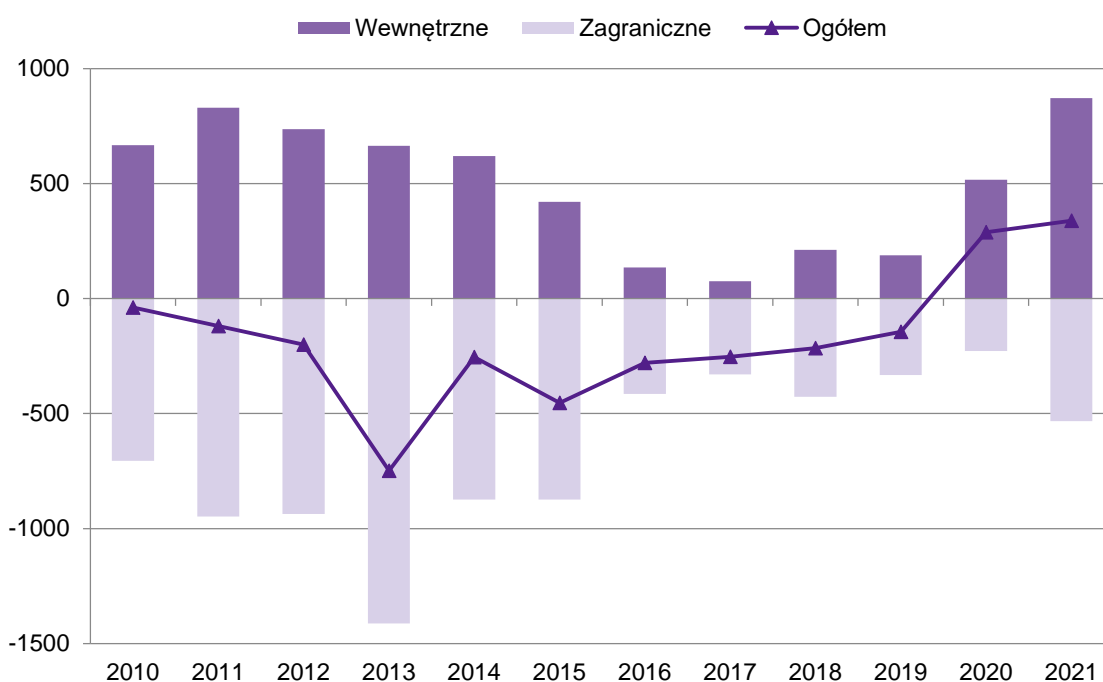
Jeszcze w 2010 r. w 3 powiatach (brzeskim, namysłowskim i prudnickim) obserwowano przyrost naturalny. W 2021 r. we wszystkich powiatach odnotowano ubytek naturalny, w tym najgłębszy w powiatach zlokalizowanych w południowej i południowo-zachodniej części województwa (głubczyckim, nyskim, prudnickim i kędzierzyńsko-kozielskim).

Mapa 45 - Ubytek naturalny na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Źródło: dane GUS.

Na obszarach wiejskich województwa opolskiego w 2021 r. ubytek naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności wynosił minus 5,2 (w kraju minus 3,9). Wyższy ubytek naturalny odnotowano w województwach: podlaskim (minus 8,8‰), lubelskim (minus 7,4‰), świętokrzyskim (minus 7,3‰), łódzkim (minus 5,9‰) i warmińsko-mazurskim (minus 5,3‰). W przekroju według powiatów najwyższy ubytek naturalny wystąpił w powiatach: głubczyckim (minus 8,3‰), nyskim (minus 7,5‰), prudnickim (minus 7,4‰) i kędzierzyńsko-kozielskim (minus 7,1‰).

Liczba i struktura ludności determinowana jest również ruchami migracyjnymi. W latach 2010–2021 na obszarach wiejskich województwa opolskiego obserwowano utrzymujące się dodatnie saldo migracji wewnętrznych i jednocześnie ujemne saldo migracji zagranicznych. Do 2019 r. ujemne saldo migracji zagranicznych przewyższało dodatnie saldo migracji wewnętrznych i w konsekwencji saldo migracji ogółem przyjmowało ujemne wartości. Sytuacja zmieniła się w ostatnich 2 latach, kiedy to dodatnie saldo migracji wewnętrznych z nadwyżką kompensowało ujemne saldo migracji zagranicznych.

Wykres 30 – Saldo migracji na pobyt stały^o na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

a W przypadku salda migracji zagranicznych dla 2015 r. przyjęto dane z 2014 r.

W ramach migracji wewnętrznych na pobyt stały w 2021 r. na terenach wiejskich zameldowało się 5785 osób, a 4913 osób wymeldowało się (w 2010 r. odpowiednio: 5659 i 4992). Większa liczba osób napływających niż odpływających wpłynęła na dodatni poziom bilansu migracji wynoszący 872 osoby (w 2010 r. odpowiednio 667). Korzystniejsze wyniki odnotowano w podregionie opolskim niż nyskim (saldo migracji 735 wobec 137). Wyższy

dodatni bilans migracji wewnętrznych w podregionie opolskim determinowany był głównie procesem suburbanizacji w powiecie opolskim, obserwowanym w gminach wiejskich sąsiadujących z Opolem.

Wyszczególnienie	Napływ		Odływ		Saldo	
	2010	2021	2010	2021	2010	2021
Województwo	5659	5785	4992	4913	667	872
Podregion nyski	2165	2413	2344	2276	-179	137
Brzeski	543	668	467	544	76	124
Głubczycki	272	320	414	321	-142	-1
Namysłowski	382	372	391	381	-9	-9
Nyski	713	735	819	739	-106	-4
Prudnicki	255	318	253	291	2	27
Podregion opolski	3494	3372	2648	2637	846	735
Kędzierzyńsko-kozielski	358	409	270	285	88	124
Kluczborski	345	380	352	392	-7	-12
Krapkowicki	289	294	298	289	-9	5
Oleski	448	428	400	408	48	20
Opolski	1597	1393	986	873	611	520
Strzelecki	457	468	342	390	115	78

Tabela 12 - Migracje wewnętrzne na pobyt stały na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

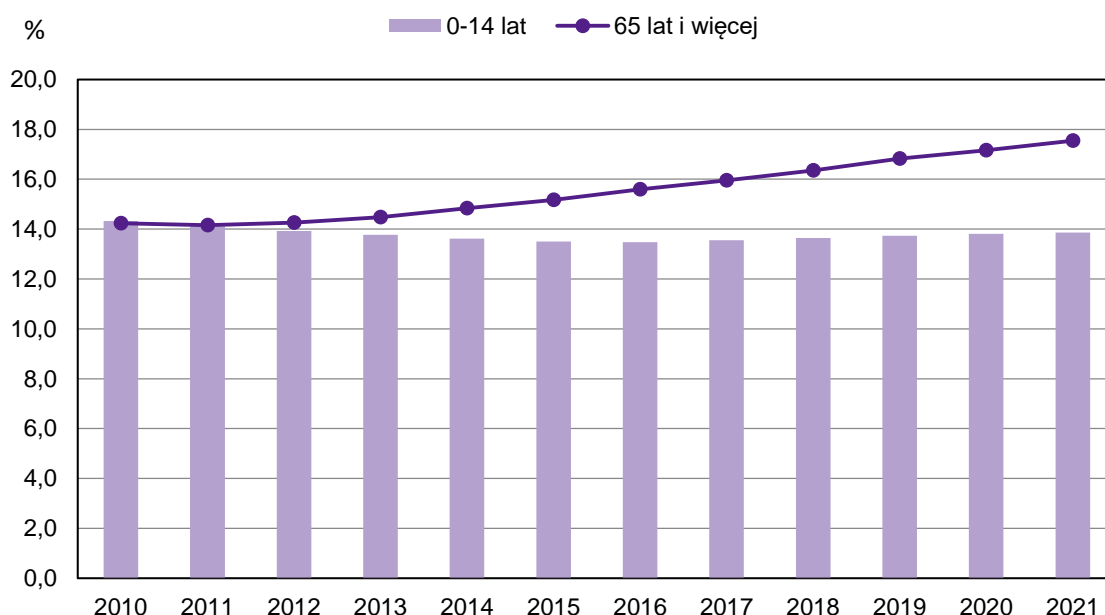
Wyszczególnienie	Imigracja		Emigracja		Saldo	
	2010	2021	2010	2021	2010	2021
Województwo	399	240	1105	773	-706	-533
Podregion nyski	105	76	201	148	-96	-72
Brzeski	12	12	8	18	4	-6
Głubczycki	14	10	18	6	-4	4
Namysłowski	8	12	19	18	-11	-6
Nyski	42	30	65	42	-23	-12
Prudnicki	29	12	91	64	-62	-52
Podregion opolski	294	164	904	625	-610	-461
Kędzierzyńsko-kozielski	28	19	201	136	-173	-117
Kluczborski	17	7	71	35	-54	-28
Krapkowicki	47	13	90	91	-43	-78
Oleski	31	22	89	54	-58	-32
Opolski	117	60	268	223	-151	-163
Strzelecki	54	43	185	86	-131	-43

Tabela 13 - Migracje zagraniczne na pobyt stały na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.

Odmienne tendencje obserwowano w przypadku migracji zagranicznych. Województwo opolskie od wielu dziesięcioleci wyróżniał silny strumień emigracji, głównie zarobkowych. Z analizy migracji zagranicznych w województwie opolskim wynika, że odmiennie niż w kraju, wśród emigrantów przeważali mieszkańcy obszarów wiejskich. W 2021 r. odsetek emigrantów ze wsi w województwie był niemal 2-krotnie wyższy niż przeciętnie w kraju (67,9% wobec 35,0%). W pozostałych województwach wśród emigrantów dominowali mieszkańcy miast, z wyjątkiem województwa małopolskiego, gdzie nieznacznie więcej emigrantów pochodziło ze wsi (50,5%).

W 2021 r. z obszarów wiejskich województwa opolskiego na pobyt stały wyemigrowały 773 osoby, a przybyło z zagranicy 240 osób (w 2010 r. odpowiednio: 1105 i 399). Saldo migracji zagranicznych wynosiło minus 533 osoby (w 2010 r. minus 706). Wśród emigrujących przeważali mieszkańcy podregionu opolskiego.

Najczęściej migrują osoby w wieku produkcyjnym, co przy coraz mniejszej liczbie urodzeń wpływa na niekorzystne zmiany w strukturze ludności wiejskiej według wieku. W latach 2010-2021 obserwuje się wyraźny wzrost udziału osób w wieku 65 lat i więcej (z 14,2% do 17,5%), przy jednoczesnym spadku udziału dzieci w wieku 0-14 lat (z 14,3% do 13,9%). Niekorzystne relacje międzypokoleniowe między populacją dzieci a zbiorowością osób dorosłych i starszych nabierają szczególnego znaczenia, wyznaczając ważne zadania do zrealizowania w wielu sferach życia społecznego.

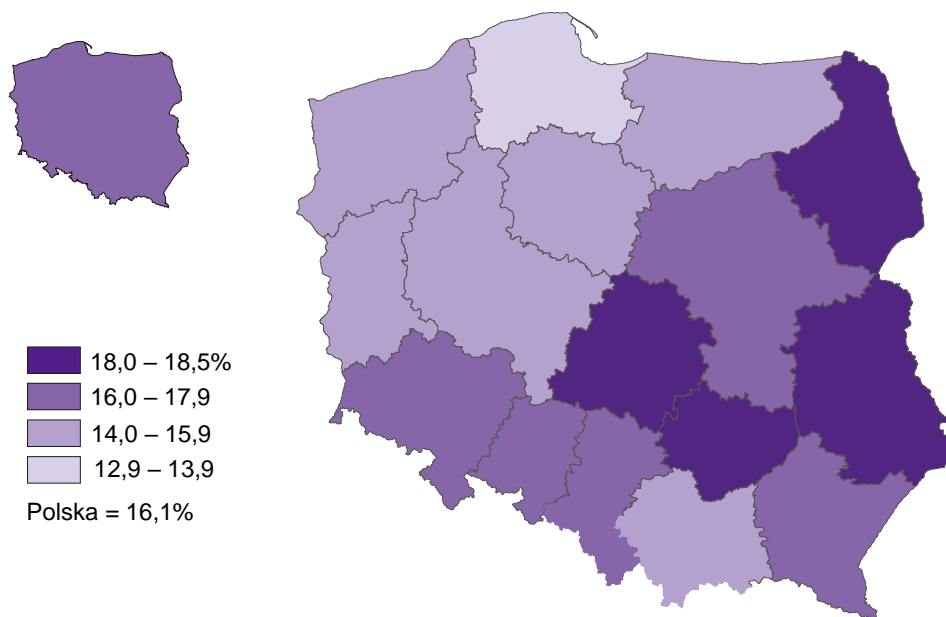

Wykres 31 - Udział ludności w wieku 0-14 lat oraz 65 lat i więcej w ludności wiejskiej województwa opolskiego. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

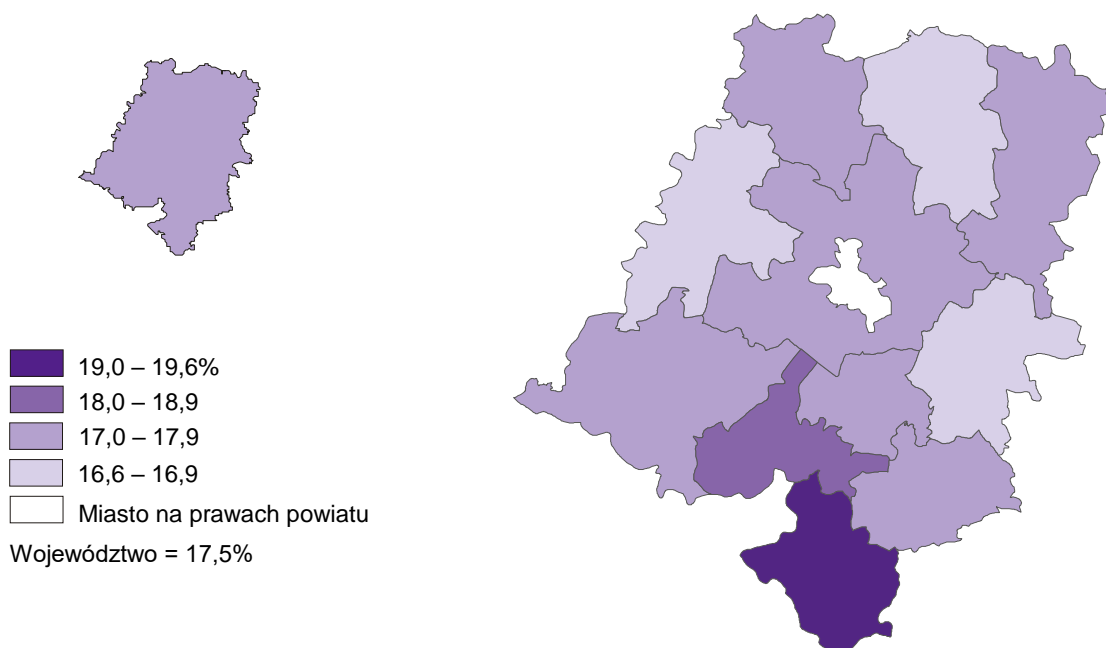
Niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności, przy wydłużającym się przeciętnym trwaniu życia, wpływają na proces starzenia się społeczeństwa. Podstawowe miary

określające zaawansowanie procesu starzenia się społeczeństwa potwierdzają pogłębiający się ten proces.

Współczynnik starości, mierzony udziałem osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem, na obszarach wiejskich województwa opolskiego w 2021 r. wynosił 17,5% (w kraju – 16,1%) i blisko 3-krotnie przekroczył próg starości wyznaczony przez ONZ (za próg starości przyjęto 7% udział osób w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem i po jego przekroczeniu społeczeństwo można określać mianem stare).

Mapa 46 - Współczynnik starości na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Mapa 47 - Współczynnik starości na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

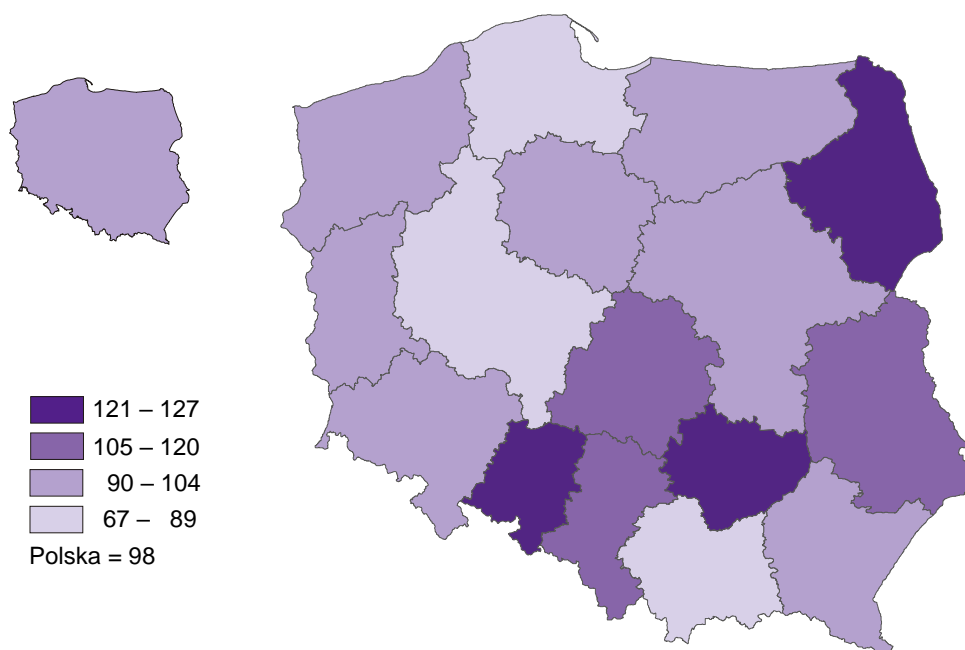
Bardziej niekorzystne niż w województwie opolskim współczynniki wyznaczające poziom starości społeczeństwa notowano w województwach: świętokrzyskim (18,5%), podlaskim (18,4%) oraz lubelskim i łódzkim (po 18,0%). Najkorzystniejszy w tym zakresie współczynnik wystąpił w województwie pomorskim (12,9%). W odniesieniu do 2010 r. współczynnik starości najbardziej wzrósł w województwie zachodniopomorskim i lubuskim.

W poszczególnych powiatach województwa opolskiego współczynnik starości kształtował się w przedziale od 16,6% w powiecie brzeskim do 19,6% w powiecie głubczyckim.

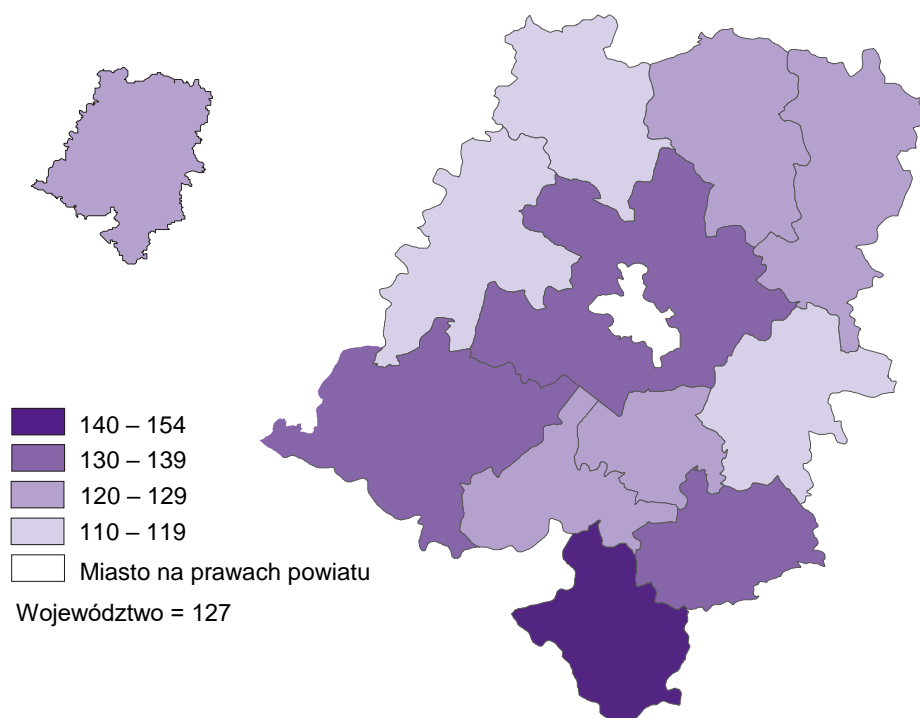
W porównaniu z 2010 r. udział ludności w wieku 65 lat i więcej najbardziej zwiększył się w powiecie nyskim i głubczyckim.

Indeks starości przedstawiający relacje pokolenia dziadków (osób w wieku 65 lat i więcej) do pokolenia wnuczków (0–14 lat) również potwierdza pogłębiający proces starzenia się ludności wiejskiej w województwie opolskim. W 2021 r. indeks starości na obszarach wiejskich województwa opolskiego należał do najwyższych w kraju. W 2010 r. na 100 wnuczków przypadało 99 dziadków, podczas gdy w 2021 r. – już 127 (w kraju odpowiednio: 74 i 98). Zbliżony poziom indeksu obserwowano także w województwach podlaskim i świętokrzyskim. Przewagę liczby wnuczków nad liczbą dziadków odnotowano w 7 województwach, a najniższy indeks starości wystąpił w województwie pomorskim (67).

W przekroju terytorialnym według powiatów najwyższy poziom indeksu starości na obszarach wiejskich notowano w powiecie głubczyckim (154), a najniższy – w powiecie brzeskim (110). W latach 2010-2021 liczba dziadków w relacji do liczby wnuków najbardziej wzrosła w powiatach głubczyckim i nyskim.

Mapa 48 - Indeks starości na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Mapa 49 - Indeks starości na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

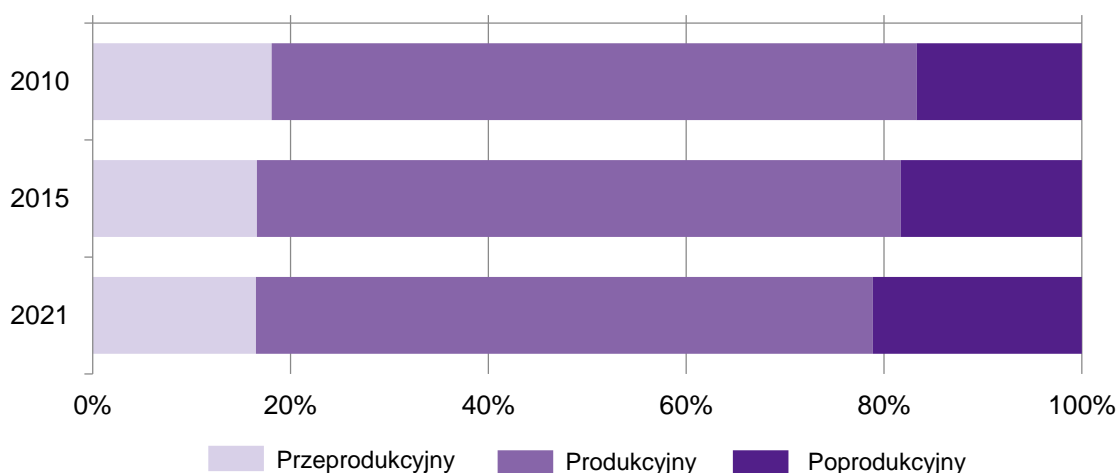
W liczbie ludności zamieszkującej obszary wiejskie województwa opolskiego nieznacznie przeważały kobiety, których udział w 2021 r. wynosił 50,8% (w kraju – 50,2%). Podobne tendencje obserwowano w większości województw. Nieznaczną przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, podlaskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim.

W strukturze ludności wiejskiej więcej kobiet niż mężczyzn obserwowano także we wszystkich powiatach województwa opolskiego, z wyjątkiem brzeskiego. Najwyższy odsetek kobiet odnotowano w powiatach: krapkowickim (51,6%), opolskim (51,5%) i kędzierzyńsko-kozielskim (51,4%).

2.3 Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich

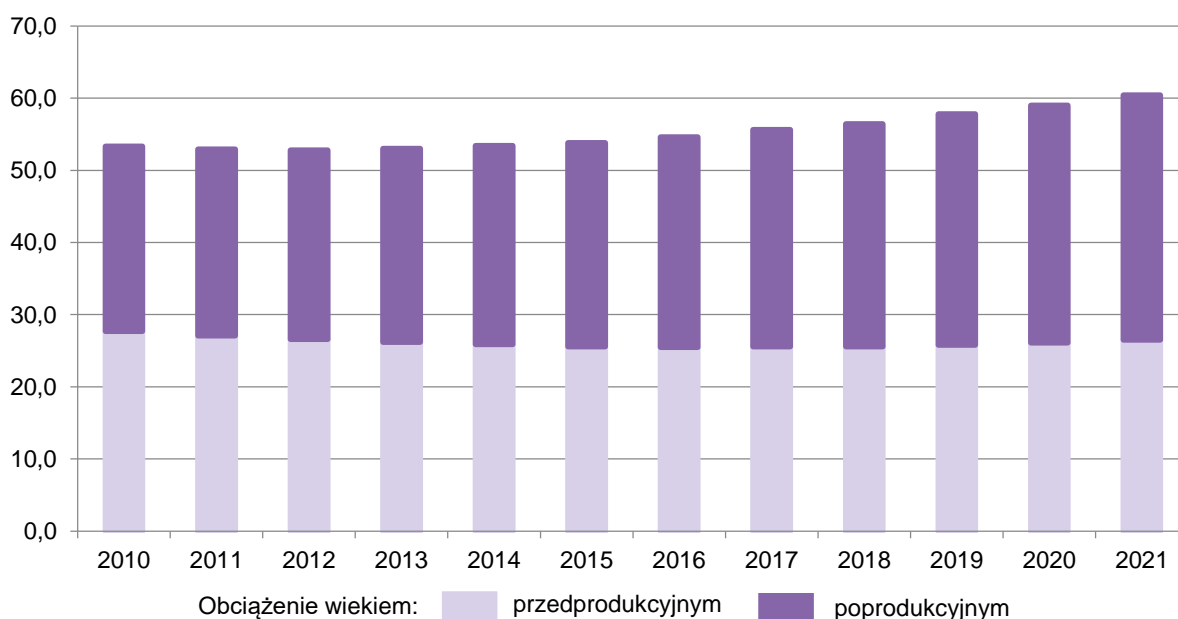
Zmiany demograficzne zachodzące na obszarach wiejskich województwa opolskiego, w tym postępujący ubytek liczby ludności, pogłębiający proces starzenia się społeczeństwa oraz pogarszające się relacje między ekonomicznymi grupami wieku sprawiają, że coraz mniej osób zasila lokalny rynek pracy. Te niekorzystne uwarunkowania w perspektywie kolejnych lat mogą prowadzić nie tylko do wzrostu deficytu zasobów siły roboczej, ale również przełożyć się niekorzystnie na inne sfery życia społecznego i gospodarczego.

W latach 2010–2021 wystąpiły istotne zmiany w strukturze ludności wiejskiej według ekonomicznych grup wieku. Wzrósł odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (z 16,7% do 21,1%), przy jednoczesnym spadku odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (z 18,1% do 16,5%) i produkcyjnym (z 65,2% do 62,3%).

Wykres 32 - Struktura ludności na obszarach wiejskich województwa opolskiego według ekonomicznych grup wieku. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Efektom obserwowanych zmian w strukturze ludności wiejskiej według ekonomicznych grup wieku jest wzrost poziomu współczynnika obciążenia demograficznego, mierzonego liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wzrost współczynnika wynika z coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym.

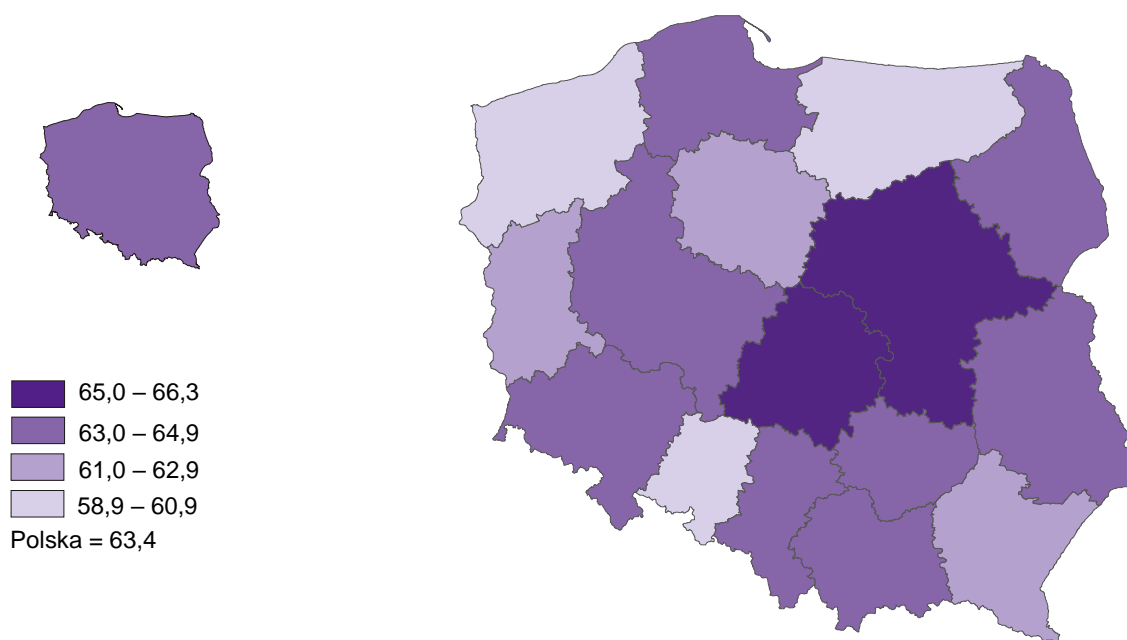

Wykres 33 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich województwa opolskiego. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

W 2021 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 60 osób w wieku nieprodukcyjnym, w tym 26 osób w wieku przedprodukcyjnym i 34 osoby w wieku poprodukcyjnym (w kraju odpowiednio: 63, 32 i 31).

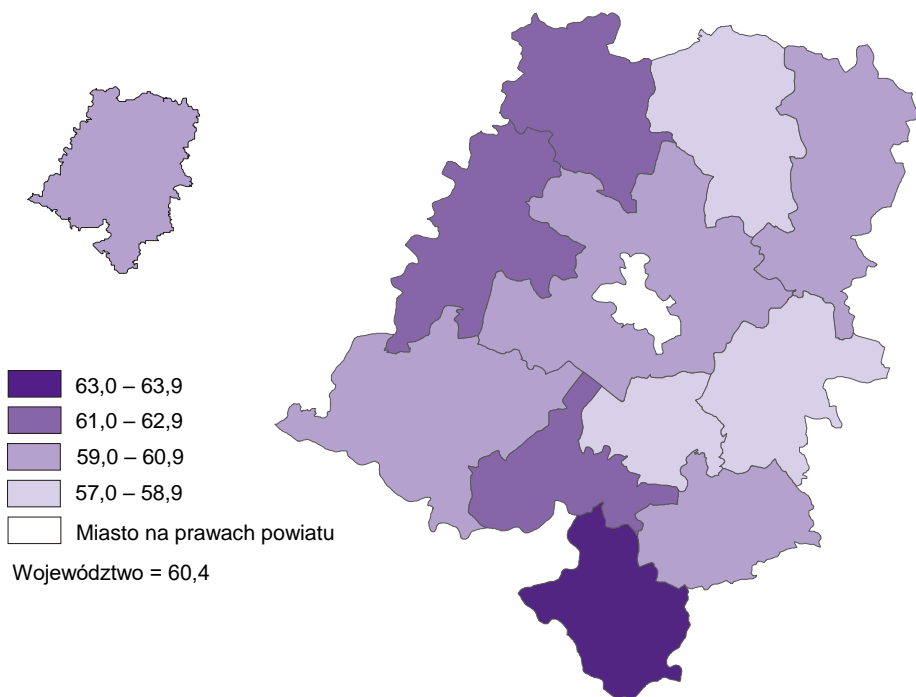
W 2010 r. wskaźnik obciążenia demograficznego kształtował się na niższym poziomie (53), przy korzystniejszej relacji wskaźników cząstkowych (obciążenie wiekiem przedprodukcyjnym – 28, a wiekiem poprodukcyjnym – 25).

Współczynnik obciążenia demograficznego w poszczególnych województwach wahał się od 59 w warmińsko-mazurskim do 66 w łódzkim. W większości województw osoby w wieku produkcyjnym w większym stopniu obciążone były osobami w wieku poprodukcyjnym niż przedprodukcyjnym. Korzystniejsze relacje wynikające z wyższego obciążenia demograficznego wiekiem przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym odnotowano w 6 województwach, w tym w szczególności w pomorskim (37 wobec 26) i wielkopolskim (35 wobec 29).

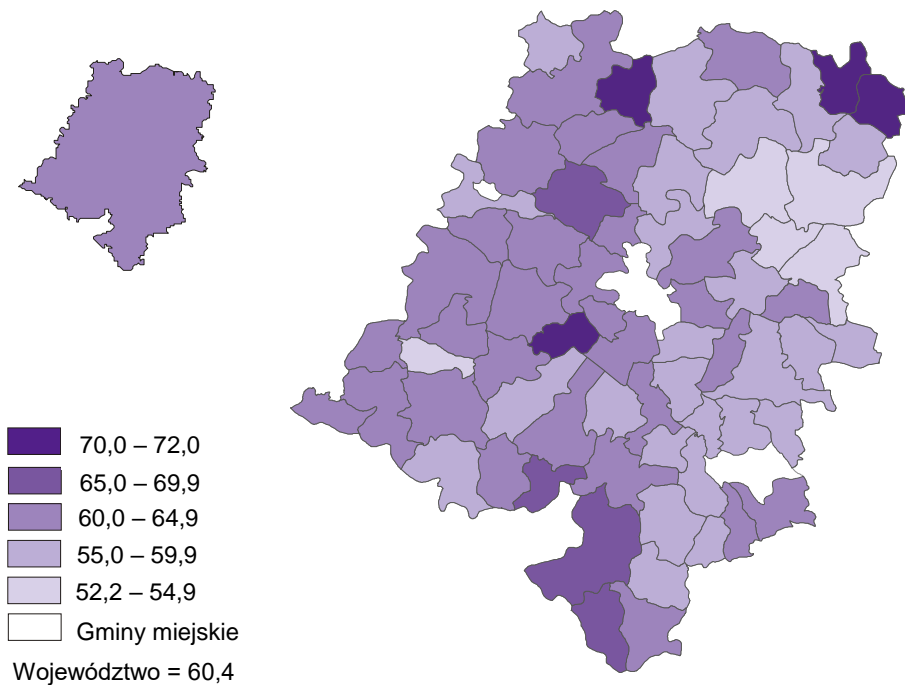

Mapa 50 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W przekroju terytorialnym według powiatów najniższy poziom współczynnika obciążenia demograficznego odnotowano w powiatach: kluczborskim (57) oraz strzeleckim i krapkowickim (po 58), a najwyższy w: głubczyckim (64), namysłowskim (63) oraz brzeskim i prudnickim (po 62). We wszystkich powiatach obserwowano wyższe obciążenie osobami w wieku poprodukcyjnym niż przedprodukcyjnym.

Mapa 51 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Mapa 52 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

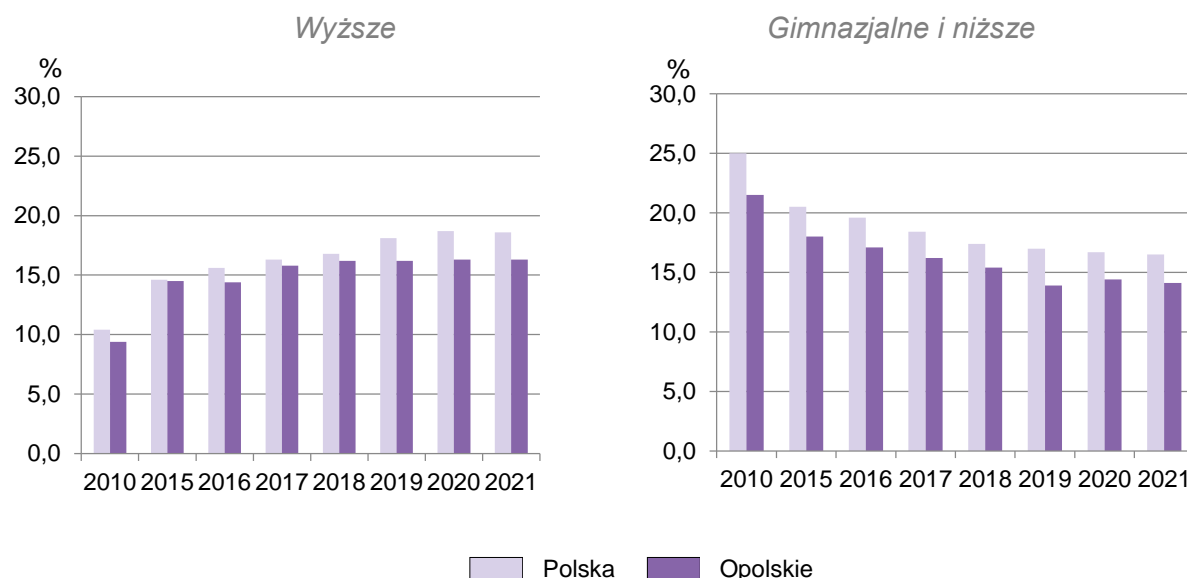
Najwyższe współczynniki obciążenia demograficznego zaobserwowano w gminach: Praszka (72), Rudniki i Tułowice (po 71) oraz Domaszowice (70), a najniższe w gminach: Zębowice (52), Lasowice Wielkie (53) i Olesno (54). W większości gmin osoby w wieku produkcyjnym bardziej obciążone były osobami w wieku poprodukcyjnym niż przedprodukcyjnym.

Najbardziej niekorzystne współczynniki notowano w gminach: Branice, Polska Cerekiew i Popielów. Korzystniejsze relacje między współczynnikami cząstkowymi (wyższe obciążenie wiekiem przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym) wystąpiły w gminach Skarbimierz i Ujazd.

2.4 Wykształcenie ludności na obszarach wiejskich

Dane opracowano na podstawie uogólnionych średniorocznych wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Najniższym poziomem podziału administracyjnego, dla którego są udostępniane dane jest województwo, co wynika z reprezentacyjnego charakteru badania i wielkości próby.

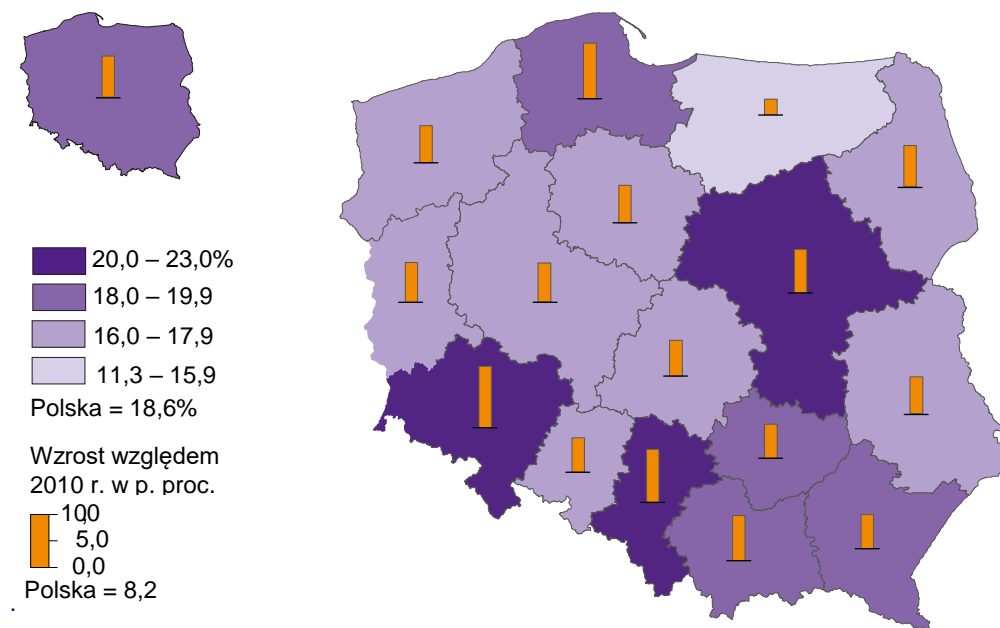
Podobnie jak w innych regionach w kraju, w województwie opolskim w latach 2010–2021 zaobserwowano pozytywne zmiany dotyczące poziomu wykształcenia ludności wiejskiej. W analizowanym okresie odnotowano wzrost odsetka osób posiadających wykształcenie wyższe oraz sukcesywny spadek odsetka osób legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Wykres 34 - Odsetek ludności według wybranych poziomów wykształcenia na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.

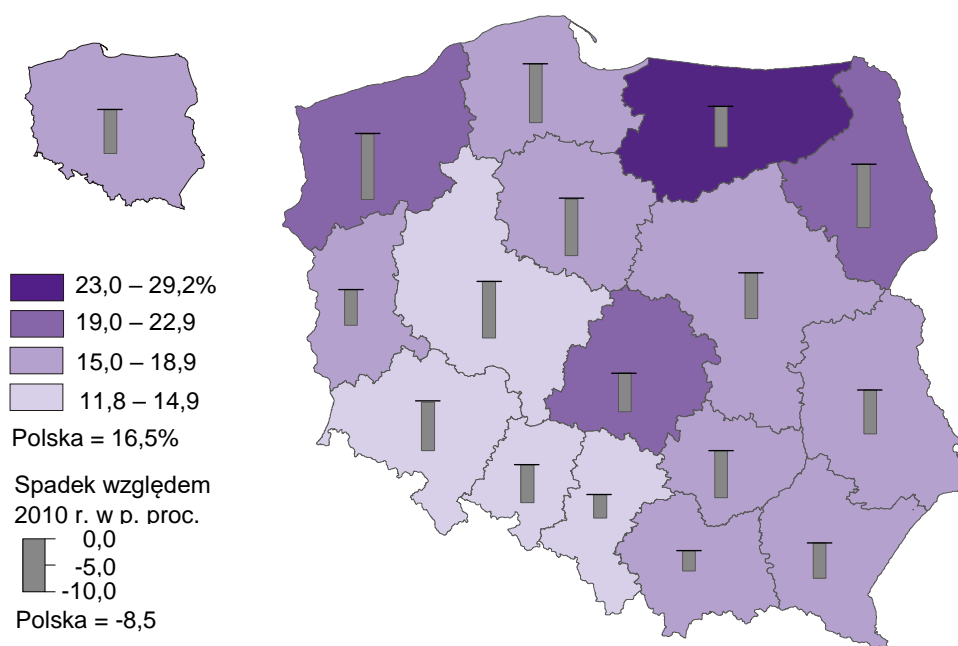
W 2021 r. udział osób legitymujących się wykształceniem wyższym ukształtował się na poziomie 16,3%, przy przeciętnej w kraju wynoszącej 18,6%. Najwyższy, ponad 20%, udział ludności wiejskiej z wykształceniem wyższym odnotowano w województwach: śląskim (23,0%), dolnośląskim (21,8%) i mazowieckim (21,1%). Mniejszy niż w województwie

opolskim odsetek tych osób wystąpił w województwach: warmińsko-mazurskim (11,3%), kujawsko-pomorskim (16,0%) i zachodniopomorskim (16,1%). W odniesieniu do 2010 r. udział osób posiadających wykształcenie wyższe w województwie opolskim zwiększył się o 6,9 p. proc. (w kraju – o 8,2 p. proc.). Wzrost udziału osób legitymujących się wykształceniem wyższym obserwowano również we wszystkich województwach, w tym największy w dolnośląskim (o 12,2 p. proc.), pomorskim (o 11,1 p. proc.) i śląskim (o 10,6 p. proc.).

Mapa 53 - Odsetek ludności z wykształceniem wyższym na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Źródło: dane GUS

W województwie opolskim udział osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe kształtował się na poziomie korzystniejszym niż przeciętnie w kraju – 14,1% wobec 16,5% (3 miejsce w rankingu według województw). Najmniejszy odsetek osób legitymujących się takim poziomem wykształcenia odnotowano w województwie śląskim (11,8%) i wielkopolskim (13,3%), a największy – w województwie warmińsko-mazurskim (29,2%). W porównaniu z 2010 r. odsetek tych osób w województwie opolskim obniżył się o 7,4 p. proc. (w kraju – o 8,5 p. proc.). Spadek udziału osób posiadających ten poziom wykształcenia odnotowano we wszystkich województwach, w tym największy w zachodniopomorskim (o 12,8 p. proc.) i podlaskim (o 12,3 p. proc.). Mniejszy udział osób legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym i niższym wynikał również z jednoczesnego wzrostu udziału osób posiadających wykształcenie wyższe.

Mapa 54 - Odsetek ludności z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na obszarach wiejskich wg. województw w 2021 r.
 Źródło: dane GUS.

2.5 Gospodarstwa domowe

Dane opracowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) 2011.

Gospodarstwo domowe definiowane jest jako zespół osób (spokrewnionych lub niespokrewnionych) wspólnie zamieszkujących i utrzymujących się. Wspólnota utrzymywania członków danego zespołu decydowała o tym, czy w danym mieszkaniu występowało jedno, czy też więcej gospodarstw domowych. Osoba mieszkająca samotnie lub mieszkająca z innymi osobami, ale utrzymująca się oddzielnie tworzy odrębne – jednoosobowe – gospodarstwo domowe.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r. w województwie opolskim na obszarach wiejskich wykazały 146,6 tys. gospodarstw domowych (41,5% ogółu gospodarstw domowych w województwie opolskim), które tworzyło 481,8 tys. osób.

W porównaniu z wynikami NSP 2002 liczba gospodarstw domowych na obszarach wiejskich zmniejszyła się o 13,1 tys. tj. o 8,2%. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym w 2011 r. wynosiła 3,29 i była wyższa niż notowana w 2002 r. W 2011 r. wśród wszystkich gospodarstw na wsi przeważały gospodarstwa jednorodzinne, ale największą dynamikę

zmian w relacji do 2002 r. odnotowano dla gospodarstw trzy i więcej rodzinnych (wzrost o 221,4%).

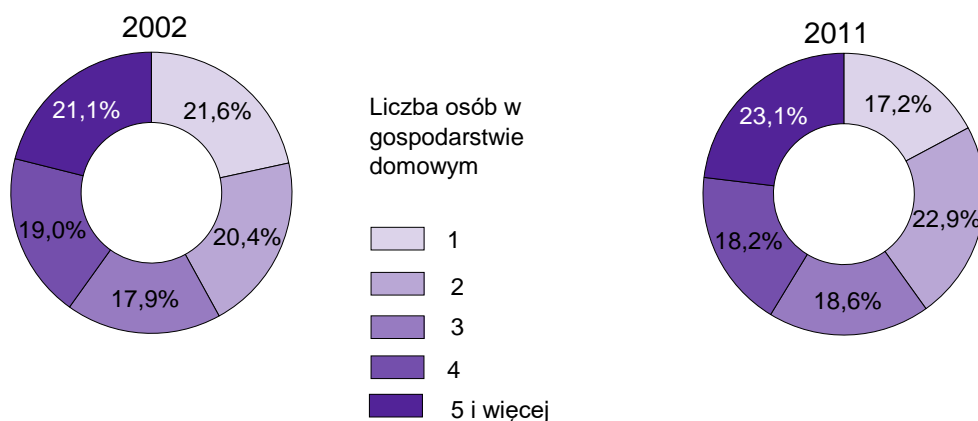
Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			Ludność w gospodarstwach domowych			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	
	2002	2011	2002= =100	2002	2011	2002= =100	2002	2011
Ogółem w tys.	159,8	146,6	91,8	501,4	481,8	96,1	3,14	3,29
Województwo=100	43,2	41,5	x	47,6	47,7	x	x	x

Tabela 14 - Gospodarstwa domowe i ludność na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa domowe			
		jednorodzinne	dwurodzinne	trzy i więcej rodzinne	nierodzinne
	w tysiącach				
2002	159,8	111,6	10,3	0,4	37,4
2011	146,6	96,0	16,5	1,2	32,9

Tabela 15 - Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.

Biorąc pod uwagę liczbę osób tworzących gospodarstwo domowe, w 2011 r. na obszarach wiejskich najwięcej gospodarstw liczyło 5 osób i więcej (23,1%). W porównaniu z 2002 r. wystąpiły istotne zmiany w strukturze gospodarstw domowych według liczby osób je tworzących. Odsetek gospodarstw 2-osobowych zwiększył się o 2,5 p. proc., przy jednoczesnym spadku odsetka gospodarstw 1-osobowych o 4,4 p. proc.

Wykres 35 - Struktura gospodarstw domowych na obszarach wiejskich według liczby osób w gospodarstwie domowym Źródło: dane GUS.

Osoby zależne – na podstawie badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)

Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoba zależna to „osoba wymagająca ze względu na stan zdrowia lub wiek stałej opieki, połączona więzami rodzinnymi lub powinowactwem z osobą objętą usługami lub instrumentami rynku pracy lub pozostająca z nią we wspólnym gospodarstwie domowym”.

Liczba osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy z powodu choroby, niepełnosprawności na obszarach wiejskich województwa opolskiego w I kwartale 2022 r. kształtowała się na poziomie ok. 10 tys. osób, podobnie w analogicznym okresie roku poprzedniego. Wśród ogółu osób biernych zawodowo na obszarach wiejskich województwa opolskiego odsetek tych osób nie przekraczał 10,0%.

2.6 Rynek pracy i przedsiębiorczość na OW

Na obszarach wiejskich województwa opolskiego w odniesieniu do 2010 r. obserwuje się:

- korzystne zmiany w zakresie aktywności zawodowej wyrażone wzrostem liczby pracujących, wzrostem współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia przy jednoczesnym zmniejszeniu obciążenia pracujących osobami niepracującymi (BAEL) i zmniejszeniem o ponad połowę liczby zarejestrowanych bezrobotnych, (choć utrzymuje się ich wysoki udział wśród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w województwie, a zjawisko bezrobocia ma charakter trwały w określonych grupach społecznych),
- korzystne zmiany w strukturze gospodarczej wskazujące na kształtowanie wielofunkcyjności obszarów wiejskich – przejawem tych procesów są: wzrost liczby i natężenia podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, zróżnicowanie form prowadzonej działalności gospodarczej, tj. zwiększenie odsetka podmiotów działających w sekcji budownictwo oraz największy wzrost udziału pracujących w sekcji przetwórstwo przemysłowe, a także rozwój przedsiębiorczości wyrażony wzrostem udziału podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób,
- zmniejszenie znaczenia sektora rolniczego w strukturze gospodarczej i jako miejsca pracy - spadek odsetka osób oraz udziału podmiotów gospodarczych zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem.

Aktywność ekonomiczna ludności (BAEL) – dane średnioroczne

Aktywność ekonomiczna ludności jest efektem różnych uwarunkowań, w tym makroekonomicznych, jak i demograficznych. W województwie opolskim od wielu lat zachodzą zmiany w obu grupach czynników, przy czym w sferze makroekonomicznej były korzystne, a demograficznej pozostają niekorzystne. Oddziaływanie tych uwarunkowań

kształtowało sytuację na rynku pracy na obszarach wiejskich województwa, która ewoluowała przybierając zarówno pozytywne, jak i niekorzystne tendencje.

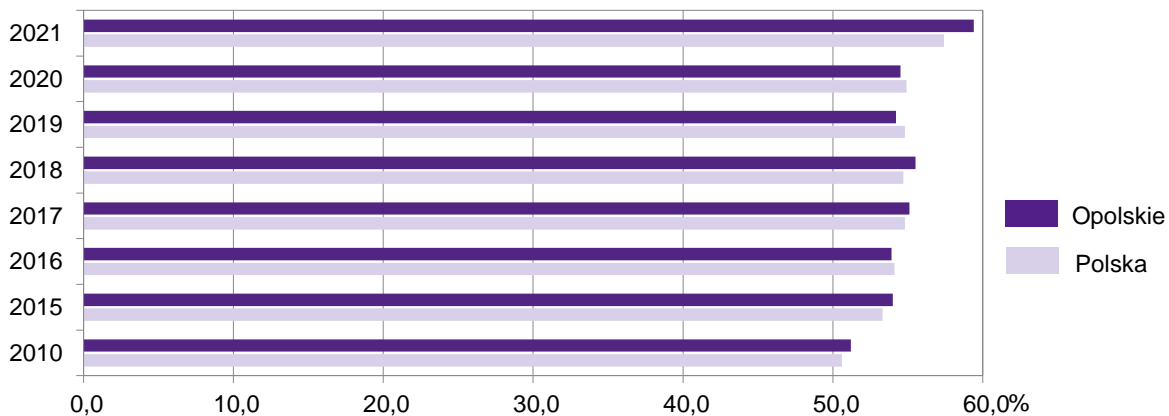
W 2021 r. na obszarach wiejskich województwa opolskiego zbiorowość osób aktywnych zawodowo liczyła 196 tys. (w tym 191 tys. pracujących), a biernych zawodowo – 134 tys.

W wyniku zmian zachodzących w aktywności ekonomicznej ludności zmniejszyło się obciążenie pracujących osobami niepracującymi. W 2021 r. na terenach wiejskich w województwie na 1000 pracujących przypadało 728 bezrobotnych i biernych zawodowo (w miastach 822 osoby) wobec 1151 osób w 2010 r.

Wyszczególnienie	2010	2021	2010=100
POLSKA			
Aktywni zawodowo w tys.	5977	6915	115,7
pracujący	5372	6678	124,3
bezrobotni	605	237	39,2
Bierni zawodowo w tys.	5834	5122	87,8
Współczynnik aktywności zawodowej w %	50,6	57,4	.
Wskaźnik zatrudnienia w %	45,5	55,5	.
Stopa bezrobocia w %	10,1	3,4	.
OPOLSKIE			
Aktywni zawodowo w tys.	167	196	117,4
pracujący	152	191	125,7
bezrobotni	15	.	.
Bierni zawodowo w tys.	160	134	83,8
Współczynnik aktywności zawodowej w %	51,2	59,4	.
Wskaźnik zatrudnienia w %	46,6	57,9	.
Stopa bezrobocia w %	9,0	.	.

Tabela 16 - Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.

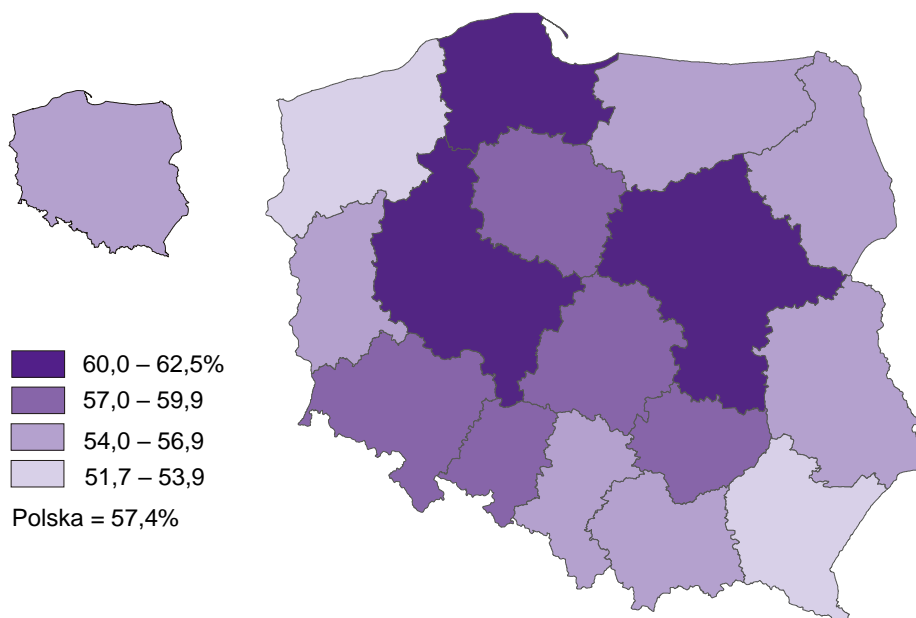
Jedną z podstawowych miar rynku pracy jest **współczynnik aktywności zawodowej**, czyli procentowy udział osób aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–89 lat. W 2021 r. spośród 330 tys. osób w wieku 15–89 lat zamieszkujących obszary wiejskie województwa opolskiego, osoby aktywne zawodowo stanowiły ponad połowę – współczynnik aktywności zawodowej kształtował się na poziomie 59,4%. Ludność obszarów wiejskich w wieku 15–89 lat **bierna zawodowo** stanowiła 40,6%

Wykres 36 - Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS

W porównaniu z 2010 r. odsetek osób aktywnych zawodowo zwiększył się o 8,2 p. proc. Na obszarach wiejskich w województwie opolskim współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. był wyższy o 1,4 p. proc. od notowanego ogółem w województwie, jak również wyższy (o 2,0 p. proc.) niż średnio na obszarach wiejskich w kraju.

W 2021 r. pod względem wysokości współczynnika aktywności zawodowej na wsi, województwo opolskie uplasowało się na 4 miejscu w kraju. Najwyższa wartość analizowanego współczynnika wystąpiła w województwie wielkopolskim (62,5%), a najniższa w podkarpackim (51,7%).

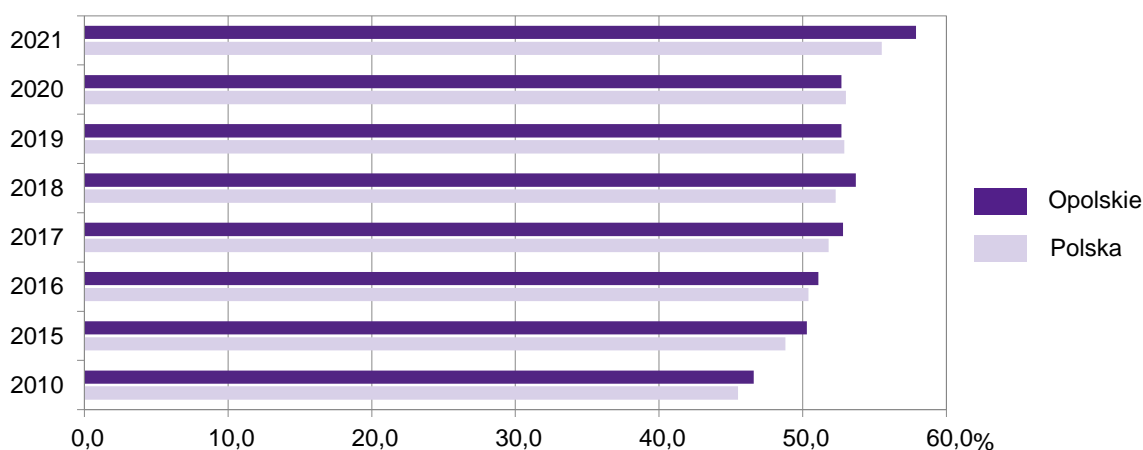

Mapa 55 - Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich w 2021 r. Źródło: dane GUS.

Jednakże, w województwie opolskim wśród osób w grupie wieku produkcyjnego, tj. 18–59/64 lata współczynnik aktywności zawodowej na wsi był niższy niż dla ogółem w województwie i wynosił 79,4% (wobec 81,9%). Wartość ta się zwiększyła o 10,9 p. proc.

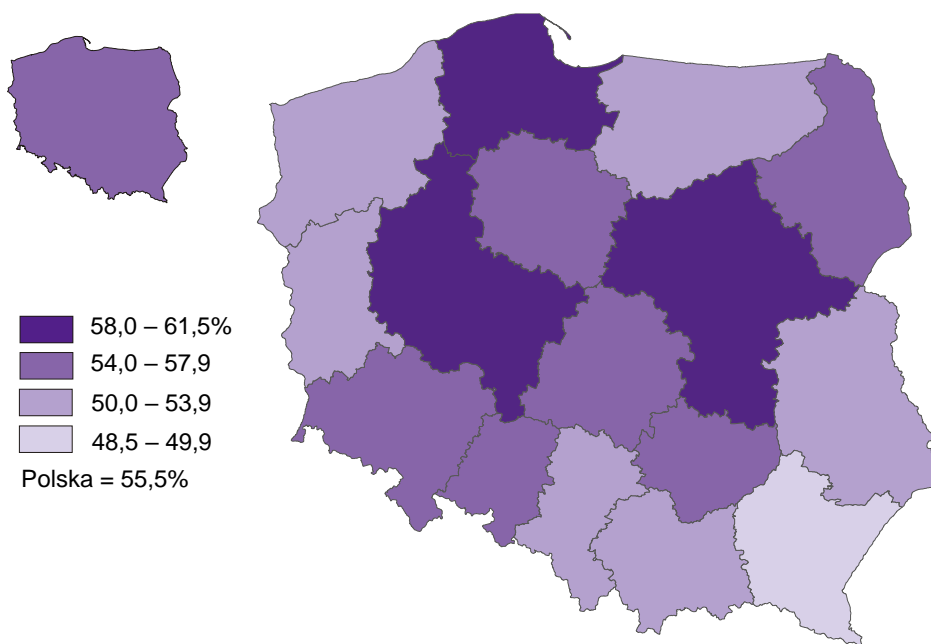
w stosunku do 2010 r., ale jest to mniej niż w przypadku ogółem dla województwa, gdzie wzrosła o 12,0 p. proc. W latach 2010–2021 w mniejszym stopniu niż ogółem w województwie obniżył się na wsi współczynnik aktywności zawodowej w najmłodszej grupie wieku tj. 15–24 lata (o 3,9 p. proc. wobec 4,4 p. proc.) i wynosił 37,2% wobec 32,5%. W grupie osób w wieku 50–89 lat na obszarach wiejskich odnotowano w stosunku do 2010 r. większy wzrost współczynnika aktywności zawodowej niż ogółem w województwie (odpowiednio: o 12,6 p. proc. i o 6,7 p. proc.) do poziomu 38,9% (wobec 36,5%).

Sytuację na rynku pracy charakteryzuje także **wskaźnik zatrudnienia** określający, jaki udział w ludności w wieku 15–89 lat stanowią osoby pracujące. W 2021 r. w województwie opolskim pracę miało 57,9% mieszkańców wsi i wskaźnik ten był wyższy o 1,6 p. proc. niż ogółem w województwie oraz o 2,4 p. proc. niż średnio na obszarach wiejskich w kraju.

Wykres 37 - Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.

W układzie terytorialnym województwo opolskie zajmowało 4 miejsce pod względem wysokości omawianego miernika. Najwyższą wartość wskaźnika zatrudnienia, podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności zawodowej odnotowano w województwie wielkopolskim (61,5%), a najniższą w podkarpackim (48,5%).

Mapa 56 - Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich w 2021 r. Źródło: dane GUS.

W odniesieniu do 2010 r. wskaźnik zatrudnienia na wsi w województwie opolskim zwiększył się o 11,3 p. proc.

Wskaźnik zatrudnienia na wsi dla osób w grupie wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 77,7% (wobec 79,7% ogółem w województwie) i zwiększył się w stosunku do 2010 r. o 15,1 p. proc. (ogółem wzrost o 16,7 p. proc.). Wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wskaźnik zatrudnienia na wsi był wyższy niż ogółem i wynosił 34,9% (wobec 30,0%), a w porównaniu z 2010 r. odnotowano większy wzrost jego wartości na wsi (odpowiednio: o 2,8 p. proc. i o 1,3 p. proc.). Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich wśród osób w wieku 50–89 lat wynosił 38,2% (wobec 35,6% ogółem) i był wyższy o 13,4 p. proc. niż w 2010 r. (ogółem wyższy o 8,2 p. proc.).

Prezentowane dane opracowano na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – BAEL. Dane o aktywności ekonomicznej ludności obejmują osoby w wieku 15–89 lat będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych. Dane od 2021 r. prezentowane są zgodnie z nową metodologią, w związku z czym dane za lata poprzednie ujęte w opracowaniu zostały przeliczone w celu zachowania porównywalności. Najniższym poziomem podziału administracyjnego na którym są udostępniane dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności jest województwo wynika to z reprezentacyjnego charakteru badania i wielkości próby.

Pracujący na obszarach wiejskich

Według stanu w dniu 31 grudnia 2020 r. w podmiotach gospodarczych, których siedziba znajdowała się na obszarach wiejskich województwa opolskiego pracowało 49,3 tys. osób, co stanowiło 23,1% pracujących w województwie (więcej o 1,7 p. proc. w relacji do 2010 r.).

Pod względem wielkości odsetka pracujących na terenach wiejskich, województwo opolskie zajmowało 4 miejsce w kraju. Najwyższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w województwie wielkopolskim (31,6%), a najniższą w śląskim (12,5%).

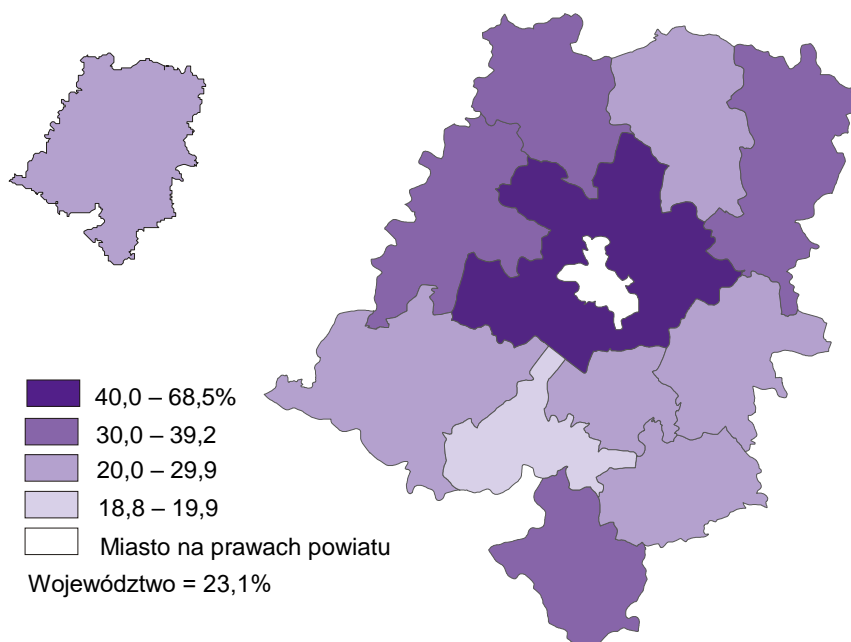
Wyszczególnienie	2010	2020	2010	2020
	w liczbach bezwzględnych		udział w liczbie pracujących ogółem	
POLSKA	1 503 137	1 946 659	17,5	20,1
DOLNOŚLĄSKIE	110 793	154 785	15,8	19,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	84 859	107 648	19,2	22,8
LUBELSKIE	81 396	98 669	22,1	24,9
LUBUSKIE	39 424	41 253	18,0	17,9
ŁÓDZKIE	104 874	131 060	18,4	21,3
MAŁOPOLSKIE	132 401	181 783	19,0	21,4
MAZOWIECKIE	183 465	254 454	12,8	15,0
OPOLSKIE	43 487	49 322	21,4	23,1
PODKARPACKIE	97 335	121 871	23,3	26,5
PODLASKIE	35 475	42 551	16,9	18,1
POMORSKIE	89 734	124 424	18,1	21,3
ŚLĄSKIE	122 272	153 955	10,3	12,5
ŚWIĘTOKRZYSKIE	52 875	53 630	22,6	22,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	50 052	58 047	18,4	20,6
WIELKOPOLSKIE	224 429	312 224	26,7	31,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	50 266	60 983	15,3	16,8

Tabela 17 – Pracujący^a na obszarach wiejskich Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Liczba osób pracujących w województwie opolskim na obszarach wiejskich zwiększyła się w odniesieniu do 2010 r. o 5,8 tys., tj. o 13,4%. Wzrost liczby pracujących w porównaniu z 2010 r. odnotowano na terenach wiejskich obu podregionów oraz zdecydowanej większości powiatów – wyjątek stanowiły powiaty opolski, nyski i głubczycki, gdzie wystąpił

spadek (odpowiednio: o 18,2%, o 6,5% i o 0,3%). Największy wzrost liczby pracujących miał miejsce w powiecie strzeleckim (o 93,6%), brzeskim (o 42,7%) oraz krapkowickim (o 41,0%).

Mapa 57 - Udział pracujących na obszarach wiejskich w liczbie pracujących ogółem^a w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia
Źródło: dane GUS.

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

W 2020 r. w strukturze pracujących na obszarach wiejskich według podregionów większy udział odnotowano w podregionie opolskim (65,4%, spadek o 0,1 p. proc. w porównaniu z 2010 r.), a według powiatów największe wartości cechowały: opolski, brzeski i strzelecki (odpowiednio: 24,4%, 11,4% i 9,9%). W porównaniu z 2010 r. dla powiatu strzeleckiego odnotowano największy wzrost udziału pracujących na obszarach wiejskich (o 4,1 p. proc.), natomiast dla opolskiego – największy spadek (o 9,5 p. proc.)

Na obszarach wiejskich w większym stopniu niż średnio w województwie wśród pracujących przeważali mężczyźni (56,0% wobec 51,7%), a spadek ich udziału w porównaniu z 2010 r. był mniejszy niż w województwie (o 0,2 p. proc. wobec 0,6 p. proc.).

Specyfikę rynku pracy na obszarach wiejskich obrazuje struktura pracujących według rodzaju działalności. W 2020 r. na wsi najczęściej osób pracowało w podmiotach działających w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (35,5% – więcej o 5,6 p. proc. niż średnio w województwie), edukacja (15,3% – więcej o 2,9 p. proc.), handel; naprawa pojazdów samochodowych (11,0% – mniej o 0,9 p. proc.), transport (8,3% – więcej o 1,7 p. proc.) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (7,1% – więcej o 5,0 p. proc.). Osoby pracujące

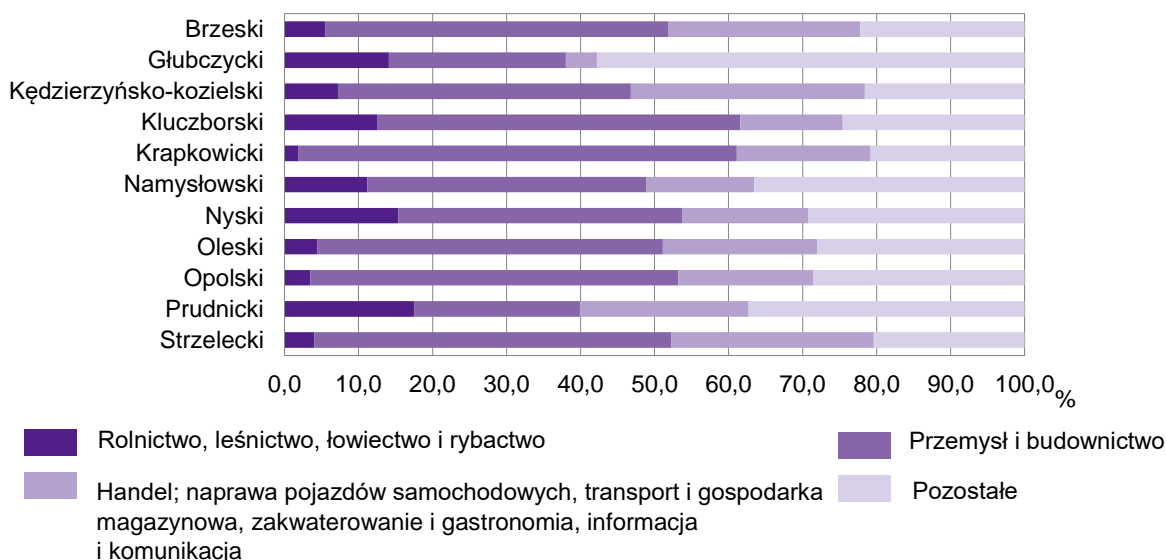
w budownictwie stanowiły 6,5% (mniej o 0,3 p. proc. niż średnio w województwie), a w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 5,8% (mniej o 2,1 p. proc.).

W odniesieniu do 2010 r. wzrost udziału pracujących na obszarach wiejskich zanotowano w 7 sekcjach PKD, a największy w przetwórstwie przemysłowym (o 4,5 p. proc.), transporcie (o 3,5 p. proc.) i handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 2,3 p. proc.). Największy natomiast spadek udziału pracujących wystąpił w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 4,0 p. proc.), a także w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 2,9 p. proc.) oraz w edukacji (o 1,7 p. proc.).

W przekroju terytorialnym obszarów wiejskich struktura pracujących według rodzajów działalności w poszczególnych powiatach wykazywała duże zróżnicowanie.

Najwięcej osób w podmiotach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym pracowało w powiatach: krapkowickim, kluczborskim, oleskim i strzeleckim (ich udziały w powiatach stanowiły powyżej 40%). Najmniej takich osób notowano w powiecie prudnickim (poniżej 13%). W odniesieniu do 2010 r. udział pracujących w przetwórstwie przemysłowym wzrósł w większości powiatów (najbardziej w powiecie strzeleckim – o 20,8 p. proc.). Spadek miał miejsce w 3 powiatach: opolskim (o 3,4 p. proc.), oleskim (o 1,1 p. proc.) i prudnickim (o 0,6 p. proc.).

W edukacji odsetek pracujących wahał się od 10,5% w powiecie krapkowickim do 27,8% w prudnickim. W porównaniu z 2010 r. w większości powiatów wystąpił spadek udziału pracujących (największy w strzeleckim – o 12,0 p. proc.). W 4 powiatach odnotowano wzrost odsetka pracujących w omawianej sekcji, a największy (o 2,9 p. proc.) w powiecie głubczyckim.

Wykres 38 - Struktura pracujących^a na obszarach wiejskich według rodzajów działalności i powiatów w 2020 r. Stan w dniu

31 grudnia Źródło: dane GUS.

^a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

W sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych udziały pracujących oscylowały między 2,6% w powiecie głubczyckim do 22,5% w brzeskim. W stosunku do 2010 r., w większości powiatów odnotowano wzrost ich udziału, a największy w powiecie brzeskim – o 8,7 p. proc. Spadek odsetka pracujących wystąpił w 3 powiatach (największy w strzeleckim – o 3,0 p. proc.).

Udziały pracujących w sekcji transport i gospodarka magazynowa wahały się między 0,7% w powiecie namysłowskim do 23,5% w kędzierzyńsko-kozielskim. W stosunku do 2010 r., z wyjątkiem powiatu namysłowskiego (spadek o 1,8 p. proc.) w powiatach odnotowano wzrost ich udziału, a największy w powiecie prudnickim – o 12,4 p. proc.

Odsetek pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie najniższy był w powiecie krapkowickim (1,9%), a najwyższy w powiecie prudnickim (17,5%). Znaczące ich udziały odnotowano również w powiecie nyskim i głubczyckim (odpowiednio: 15,4% i 14,1%). W porównaniu z 2010 r. w prawie wszystkich powiatach wystąpił spadek odsetka osób zajmujących się tym rodzajem działalności na obszarach wiejskich, a największy odnotowano w powiecie prudnickim – o 11,1 p. proc. Wyjątek stanowił powiat strzelecki, gdzie odsetek pracujących w rolnictwie zwiększył się o 0,1 p. proc.

Przedstawione dane jednoznacznie wskazują na kształtowanie się wielofunkcyjności obszarów wiejskich w województwie ogółem i w większości powiatów poprzez zastępowanie funkcji rolniczej przemysłową i usługową.

Dane dotyczące pracujących podano według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

2.7 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON działające na obszarach wiejskich

W województwie opolskim według stanu na koniec grudnia 2021 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 108,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. osób prawnych, jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (bez osób fizycznych prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) z czego 35,5% (38,4 tys.) działało na obszarach wiejskich.

W układzie województw, opolskie plasowało się na 6 miejscu pod względem wielkości udziału w ogólnej liczbie podmiotów działających na wsi. Największa jego wartość wystąpiła w województwie podkarpackim (45,2%), a najmniejsza w śląskim (20,4%).

Wyszczególnienie	2010	2020	2021	2010	2020	2021
	w liczbach bezwzględnych			udział w liczbie podmiotów ogółem		
POLSKA^a	997 020	1 356 641	1 422 261	25,5	29,1	29,4
DOLNOŚLĄSKIE	65 552	94 953	99 498	19,8	24,0	24,2
KUJAWSKO-POMORSKIE	52 717	71 590	74 940	28,3	34,1	34,7
LUBELSKIE	57 463	76 623	79 979	35,0	39,8	40,1
LUBUSKIE	26 609	32 595	34 164	25,1	27,0	27,4
ŁÓDZKIE	55 514	74 111	77 446	24,0	28,3	28,7
MAŁOPOLSKIE	114 765	161 149	169 802	34,6	37,8	38,1
MAZOWIECKIE	133 769	185 610	195 005	19,6	20,9	21,0
OPOLSKIE	32 221	37 076	38 424	32,5	35,1	35,5
PODKARPACKIE	63 494	84 519	88 818	41,6	44,9	45,2
PODLASKIE	22 905	31 000	32 486	24,9	28,3	28,7
POMORSKIE	59 484	89 439	94 617	22,9	28,1	28,5
ŚLĄSKIE	80 029	99 346	103 766	17,7	20,1	20,4
ŚWIĘTOKRZYSKIE	39 083	49 154	51 557	35,9	40,9	41,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	31 415	42 859	45 079	26,4	31,4	32,0
WIELKOPOLSKIE	115 413	169 046	176 763	30,7	36,7	37,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	46 587	57 571	59 917	21,1	24,6	25,0

a W latach 2020-2021 w podziale według województw bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby nie występuje w rejestrze REGON; Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Tabela 18 - Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON działające na obszarach wiejskich. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W województwie opolskim, liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w porównaniu z 2010 r. wzrosła o 19,3%. Na 1000 mieszkańców terenów wiejskich w 2021 r. przypadały 84 podmioty, a ich liczba wzrosła wobec 2010 r. o 17 jednostek.

W przekroju terytorialnym w 2021 r. najwięcej podmiotów do rejestru REGON wpisanych było na obszarach wiejskich podregionu opolskiego (60,6%) oraz powiatów: opolskiego (26,3%), nyskiego (14,0%) i brzeskiego (10,2%). Najmniej podmiotów w rejestrze REGON odnotowano w powiatach głubczyckim (4,2%) i prudnickim (4,6%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich najwięcej podmiotów przypadało w podregionie nyskim (85) oraz w powiatach: brzeskim i opolskim (po 99) oraz namysłowskim (95), natomiast najmniej w powiatach: strzeleckim (67) oraz głubczyckim i prudnickim (po 68).

W porównaniu z 2010 r. w obu podregionach województwa opolskiego i we wszystkich powiatach wystąpił wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarach wiejskich, a w konsekwencji wzrost liczby podmiotów przypadających na 1000 ludności.

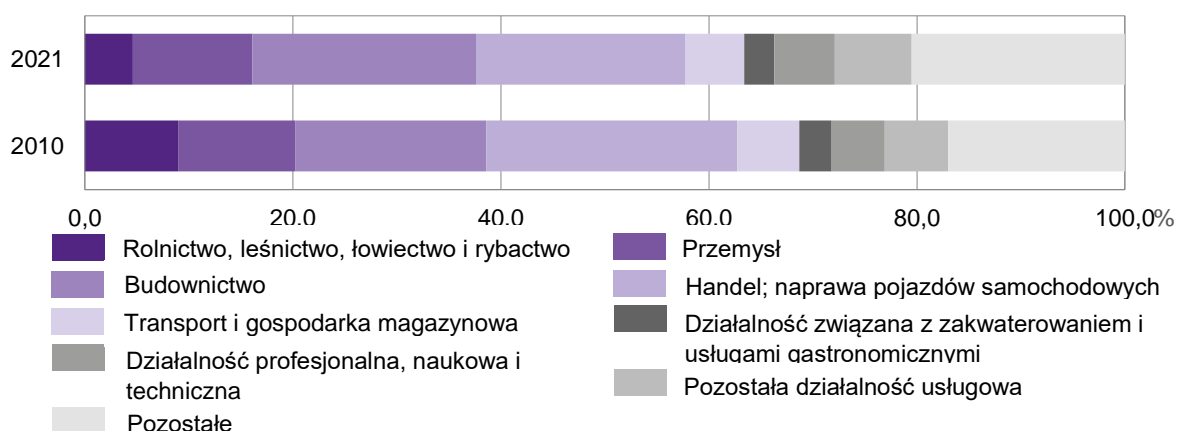
Większy procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych odnotowano na terenach wiejskich podregionu nyskiego (o 22,6% wobec 17,2% w opolskim). Wśród powiatów,

największy taki wzrost wystąpił w powiecie oleskim (o 29,8%), brzeskim (o 28,3%) oraz krapkowskim (o 26,0%), najmniejszy natomiast – w powiecie opolskim (o 8,4%).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej działających na obszarach wiejskich według klas wielkości największy odsetek stanowiły podmioty o liczbie pracujących do 9 osób – 96,7%. W odniesieniu do 2010 r. ich udział zwiększył się o 1,2 p. proc.. Podmioty o liczbie pracujących do 9 osób zdecydowanie przeważały w obu podregionach i wszystkich powiatach. Większy wzrost ich udziału w stosunku do 2010 r., zaobserwowano w podregionie opolskim (o 1,4 p. proc. wobec 1,0 p. proc. w nyskim), a wśród powiatów największy wystąpił w kędzierzyńsko-kozielskim (o 1,8 p. proc.). W powiecie oleskim natomiast, odnotowano najbardziej znaczący (o 31,7%) wzrost liczby omawianych podmiotów.

W 2021 r. na obszarach wiejskich działalność gospodarczą prowadziło 86 podmiotów o liczbie pracujących 50–249 osób (mniej o 36 niż w 2010 r.) oraz 7 podmiotów o liczbie pracujących 250 i więcej osób (mniej o 1 niż w 2010 r.). Najwięcej z ostatnio wymienionych funkcjonowało na obszarach wiejskich powiatu głubczyckiego.

Według rodzaju działalności prowadzonej przez podmioty zlokalizowane na obszarach wiejskich województwa opolskiego w podziale na sekcje PKD, najwięcej podmiotów w 2021 r. zajmowało się budownictwem – 21,5%. Ich odsetek w porównaniu z 2010 r. wzrósł o 3,1 p. proc. Kolejne miejsce pod względem liczebności zajmowały podmioty działające w handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 20,1% (mniej o 4,0 p. proc. niż w 2010 r.), przetwórstwie przemysłowym – 10,9% (wzrost o 0,2 p. proc.), prowadzące pozostałą działalność usługową – 7,4% (wzrost o 1,3 p. proc.), działalność profesjonalną, naukową i techniczną – 5,8% (wzrost o 0,7 p. proc.), transport i gospodarkę magazynową – 5,7% (spadek o 0,3 p. proc.) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 4,6% (spadek o 4,4 p. proc.). Udziały pozostałych sekcji nie przekraczały 4,0%.

Wykres 39 - Struktura podmiotów gospodarki narodowej^a a zarejestrowanych w rejestrze REGON na obszarach wiejskich województwa opolskiego według sekcji PKD 2007 Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W przekroju terytorialnym na obszarach wiejskich obu podregionów i prawie wszystkich powiatów w strukturze gospodarczej przeważały podmioty zajmujące się budownictwem – wyjątek stanowiły powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski i nyski, gdzie przeważały podmioty z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (odpowiednio: 22,0% i po 22,1%). Odsetek podmiotów w sekcji przetwórstwo przemysłowe największy był w powiecie oleskim (13,6%). Podmioty zajmujące się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem dominowały w powiatach: namysłowskim (8,1%), prudnickim (7,0%) i kluczborskim (6,4%). Prezentowane dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON i obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późniejszymi zmianami). Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Rejestr REGON jest na bieżąco aktualizowany na podstawie danych o podmiotach gospodarki narodowej, przekazywanych drogą elektroniczną z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, Krajowego Rejestru Sądowego, Systemu Informacji Oświatowej oraz Centralnego Rejestru Podmiotów Krajowej Ewidencji Podatników, oraz – w przypadku pozostałych podmiotów – na podstawie wniosków zgłaszanych do właściwych urzędów statystycznych. Kompletność i aktualność rejestru uzależniona jest od terminowej realizacji ww. obowiązku. Ponadto od 2011 r. do aktualizacji rejestru wykorzystywane są informacje z Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) dotyczące zgonów osób fizycznych, które były wpisane do rejestru REGON. Od 2014 r. liczba podmiotów w podziale według sektorów własności i sekcji PKD może wystąpić bez jednostek, dla których informacja o formie własności i rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Dane nie obejmują osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne.

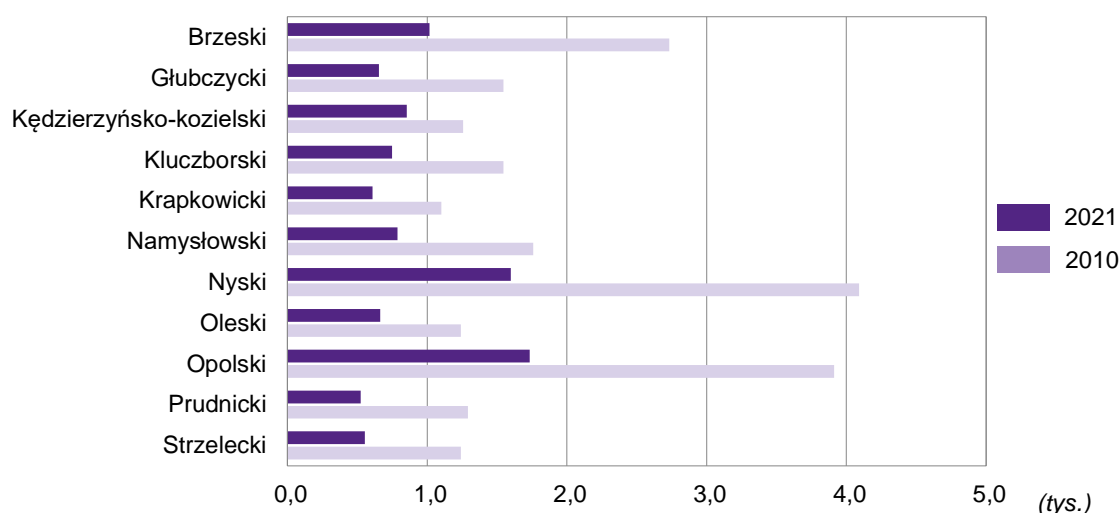
Prezentowane informacje w zakresie klas wielkości podmiotów uwzględniają przewidywaną liczbę pracujących w momencie rejestracji działalności gospodarczej i obejmują podmioty o liczbie pracujących:

- do 9 osób,
- od 10 do 49 osób,
- 50 do 249 osób,
- 250 osób i więcej.

2.8 Bezrobocie rejestrowane

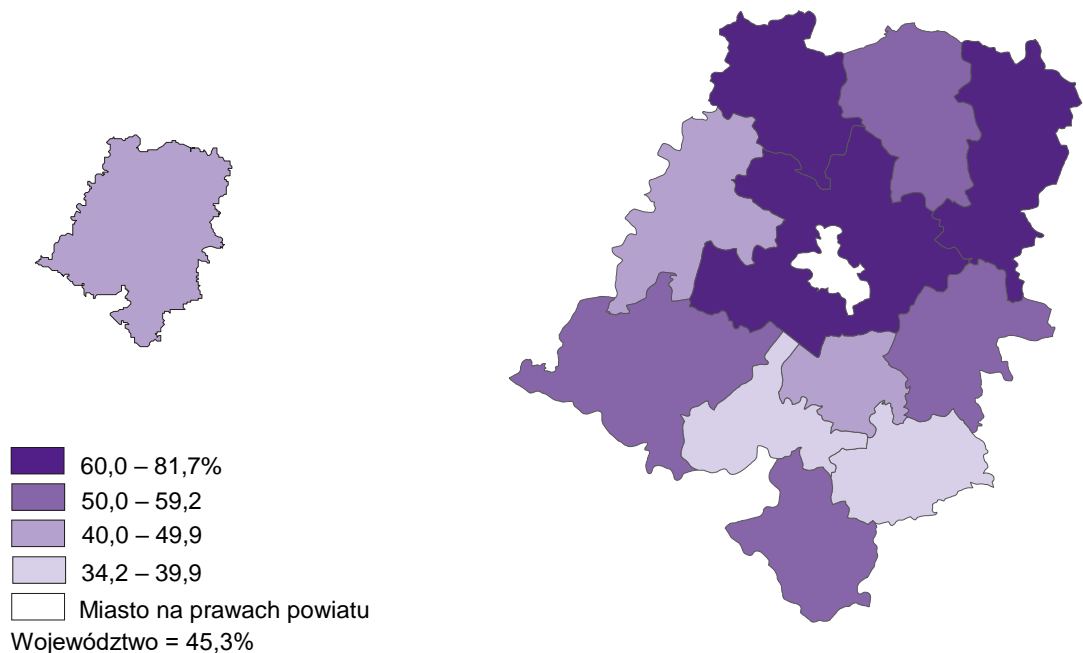
Bezrobocie jest pojęciem ściśle związanym z rynkiem pracy i oznacza stan nierównowagi pomiędzy popytem na pracę a podażą pracy. Zjawisko bezrobocia to nadwyżka podaży pracy reprezentowanej przez osoby jej poszukujące nad popytem na pracę, zgłaszanym przez pracodawców poszukujących pracowników.

W latach 2010–2021 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na obszarach wiejskich województwa opolskiego ulegała znacznym wahaniom. Od 2014 r. do 2019 r. notowano systematyczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi (z 19,7 tys. do 9,5 tys.), natomiast w 2020 r. ich liczba wzrosła do poziomu 11,1 tys., po czym w 2021 r. ponownie obniżyła się. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi na koniec 2021 r. wyniosła 9,8 tys. i była o 55,1% niższa niż w 2010 r. Zmniejszenie liczby zarejestrowanych bezrobotnych wobec 2010 r. zanotowano w obu podregionach, przy czym większy w nyskim (o 59,9% wobec 49,8% w opolskim) oraz we wszystkich powiatach. Największy spadek wystąpił w powiecie brzeskim (o 62,8%), następnie w nyskim (o 60,9%).

Wykres 40 - Bezrobotni zamieszkałi na wsi według powiatów. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Pomimo obserwowanego spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi, ich udział w latach 2010–2021 wśród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w województwie opolskim, pozostawał na zbliżonym, dość wysokim poziomie (w granicach 44,5% – 46,6%). Na koniec 2021 r. bezrobotni zamieszkałi na wsi stanowili 45,3% (w 2010 r. – 44,5%) ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w województwie. W 5 powiatach udział bezrobotnych mieszkających na wsi ukształtował się powyżej 50,0%. Najwyższy wskaźnik notowano w powiecie opolskim (81,7%), a najniższy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (34,2%).

Mapa 58 - Udział zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w % ogółem zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

W skali kraju, największy odsetek zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w ogółem zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w województwie podkarpackim (63,0%), natomiast najmniejszy w śląskim (23,9%). W tym rankingu województwo opolskie plasowało się na 8 pozycji.

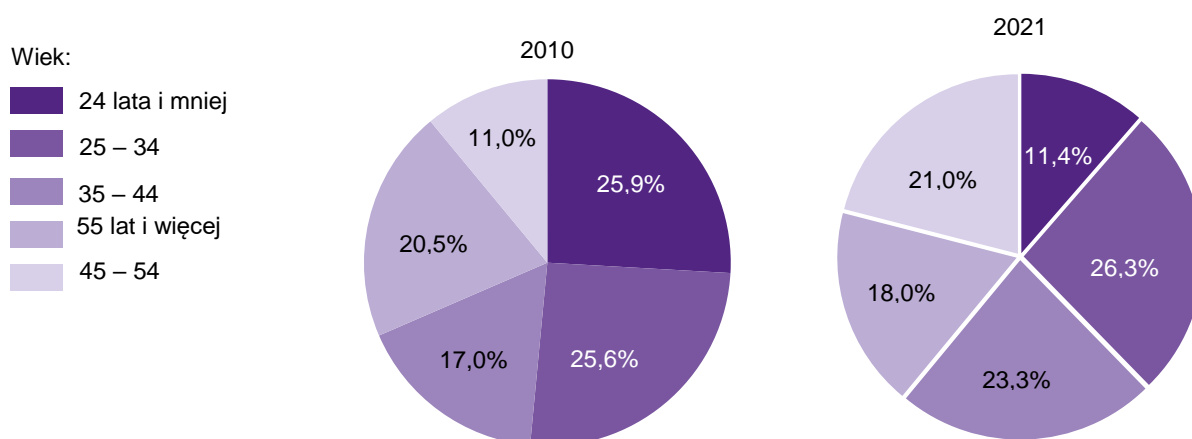
Wyszczególnienie	2010	2020	2021	2010	2020	2021
	w liczbach bezwzględnych			udział w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem		
POLSKA	856432	469 240	405275	43,8	44,8	45,3
DOLNOŚLĄSKIE	53194	25 894	22561	35,4	37,6	38,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	62688	34 869	30034	45,0	47,5	48,6
LUBELSKIE	64095	41 625	36008	53,5	54,4	54,4
LUBUSKIE	24259	9 990	7804	41,0	42,2	43,0
ŁÓDZKIE	44525	22 282	19631	33,8	32,9	32,2
MAŁOPOLSKIE	78758	43 450	36131	55,4	52,3	51,7
MAZOWIECKIE	105153	65 891	57892	44,1	45,0	44,8
OPOLSKIE	21721	11 085	9751	44,5	44,4	45,3
PODKARPACKIE	88651	54 240	48703	62,3	62,1	63,0
PODLASKIE	21498	13 810	12551	33,7	36,5	37,6
POMORSKIE	47295	23 774	21214	45,2	42,3	44,5
ŚLĄSKIE	38342	21 531	18277	21,2	23,7	23,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	44948	24 559	20768	54,7	54,7	54,6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	52272	26 420	22391	49,3	51,3	52,6
WIELKOPOLSKIE	63521	27 912	23008	47,0	45,8	46,2
ZACHODNIOPOMORSKIE	45512	21 908	18551	41,4	42,1	42,7

Tabela 19 - Bezrobotni zarejestrowani zamieszkali na wsi. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Osobom, które utraciły pracę, w ramach pomocy, najczęściej udzielany jest zasiłek dla bezrobotnych. Spośród ogólnej liczby bezrobotnych na obszarach wiejskich województwa opolskiego w 2021 r. bez prawa do zasiłku pozostawało 8,6 tys. osób (88,4%). Tak wysoki udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku świadczy o wieloletnim charakterze bezrobocia na wsi.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 r. na terenach wiejskich ponad połowę (57,5%) stanowiły kobiety. W relacji do 2010 r. ich udział zwiększył się o 4,2 p. proc..

Najczęściej bo prawie co 4 osoba bezrobotna na wsi w 2021 r. była w grupie wieku 25–34 lata. W 2021 r. w porównaniu z 2010 r. zanotowano spadki udziału bezrobotnych w grupie wieku do 24 lat (o 14,5 p. proc.) oraz 45–54 lata (o 2,5 p. proc.). W pozostałych grupach odnotowano natomiast wzrost, a największy (o 10,0 p. proc.) w grupie wieku 55 lat i więcej.

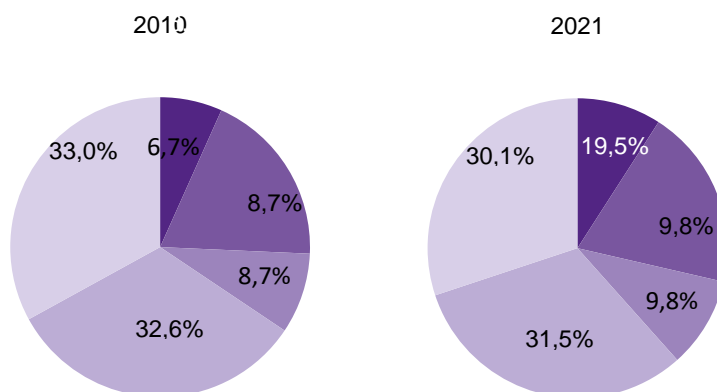

Wykres 41 - Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wieku. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby z najniższym wykształceniem, tj. gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym/branżowym. Na obszarach wiejskich ich łączny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 61,6%, lecz w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się (o 4,0 p. proc.) przy jednoczesnym wzroście udziału osób z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym oraz policealnym i średnim zawodowym/branżowym (odpowiednio: o 2,4 p. proc., o 1,1 p. proc. i o 0,5 p. proc.).

Wykształcenie:

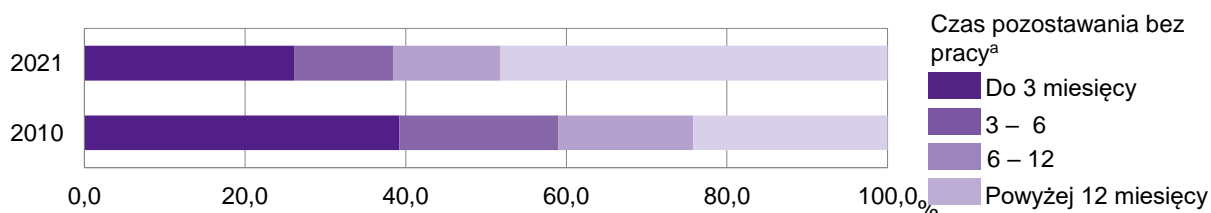
- Wyższe
- Policealne i średnie zawodowe^a
- Średnie ogólnokształcące
- Zasadnicze zawodowe^a
- Gimnazjalne i poniżej

a W 2021 r. łącznie z wykształceniem branżowym.

Wykres 42 - Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według poziomu wykształcenia. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Wyniki analizy struktury bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy wskazują, że na obszarach wiejskich co 2 bezrobotny pozostawał bez pracy powyżej 12 miesięcy, a udział takich osób w stosunku do 2010 r. zwiększył się o 24,0 p. proc.

a Od momentu rejestracji w urzędzie pracy, przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3–6 uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 pełnych miesięcy włącznie.

Wykres 43 - Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Największe trudności ze znalezieniem pracy na obszarach wiejskich miały osoby z najkrótszym stażem pracy (co najwyżej 5-letnim), które na koniec 2021 r. stanowiły 46,4% bezrobotnych (więcej o 9,5 p. proc. niż w 2010 r.). W niekorzystnej sytuacji na rynku pracy znajdowały się również osoby ze stażem pracy 5–10 lat (16,0%; wzrost o 3,5 p. proc.) oraz 10–20 lat (15,1%; wzrost o 0,3 p. proc.). Udział osób bez stażu pracy kształtował się na poziomie 9,4%, tj. o 10,9 p. proc. niższym w relacji do 2010 r.

2.9 Dochody i ubóstwo mieszkańców obszarów wiejskich

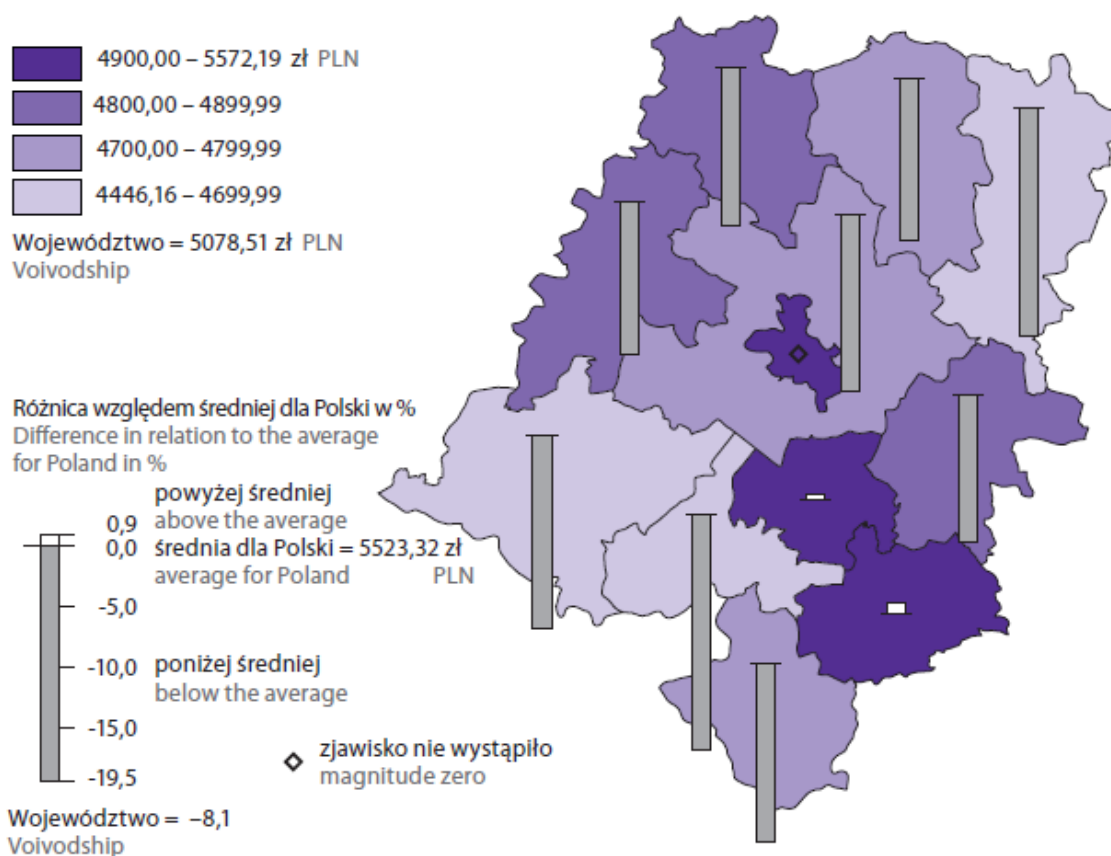
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto

Wysokość przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w woj. opolskim systematycznie rośnie. W 2020 r. jego wartość wyniosła 4799,76 zł (wzrost o 7,2% względem 2019 r.), w stosunku do 5226,00 zł średnio w kraju. W podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w regionie odnotowano wynagrodzenia na poziomie 5078,51 zł. Wyższe wynagrodzenia odnotowano w sektorze publicznym (5540,17 zł względem 4454,11 zł w sektorze prywatnym) [89, 90].

Wyszczególnienie	2010	2015	2019	2020	
				ogółem	W tym podmioty o liczbie pracujących powyżej 9 osób
w zł					
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3157,96	4208,43	5218,17	5425,55	5752,93
Przemysł	3041,07	3679,97	4699,16	5005,13	5149,91
w tym przetwórstwo przemysłowe	2921,30	3617,66	4673,23	4974,64	5127,69
Budownictwo	2319,46	2939,73	3707,46	3917,45	4554,01
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	2320,38	2916,84	3902,44	4183,25	4701,91
Transport i gospodarka magazynowa	2308,37	2826,10	3703,11	3892,36	4077,05
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1700,22	2115,50	2840,82	3002,96	3195,15
Informacja i komunikacja	3620,52	3981,43	5109,91	5638,87	5466,88
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3743,63	4521,85	5397,61	5730,53	6211,76
Obsługa rynku nieruchomości ^Δ	3001,92	3543,17	4264,34	4493,71	4767,60
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2710,74	3364,43	4157,16	4467,21	4984,56
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	2246,60	2791,07	3616,45	3778,79	3782,60
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3934,71	4577,35	5725,10	6228,33	6228,33
Edukacja	3326,80	4055,55	4785,50	5198,33	5215,90
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3191,67	3627,06	4753,90	5226,28	5348,02
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2801,90	3335,78	4096,62	4272,75	4335,46
Pozostała działalność usługowa	2186,33	2648,90	3296,48	3702,56	4015,63

Tabela 20 - Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w woj. opolskim Źródło: [1]

Mimo pozytywnego trendu, wartości wynagrodzeń odnotowywane w regionie, są niższe niż średnio w Polsce. Wynagrodzenia przekraczające wartość przeciętną w województwie odnotowano w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim i krapkowickim oraz m. Opolu (Wykres 1). W grupie powiatów, w których wystąpiły najniższe wynagrodzenia znalazły się: prudnicki, oleski, nyski oraz głubczycki. Najwyższe wynagrodzenia otrzymali pracownicy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (109,7% przeciętnego wynagrodzenia w regionie), a najniższe w powiecie prudnickim (87,5%). Różnica między wynagrodzeniami w tych powiatach wynosiła 1126,03 zł [72].

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Mapa 59 - Wykres 44 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. Źródło: [3]

Emerytury i renty

W 2021 r. emerytury i renty z ZUS otrzymywało 188,9 tys. osób, a ich liczba w stosunku do roku poprzedniego była o 0,2% niższa, natomiast w odniesieniu do 2010 r. była o 2,2% wyższa. W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się liczba emerytów o 11,7%, a zmniejszyła liczba rencistów otrzymujących świadczenia z tytułu niezdolności do pracy (o 51,4%) oraz liczba osób pobierających renty rodzinne (o 4,8%). W 2021 r. najliczniejszą grupę

świadczeniobiorców ZUS w woj. opolskim stanowili emeryci (78,4% całej zbiorowości), a najmniejszą – osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy (5,0%). Emerytury i renty rolnicze w 2021 r. pobierało 20,9 tys. osób, tj. o 32,0% mniej niż w 2010 r. Największy spadek (o 33,2%) zaobserwowano w przypadku emerytów, a następnie wśród osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy (o 25,5%). Liczba osób otrzymujących renty rodzinne zmniejszyła się o 15,6%. Podobnie jak w przypadku świadczeń wypłacanych przez ZUS, przeważali emeryci, przy czym ich odsetek wynosił 85,9%. Najmniejszy udział wśród świadczeniobiorców KRUS stanowiły osoby pobierające renty rodzinne (3,4%).

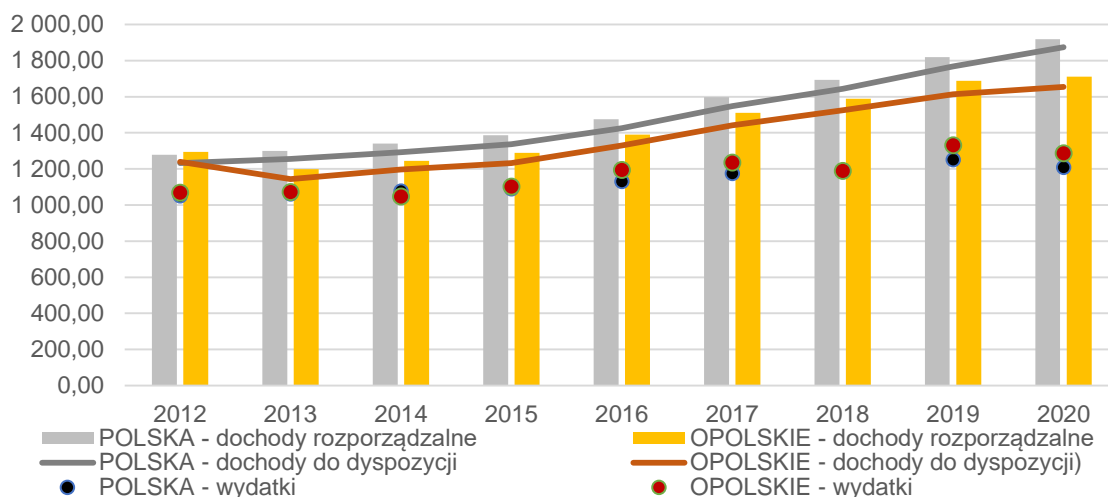
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS w regionie w 2021 r. wynosiła 2520,79 zł i była niższa w relacji do analogicznego świadczenia w kraju o 33,80 zł, tj. o 1,3%. Z kolei analogiczne świadczenie wypłacane przez KRUS wyniosło 1465,88 zł, przy średniej dla kraju 1428,84 zł, co oznacza, że świadczenia wypłacane przez KRUS w regionie były wyższe o 2,6%. Powyższe wskazuje, że wysokość świadczeń wypłacanych przez ZUS w woj. opolskim w 2021 r. kształtowała się poniżej średniej krajowej, natomiast realizowanych przez KRUS osiągała poziom wyższy niż średnio w Polsce. Emerytura wypłacana przez ZUS była niższa niż średnia krajowa o 1,8%, renta z tytułu niezdolności do pracy – o 1,3%, a renta rodzinna – o 2,3%. W przypadku świadczeń KRUS, były one wyższe od średniej krajowej kolejno o: emerytura – 1,9%, renta z tytułu niezdolności do pracy – 3,2%, renta rodzinna – 3,3%. Pod względem przeciętnej emerytury i renty wypłacanych z obu wskazanych powyżej źródeł, woj. opolskie uplasowało się na 5 miejscu w kraju [72].

Dochody rozporządzone gospodarstw domowych

W 2020 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny⁶⁰ na 1 osobę w regionie wzrósł w stosunku do 2019 r. o 1,4% (w kraju o 5,5%) i ukształtował się na poziomie 1711,34 zł (przy średniej dla kraju 1919,21 zł). Na dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego składają się przede wszystkim dochody z pracy najemnej oraz dochody ze świadczeń społecznych. W 2020 r. udział tych dochodów w dochodzie rozporządzalnym ogółem w regionie wynosił odpowiednio: 50,9% i 36,2% (w kraju: 53,0% i 32,2%). Wartość dochodu do dyspozycji w 2020 r. wyniosła w Opolskiem 1653,76 zł, przy średniej dla kraju 1874,24 zł. [61] W przypadku wartości obu wskaźników, województwo uplasowało się na 14 miejscu. Z kolei przeciętne miesięczne wydatki per capita wyniosły 1287,33 zł i były wyższe niż średnia dla kraju o 77,75 zł.

⁶⁰ Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne [72].

⁶¹ Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności [91]

Wykres 44 - Wykres 45 Przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne i do dyspozycji oraz wydatki per capita (w zł) Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Stopień zagrożenia ubóstwem

Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim (wg stanu na 31 grudnia 2020 r.), opracowano na podstawie tzw. metody wzorca rozwoju – ekonometryczno-statystycznego narzędzia badawczego, pozwalającego na uporządkowanie wszystkich gmin woj. opolskiego wg stopnia zagrożenia tym zjawiskiem, tj. od najbardziej do najmniej zagrożonych ubóstwem.[62]

Do obliczenia tego stopnia w poszczególnych gminach w woj. opolskim zastosowano cztery zmienne (odniesione do liczby ludności gminy), związane z rynkiem pracy i pomocą społeczną. Są to:

- liczba zarejestrowanych bezrobotnych (ogółem na terenie gminy) – wskaźnik bezrobocia;
- liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa (wskaźnik niskich dochodów);
- liczba osób w rodzinach niepełnych, objętych pomocą społeczną (wskaźnik rodzin niepełnych);
- liczba osób w rodzinach wielodzietnych, objętych pomocą społeczną (wskaźnik rodzin wielodzietnych).

Dobór powyższych wskaźników uzasadniają badania zjawiska ubóstwa, prowadzone od wielu lat w Polsce przez Główny Urząd Statystyczny. Potwierdzają one, że zjawisko to

⁶² Szczegółowe wyjaśnienia metody przyjętej do obliczenia zagrożenia ubóstwem w gminach w woj. opolskim zamieszczono w analizie *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju*, marzec 2012 (więcej na stronie internetowej ROPS w Opolu pod adresem <http://ops.rops-opole.pl/wp-content/uploads/analizy/ubostwo/Stopien%20zagrozenia%20ubostwem%202011%20r.pdf>).

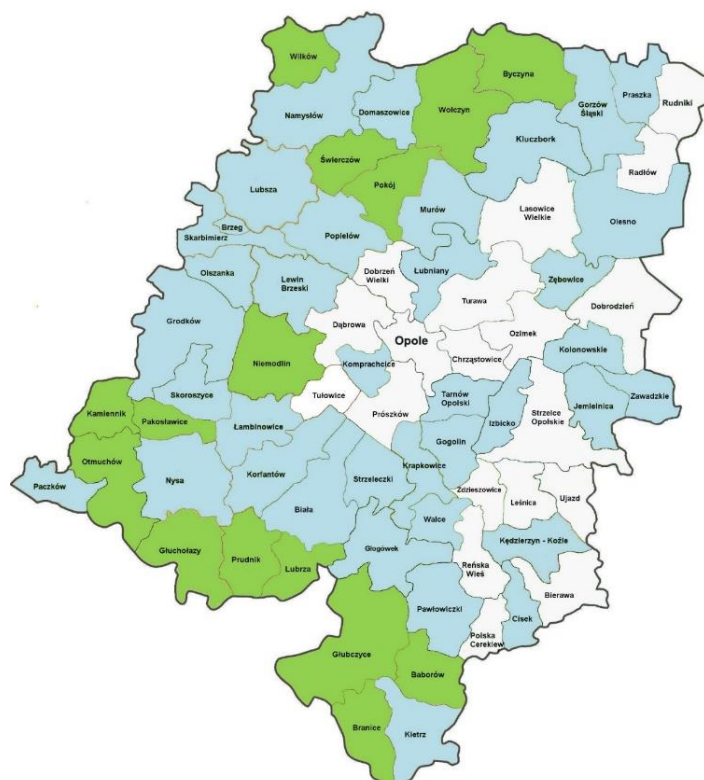
ściśle powiązane jest z bezrobociem, niskimi dochodami rodziny (ze źródeł niezarobkowych) oraz wielodzietnością i niepełnosprawnością.[63]

W oparciu o metodę wzorca rozwoju, wykorzystującą powyższe zmienne, ustalono dla każdej gminy wskaźnik wzorca rozwoju, określający stopień zagrożenia ubóstwem.

Wskaźnik ten mieści się w przedziale od 0 do 1, przy czym wskaźniki bliskie 0 określają najwyższe zagrożenie ubóstwem, a bliskie 1 – zagrożenie najmniejsze.

W ramach tego wzorca wyodrębniono 4 poziomy zagrożenia ubóstwem: wysoki (0,000 – 0,500), umiarkowany (0,501 – 0,600), niski (0,601 – 0,700) oraz bardzo niski (0,701 – 1).

Analiza nie odzwierciedla potencjału ekonomicznego gmin lub zamożności jego mieszkańców. Wskazuje jedynie na zagrożenie występowania ubóstwem w ujęciu terytorialnym, przy uwzględnieniu 4 przyjętych zmiennych.

Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2020 r.

Mapa 60 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim - stan na 31.12.2020 r.

⁶³ Zob. więcej: *Ubóstwo w Polsce w latach 2015 i 2016*, GUS, Warszawa 2017
file:///C:/Users/UYTKOW-1/AppData/Local/Temp/ubostwo_w_polsce_w_latach_2015-2016.pdf (10.03.2021 r.) oraz *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, GUS, Warszawa 2013
http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (20.04.2021 r.).

Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2020 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)	Lp.	Gmina	Wskaźnik miernika rozwoju w 2020 r. (stopień zagrożenia ubóstwem)
1.	Prószków	1,000	37.	Jemielnica	0,647
2.	Radłów	0,912	38.	Namysłów	0,643
3.	Chrzastowice	0,896	39.	Domaszowice	0,641
4.	Bierawa	0,849	40.	Popielów	0,640
5.	Dąbrowa	0,826	41.	Cisek	0,639
6.	Turawa	0,780	42.	Skarbimierz	0,638
7.	Rudniki	0,759	43.	Korfantów	0,637
8.	Strzelce Op.	0,759	44.	Skoroszyce	0,634
9.	Dobrodzień	0,745	45.	Nysa	0,634
10.	Zdzieszowice	0,743	46.	Pawłowiczki	0,633
11.	Dobrzeń Wlk.	0,738	47.	Murów	0,632
12.	Opole	0,730	48.	Gorzów Śl.	0,632
13.	Ozimek	0,720	49.	Łambinowice	0,621
14.	Tułowice	0,714	50.	Kluczbork	0,617
15.	Reńska Wieś	0,713	51.	Krapkowice	0,616
16.	Ujazd	0,713	52.	Zębowice	0,610
17.	Polska Cerekiew	0,709	53.	Kietrz	0,608
18.	Leśnica	0,702	54.	Brzeg	0,603
19.	Lasowice Wlk.	0,701	55.	Kędzierzyn-Koźle	0,602
20.	Gogolin	0,699	56.	Paczków	0,601
21.	Walce	0,695	57.	Pokój	0,599
22.	Izbicko	0,692	58.	Glucholązy	0,597
23.	Olszanka	0,688	59.	Wołczyn	0,596
24.	Praszka	0,687	60.	Wilków	0,595
25.	Tarnów Op.	0,672	61.	Niemodlin	0,594
26.	Olesno	0,669	62.	Pakosławice	0,594
27.	Lewin Brzeski	0,668	63.	Branice	0,593
28.	Grodków	0,666	64.	Byczyna	0,592
29.	Kolonowskie	0,660	65.	Lubrza	0,591

30.	Łubniany	0,658	66.	Otmuchów	0,589
31.	Lubsza	0,657	67.	Głubczyce	0,588
32.	Głogówek	0,655	68.	Prudnik	0,587
33.	Strzeleczyki	0,652	69.	Baborów	0,587
34.	Biała	0,651	70.	Świerczów	0,585
35.	Zawadzkie	0,649	71.	Kamiennik	0,577
36.	Komprachcice	0,649			

bardzo niski	niski	umiarkowany	wysoki
--------------	-------	-------------	--------

Tabela 21 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2020 r. – układ gminny

Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik	Lp.	Powiat / Gmina	Wskaźnik
BRZEG			OLESNO		
1.	Brzeg	0,603	1.	Dobrodzień	0,745
2.	Skarbimierz	0,638	2.	Gorzów Śl.	0,632
3.	Grodków	0,666	3.	Olesno	0,669
4.	Lewin Brzeski	0,668	4.	Praszka	0,687
5.	Lubsza	0,657	5.	Radłów	0,912
6.	Olszanka	0,688	6.	Rudniki	0,759
GŁUBCZYCE			7.	Zębowice	0,610
1.	Baborów	0,587	OPOLE		
2.	Branice	0,593	1.	Chrzastowice	0,896
3.	Głubczyce	0,588	2.	Dąbrowa	0,826
4.	Kietrz	0,608	3.	Dobrzeń Wik.	0,738
KĘDZIERZYN - KOŹLE			4.	Komprachcice	0,649
1.	Kędzierzyn-Koźle	0,602	5.	Łubniany	0,658
2.	Bierawa	0,849	6.	Murów	0,632
3.	Cisiek	0,639	7.	Niemodlin	0,594
4.	Pawłowiczki	0,633	8.	Ozimek	0,720
5.	Polska Cerekiew	0,709	9.	Popielów	0,640
6.	Reńska Wieś	0,713	10.	Prószków	1

KLUCZBORK		11.	Tarnów Op.	0,672	
1.	Byczyna	0,592	12.	Tułowice	0,714
2.	Kluczbork	0,617	13.	Turawa	0,780
3.	Lasowice Wlk.	0,701			
4.	Wolczyn	0,596	1.	OPOLE MIASTO	0,730
KRAPKOWICE		PRUDNIK			
1.	Gogolin	0,699	1.	Biała	0,651
2.	Krapkowice	0,616	2.	Głogówek	0,655
3.	Strzeleczyki	0,652	3.	Lubrza	0,591
4.	Walce	0,695	4.	Prudnik	0,587
5.	Zdzieszowice	0,743	STRZELCE OP.		
NAMYSŁÓW		1.	Izbicko	0,692	
1.	Domaszowice	0,641	2.	Jemielnica	0,647
2.	Namysłów	0,643	3.	Kolonowskie	0,660
3.	Pokój	0,599	4.	Leśnica	0,702
4.	Świerczów	0,585	5.	Strzelce Op.	0,759
5.	Wilków	0,595	6.	Ujazd	0,713
NYSA		7.	Zawadzkie	0,649	
1.	Głucholazy	0,597	<u>Stopień zagrożenia ubóstwem</u>		
2.	Kamiennik	0,577	bardzo niski		
3.	Korfantów	0,637	niski		
4.	Łambinowice	0,621	umiarkowany		
5.	Nysa	0,634	wysoki		
6.	Otmuchów	0,589			
7.	Paczków	0,601			
8.	Pakosławice	0,594			
9.	Skoroszyce	0,634			

Tabela 22 - Tabela 5. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2020 r. – układ powiatowy

Metoda *wzorca rozwoju* pozwoliła ustalić, że – tak samo jak w latach 2017-2019, w roku 2020 brak było w woj. opolskim gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem.

Umiarkowany stopień ubóstwa odnotowano w 15 gminach, zlokalizowanych w powiatach:

- nyskim (4 gminy: Głuchołazy, Kamiennik, Otmuchów i Pakosławice);
- namysłowskim (3 gminy: Pokój, Świerczów i Wilków);
- głubczyckim (3 gminy: Baborów, Branice i Głubczyce);
- kluczborskim (2 gminy: Byczyna i Wołczyn);
- prudnickim (2 gminy: Lubrza i Prudnik);
- opolskim (Niemodlin).

Niski stopień ubóstwa występuje w 37 gminach, znajdujących się powiatach:

- brzeskim (wszystkie 6 gmin: Brzeg, Skarbimierz, Grodków, Lewin Brzeski, Lubsza i Olszanka);
- nyskim (5 gmin: Korfantów, Łambinowice, Nysa, Paczków i Skoroszyce);
- opolskim (5 gmin: Komprachcice, Łubniany, Murów, Popielów i Tarnów Op.);
- strzeleckim (4 gminy: Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie i Zawadzkie);
- oleskim (4 gminy: Gorzów Śl., Olesno, Praszka i Zębowice);
- krapkowickim (4 gminy: Gogolin, Krapkowice, Strzeleczyki i Walce);
- kędzierzyńsko-kozielskim (3 gminy: Kędzierzyn-Koźle, Cisek i Pawłowiczki);
- namysłowskim (2 gminy: Domaszowice i Namysłów);
- prudnickim (2 gminy: Biała i Głogówek);
- głubczyckim (Kietrz);
- kluczborskim (Kluczbork);

Natomiast bardzo niski stopień zagrożenia ubóstwem odnotowano w 19 gminach w następujących powiatach:

- opolskim (7 gmin: Chrząstowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wlk., Ozimek, Prószków, Tułowice i Turawa);
- kędzierzyńsko-kozielskim (3 gminy: Bierawa, Polska Cerekiew i Reńska Wieś);
- strzeleckim (3 gminy: Leśnica, Strzelce Op. I Ujazd);
- oleski (3 gminy: Dobrodzień, Radów i Rudniki);
- kluczborski (Lasowice Wlk.);
- krapkowicki (Zdzieszowice);
- Opole Miasto.

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., odnotowano istotne, pozytywne zmiany w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem:

- o 14 wzrosła (z 5 do 19) liczba gmin o *bardzo niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- także o 14 wzrosła (z 23 do 37) liczba gmin o *niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- o 28 (z 43) zmniejszyła się liczba gmin, które zaliczono do grupy o *umiarkowanym* stopniu zagrożenia,
- **żadna gmina** (tak samo jak w latach 2017-2019) **nie znalazła się w grupie wysokiego stopnia zagrożenia ubóstwem**, co oznacza, że w większości samorządów umocniły się występujące w poprzednich latach wskaźniki *miary rozwoju*.

Powyższe zmiany świadczą o istotnym utrwaleniu (a w 2020 r. zauważalnej poprawie) korzystnej sytuacji w obszarze problemów ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim. W 2020 r. zdecydowana większość gmin miała lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2019 r., co przełożyło się na zmniejszoną liczbę gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem na rzecz większych grup gmin o niskim i bardzo niskim stopniu ubóstwa (mimo, że jeden ze wskaźników, tj. bezrobocie, wzrósł w 2020 r., w przeciwieństwie do pozostałych, nadal zmniejszających się lub podobnych do ubiegłych lat, wskaźników, przyjętych do obliczania ubóstwa). Sytuacja, w której wzrost liczby bezrobotnych ma ograniczony, a w zasadzie znikomy wpływ na wyliczone w 2020 r. wskaźniki ubóstwa dla poszczególnych gminach województwa, to wyjątkowe zdarzenie, nie notowane w poprzednich latach. Wcześniej ta zmienna znacząco wpływała na obliczane wskaźniki ubóstwa, szczególnie w przypadku równoczesnego wzrostu innych zmiennych z obszaru pomocy społecznej. Oznacza to, że w 2020 r. siła wskaźnika bezrobocia została zniwelowana przez pozostałe, w dalszym ciągu spadające wskaźniki, a większa liczba zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożyła się na zwiększone wsparcie udzielane przez system pomocy społecznej.

Niemniej należy zaznaczyć, że - na podstawie przeprowadzanych analiz z poprzednich lat, zmiana w znacznej części gmin jednego ze wskaźników, np. osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, może wpłynąć na pogorszenie się ich miary rozwoju i usytuowanie w innych niż dotychczas grupach zagrożenia ubóstwem. Zwłaszcza, że w 2019 r. gminy miały zbliżone lub nieznacznie lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2018 r., a większość z nich była w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem i tylko nieznacznie przekraczała połowę miernika rozwoju, tj. 0,500 - wyznaczającej granicę zagrożenia ubóstwem w stopniu wysokim).

Wśród czynników, które w 2020 r. miały znaczny wpływ na utrwalenie korzystnych wskaźników społecznych, należy wymienić kolejne zmniejszenie się liczby świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej (o ponad 39% od 2014 r., w tym w 2020 r. - w porównaniu do 2019 r., o kolejne 8%). Natomiast w przypadku bezrobocia, w większości gmin wzrost ten liczył średnio ok. 20 osób (gminy wiejskie) i ok. 63 osoby (gminy miejsko-wiejski), co w skali wojewódzkiej spowodowało zauważalne zwiększenie się zarejestrowanych bezrobotnych (o ponad 19%), choć w samych gminach miało to ograniczone znaczenie (na 71 gmin województwa w 6 zanotowano nawet spadek liczby bezrobotnych, jednak liczył on od kilku do kilkunastu osób).

W konsekwencji, wpłynęło to na 4 zmienne, przyjęte do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem, oraz - wyliczony na ich podstawie, wskaźnik miernika rozwoju dla poszczególnych gmin.

W 2020 r. najniższa wartość miary rozwoju wyniosła 0,577, tj. o 63 pkt więcej niż w 2019 r. (0,514).

2.10 Infrastruktura na OW

Sieć wodociągowa.

Informacje ogólne dotyczące % pow. OW objętych siecią wodociągową i kanalizacyjną.

Sieć wodociągowa na obszarze województwa opolskiego charakteryzuje się wysokim stopniem zwodociągowania. Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli poniżej można stwierdzić, iż przeważająca większość mieszkańców województwa, bo aż 97% korzystała z sieci wodociągowej w 2020 r.

Podobna sytuacja zaistniała na obszarach wiejskich, gdzie na rok 2020 r. aż 95,2% mieszkańców obszarów wiejskich na terenie województwa korzystała z sieci wodociągowej.

Można zauważyć rosnący trend w rozbudowie sieci wodociągowej w województwie, gdyż od 2010 r. ilość mieszkańców korzystająca z wodociągów wzrosła z 94,5% do 97% w 2020 r. Analogicznie do powyższego na obszarach wiejskich od 2010r. odsetek osób eksploatujących sieci wodociągowe wzrósł z 91,3% do 95,2% w roku 2020 r., co stanowi wzrost o 3,9%.

Podkreślić należy, iż w 9 z 11 powiatów woj. opolskiego z sieci wodociągowej korzysta 100% ludności z obszarów wiejskich. Natomiast najniższy stopień zwodociągowania występuje w powiatach nyskim (98,70%) i oleskim (98,06%).

Natomiast wykorzystanie sieci wodociągowej we wszystkich powiatach nie spada poniżej 99,71%.

Olesno - obszar wiejski	100	Tarnów Opolski	100	Baborów - obszar wiejski	100	Skoroszyce	100
Dąbrowa	100	Tułowice	100	Strzeleczyki	100	Głubczyce - obszar wiejski	100
Olszanka	100	Kietrz - obszar wiejski	100	Powiat brzeski	100	Rudniki	100
Reńska Wieś	100	Powiat strzelecki	100	Skarbimierz	100	Radłów	100
Gogolin - obszar wiejski	100	Świerczów	100	Chrzastowice	100	Powiat kluczborski	100
Wilków	100	Powiat kędzierzyńsko- kozielski	100	Turawa	100	Byczyna - obszar wiejski	100
Korfantów - obszar wiejski	100	Krapkowice - obszar wiejski	100	Ujazd - obszar wiejski	100	Kluczbork - obszar wiejski	100
Niemodlin - obszar wiejski	100	Powiat krapkowicki	100	Lubsza	100	Nysa - obszar wiejski	100
Ozimek - obszar wiejski	100	Zdzieszowice - obszar wiejski	100	Powiat namysłowski	100	Branice	100
Popielów	100	Walce	100	Namysłów - obszar wiejski	100	Murów	100
Izbicko	100	Głogówek - obszar wiejski	100	Pakosławice	100	Pokój	100
Jemielnica	100	Lubrza	100	Łubniany	100	Biała - obszar wiejski	100
Leśnica - obszar wiejski	100	Łambinowice	100	Polska Cerekiew	100	Gorzów Śląski - obszar wiejski	100
Zawadzkie - obszar wiejski	100	Powiat opolski	100	Lewin Brzeski - obszar wiejski	100	Powiat nyski	98,70
Pawłowiczki	100	Strzelce Opolskie - obszar wiejski	100	Cisek	100	Powiat oleski	98,06
Domaszowice	100	Otmuchów - obszar wiejski	100	Dobrzeń Wielki	100	Głuchołazy - obszar wiejski	94,12
Paczków - obszar wiejski	100	Prudnik - obszar wiejski	100	Wolczyn - obszar wiejski	100	Dobrodzień - obszar wiejski	93,75

Bierawa	100	Praszka - obszar wiejski	100	Powiat prudnicki	100	Kamiennik	92,31
Komprachcice	100	Kolonowskie - obszar wiejski	100	Lasowice Wielkie	100	Zębowice	88,89
Prószków - obszar wiejski	100	Grodków - obszar wiejski	100	Powiat głubczycki	100		

Tabela 23 - Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do wodociągów.

Sieć wodociągowa na 100 km² w 2016 r.

Na podstawie danych GUS dotyczących sieci wodociągowej na 100 km² w 2020 r. można zauważyć, iż gęstość sieci wodociągowej jest niejednorodna. Największa gęstość sieci wodociągowej występuje w granicach powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego oraz w granicach powiatu opolskiego i wynoszą w większości 104 – 137 km na 100km² oraz w niektórych rejonach aż 137 – 172 km na 100km².

Ponadto dosyć gęste natężenie sieci wodociągowej, wynoszącej od 95 – 121 km na 100 km² występuje częściowo w granicach powiatu oleskiego, strzeleckiego, krapkowickiego oraz w powiecie nyskim.

Natomiast obszary o najmniejszej gęstości sieci wodociągowej wynoszącej od 23 do 69 km na 100km² znajdują się w granicach powiatu głubczyckiego, brzeskiego, kluczborskiego i strzeleckiego.

Sieć kanalizacyjna

Łączna ilość mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarze województwa opolskiego wynosiła 73,9% w roku 2020 r.

Jednakże **na terenach wiejskich** odsetek ludności wykorzystującej kanalizację jest znacznie niższy i wynosił **53,6%** w roku 2020 r.

Natomiast można zauważyć, iż wykorzystanie sieci kanalizacyjnej zarówno na obszarach miejskich i wiejskich rośnie w stosunku do lat poprzednich w efekcie czego od 2010 r. odsetek mieszkańców wykorzystujących sieć kanalizacji na obszarach wiejskich zwiększył się z 28,3% do 53,6% w roku 2020 r.

Najwięcej mieszkańców województwa korzystających z sieci kanalizacyjnej występuje w powiecie strzeleckim i wynosi 72,31%. Ponadto mocno skanalizowane obszary występują w powiecie opolskim (66,44%), brzeskim (66,34%) oraz kędzierzyńsko-kozielskim (64,94%).

Natomiast najłabiej skanalizowany obszar występuje w powiatach prudnickim (10,96%), oleskim (23,30%) oraz kluczborskim (23,11%). Równie niska liczba ludności korzystającej z kanalizacji występuje w powiecie namysłowskim (33,75%), głubczyckim (37,08%) i nyskim (37,66%)

Wykorzystanie przez mieszkańców sieci kanalizacyjnej w powiatach województwa opolskiego jest silnie zróżnicowane. W wielu powiatach odsetek ten nie przekracza połowy i wynosi od 10,96% do 37,66%.

Olszanka	100	Łubniany	72,73	Głubczyce - obszar wiejski	44,44	Cisek	21,43
Jemielnica	100	Powiat strzelecki	72,31	Rudniki	42,86	Świerczów	18,18
Zawadzkie - obszar wiejski	100	Lasowice Wielkie	69,23	Wilków	41,67	Głogówek - obszar wiejski	18,18
Bierawa	100	Gogolin - obszar wiejski	66,67	Prudnik - obszar wiejski	40,00	Pakosławice	16,67
Komprachcice	100	Zdzieszowice - obszar wiejski	66,67	Skoroszyce	40,00	Łambinowice	15,38
Prószków - obszar wiejski	100	Walce	66,67	Powiat nyski	37,66	Kamiennik	15,38
Tułowice	100	Lubsza	66,67	Praszka - obszar wiejski	37,50	Niemodlin - obszar wiejski	14,81
Kolonowskie - obszar wiejski	100	Powiat opolski	66,44	Powiat głubczycki	37,08	Otmuchów - obszar wiejski	14,29
Skarbimierz	100	Powiat brzeski	66,34	Baborów - obszar wiejski	36,36	Dobrodzień - obszar wiejski	12,50
Turawa	100	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	64,94	Gorzów Śląski - obszar wiejski	35,71	Radłów	11,11
Ujazd - obszar wiejski	100	Izbicko	63,64	Lewin Brzeski - obszar wiejski	35,00	Powiat prudnicki	10,96
Dobrzeń Wielki	100	Krapkowice - obszar wiejski	63,64	Powiat namysłowski	33,75	Paczków - obszar wiejski	8,33
Nysa - obszar wiejski	100	Strzelce Opolskie - obszar wiejski	63,64	Kluczbork - obszar wiejski	30,43	Pokój	7,69
Głuchołazy - obszar wiejski	94,12	Powiat krapkowicki	60,42	Wolczyn - obszar wiejski	30,00	Olesno - obszar wiejski	5,56

Ozimek - obszar wiejski	92,31	Grodków - obszar wiejski	60,00	Powiat kluczborski	29,11	Byczyna - obszar wiejski	4,36
Chrzastowice	88,89	Polska Cerekiew	53,85	Branice	28,57	Korfantów - obszar wiejski	4,35
Popielów	75,00	Namysłów - obszar wiejski	50,00	Domaszowice	25,00	Lubrza	0
Tarnów Opolski	75,00	Dąbrowa	46,15	Kietrz - obszar wiejski	25,00	Biała - obszar wiejski	0
Pawłowiczki	73,91	Strzeleczyki	46,15	Murów	25,00	Zębowice	0
Reńska Wieś	73,33	Leśnica - obszar wiejski	45,45	Powiat oleski	23,30		

Tabela 24 - Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do kanalizacji.

Na podstawie danych GUS dotyczących sieci kanalizacyjnej na 100 km² w 2016 r. stwierdzić należy, iż największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej występuje w centralnej części województwa, w granicach powiatu opolskiego, gdzie istnieje od 103 do 155 km sieci kanalizacyjnej na 100 km².

Ponadto występują obszary uzbrojone od 105 do 109 km sieci wodociągowej na 100 km² w części środkowo-wschodniej w granicach powiatu strzeleckiego.

Natomiast obszary o najmniejszym zagęszczeniu sieci kanalizacyjnej wynoszącej od 0 do 50 km na 100 km² charakteryzują się sporym rozproszeniem na obszarze Województwa Opolskiego. Jednakże największy obszar o najniższym uzbrojeniu terenu w kanalizację zauważyć można w granicach powiatów: oleskiego, prudnickiego, kluczborskiego, namysłowskiego i głubczyckiego.

Jakość dróg lokalnych i systemy transportu zbiorowego na OW umożliwiającego dojazd do najbliższego miasta zarówno liczącego 5-10 tys. mieszkańców, 10-20 tys. mieszkańców i pow. 20 tys. mieszkańców

Sieć gminnych dróg w województwie opolskim tworzyło łącznie 7630,6 km dróg w 2020 roku. W stosunku do 2010 roku, w którym długość gminnej infrastruktury drogowej wynosiła 8077,8 km dostrzec należy, iż ubyło 447,2 km sieci dróg gminnych.

Łączną długość dróg gminnych o nawierzchni twardej w województwie opolskim wynosiła 3184,5 km w 2020 r., a w roku 2010 wynosiła 3102,7 km. Przyrost dróg o nawierzchni na obszarze województwo opolskiego twardej w latach 2010-2020 wyniósł 81,8 km.

Region charakteryzujący się najdłuższą siecią dróg gminnych o nawierzchni twardej stanowi powiat opolski, który w 2020 roku posiadał 457,7 km dróg.

Wyszczególnienie	O nawierzchni twardej										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
opolskie	3102,7	2993,9	3033,3	3020,5	2916,0	2937,5	2965,0	3016,2	3065,8	-	3184,5
Powiat brzeski	191,3	204,9	211,9	213,7	167,9	173,8	180,2	221,2	223,7	-	229,5
Powiat głubczycki	210,0	200,6	201,0	201,1	202,5	179,6	182,2	183,1	178,1	-	186,0
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	264,1	281,3	284,0	285,0	302,5	303,4	303,4	346,1	346,4	-	330,8
Powiat kluczborski	133,5	135,5	91,9	94,4	95,6	119,6	119,3	120,2	142,8	-	184,6
Powiat krapkowicki	287,4	285,2	293,9	296,4	293,9	307,8	285,9	237,0	240,1	-	249,7
Powiat namysłowski	139,4	128,6	139,4	123,6	120,3	124,0	123,3	126,7	127,9	-	128,1
Powiat nyski	378,6	336,5	337,2	338,6	260,7	235,0	241,6	243,0	255,5	-	312,5
Powiat oleski	298,3	305,7	319,8	324,7	331,3	342,8	358,6	362,1	366,6	-	373,5
Powiat opolski	595,7	470,4	478,1	468,6	465,2	472,7	488,0	458,2	461,0	-	457,7
Powiat prudnicki	144,1	144,9	145,2	145,2	145,2	145,2	148,4	135,0	139,4	-	142,2
Powiat strzelecki	330,3	335,0	335,3	332,0	334,1	337,6	338,7	341,5	341,7	-	346,6
Powiat Opole m.	130,0	165,3	195,6	196,5	196,5	196,5	195,4	241,5	242,6	-	242,3

Tabela 25 - Sieć dróg gminnych o nawierzchni twardej

Ponadto najlepiej rozwiniętą długość sieci drogowej o nawierzchni twardej w 2020 r. posiadały powiaty kędzierzyńsko-kozielski (330,8 km), oleski (373,5 km) oraz strzelecki (346,6 km).

Obszarem o najmniej rozwiniętej sieci drogowej w gminach o nawierzchni twardej stanowi powiat namysłowski posiadający 128,1 km ww. dróg oraz powiat prudnicki, posiadający 142,2 takich dróg.

Łączną długość dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej w województwie opolskim wynosiła 2755,4 km w 2020 r. a w roku 2010 wynosiła 2341,9 km. Przyrost dróg o nawierzchni na obszarze województwo opolskiego twardej ulepszonej w latach 2010-2020 wyniósł 413,5 km.

Podobnie jak w przypadku dróg o nawierzchni twardej, obszarem najbardziej rozbudowanym pod względem długości dróg o nawierzchni twardej ulepszonej stanowi powiat opolski, w którym istniało 376,1km dróg w 2020 roku.

Ponadto obszarami podobnie zainwestowanymi w drogi o powierzchni twardej ulepszonej są powiat oleski (317,4 km), strzelecki (300,2 km), kędzierzyńsko-kozielski (313,6 km).

Natomiast obszarem charakteryzującym się najmniejszą ilością dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej jest powiat namysłowski (93,6 km).

Wyszczególnienie	O nawierzchni twardej ulepszonej										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
opolskie	2341,9	2353,8	2387,1	2400,7	2429,7	2472,6	2528,6	2592,4	2651,0	-	2755,4
Powiat brzeski	130,6	144,2	151,2	153,0	150,2	156,2	162,4	192,8	196,4	-	199,1
Powiat głubczycki	183,7	184,2	185,4	184,9	185,0	167,5	164,6	166,1	167,1	-	174,7
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	246,4	263,7	266,5	267,5	280,9	283,0	282,9	331,8	332,1	-	313,6
Powiat kluczborski	107,0	107,4	72,8	75,3	77,5	96,1	95,8	96,7	116,4	-	118,4
Powiat krapkowicki	234,9	231,1	241,5	243,6	242,3	254,7	263,0	218,8	221,3	-	235,3
Powiat namysłowski	86,7	79,5	77,0	82,1	82,5	83,2	85,9	90,7	91,9	-	93,6
Powiat nyski	263,7	220,1	218,6	220,0	220,9	199,0	202,9	210,5	224,3	-	264,8
Powiat oleski	241,6	253,5	267,3	271,2	280,7	294,3	297,7	302,3	310,4	-	317,4
Powiat opolski	349,7	328,5	333,9	326,0	331,8	336,8	366,3	335,5	338,0	-	376,1
Powiat prudnicki	120,3	121,1	121,1	121,1	121,1	121,1	124,3	114,7	119,1	-	119,6
Powiat strzelecki	255,3	255,8	257,7	260,1	260,4	284,9	288,0	291,0	292,0	-	300,2
Powiat Opole m.	122,0	164,7	195,0	195,9	195,8	195,8	194,8	241,5	242,0	-	242,6

Tabela 26 – Sieć dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej

Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej w województwie opolskim wynosiła 1690,7 km w 2020 roku. Zauważyć można wyraźny spadek długości dróg gruntowych w gminach między 2010 rokiem (2633,2 km) a 2020 r. o 942,5 km (1690,7 km).

Najwięcej dróg gruntowych występuje w powiecie nyskim - 662,3. Najmniej dróg o nawierzchni gruntowej znajduje się w powiecie kluczborskim gruntowych (7,4 km)

Wyszczególnienie	O nawierzchni gruntowej										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
opolskie	2633,2	2654,7	2665,3	1908,0	2348,5	1879,0	1853,8	1774,5	1774,0		1690,7
Powiat brzeski	166,5	142,6	142,8	142,3	202,5	202,3	207,0	205,4	205,9		201,6
Powiat głubczycki	611,3	611,3	517,5	511,6	498,4	65,0	65,0	64,7	64,9		65,7
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	49,4	53,9	51,2	57,4	54,8	51,9	51,9	48,8	48,7		42,6
Powiat kluczborski	113,8	114,8	60,5	61,2	61,3	61,5	61,7	36,0	35,1		7,4
Powiat krapkowicki	71,6	68,8	69,3	67,0	63,7	61,6	30,8	33,2	34,1		38,5
Powiat namysłowski	148,2	149,8	316,1	114,3	114,6	113,9	106,9	296,1	103,2		102,9
Powiat nyski	599,9	812,2	824,2	239,4	697,1	662,8	682,0	681,0	681,0		662,3
Powiat oleski	174,8	174,9	163,3	163,2	160,3	159,0	117,7	117,1	115,4		114,5
Powiat opolski	393,5	271,4	269,0	251,6	251,5	249,8	280,1	277,5	281,4		252,4
Powiat prudnicki	98,1	90,7	90,7	90,7	90,7	90,7	90,7	45,6	45,6		43,5
Powiat strzelecki	151,1	151,7	146,9	141,5	139,8	146,7	146,2	144,1	141,1		141,7
Powiat m. Opole	77,0	12,9	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8	17,7	17,6		17,6

Tabela 27 - Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej

Linie komunikacji miejskiej na terenach wiejskich w województwie opolskim stanowiły łącznie 246,9 km długości w roku 2020.

Zauważalny jest spadek długości linii komunikacji miejskiej na terenach wiejskich w latach 2016 - 2017 z 241 km do 201 km. Wzrost długości linii komunikacji miejskiej na terenach wiejskich nastąpił w latach 2018 - 2020 i wyniósł 46 kilometrów nowych linii komunikacji miejskiej na wsi.

Największa intensywność w rozwoju komunikacji miejskiej na obszarze wiejskim nastąpiła między 2018 a 2019 rokiem, gdzie z 201 km rozwinięto sieć do 225 km (24 km) oraz między 2019 a 2020 rokiem, gdzie z 225 km przybyło 22 km i osiągnięto łączną długość 247 km w 2020 roku.

Zatem można stwierdzić, iż rozwój linii komunikacji miejskiej na obszarach wiejskich od roku 2012 postępował w niewielkim zakresie.

LINIE KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ NA WSI									
WYSZCZEGÓLNIENIE	Linie komunikacji miejskiej na wsi								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
OPOLSKIE	216,0	228,0	229,0	241,0	241,0	200,9	200,9	225,4	246,9

Tabela 28 - Linie komunikacji miejskiej na wsi

Wykorzystanie i dostępność Internetu szerokopasmowego na OW

Dane z poziomu województw NTS2 wskazują, że ilość gospodarstw domowych z dostępem do szerokopasmowego internetu na Opolszczyźnie w latach 2010-2020 wzrosła o 25 %.

Wzrost w poszczególnych latach następował równomiernie.

Nazwa	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z szerokopasmowym dostępem do Internetu										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	-	48,2	52,4	55,4	58,9	60,9	56,1	77,6	79,3	83,3	89,6
OPOLSKIE	-	62,2	65,3	65,0	66,4	68,6	70,7	81,7	76,8	86,6	87,4
Zmiana Polska 2020/2011 w pkt. proc.	41,5										
Zmiana opolskie 2020/2011 w pkt. proc.	25,2										

Tabela 29 - Tabela dostępności do szerokopasmowego internetu.

Stan dostępności energii elektrycznej

Wyszczególnienie	odbiorcy					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
POLSKA	4 864 363	4 936 767	5 041 196	5 143 567	5 209 192	-
OPOLSKIE	174 452	176 051	179 496	179 693	181 358	-

Wyszczególnienie	
------------------	--

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]
POLSKA	b.d.	b.d.	14 082 632	14 661 949	14 987 034	-
OPOLSKIE	481 678	498 015	542 423	556 974	561 153	-

Wyszczególnienie	Odbiorcy			
	2017	2018	2019	2020
	[-]	[-]	[-]	[-]
POLSKA	5 344 157	5 403 727	5 441 645	5 492 882
OPOLSKIE	181 777	179 885	178 872	177 947

Wyszczególnienie	Zużycie energii elektrycznej			
	2017	2018	2019	2020
	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]
POLSKA	16 360 540	16 699 895	16 725 826	16 930 540
OPOLSKIE	582 278	577 968	568 604	570 115

Tabela 30 - Stan dostępności energii elektrycznej

W powyższej tabeli przedstawiono odpowiednio ilość odbiorców energii elektrycznej z podziałem na kraj i województwo oraz ilość wykorzystanej energii w [MWh] na których podstawie można określić że obie te wartości utrzymują się na stałym poziomie.

Stan infrastruktury mieszkaniowej

ZASOBY MIESZKANIOWE NA OBSZARZE WIEJSKIM W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2007-2016							
	Mieszkania						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
OPOLSKIE	343 924	345 352	346 934	348 487	350 215	351 779	353389
w tym obszar wiejski	144 130	144 795	145 540	146 328	147 147	147 952	148712

Powiat brzeski	11 887	11 956	12 033	12 135	12 240	12 356	12446
Skarbimierz	2 243	2 264	2 282	2 316	2 355	2 402	2440
Grodków - obszar wiejski	3 294	3 303	3 314	3 340	3 356	3 380	3396
Lewin Brzeski - obszar wiejski	2 219	2 229	2 242	2 252	2 267	2 276	2291
Lubsza	2 758	2 776	2 800	2 825	2 854	2 882	2898
Olszanka	1 373	1 384	1 395	1 402	1 408	1 416	1421
Powiat głubczycki	8 639	8 642	8 649	8 668	8 688	8 701	8 717
Baborów - obszar wiejski	1 130	1 130	1 130	1 131	1 136	1 139	1139
Branice	2 239	2 240	2 241	2 244	2 247	2 251	2254
Głubczyce - obszar wiejski	3 602	3 604	3 609	3 623	3 633	3 638	3649
Kietrz - obszar wiejski	1 668	1 668	1 669	1 670	1 672	1 673	1675
Powiat kędzierzyńsko- kozielski	11 105	11 108	11 145	11 168	11 187	11 235	11 281
Bierawa	2 540	2 543	2 567	2 580	2 594	2 613	2631
Cisek	1 946	1 945	1 946	1 941	1 941	1 945	1947
Pawłowiczki	2 569	2 561	2 560	2 560	2 557	2 561	2562
Polska Cerekiew	1 547	1 546	1 549	1 549	1 550	1 550	1551
Reńska Wieś	2 503	2 513	2 523	2 538	2 545	2 566	2590
Powiat kluczborski	9 714	9 748	9 773	9 823	9 864	9 921	9 962
Byczyna - obszar wiejski	1 936	1 939	1 941	1 943	1 945	1 948	1951
Kluczbork - obszar wiejski	3 611	3 628	3 642	3 674	3 705	3 744	3772
Lasowice Wielkie	1 844	1 855	1 860	1 872	1 878	1 885	1890
Wolczyn - obszar wiejski	2 323	2 326	2 330	2 334	2 336	2 344	2349
Powiat krapkowicki	8 698	8 706	8 724	8 746	8 767	8 792	8 824
Gogolin - obszar wiejski	1 676	1 678	1 680	1 683	1 687	1 695	1705
Krapkowice - obszar wiejski	1 881	1 883	1 891	1 895	1 899	1 902	1910
Strzeleccki	2 355	2 362	2 365	2 372	2 379	2 384	2388
Walce	1 617	1 613	1 614	1 617	1 619	1 625	1629
Zdzieszowice - obszar wiejski	1 169	1 170	1 174	1 179	1 183	1 186	1192
Powiat namysłowski	8 189	8 233	8 282	8 317	8 367	8 417	8 456

Domaszowice	1 131	1 136	1 146	1 148	1 152	1 157	1160
Namysłów - obszar wiejski	2 890	2 915	2 938	2 954	2 979	3 009	3028
Pokój	1 722	1 727	1 734	1 738	1 741	1 746	1751
Świerczów	1 092	1 093	1 098	1 103	1 107	1 108	1115
Wilków	1 354	1 362	1 366	1 374	1 388	1 397	1402
Powiat nyski	19 653	19 729	19 824	19 930	20 039	20 148	20 230
Głucholazy - obszar wiejski	3 257	3 272	3 281	3 294	3 317	3 334	3347
Kamiennik	1 157	1 158	1 159	1 161	1 162	1 163	1164
Korfantów - obszar wiejski	2 229	2 232	2 235	2 241	2 245	2 251	2257
Łambinowice	2 348	2 356	2 363	2 372	2 386	2 396	2406
Nysa - obszar wiejski	3 785	3 816	3 854	3 898	3 926	3 971	3999
Otmuchów - obszar wiejski	2 640	2 642	2 650	2 660	2 668	2 677	2682
Paczków - obszar wiejski	1 386	1 391	1 398	1 403	1 415	1 421	1429
Pakosławice	942	946	951	958	965	968	972
Skoroszyce	1 909	1 916	1 933	1 943	1 955	1 967	1974
Powiat oleski	11 938	11 991	12 037	12 103	12 165	12 225	12 271
Dobrodzień - obszar wiejski	1 742	1 751	1 758	1 772	1 776	1 788	1792
Gorzów Śląski - obszar wiejski	1 309	1 311	1 313	1 317	1 324	1 330	1336
Olesno - obszar wiejski	2 349	2 359	2 366	2 374	2 382	2 394	2405
Praszka - obszar wiejski	1 794	1 806	1 822	1 839	1 866	1 882	1894
Radłów	1 143	1 149	1 154	1 160	1 159	1 159	1160
Rudniki	2 535	2 549	2 557	2 568	2 585	2 593	2605
Zębowice	1 066	1 066	1 067	1 073	1 073	1 079	1079
Powiat opolski	34 022	34 349	34 697	35 001	35 348	35 635	35 941
Chrzastowice	1 929	1 962	1 988	2 014	2 035	2 055	2080
Dąbrowa	2 857	2 896	2 929	2 965	2 997	3 015	3046
Dobrzeń Wielki	4 437	4 515	4 596	4 652	4 721	4 760	4820
Komprachcice	3 220	3 250	3 294	3 326	3 374	3 425	3482
Łubniany	2 897	2 945	2 995	3 038	3 069	3 092	3120

Murów	1 899	1 902	1 903	1 907	1 914	1 918	1919
Niemodlin - obszar wiejski	2 074	2 083	2 101	2 119	2 145	2 164	2177
Ozimek - obszar wiejski	3 016	3 031	3 056	3 078	3 110	3 142	3164
Popielów	2 487	2 499	2 502	2 511	2 520	2 530	2535
Prószków - obszar wiejski	1 952	1 971	1 984	1 996	2 008	2 018	2032
Tarnów Opolski	2 724	2 736	2 751	2 764	2 773	2 796	2813
Tułowice	1 678	1 688	1 695	1 702	1 732	1 741	1746
Turawa	2 852	2 871	2 903	2 929	2 950	2 979	3007
Powiat prudnicki	8 313	8 322	8 337	8 357	8 367	8 380	8 394
Biała - obszar wiejski	2 580	2 582	2 584	2 586	2 585	2 583	2585
Głogówek - obszar wiejski	2 535	2 535	2 534	2 534	2 534	2 535	2536
Lubrza	1 392	1 394	1 399	1 404	1 406	1 409	1414
Prudnik - obszar wiejski	1 806	1 811	1 820	1 833	1 842	1 853	1859
Powiat strzelecki	11972	12011	12039	12080	12 115	12 142	12 190
Izbicko	1 508	1 517	1 520	1 522	1 521	1 524	1533
Jemielnica	2 023	2 033	2 037	2 044	2 050	2 060	2068
Kolonowskie - obszar wiej.	724	726	726	727	730	732	738
Leśnica - obszar wiejski	1 565	1 568	1 569	1 571	1 576	1 579	1582
Strzelce Opolskie - obszar wiejski	3 741	3 749	3 760	3 780	3 795	3 803	3814
Ujazd - obszar wiejski	1 248	1 253	1 259	1 265	1 267	1 269	1276
Zawadzkie - obszar wiejski	1 163	1 165	1 168	1 171	1 176	1 175	1179

Tabela 31 - Zasoby mieszkaniowe na obszarze wiejskim w województwie opolskim w latach 2007-2016

ZASOBY MIESZKANIOWE NA OBSZARZE WIEJSKIM W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 2017-2020				
Wyszczególnienie	Mieszkania			
	2017	2018	2019	2020
	[-]	[-]	[-]	[-]
OPOLSKIE	355 233	357 475	359 981	362 309
W tym obszar wiejski	146 207	145 126	145 927	146 781

Powiat brzeski - WIEŚ	12 537	12 641	12 791	12 909
Skarbimierz	2 475	2 535	2 628	2 686
Grodków - obszar wiejski	3 417	3 428	3 450	3 467
Lewin Brzeski - obszar wiejski	2 300	2 309	2 318	2 326
Lubsza	2 914	2 931	2 952	2 974
Olszanka	1 431	1 438	1 443	1 456
Powiat głubczycki - WIEŚ	8 733	8 755	8 770	8 796
Baborów - obszar wiejski	1 141	1 144	1 146	1 148
Branice	2 256	2 261	2 263	2 269
Głubczyce - obszar wiejski	3 658	3 667	3 678	3 691
Kietrz - obszar wiejski	1 678	1 683	1 683	1 688
Powiat kędzierzyńsko-kozielski - WIEŚ	11 314	11 351	11 406	11 452
Bierawa	2 646	2 663	2 675	2 696
Cisek	1 948	1 946	1 952	1 949
Pawłowiczki	2 562	2 564	2 568	2 570
Polska Cerekiew	1 554	1 552	1 552	1 557
Reńska Wieś	2 604	2 626	2 659	2 680
Powiat kluczborski - WIEŚ	9 999	10 042	10 100	10 157
Byczyna - obszar wiejski	1 953	1 960	1 965	1 967
Kluczbork - obszar wiejski	3 799	3 824	3 865	3 905
Lasowice Wielkie	1 895	1 905	1 911	1 918
Wolczyn - obszar wiejski	2 352	2 353	2 359	2 367
Powiat krapkowicki - WIEŚ	8 858	8 902	8 918	8 947
Gogolin - obszar wiejski	1 710	1 720	1 724	1 733
Krapkowice - obszar wiejski	1 915	1 924	1 933	1 940
Strzeleczy	2 393	2 402	2 404	2 415
Walce	1 644	1 650	1 648	1 645
Zdzieszowice - obszar wiejski	1 196	1 206	1 209	1 214
Powiat namysłowski - WIEŚ	8 520	8 569	8 627	8 695
Domaszowice	1 167	1 173	1 178	1 181
Namysłów - obszar wiejski	3 063	3 091	3 124	3 173
Pokój	1 759	1 761	1 767	1 773
Świerczów	1 118	1 123	1 123	1 126
Wilków	1 413	1 421	1 435	1 442
Powiat nyski - WIEŚ	20 343	19 895	19 979	20 087

Głucholazy - obszar wiejski	3 365	3 377	3 395	3 412
Kamiennik	1 166	1 166	1 166	1 166
Korfantów - obszar wiejski	2 260	2 266	2 269	2 277
Łambinowice	2 411	2 421	2 424	2 437
Nysa - obszar wiejski	4 044	4 082	4 123	4 159
Otmuchów - obszar wiejski	2 692	2 161	2 164	2 171
Paczków - obszar wiejski	1 438	1 443	1 450	1 455
Pakosławice	977	980	982	986
Skoroszyce	1 990	1 999	2 006	2 024
Powiat oleski - WIEŚ	12 357	12 413	12 468	12 507
Dobrodzień - obszar wiejski	1 797	1 803	1 806	1 808
Gorzów Śląski - obszar wiejski	1 337	1 339	1 345	1 352
Olesno - obszar wiejski	2 454	2 466	2 479	2 487
Praszka - obszar wiejski	1 903	1 924	1 940	1 947
Radłów	1 162	1 166	1 169	1 173
Rudniki	2 624	2 634	2 646	2 656
Zębowice	1 080	1 081	1 083	1 084
Powiat opolski - WIEŚ	32 901	31 846	32 088	32 369
Chrzastowice	2 104	2 126	2 154	2 182
Dąbrowa	2 608	2 637	2 663	2 693
Dobrzeń Wielki	3 081	3 092	3 125	3 146
Komprachcice	2 688	2 704	2 724	2 758
Łubniany	3 142	3 171	3 190	3 234
Murów	1 931	1 935	1 936	1 938
Niemodlin - obszar wiejski	2 196	2 210	2 227	2 243
Ozimek - obszar wiejski	3 186	3 221	3 253	3 279
Popielów	2 542	2 548	2 556	2 562
Prószków - obszar wiejski	1 801	1 820	1 839	1 856
Tarnów Opolski	2 821	2 838	2 852	2 874
Tułowice	1 763	-	-	-
Tułowice - obszar wiejski	-	470	473	476
Turawa	3 038	3 074	3 096	3 128
Powiat prudnicki - WIEŚ	8 408	8 418	8 432	8 460
Biała - obszar wiejski	2 586	2 590	2 597	2 596
Głogówek - obszar wiejski	2 538	2 535	2 533	2 541

Lubrza	1 415	1 418	1 420	1 427
Prudnik - obszar wiejski	1 869	1 875	1 882	1 896
Powiat strzelecki - WIEŚ	12 237	12 294	12 348	12 402
Izbicko	1 542	1 546	1 552	1 561
Jemielnica	2 075	2 090	2 099	2 113
Kolonowskie - obszar wiejski	738	742	745	747
Leśnica - obszar wiejski	1 586	1 589	1 591	1 590
Strzelce Opolskie - obszar wiejski	3 831	3 850	3 866	3 880
Ujazd - obszar wiejski	1 284	1 289	1 300	1 308
Zawadzkie - obszar wiejski	1 181	1 188	1 195	1 203

Tabela 32 - Zasoby mieszkaniowe na obszarze wiejskim w województwie opolskim w latach 2017-2020

Nazwa	Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem					
	mieszkania					
	2011	2013	2015	2016	2018	2020
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
OPOLSKIE	2 833	2 379	1 349	649	686	991
OPOLSKIE - WIEŚ	430	168	261	75	133	91
Nazwa	Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem					
	powierzchnia użytkowa mieszkań					
	2011	2013	2015	2016	2018	2020
	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]	[m2]
OPOLSKIE	141 663	136 450	74 677	37 900	37 121	53 820
OPOLSKIE - WIEŚ	14 119	19 335	8 761	4 327	7 238	4 983

Tabela 33 - Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem

Główne wnioski możliwe w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Infrastruktura w województwie ma tendencję do szybkiego wzrostu jak i ilościowego tak jakościowego. Najtrudniejsza sytuacja panuje w gminach typowo rolniczych oraz na pograniczu i pasmach górskich.

2.11 Zasoby środowiska na OW i zagospodarowanie przestrzenne

Powierzchnia obszarów szczególnie cennych przyrodniczo

Lp.	Forma ochrony przyrody	Liczba obszarów i obiektów	Powierzchnia w ha
1	Parki krajobrazowe	3	61505,97 ^a
2	Rezerваты przyrody	37	968,75
3	Obszary chronionego krajobrazu	9	193570,44 ^a
4	Użytki ekologiczne	110	855,18
5	Stanowiska dokumentacyjne	3	16,68
6	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	19	2620,22
7	Pomniki przyrody	682	–

a Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.

Lp.	Forma ochrony przyrody	Liczba obszarów i obiektów	Powierzchnia w ha
1	Użytki ekologiczne	90	721,84
2	Stanowiska dokumentacyjne	3	16,68
3	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	13	1630,97
4	Pomniki przyrody	475	–

Tabela 34 - Formy ochrony przyrody w województwie opolskim w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Lp.	Obszar Natura 2000	Kod	Powierzchnia w obrębie województwa [ha]	Przedmiot/cel ochrony ⁶⁴
Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków				
1	Zbiornik Nyski	PLB160002	2139,72	11 gatunków ptaków z zał. I DP
2	Grądy Odrzańskie	PLB020002	8112,11	6 gatunków ptaków z zał. I DP
3	Zbiornik Turawa	PLB160004	2123,81	6 gatunków ptaków z zał. I DP
4	Zbiornik Otmuchowski	PLB160003	2078,71	8 gatunków ptaków z zał. I DP
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk				
1	Bory Niemodlińskie	PLH160005	4888,54	8 typów siedlisk przyrodniczych; 3 gatunki ssaków; 2 gatunki płazów
2	Dolina Małej Panwi	PLH160008	1128,65	9 typów siedlisk przyrodniczych
3	Forty Nyskie	PLH160001	53,09	1 typ siedliska przyrodniczego; 2 gatunki ssaków (nietoperze)
4	Góra św. Anny	PLH160002	5062,95	12 typów siedlisk przyrodniczych
5	Góry Opawskie	PLH160007	5520,87	9 typów siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek płaza; 1 gatunek rośliny; 1 gatunek ryb; 2 gatunki bezkręgowców; 3 gatunki ssaków
6	Kamień Śląski	PLH160003	767,23	2 typy siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek bezkręgowca; 1 gatunek ssaka
7	Przyłęk nad Białą Głuchotaską	PLH160016	319,33	4 typy siedlisk przyrodniczych
8	Rozumicki Las	PLH160018	96,58	4 typy siedlisk przyrodniczych
9	Opolska Dolina Nysy Kłodzkiej	PLH160014	1439,6	6 typów siedlisk przyrodniczych
10	Teklusia	PLH160017	316,5	5 typów siedlisk przyrodniczych
11	Łąki w okolicach Chrzastowic	PLH160010	795,0	3 gatunki bezkręgowców
12	Łąki w okolicach Kluczborka nad Stobrawą	PLH160013	356,6	3 gatunki bezkręgowców
13	Łęg Zdieszowicki	PLH160011	619,9	2 typy siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek bezkręgowca
14	Żywocickie Łęgi	PLH160019	101,8	2 typy siedlisk przyrodniczych
15	Ostoja Sławniowicko-Burgrabicka	PLH160004	767,54	3 typy siedlisk przyrodniczych; 1 gatunek płaza; 3 gatunki ssaków
16	Lasy Barucickie	PLH160009	5135,39	7 typów siedlisk przyrodniczych; 3 gatunki bezkręgowców
17	Łąki w okolicach Karłowic nad Stobrawą	PLH160012	933,5	3 gatunki bezkręgowców
18	Szumirad	PLH160020	98,32	6 typów siedlisk przyrodniczych
19	Grądy w Dolinie Odry	PLH100007	5,15	11 typów siedlisk przyrodniczych; 6 gatunków ryb; 2 gatunki płazów; 5 gatunków ssaków; 7 gatunków bezkręgowców
20	Stawy Pluderskie	PLH100007	149,14	1 gatunek bezkręgowca

¹ Wg Planów zadań ochronnych; Specjalne Formularze Danych obszarów Natura 2000

Tabela 35 - Obszary Natura 2000 w województwie opolskim.

Powierzchnia terenów przyrodniczych podlegająca ochronie prawnej na obszarze województwa opolskiego od 2018 r. nie uległa istotnym zmianom i wynosi ok 27% powierzchni województwa (3 parki krajobrazowe, 9 obszarów chronionego krajobrazu, 4 obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 i 20 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, 37 rezerwatów przyrody, 15 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 9 stanowisk dokumentacyjnych i 110 użytków ekologicznych).

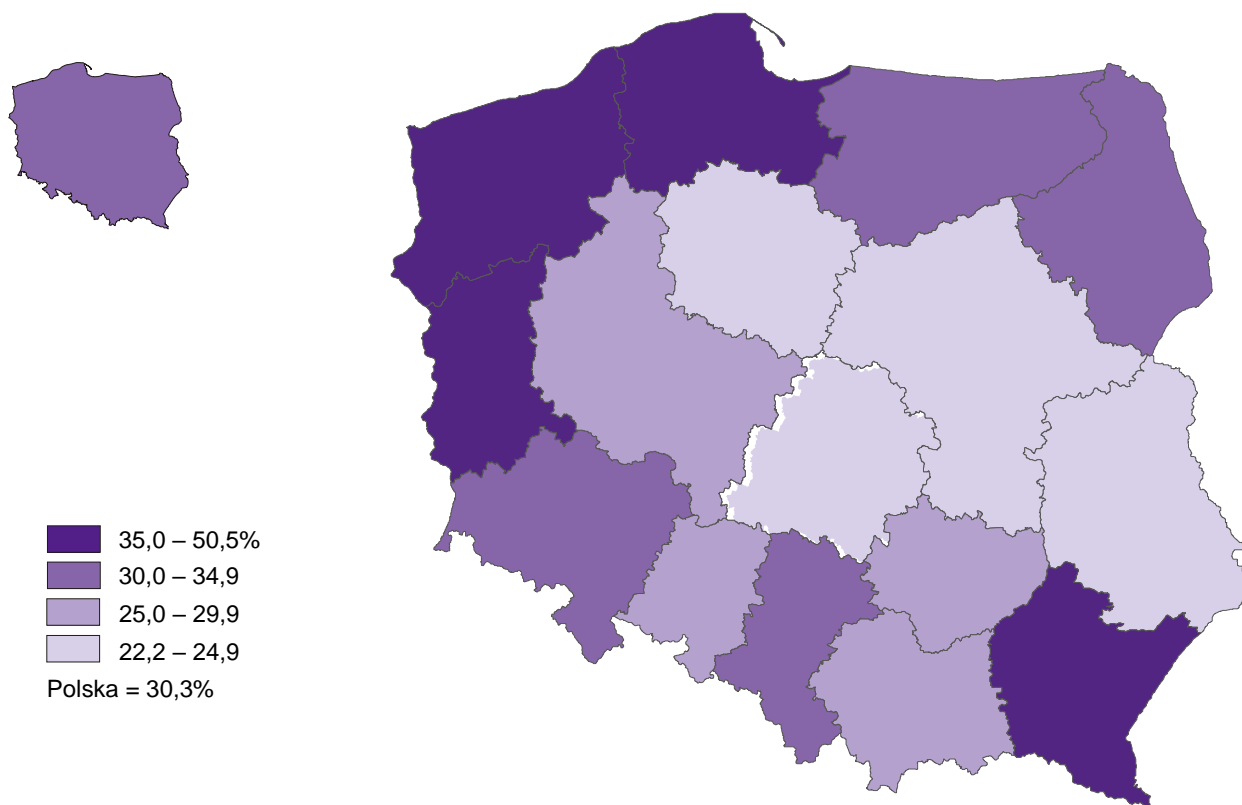
Na obszarach wiejskich ochroną prawną (z uwagi na walory przyrodniczo-krajobrazowe) objętych jest ok. **18%** ogółu powierzchni obszarów wiejskich.

W ujęciu terytorialnym największy udział obszarów cennych przyrodniczo na obszarach wiejskich występuje na obszarze gmin: **Lasowice Wielkie – 91,0%**, **Zębowice – 81,5%**, z kolei najmniejszy na obszarze gmin: **Skarbimierz – 0,0%**, **Radłów – 0,04%**.

Mapa obszarów chronionych w województwie opolskim

Mapa 61 - Mapa obszarów chronionych w województwie opolskim

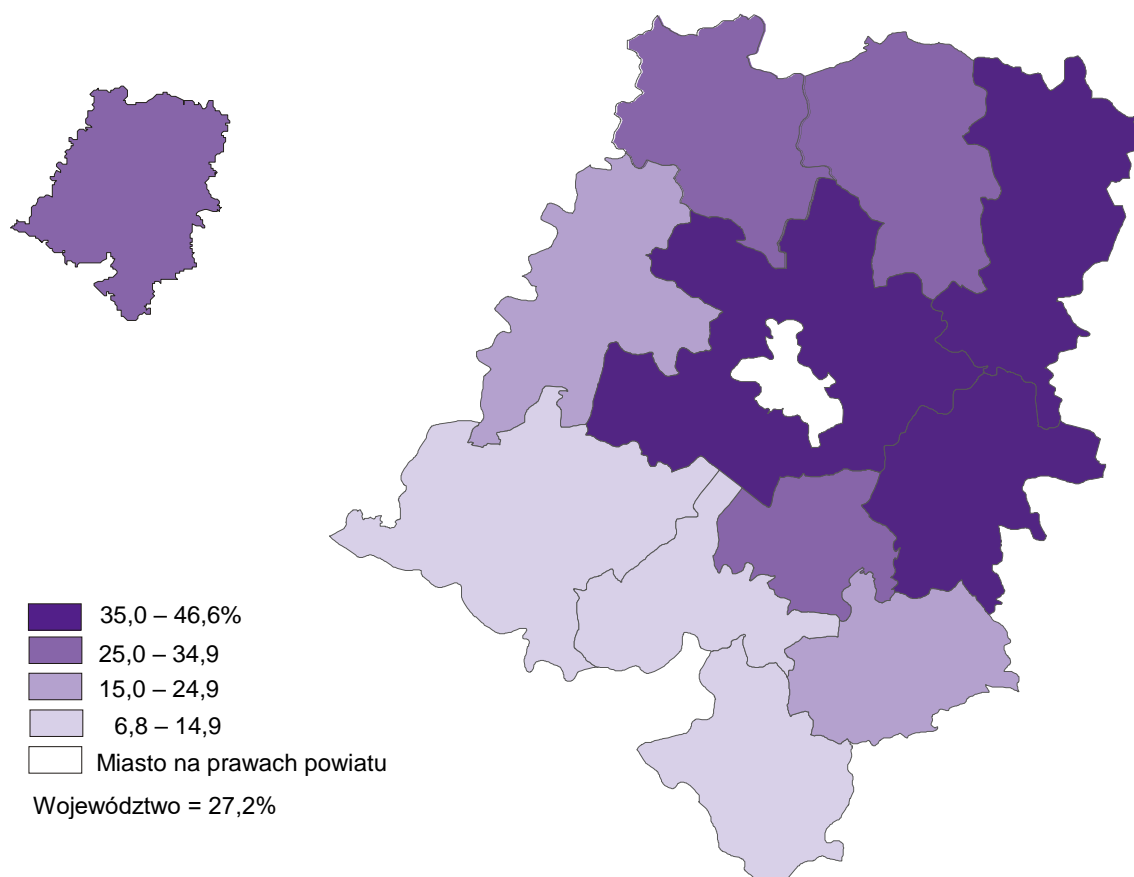

Mapa 62 - Lesistość na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Wyszczególnienie	Ogółem	Obszary wiejskie
	%	
POLSKA	29,6	30,3
DOLNOŚLĄSKIE	29,9	30,3
KUJAWSKO-POMORSKIE	23,5	23,8
LUBELSKIE	23,4	23,9
LUBUSKIE	49,3	50,5
ŁÓDZKIE	21,4	22,2
MAŁOPOLSKIE	28,6	29,1
MAZOWIECKIE	23,4	23,8
OPOLSKIE	26,7	27,2
PODKARPACKIE	38,3	39,7
PODLASKIE	31,0	31,7
POMORSKIE	36,5	37,2
ŚLĄSKIE	32,2	33,9
ŚWIĘTOKRZYSKIE	28,3	28,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	31,7	32,2
WIELKOPOLSKIE	25,8	26,4
ZACHODNIOPOMORSKIE	35,8	37,1

Tabela 36 - Lesistość według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Dane dot. zalesienia województw od czasu opracowania Diagnozy... zmieniły się bardzo nieznacznie. Województwa o największym zalesieniu w Polsce to województwo lubuskie (49%) i województwo podkarpackie (38,3%). Najmniejsze zalesienie występuje w województwach: łódzkim (21,4%), lubelskim (23,4%) i mazowieckim (23,4%). Województwo opolskie należy do województw o słabym zalesieniu terytorialnym, które wynosi 26,7%, z czego na obszarach wiejskich 27,2%

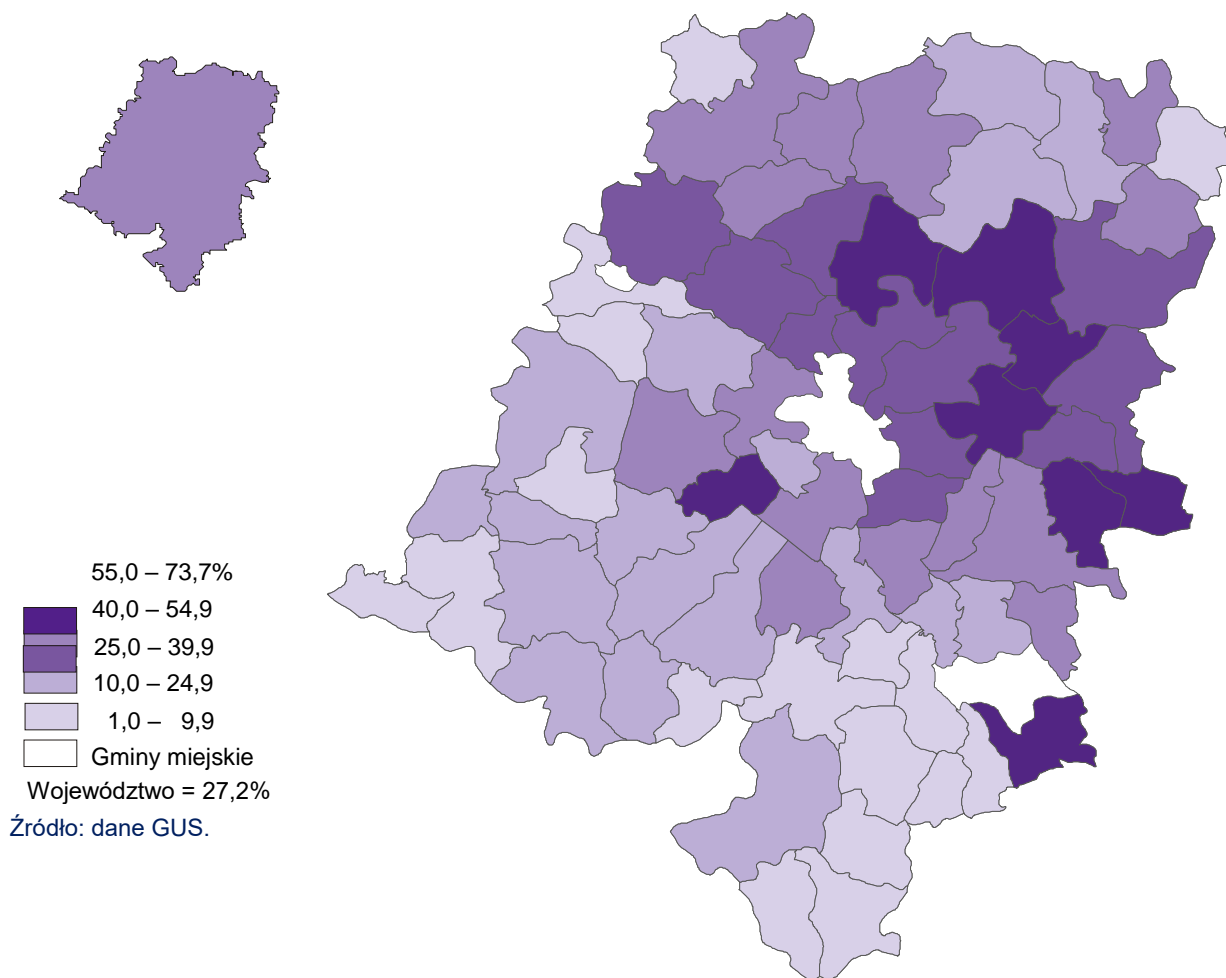

Mapa 63 - Lesistość na obszarach wiejskich w woj. opolskim według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.

Największe zalesienie w województwie opolskim w podziale na powiaty występuje w powiecie opolskim (45,8%) oraz w powiecie strzeleckim (40,5%). Najmniejsze zalesienie przypada zaś na powiat głubczycki (6,4%) i powiat prudnicki (11,3%).

Wyszczególnienie	Ogółem	Obszary wiejskie
	%	
OPOLSKIE	26,7	27,2
Powiat brzeski	18,8	19,6
Powiat głubczycki	6,4	6,8
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	23,4	18,1
Powiat kluczborski	29,8	30,5
Powiat krapkowicki	23,8	25,6
Powiat namysłowski	28,0	27,9
Powiat nyski	13,0	13,8
Powiat oleski	35,2	36,4
Powiat opolski	45,8	46,6
Powiat prudnicki	11,3	11,5
Powiat strzelecki	40,5	38,7
Powiat m.Opole	10,2	-

Tabela 37 - Lesistość według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Mapa 64 - Lesistość na obszarach wiejskich według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Wyszczególnienie	Ogółem	Obszary wiejskie
	%	
OPOLSKIE	26,7	27,2
Brzeg	0,1	-
Skarbimierz	4,0	4,0
Grodków	14,4	15,0
Lewin Brzeski	9,6	10,3
Lubsza	46,2	46,2
Olszanka	5,9	5,9
Baborów	3,1	3,3
Branice	1,5	1,5
Głubczyce	11,6	12,1
Kietrz	2,4	2,8
Kędzierzyn-Koźle	44,9	-
Bierawa	58,5	58,5
Cisek	1,0	1,0
Pawłowiczki	5,4	5,4
Polska Cerekiew	5,1	5,1
Reńska Wieś	9,4	9,4
Byczyna	12,2	12,6
Kluczbork	19,1	19,6
Lasowice Wielkie	58,6	58,6
Wólczyn	27,7	28,0
Gogolin	33,7	38,5
Krapkowice	16,8	19,7
Strzeleczyki	35,6	35,6
Walce	7,2	7,2
Zdzieszowice	14,3	15,1
Domaszowice	29,4	29,4
Namysłów	26,1	25,9
Pokój	49,1	49,1
Świerczów	28,8	28,8
Wilków	2,8	2,8
Głuchołazy	18,2	17,9
Kamiennik	17,2	17,2
Korfantów	22,9	23,6
Łambinowice	18,8	18,8
Nysa	9,5	10,6
Otmuchów	6,4	7,6
Paczków	1,7	1,8
Pakosławice	14,0	14,0
Skoroszyce	4,4	4,4
Dobrodzień	47,4	49,3

Gorzów Śląski	22,1	22,8
Olesno	41,6	44,1
Praszka	26,5	29,1
Radłów	34,6	34,6
Rudniki	4,7	4,7
Zębowice	61,3	61,3
Chrzastowice	41,2	41,2
Dąbrowa	25,1	25,1
Dobrzeń Wielki	44,0	44,0
Komprachcice	21,1	21,1
Łubniany	47,7	47,7
Murów	73,5	73,5
Niemodlin	27,4	29,1
Ozimek	57,9	59,4
Popielów	47,1	47,1
Prószków	33,6	35,5
Tarnów Opolski	42,9	42,9
Tułowice	69,2	73,7
Turawa	50,6	50,6
Biała	17,5	18,9
Głogówek	3,6	3,6
Lubrza	9,6	9,6
Prudnik	13,5	11,0
Izbicko	37,2	37,2
Jemielnica	59,2	59,2
Kolonowskie	71,1	44,3
Leśnica	14,8	16,5
Strzelce Opolskie	29,9	29,8
Ujazd	23,0	27,5
Zawadzkie	60,8	64,8
Opole	10,2	-

Tabela 38 - Lesistość według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.

Największa lesistość w gminach województwa opolskiego występuje w Gminie Murów (73,5%) i w Gminie Kolonowskie (71,1%). Najmniejsze zalesienie w województwie opolskim jest w Gminie Brzeg (0,1%) oraz Gminie Głogówek (3,6%).

Powierzchnia terenów przeznaczonych pod rewitalizację

Dane dotyczące terenów przeznaczonych pod rewitalizację na obszarach wiejskich województwa opolskiego nie pozwalają na kompleksową ocenę zasobu. Źródłem tych danych jest opracowanie pt. Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 wykonana przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów, 2020 r.

Łącznie w województwie opolskim opracowano 32 programy rewitalizacji, w tym 2 GPR w oparciu o ustawę o rewitalizacji (dla gmin miejsko-wiejskich: Nysa, Prószków) i 30 LPR w oparciu o ustawę o samorządzie gminnym.

Typ gminy	Typ programu	
	GPR	PR
Gmina miejska	0	3
w tym miasto na prawach powiatu	0	1
Gmina miejsko-wiejska	2	26
Gmina wiejska	0	1
Razem	2	30

Tabela 39 - Liczba opracowanych GPR i PR w gminach województwa opolskiego w podziale na typ gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32]

Śladowy udział gmin wiejskich wśród jst posiadających opracowany program rewitalizacji może wynikać z tego, że w województwie opolskim w perspektywie 2014-2020 finansowanie w ramach RPO mogły otrzymać jedynie projekty miejskie, co ograniczyło dostęp gmin wiejskich do wsparcia opracowania programów rewitalizacji na ich terenach.

W ujęciu regionalnym, bilans powierzchni obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji przedstawia się następująco:

- Łączna powierzchnia obszarów zdegradowanych w województwie: 30 263 ha
- Udział powierzchni obszarów zdegradowanych w powierzchni województwa: 3,22%
- Łączna powierzchnia obszarów rewitalizacji w województwie: 7 657 ha
- Udział powierzchni obszarów rewitalizacji w powierzchni obszarów zdegradowanych w województwie: 25,30%

Powierzchnia wyznaczonych obszarów zdegradowanych w województwie opolskim jest najmniejsza wśród polskich regionów. Jest to pochodna przede wszystkim 2 czynników – po pierwsze wielkości województwa, a po drugie – założenia przyjętego przez samorząd województwa o koncentracji dofinansowania rewitalizacji w ramach RPO WO 2014-2020 na miastach.

Największy odsetek powierzchni obszarów zdegradowanych w powierzchni gmin prowadzących procesy rewitalizacji występuje w gminach miejskich i stanowi prawie 30% powierzchni. W tych gminach największy obszar wynoszący 5130 ha został wyznaczony w Kędzierzynie-Koźlu, a najmniejszy w Brzegu (234 ha).

Dużo mniejszy odsetek jest w mieście na prawach powiatu – Opole (1397 ha) i w gminach miejsko-wiejskich, w których największy OZ wytyczono w Gorzowie Śląskim (15 371 ha), a najmniejszy w Prudniku (8 ha). To właśnie w przypadku tych ostatnich gmin można uzyskać miarodajny obraz udziału obszaru zdegradowanego w powierzchni gminy ze względu na małe zróżnicowanie gmin miejskich (2 gminy – Brzeg i Kędzierzyn-Koźle) i występowanie tylko jednego miasta na prawach powiatu i jednej gminy wiejskiej. W jedynej gminie wiejskiej, Chrzastowicach, powierzchnia obszaru zdegradowanego to 1015 ha, co stanowi 12,33% powierzchni gminy.

W przypadku gmin miejsko-wiejskich rozpiętość udziału powierzchni obszarów zdegradowanych w powierzchni gminy jest ogromna. Począwszy od Prudnika (0,07% powierzchni gminy) do Gorzowa Śląskiego, gdzie 100% powierzchni gminy to obszar zdegradowany. Dominują jednak niewielkie obszary, co potwierdza wartość mediany, która przy 28 gminach objętych analizą wynosi 157 ha. Jedynie w Gogolinie udział obszaru zdegradowanego w powierzchni gminy przekroczył 15% i wyniósł 41,7%.

Typ gminy	Łączna powierzchnia obszarów zdegradowanych [ha]	Średni udział powierzchni obszarów zdegradowanych w powierzchni gmin [%]	Średnia powierzchnia obszaru zdegradowanego w gminie [ha]
Gmina miejska	6761	28,41%	2254
w tym miasto na prawach powiatu	1397	9,38%	1397
Gmina miejsko-wiejska	22 487	4,91%	865
Gmina wiejska	1015	12,33%	1015
Razem	30 263	4,21%	1009

Tabela 40 - Łączna powierzchnia obszarów zdegradowanych w podziale na typ gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32]

W województwie opolskim największą średnią powierzchnię mają obszary rewitalizacji wyznaczone w gminach miejskich, w tym miasto na prawach powiatu, w którym obszar rewitalizacji wynosi 1164 ha. Jest to największych obszar spośród wszystkich wyznaczonych w województwie. O ile duży obszar rewitalizacji wyznaczony w gminie wiejskiej lub miejsko-wiejskiej jest zwykle pochodną rozproszenia zabudowy, o tyle w gminach miejskich obszar wyznaczany jest na terenie intensywnie zabudowanym, więc jego znaczna wielkość świadczy o rozproszeniu wsparcia udzielanego mieszkańcom.

Jedynie w 2 gminach (Chrzastowice i Brzeg) udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni gminy wynosi powyżej 10%, przy czym w obu wielkość obszaru rewitalizacji jest równa wielkości wyznaczonego obszaru zdegradowanego.

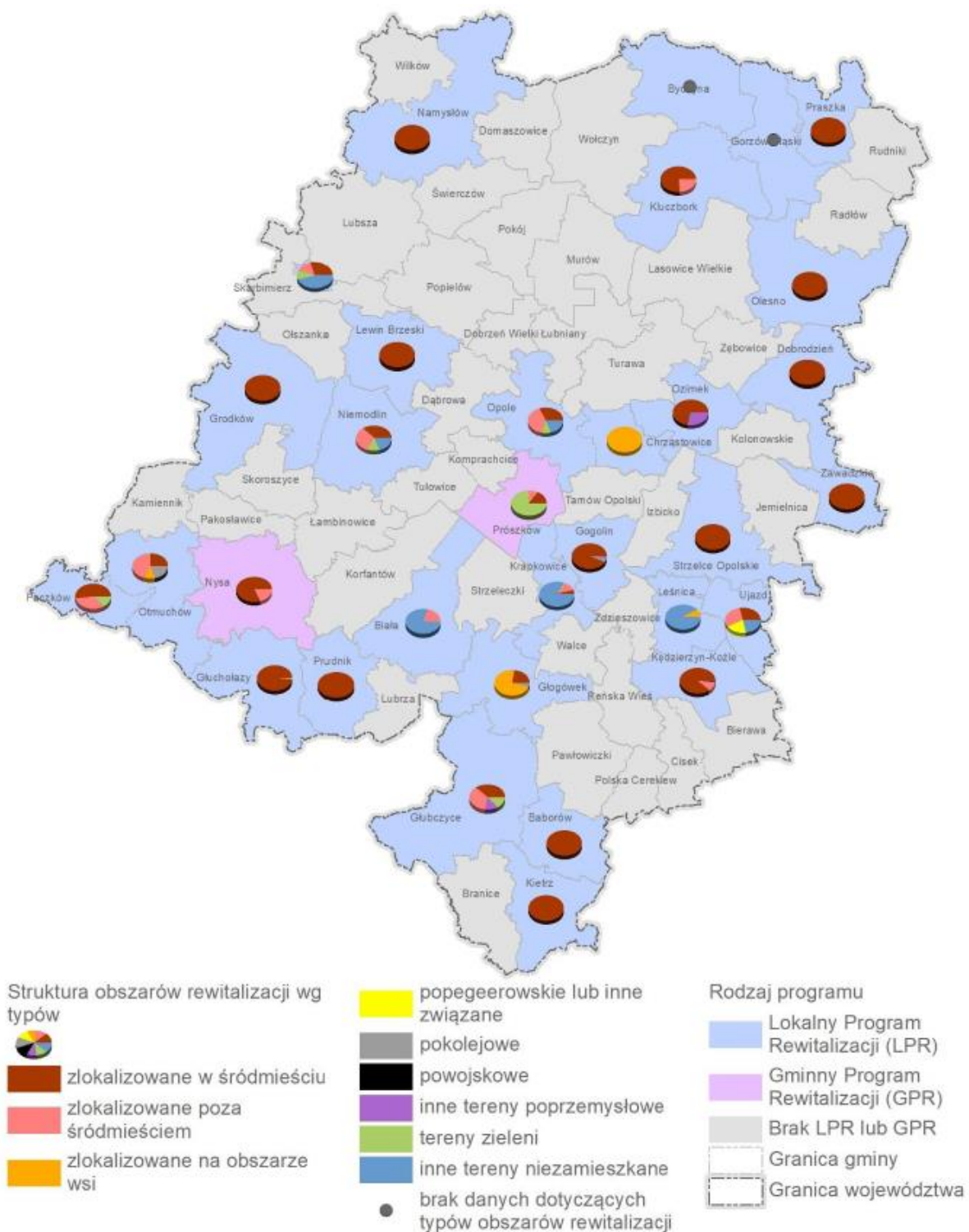
Warto podkreślić, że w województwie występują obszary rewitalizacji niewielkie powierzchniowo. W gminie Byczyna odnotowano najmniejszy wśród wszystkich obszar. Można uznać, że wielkość obszaru została podyktowana dążeniem do koncentracji działań (7% obszaru zdegradowanego), dzięki czemu mieszkańcy wyznaczonego terenu będą mogli odczuć efekt prowadzonego procesu.

W umieszczonej poniżej tabeli przedstawiono charakterystykę powierzchni obszarów rewitalizacji zaprezentowaną w podziale na typu gmin.

Typ gminy	Łączna powierzchnia obszarów rewitalizacji [ha]	Średni udział powierzchni obszarów rewitalizacji w powierzchni gmin [%]	Średnia powierzchnia obszaru rewitalizacji w gminie [ha]
Gmina miejska	1855	6,46%	618
w tym miasto na prawach powiatu	1164	7,82%	1164
Gmina miejsko-wiejska	4787	1,05%	171
Gmina wiejska	1015	12,33%	1015
Razem	7657	1,07%	239

Tabela 41 - Charakterystyka powierzchni obszarów rewitalizacji według typu gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32]

W granicach obszarów rewitalizacji największą powierzchnię zajmują tereny mieszkaniowe wraz z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi. Łącznie wynosi ona 4361 ha, na terenach wiejskich zaś trzykrotnie mniej – 1343 ha, co jest pochodną niskiego udziału części wiejskich gmin miejsko-wiejskich na obszarach rewitalizacji. W strukturze obszarów rewitalizacji przeważają tereny śródmiejskie. W 4 gminach przeważają: tereny zieleni (Prószków) i tereny niezamieszkałe (Krapkowice, Leśnica, Biała).

Mapa 65 - Zróżnicowanie struktury obszarów rewitalizacji w gminach województwa opolskiego w podziale na typ gminy
 Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020]

Typ gminy	Łączna liczba mieszkańców obszarów zdegradowanych	Udział liczby mieszkańców obszarów zdegradowanych w łącznej liczbie mieszkańców gmin [%]	Średnia liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego
Gmina miejska	95 678	42,17%	31 893
w tym miasto na prawach powiatu	43 084	33,62%	43 084
Gmina miejsko-wiejska	119 573	24,64%	4429
Gmina wiejska	1905	27,54%	1905
Razem	217 156	43,91%	7005

Tabela 42 - Charakterystyka liczby mieszkańców obszarów zdegradowanych według typu gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32]

W przeprowadzonym badaniu ankietowym w ramach opracowania pt. *Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021*, w trzech gminach wiejskich (Łambinowice, Olszanka, Dąbrowa) wskazano, że pomimo braku programu rewitalizacji w gminie realizowane są zadania o charakterze rewitalizacyjnym/ zbliżone do działań rewitalizacyjnych. Przez tego typu zadania rozumie się działania o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, kulturalnym, realizowane przez gminę lub inny podmiot publiczny, prywatny, służące poprawie jakości życia, środowiska lub prowadzenia działalności społeczno-gospodarczej w części gminy, w której zaobserwowano sytuację kryzysową. W gminie Łambinowice działania te wdrażane są na podstawie planu odnowy miejscowości przyjętego uchwałą rady gminy jako narzędzia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zaś w gminach Olszanka i Dąbrowa – na podstawie strategii rozwoju gminy, przyjętej uchwałą.

Z przeprowadzonego badania wynika, że większość tych gmin nie dostrzegała w obecnej perspektywie szczególnych potrzeb rewitalizacyjnych. W 19 (4 miejsko-wiejskich i 15 wiejskich) wskazano, że na ich terenach można dostrzec obszary, które cechuje koncentracja negatywnych zjawisk, wymagających zastosowania polityki rewitalizacyjnej. Jako miejsca koncentracji negatywnych zjawisk w zdecydowanej większości wskazano tereny wiejskie (78,94%), co jest odbiciem struktury gmin, gdzie nie prowadzono rewitalizacji w badanym okresie. Jedynie w jednej trzeciej zasygnalizowano, że problemy koncentrują się w centrach.

Tereny inwestycyjne

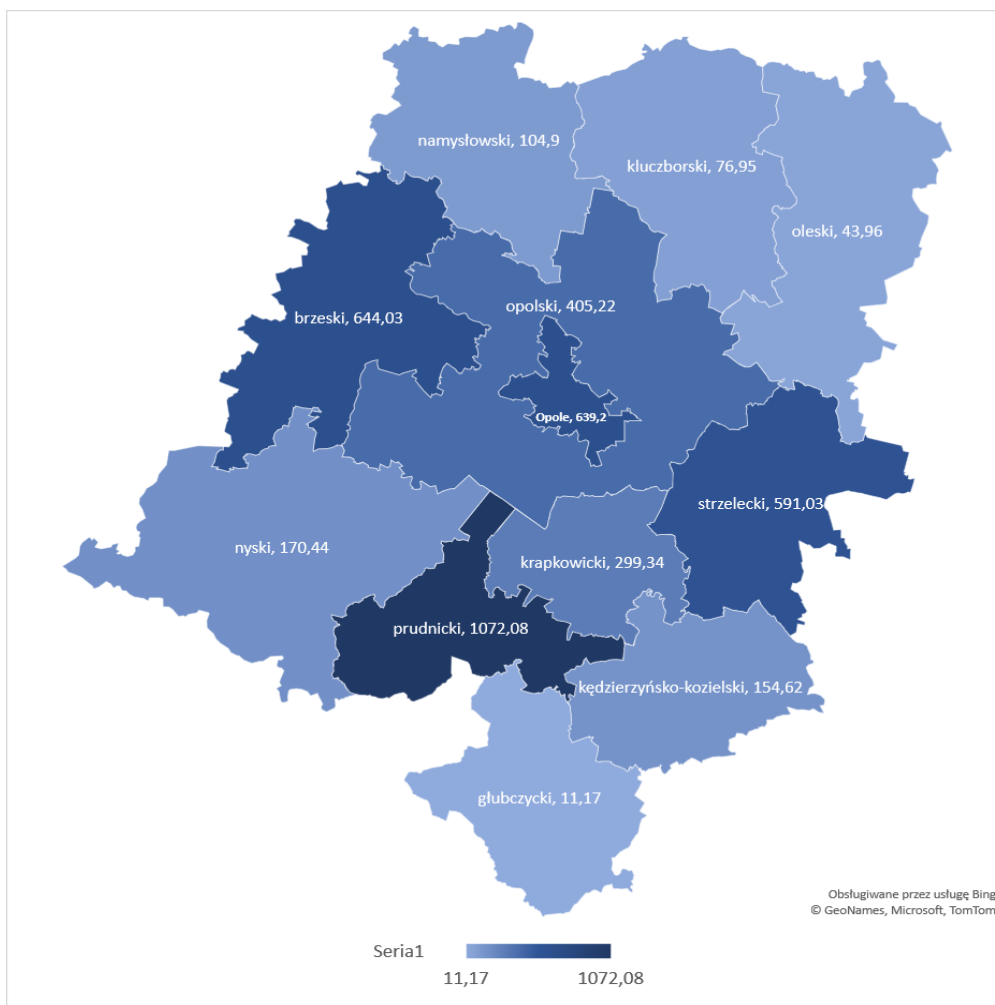
Rozmieszczenie przestrzenne terenów inwestycyjnych na obszarze województwa opolskiego, nie jest równomierne. Najwięcej dostępnych terenów inwestycyjnych jest położonych w powiecie opolskim (36), strzeleckim (19) oraz nyskim (18). Najmniej w powiatach głubczyckim (6) oraz namysłowskim i kluczborskim (odpowiednio po 9).

Ponieważ dostępność drogowa warunkuje sprawną logistykę i przez to jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną danego terenu wydaje się, iż w przyszłości niezbędnym jest terytorialne ukierunkowanie wsparcia i inwestowanie w rozwój tych terenów, które są położone w zasięgu oddziaływania III paneuropejskiego korytarza transportowego, łączącego regiony trzech państw Europy środkowej i środkowo-wschodniej: Niemcy, Polskę i Ukrainę.

Na podstawie danych z ankiet przeprowadzonych wśród samorządów lokalnych i przedsiębiorców, oraz w bazie danych prowadzonej przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu, oraz przez Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki. łączna powierzchnia dostępnych w woj. opolskim terenów inwestycyjnych wynosi 4212,93 ha. Dostępne tereny inwestycyjne o największej powierzchni są położone w powiatach prudnickim (1072,08 ha), brzeskim (644,03 ha), mieście Opolu (639,20 ha) oraz strzeleckim (591,03 ha), a łączny udział ich powierzchni w ogólnej powierzchni dostępnych w województwie opolskim terenów inwestycyjnych wynosi (69,94%).

Największe zagęszczenie terenów inwestycyjnych znajduje się w podstawowym korytarzu transportowym wschód-zachód oraz w niewielkiej odległości od lotnisk Wrocław Starachowice i Katowice-Pyrzowice. W przypadku północnej i południowej części województwa mniejsza liczba terenów inwestycyjnych może wynikać ze znacznej odległości od szlaków transportowych. Duże znaczenie dla lokalizacji terenów inwestycyjnych ma także silny potencjał przemysłowy miast, oparty o zróżnicowaną strukturę i długoletnią tradycję produkcji przemysłowej. Na uwagę zasługuje także potencjał akademicki, zlokalizowany przede wszystkim w mieście Opolu, uzupełniany przez ofertę kształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego.

Zdecydowana większość (86,27%) gmin, które wzięły udział w badaniu zrealizowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego zadeklarowała, że posiada na swoim obszarze tereny inwestycyjne. W grupie gmin, które posiadają tereny inwestycyjne najwięcej, bo aż 61,37%, ma zlokalizowanych na swoim obszarze od jednego do dwóch terenów inwestycyjnych. Odsetek gmin posiadających trzy tereny wyniósł 18,18%. Natomiast od czterech do dziewięciu terenów wykazało 13,63% jednostek. Najmniej gmin (6,82%) ma zlokalizowanych na swoim obszarze dziesięć i więcej wolnych terenów inwestycyjnych.

Mapa 66 - Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych położonych na terenie powiatów województwa opolskiego w ha
Źródło: Badanie ewaluacyjne „Efekty wsparcia w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych w województwie opolskim” zrealizowanego w 2021 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

Obszary zabudowy mieszkaniowej obecne i uwzględnione w planach gmin

W roku 2020 planami miejscowymi objęte było **390 287 ha**, tj. **41,5%** powierzchni województwa.

Najkorzystniej sytuacja przedstawia się w powiecie **brzeskim** i **namysłowskim**, gdzie odpowiednio **68,9%** i **76,8%** powierzchni powiatu pokryte jest planami miejscowymi. Wynika to z faktu, że większość gmin tych powiatów jest w całości objęte planami miejscowymi.

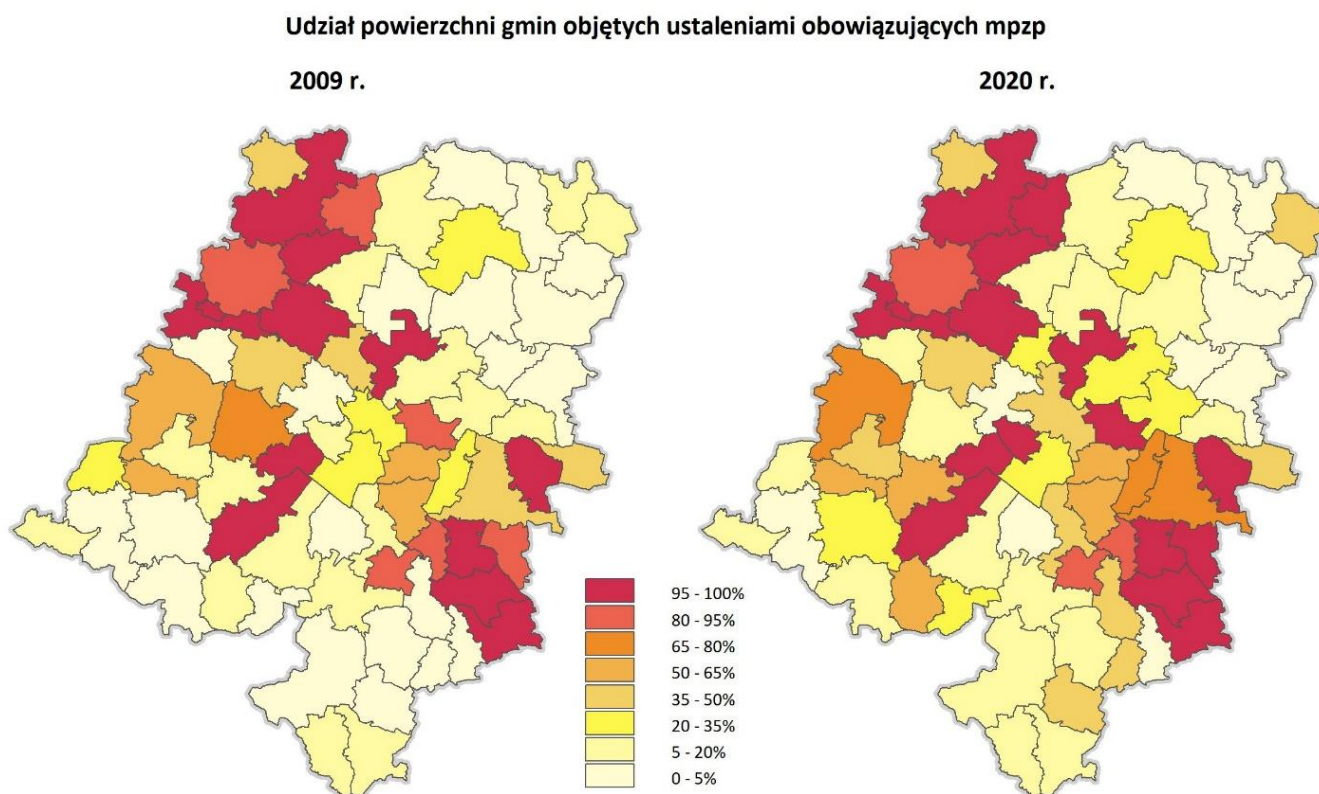
Z kolei sytuacja najmniej korzystna ma miejsce w powiecie oleskim, gdzie planami pokryte jest zaledwie **5,1%** obszaru powiatu.

Na koniec 2020 r. w grupie gmin w pełni lub praktycznie w pełni objętych planami miejscowymi (od 95% do 100% powierzchni) znajduje się **16 gmin**: Brzeg, Bierawa, Chrzastowice, Komprachcice, Skarbimierz, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Domaszowice,

Świerczów, Korfantów, Łubniany, Jemielnica, Leśnica, Popielów, Tułowice, Ujazd – stanowi to **22,5%** ogółu gmin województwa, co w skali całego województwa odpowiada **19,9%** jego powierzchni.

W drugiej grupie (częściowe pokrycie planami miejscowymi – od 10% do 95%) mieszczą się **38 gminy**.

W trzeciej grupie, gmin z niewielkim pokryciem planami miejscowymi (poniżej 10%) znajdują się **17 gmin**, w tym z pokryciem poniżej 1% gminy: Gorzów Śląski i Praszka.

Mapa 67 - Udział powierzchni gmin objętych ustaleniami obowiązującymi mpzp 2009 r.

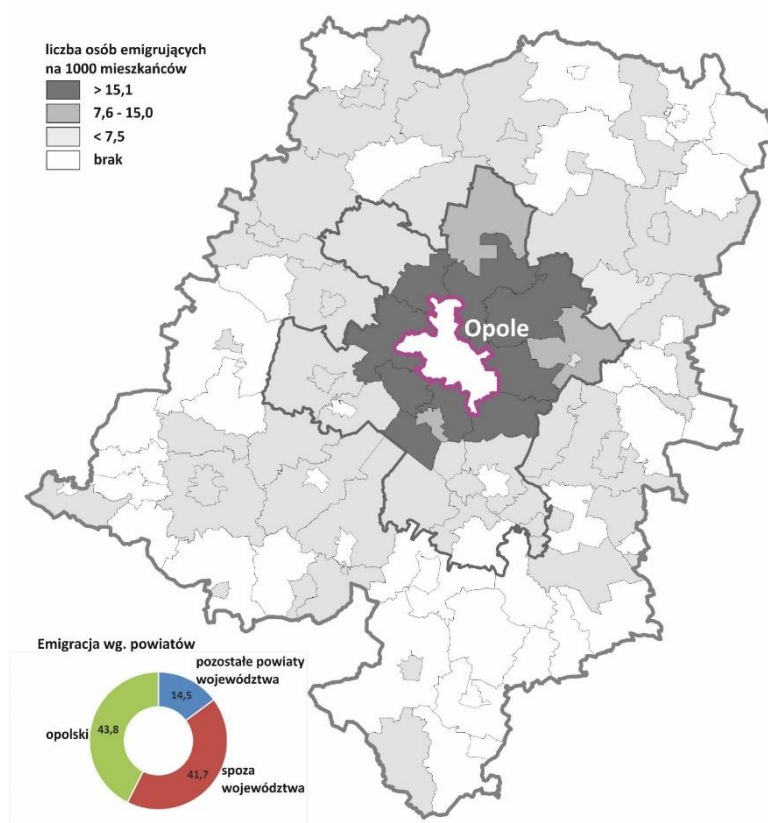
Zjawiska rozlewania się miejsc lub rozbudowy stref podmiejskich na obszarach wiejskich. Obszary wiejskie województwa opolskiego podlegające procesom suburbanizacji związane są głównie z największymi miastami, które pełnią funkcję ośrodków subregionalnych (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork).

Zasięg procesu suburbanizacji głównych miast województwa wyznacza wskaźnik liczby osób emigrujących z tych miast w latach 2016–2020 do poszczególnych gmin regionu

w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Za wartość graniczną wskaźnika dla strefy wysokiej intensywności procesu suburbanizacji przyjęto 15 osób⁶⁵.

Strefa intensywnej suburbanizacji Opola obejmuje obszar 8 gmin powiatu opolskiego, bezpośrednio otaczających miasto, tj.: Komprachcice, Łubniany, Chrzęstowice, Dąbrowa, Turawa, Dobrzeń Wielki, Prószków i Tarnów Opolski. W przypadku każdej z tych gmin liczba zameldowań ze stolicy regionu w latach 2016–2020 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła ponad 15 osób (najwięcej w gminach Komprachcice i Chrzęstowice – odpowiednio 42,0 oraz 39,5). Do strefy średniej intensywności procesu suburbanizacji Opola zaliczyć można 2 kolejne gminy powiatu opolskiego, tj. Murów i Ozimek. W gminach tych wskaźnik zameldowań z Opola przyjmował wartości od 7,0 (Ozimek) do 8,5 (Murów).

W porównaniu z okresem 2010 – 2015 stwierdza się utrzymanie dotychczasowego zasięgu strefy intensywnego przepływu mieszkańców Opola na tereny podmiejskie oraz nieznaczne zmniejszenie się strefy umiarkowanego przepływu (bez gminy Popielów).

Mapa 68 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Opola w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

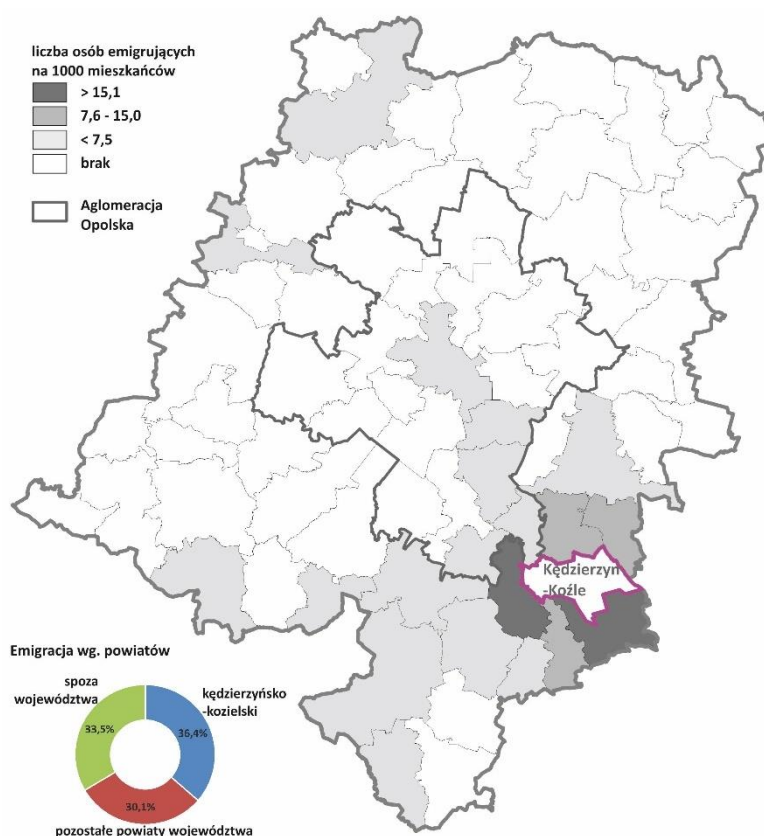
⁶⁵ Wartość tę przyjęto w oparciu o projekt Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (z dnia 18.11.2014 r.).

W strefie wysokiej intensywności procesu suburbanizacji Kędzierzyna-Koźła znajdują się w sumie 2 gminy powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego (Bierawa, Reńska Wieś).

Szczególnie wysoki poziom zaawansowania procesu suburbanizacji dotyczy gmin Bierawa oraz Reńska Wieś, gdzie liczba zameldowań z Kędzierzyna-Koźła w latach 2016–2020 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła odpowiednio 28,0 i 30,7 osób. Tuż pod progiem wysokiej intensywności znajduje się gmina Cisek (wskaźnik = 14,9).

Do strefy średniej intensywności procesu suburbanizacji Kędzierzyna-Koźła zaliczyć można także 2 gminy spoza powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, tj. Leśnicę (powiat strzelecki) i Ujazd (powiat strzelecki). Wskaźnik zameldowań ze stolicy powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego przyjmował w ich przypadku wartości odpowiednio 11,7 i 13,5.

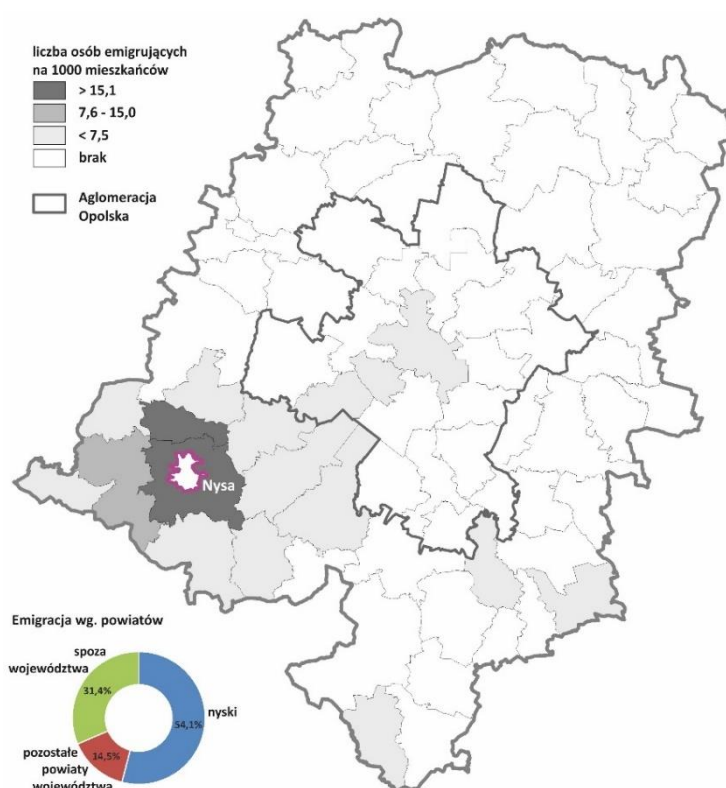
W porównaniu z okresem 2010 – 2015 stwierdza się zmniejszenie intensywności odpływu mieszkańców Kędzierzyna-Koźła na tereny gminy Cisek (spadek poniżej progu 15,0) i gminy Ujazd (spadek do poziomu 13,5).

Mapa 69 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Kędzierzyna-Koźła w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu.

Strefa intensywnej suburbanizacji Nysy poza obszarem wiejskim gminy Nysa, obejmuje także teren gminy Pakosławice. Niemniej proces suburbanizacji charakteryzuje się szczególnie wysokim nasileniem w bezpośrednim otoczeniu miasta, tj. na obszarze wiejskim gminy Nysa, gdzie łączna liczba zameldowań ze stolicy powiatu nyskiego w latach 2016–2020 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła 47,7 osób. W strefie umiarkowanej intensywności suburbanizacji Nysy pozostaje kolejna gmina powiatu nyskiego - Otmuchów, gdzie wskaźnik zameldowań z omawianego miasta osiągał wartość 10,0.

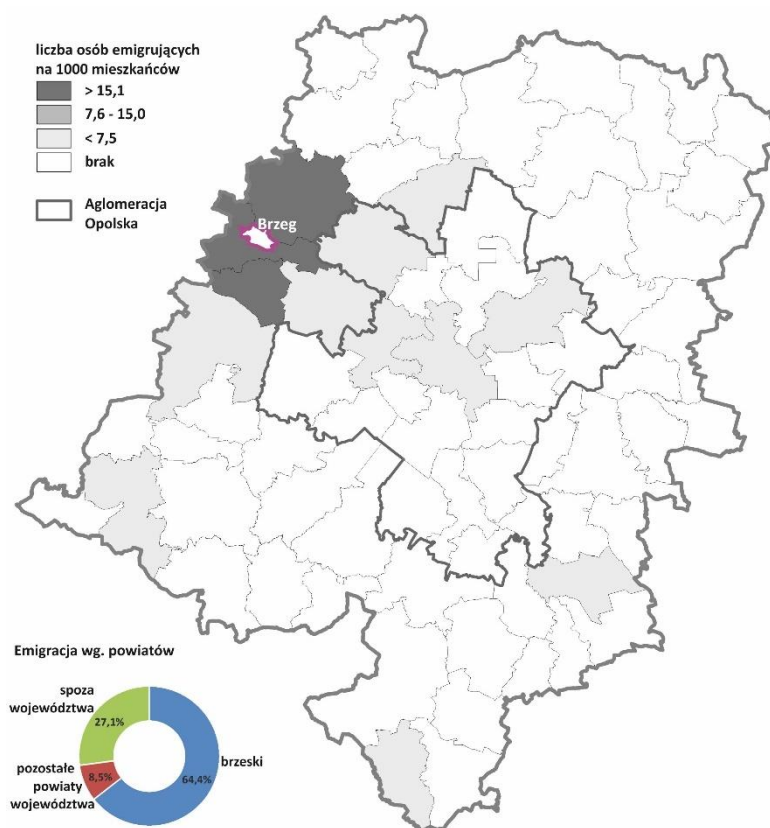
W porównaniu do okresu 2010 – 2015 nastąpiło zmniejszenie zasięgu strefy umiarkowanej intensywności odpływu mieszkańców Nysy na teren gminy Skoroszyce (spadek poniżej progu 7,5).

Mapa 70 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Nysy w latach 2010–2015 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

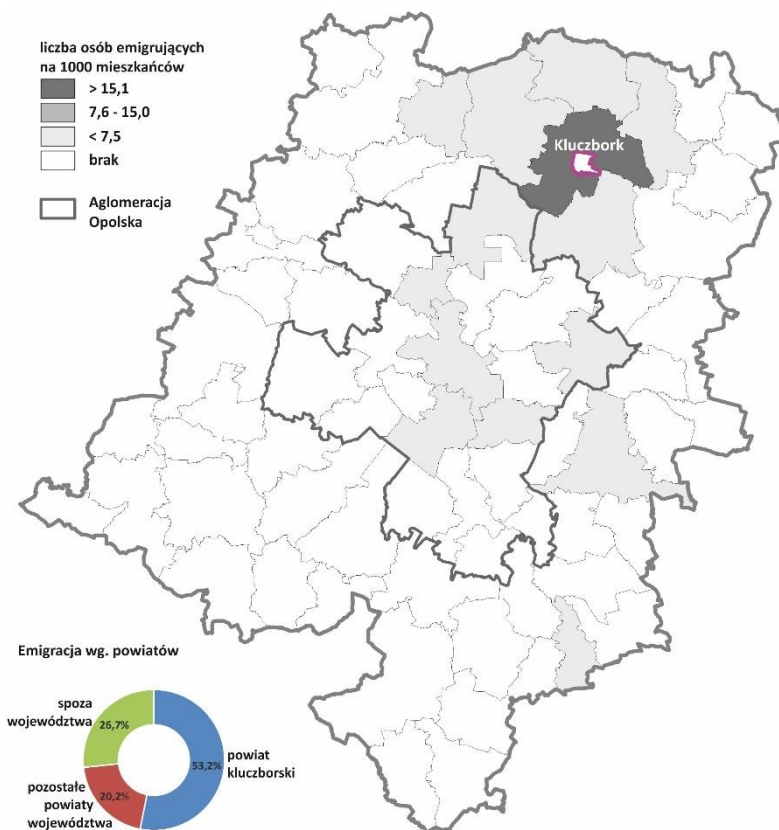
Strefa intensywnej suburbanizacji Brzegu obejmuje obszar 3 gmin powiatu brzeskiego, a mianowicie Skarbimierz, Lubszę oraz Olszankę. Szczególnie intensywny charakter proces suburbanizacji przyjmuje na terenie gminy Skarbimierz, gdzie łączna liczba zameldowań z Brzegu w latach 2016–2020 w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiła 69,4 osoby.

Podobnie było w latach 2010 – 2015, gdy zasięg strefy intensywnych wymeldowań z Brzegu obejmował te same gminy.

Mapa 71 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Brzegu w latach 2016 – 2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

Strefa suburbanizacji Kluczborka ogranicza się wyłącznie do obszaru wiejskiego gminy Kluczbork, gdzie łączna liczba zameldowań z tego miasta w latach 2016–2020 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyjmowała wartość 36,1 osób, co wskazuje na intensywny charakter zjawiska. W przypadku Kluczborka brak natomiast strefy umiarkowanej intensywności procesu suburbanizacji. W poprzednim okresie 2010 – 2015 strefa umiarkowanych powiązań obejmowała gminę Buczyna (9,1) i gminę Wołczyn (8,3). Obecnie intensywność wymeldowań z Kluczborka do tych gmin spadła o ponad połowę, poniżej progu 7,5.

Mapa 72 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Kluczborka w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

W województwie opolskim występują konflikty i kolizje przestrzenne związane z lokalizacją inwestycji uciążliwych oraz eksploatacją kopalń. Zidentyfikowano następujące lokalizacje poniższych konfliktów.

Konflikty wywołane eksploatacją surowców mineralnych

Eksploatacja surowców mineralnych skutkuje pojawieniem się konfliktów przestrzennych, w szczególności na styku z:

- obszarami o funkcjach przyrodniczych – w szczególności na w dolinach rzecznych (dolina Odry, Nysy Kłodzkiej, Osobłogi, Bierawki) i obszarach cennych przyrodniczo (park krajobrazowy „Góry Opawskie”, obszary chronionego krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, „Bory Niemodlińskie”, „Mokre – Lewice”, rezerwat przyrody „Kamień Śląski”),
- terenami zurbanizowanymi – konflikty wynikają z utrudnienia bądź uniemożliwienia rozwoju terenów miejskich przez wyrobiska poeksploatacyjne (Opole, Strzelce Opolskie),
- rolniczą przestrzenią produkcyjną – konflikty związane są z udokumentowaniem i eksploatacją złóż na obszarach o najwyższym potencjale produkcyjnym (Folwark),

- chronionymi strukturami wodnymi – konflikty wynikają z zagrożenia stwarzanego przez eksploatację surowców i możliwość przenikania zanieczyszczeń w głąb gruntów lub bezpośrednio do wód (zbiornik GZWP 333, rynna kopalna Kędzierzyn – Rudy, zlewnia Nysy Kłodzkiej, Widawy, Proсны),

- obszarami zbiorowego zaopatrzenia w wodę – konflikty wynikają z zagrożenia dla zasobności i jakości wód podziemnych w ujęciach wody (ujęcia Tarnów Opolski, Kamień Śląski, Grotowice – Utrata, Kozielno, Głogówek).

Konflikty wywołane rozwijającą się infrastrukturą techniczną i komunikacyjną

Rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w szczególności w obszarach

przyrodniczych wywołuje konflikty natury funkcjonalnej, przyczyniając się do

rozczłonkowania zwartych i ciągłych struktur przyrodniczych (parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu). Konfliktowe odcinki sieci infrastruktury komunikacyjnej (główne szlaki drogowe i kolejowe o dużym natężeniu ruchu) i technicznej (linie 400 kV, gazociągi

wysokoprężne) występują na obszarach:

- Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”: drogi krajowe nr 38 relacji Kędzierzyn-Koźle – granica państwa, nr 40 relacji granica państwa – Pyskowice i nr 41 relacji Nysa – granica państwa, droga wojewódzka nr 411 relacji Nysa – granica państwa, gazociąg wysokoprężny relacji Głuchołazy – granica państwa – Złate Hory,

- Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”: autostrada A4, drogi wojewódzkie nr 426 relacji Zawadzkie – Kędzierzyn-Koźle i 409 relacji Dębina – Strzelce Opolskie, magistralna linia kolejowa nr 136 relacji Opole Groszowice – Kędzierzyn-Koźle linia elektroenergetyczna 220 kV relacji Groszowice – Kędzierzyn-Koźle, gazociągi wysokoprężne relacji Zdzeszowice – Wrocław i relacji Zdzeszowice – Blachownia,

- Stobrowskiego Parku Krajobrazowego: pierwszorzędna linia kolejowa nr 277 relacji Opole Groszowice – Wrocław Brochów, linie elektroenergetyczne 400 kV relacji Dobrzeń – Pasikurów i Dobrzeń – Trębaczew, gazociąg wysokoprężny relacji Kluczbork – Opole,

- Obszarze Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrowsko-Turawskie”: drogi krajowe nr 11 relacji Kołobrzeg – Bytom, nr 45 relacji granica państwa – Złoczew i nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny, pierwszorzędne linie kolejowe nr 144 relacji Tarnowskie Góry – Opole Główne i nr 61 relacji Kielce – Fosowskie, gazociąg wysokoprężny relacji Odolanów – Tworóg,

- Obszarze Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”: autostrada A4, droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny, drogi wojewódzkie nr 405 relacji Niemodlin – Korfantów i nr 414 relacji Opole – Lubrza, magistralna linia kolejowa nr 132 relacji Wrocław - Bytom, linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Dobrzeń – Wielopole i 220 kV relacji Groszowice –

Ząbkowice, gazociągi wysokoprężne relacji Lewin Brzeski – Paczków i relacji Tułowice – Opole Chmielowice.

- Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu: droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny, gazociąg wysokoprężny relacji Lewin Brzeski – Paczków.

Konflikty pomiędzy strukturami wodnymi a urbanizacją i gospodarką rolną

Obszarami potencjalnych konfliktów przestrzennych na styku struktur wodnych, terenów zurbanizowanych i gospodarki rolnej są:

- tereny zalewów powodziowych, na których występuje presja postępującego zainwestowania, intensywnej gospodarki rolnej i eksploatacji surowców mineralnych (tereny międzywala przeciwpowodziowego, tereny istniejących i projektowanych polderów),
- tereny chronionych struktur wodonośnych z postępującym zainwestowaniem i lokalizacją funkcji potencjalnie uciążliwych dla środowiska wodnego, dotyczy to głównie nie skanalizowanych obszarów województwa w granicach zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP), o najwyższej ochronie zasobów wodnych oraz na terenach, gdzie występuje wysoki poziom wód podziemnych.

Konflikty w obrębie przestrzeni zurbanizowanych

Wśród tej kategorii konfliktów na szczególną uwagę zasługują konflikty pomiędzy funkcjami mieszkalnymi, o określonych standardach jakości środowiska, a:

- funkcją przemysłową na obszarze aglomeracji opolskiej oraz kędzierzyńsko-kozielskiej, m. in. w rejonie Opola, Kędzierzyna-Koźła i Zdieszowic;
- układem komunikacyjnym i związaną z nią uciążliwością akustyczną (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Ozimek, Strzelce Opolskie, Praszka, Gorzów Śląski, Dobrodzień, Nysa, Niemodlin, Brzeg),
- terenami zamkniętymi (wojskowymi), które z uwagi na sposób użytkowania mogą stanowić uciążliwość dla terenów mieszkalnych, położonych w bliskości

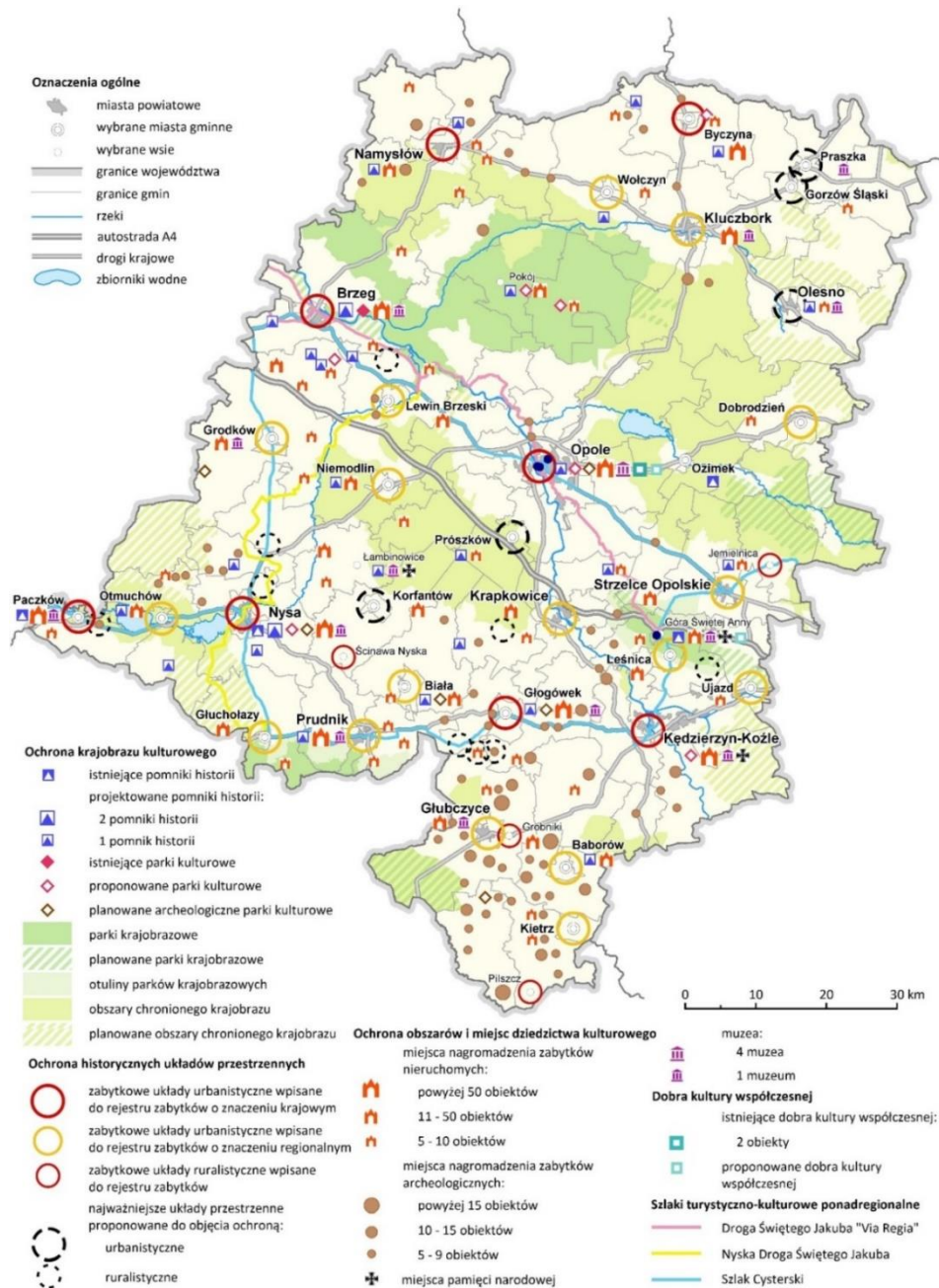
Główne wnioski możliwie w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Obszary wiejskie województwa opolskiego podlegają procesom suburbanizacji i związane są głównie z największymi miastami, które pełnią funkcję ośrodków subregionalnych (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork).

2.12 Zasoby dziedzictwa kultury na OW

Krajobraz kulturowy

Opolszczyzna jako ziemie pogranicza, gdzie występuje etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie ludności, które ukształtowało specyficzny, odrębny charakter dziedzictwa kulturowego regionu wpłynęło na utworzenie bogatego i niezwykle zróżnicowanego krajobrazu kulturowego.

Mapa 73 - Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego Źródło: Opracowanie własne UMWO

Charakterystyczne dla regionu elementy architektury wiejskiej, ukształtowane jeszcze w I poł. XIX wieku, odznaczają się spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:

- usytuowane są szczytem do drogi,
- zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
- mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50°, kryty dachówką karpiówką,
- są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej.

Rodzaje zasobów kultury

Na obszarach wiejskich województwa opolskiego występują obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, ujęte w ewidencji zabytków oraz objęte ochroną na podstawie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Wśród obiektów zabytkowych rozróżnić można pojedyncze obiekty zabytkowe (zamki, dwory, pałace, kościoły, kapliczki, budynki mieszkalne i gospodarcze), zespoły architektoniczne (pałacowo-parkowe, dworsko-parkowe, folwarczne, zagrody, zespoły produkcyjne w tym młyny, gorzelnie, browary, cegielnie) i zabytkowe układy przestrzenne (ruralistyczne).

Sposób powiązań kulturalnych miasto-wieś w województwie

Do najciekawszych powiązań kulturalnych miasto-wieś można zaliczyć m.in. Szlak drewnianego budownictwa sakralnego (obejmującego blisko 70 obiektów głównie w północnej i północno-wschodniej części województwa) oraz Szlak Polichromii Brzeskich (Kościół w Brzegu, Małujowicach, Strzelnikach, Krzyżowicach i Pogorzeli).

Partnerstwa międzyregionalne i międzynarodowe

Większość gmin województwa opolskiego posiada swoich partnerów w kraju i za granicami. Głównie ze względu na rys historyczny i mniejszość niemiecką są to miejscowości w Republice Federalnej Niemiec. Opolszczyzna z racji położenia geograficznego

tj graniczenia z Czeską Republiką współpracuje na linii międzynarodowej z regionami z tego państwa.

Zabytki	Obiekty wpisane do rejestru*	Obszary wiejskie*
Nieruchome	2700 '	ok. 55%
Ruchome	7849	ok 60%
Archeologiczne	1266 ok. 90%	

*dane szacunkowe

Zabytki	Ewidencja zabytków*	Obszary wiejskie*
Nieruchome	ok. 27000	ok. 60%
Ruchome	ok. 15220	ok. 60%
Archeologiczne	ok. 13650	ok. 90%

Tabela 43 - Artefakty kultury, w tym kultury ludowej Źródło: Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Główne wnioski możliwie w ujęciu podregionów i powiatów lub gmin

Województwo opolskie jest nasycone obiektami zabytkowymi stanowiącymi cenną spuściznę regionu godną zachowania dla przyszłych pokoleń. Tak jak obiekty zabytkowe zlokalizowane w miastach czy aglomeracjach miejskich, zabytki położone na obszarach wiejskich narażone są różne zagrożenia. Do najistotniejszych zaliczyć można:

- dostosowanie do współczesnych potrzeb poprzez przebudowy historycznych obiektów zabytkowych i budowę nowych, nie powiązanych architektonicznie i stylistycznie z zabytkowymi (budynki mieszkalne, gastronomiczne, hale produkcyjne itp.),
- braku uzgadniania z urzędem konserwatorskim ww. przedsięwzięć. Prowadzi to do zaniku tradycyjnych zasad kształtowania przestrzeni i tym samym utratą cennych walorów zabytkowych miejscowości. Uwarunkowane jest to niewiedzą właścicieli obiektów lub świadomym działaniem,
- wtórny podział nieruchomości prowadzący do zaniku wyraźnego podziału pól, ogrodów, sadów na rzecz gospodarstw o dużym areale nastawionych na produkcję i sprzedaż,
- wyludnienia regionów wiejskich prowadzące do degradacji nieużytkowanych obiektów i w konsekwencji ich całkowitej destrukcji.

2.13 Zasoby ziemi rolniczej i struktura jej użytkowania

Powierzchnia UR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powierzchnia województwa w ha	941 187	941 187	941 187	941 187	941 187	941 200
Powierzchnia Użytków rolnych w województwie	496620	513384	503031	488568	517224	516400
Użytki rolne w % powierzchni województwa	52,8	54,5	53,4	51,9	54,9	54,8

Tabela 44 - Pow. UR łącznie i jako % pow. Województwa Źródło: Dane GUS

Powierzchnia Użytków Rolnych w województwie opolskim w skali województwa na przestrzeni ostatnich lat oscylowały w okolicach 55% w liczbie około 500 000 ha.

Klasa użytku	Pow. stan na 30.04.2022 (ha)
RI	495,4496
RII	4277,6017
RIIIa	9096,9588
RIIIb	7838,8053
RIVa	8738,6183
RIVb	6309,8079
RV	5051,6718
RVI	1968,4099
RZVI	2,1364
RAZEM grunty orne	43779,4597
S	0,4507
SII	0,3661
SIII	0,53
SIV	0,24
SV	0,19
SVI	0,15
RAZEM sady	1,9268
ŁI	2,7897

ŁII	184,3757
ŁIII	1150,5239
ŁIV	1999,882
ŁV	851,4521
ŁVI	215,9876
RAZEM łąki trwałe	4405,0110
PsI	2,6595
PsII	115,9025
PsIII	693,1818
PsIV	647,8404
PsV	225,2484
PsVI	74,8777
RAZEM pastwiska trwałe	1759,7103
Wsr	71,1612
W	272,8036
RAZEM grunty pod rowami	343,9648
RAZEM użytki rolne	50290,0726

Tabela 45 - UR wg rodzajów Źródło: Dane GUS

R – grunty orne

S – sady

Ł – łąki trwałe

Ps – pastwiska trwałe

Wsr – grunty pod stawami

W - grunty pod rowami

Powierzchnia nieużytków

W zasobie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Opolu na dzień 06.06.2022 znajduje się 341,4113 ha nieużytków.

Zmiany w sposobie wykorzystywania ziemi rolniczej

województwo	Przyrost (+) lub ubytek (-) gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych w 2016 r. w stosunku do 2015 r. według ewidencji geodezyjnej w ha	Grunty rolne wyłączone ogółem	Z ogółem wyłączone użytki rolne wg klas bonitacji						Inne grunty
			razem	mineralne			organiczne		
				I-II	III	IV	IV	V-VI	
opolskie	-484	46	49	3	41	0	1	0	1

Tabela 46 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze wg województw w 2021 r. w podziale na klasy gleby

województwo	ogółem	Kierunki przeznaczenia				
		tereny				
		komunikacyjne	Osiedlowe	przemysłowe	użytki kopalne	inne cele
	w ha					
opolskie	46	1	24	9	9	3

Tabela 47 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele wg województw w 2020 r.

Główne sposoby powiększania gospodarstw

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa może korzystając z przysługującego mu prawa do pierwokupu nieruchomości rolnej, pierwokupu udziałów i akcji w spółce prawa handlowego oraz prawa nabycia nieruchomości rolnej, powiększać Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Krajowy Ośrodek może nabywać nieruchomości na własność Skarbu Państwa, jeżeli wymaga tego realizacja zadań określonych w ustawie, w tym szczególnie zadań w zakresie powiększania już istniejących gospodarstw rodzinnych. Krajowy Ośrodek gospodaruje Zasobem w pierwszej kolejności w drodze wydzierżawienia albo sprzedaży nieruchomości rolnych na powiększenie lub utworzenie gospodarstw rodzinnych.

Za gospodarstwo rodzinne uważa się gospodarstwo rolne:

- 1) prowadzone przez rolnika indywidualnego oraz
- 2) w którym łączna powierzchnia użytków rolnych jest nie większa niż 300 ha.

Za rolnika indywidualnego uważa się osobę fizyczną będącą właścicielem, użytkownikiem wieczystym, samoistnym posiadaczem lub dzierżawcą nieruchomości rolnych, których łączna powierzchnia użytków rolnych nie przekracza 300 ha, posiadającą kwalifikacje rolnicze oraz co najmniej od 5 lat zamieszkałą w gminie, na obszarze której jest położona jedna z nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego i prowadzącą przez ten okres osobiście to gospodarstwo.

Zasady obrotu ziemią rolną reguluje ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego z dnia 11 kwietnia 2003 r. (Dz.U.2022.461 ze zm.).

Dzierżawa

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wydierżawia nieruchomości w formie publicznego przetargu ustnego (licytacja) i przetargu ofert pisemnych (konkurs ofert). KOWR może zastrzec, że w przetargu mogą uczestniczyć wyłącznie:

- rolnicy indywidualni, zamierzający powiększyć gospodarstwo rodzinne, jeżeli mają oni miejsce zamieszkania w gminie, w której położona jest nieruchomość wystawiona do przetargu lub w gminie graniczącą z tą gminą,
- osoby posiadające kwalifikacje rolnicze określone w przepisach o kształtowaniu ustroju rolnego, zamierzające utworzyć gospodarstwo rodzinne w rozumieniu tych przepisów,
- inne podmioty określone w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa w art. 29 ust. 3b.

W przetargu ofert pisemnych KOWR stosuje następujące kryteria i ich wagi:

- 1a. Odległość działki, na której znajduje się adres zameldowania na pobyt stały oferenta od nieruchomości Zasobu – liczba punktów 10,
- 1b. Odległość nieruchomości rolnej, w skład wchodzi użytki rolne, od nieruchomości Zasobu będącej przedmiotem przetargu – liczba punktów 10,
2. Powierzchnia użytków rolnych nabytych lub dzierżawionych z Zasobu przez rolnika i jego małżonka – liczba punktów 20,
3. Intensywność produkcji zwierzęcej w gospodarstwie oferenta – liczba punktów 10,
4. Kryterium wieku – liczba punktów 10,
5. Powierzchnia użytków rolnych, stanowiących dzierżawę, użytkowanie wieczyste i własność rolnika i jego małżonka – liczba punktów 30.

Sprzedaż

Krajowy Ośrodek sporządza wykaz nieruchomości Zasobu przeznaczonych do sprzedaży i ogłasza go na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Krajowego Ośrodka, w siedzibie właściwej miejscowo izby rolniczej oraz właściwym miejscowo urzędzie gminy przez okres 14 dni przed dniem ogłoszenia przetargu lub planowanym terminem sprzedaży w innym trybie niż przetarg. Dodatkowo wykaz może być ogłoszony w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości znajdującej się w obrębie geodezyjnym, w którym położona jest nieruchomość.

Sprzedaż nieruchomości rolnej przez Krajowy Ośrodek może nastąpić, jeżeli w wyniku tej sprzedaży łączna powierzchnia użytków rolnych:

- 1) będących własnością nabywcy nie przekroczy 300 ha oraz
- 2) nabytych kiedykolwiek z Zasobu przez nabywcę nie przekroczy 300 ha.

Pierwszeństwo w nabyciu nieruchomości Zasobu przysługuje min. dzierżawcy zbywanej nieruchomości, jeżeli dzierżawa trwa faktycznie przez okres co najmniej trzech lat.

KOWR może przeznaczyć do sprzedaży nieruchomości w trybie publicznego przetargu ustnego (licytacja) nieograniczonego, z tym że nieruchomości rolne o powierzchni od 1 ha oraz nieruchomości przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na użytkowanie rolnicze, a w przypadku braku miejscowego planu objęte ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określającymi kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, podlegają w pierwszej kolejności sprzedaży w trybie przetargu, w którym mogą uczestniczyć wyłącznie podmioty, o których mowa w ust. 3b., tj. min: rolnicy indywidualni; osoby posiadające kwalifikacje rolnicze określone w przepisach o kształtowaniu ustroju rolnego, zamierzające utworzyć gospodarstwo rodzinne.

Krajowy Ośrodek może przeprowadzić przetarg ofert pisemnych (konkurs ofert) na sprzedaż nieruchomości rolnych, w którym mogą uczestniczyć wyłącznie podmioty, o których mowa w ust. 3b oraz podmioty spełniające kryteria wyboru najkorzystniejszej oferty mogą być w szczególności:

- a) odległość gospodarstwa rolnego oferenta od zbywanej nieruchomości Zasobu,
 - b) powierzchnia nieruchomości rolnych nabytych lub wdzierżawionych z Zasobu,
 - c) intensywność produkcji zwierzęcej w gospodarstwie oferenta,
- oraz inne ustalone kryteria min:

- d) młody rolnik,
- e) powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rodzinnym rolnika,
- f) kryterium uzgodnione z radą terenową.

Skala dzierżaw

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy Opole w województwie opolskim, gospodaruje na gruntach o łącznej powierzchni 52.137,3005 ha w tym 50.290,0726 ha użytków rolnych oraz 1847,2279 ha gruntów innego rodzaju.

KOWR na terenie województwa opolskiego na dzień 31.05.2022r. w Zasobnie posiada 45.162,2669 ha w aktywnych 2785 umowach dzierżaw.

Inne formy zagospodarowania nieruchomości:

Nieodpłatne przekazanie nieruchomości.

Zgodnie z artykułem 24 ust. 5 pkt 1 lit. c *ustawy z dnia 19.10.1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa*, KOWR może nieodpłatnie przekazać jednostce samorządu terytorialnego nieruchomości przeznaczone na cele związane z realizacją inwestycji infrastrukturalnych służących wykonywaniu zadań własnych w zakresie wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji publicznej, kultury i kultury fizycznej, zakładania lub rozszerzania cmentarzy komunalnych albo, jeżeli położony jest na nich cmentarz – pod warunkiem, że jest to zgodne z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, miejscowego planu rewitalizacji, ostateczną decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu albo z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Przeniesienie własności nieruchomości nastąpi po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Natomiast na podstawie art. 24 ust. 5 c *ustawy o gnrSP* może nieodpłatnie przekazać nieruchomości wchodzące w skład Zasobu: zajęte pod drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie; grunty faktycznie wykorzystywane jako drogi oraz grunty przeznaczone na te cele w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Trwały zarząd

Zgodnie z art. 34 *ustawy z dnia 19.10.1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa* nieruchomości ZWRSP (Zasobie Własności Skarbu Państwa) mogą być przekazane w trwały zarząd państwowym jednostkom organizacyjnym

nieposiadającym osobowości prawnej, jak również jednostkom organizacyjnym samorządu województwa, realizującym zadania związane z melioracjami wodnymi, jako zadania z zakresu administracji rządowej, w zakresie niezbędnym do wykonywania tych zadań.

Najem Nieruchomości

Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1) i 2) o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa mienie wchodzące w skład Zasobu może być wynajęte osobom fizycznym lub prawnym, na zasadach Kodeksu cywilnego albo oddane do korzystania na zasadach określonych w rozdziale 8 wyżej wymienionej ustawy. Różnica pomiędzy umową najmu a dzierżawą polega na tym, że przedmiotem dzierżawy jest rzecz przynosząca pożytki.

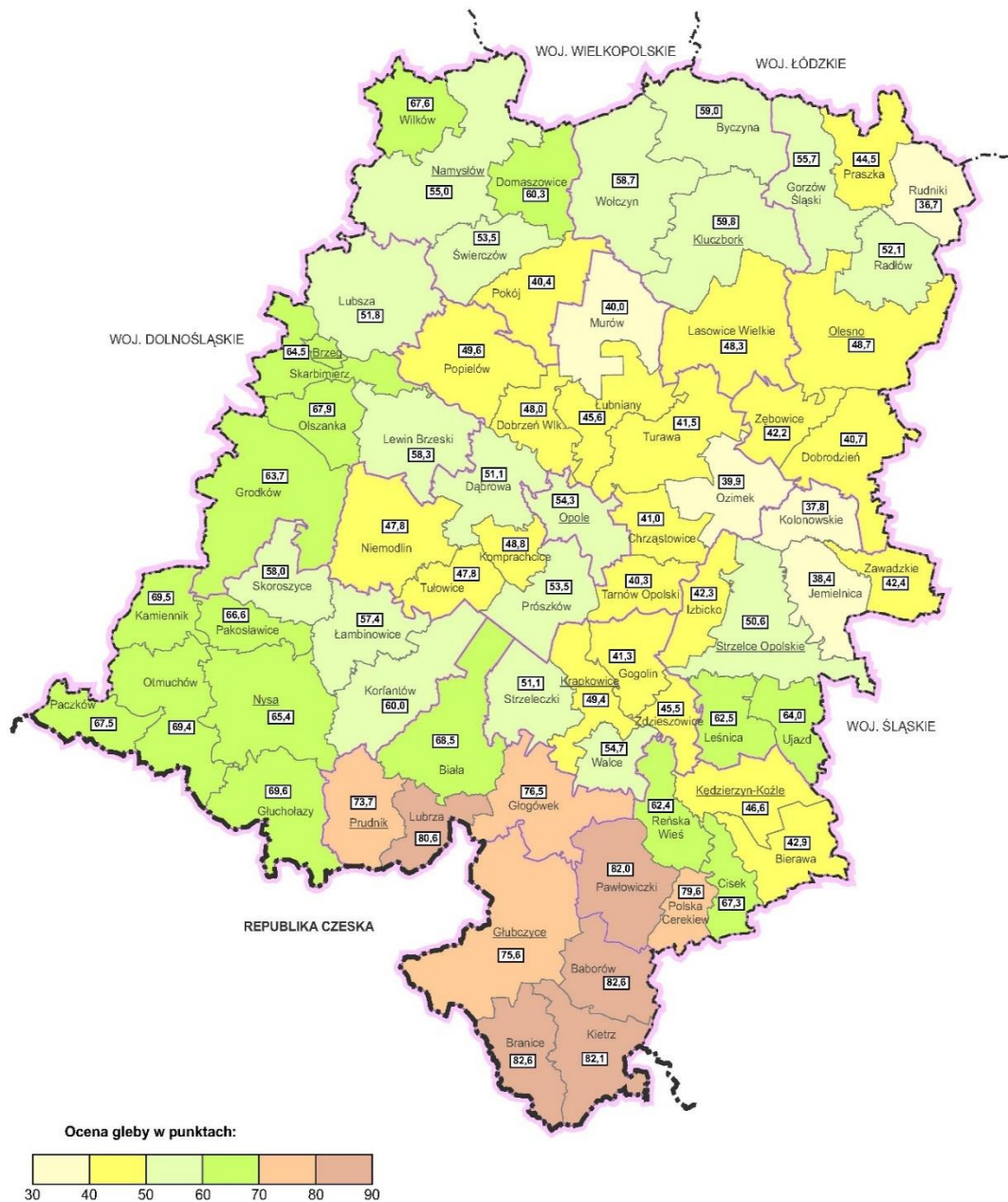
2.14 Środowiskowy wymiar produkcji rolnej

Przydatność gleb do celów rolniczych

Opolszczyzna jest regionem o bardzo dużym potencjale produkcyjnym, jest to jeden z najlepszych obszarów Polski pod względem walorów środowiskowych produkcji rolnej. Rozwojowi rolnictwa sprzyja wysoka jakość bonitacyjna gleb i ich przydatność rolnicza, najwyższa w gminach: Pawłowiczki, Baborów, Kietrz, Branice, najniższa w gminach Kolonowskie, Jemielnica, Tarnów Op., Ozimek, Pokój, Murów. Ukształtowanie terenu Opolszczyzny jest nizinne, płaskie, lekko faliste, co sprzyja produkcji rolnej.

Największy udział w strukturze bonitacyjnej gruntów ornych mają gleby średniej wartości – III i IV klasy bonitacyjnej – które zajmują ok. 35,4% powierzchni ogółem województwa i występują powszechnie na terenie całego województwa, przy czym największe powierzchnie zajmują na terenie powiatów: nyskiego, brzeskiego, kluczborskiego oraz głubczyckiego. Gleby najlepsze, zaliczające się do I i II klasy bonitacyjnej zajmują jedynie ok. 4,27% powierzchni ogółem i generalnie występują w południowej części województwa w powiatach: głubczyckim, prudnickim i nyskim. Grunty orne najniższych klas bonitacyjnych występują na terenie całego województwa, lecz ich największe nagromadzenie występuje na terenie powiatu opolskiego, oleskiego i strzeleckiego. Wśród użytków zielonych, podobnie jak w przypadku gruntów ornych, największy udział mają użytki zaliczone do III – V klasy bonitacyjnej, występujące w środkowej i północnej części województwa (powiat namysłowski, kluczborski, oleski, opolski i brzeski).

BONITACJA JAKOŚCI I PRZYDATNOŚCI ROLNICZEJ GLEB

Opracowanie własne za:
 1. "Warunki przyrodnicze produkcji rolnej - woj. opolskie",
 Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy 1987 r.
 2. "Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa częstochowskiego w liczbach",
 Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy 1980 r.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
 DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ I PRZESTRZENNEJ

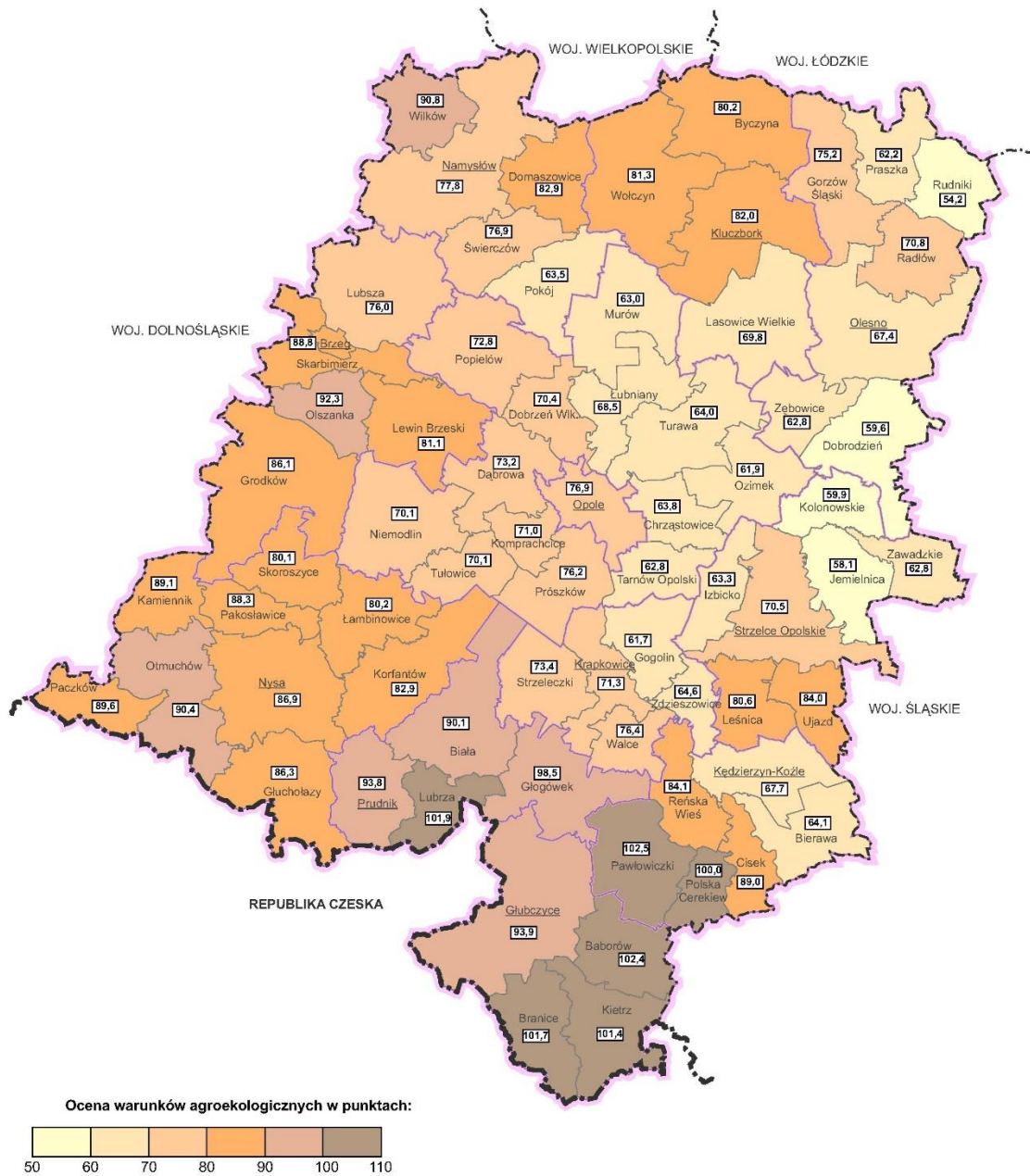
Mapa 74 - Bonitacja jakości i przydatności gleb

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej opisywany przez wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) odzwierciedla potencjał przestrzeni produkcyjnej wynikający z warunków naturalnych. Został on opracowany w Instytucie Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Jest to wskaźnik zintegrowany, bazujący na wskaźnikach cząstkowych, uwzględniających czynnik klimatyczny, wilgotnościowy, morfologiczny i jakościowy gleb (*Flaczyk, 1987; Rolnicza przestrzeń ... , 1980*).

Wskaźnik waloryzacji dla województwa opolskiego wynosi 81,6 pkt., co jest wartością najwyższą w kraju i jest wyraźnie wyższy od średniej dla kraju, wynoszącej 66,6 pkt. Do obszarów o najlepszych warunkach do produkcji rolnej należą gminy położone w południowej części województwa, na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego. W szczególności należą do nich gminy o wskaźniku waloryzacyjnym przekraczającym 100,1 pkt. – gminy Pawłowiczki, Baborów, Branice, Kietrz i Lubrza oraz o wskaźniku bonitacyjnym 90,1 – 100,0 pkt. – Polska Cerekiew, Głogówek, Głubczyce, Prudnik, Otmuchów i Paczków. Do gmin tych należy również gmina Olszanka i Wilków. Z kolei najbardziej niekorzystne warunki dla prowadzenia rolnictwa należą gminy położone we wschodniej części województwa, obejmujące w szczególności gminy o wskaźniku waloryzacyjnym poniżej 60,0 pkt. – gminy Tułowice, Rudniki, Jemielnica, Dobrodzień, Pokój i Zawadzkie.

W układzie powiatowym, do obszarów o bardzo dobrych warunkach do produkcji rolnej (WWRPP > 90,1 pkt.) zalicza się powiaty głubczycki i prudnicki, do obszarów o dobrych warunkach do produkcji (WWRPP 80,1 – 90,0 pkt.) powiaty brzeski, kędzierzyńsko-kozielski, kluczborski, nyski, do obszarów średnio dobrych warunkach produkcyjnych (WWRPP 70,1 – 80,0 pkt.) zalicza się powiaty namysłowski, strzelecki i miasto Opole, do obszarów o średnich warunkach produkcyjnych (WWRPP < 70,0 pkt.) powiaty krapkowicki, oleski, opolski.

WALORYZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Opracowania własne za:
 1. "Warunki przyrodnicze produkcji rolnej - woj. opolskie",
 Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy 1987 r.
 2. "Rolnicza przestrzeń produkcyjna województwa częstochowskiego w liczbach",
 Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy 1980 r.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
 DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ I PRZESTRZENNEJ

Mapa 75 - Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Zagrożenia dla gleb Opolszczyzny wykorzystywanych rolniczo

W wyniku intensywnej działalności rolniczej prowadzonej na terenie województwa opolskiego może dojść do nasilenia procesów degradacyjnych:

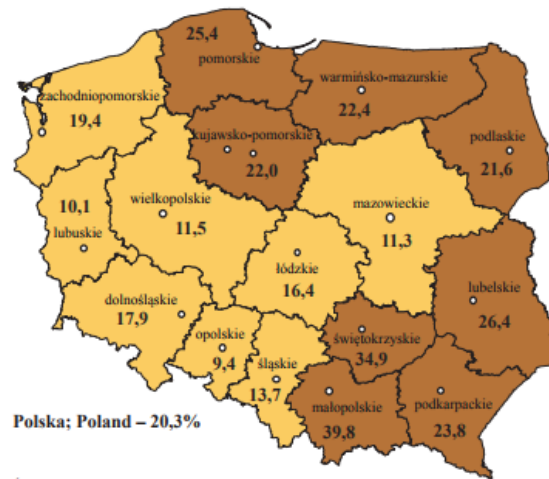
- Degradacja fizyczna w wyniku zagęszczenia i zasklepienia się gleby

Intensywna produkcja rolna, wykorzystująca ciężki sprzęt rolniczy, a także wykonywanie prac polowych w warunkach nadmiernego uwilgotnienia może prowadzić do zagęszczenia warstwy ornej i podornej gleby. Ma to bezpośredni wpływ na żyzność i urodzajność gleb, który jest bezpośrednio związany ze zdolnością gleby do magazynowania wody. Szczególnie niekorzystne warunki uprawy występują w dolinach rzecznych, na madach. Wg analiz prowadzonych przez IUNG PIB w woj. opolskim ok. 34% gleb jest podatnych na zagęszczenie.

- Erozja

Zagrożenie dla jakości gleb to również występowanie erozji wodnej powierzchniowej, na którą wpływa nachylenie terenu, podatność gleb na zmywy powierzchniowe i wielkość opadu rocznego. Na Opolszczyźnie zagrożeniem może być objęte 9,4% UR (najniższe w Polsce, średnio w Polsce 20,3%) (Map. 76).

Największe zagrożenie występuje na południu Opolszczyzny.

Mapa 76 - Zagrożenie gleb użytków rolnych erozją wodną powierzchniową w Polsce (%) Źródło: Krasowicz S. i in. 2011. Racionalne gospodarowanie środowiskiem glebowym Polski. Polish Journal of Agronomy, 7, 43-58.

- Utrata substancji organicznej gleby

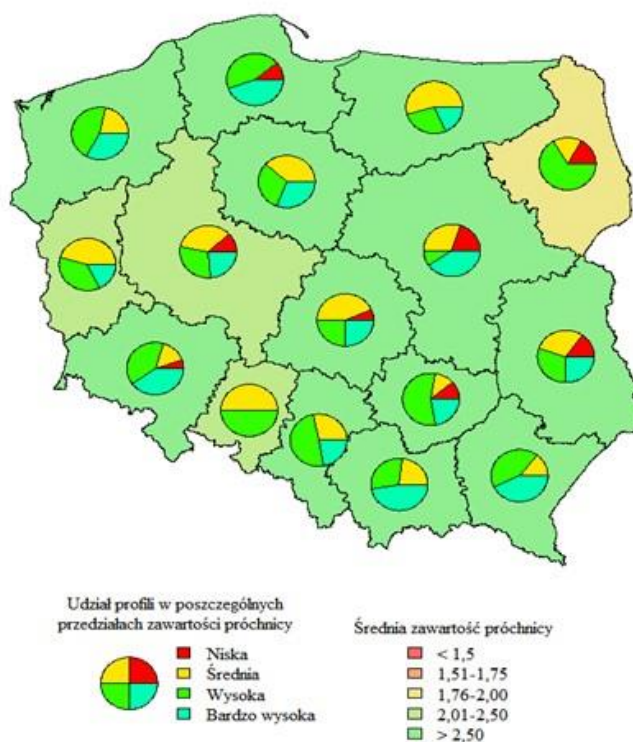
Materia organiczna gleb jest podstawowym wskaźnikiem jakości gleb decydującym o ich właściwościach fizykochemicznych, takich jak zdolności sorpcyjne i buforowe oraz procesach

biologicznych, warunkujących wiele przemian, określanymi mianem aktywności biologicznej. Wysoka zawartość próchnicy w glebach jest czynnikiem stabilizującym ich strukturę, zmniejszającym podatność na zagęszczenie oraz degradację w wyniku erozji wodnej i wietrznej.

Zachowanie zasobów próchnicy glebowej jest istotne nie tylko ze względu na utrzymanie produkcyjnych funkcji gleb, ale również z punktu widzenia roli gleb w sekwestracji (wiązaniu) węgla z atmosfery. O naturalnym zróżnicowaniu zawartości próchnicy w glebach decydują takie czynniki jak uziarnienie, położenie w terenie i stosunki wodne - gleby lekkie występujące w wyższych położeniach terenu, poza zasięgiem działania wód gruntowych, zazwyczaj cechuje niższa zawartość próchnicy od gleb zwięzłych o opadowo-gruntowym typie gospodarki wodnej. Najwyższą zawartością materii organicznej charakteryzują się gleby hydrogeniczne, powstałe w siedliskach zależnych od wody, takie jak czarne ziemie i gleby torfowe. Spośród czynników antropogenicznych na zawartość materii organicznej w glebie w największym stopniu wpływają: sposób użytkowania ziemi (tzn. rolniczy, łąkowy, leśny), intensyfikacja rolnictwa, rotacja roślin, obecność poplonów oraz poziom nawożenia organicznego.

Według analiz prowadzonych przez IUNG PIB, przedstawionych w raporcie „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce” w 2020 r. średnia zawartość próchnicy wyniosła 2,90%. W poprzednich edycjach monitoringu średnia zawartość wskazanego parametru oscylowała w przedziale 1,90-1,97%. W całej grupie analizowanych punktów nieznacznie przeważają gleby klasyfikowane w przedziale zawartości wysokiej (2-3,5%), ich udział stanowi 35%. Mniejszy udział (30%) mają gleby o bardzo wysokiej zawartości oraz gleby o średniej zawartości (29%). Najmniejszy udział mają gleby o niskiej zawartości próchnicy (6%). W odniesieniu do ubiegłych cykli monitoringowych średni poziom zawartości próchnicy uległ zwiększeniu. W porównaniu do poprzednich edycji wzrosła również zawartość maksymalna, którą zanotowano w punkcie 425 w woj. małopolskim (9,42%).

Największy udział profili o niskiej zawartości w próchnicę zanotowano w województwach: mazowieckim - 20%; podlaskim - 17%; lubelskim - 15%. Najwyższą średnią zawartością próchnicy charakteryzowało się województwo małopolskie - 3,74%, najniższą natomiast województwa podlaskie (1,95%) oraz opolskie (2,11%).

Mapa 77 - Przestrzenna zmienność zawartości próchnicy na podstawie statystyk dla województw. Opracowanie IUNG – PIB

- Susze glebowe

Zmieniające się warunki klimatyczne, prowadzące do: deficytu lub braku opadów, wysokiej temperatury powietrza oraz silna antropopresja powodują wystąpienie suszy. Wzrost parowania i transpiracji oraz przedłużający się brak opadów prowadzi do pojawienia jednego z etapów suszy czyli suszy glebowej. Występujące w ostatnim czasie susze glebowe oraz wzrost średnich temperatur powietrza prowadzą do przesuszenia gleb poniżej ich średniej naturalnej wilgotności. W konsekwencji prowadzi to do zwiększenia zasięgu występowania i intensywności erozji wietrznej na gruntach ornych oraz pożarów, co w efekcie prowadzi do spadku plonów w rolnictwie.

- Proces zakwaszania gleb

Odczyn jest czynnikiem decydującym o wielu biologicznych i fizykochemicznych procesach zachodzących w glebach. Kształtowanie wartości odczynu związane jest głównie z ich składem mineralogicznym (kwaśnym bądź zasadowym charakterem skał macierzystych), przemianami i zawartością materii organicznej oraz warunkami klimatycznymi decydującymi o wymyciu składników zasadowych. Innym naturalnym czynnikiem wpływającym na odczyn gleb jest typ zbiorowiska roślinnego – np. w lasach iglastych na silnie przemywanych glebach lekkich typowy jest kwaśny odczyn. Najbardziej znaczące przyczyny antropogeniczne to stosowanie nawozów azotowych oraz emisja kwasotwórczych zanieczyszczeń powietrza.

Jako przedział optymalny dla procesów biologicznych, związanych z metabolizmem większości gatunków roślin i mikroorganizmów glebowych przyjmuje się wartości pH od 5,5 do 7,2 mierzone w 1M KCl. Przy wartościach pH poniżej 4,5 w roztworze glebowym pojawiają się rozpuszczalne formy glinu, uszkadzające włósniki korzeni upośledzające pobieranie wody i składników. W warunkach zbyt niskiego pH zmniejsza się pobranie składników nawozowych przez rośliny, które w wyniku wymywania przedostają się do wód gruntowych (azot) lub uwsteczniają (fosfor). Odczyn gleby ma podstawowe znaczenie dla procesów uruchamiania lub immobilizacji pierwiastków śladowych w glebach zanieczyszczonych - mobilność potencjalnie toksycznych metali, takich jak np. kadm, ołów, zmniejsza się wraz ze wzrostem pH gleby w zakresie spotykanym w glebach.

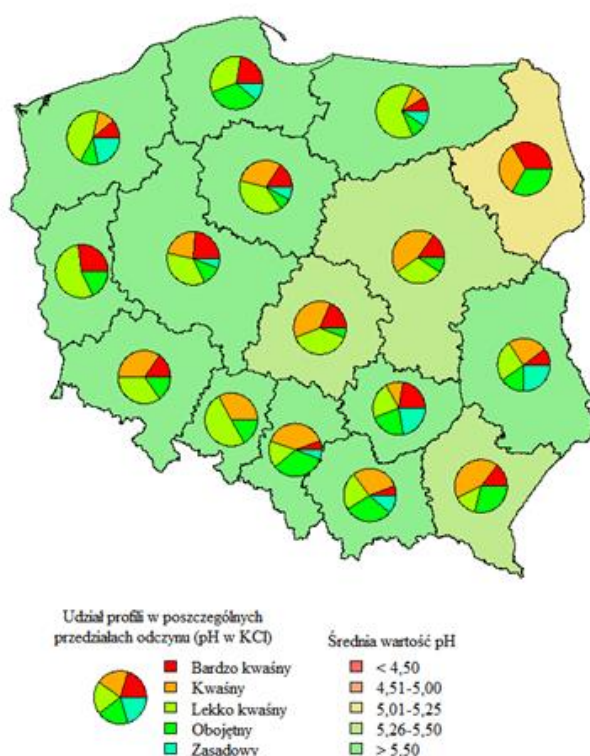
W 2020 r. średnia wartość pH mierzonego w roztworze KCl wyniosła 5,78 przy wartości mediany 5,80. Zanotowana wartość minimalna to 3,40 a maksymalna 8,10. Zarówno średnie wartości, jak i mediany wzrosły w porównaniu z wartościami mierzonymi podczas wszystkich poprzednich edycji programu. W większości punktów monitoringowych (172 lokalizacje) zanotowano wzrost wartości pH w porównaniu do roku 2015 (ze średnim wzrostem +1,07). W mniejszej części punktów (44) zanotowano spadek o średnio 1,00. W odróżnieniu do ubiegłych edycji monitoringu wzrósł udział gleb w optymalnym przedziale pH (5,6-7,2 w KCl) do 50,0%. W poprzednich cyklach badawczych udział gleb w optymalnym przedziale pH wynosił: 40,7% w 1995 roku; 37,5% w 2010 roku i 33,3% w 2015 roku. Średnia wartość pH mierzonego w zawiesinie H₂O w 2020 roku wyniosła 6,46 przy wartości mediany 6,60. Zanotowana wartość minimalna to 4,50 a maksymalna 9,40. W porównaniu z wynikami z poprzedniego cyklu badawczego odnotowano wzrost średniej, mediany oraz wartości minimalnej i maksymalnej. Analiza średnich zawartości pH w H₂O w poszczególnych województwach wykazała, że mieszczą się one w przedziale od 5,95 (woj. podlaskie) do 6,84 (woj. zachodniopomorskie). Wartości średnie pH w roztworze KCl w poszczególnych województwach mieszczą się w przedziale od 5,23 (woj. podlaskie) do 6,24 (woj. zachodniopomorskie).

Stan odczynu gleby i potrzeby wapnowania w Polsce w tym na Opolszczyźnie nie są wystarczające. Większość roślin uprawnych do prawidłowego rozwoju wymaga gleb o odczynie od słabo kwaśnego do obojętnego.

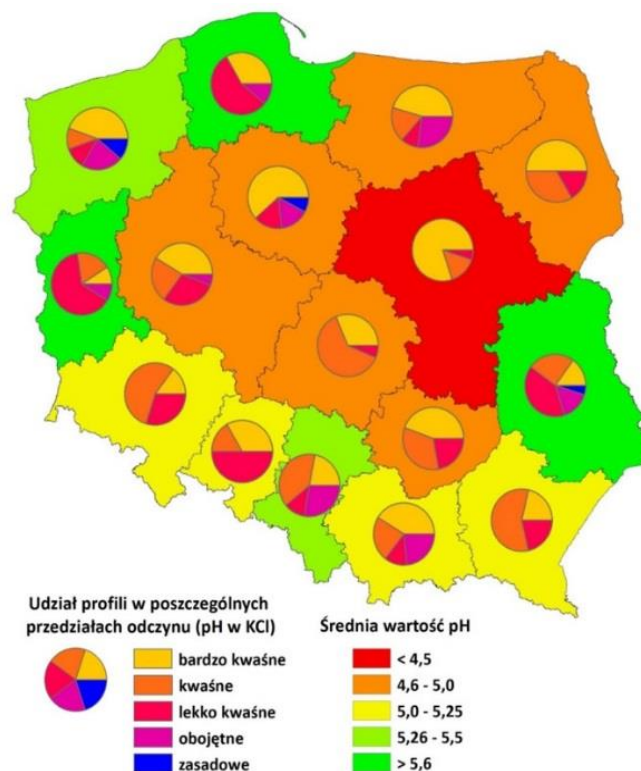
Główną przyczyną zakwaszania gleb, niezależną od człowieka jest wymywanie przez wody opadowe (około 140 kg CaO/ha/rok). Natomiast antropogeniczną przyczyną zakwaszania gleb użytków rolnych jest stosowanie wielu nawozów mineralnych. Na podstawie przeprowadzonych analiz w ramach *Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017* na Opolszczyźnie ok. 50% gleb charakteryzowało się preferowanym przez rośliny

uprawne odczynem lekko kwaśnym. Natomiast kolejne 50 % stanowiły gleby bardzo kwaśne i kwaśne.

Analizując dane uzyskane w *Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce w 2020 r.* w porównaniu z danymi z podobnego monitoringu prowadzonego w latach 2015 - 2017 obserwujemy zmiany w odczynie gleb. Jak wspomniano wyżej w latach 2015 - 2017 na Opolszczyźnie ok. 50% gleb charakteryzowało się preferowanym przez rośliny uprawne odczynem lekko kwaśnym. Natomiast kolejne 50 % stanowiły gleby bardzo kwaśne i kwaśne. W 2020 r. nieco ponad połowa gleb charakteryzuje się odczynem lekko kwaśnym a pozostała część to gleby kwaśne i obojętne.

Mapa 78 - Przestrzenne zróżnicowanie odczynu gleb (pH w 1M KCl) na podstawie statystyk dla województw 2020 Źródło: https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=wyniki&cz=B

Mapa 79 - Przestrzenne zróżnicowanie odczynu (pH w KCl) na podstawie statystyk dla województw (2015) Źródło: Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” IUNG PIB, kwiecień 2017; http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/Raport_MChG_etap3.pdf

Pozytywne i negatywne oddziaływanie na środowisko.

Ochrona roślin jest szczególną dziedziną praktyki rolniczej, w której należy podejmować szereg decyzji i dokonywać wyborów. Od nich zależy nie tylko zdrowie roślin i efekt ekonomiczny, ale także bezpieczeństwo wykonywanych zabiegów dla człowieka, zwierząt oraz środowiska. Pomimo rozwoju różnych metod ochrony roślin środki ochrony roślin stanowią nadal najważniejsze narzędzie w ograniczaniu populacji organizmów szkodliwych dla roślin uprawnych. Powszechne stosowanie środków ochrony roślin w rolnictwie umożliwia lepsze wykorzystanie i stabilizację potencjału plonowania coraz bardziej wydajnych odmian roślin, a także rozpoznanie zagrożeń i podjęcie działań zmierzających do zminimalizowania ujemnych skutków stosowania środków ochrony roślin. Jednym z takich działań jest wdrażanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin.

Środki ochrony roślin

Środki ochrony roślin to pestycydy wykorzystywane w celu ochrony upraw. Stosowane są w celu zwalczania organizmów szkodliwych, agrofagów i chorób, a także w celu

wpływania na procesy życiowe roślin, zabezpieczania produktów roślinnych bądź niszczenia niepożądanych roślin lub ich części bądź zapobiegania ich wzrostowi.

Stosowanie środków ochrony roślin może mieć niekorzystny wpływ na środowisko, jako że mogą one stanowić zagrożenie dla jakości wód gruntowych i powierzchniowych, jakości gleby, różnorodności biologicznej i ekosystemów. Mogą stanowić również zagrożenie dla zdrowia ludzi, m.in. z powodu pozostałości w produktach spożywczych. Środki ochrony roślin stosowane na gruntach rolnych mogą przenikać do gleby i wód w okolicy. Mają one ponadto negatywny wpływ na faunę i florę i mogą prowadzić do utraty różnorodności biologicznej, w tym do zmniejszenia populacji owadów.

Jednym z istotnych środków na rzecz zapewnienia zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin jest integrowana ochrona roślin. Przepisy ochronę taką definiują w postaci ogólnych zasad mających na celu zachęcanie do korzystania z zapobiegawczych, naturalnych lub mniej szkodliwych metod zwalczania agrofagów, a dopiero następnie ze środków chemicznych, tj.:

1. Zapobieganie występowaniu organizmów szkodliwych lub minimalizowanie ich negatywnego wpływu na rośliny uprawne należy osiągać lub wspierać między innymi przez:
 - płodozmian;
 - stosowanie właściwych technik uprawy (np. zwalczanie chwastów przed siewem lub sadzeniem roślin, termin i norma wysiewu, stosowanie wsiewek, uprawa bez orkowa, cięcie i siew bezpośredni);
 - w odpowiednich przypadkach stosowanie odmian odpornych/tolerancyjnych i materiału siewnego i nasadzeniowego kategorii standard/kwalifikowany;
 - stosowanie zrównoważonego nawożenia, wapnowania i nawadniania / odwadniania;
 - stosowanie środków higieny (np. regularne czyszczenie maszyn i sprzętu), by zapobiec rozprzestrzenianiu się organizmów szkodliwych;
 - ochronę i stwarzanie warunków dla występowania ważnych organizmów pożytecznych, np. poprzez stosowanie odpowiednich metod ochrony roślin lub wykorzystywanie ekologicznych struktur w miejscu produkcji i poza nim.
2. Organizmy szkodliwe muszą być monitorowane przy zastosowaniu odpowiednich metod i narzędzi, jeśli są one dostępne. Wśród takich narzędzi powinny znaleźć się monitoring pól oraz systemy ostrzegania, prognozowania i wczesnego diagnozowania oparte na solidnych podstawach naukowych, tam gdzie możliwe jest ich zastosowanie, a także doradztwo osób o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.

3. Na podstawie wyników działań monitorujących użytkownik profesjonalny musi zdecydować, czy stosować metody ochrony roślin i kiedy je stosować. Podstawowymi czynnikami wpływającymi na podejmowanie decyzji są pewne i oparte na solidnych podstawach naukowych progi szkodliwości występowania organizmów szkodliwych. Jeśli jest to wykonalne, przed zabiegiem ochrony roślin należy wziąć pod uwagę wartości progów szkodliwości dla danego regionu, konkretnego obszaru, uprawy i konkretnych warunków pogodowych.
4. Nad metody chemiczne przedkładać należy zrównoważone metody biologiczne, fizyczne i inne metody nie chemiczne, jeżeli zapewniają one zadowalającą ochronę przed organizmami szkodliwymi.
5. Stosowane pestycydy muszą być jak najbardziej ukierunkowane na osiągnięcie danego celu i powodować jak najmniej skutków ubocznych dla zdrowia ludzi, dla organizmów niebędących celem zwalczania i dla środowiska.
6. Użytkownik profesjonalny powinien ograniczać stosowanie pestycydów i inne formy interwencji do niezbędnego poziomu, np. poprzez zredukowanie dawek, ograniczenie ilości wykonywanych zabiegów lub stosowanie dawek dzielonych, biorąc pod uwagę, czy można zaakceptować dany poziom zagrożenia roślin i czy interwencje te nie zwiększają ryzyka rozwoju odporności organizmów szkodliwych.
7. Jeśli wiadomo, że istnieje ryzyko powstania odporności na dany preparat, a nasilenie występowania organizmów szkodliwych wymaga wielokrotnego stosowania pestycydów w danych uprawach, należy zastosować dostępne strategie przeciwdziałające rozwojowi odporności, by zachować skuteczność tych produktów. Może to obejmować stosowanie wielu pestycydów o różnych mechanizmach działania.
8. Użytkownik profesjonalny powinien sprawdzać efekty zastosowanych metod ochrony roślin przy pomocy zapisów o przeprowadzonych zastosowaniach pestycydów oraz działań monitorujących występowanie organizmów szkodliwych.

Obecnie kładzie się coraz większy nacisk na nie chemiczne metody zwalczania agrofagów, czy biologiczne środki ochrony roślin. Integrowana ochrona roślin zachęca do stosowania naturalnych sposobów zwalczania szkodników, a z zasad tej ochrony wynika, że

metody biologiczne należy przedkładać nad metody chemiczne. W miarę możliwości pierwszeństwo należy przyznawać metodom nie chemicznym, które zdefiniowano jako metody alternatywne, w tym m.in. biologiczne zwalczanie agrofagów.

Planując stosowanie chemicznych środków ochrony roślin trzeba brać pod uwagę możliwe negatywne ich oddziaływanie na środowisko, aby zidentyfikować i wdrożyć odpowiednie środki ostrożności w celu ochrony organizmów niebędących celem zabiegu. Należy zwrócić uwagę, że miejscem bytowania wielu gatunków organizmów pożytecznych są drzewa i krzewy śródpolne, miedze i rowy przydrożne, a także brzegi rowów melioracyjnych i wieloletnie użytki zielone zamieszkiwane przez różne gatunki roślin i zwierząt. Nie wolno dopuścić do skarżenia tych miejsc zarówno przez bezpośrednie stosowanie tam środków ochrony roślin. Miejsca te zapewniają bioróżnorodność, która jest niezbędna w zachowaniu równowagi w środowisku.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa zgodnie z zapisem art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 13 lutego 2020 roku o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz. U. z 2021 roku, poz. 147) wykonuje zadania związane z zapobieganiem zagrożeniom związanym z produkcją środków ochrony roślin, obrotem tymi środkami i stosowaniem tych środków w zakresie określonym w ustawie z dnia 8 marca 2013 roku o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 roku, poz. 2097).

Mając na uwadze zapis art. 35 ustawy o środkach ochrony roślin z dnia 8 marca 2013 roku (Dz. U. z 2020 roku, poz. 2097) środki ochrony roślin należy stosować w sposób nie stwarzający zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w tym przeciwdziałać zniesieniu środków ochrony roślin na obszary i obiekty nie będące celem zabiegu z zastosowaniem tych środków oraz planować stosowanie środków ochrony roślin z uwzględnieniem okresu, w którym ludzie będą przebywać na obszarze objętym zabiegiem. Profesjonalny użytkownik środków ochrony roślin, tj. osoba fizyczna, która stosuje środki ochrony roślin w celach innych niż własne niezarobkowe potrzeby, w szczególności w ramach działalności gospodarczej lub zawodowej, w tym w rolnictwie i leśnictwie winna kierować się zasady bezpiecznego stosowania środków ochrony roślin.

1. Integrowana ochrona roślin.

Użytkownicy profesjonalni, stosujący środki ochrony roślin są zobligowani uwzględniać wymogi integrowanej ochrony roślin określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 roku w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z 2013 roku, poz. 505). Według powyżej wskazanych przepisów rozporządzenia producent rolny powinien przed zastosowaniem chemicznej ochrony

roślin wykorzystać wszelkie dostępne działania i metody ochrony przed agrofagami aby ograniczyć stosowane pestycydy. Zastosowanie chemicznej ochrony roślin powinno być również poprzedzone działaniami monitoringowymi w uprawie oraz podparte odpowiednimi instrumentami naukowymi i doradztwem. Jednym z podstawowych wymogów integrowanej ochrony roślin jest również ochrona organizmów pożytecznych oraz stwarzanie warunków sprzyjających ich występowaniu. W szczególności dotyczy to owadów zapylających i naturalnych wrogów organizmów szkodliwych.

2. Tylko zarejestrowane środki ochrony roślin i zgodnie z etykietą.

Do ochrony upraw można stosować wyłącznie środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu i stosowania na podstawie wydanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zezwoleń lub pozwoleń na handel równoległy. Ich wykaz znajduje się w rejestrze udostępnionym na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rejestr-srodkow-ochrony-roslin>

Na stronie Ministerstwa udostępnione są również etykiety środków.

Zapisów etykiet należy bezwzględnie przestrzegać.

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/etykiety-srodkow-ochrony-roslin>

3. Zachowanie warunków prawidłowego stosowania środków ochrony roślin.

Użytkownicy profesjonalni muszą przestrzegać wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2014 roku w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin (Dz. U. z 2014 roku, poz. 516) tj. m.in. zachowywać minimalne odległości od określonych miejsc lub obiektów. Na terenie otwartym środki ochrony roślin można stosować, jeżeli prędkość wiatru nie przekracza 4 m/s, w odległości co najmniej 20 m od pasiek.

4. Obowiązkowe szkolenia.

Osoby stosujące środki ochrony roślin muszą posiadać odpowiednie kwalifikacje potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin lub doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin, lub integrowanej produkcji roślin, lub innego dokumentu potwierdzającego uprawnienia do stosowania pestycydów, o których mowa w art. 41 ustawy z dnia 8 marca 2013 roku o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2020 roku, poz. 2097).

5. Obowiązkowe badanie i kalibracja sprzętu do stosowania środków ochrony roślin.
Na posiadaczach m.in. opryskiwaczy ciąży obowiązek przeprowadzania okresowych badań potwierdzających sprawność techniczną sprzętu. Pierwsze badanie nowego sprzętu przeprowadza się nie później niż po upływie 5 lat od dnia jego nabycia.
Aby zapewnić prawidłowe stosowanie środków ochrony roślin do zabiegów można używać wyłącznie sprzętu sprawnego technicznie oraz prawidłowo skalibrowanego.
6. Dokumentowanie wykonanych zabiegów środkami ochrony roślin.
Użytkownik profesjonalny jest zobligowany również do prowadzenia i przechowywania przez 3 lata dokumentacji dotyczącej stosowanych środków ochrony roślin.
W dokumentacji należy zanotować nazwę środka ochrony roślin, czas zastosowania i zastosowaną dawkę, obszar i uprawy, na których zastosowano środek ochrony roślin oraz wskazać sposób realizacji wymagań integrowanej ochrony roślin poprzez podanie co najmniej przyczyny wykonania zabiegu środkiem ochrony roślin.

Nawozy

Nawozy są substancjami pochodzenia naturalnego bądź wytwarzane przez człowieka. Aby uzyskać lepsze plony niezbędnym jest stosowanie ich w rolnictwie, ogrodnictwie, a nawet leśnictwie. Nawozy dostarczają do gleby składniki pokarmowe niezbędne do prawidłowego wzrostu uprawianych roślin oraz wpływają na polepszenie właściwości fizycznych, fizykochemicznych, chemicznych oraz biologicznych gleby. Ponadto, nawozy dostarczają roślinom potrzebne makroelementy, tj.: azot, fosfor, potas, magnez, siarka, wapń jak również mikroelementy takie jak żelazo, cynk, miedź, bor, molibden oraz chlor.

Stosowanie nawozów może mieć niestety szkodliwy wpływ na środowisko. Nadmierne i niewłaściwe nawożenie jest przyczyną zanieczyszczenia wód gruntowych oraz powierzchniowych, co powoduje, tj.:

- nadmierne użyźnianie wód w zbiornikach wodnych (eutrofizację) prowadzące do nienaturalnego rozrostu glonów, które rozkładając się zużywają tlen niezbędny do życia organizmów wodnych;
- zmiany pH roztworu glebowego (zakwaszenie, alkalizacja);
- zasolenie gleb;
- nagromadzenie szkodliwych substancji w roślinach.

Nadmierne nawożenie może powodować zachwianie równowagi w zawartości składników pokarmowych w glebie, które wymusza na roślinach dostosowanie się do zaistniałych warunków, co w konsekwencji prowadzi do strat w produkcji roślinnej. Ponadto, nawozy

stosowane w nadmiarze niewykorzystane przez rośliny pozostają w glebie i są wypłukiwane z wodami opadowymi do zbiorników wodnych.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa zgodnie z zapisem art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2007 roku o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2021 roku, poz. 76) sprawuje nadzór nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin. Kontrole przestrzegania przepisów dotyczących warunków stosowania i przechowywania ww. nawozów prowadzi Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w sposób określony w przepisach o Inspekcji Ochrony Środowiska.

Gospodarka roślin genetycznie modyfikowanych (transgenicznych) na ogromną skalę jest faktem od kilkunastu lat. Do zalet upraw GMO należy m.in. zwiększona odporność roślin na stres, zwłaszcza na przymrozki, susze i gradacje szkodników, oraz eliminacja lub znaczne ograniczenie chemicznych środków ochrony roślin. Stosownie modyfikowane genetycznie rośliny uprawne mogą stać się odporne na choroby bakteryjne i grzybowe lub zniszczenie przez rozwój szkodliwych dla tych upraw owadów.

Większość uprawianych przez człowieka roślin doczekała się rozmaitych modyfikacji genetycznych, jednak jak dotąd nie wszystkie są powszechnie używane w produkcji rolniczej. Obecnie pierwsze miejsce na świecie wśród upraw roślin transgenicznych zajmuje soja (56% całkowitej powierzchni upraw), następnie bawełna (28%), rzepak (19%) i kukurydza (14%).

Przyjmuje się, że modyfikacje genetyczne zwiększające odporność roślin na herbicydy i owady będące w uprawach szkodnikami, choroby wirusowe, bakteryjne lub grzybowe oraz na niekorzystne warunki termiczne lub wilgotnościowe, a także poprawiające cechy użytkowe roślin, mogą być wielką szansą wyżywienia stale rosnącej liczby ludności. Dla producentów, zwłaszcza wielkotowarowych, technologie oparte na organizmach transgenicznych są bardzo treściwą alternatywą np. wobec kosztownego stosowania środków chemicznych w celu walki z chorobami i szkodnikami.

Obecna koncepcja ochrony różnorodności biologicznej poważnie wykracza poza tradycyjnie rozumianą ochronę przyrody, ograniczoną do dziko żyjących gatunków roślin i zwierząt oraz naturalnych lub półnaturalnych ekosystemów. Gigantyczna część zasobów genowych biosfery zawarta jest bowiem w uprawianych roślinach lub hodowanych zwierzętach, które także winny być objęte należyłą ochroną.

Aktualnie nie można udzielić jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy uprawy roślin transgenicznych i ich produkty są całkowicie bezpieczne dla środowiska przyrodniczego i dla

człowieka. Wątpliwości przeciwników GMO nie mogą być bezkrytycznie odrzucane, bowiem brak wystarczającej i jednoznacznej ilości badań nie pozwala na znalezienie odpowiedzi na wiele pytań. Tylko czas, obserwacja wpływu i wnikliwe analizy pozwolą ocenić realne niebezpieczeństwo wprowadzenia GMO do środowiska, rzeczywiste zagrożenie dla człowieka, wynikające ze spożywania żywności wyprodukowanej z roślin transgenicznych oraz ewentualne niebezpieczeństwo stosowania leków produkowanych przy użyciu GMO.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa od wielu lat realizuje zadania mające na celu utrzymanie statusu Rzeczypospolitej Polski jako kraju wolnego od upraw GMO. Kontrola, którą objęte są działania WIORiN, ma na celu eliminację zanieczyszczeń GMO w podstawowym źródle produkcji roślinnej, tj. materiale siewnym. Realizowane przez Inspekcję zadania to m.in.:

- monitoring materiału siewnego (lata 2005-2018)
- kontrola stosowania materiału siewnego (lata 2013 – 2018)
- kontrola upraw GMO (od 2018 r.)

Zadania realizowane przez Dział Nadzoru Fitosanitarnego mają wpływ na środowisko w zakresie:

1. Podnoszenia jakości i wielkości zbiorów uprawnych produktów roślinnych poprzez:

- wizualne kontrole upraw,
- pobieranie i badanie prób pod kątem agrofagów
- wystawianie pułapek feromonowych służących do monitorowania agrofagów (60 pułapek)

2. Nadzoru nad skażeniem wód powierzchniowych agrofagiem kwarantannowym - *Ralstonia solanacearum*:

- służących, między innymi do nawadniania upraw,
- ścieków z zakładów przetwórczych ziemniaka i oczyszczalni,
- składowisk odpadów innych niż niebezpieczne,

poprzez monitoringowe pobieranie prób wody/ścieków i badanie pod kątem obecności bakterii kwarantannowej *Ralstonia solanacearum*. W woj. opolskim co roku pobieranych jest 176 prób wody i kilkanaście prób roślin żywicielskich

3. Zmian w krajobrazie (w ograniczonym zakresie) – wynikających ze sprawowanego nadzoru nad zapobieganiem rozprzestrzenianiu się agrofagów kwarantannowych i związanych z nimi nakazów nałożonych w decyzjach administracyjnych dot. zwalczania agrofagów (43 decyzje) np.:

- zakazu uprawy niektórych gatunków roślin żywicielskich bakterii kwarantannowych,
- wyłączenia z upraw pól poprzez odłogowanie, przeznaczanie je na pastwisko,
- usuwania i niszczenia porażonych roślin żywicielskich.

4. Chemizacji środowiska – sprawując nadzór nad dezynfekcją skażonych agrofagami kwarantannowymi maszyn, urządzeń, środków transportu, opakowań i przechowalni.

Zmiany powierzchni gruntów rolnych

W 2014 roku, w stosunku do roku 2013 na Opolszczyźnie ubyło 1413 ha gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych. Dla porównania w roku 2021 r., w stosunku do roku 2020 ubyło 484 ha gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych, tzn. o ok. 1/3 mniej.

Inaczej sytuacja ta wygląda w skali całego kraju. W 2014 roku, w stosunku do roku 2013 w Polsce przybyło 3964 ha gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych. Dla porównania w roku 2021 r., w stosunku do roku 2020 ubyło aż 47713 ha gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych.

WOJEWÓDZTWA	Przyrost (+) lub ubytek (-) gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych w 2021r. w stosunku do 2020 r. według ewidencji geodezyjnej	Grunty rolne wyłączone ogółem	Z ogółem wyłączono						Inne grunty
			użytki rolne według klas bonitacji						
			razem	mineralne			organiczne		
				I - II	III	IV	IV	V-VI	
w hektarach									
P O L S K A	-47713	4819	3231	375	1704	1178	96	129	1337
Dolnośląskie	-1579	437	373	136	301	0	0	0	0
Kujawsko-pomorskie	-980	74	77	5	54	1	7	7	0
Lubelskie	-17423	237	130	39	84	53	10	4	47

Lubuskie	-521	61	80	0	23	7	4	6	21
Łódzkie	-2578	370	283	2	56	131	2	3	176
Małopolskie	-3365	394	372	86	274	10	0	1	23
Mazowieckie	-2934	362	272	30	139	62	15	27	89
Opolskie	-484	46	49	3	41	0	1	0	1
Podkarpackie	-5045	215	216	48	157	1	0	2	7
Podlaskie	-2106	169	96	0	23	58	4	8	76
Pomorskie	-1594	648	440	8	130	275	13	10	212
Śląskie	-2381	311	278	3	154	85	4	6	59
Świętokrzyskie	-1040	72	44	9	11	14	9	2	27
Warmińsko-mazurskie	-1990	192	102	1	24	86	9	2	70
Wielkopolskie	-2317	768	198	3	186	124	8	16	431
Zachodniopomorskie	-1357	463	221	2	47	271	10	35	98

Tabela 48 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze według województw w 2021 r.
Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a w zakresie przyrostu lub ubytku gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych – Głównego Urzędu

Przekształcanie gruntów wykorzystywanych rolniczo na grunty np. zurbanizowane niesie za sobą konsekwencje środowiskowe, a w dłuższej perspektywie również dla bezpieczeństwa żywnościowego. Problem ten należy rozpatrywać nie tylko w skali lokalnej lecz głównie w kontekście globalnym. Niekontrolowana urbanizacja prowadzi do spadku powierzchni użytkowanej rolniczo oraz ograniczenia produkcji pierwotnej netto. Tego rodzaju ingerencja prowadzi do daleko idących zmian siedliskowych i utraty bioróżnorodności.

Zmiany klimatyczne i ich wpływ na rolnictwo

Rolnictwo to dział gospodarki, który jest niezwykle silnie uzależniony od klimatu i zmian pogodowych. Województwo opolskie należy do najcieplejszych regionów w Polsce. Klimat na terenie województwa jest wyrównany i odznacza się ciepłym latem, łagodną i krótką zimą, wczesną wiosną i długą łagodną jesienią co sprzyja produkcji roślinnej. Okres wegetacyjny rozpoczyna się wcześnie, najczęściej w trzeciej dekadzie marca i trwa do pierwszej dekady listopada, tj. około 200 - 230 dni. Opady roczne wieloletnie z lat 2010 – 2021 na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów wahają się w granicach 335,8 – 978,3 mm, średnia z całego okresu wynosi 625,1 mm, ze średnią liczbą dni z opadami 163 dni. Szczegółowe wyniki pomiarów opadów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów znajdują się w tabeli nr 49.

Wyszczególnienie	Miesięczne sumy opadów (mm)												Średnia roczna
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
2010	59,2	19,6	37,8	52,7	201,7	43,3	224,1	86,4	101,4	4,6	93,9	53,6	978,3
2011	27,8	8,2	36,6	29,1	45,3	118,3	154,1	79,8	33,1	39,6	0	45,4	617,3
2012	41,4	44,5	15,2	26,3	45,4	107,6	71,7	76,4	57,9	64,9	28,2	28,6	608,1
2013	65,3	40,5	41,2	37,4	107,4	148,9	30,1	37,1	96,2	16,7	9,6	2,7	633,1
2014	4,2	2,3	29,2	54,8	123,7	65,1	65,9	66,3	77,8	50,6	17,7	16,3	573,9
2015	43	10,4	26	15,5	36	31	40	15,7	19,2	22,6	55	21,4	335,8
2016	27,6	65	46,8	41,7	39,4	34,2	81,2	39	18,4	74,3	53,5	43	564,1
2017	21,2	25,7	33,6	83,1	17,4	73	101,4	39,9	92,3	70,1	41,2	14,6	613,5
2018	17,2	3,8	20,7	23,5	44	65,4	54,5	29	31,1	37,4	9,5	55,7	391,8
2019	39,4	31,6	32,7	42,5	64,9	24,4	40,7	61,9	53,3	29,6	31,2	31,9	484,1
2020	10,3	78,6	29,9	7,9	58,9	198,1	77,1	111,9	100,9	179,5	30,8	33,6	917,5
2021	46,7	26,9	41,9	36,5	83,2	144,1	61,5	170,1	39,3	27,5	59,8	46,2	783,7

Tabela 49 - Miesięczne sumy opadów (mm) na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.

Wyszczególnienie	Średnia temperatura powietrza (°C)												Średnia roczna
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
2010	-6,1	-1	3,6	8,9	12,4	17,9	21,4	19,1	12,8	6,7	6,1	-5,1	8
2011	0	-1,8	4,4	11,5	14,8	19,2	18	19,5	16,2	9,5	4,2	2,6	9,8
2012	0,4	-4,1	5,5	9	15,3	17,2	20,2	19,1	14,4	9	5,8	-0,6	9,3
2013	-1,7	0,2	-0,1	8,3	14,2	17,6	20,7	19,8	12,8	11,2	5,6	2,6	9,3
2014	0,9	4,6	7,5	11	13,6	17	21,7	18,4	16	11,6	7	2,3	11,0
2015	2	2	5,7	9,1	13,8	17,5	21,6	23,4	15,9	9,1	6,8	5,6	11,0
2016	-1,2	4,2	4,6	9,4	15,1	19,4	20,2	19,2	17,8	8,5	4,1	1,4	10,2
2017	-4,1	1,3	7,1	8,1	14,3	19	19,7	20,7	13,7	11,1	5,4	2,8	9,9
2018	2,4	-2,4	1,6	14,4	17,1	19	21	22,3	16,9	11,7	5,8	2,4	11,0
2019	-0,4	3,5	6,9	10,8	12,3	22,6	20	21,2	15,2	11,5	7,4	3,7	11,2
2020	2,2	4,9	5,4	10,2	12	18	19,3	20,8	16,3	10,9	5,9	2,6	10,7
2021	-0,5	-0,1	4,4	6,6	12,4	20,3	21,3	18,2	15,7	10,2	5,6	0,2	9,5

Tabela 50 - Średnia temperatura powietrza (°C) na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.

Średnie wieloletnie	Rok/miesiąc	° C/mm
Najbardziej mokry rok	2020	917,5 mm
Najbardziej suchy rok	2015	335,8 mm
Najcieplejszy rok	2019	11,2 ° C
Najzimniejszy rok	2012 i 2013	9,3 ° C
Max. i min. opady i temperatury wieloletnie		
Najwyższy opad miesięczny	06.2022	198,1 mm
Najwyższa średnia temperatura miesięczna	08.2015	23,4 ° C
Najniższa średnia temperatura miesięczna	02.2012 i 01.2017	- 4,1 ° C
Średnie z roku 2020		
Najwyższe opady miesięczne	czerwiec	198,1 mm
Najniższe opady miesięczne	kwiecień	7,9 mm
Najcieplejszy miesiąc	sierpień	20,8 ° C
Najzimniejszy miesiąc	styczeń	2,2 ° C

Tabela 51 - Informacje ogólne o pogodzie z lat 2012 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Początek wegetacji wiosennej	25.03.	17.03.	15.03.	14.04.	19.02.	11.03.	25.03.	02.03.	02.04.	18.02.	03.03.	26.02.	
Koniec wegetacji jesiennej	25.11.	14.11.	04.12.		30.11.	-*	-*	30.11*	20.11.	02.12.	04.12.	28.11.	
Pierwszy przymrozek	10.10.	15.10.	27.10.	02.10.	27.10.	27.10.	10.10.	26.11.	17.11.	07.10.	07.10.	23.11.	
Ostatni przymrozek	23.04.	06.05.	09.04.	09.04.	17.04.	07.04.	03.04.	21.04.	07.04.	01.05.	21.04.	27.05.	
Rozmarznięcie gleby	18.03.	16.03.	09.03.	26.03.	04.02.	09.02.	08.02.	01.03.	06.03.	09.02.	29.01.	18.02.	
Początek prac polowych	nawożenie zaotem	25.03.	07.03.	06.03.	05.03.	25.02.	24.02.	10.02.	01.03.	14.02.	01.03.	17.02.	01.03.
	zabiegi ochrony	13.04.	04.04.	22.03.	16.04.	18.03.	17.03.	29.03.	08.03.	04.04.	06.03.	16.03.	01.04.
	uprawa gleby	19.04.	22.03.	20.03.	15.04.	14.03.	18.03.	04.03.	03.03.	08.03.	04.03.	11.03.	08.03.
	siew zbóż jarych	19.04.	23.03.	23.03.	16.04.	21.03.	25.03.	07.03.	24.03.	26.03.	27.03.	18.03.	25.03.
	siew buraków cukrowych	21.04.	11.04.	11.04.	22.04.	02.04.	13.04.	07.04.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	siew rzepaku ozimego	23.08.	24.08.	28.08.	29.08.	27.08.	27.08.	25.08.	24.08.	25.08.	22.08.	23.08.	24.08.
	siew pszenicy ozimej	23.09.	27.09.	03.10.	04.10.	08.10.	08.10.	15.10.	16.10.	16.10.	05.10.	08.10.	06.10.
	koszenie rzepaku ozimego	22.07.	19.07.	20.07.	23.07.	14.07.	20.07.	19.07.	19.07.	12.07.	10.07.	13.07.	19.07.
	koszenie pszenicy ozimej	05.08.	29.07.	26.07.	01.08.	21.07.	28.07.	23.07.	31.07.	16.07.	18.07.	24.07.	26.07.
Koniec żniw	17.08.	12.08.	06.08.	14.08.	19.08.	05.08.	08.08.	08.08.	04.09.	01.10.	26.10.	22.10.	

Tabela 52 - Obserwacje ogólne Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.

- * - Za datę przerwania wegetacji przyjmuje się ostatni z pięciu dni, z których każdy miał średnią dobową temperaturę nie wyższą niż +5°C.
- w 2013 roku takie zjawisko odnotowano 29.11.2013 r., jednakże po dwóch tygodniach średnia dobowa temperatura wzrosła do 10°C, co wskazywało na wznowienie wegetacji roślin. Ponownie zahamowanie wegetacji odnotowano 15.01.2014 r.,
 - w 2015 roku takie zjawisko odnotowano 30.11.2014 r., jednakże po dwóch tygodniach średnia dobowa temperatura wzrosła, co wskazywało na wznowienie wegetacji roślin. Ponownie zahamowanie wegetacji odnotowano 29.12.2014 r.,
 - w roku 2016 takie zjawisko odnotowano 25.11.2015r., jednak występujące w okresie zimy temperatury spowodowały, że rośliny dalej się rozwijały, początek wegetacji wiosennej odnotowano dwukrotnie: pierwszy raz 30.01.2016r. jednak po tym terminie występowały znaczne spadki temperatur powietrza i ostateczny termin ustalono na 25.03.2016r.

Z danych zawartych w tabelach nr 1, 2 i 3 wynika, że klimat jest bardzo zmienny i następuje stopniowe jego ocieplenie. Zmniejsza się ilość opadów, zwłaszcza w okresie maj - czerwiec, co zwiększa straty z powodu suszy (w tym czasie większość roślin uprawnych ma najwyższe wymagania wodne). Duże wahania pogodowe wpływają na znaczne różnice w plonowaniu roślin w poszczególnych latach, co wpływa na znaczne różnice w ilościach dostępnych na rynku płodach rolnych, co powoduje duże wahania dochodów gospodarstw.

Łagodne zimy i wyższa temperatura podczas wiosny sprzyjają rozwojowi chwastów i szkodników. Znaczenia nabierają uciążliwe chwasty ciepłolubne, jak przytulia czepna, czy przetacznik perski. Dodatkowo następują problemy z ograniczeniem zachwaszczenia w rzepaku i kukurydzy, a także burakach cukrowych na skutek chłódów i niskiego uwilgotnienia gleby. Ponadto na terenie województwa dużego znaczenia nabierają problemy z chorobami wirusowymi zbóż i rzepaku (nasilenie występowania mszyc – wektorów chorób wirusowych), zachodnią kukurydzianą stonką korzeniową, omacnicą prosovianką i in.

Oprócz braku wody istnieją inne dodatkowe niebezpieczeństwa dla stabilnej i przewidywalnej produkcji rolniczej. Do najważniejszych należy: wydłużenie okresów suszy,

zwiększenie ilości opadów nawalnych, znaczny wzrost wariacji niektórych elementów meteorologicznych, np. temperatur ekstremalnych, przymrozków, nasilenie ekstremalnych zjawisk pogodowych, np. wichury, trąby powietrzne.

Straty w UR spowodowane czynnikami środowiskowymi, w tym przez zmiany klimatu, obszary niedoborów wody, obszary nadmiernego nasłonecznienia, obszary o szczególnych walorach środowiskowych do produkcji rolnej; zmiany w przeznaczeniu UR pod uprawy energetyczne.

Województwo opolskie charakteryzuje się dobrymi jakościowo glebami i korzystnymi walorami rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Jednakże rozwój regionu wymaga interwencji człowieka. Jednym z procesów, mogącym negatywnie wpływać na stan gleb i powodować utratę ich właściwości jest systematyczne przeznaczanie użytków rolnych na tereny pod infrastrukturę. Rozwój terenów inwestycyjnych spowodował, że w 2021 r. z produkcji rolnej i leśnej wyłączono 97 ha gruntów w województwie, z czego 31,9% przeznaczono na tereny osiedlowe, 36,0% inne nie określone tereny, 17,5% na użytki kopalne, 12,4% na tereny przemysłowe i 2,1% na tereny komunikacyjne. Szczegółowe dane dotyczące wyłączeń z gruntów rolnych i leśnych są zawarte w tabeli nr 53.

Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej w ha												
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	36	57	27	19	26	43	46	79	64	82	78	97
Grunty leśne	11	21	3	4	5	22	9	54	18	32	32	31
Grunty rolne	25	36	24	15	21	21	37	25	46	50	46	66
Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze według rodzajów gruntów w ha												
Grunty rolne wyłączone ogółem	25	36	24	15	21	21	37	25	46	50	46	b.d.
Użytki rolne ogółem	25	35	24	15	21	21	35	25	43	49	45	b.d.
Użytki rolne - klasa bonitacji I-II, mineralne	2	6	5	1	2	2	4	2	2	1	3	b.d.
Użytki rolne - klasa bonitacji III, mineralne	23	29	19	14	19	18	31	21	35	45	41	b.d.
Użytki rolne - klasa bonitacji IV, mineralne	0	0	0	0	0	0	0	1	6	3	0	b.d.
Użytki rolne - klasa bonitacji V-VI, organiczne	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	b.d.
Inne grunty	0	1	0	0	0	0	2	0	3	1	1	b.d.
Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej wg kierunków wyłączenia w ha												
Tereny komunikacyjne	0	1	0	0	2	0	1	1	1	0	1	2
Tereny osiedlowe	9	12	7	7	7	11	13	14	24	30	24	31
Tereny przemysłowe	0	5	1	0	0	4	4	0	8	12	11	12
Użytki kopalne	18	28	14	7	10	25	24	57	23	34	36	17
Inne	9	11	4	5	7	3	4	6	8	6	5	35

Tabela 53 - Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolnej na terenie województwa opolskiego na przetomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.

W województwie opolskim grunty zdewastowane i zdegradowane powstają głównie w wyniku działalności w zakresie górnictwa i kopalnictwa surowców innych niż energetyczne. Średnia powierzchnia ogółem gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji na terenie województwa opolskiego w latach 2010 - 2021 r. wynosi 2675,5 ha, a według wyników PSR 2020 powierzchnia gruntów ogółem użytkowanych w gospodarstwach rolnych w województwie opolskim wynosi 539 000 ha (utrzymała się na poziomie z 2010 r. - dane z GUS). Tak więc 0,5% z powierzchni ogólnej użytkowanych w gospodarstwach rolnych stanowią grunty wymagających rekultywacji.

Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji w ha												
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	3343	3115	2888	2540	2204	2516	2506	2555	2544	2570	2671	2655
Zdewastowane	2968	2737	2600	2251	1951	2236	2249	2285	2243	2277	2307	2287
Zdegradowane	375	378	288	289	253	280	257	270	301	293	364	368
Grunty zdewastowane i zdegradowane zrehabilitowane i zagospodarowane												
Zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku:												
ogółem	42	288	137	386	100	11	30	54	24	53	15	86
na cele rolnicze	38	55	52	78	50	4	6	31	7	9	7	84
na cele leśne	4	233	40	30	24	7	2	2	5	40	0	0
Zrehabilitowane w ciągu roku:												
ogółem	39	271	92	317	60	11	19	41	23	33	15	44
na cele rolnicze	36	38	27	47	25	4	6	23	6	9	7	42
na cele leśne	3	233	20	15	12	7	1	1	5	20	0	0
Zagospodarowane w ciągu roku:												
ogółem	3	17	45	69	40	0	11	13	1	20	0	42
na cele rolnicze	2	17	25	31	25	0	0	8	1	0	0	42
na cele leśne	1	0	20	15	12	0	1	1	0	20	0	0

Tabela 54 - Grunty zdewastowane i zdegradowane na terenie województwa opolskiego na przełomie lat 2010 – 2021
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.

Straty w użytkach rolnych wynikają także z niedoboru wody, zapotrzebowanie na wodę rośnie, a ilość opadów maleje. Wielkość zasobów wody zależy od ilości opadów atmosferycznych, parowania oraz jej odpływu korytami rzeczny. Średnia, roczna suma opadów na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów wynosi ok. 625,1 mm. Nierównomierność rozkładu powoduje występowanie okresowych niedoborów wody, co powoduje trudności w zaspokajaniu potrzeb rolnictwa co za tym idzie straty w plonach ilościowe i jakościowe oraz obniżenie wartości użytkowej gleby. Powierzchnię nawadnianych gruntów przedstawia tabela nr 7. Średnia temperatura powietrza rośnie, średnia z lat 2010-2021 wynosi 10,1°C. Wysokie temperatury powodują stres termiczny u roślin, które wolniej rosną i dają mniejsze plony. W niektórych przypadkach rośliny w ogóle nie zawiązują owoców, ponieważ nadmierne gorąco wyjąłwia pyłek kwiatu (męski element rozrodczy kwiatów). Następuje wzrost nasilenia patogenów (szczególnie grzybów i szkodników – głównie owadów) oraz pojawienie się nowych ciepłolubnych gatunków szkodników i chwastów.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych w ha	1474	1532	1878	2036	2086	2470	2217	2399	2777
Zużycie wody w rolnictwie i leśnictwie w dam ³	32010	29616	30708	28427	30403	40791	51742	51698	45802

Tabela 55 - Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych w województwie opolskim Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.

Reasumując, klimat ma duży wpływ na życie każdego człowieka, jednakże w rolnictwie wiele od niego zależy. Zmiany klimatyczne (ocieplenie klimatu) mogą powodować wydłużenie okresu wegetacyjnego, wcześniejsze kwitnienie roślin, zmiany w naturalnych cyklach rozwojowych, a także zmiany terminu prac agrotechnicznych. Uprawy polowe narażone są na jego niekorzystne działania przez coraz częstsze występowanie gwałtownych burz, ulew, gradobić, huraganów, tornad, podtopień, powodzi, suszy.

Praca na roli jest głównym źródłem utrzymania dochodów rolników. Wszelkie zmiany klimatyczne mają wpływ na sytuacje gospodarstw NA ich wyniki finansowe i procesy rozwojowe.

Projekt eDWIN, czyli rolnictwo przyszłości

Celem projektu „Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin” (tak brzmi pełna nazwa projektu eDWIN) jest stworzenie krajowego systemu informatycznego na rzecz ochrony roślin, co ma pozytywnie wpłynąć na jakość produkowanej w Polsce żywności. W tym celu w całej Polsce zbudowano sieć stacji meteorologicznych (prawie 600), a w województwie opolskim 11 stacji po jednej w każdym powiecie.

Lp.	Lokalizacja stacji meteo		
	Powiat	Gmina	Miejscowość
1	brzeski	Grodków	Bąków
2	głubczycki	Głubczyce	Głubczyce
3	kędzierzyńsko-kozielski	Bierawa	Lubieszów
4	kluczborski	Kluczbork	Bogdańczowice
5	krapkowicki	Krapkowice	Ligota
6	namysłowski	Namysłów	Namysłów
7	nyski	Skoroszyce	Sidzina
8	oleski	Olesno	Olesno
9	opolski	Komprachcice	Komprachcice
10	strzelecki	Strzelce	Rożniątów
11	prudnicki	Prudnik	Prudnik

Tabela 56 - Lokalizacja stacji meteorologicznych z projektu eDWIN w województwie opolskim

Każda stacja wyposażona jest w zestaw sensorów, które dokonują pomiaru temperatury, wilgotności powietrza, ilości opadów oraz kierunku i prędkości wiatru. Są to podstawowe i bardzo ważne parametry dla każdego rolnika mające wpływ na prognozowanie zagrożenia dla upraw ze strony agrofagów oraz wpływające na możliwość i skuteczność wykonywanych zabiegów środkami ochrony roślin. W najbliższym czasie pojawią się także cztery elektroniczne usługi, które będzie można realizować dzięki nowej platformie i aplikacji opracowanych w projekcie eDWIN:

- wirtualne gospodarstwo:
- śledzenie pochodzenia produktów
- raportowanie zagrożeń
- udostępnianie danych meteorologicznych.

2.15 Struktura gospodarstw

Źródłem prezentowanych danych są wyniki Powszechnego Spisu Rolnego (PSR) 2020, który został przeprowadzony na terytorium Polski w okresie 1 IX – 30 XI 2020 r. (według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.). Spisem rolnym zostały objęte gospodarstwa rolne, których użytkownikami były osoby fizyczne (gospodarstwa indywidualne) oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. Dane prezentowane są według siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego.

Wyniki PSR 2020 wskazują na utrzymujący się proces przemian w rolnictwie, wśród których należy wymienić:

- postępującą specjalizację, koncentrację i regionalizację produkcji rolnej,
- wzrost udziału gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję roślinną kosztem gospodarstw prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą), przy utrzymującym się udziale gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą,
- zmniejszenie liczby gospodarstw rolnych, związane m.in. z rezygnacją z prowadzenia nisko dochodowej działalności rolniczej (brak środków inwestycyjnych na rozwój użytkowanych gospodarstw rolnych) i procesem starzenia się mieszkańców wsi (brak następców),
- wzrost udziału gospodarstw rolnych największych obszarowo (o powierzchni powyżej 50 ha użytków rolnych),
- wzrost średniej powierzchni gospodarstwa rolnego,
- istotne zmiany w powierzchni głównych upraw rolnych,
- spadek nakładów pracy wynikający m.in. z trwającego procesu mechanizacji gospodarstw rolnych,
- zmiany w wyposażeniu gospodarstw rolnych w podstawowe maszyny rolnicze (proces modernizacji i specjalizacji gospodarstw rolnych, korzystanie z maszyn będących własnością innych jednostek).

Liczba gospodarstw i ich struktura według typów produkcji

Wyniki PSR 2020 wykazały, że na przestrzeni ostatnich 10 lat w województwie opolskim odnotowano spadek liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. Liczba gospodarstw rolnych w 2020 r. wynosiła 25,5 tys. i zdecydowaną ich

większość stanowiły gospodarstwa indywidualne (98,8%). W porównaniu z wynikami PSR 2010 liczba gospodarstw rolnych w województwie opolskim zmniejszyła się o 10,4% (w kraju – o 12,7%). Spadek liczby gospodarstw wystąpił we wszystkich województwach, przy czym największy – w województwie śląskim (o 23,3%), a najmniejszy – w województwie warmińsko-mazurskim (o 2,7%).

Grupy obszarowe użytków rolnych	2010	2020	2010=100	Polska=100
OGÓŁEM	28437	25479	89,6	1,9
Do 1 ha	437	487	111,4	1,9
1–2	5019	3871	77,1	1,8
2–3	3514	3720	105,9	1,9
3–5	4067	3579	88,0	1,5
5–7	2682	2264	84,4	1,5
7–10	3149	2510	79,7	1,8
10–15	3036	2460	81,0	1,9
15–20	1830	1427	78,0	2,2
20–30	1801	1630	90,5	2,6
30–50	1491	1595	107,0	3,6
50–100	883	1231	139,4	4,6
100 ha i więcej	528	705	133,5	5,0

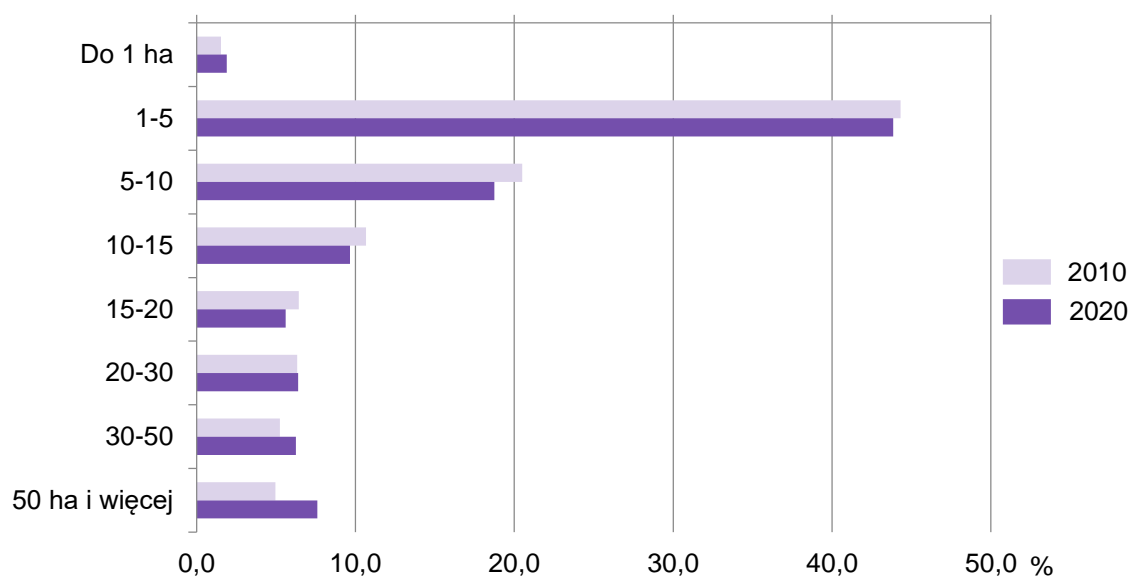
Tabela 57 - Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

Względem 2010 r. odnotowano spadek liczby gospodarstw najmniejszych obszarowo, w tym o powierzchni użytków rolnych 1–2 ha (o 22,9%), 7–10 ha (o 20,3%) i 15–20 ha (o 22,0%). Wzrosła natomiast liczba gospodarstw największych, zaliczanych do grup obszarowych użytków rolnych: 50–100 ha (o 39,4%) oraz 100 ha i więcej (o 33,5%).

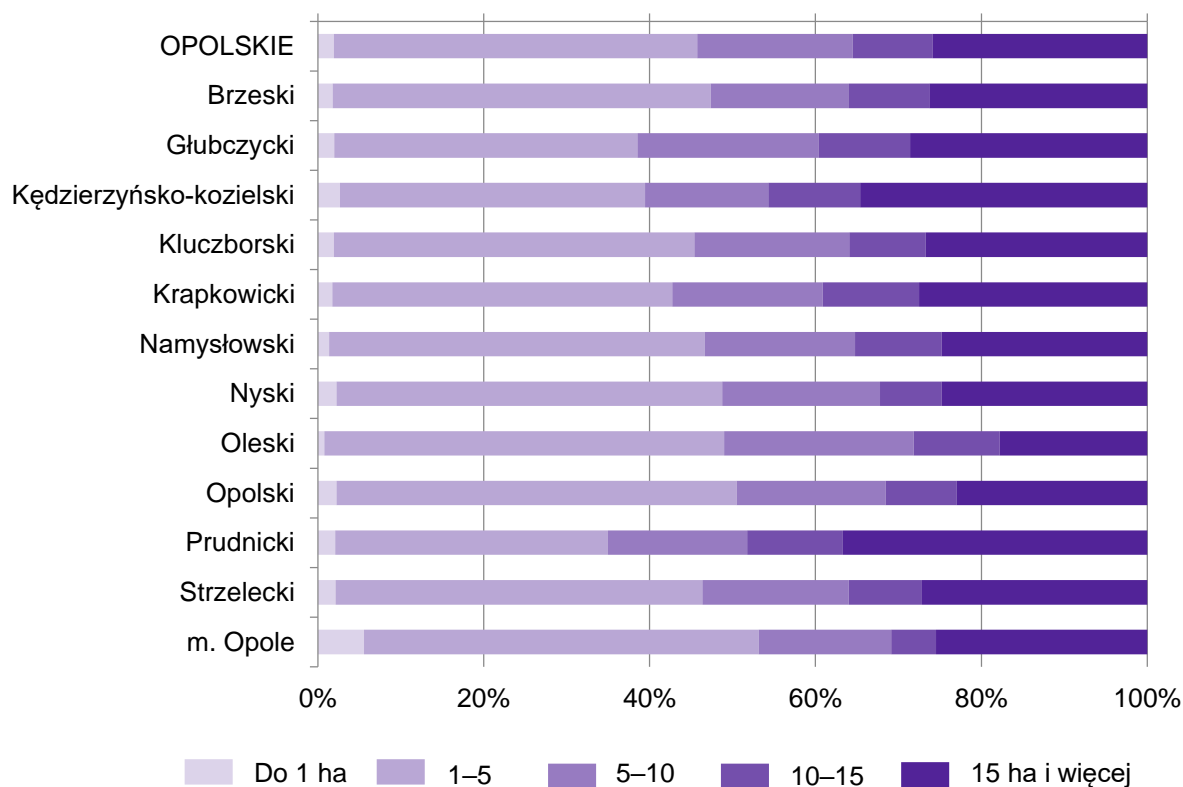
W 2020 r. gospodarstwa rolne w województwie opolskim stanowiły 1,9% gospodarstw w kraju. Mniejszy ich odsetek obserwowano tylko w województwie lubuskim (1,5%). Najwięcej gospodarstw odnotowano w województwie mazowieckim (15,8% gospodarstw w kraju) i lubelskim (12,3%). Gospodarstwa największe obszarowo (100 ha i więcej) w województwie opolskim stanowiły 5,0% gospodarstw w kraju (9 lokata w rankingu województw).

Ponad 60% ogółu gospodarstw rolnych stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1–10 ha użytków rolnych, w tym blisko 44% gospodarstwa o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych. Odsetek gospodarstw najmniejszych obszarowo (1–2 ha) wynosił 15,2%, a największych obszarowo (100 ha i więcej) – 2,8%. W odniesieniu do 2010 r. obniżył się udział gospodarstw

należących do grup obszarowych użytków rolnych 1–20 ha, przy wzroście udziału gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 20 ha. Największa zmiana dotyczyła odsetka gospodarstw o powierzchni użytków rolnych 50 ha i więcej (wzrost o 2,6 p. proc.).

Wykres 45 - Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

Wykres 46 - Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

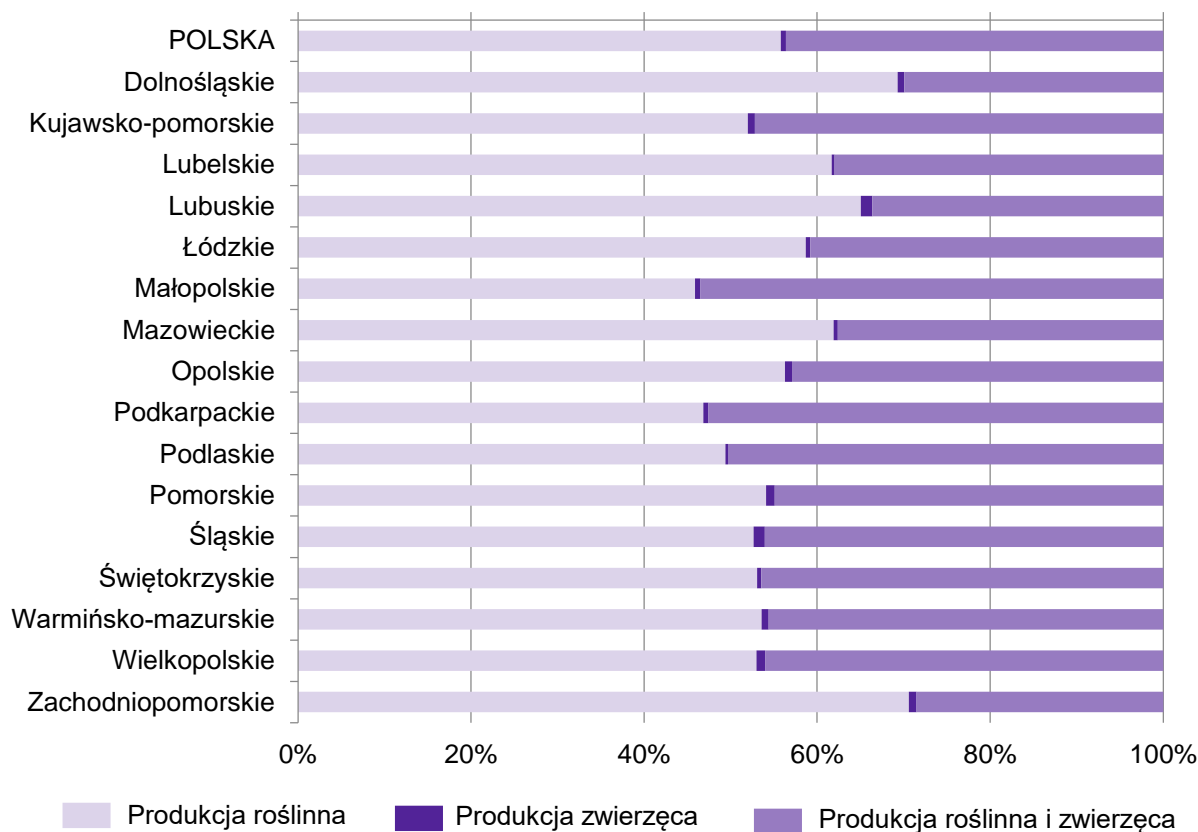
W przekroju terytorialnym według powiatów największy udział gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych odnotowano w powiecie prudnickim (36,7%) i kędzierzyńsko-kozielskim (34,6%), a najmniejszy – w oleskim (17,8%). Udział gospodarstw o powierzchni 10–15 ha użytków rolnych wahał się od 5,4% w m. Opolu do 11,6% w powiecie krapkowickim. Najwięcej gospodarstw najmniejszych obszarowo (1–5 ha użytków rolnych) notowano w powiecie opolskim (48,3%), a najmniej – w powiecie prudnickim (32,9%).

Postępujący proces specjalizacji produkcji rolnej wpłynął na zmianę rodzaju produkcji rolnej w gospodarstwach województwa opolskiego. W 2010 r. dominowały gospodarstwa prowadzące zarówno produkcję roślinną, jak i zwierzęcą (63,9%), natomiast w 2020 r. najczęściej gospodarstw prowadziło wyłącznie produkcję roślinną (56,3%). Udział gospodarstw prowadzących tylko produkcję zwierzęcą utrzymał się na zbliżonym poziomie (0,7% w 2010 r. wobec 0,8% w 2020 r.).

Lata	Ogółem	Gospodarstwa prowadzące		
		wyłącznie produkcję roślinną	wyłącznie produkcję zwierzęcą	produkcję roślinną i zwierzęcą
W liczbach bezwzględnych				
2010	28437	10076	192	18169
2020	25479	14338	198	10943
2010=100				
2020	89,6	142,3	103,1	60,2
W % ogółem				
2010	100,0	35,4	0,7	63,9
2020	100,0	56,3	0,8	42,9

Tabela 58 - Liczba gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

Analiza struktury gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej i województw wykazała, że w większości z nich przeważały gospodarstwa prowadzące wyłącznie produkcję roślinną (w kraju – 55,8%). Najwyższy ich odsetek odnotowano w województwach zachodniopomorskim (70,6%) i dolnośląskim (69,3%). Przewagę gospodarstw prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą) obserwowano w województwach: małopolskim (53,5%), podkarpackim (52,6%) i podlaskim (50,3%), przy przeciętnej w kraju wynoszącej 43,6%. Najwyższy udział gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą odnotowano w województwach lubuskim i śląskim (po 1,3%). Odsetek tych gospodarstw był ponad 2-krotnie wyższy od przeciętnej w kraju (0,6%).

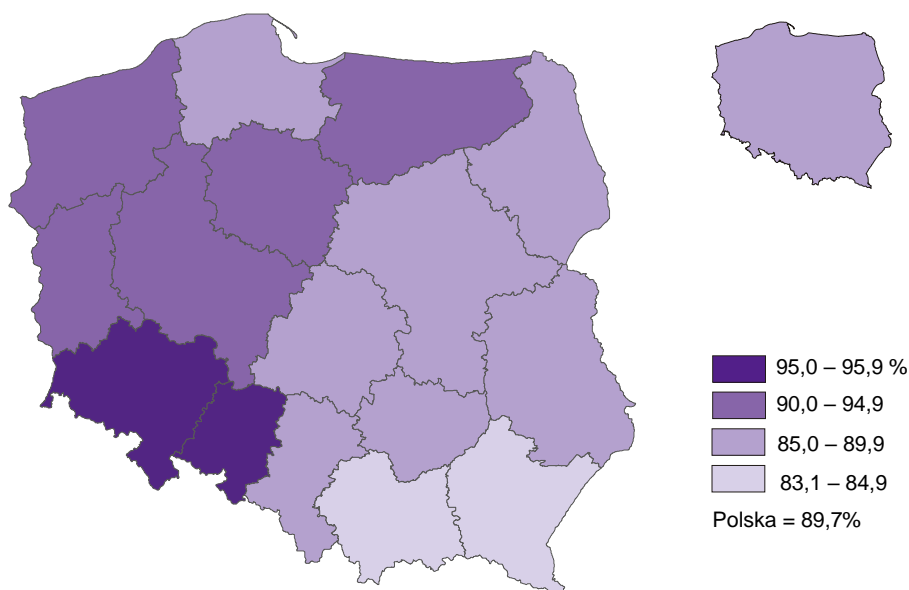
Wykres 47 -Struktura liczby gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej i województw w 2020 r.
Źródło: dane GUS.

Powierzchnia UR, średnia wielkość gospodarstwa

Według wyników PSR 2020 powierzchnia gruntów ogółem w województwie opolskim wynosiła 540,7 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 0,4% (przeciętnie w kraju zmniejszyła się o 1,9%). Dominujące w rolnictwie gospodarstwa indywidualne posiadały w użytkowaniu 76,4% powierzchni gruntów ogółem, tj. 413,3 tys. ha.

Blisko 96% (95,9% wobec 89,7% w kraju) gruntów ogółem stanowiły użytki rolne, których powierzchnia wynosiła 518,3 tys. ha i względem 2010 r. wzrosła o 1,0% (w kraju – o 0,6%). Porównanie z innymi województwami wykazało, że odsetek użytków rolnych w województwie opolskim był najwyższy w kraju. Najmniejszy udział użytków rolnych w gruntach ogółem wystąpił w województwie małopolskim (83,1%).

Lasy i grunty leśne zajmowały powierzchnię 8,3 tys. ha, tj. o 14,4% mniejszą niż w 2010 r. (w kraju – o 17,2%). Natomiast powierzchnia pozostałych gruntów wynosiła 14,1 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 11,2% (w kraju – o 21,8%).

Mapa 80 - Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni gruntów ogółem według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS

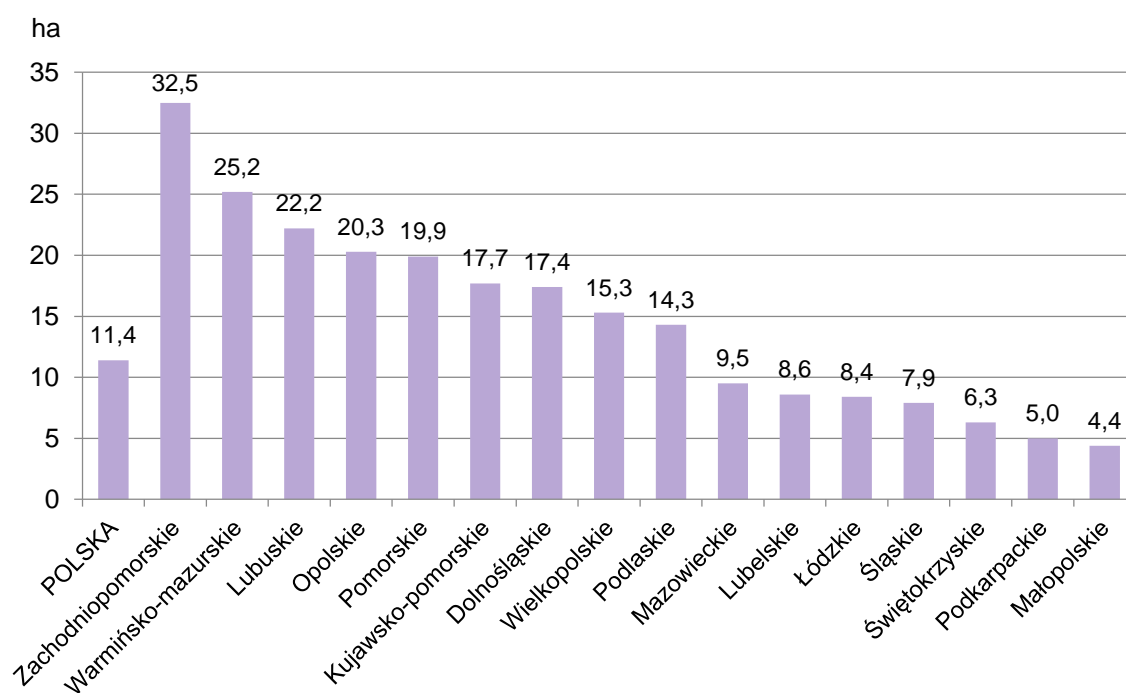
W strukturze użytków rolnych ponad 90% stanowiła powierzchnia zasiewów (w kraju – 73,3%). Areal zasiewów wynosił 468,1 tys. ha i względem 2010 r. zwiększył się o 3,3% (w kraju – o 5,7%). Grunty ugorowane zajmowały powierzchnię 1,9 tys. ha, tj. o 75,3% mniejszą w odniesieniu do 2010 r. (w kraju – o 56,5%). Powierzchnia łąk trwałych wynosiła 38,9 tys. ha i była o 1,3% mniejsza niż w 2010 r. (w kraju – o 8,1% większa). Pastwiska trwałe zajmowały powierzchnię 4,2 tys. ha, tj. o 22,2% mniejszą w porównaniu z 2010 r. (w kraju – o 36,3%). Spadek powierzchni odnotowano także w przypadku pozostałych użytków rolnych (o 41,2%, w kraju – o 51,9%).

Lata	Ogółem	W dobrej kulturze					Pozostałe
		razem	w tym				
			zasiewy	grunty ugorowane	łąki trwałe	pastwiska trwałe	
W hektarach							
2010	513137	508142	453162	7788	39450	5461	4995
2020	518316	515382	468080	1927	38918	4249	2935
2010=100							
2020	101,0	101,4	103,3	24,7	98,7	77,8	58,8
W % ogółem							
2010	100,0	99,0	88,3	1,5	7,7	1,1	1,0
2020	100,0	99,4	90,3	0,4	7,5	0,8	0,6

Tabela 59 - Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

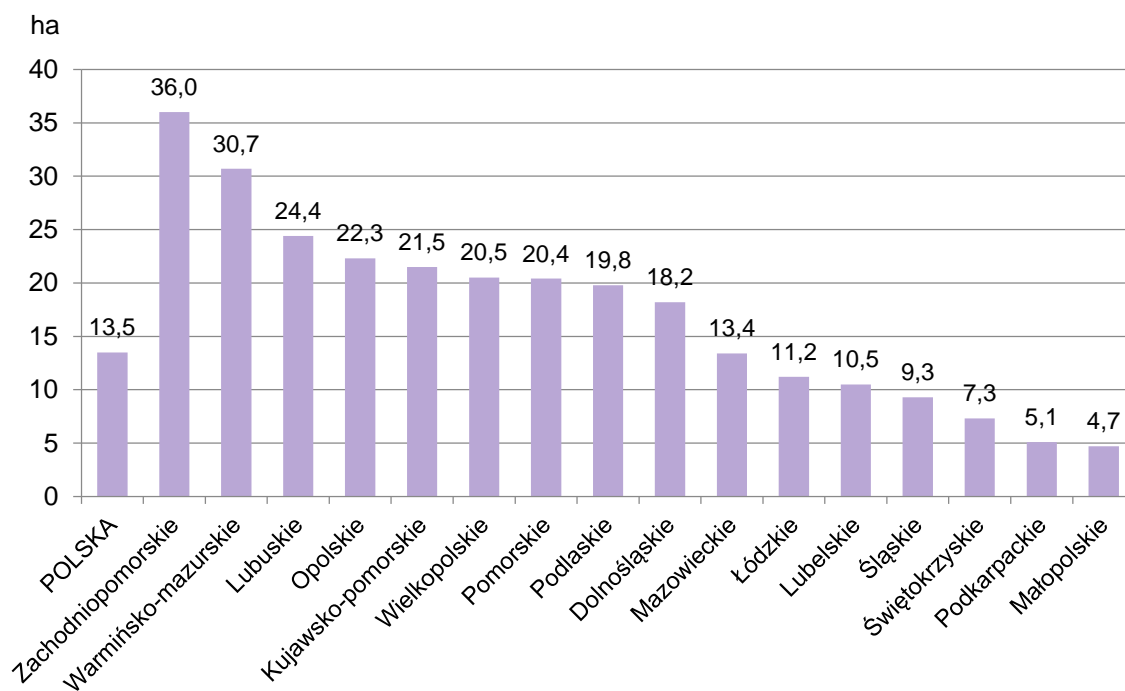
Spośród wszystkich województw, województwo opolskie wyróżniał największy udział powierzchni zasiewów oraz najmniejszy udział powierzchni łąk trwałych i pastwisk trwałych w strukturze użytków rolnych.

Obserwowany spadek liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście powierzchni użytków rolnych, wpłynął na wzrost średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo rolne z 18,0 ha w 2010 r. do 20,3 ha w 2020 r. (w kraju z 9,8 ha do 11,4 ha). Większą powierzchnię użytków rolnych w przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne odnotowano tylko w 3 województwach: zachodniopomorskim (32,5 ha), warmińsko-mazurskim (25,2 ha) i lubuskim (22,2 ha). Wyniki PSR 2020 wykazały najmniejsze obszary gospodarstwa rolne w województwie małopolskim (średnia powierzchnia użytków rolnych – 4,4 ha).

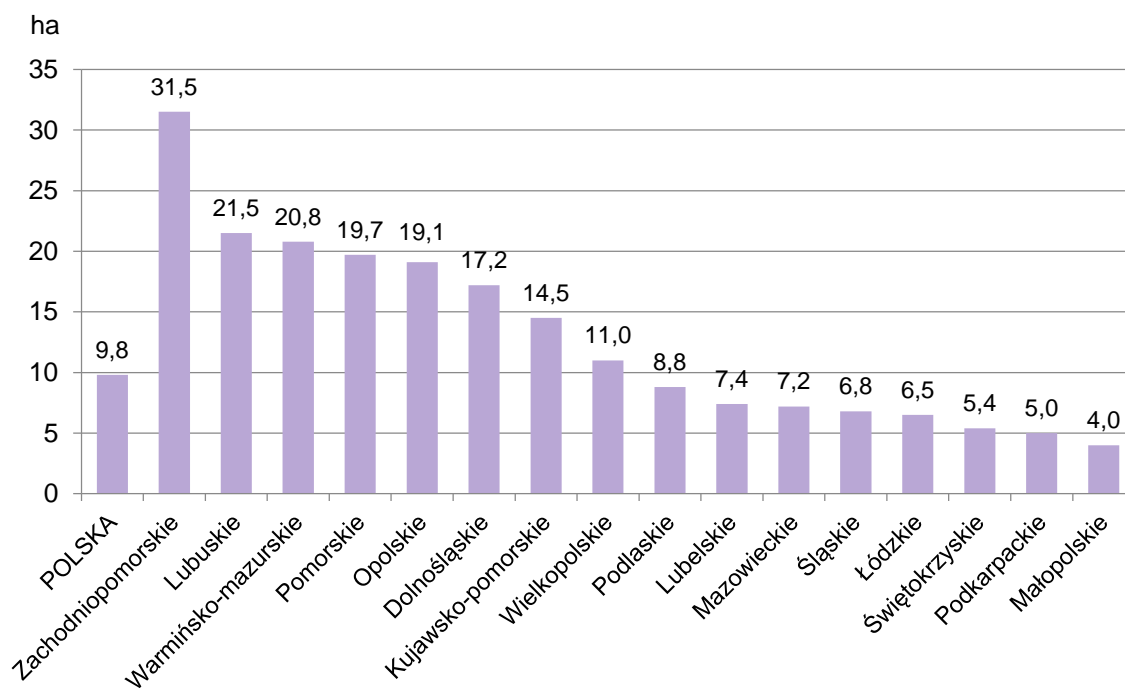

Wykres 48 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ogółem według województw w 2020 r.
Źródło: dane GUS.

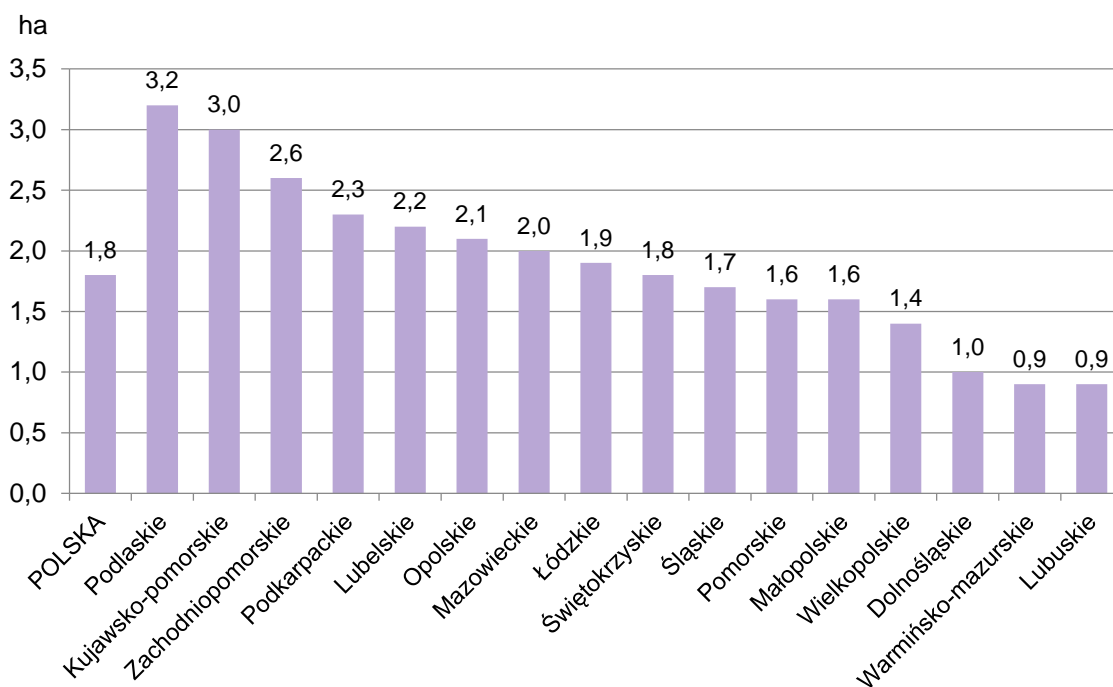
Wielkość powierzchni użytków rolnych w poszczególnych gospodarstwach jest uzależniona od rodzaju prowadzonej produkcji rolnej. W 2020 r. największą średnią powierzchnię użytków rolnych odnotowano w jednostkach prowadzących produkcję mieszaną (22,3 ha wobec 18,7 ha w 2010 r.), a najmniejszą – w jednostkach prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą (2,1 ha wobec 3,0 ha w 2010 r.). Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach prowadzących wyłącznie produkcję roślinną wynosiła 19,1 ha i względem 2010 r. wzrosła o 1,9 ha.

Wykres 49 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą) według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

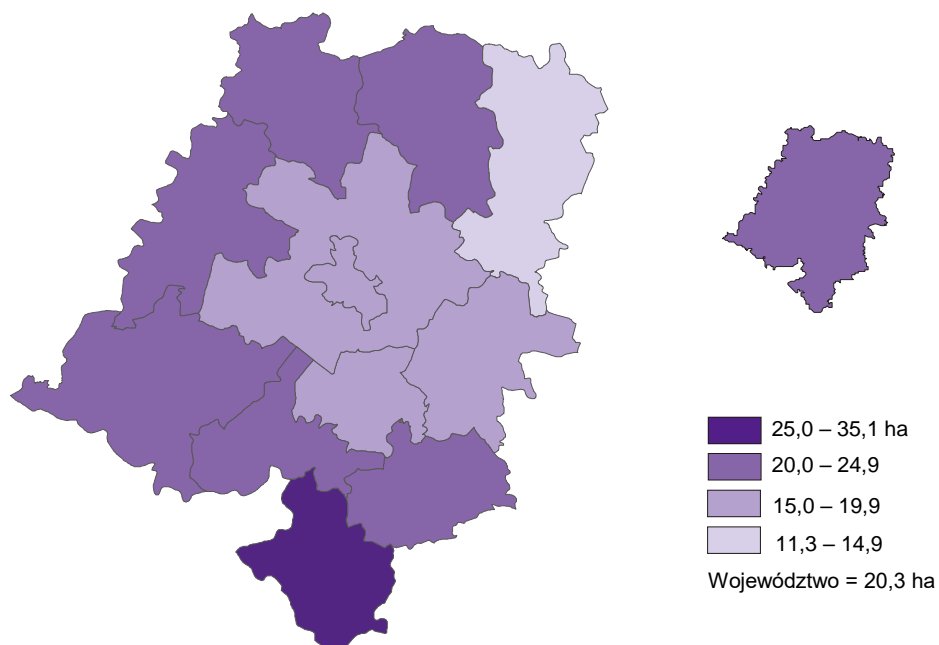

Wykres 50 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

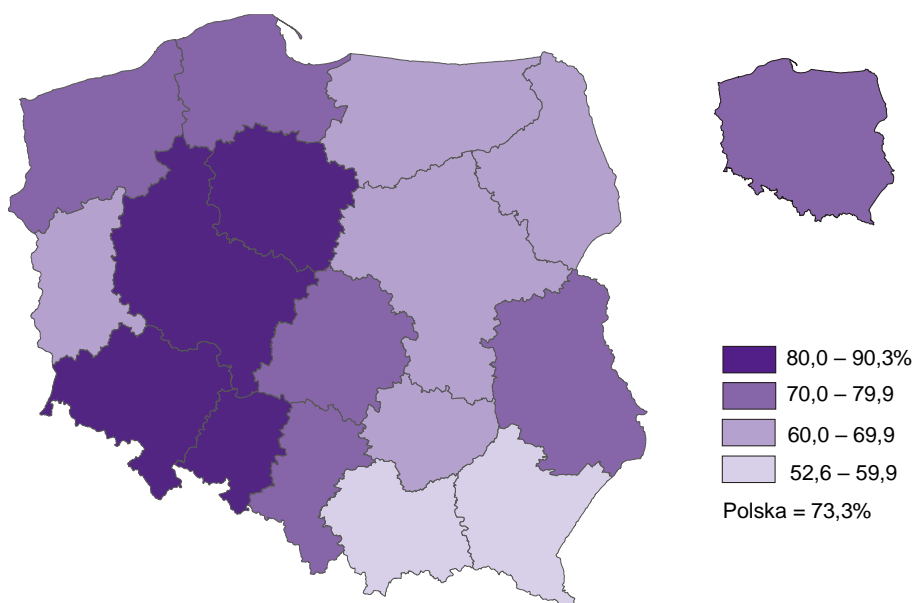
Wykres 51 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

W układzie przestrzennym według powiatów największe obszarowo gospodarstwa rolne odnotowano w powiecie głubczyckim (średnia powierzchnia użytków rolnych – 35,1 ha), a najmniejsze – w powiecie oleskim (11,3 ha).

Mapa 81 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

W strukturze powierzchni użytków rolnych dominowała powierzchnia zasiewów, stanowiąc 90,3% (w 2010 r. – 88,3%). Pod tym względem województwo opolskie uplasowało się na 1 miejscu w rankingu województw. Najmniejszy odsetek powierzchni zasiewów odnotowano w województwie małopolskim (52,6%).

Mapa 82 - Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Na przestrzeni lat 2010–2020 zaobserwowano istotne zmiany w powierzchni głównych upraw rolnych. W odniesieniu do 2010 r. większy areał zajmowały zboża ogółem (o 4,3%, w kraju spadek o 1,8%), a także buraki cukrowe (o 5,1%, w kraju – o 19,1%). Ponad 2-krotnie zwiększyła się powierzchnia uprawy warzyw gruntowych (o 127,7%, w kraju – o 22,0%), przy czym jej udział w powierzchni zasiewów nie był znaczący. Zmniejszyła się natomiast powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku (o 11,5%, w kraju wzrost o 3,6%) oraz ziemniaków (o 31,7%, w kraju – o 39,7%).

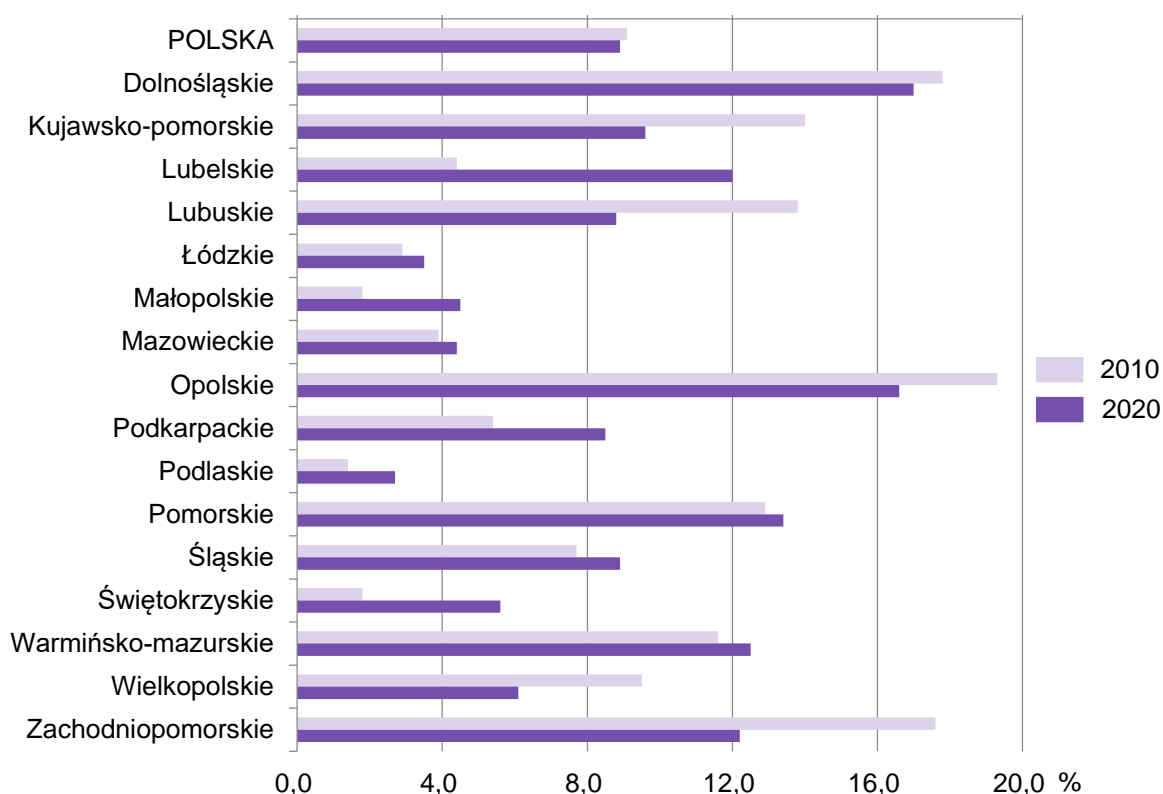
Lata	Ogółem	W tym					
		zboża		ziemniaki	buraki cukrowe	rzepak i rzepik	warzywa gruntowe
		ogółem	w tym podstawowe				
W hektarach							
2010	453162	322180	256735	8610	14479	87553	935
2020	468080	336115	263409	5880	15221	77508	2129
2010=100							
2020	103,3	104,3	102,6	68,3	105,1	88,5	227,7
W % ogółem							
2010	100,0	71,1	56,7	1,9	3,2	19,3	0,2
2020	100,0	71,8	56,3	1,3	3,3	16,6	0,5

Tabela 60 - Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

W strukturze zasiewów dominowały zboża ogółem (tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso, inne zbożowe łącznie z kukurydzą na ziarno) – 71,8% (w kraju – 68,1%), w tym zboża podstawowe – 56,3% (53,0%). Udział powierzchni pozostałych upraw rolnych w ogólnej powierzchni zasiewów przedstawiał się następująco:

- rzepak i rzepik – 16,6% (w kraju – 8,9%),
- buraki cukrowe – 3,3% (2,2%),
- ziemniaki – 1,3% (2,1%),
- warzywa gruntowe – 0,5% (1,5%).

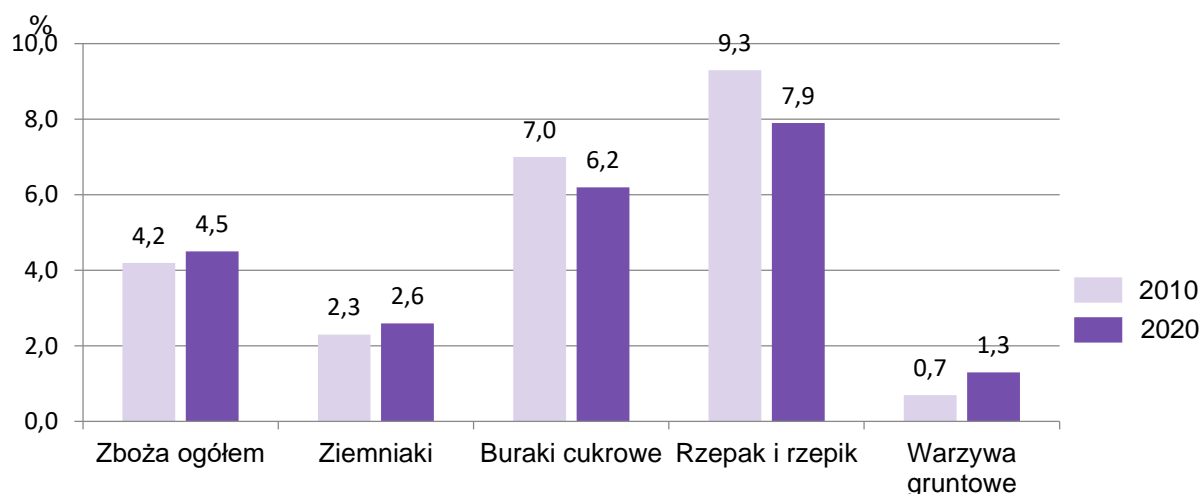
Porównanie struktury zasiewów w poszczególnych województwach wskazuje na istotne różnice w powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku, którego udział wahał się w przedziale od 2,7% w województwie podlaskim do 17,0% w województwie dolnośląskim. Województwo opolskie z wynikiem 16,6% zajęło w tym rankingu 2 miejsce (w 2010 r. odpowiednio 19,3% i 1 miejsce).

Wykres 52 - Udział powierzchni rzepaku i rzepiku w powierzchni zasiewów ogółem w gospodarstwach rolnych według województw Źródło: dane GUS.

W porównaniu z danymi uzyskanymi z PSR 2010 w strukturze powierzchni zasiewów wzrósł udział zbóż ogółem (o 0,7 p. proc.), warzyw gruntowych (o 0,3 p. proc.) i buraków cukrowych (o 0,1 p. proc.), przy jednoczesnym spadku udziału rzepaku i rzepiku (o 2,7 p. proc.) i ziemniaków (o 0,6 p. proc.).

Mimo spadku powierzchni uprawy, udział rzepaku i rzepiku był w dalszym ciągu najwyższy w krajowej strukturze powierzchni zasiewów tej uprawy (7,9% w 2020 r. wobec 9,3% w 2010 r.).

Wykres 53 - Powierzchnia głównych upraw rolnych w województwie opolskim – Polska=100 Źródło: dane GUS.

Wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych

Według wyników PSR 2020, ponad połowa gospodarstw rolnych (57,5% wobec 64,6% przeciętnie w kraju) zaliczona została do grupy gospodarstw znajdujących się w klasach wielkości ekonomicznej nieprzekraczających 8 tys. euro, a 5,3% (w kraju – 3,2%) gospodarstw należało do klas wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej.

W pozostałych województwach również najczęściej gospodarstw zostało zaliczonych do klas wielkości ekonomicznej nieprzekraczających 8 tys. euro, a największy ich udział wystąpił w województwach: podkarpackim (87,0% gospodarstw rolnych), małopolskim (82,4%) i śląskim (76,9%). Najwięcej gospodarstw osiągających najwyższe wartości według wielkości ekonomicznej (100 tys. euro i więcej) odnotowano natomiast w województwach: warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (po 7,3%) oraz kujawsko-pomorskim i wielkopolskim (po 6,4%).

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
O G Ó Ł E M	25441	25129	100,0	100,0
0–2 tys. euro	5882	5866	23,1	23,3
2–4	4662	4638	18,3	18,5
4–8	4097	4073	16,1	16,2
8–15	3139	3117	12,3	12,4
15–25	2164	2153	8,5	8,6
25–50	2433	2420	9,6	9,6
50–100	1705	1690	6,7	6,7
100–500	1178	1086	4,6	4,3
500–1000	120	57	0,5	0,2
1000 i więcej	61	29	0,2	0,1

Tabela 61 - Liczba gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w województwie opolskim w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez pomnożenie produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez pomnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt. Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m². W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia. Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Stopień specjalizacji

Wyniki PSR 2020 wykazały, że zdecydowana większość gospodarstw specjalizowała się w uprawach polowych (71,1% wobec 59,9% przeciętnie w kraju). Gospodarstwa rolne o typie mieszanym (różne uprawy i zwierzęta) stanowiły 14,2% (w kraju – 11,9%). Najmniej gospodarstw specjalizowało się w uprawach trwałych (0,5% wobec 4,2% w kraju).

W strukturze gospodarstw rolnych poszczególnych województw również przeważały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych.

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
OGÓŁEM	25441	25129	100,0	100,0
Specjalizujące się w uprawach polowych	18092	17838	71,1	71,0
Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych	338	337	1,3	1,3
Specjalizujące się w uprawach trwałych	130	128	0,5	0,5
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi	1215	1206	4,8	4,8
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi	796	784	3,1	3,1
Mieszane – różne uprawy	338	334	1,3	1,3
Mieszane – różne zwierzęta	658	657	2,6	2,6
Mieszane – różne uprawy i zwierzęta	3602	3578	14,2	14,2
Gospodarstwa niesklasyfikowane	272	267	1,1	1,1

Tabela 62 - Liczba gospodarstw rolnych według typów rolniczych w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Typ rolniczy gospodarstwa określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,

- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej – ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,
- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,
- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące **typy ogólne** gospodarstw rolnych:

- 1) **Specjalizujące się w uprawach polowych** – gospodarstwa, dla których: $P1 > 2/3$ całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),
- 2) **Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych** (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie – gospodarstwa, dla których: $P2 > 2/3$ GSP,
- 3) **Specjalizujące się w uprawach trwałych** (drzew i krzewów owocowych) – gospodarstwa, dla których: $P3 > 2/3$ GSP,
- 4) **Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi** – gospodarstwa, dla których: $P4 > 2/3$ GSP,
- 5) **Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi** – gospodarstwa, dla których: $P5 > 2/3$ GSP,
- 6) **Mieszane – różne uprawy** – gospodarstwa, dla których: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ GSP; $P1 \leq 2/3$ GSP; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,
- 7) **Mieszane – różne zwierzęta** – gospodarstwa, dla których: $(P4 + P5) > 2/3$ GSP; $P4 \leq 2/3$ GSP; $P5 \leq 2/3$ GSP,
- 8) **Mieszane – różne uprawy i zwierzęta** – gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1-7,
- 9) **Gospodarstwa niesklasyfikowane** – gospodarstwa, dla których GSP = 0.

Liczba osób pracujących w 1 gospodarstwie

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w roku gospodarczym 2019/2020 w gospodarstwach rolnych województwa opolskiego pracowało 54,2 tys. osób, z tego 51,9 tys. osób w gospodarstwach

indywidualnych oraz 2,3 tys. w gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej.

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa indywidualne			Gospodarstwa osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej
		razem	rodzinna siła robocza	pracownicy najemni stali	
W liczbach bezwzględnych					
Województwo	54155	51880	50704	1176	2275
Podregion nyski	22787	21190	20660	530	1597
Brzeski	4334	4118	3944	174	216
Głubczycki	3770	3197	3082	115	573
Namysłowski	3531	3373	3265	108	158
Nyski	6414	5993	5901	92	421
Prudnicki	4738	4509	4468	41	229
Podregion opolski	31368	30690	30044	646	678
Kędzierzyńsko-kozielski	3316	3241	3174	67	75
Kluczborski	4155	3937	3865	72	218
Krapkowicki	2766	2677	2608	69	89
Oleski	9186	9093	8981	112	93
Opolski	6435	6313	6131	182	122
Strzelecki	4222	4175	4101	74	47
m. Opole	1288	1254	1184	70	34
W % ogółem					
Województwo	100,0	95,8	93,6	2,2	4,2
Podregion nyski	100,0	93,0	90,7	2,3	7,0
Brzeski	100,0	95,0	91,0	4,0	5,0
Głubczycki	100,0	84,8	81,8	3,1	15,2
Namysłowski	100,0	95,5	92,5	3,1	4,5
Nyski	100,0	93,4	92,0	1,4	6,6
Prudnicki	100,0	95,2	94,3	0,9	4,8
Podregion opolski	100,0	97,8	95,8	2,1	2,2
Kędzierzyńsko-kozielski	100,0	97,7	95,7	2,0	2,3
Kluczborski	100,0	94,8	93,0	1,7	5,2
Krapkowicki	100,0	96,8	94,3	2,5	3,2
Oleski	100,0	99,0	97,8	1,2	1,0
Opolski	100,0	98,1	95,3	2,8	1,9
Strzelecki	100,0	98,9	97,1	1,8	1,1
m. Opole	100,0	97,4	91,9	5,4	2,6

Tabela 63 - Pracujący w gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 według powiatów Źródło: dane GUS.

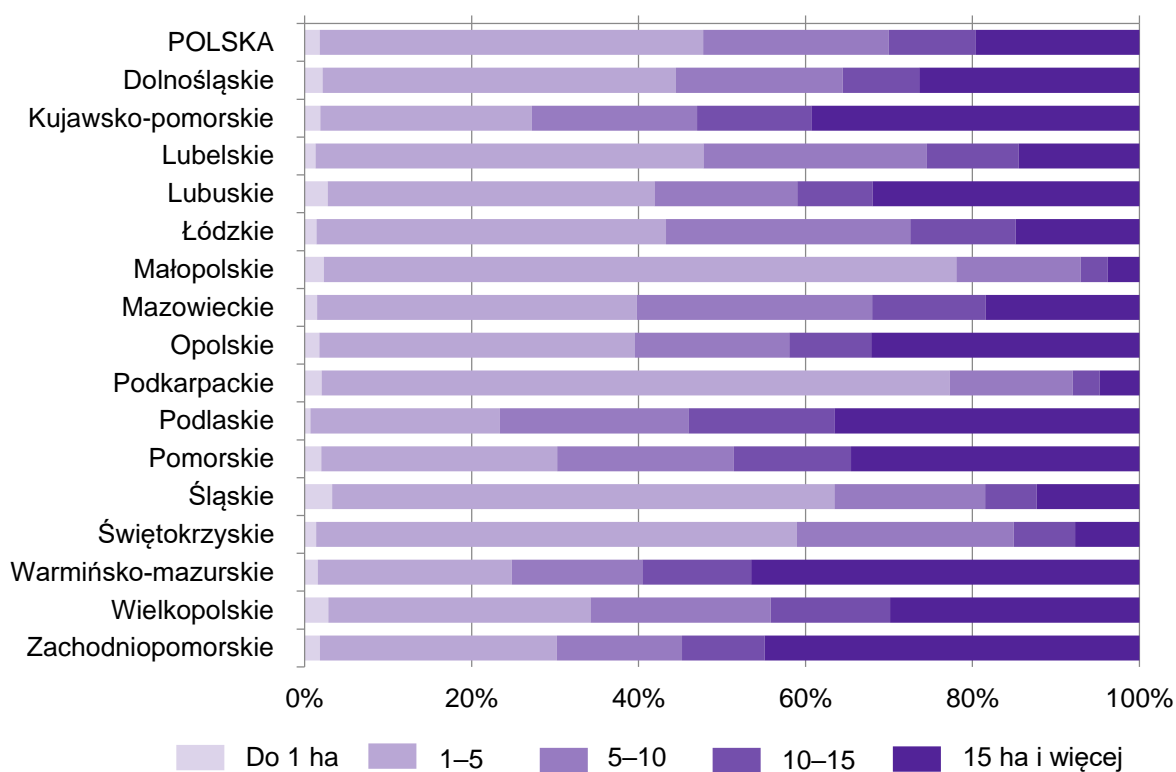
Wśród pracujących w gospodarstwach rolnych przeważali mężczyźni, którzy stanowili 60,9% (w kraju – 58,5%). Podobną sytuację obserwowano we wszystkich województwach, przy czym najwięcej mężczyzn pracowało w województwie zachodniopomorskim (63,5%).

W przekroju terytorialnym województwa opolskiego według powiatów udział mężczyzn

pracujących w gospodarstwach rolnych wahał się od 58,6% w oleskim do 64,6% w głubczyckim.

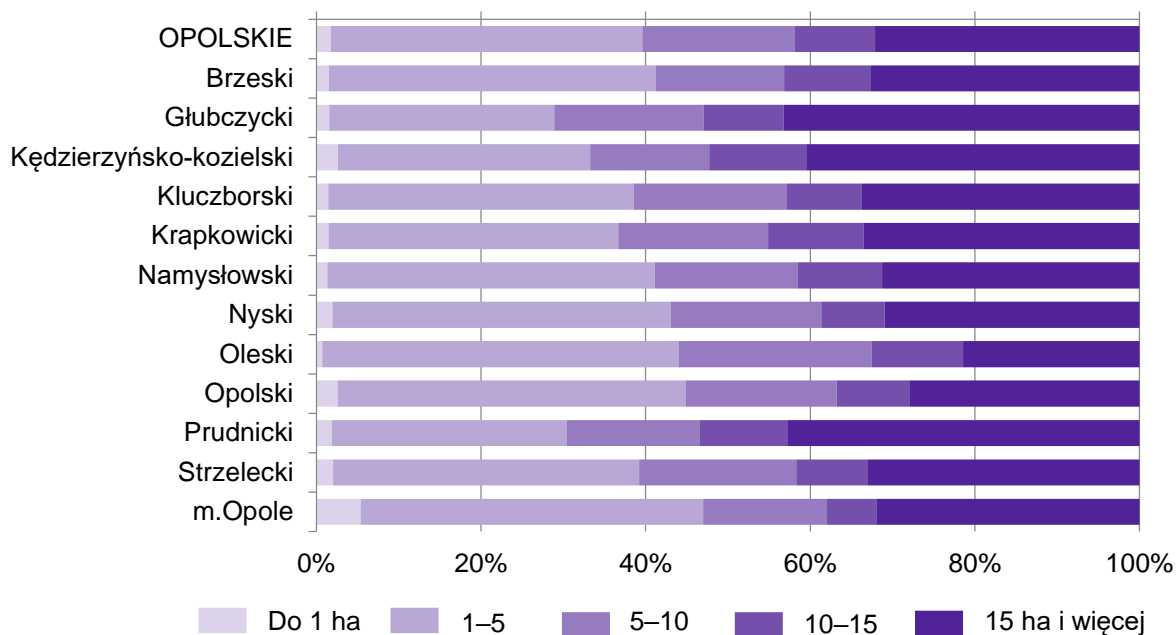
Najwięcej osób pracowało w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych (37,8% wobec 45,9% w kraju) oraz w gospodarstwach o powierzchni 15 ha użytków rolnych i więcej (32,1% wobec 19,6%).

W poszczególnych województwach udział pracujących w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 1–5 ha kształtował się od 22,7% w województwie podlaskim do 75,8% w województwie małopolskim. Natomiast odsetek osób pracujących w gospodarstwach o powierzchni 15 ha użytków rolnych i więcej mieścił się w przedziale od 3,8% w województwie małopolskim do 46,5% w województwie warmińsko-mazurskim.

Wykres 54 - Struktura liczby pracujących w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

W województwie opolskim powiaty głubczycki i prudnicki, typowo rolnicze, wyróżniał najwyższy odsetek osób pracujących w gospodarstwach największych obszarowo o powierzchni 15 ha użytków rolnych i więcej (odpowiednio: 43,3% i 42,7%).

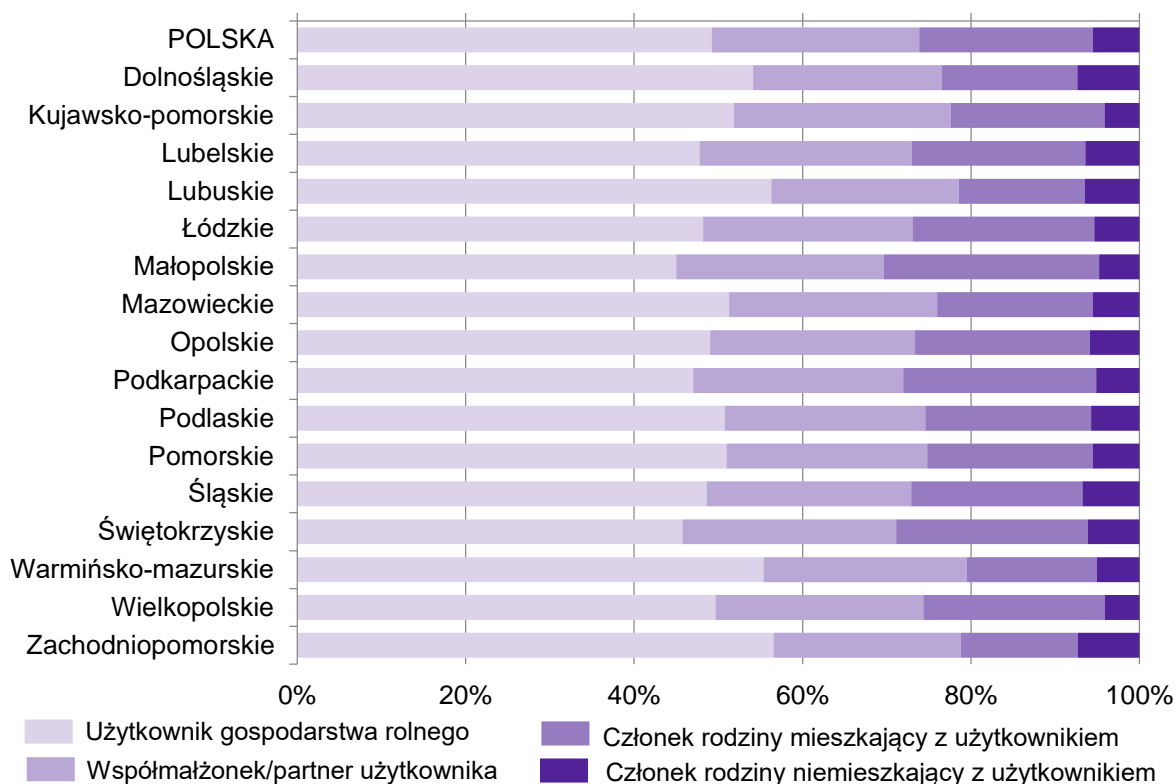

Wykres 55 - Struktura liczby pracujących w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

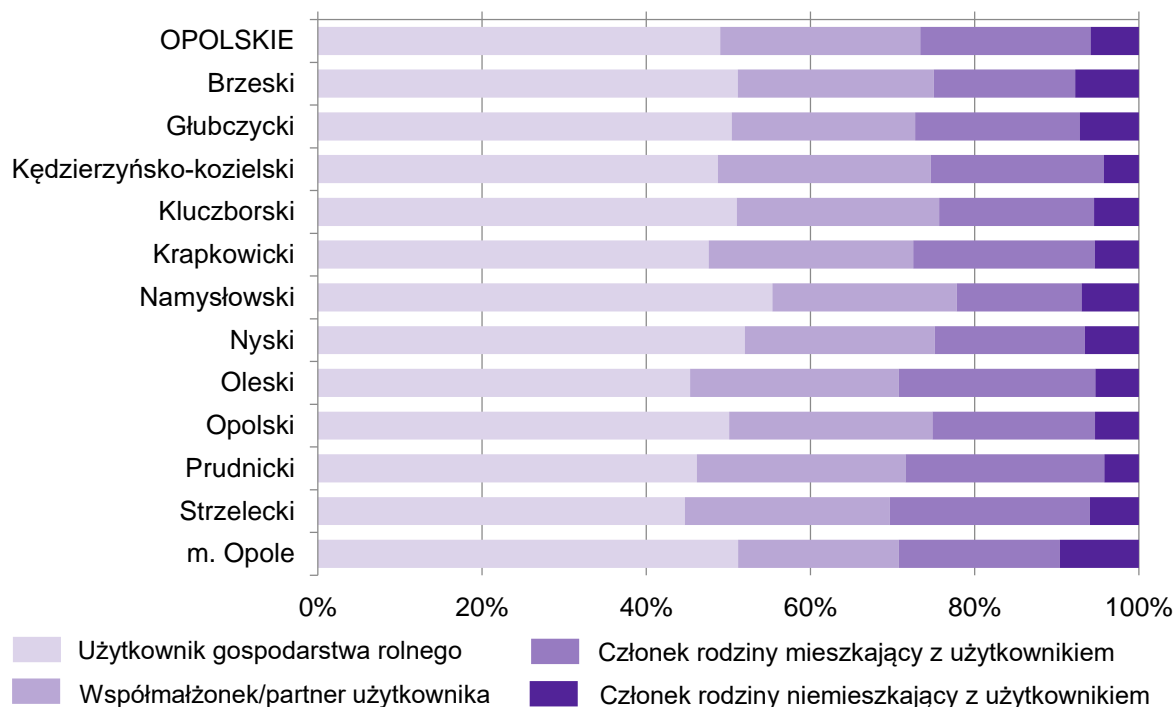
Niemal 94% osób pracujących w gospodarstwach rolnych (50,7 tys. osób) stanowiła rodzinna siła robocza, do której zaliczono:

- użytkowników gospodarstw rolnych (49,0% rodzinnej siły roboczej wobec 49,2% w kraju),
- współmałżonków/partnerów użytkownika (24,3% wobec 24,6%),
- członków rodziny mieszkających z użytkownikiem (20,8% wobec 20,6%),
- członków rodziny niemieszkających z użytkownikiem (5,9% wobec 5,5%).

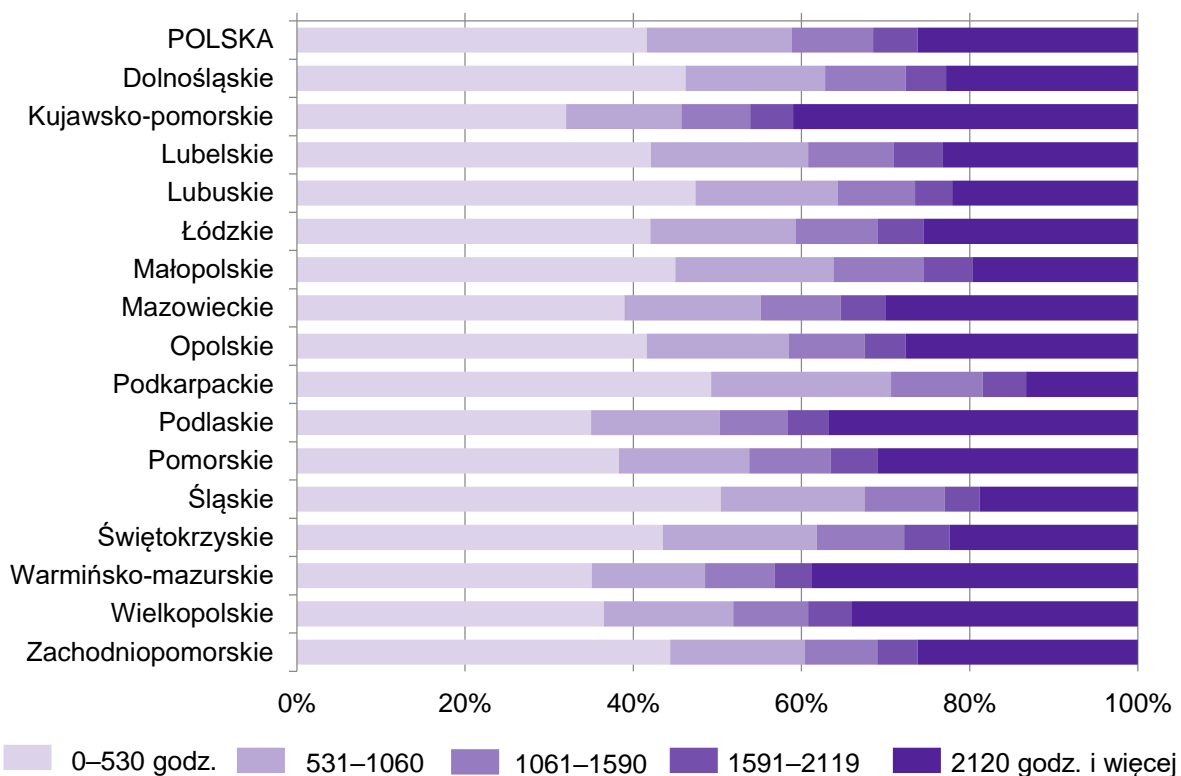
Analiza rocznego wymiaru czasu pracy w gospodarstwie rolnym w roku gospodarczym 2019/2020 wykazała, że na pełnym etacie (2120 godzin w roku i więcej) pracowało 27,6% użytkowników gospodarstw rolnych i ich rodzin (przeciętnie w kraju – 26,2%). Największa grupa tych osób (41,6%, podobnie w kraju) deklarowała jednak pracę w gospodarstwie rolnym w wymiarze poniżej 1/4 etatu (do 530 godzin w roku).

Wykres 56 - Struktura rodzinnej siły roboczej według kategorii osób i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

Wykres 57 - Struktura rodzinnej siły roboczej według kategorii osób i powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

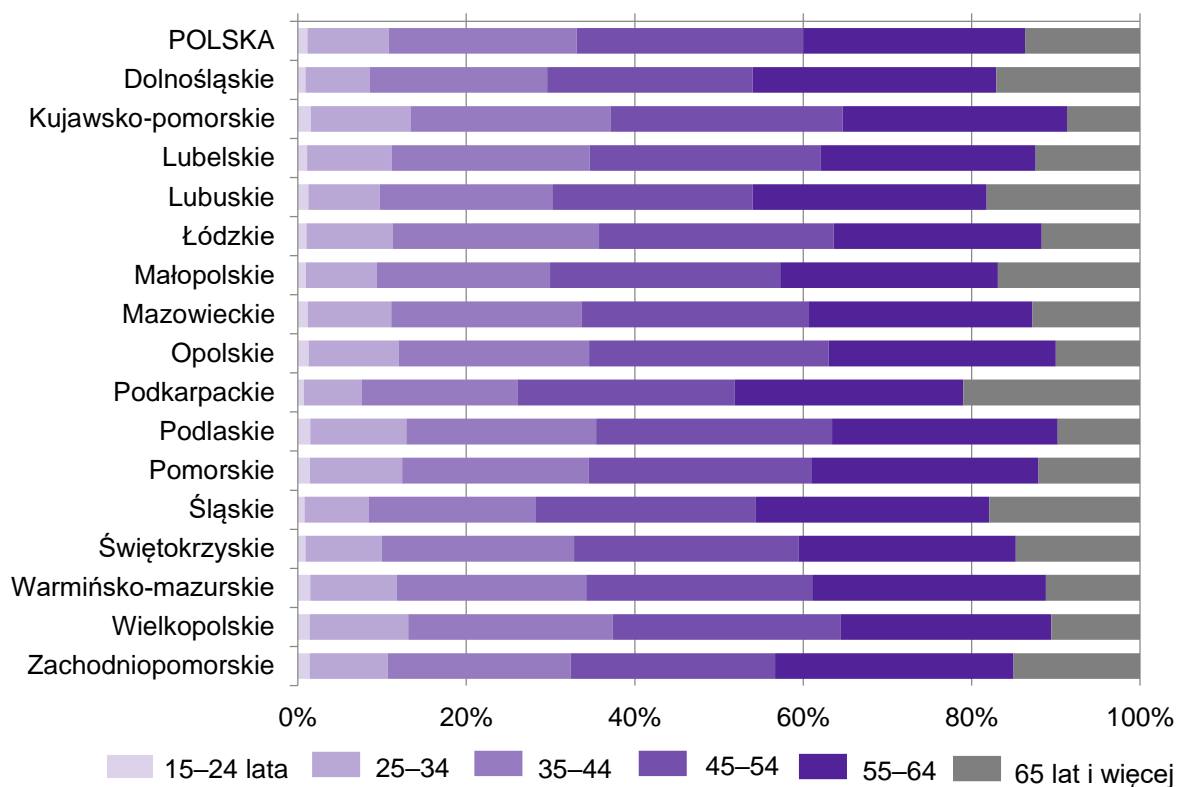
Wykres 58 - Struktura rodzinnej siły roboczej według rocznego wymiaru czasu pracy i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

Wśród 24,9 tys. użytkowników gospodarstw rolnych dominowali mężczyźni (71,5% wobec 68,7% w kraju). Podobną tendencję obserwowano we wszystkich województwach. Najwięcej kobiet w roli użytkowników gospodarstw notowano w województwie podkarpackim (38,5%). Większy odsetek mężczyzn niż kobiet wystąpił również w powiatach województwa opolskiego, stanowiąc od 68,2% w m. Opolu do 77,6% w powiecie prudnickim.

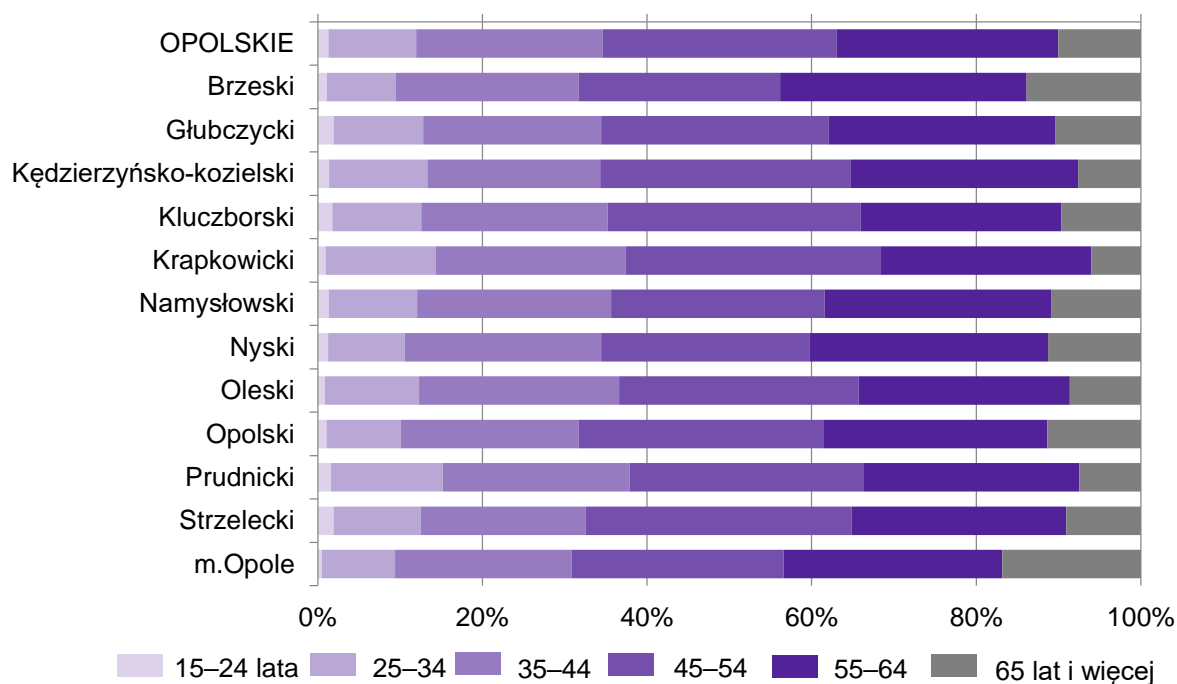
Z analizy struktury wieku użytkowników gospodarstw rolnych w województwie opolskim wynika, że ponad połowa z nich (55,4% wobec 53,2% przeciętnie w kraju) znajduje się w grupie wieku 45–64 lata, co stanowi najwyższy odsetek wśród województw. Udział najmłodszych użytkowników (do 34 roku życia) wynosił 12,0% (w kraju – 10,8%), a najstarszych (w wieku 65 lat i więcej) – 10,0% (13,7%).

Najwięcej użytkowników gospodarstw rolnych najmłodszych, do 34 roku życia notowano w województwach kujawsko-pomorskim (13,4%) i wielkopolskim (13,1%), a użytkowników w wieku 65 lat i więcej – w województwie podkarpackim (21,0%).

W powiatach województwa opolskiego udział użytkowników w wieku 45–64 lata wynosił od 52,3% w m. Opolu do 58,4% w powiecie strzeleckim. Najwyższy odsetek najmłodszych użytkowników (do 34 roku życia) odnotowano w powiecie prudnickim (15,2%), a najstarszych (65 lat i więcej) – w m. Opolu (16,8%).

Wykres 59 - Struktura użytkowników gospodarstw rolnych według grup wieku i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Wykres 60 - Struktura użytkowników gospodarstw rolnych według grup wieku i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Osobą kierującą gospodarstwem rolnym jest osoba fizyczna upoważniona przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania decyzji bezpośrednio

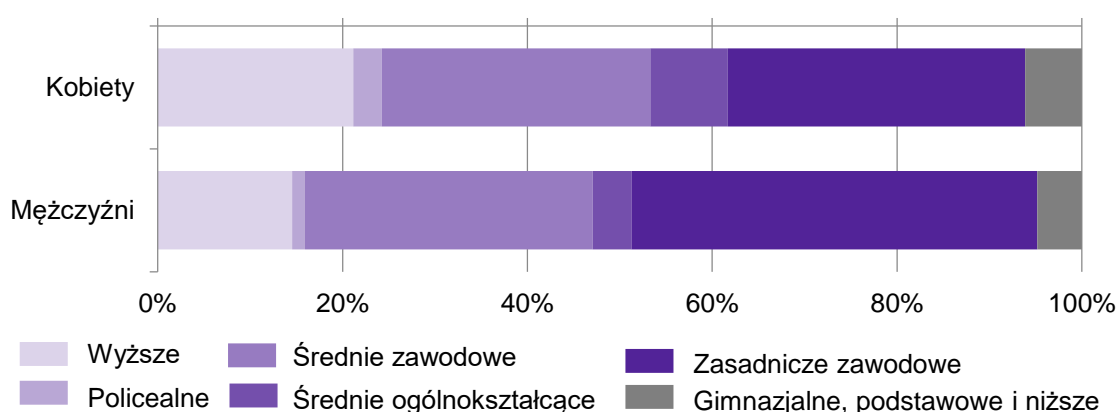
związanych z procesami produkcyjnymi, nadzorowania ich lub wykonywania. Zazwyczaj to użytkownik kieruje gospodarstwem rolnym.

Wyniki PSR 2020 wykazały, że gospodarstwa rolne w przeważającej części kierowane były przez mężczyzn (67,6% wobec 65,5% w kraju).

Spośród kierujących najwięcej osób (48,0% wobec 47,1% w kraju) prowadziło gospodarstwo rolne już ponad 20 lat. W poszczególnych województwach udział kierujących 21 lat i więcej mieścił się w przedziale od 41,2% w województwie zachodniopomorskim do 49,3% w województwie małopolskim. W przekroju terytorialnym według powiatów osoby ze stażem ponad 20-letnim stanowiły od 40,2% w m. Opolu do 54,1% w powiecie strzeleckim.

W województwie opolskim kierujący gospodarstwami rolnymi posiadali najczęściej wykształcenie zasadnicze zawodowe (40,1% – najwyższy odsetek wśród województw wobec 33,1% w kraju) i średnie zawodowe (30,5% wobec 30,7%). Wykształceniem wyższym legitymowało się 16,7% kierujących (w kraju – 17,9%), a gimnazjalnym, podstawowym i niższym – 5,2% (najniższy udział wśród województw, w kraju – 10,0%).

Wśród mężczyzn kierujących gospodarstwami rolnymi 43,9% posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe, a 31,1% – średnie zawodowe. Lepiej były wykształcone kobiety kierujące gospodarstwami rolnymi odpowiednio: 32,2% i 29,1%. Również kobiety częściej posiadały wykształcenie wyższe (21,2% wobec 14,5%). Ponad 46% ogólnej liczby kierujących posiadało wykształcenie rolnicze, w tym 17,3% ukończyło kurs rolniczy.

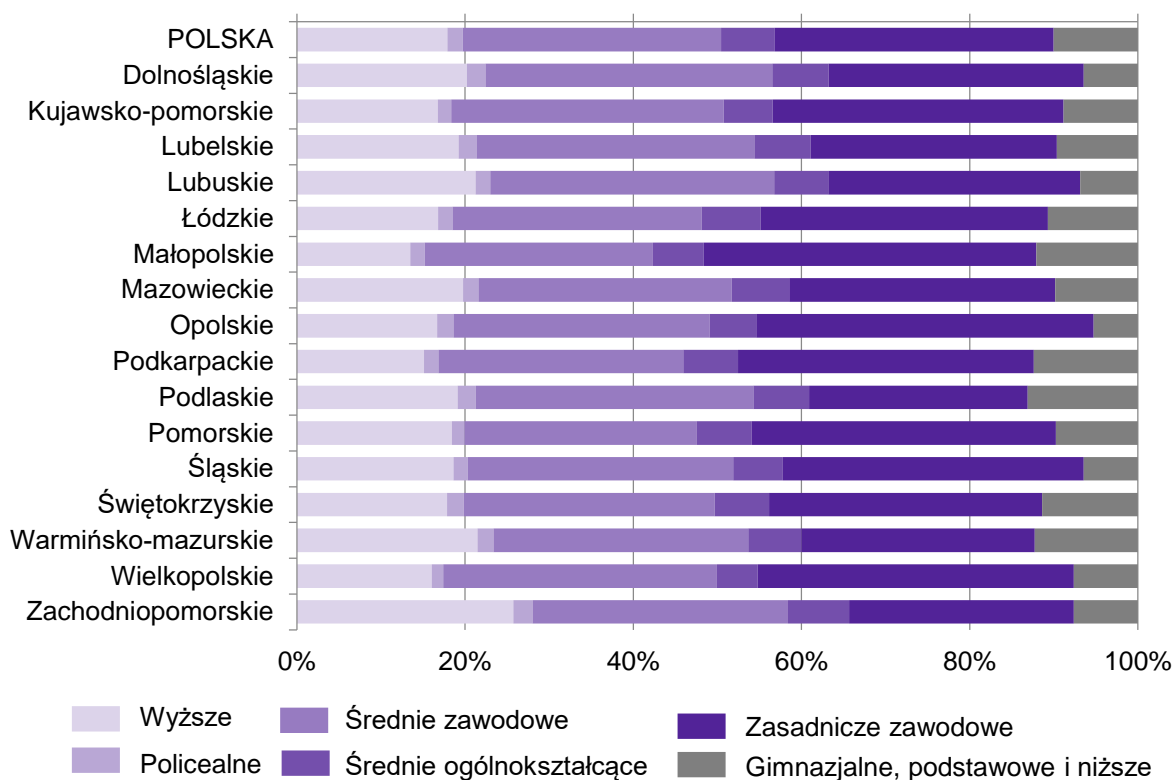

Wykres 61 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i płci w województwie opolskim w 2020 r. Źródło: dane GUS.

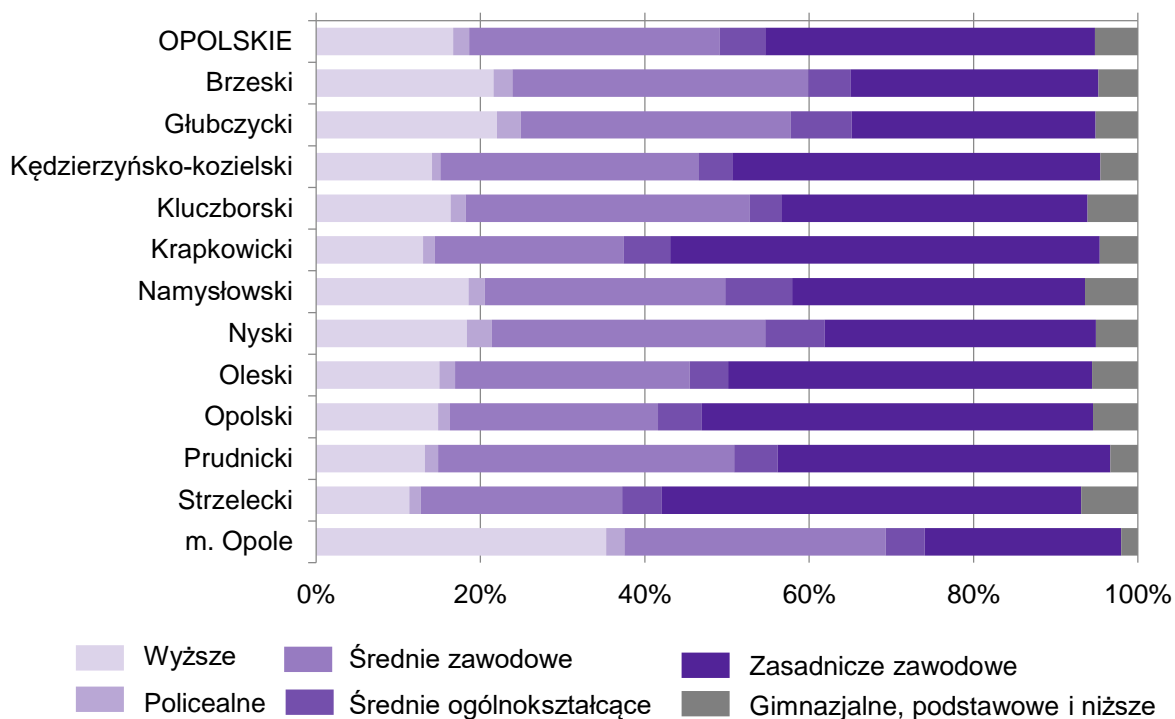
W strukturze kierujących według wykształcenia w poszczególnych województwach obserwowano duże zróżnicowanie. Udział osób posiadających wykształcenie wyższe wynosił od 13,5% (małopolskie) do 25,7% (zachodniopomorskie), zasadnicze zawodowe – od 26,0%

(podlaskie) do 40,1% (opolskie), a gimnazjalne, podstawowe i niższe – od 5,2% (opolskie) do 13,1% (podlaskie).

Największe rozpiętości w strukturze kierujących w poszczególnych powiatach dotyczyły udziału osób posiadających wykształcenie wyższe (11,3% w powiecie strzeleckim wobec 35,3% w m. Opolu) oraz zasadnicze zawodowe (23,9% w m. Opolu wobec 52,3% w powiecie krapkowickim).

Wykres 62 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Wykres 63 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

W ramach PSR 2020 pozyskiwano również informacje dotyczące bieżącej aktywności ekonomicznej użytkownika i członków jego rodziny, tj. wykonywania/posiadania pracy w ciągu tygodnia poprzedzającego dzień referencyjny spisu (od 26 V do 1 VI 2020 r.) oraz łączenia pracy przy produkcji rolniczej z inną działalnością zarobkową (jako praca wyłączna lub główna).

Spośród wszystkich pracujących w badanym tygodniu (od 26 V do 1 VI 2020 r.) 8,1% pracowało wyłącznie w gospodarstwie rolnym, a 91,9% – głównie w gospodarstwie rolnym (w kraju odpowiednio: 7,5% i 92,5%). Wśród pracujących wyłącznie w gospodarstwie rolnym dominowali mężczyźni (71,2%).

Wyszczególnienie	Ogółem	Głównie w gospodarstwie	Wyłącznie w gospodarstwie	w % ogółem	
				Głównie w gospodarstwie	Wyłącznie w gospodarstwie
		w liczbach bezwzględnych			
Województwo	19819	18223	1596	91,9	8,1
Podregion nyski	8083	7387	696	91,4	8,6
Brzeski	1373	1265	108	92,1	7,9
Głubczycki	1161	1044	117	89,9	10,1
Namysławski	1160	1069	91	92,2	7,8
Nyski	2145	1954	191	91,1	8,9
Prudnicki	2244	2055	189	91,6	8,4
Podregion opolski	11736	10836	900	92,3	7,7
Kędzierzyńsko-kozielski	1241	1138	103	91,7	8,3

Kluczborski	1662	1555	107	93,6	6,4
Krapkowicki	867	785	82	90,5	9,5
Oleski	3304	3034	270	91,8	8,2
Opolski	2478	2303	175	92,9	7,1
Strzelecki	1757	1624	133	92,4	7,6
m. Opole	427	397	30	93,0	7,0

Tabela 64 - Pracujący w gospodarstwach indywidualnych w badanym tygodniu (26 V – 1 VI 2020 r.) według tączenia pracy w gospodarstwie rolnym z inną pracą oraz powiatów. Źródło: dane GUS.

Wyniki PSR 2020 dostarczyły także informacji o poniesionych nakładach pracy w gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2019/2020, w którym osoby wnoszące wkład pracy w działalność gospodarstwa rolnego pracują w różnym wymiarze czasu. Stąd dla pełnego zobrazowania nakładów pracy zastosowano przelicznik w postaci Rocznych Jednostek Pracy (*Annual Working Unit - AWU*), oznaczający przeliczenie czasu pracy wszystkich pracujących na pełnozatrudnionych w roku (min. 2120 godzin pracy w roku).

Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 wynosiły 29,9 tys. AWU, tj. o 24,0% mniej w porównaniu z 2010 r. (w kraju – o 25,5%). Spadek nakładów pracy wynika m.in. ze zmniejszenia się liczby gospodarstw rolnych oraz trwającego procesu ich mechanizacji. Udział nakładów pracy w województwie opolskim stanowił, podobnie jak w 2010 r., 2,1% nakładów w kraju.

Lata	Pracujący ogółem	W tym w gospodarstwach indywidualnych		
		razem	rodzinna siła robocza	pracownicy najemni stali
W AWU				
2010	39411	34693	33833	544
2020	29947	26387	24863	883
2010=100				
2020	76,0	76,1	73,5	162,3
Polska=100				
2010	2,1	1,9	1,9	1,5
2020	2,1	1,9	2,0	1,6

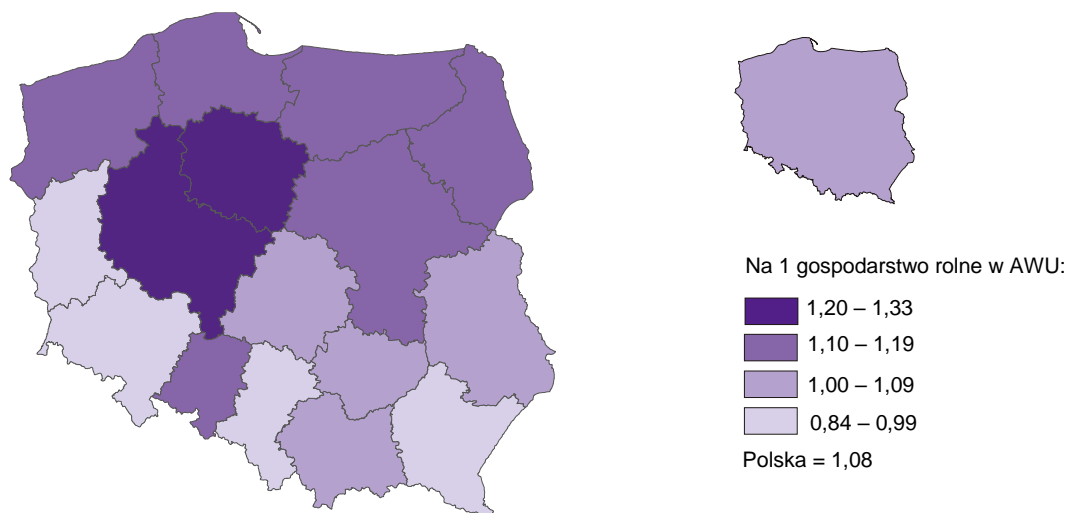
Tabela 65 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

Spośród nakładów pracy ogółem blisko 90% zostało poniesionych w gospodarstwach indywidualnych (26,4 tys. AWU). Zdecydowanie najwyższy wkład pracy w tych gospodarstwach ponosili użytkownicy gospodarstw i ich rodziny (94,2%; w 2010 r. – 97,5%). Udział nakładów pracy pracowników najemnych stałych zatrudnionych w gospodarstwach indywidualnych wynosił 3,3% (w 2010 r. – 1,6%).

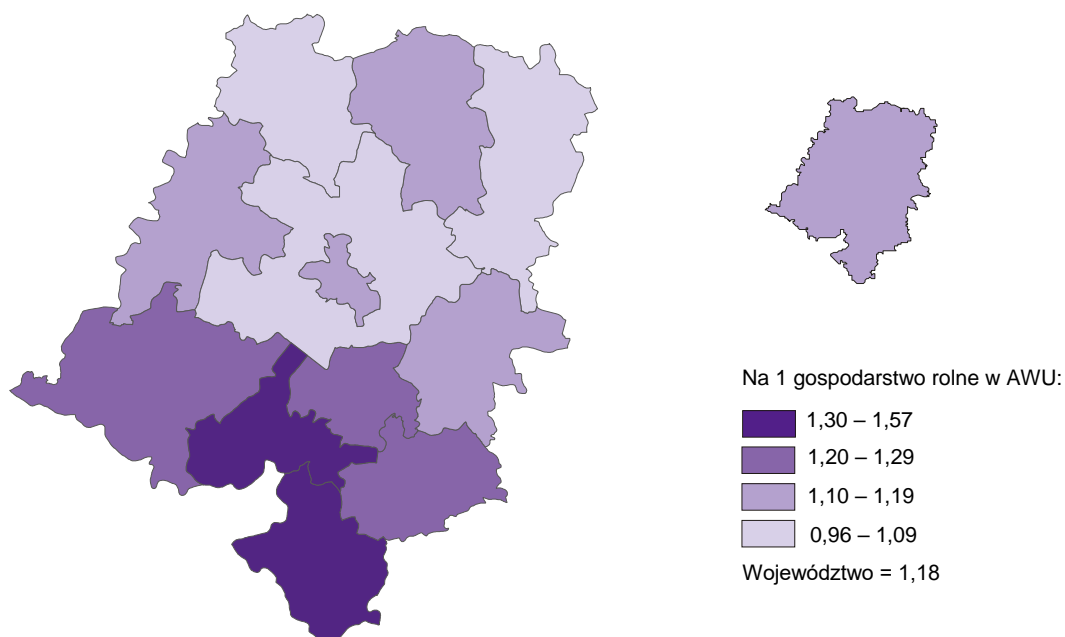
Województwa	Ogółem	Do 1 ha	1–5	5–10	10–15	15 ha i więcej
	w AWU na 1 gospodarstwo rolne					
Ogółem	1,08	1,00	0,73	1,12	1,40	1,97
Dolnośląskie	0,97	0,98	0,61	0,87	1,07	1,86
Kujawsko-pomorskie	1,33	1,01	0,68	1,10	1,38	2,12
Lubelskie	1,05	0,83	0,74	1,16	1,45	1,84
Lubuskie	0,96	1,19	0,56	0,79	0,97	1,73
Łódzkie	1,07	1,09	0,70	1,13	1,49	1,99
Małopolskie	1,01	0,85	0,88	1,38	1,67	1,99
Mazowieckie	1,13	1,13	0,69	1,19	1,52	1,99
Opolskie	1,18	1,06	0,64	1,02	1,25	2,18
Podkarpackie	0,84	0,65	0,74	1,08	1,28	1,73
Podlaskie	1,15	0,77	0,55	0,91	1,29	1,83
Pomorskie	1,19	1,13	0,65	1,04	1,29	1,90
Śląskie	0,92	1,07	0,67	1,06	1,39	2,08
Świętokrzyskie	1,04	0,81	0,81	1,26	1,56	1,87
Warmińsko-mazurskie	1,18	0,95	0,57	0,84	1,14	1,80
Wielkopolskie	1,28	1,39	0,70	1,14	1,46	2,20
Zachodniopomorskie	1,14	1,29	0,54	0,77	0,96	1,97

Tabela 66 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

Nakłady pracy poniesione na produkcję rolniczą w województwie opolskim wynosiły 1,18 AWU w przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne (w kraju – 1,08 AWU). Największe nakłady pracy poniesiono w województwach kujawsko-pomorskim (1,33 AWU) i wielkopolskim (1,28 AWU), a najmniejsze – w województwie podkarpackim (0,84 AWU), gdzie obserwuje się duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

Mapa 83 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

Mapa 84 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.

W przekroju terytorialnym województwa opolskiego największe nakłady pracy poniesiono w powiatach typowo rolniczych: prudnickim (1,57 AWU w przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne) i głubczyckim (1,38 AWU).

Poziom mechanizacji/stopień innowacyjności a wielkość gospodarstwa

W wyniku przede wszystkim postępującego procesu specjalizacji produkcji rolnej i modernizacji gospodarstw rolnych wystąpiły zmiany w wyposażeniu gospodarstw rolnych w podstawowe maszyny rolnicze.

Lata	Ciągniki	Kombajny			Opryskiwacze polowe
		zbożowe	buraczane	ziemniaczane	
W sztukach					
2010	37502	6894	2012	2697	13154
2020	34750	6185	673	1479	11227
2010=100					
2020	92,7	89,7	33,4	54,8	85,4
Na 100 gospodarstw rolnych					
2010	131,9	24,2	7,1	9,5	46,3
2020	136,4	24,3	2,6	5,8	44,1

Tabela 67 - Ciągniki i maszyny rolnicze w województwie opolskim Źródło: dane GUS.

Wyniki PSR 2020 wykazały 17,5 tys. gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągniki, tj. 68,7% gospodarstw rolnych (w kraju – 66,9%). Wyższy niż w województwie opolskim odsetek tych gospodarstw odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (72,5%), świętokrzyskim (72,2%), podlaskim (71,5%), lubelskim (71,4%) i łódzkim (70,1%).

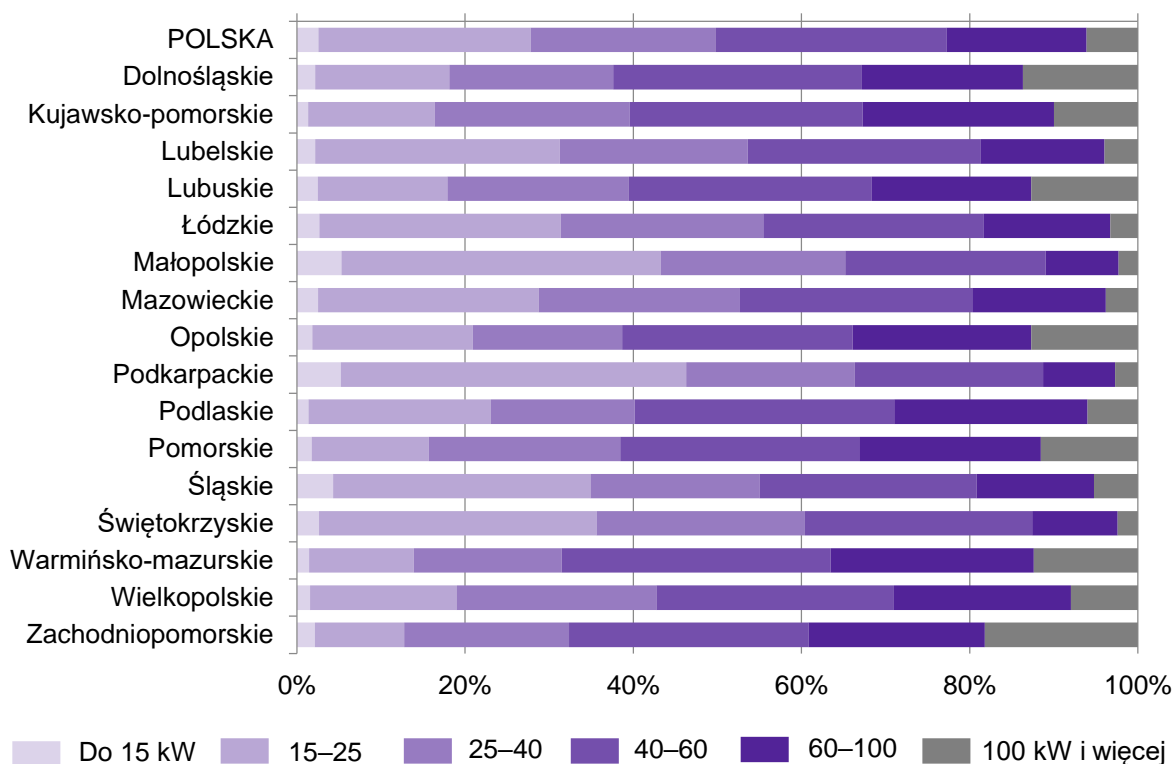
W 2020 r. liczba ciągników wynosiła 34,8 tys. szt. i była o 7,3% mniejsza niż w 2010 r. (w kraju – o 2,1% większa).

Wyszczególnienie	Ogółem	Ciągniki o mocy silnika:					
		do 15 kW	15–25	25–40	40–60	60–100	100 kW i więcej
W liczbach bezwzględnych							
Liczba ciągników	34750	634	6624	6183	9524	7371	4414
Gospodarstwa z ciągnikami	17495	596	6341	5524	7898	5712	2897
W % ogółem							
Liczba ciągników	100,0	1,8	19,1	17,8	27,4	21,2	12,7
Gospodarstwa z ciągnikami	100,0	3,4	36,2	31,6	45,1	32,6	16,6

Tabela 68 - Wyposażenie gospodarstw w ciągniki w województwie opolskim według mocy silnika w 2020 r. Źródło: dane GUS.

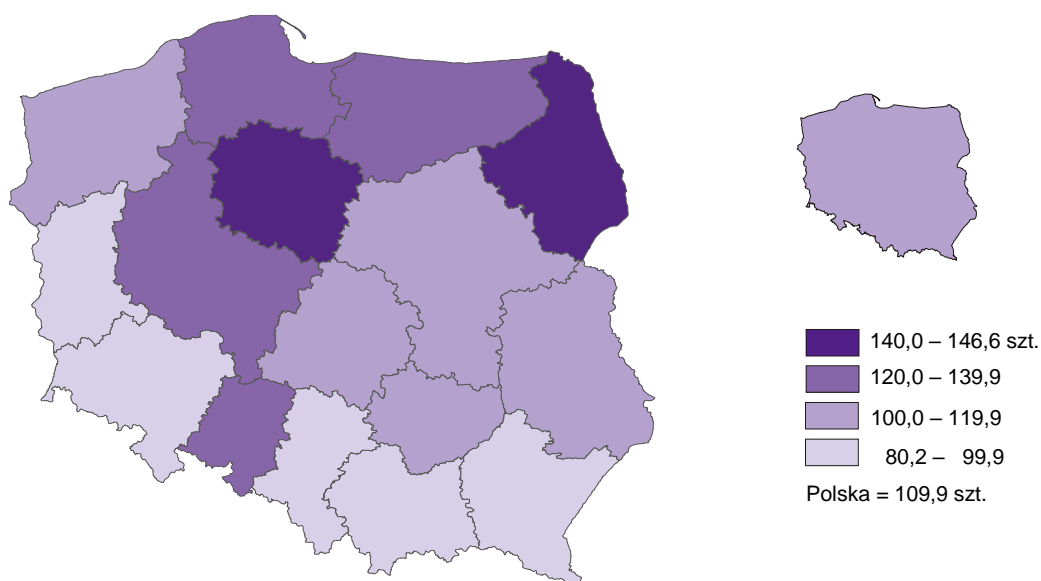
Analiza wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki ze względu na moc ich silnika wykazała najwięcej gospodarstw wyposażonych w ciągniki o mocy 40–60 kW (45,1% gospodarstw posiadających ciągniki wobec 38,1% przeciętnie w kraju). Gospodarstwa wyposażone w ciągniki o mocy najmniejszej (do 15 kW) i największej (100 kW i więcej) stanowiły odpowiednio: 3,4% i 16,6% (w kraju: 4,0% i 7,3%) ogólnej liczby gospodarstw posiadających ciągniki.

W 2020 r. w strukturze ciągników najwięcej było pojazdów o mocy silnika 40–60 kW (27,4%, podobnie w kraju), a najmniej – o mocy do 15 kW (1,8%, w kraju – 2,6%). Ciągniki o mocy 100 kW i więcej stanowiły 12,7% ciągników, podczas gdy przeciętnie w kraju odsetek tych ciągników był ponad 2-krotnie niższy i wynosił 6,1%.

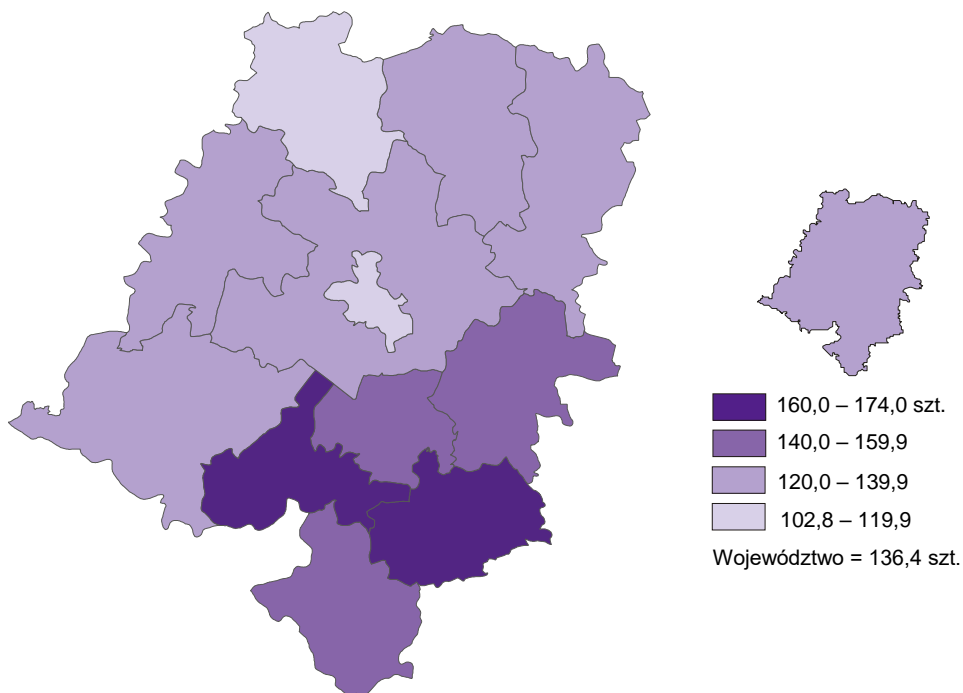

Wykres 64 - Struktura ciągników według mocy silnika i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Szybszy spadek liczby gospodarstw rolnych niż ciągników wpłynął na zwiększenie przeciętnej liczby ciągników przypadającej na 100 gospodarstw rolnych ze 132 szt. w 2010 r. do 136 szt. w 2020 r. (w kraju z 94 szt. do 110 szt.). Więcej ciągników przypadających na 100 gospodarstw rolnych odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (147 szt.) i podlaskim (141 szt.). Najslabiej wyposażone w ciągniki były gospodarstwa rolne w województwie podkarpackim (80 szt. na 100 gospodarstw rolnych).

Mapa 85 - Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

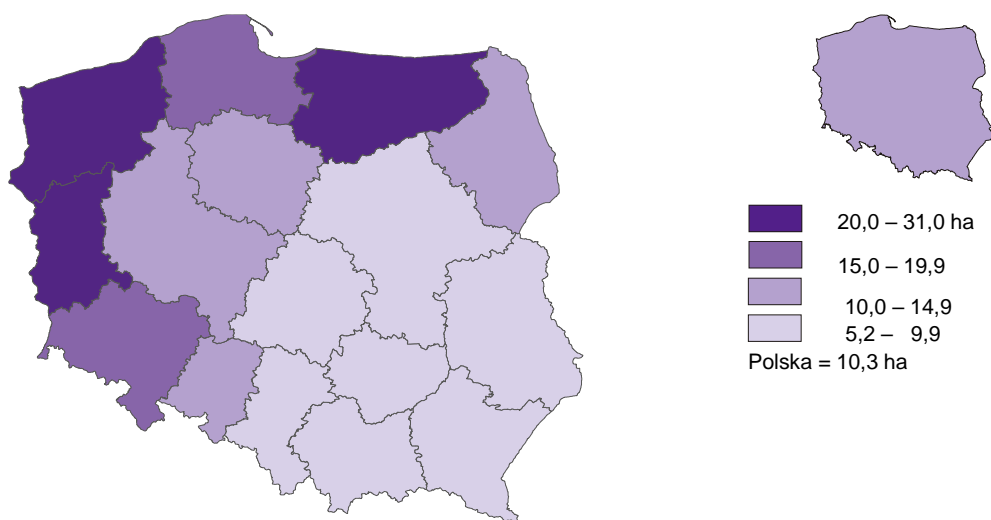

Mapa 86 - Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

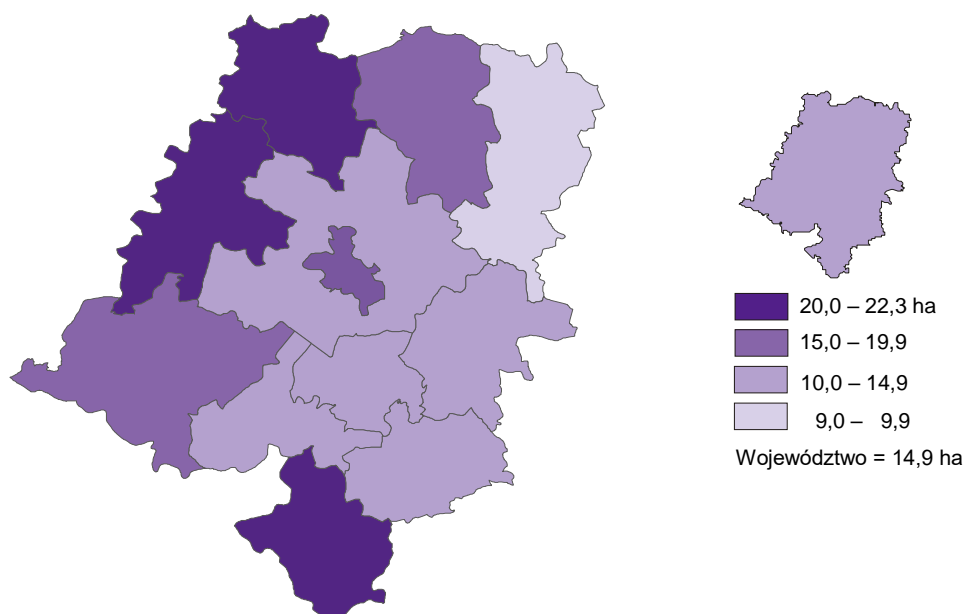
Najwięcej ciągników w gospodarstwach rolnych spisano w powiatach: prudnickim (174 szt. na 100 gospodarstw), kędzierzyńsko-kozielskim (169 szt.) i głubczyckim (157 szt.), a najmniej – w m. Opolu (103 szt.).

Spadek liczby ciągników, przy jednoczesnym wzroście powierzchni użytków rolnych, wpłynął na zwiększenie średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 ciągnik z 13,7 ha w 2010 r. ha do 14,9 ha w 2020 r. (w kraju zmniejszyła się odpowiednio: z 10,5 ha do 10,3 ha).

Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem przypadająca na 1 ciągnik w poszczególnych województwach kształtowała się w przedziale od 5,2 ha w województwie małopolskim do 31,0 ha w województwie zachodniopomorskim. Województwo opolskie z wynikiem 14,9 ha zajęło w tym rankingu 6 miejsce.

Mapa 87 - Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

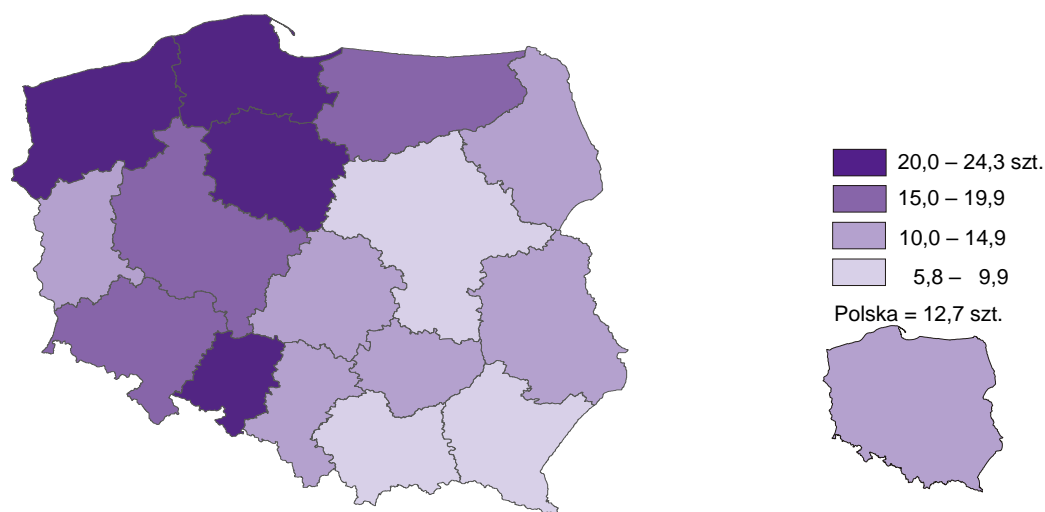
Mapa 88 - Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Najmniej, bo 9,0 ha użytków rolnych na 1 ciągnik przypadało w powiecie oleskim, a ponad 20 ha – w powiatach: głubczyckim (22,3 ha), namysłowskim (21,1 ha) i brzeskim (20,2 ha).

Na stan wyposażenia gospodarstw rolnych w maszyny rolnicze miały wpływ m.in. zmiany zachodzące w strukturze powierzchni upraw głównych ziemiopłodów rolnych, postępujący proces specjalizacji gospodarstw oraz przechodzenie na wykorzystywanie maszyn będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.

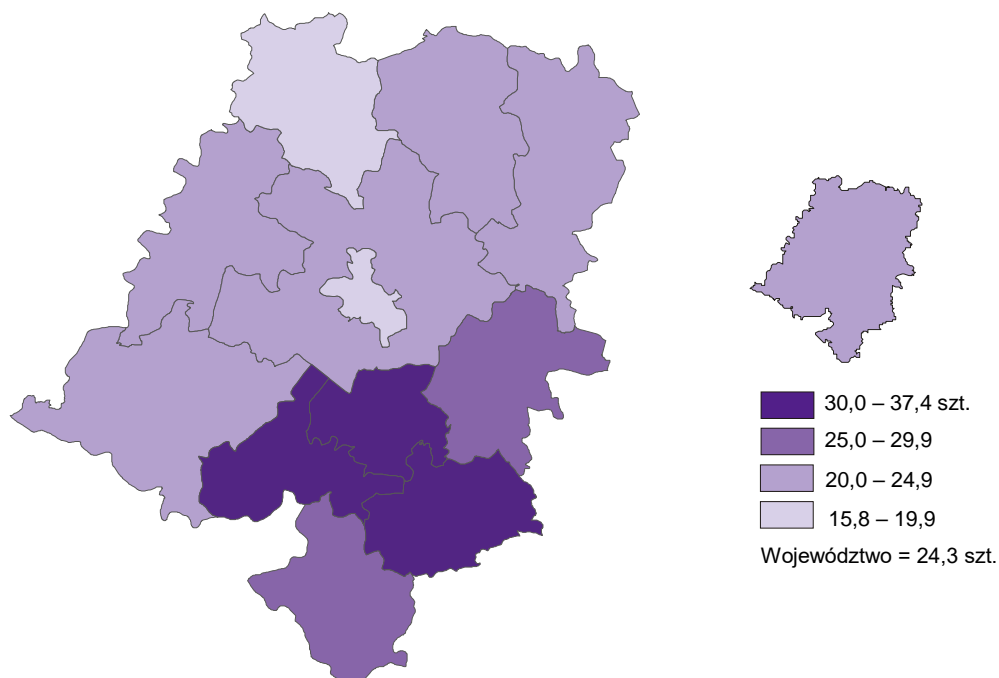
W strukturze powierzchni zasiewów województwa opolskiego dominują zboża (ok. 72%).

W odniesieniu do 2010 r. na zbliżonym poziomie utrzymała się liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw rolnych (24 szt.), która zarówno w 2010 r., jak i 2020 r. wyraźnie przekraczała przeciętną w kraju (odpowiednio 10 szt. i 13 szt.) oraz była najwyższa wśród województw.

Mapa 89 - Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Najlepiej wyposażone w kombajny zbożowe były gospodarstwa rolne w powiatach: prudnickim (37 szt. na 100 gospodarstw), kędzierzyńsko-kozielskim (32 szt.) i krapkowickim (31 szt.), a najslabiej – w powiecie namysłowskim (16 szt.).

Mapa 90 - Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.

Przy wzroście powierzchni upraw buraków cukrowych i zmniejszeniu powierzchni uprawy ziemniaków odnotowano, podobnie jak w kraju, spadek liczby kombajnów do zbioru tych ziemniaków. W 2020 r. na 100 gospodarstw rolnych przypadało 2,6 szt. kombajna buraczanego (w kraju – 0,8 szt.) i 5,8 szt. kombajna ziemniaczanego (4,5 szt.).

W odniesieniu do 2010 r. zmniejszyła się również liczba opryskiwaczy polowych. W spisie ujęto ogólną liczbę opryskiwaczy, która może obejmować nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów związanych z produkcją rolniczą. W 2020 r. na 100 gospodarstw rolnych przypadały 44 szt. opryskiwaczy polowych, przy przeciętnej w kraju wynoszącej 35 szt.

W PSR 2020 za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej** uważano wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie

pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednie i inne.

Nie zaliczono prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zaliczono takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym uważano każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tam także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągnięty jest wyższy dochód.

Blisko połowa gospodarstw prowadzących działalność gospodarczą posiadała połowe opryskiwacze ciągnikowe (12,2 tys. gospodarstw posiadało 12,7 ys. Maszyn). Prawie 40 % opryskiwaczy wykorzystywały gospodarstwa o powierzchni UR 5 – 15 ha. Na 100 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą przypadają 47,4 opryskiwacze. Najlepiej wyposażonymi w ten sprzęt były gospodarstwa o powierzchni UR 50 ha i więcej, gdzie omawiany wskaźnik wynosił 96,4 szt.

Dane dotyczące sprzętu do stosowania środków ochrony roślin wygenerowane w dniu 3 sierpnia 2022 r. w Zintegrowanym Systemie Informatycznym w Ochronie Roślin i Nasiennictwie wskazują, że WIORiN w Opolu zaewidencjonowała 8937 tys. jednostek sprzętu. Dodatkowo należy zaznaczyć, że potwierdzoną sprawność techniczną posiada sprzęt w liczbie 6335 tys. sztuk (29 % zaewidencjonowanego sprzętu nie posiada potwierdzonej sprawności technicznej).

JEDNOSTKA ORGANIZACYJNA WI	wg stanu na dn. 31.05.2022 r.		
	OGÓLNA LICZBA	SPRZĘT NIESPRAWNY TECHNICZNIE	
		ILOŚĆ	%
O/BRZEG	769	250	32,50
O/GŁUBCZYCE	1469	543	36,96
O/KLUCZBORK	763	171	22,41
O/NAMYSŁÓW	644	208	32,30
O/NYSA	1036	254	24,52
O/OLEŚNO	1092	227	20,79
O/OPOLE	906	254	28,03
O/PRUDNIK	1526	331	21,70
O/STRZELCE OP.	732	364	49,73
RAZEM	8937	2602	29,11

Tabela 69 - wg stanu na dn. 31.05.2022 r.

Na terenie województwa opolskiego zaewidencjonowanych na dn. 3 sierpnia br. zostało 8937 sztuk sprzętu do stosowania środków ochrony roślin tj.:

- opryskiwacze polowe – 8778 szt.;
- opryskiwacze sadownicze – 43 szt.;
- opryskiwacze wyposażone w belkę opryskową montowaną na pojazdach kolejowych – 3 szt.;
- inny sprzęt kolejowy – 0;
- sprzęt agrolotniczy – 0;
- zaprawiarki do nasion – 106 szt.;
- opryskiwacze szklarniowe – 6 szt.;
- sprzęt do stosowania śor w formie granulatu – 0;
- inny sprzęt do stosowania śor – 1 szt.

Przeprowadzone analizy wskazują na tendencję wzrostową dotyczącą ilości nieprzebadanego sprzętu w odniesieniu do wszystkich zaewidencjonowanych maszyn.

Należy wskazać, że ustawa z dnia 5 grudnia 2008 roku o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 wprowadziła czasowe zwolnienia z obowiązku przeprowadzania badań sprzętu do stosowania środków ochrony roślin.

Główny Urząd Statystyczny opublikował „Raport Wyników” z Powszechnego Spisu Rolnego 2020

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html>

z danymi dotyczącymi liczby opryskiwaczy polowych i sadowniczych. Z przedstawionych przez GUS danych spisowych wynika, że na terenie województwa opolskiego w 2020 r. było około 11 tys. sztuk opryskiwaczy polowych natomiast z danych zaewidencjonowanych przez Inspektorat wynika, że ilość opryskiwaczy oscyluje około 9 tys. sztuk.

Jak wskazano w opracowaniu GUS w spisie ujęto ogólną liczbę opryskiwaczy, która może obejmować nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów związanych z produkcją rolniczą.

Wyszczególnienie	Polska	Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio-pomorskie
Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem w 2021 r. (w %)	92,8	89,1	95,4	95,9	93,7	93,5	89,1	93,7	91,0	92,9	95,4	94,1	69,3	93,3	97,4	94,6	93,6
Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem w 2021 r. (w %)	40,3	31,9	41,7	53,6	35,5	37,9	52,0	35,5	47,0	58,6	39,2	37,1	23,7	54,7	41,1	46,4	31,9
Gęstość zaludnienia w 2021 r. (ludność/1 km ²)	52,8	51,7	49,8	46,2	27,0	53,8	131,1	57,8	53,2	74,6	23,7	50,5	123,7	60,7	24,5	57,4	24,9
Ludność na 1 miejscowość wiejską w 2021 r.	292	364	239	276	274	183	909	226	395	748	122	303	817	268	149	297	177
Przyrost/ubytek naturalny na 1000 ludności w 2021 r.	-3,9	-3,7	-3,8	-7,4	-5,0	-5,9	-1,3	-4,2	-5,2	-3,5	-8,8	0,9	-5,1	-7,3	-5,3	-1,0	-4,4
Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem w 2021 r. (w %)	16,1	16,0	15,3	18,0	15,7	18,0	15,1	16,3	17,5	16,1	18,4	12,9	17,0	18,5	14,7	14,5	15,5
Ludność w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	63,4	63,1	62,1	64,7	61,8	66,3	63,0	65,7	60,4	61,0	63,6	63,2	64,8	64,7	58,9	63,9	60,6
Odsetek ludności wiejskiej posiadającej wykształcenie wyższe w 2021 r. (w %)	18,6	21,8	16,0	17,6	17,9	17,9	19,4	21,1	16,3	18,2	17,8	19,1	23,0	18,6	11,3	17,2	16,1
Współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. (w %)	57,4	57,8	58,3	56,3	54,0	59,2	54,7	60,4	59,4	51,7	56,9	60,6	55,5	57,0	55,8	62,5	52,6
Wskaźnik zatrudnienia w 2021 r. (w %)	55,5	55,6	56,1	53,5	52,9	57,3	52,5	58,6	57,9	48,5	55,5	59,5	53,8	54,9	53,8	61,5	50,0
Udział pracujących na obszarach wiejskich w liczbie pracujących ogółem w 2020 r. (w %)	20,1	19,3	22,8	24,9	17,9	21,3	21,4	15,0	23,1	26,5	18,1	21,3	12,5	22,6	20,6	31,6	16,8
Udział podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON działających na obszarach wiejskich w liczbie podmiotów ogółem w 2021 r. (w %)	29,4	24,2	34,7	40,1	27,4	28,7	38,1	21,0	35,5	45,2	28,7	28,5	20,4	41,6	32,0	37,0	25,0
Udział zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w 2021 r. (w %)	45,3	38,4	48,6	54,4	43,0	32,2	51,7	44,8	45,3	63,0	37,6	44,5	23,9	54,6	52,6	46,2	42,7
Udział powierzchni użytków rolnych w gruntach ogółem w 2020 r. (w %)	89,7	95,0	92,8	88,3	94,5	88,3	83,1	86,6	95,9	84,9	85,7	89,3	89,6	87,3	91,4	92,1	94,1
Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w 2020 r. (w %)	73,3	81,8	88,5	77,1	69,3	78,5	52,6	64,8	90,3	53,8	61,2	79,4	70,3	65,9	64,1	84,2	75,9

Tabela 70 - Wybrane cechy obszarów wiejskich według województw

Wyszczególnienie	Polska	Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio-pomorskie
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r. (w ha)	11,4	17,4	17,7	8,6	22,2	8,4	4,4	9,5	20,3	5,0	14,3	19,9	7,9	6,3	25,2	15,3	32,5
Odsetek gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych w 2020 r. (w %)	59,9	77,2	59,2	65,1	69,8	62,7	53,2	56,0	71,1	58,9	56,1	60,8	58,5	56,6	56,2	57,2	72,1
Nakłady pracy na 1 gospodarstwo rolne w roku gosp. 2019/2020 (w AWU)	1,08	0,97	1,33	1,05	0,96	1,07	1,01	1,13	1,18	0,84	1,15	1,19	0,92	1,04	1,18	1,28	1,14
Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw w 2020 r. (w szt.)	109,9	98,7	146,6	107,8	95,0	112,2	84,0	110,8	136,4	80,2	140,9	123,8	90,6	102,3	125,7	132,9	104,9
Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw w 2020 r. (w szt.)	12,7	15,9	22,7	14,3	14,0	10,8	6,7	9,6	24,3	5,8	14,5	21,2	10,9	10,2	16,9	16,7	20,5

Tabela 70 - Wybrane cechy obszarów wiejskich według województw (dok.) Źródło: dane GUS.

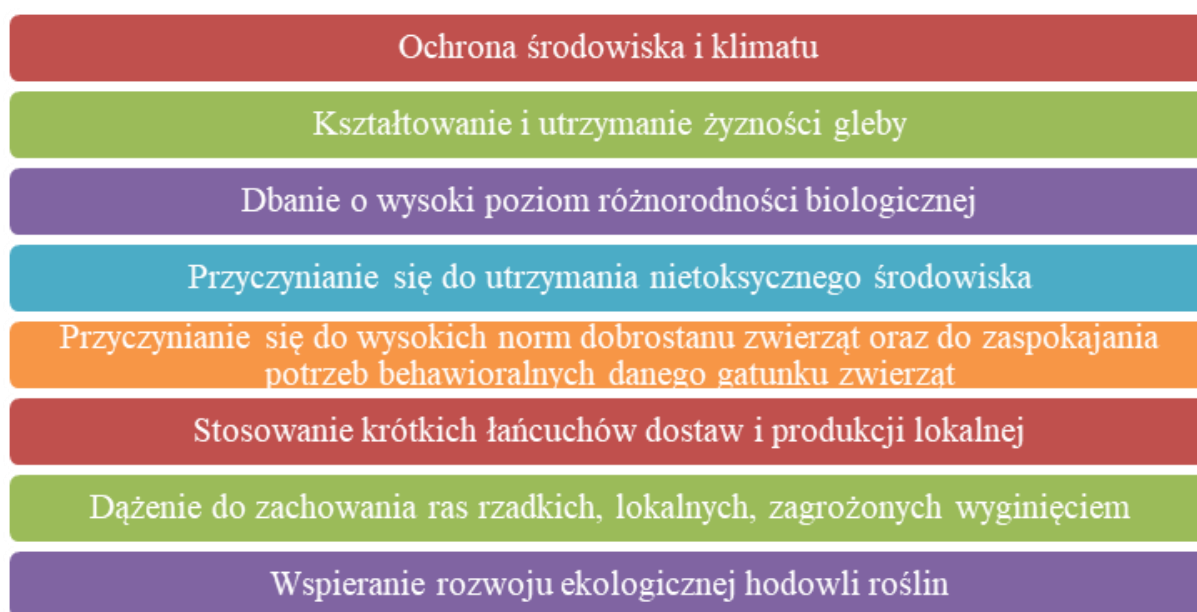
Wyszczególnienie	Województwo opolskie	Brzeski	Głubczycki	Kędzierzyńsko-kozielski	Kluczborski	Krapkowicki	Namysłowski	Nyski	Oleski	Opolski	Prudnicki	Strzelecki	m. Opole
Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem w 2021 r. (w %)	91,0	95,9	93,6	80,2	97,0	87,8	97,0	91,8	93,6	97,3	90,0	82,3	.
Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem w 2021 r. (w %)	47,0	44,9	53,1	35,7	50,0	46,3	60,8	46,6	64,0	82,9	47,9	56,5	.
Gęstość zaludnienia w 2021 r. (ludność/1 km ²)	53,2	47,3	37,7	65,2	39,0	75,0	35,6	55,3	44,6	68,5	50,4	67,9	.
Ludność na 1 miejscowość wiejską w 2021 r.	395	379	258	419	269	582	297	401	257	659	333	540	.
Ubytek naturalny na 1000 ludności w 2021 r.	-5,2	-5,7	-8,3	-7,1	-5,8	-3,0	-4,6	-7,5	-5,3	-3,3	-7,4	-2,8	.
Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem w 2021 r. (w %)	17,5	16,6	19,6	17,8	16,8	17,2	17,2	17,8	17,6	17,8	18,0	16,8	.
Ludność w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	60,4	61,8	63,9	59,8	57,0	58,5	62,6	60,5	60,5	60,7	62,1	58,4	.
Udział pracujących na obszarach wiejskich w liczbie pracujących ogółem w 2020 r. (w %)	23,1	36,4	35,0	22,2	24,8	24,7	30,6	21,5	31,7	68,5	18,8	29,9	.
Udział podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON działających na obszarach wiejskich w liczbie podmiotów ogółem w 2021 r. (w %)	35,5	36,4	37,3	26,0	39,0	39,8	50,8	36,5	52,5	80,2	36,0	48,3	.
Udział zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w 2021 r. (w %)	45,3	44,2	50,0	34,2	50,0	43,3	64,3	50,5	67,3	81,7	36,2	50,4	.
Udział powierzchni użytków rolnych w gruntach ogółem w 2020 r. (w %)	95,9	96,4	96,9	96,8	96,3	96,1	95,9	96,3	91,8	95,3	97,0	95,2	97,2
Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w 2020 r. (w %)	90,3	94,3	96,1	91,7	91,2	90,2	89,2	95,6	84,8	80,9	95,2	80,3	83,3
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r. (w ha)	20,3	24,3	35,1	20,2	22,0	18,3	22,9	23,8	11,3	17,3	21,9	18,1	19,9
Nakłady pracy na 1 gospodarstwo rolne w roku gosp. 2019/2020 (w AWU)	1,18	1,13	1,38	1,28	1,13	1,23	0,96	1,22	1,05	1,04	1,57	1,16	1,18
Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw w 2020 r. (w szt.)	136,4	120,3	157,3	169,2	133,1	155,5	108,6	125,8	126,1	129,1	174,0	149,1	102,8
Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw w 2020 r. (w szt.)	24,3	20,8	25,6	31,5	22,9	31,2	15,8	23,7	20,4	21,9	37,4	26,7	19,1

Tabela 71 - Wybrane cechy obszarów wiejskich według powiatów Źródło: dane GUS.

Gospodarstwa ekologiczne

Rolnictwo ekologiczne to system produkcji rozwijający się od wielu lat w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie w zakresie ochrony środowiska i zdrowia konsumentów. Definicja rolnictwa ekologicznego odnosi się do zasad produkcji, które muszą być spełnione, by uzyskać wysokiej jakości produkt ekologiczny i w maksymalnym stopniu chronić środowisko naturalne. Jak istotne znaczenie ma gospodarka rolna przyjazna środowisku świadczy fakt, że Komisja Europejska w ramach Europejskiego Zielonego Ładu wyznaczyła cel, jakim ma być przeznaczenie do 2030 r. 25% gruntów rolnych pod rolnictwo ekologiczne. Zwraca się uwagę, że rolnictwo ekologiczne ma odegrać kluczową rolę w rozwoju zrównoważonego systemu żywnościowego w UE.

Produkcja ekologiczna to ochrona środowiska w samym gospodarstwie rolnym, jak i wokół niego. Jej wartością dodaną jest także rozwój obszarów wiejskich i kształtowanie świadomości prośrodowiskowej. Określone prawem, restrykcyjnie przestrzegane zasady pozwalają na realizację wielu celów takiej produkcji (rys. 1).

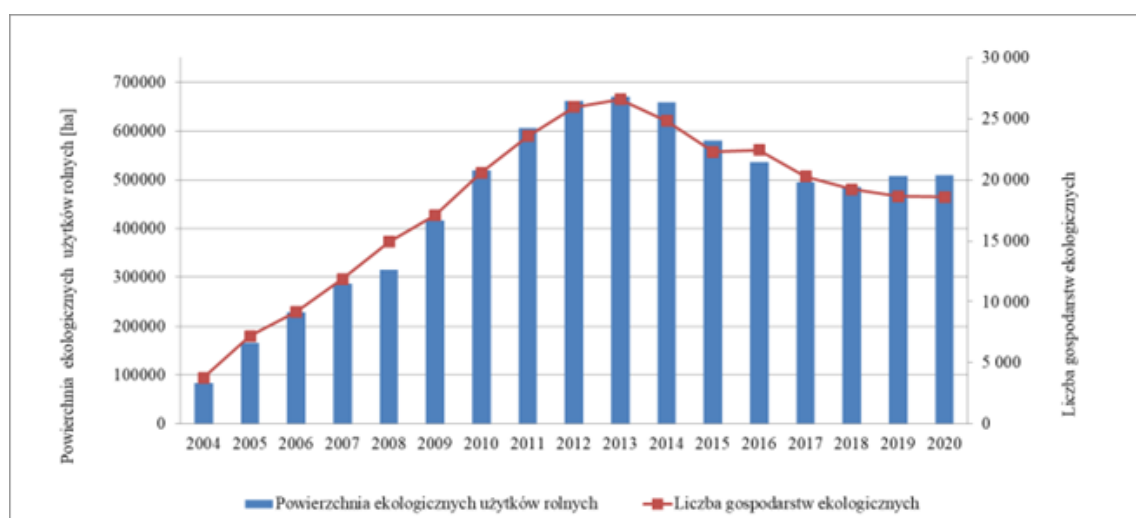

Rysunek 1 - Główne cele produkcji ekologicznej w rolnictwie. Źródło: opracowano na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. U. L 150 z 14.06.2018 r.) oraz wydane na jego podstawie delegowane i wykonawcze akty UE.

Rolnictwo ekologiczne rozwija się dynamicznie w wielu regionach świata. W 2020 r. aż w 190 krajach świata prowadzona była produkcja rolnicza metodami ekologicznymi. Obszar ekologicznych gruntów rolnych wynosił 74,9 mln ha, ich udział w całości powierzchni użytkowanej rolniczo 1,6%, a liczba producentów prowadzących ekologiczną produkcją 3,4 mln. Od wielu lat wielkości te wykazują tendencję wzrostową. Wynika to bezpośrednio ze wzrastającego popytu na żywność ekologiczną, ale także rosnącej świadomości

prośrodowiskowej i potrzeb dążenia do bardziej zrównoważonej środowiskowo produkcji rolniczej.

W Polsce znaczący wzrost liczby gospodarstw ekologicznych oraz powierzchni ekologicznych UR rozpoczął się wraz z przystąpieniem Polski do UE w 2004 r. Według danych Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w latach 2004-2020 nastąpił około pięciokrotny przyrost liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce (z 3760 do 18575) i ponad sześciokrotny powierzchni ekologicznych UR z 82729,5 do 509291,27 ha (rys. 2). Na tle rolnictwa Polski, zarówno liczba gospodarstw ekologicznych, jak i powierzchnia ich UR stanowi ciągle niewielki odsetek. W 2020 r. powierzchnia ekologicznych gruntów stanowiła zaledwie 3,5% całości gruntów rolnych w kraju, a liczba gospodarstw ekologicznych – 1,3% wszystkich gospodarstw.

Wykres 65 - Liczba i powierzchnia użytków rolnych gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2004-2020. Źródło: Opracowanie na podstawie: dane o rolnictwie ekologicznym. IJHAR-S. <https://www.gov.pl/web/ijhars>.

Rynek produktów rolnictwa ekologicznego rozwija się dynamicznie, a zainteresowanie żywnością ekologiczną wzrasta zwłaszcza w obrębie dużych aglomeracji miejskich. Ponadto po fascynacji produkcją masowej żywności przemysłowej, konsumenci coraz częściej zwracają uwagę na pochodzenie produktu. Zdrowie i obawy dotyczące odpowiedniego żywienia, kwestie środowiskowe czy praw zwierząt, są także ważnymi czynnikami wpływającymi na zakup żywności ekologicznej. Dla konsumentów ważne są również czynniki sensoryczne żywności oraz jej cena.

Ile zatem konsumenci przeznaczają przeciętnie pieniędzy na produkty rolnictwa ekologicznego? Wartość sprzedaży detalicznej oraz wysokość wydatków ponoszonych na żywność ekologiczną różnią się oczywiście w zależności od kontynentu i poszczególnych

krajów. W 2020 r. wartość sprzedaży detalicznej ekologicznej żywności na świecie wyniosła 120 647 000 euro. Jedna osoba przeciętnie wydatkowała 15,8 euro. W Polsce wydatki na żywność ekologiczną wynoszą 8,3 euro/os. (tab. 72).

Region/Kraj	Sprzedaż detaliczna (mln euro)	Konsumpcja (euro/os.)
Afryka	16	0,01
Azja	12 540	2,7
Europa	52 000	63,2
Ameryka Łacińska	778	1,2
Północna Ameryka	53 717	147,5
Oceania	1 594	38,4
Razem Świat	120 647	15,8
Polska	314,10	8,3

Tabela 72 - Sprzedaż i konsumpcja żywności ekologicznej w 2020. Źródło: opracowanie na podstawie: *The World of Organic Agriculture. Statistics and emerging trends 2022. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, IFOAM – Organics International*. <http://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021.html>.

Ochrona wód.

Jednym z założeń rolnictwa ekologicznego jest dążenie do zachowania zasobów wody oraz przeciwdziałanie jej zanieczyszczeniom. Ochrona wody w gospodarstwie ekologicznym wiąże się z zaniechaniem stosowania chemii rolnej oraz ochroną ekosystemu gleby. Zdrowa i prawidłowo uprawiana gleba, chroniona okrywą roślinną jest odporna na wiele stresów i bezpośrednio wpływa na utrzymanie wysokiej jakości środowiska wodnego. Z kolei redukcja stosowania chemii rolnej to mniej skażeń wód biogenami, pestycydami mniej skażeń żywności i ochrona pożytecznych organizmów. Dopiero takie całościowe podejście w podejmowanych działaniach pozwala zachować składniki odżywcze w glebie i chronić jakość wody (rys. 2).

Szczególnie ważne są działania wspierające rozwój życia biologicznego gleby. W ciałach organizmów glebowych zatrzymywana jest część składników odżywczych w formie łatwo dostępnej dla roślin, ale jednocześnie chronionej przed wymywaniem czy erozją.

Zwiększanie zawartości materii organicznej gleby - ochrona struktury gleby, gleba staje się bardziej odporna na różne stresy.

Kompostowanie - uzyskanie bardziej jednorodnego, stabilnego chemicznie materiału nawozowego.

Wykorzystywanie stopniowego uwalniania składników odżywczych z materii organicznej, co pokrywa się z czasem, w którym rośliny aktywnie rosną i pobierają składniki odżywcze.

Stosowanie bogatego płodozmianu - wiązanie azotu i odzysk składników odżywczych z profilu glebowego, zwiększone spulchnianie gleby.

Stosowanie międzyplonów - zwiększanie efektywności wykorzystania składników odżywczych i zmniejszanie presji szkodników.

Praktyki konserwujące glebę - ograniczanie spływu wody, erozji wietrznej i wodnej.

Tworzenie stref buforowych - ochrona przed spływem biogenów do wód.

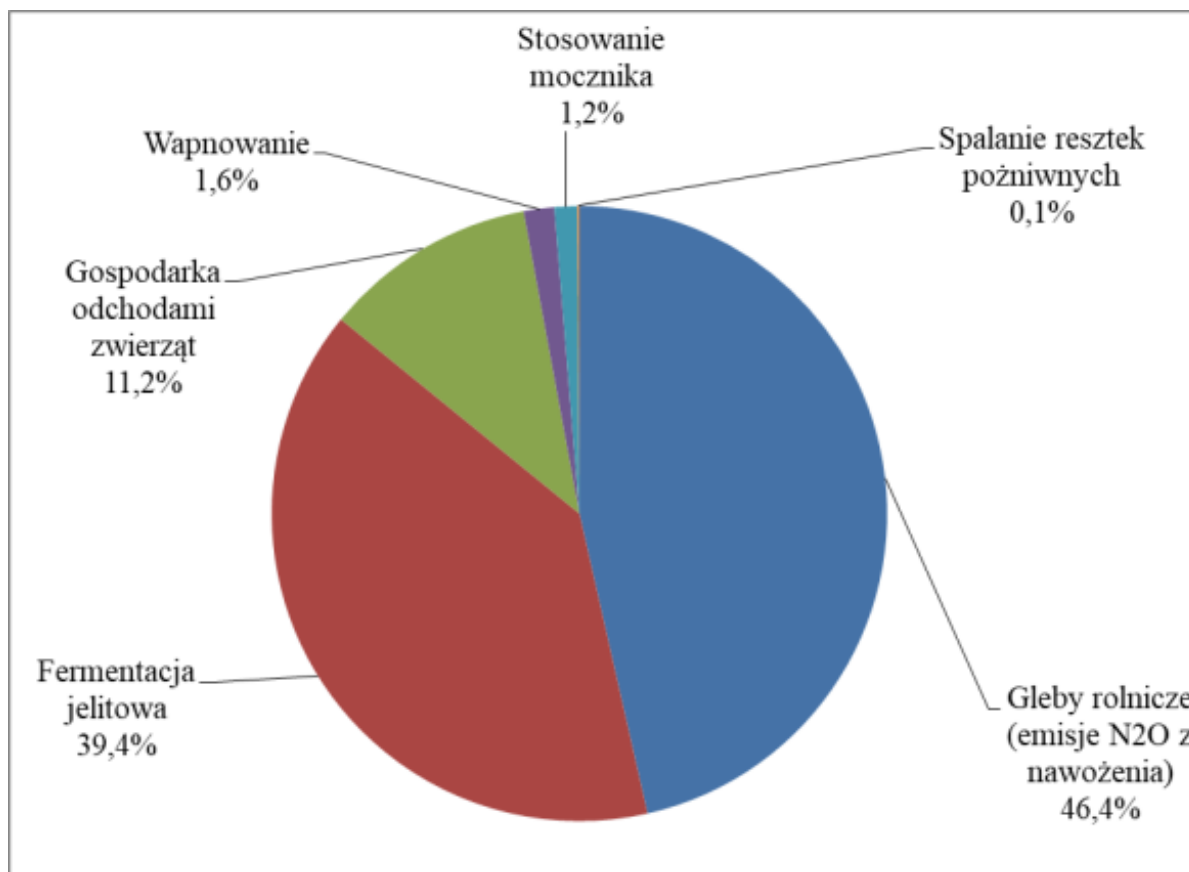
Naturalna kontrola szkodników, stosowanie dopuszczalnych, biodegradowalnych pestycydów.

Rysunek 2 - Najważniejsze działania stosowane w rolnictwie ekologicznym sprzyjające ochronie wód. Źródło: opracowano na podstawie: Šarapatka B. i in. (2012). Rolnictwo ekologiczne w praktyce. Warszawa-Falenty, Wydawnictwo ITP.

Intensywność wymywania azotanów w rolnictwie ekologicznym jest znacznie niższa w porównaniu do rolnictwa konwencjonalnego. 15-letnie badania porównawcze wykazały, że pola konwencjonalne charakteryzowały się mniejszą immobilizacją azotu i większym wymywaniem azotanów niż pola ekologiczne. Praktyki upraw ekologicznych zmniejszały wymywanie azotanów nawet o 50% w porównaniu z praktykami konwencjonalnymi. Inne, 3-letnie badania prowadzone w USA pokazały, że straty azotu (ucieczka do wody) były prawie dwa razy większe w systemie konwencjonalnym (79,2 kg N/ha) niż w ekologicznie zarządzanym systemie (39,9 kg N/ha).

Ochrona powietrza i klimatu.

Rolnictwo ma udział w globalnej emisji gazów cieplarnianych. Przyczynia się również do zanieczyszczenia powietrza poprzez ulatnianie się amoniaku czy opryski pestycydami. Emisja gazów cieplarnianych z polskiego rolnictwa wyniosła w 2018 r. około 8 % całkowitej antropogenicznej emisji kraju. Największy udział przypada na podtlenek azotu (N₂O) pochodzący z nawożenia azotowego. W łącznej emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa, liczonej w ekwiwalencie CO₂, głównymi ich źródłami są gleby rolnicze (46%) oraz fermentacja jelitowa (39,4%).

Wykres 66 - Źródła emisji gazów cieplarnianych z polskiego rolnictwa w 2018 r. Źródło: opracowanie na podstawie: Emisje gazów cieplarnianych (GHG) z rolnictwa. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/emisje-gazow-cieplarnianych-ghg-z-rolnictwa>

Rolnictwo ekologiczne może się przyczynić do ochrony powietrza i klimatu poprzez unikanie emisji oraz większą sekwestrację CO₂. Pierwsze osiąga się dzięki niższym emisjom N₂O (niższy dopływ azotu) i CO₂ (m.in. dzięki lepszej strukturze gleby) oraz niższym nakładom w rolnictwie ekologicznym (odejście od pestycydów i nawozów). Z kolei sekwestracja węgla w glebie jest zwiększana dzięki stosowaniu nawozów naturalnych, międzyplonów, nawozów zielonych, wyższemu udziałowi wieloletnich upraw, obecności drzew, krzewów na polach. Różne badania porównawcze systemu ekologicznego i konwencjonalnego wskazują na częściej niższą emisję CO₂ w typowych uprawach rolniczych.

Roślina	Emisja CO ₂ (kg/ha)	
	Ekologiczne	Konwencjonalne
Pszenica ozima	443	826
	445	928
	429	1001
Ziemniaki	1 452	1661
	965	1437
	958	1153

Tabela 73 - Emisja CO₂ w produkcji pszenicy ozimej, ziemniaków. Źródło: Stolze M. et al. (2000). *The environmental impacts of organic farming in Europe. Stuttgart-Hohenheim. p.126.*

Bioróżnorodność w gospodarstwach ekologicznych i dobrostan zwierząt.

Bioróżnorodność w rolnictwie ma szerokie znaczenie. Dotyczy zarówno sfery produkcyjnej oraz pozaprodukcyjnej działalności w gospodarstwach ekologicznych. Różne badania potwierdzają, że grunty uprawiane ekologicznie charakteryzują się znacznie wyższym poziomem bioróżnorodności niż pola uprawiane konwencjonalnie (tab. 74). Gospodarstwa ekologiczne mają zazwyczaj bardziej rozbudowany płodozmian i już ten fakt czyni je bardziej przyjaznymi dla środowiska. Większa różnorodność uprawianych roślin sprzyja także bytowaniu większej liczby pożytecznych organizmów zwierzęcych.

Organizmy	Liczebność	Różnorodność
Rośliny	5x więcej biomasy dzikich roślin na polach uprawnych, w tym rzadsze i ginące rośliny uprawne	57% więcej gatunków roślin na gruntach ornych, niektóre wyłącznie na gruntach ekologicznych.
Bezkrzęgowce	1,6x więcej stawonogów, 3x więcej motyli i 1-5x więcej pająków	1-2x więcej gatunków pająków.
Ptaki	25% więcej ptaków na skrajach pól, 44% więcej na polach w okresie jesień-zima, 2,2x więcej gniazdujących skowronków i więcej trznadli	

Tabela 74 - Różnorodność biologiczna ekologicznych i konwencjonalnych gospodarstw. Źródło: Azzez G.: *The Biodiversity Benefits of Organic Farming. The Soil Association. 2000.*
https://base.socioeco.org/docs/policy_report_2000_biodiversity_benefits.pdf

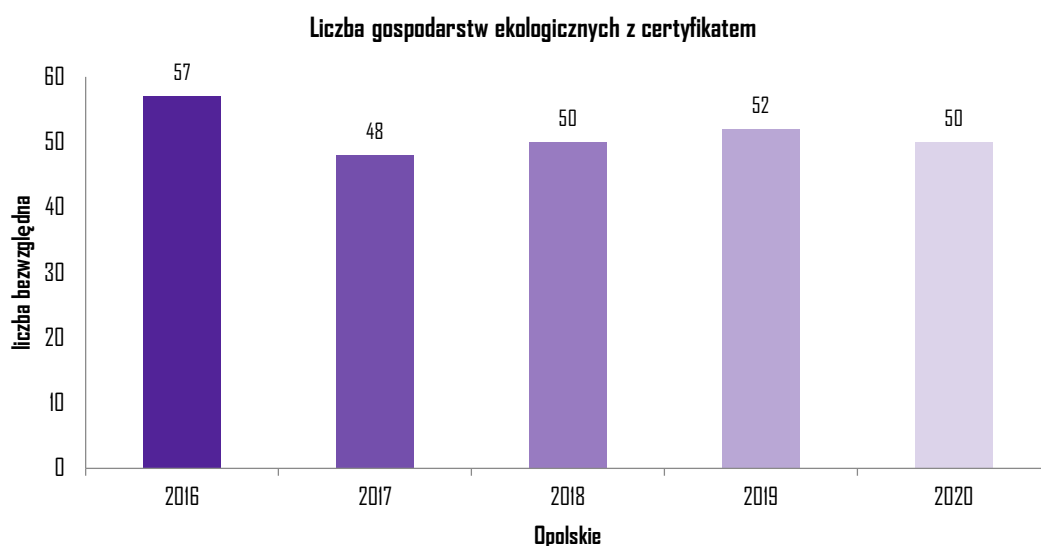
W Polsce do 2014 roku obserwowany był systematyczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych. Powierzchnia ekologiczna użytków rolnych wynosiła 3,82% całkowitej powierzchni UR gospodarstw rolnych w kraju. Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat wynosiły ponad 21 tysięcy (tabela nr. 4). Od 2015 roku liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat zaczęła stopniowo spadać. W 2015 r. zaobserwowano zmniejszenie liczby gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat w stosunku do roku 2014 o 5,74%. Natomiast powierzchnia UR w gospodarstwach ekologicznych zmniejszyła się o 11,74%. Spadek spowodowany był głównie zmianą w projekcie PROW na lata 2014-2020. Projekt przewidywał obostrzenia, które pogłębiły regres polskiego rolnictwa ekologicznego. Przewidziano w nim bowiem dopłaty o 50% niższe niż te, które przysługiwały w PROW 2007-2013. Brak stosownych rozwiązań pod kierunkiem działań związanych z produkcją ekologiczną spowodowało zmniejszenie zainteresowania utrzymywaniem gospodarstw ekologicznych.

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	POLSKA	12901	15234	18187	19872	21020	19813
2.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych z certyfikatem i w okresie przestawiania [ha]	POLSKA	519069	605520	661688	669970	657902	580730
3.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w okresie przestawiania w gospodarstwach ekologicznych [ha]	POLSKA	210974	229484	204599	176998	102004	78805
4.Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych [ha]	POLSKA	308095	376036	457089	492972	555898	501925
5.Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]	POLSKA	2,07	2,48	3,05	3,37	3,82	3,45

Tabela 75 - Wskaźniki dotyczące rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2010-2015 Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG z dnia 9.9.2017r.

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	POLSKA	17688	15470	14927	15353	15680
	Dolnośląskie	657	573	578	583	575
	Kujawsko-pomorskie	292	260	285	331	335
	Lubelskie	1487	1387	1466	1659	1695
	Lubuskie	920	706	646	641	685
	Łódzkie	373	354	371	402	426
	Małopolskie	945	805	674	627	586
	Mazowieckie	1691	1507	1593	1752	1822
	Opolskie	57	48	50	52	50
	Podkarpackie	1019	912	927	934	896
	Podlaskie	2728	2576	2420	2436	2476
	Pomorskie	568	497	441	448	449
	Śląskie	151	132	118	106	108
	Świętokrzyskie	707	614	575	557	528
	Warmińsko-mazurskie	3235	2870	2719	2674	2730
	Wielkopolskie	592	483	511	581	612
Zachodniopomorskie	2266	1746	1553	1570	1707	

Tabela 76 - Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem według województw w latach 2016-2020. Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.

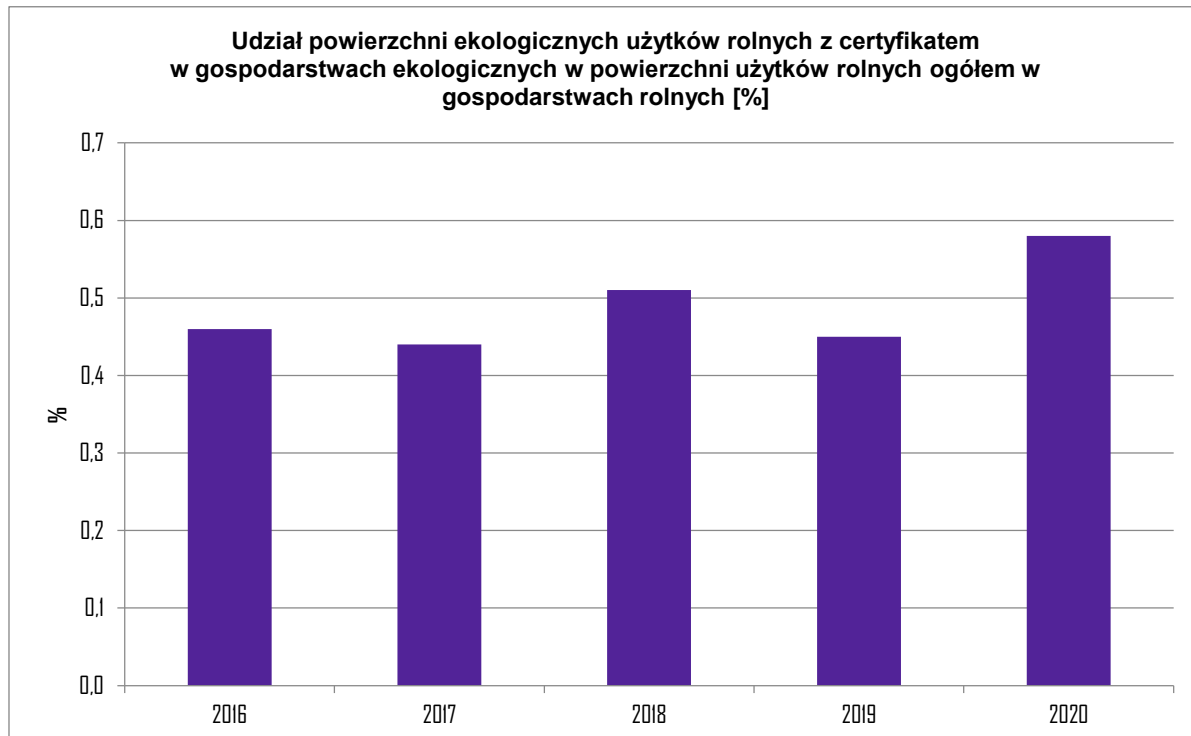
Wykres 67 - Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020
Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych z certyfikatem i w okresie przestawiania [ha]	POLSKA	536579	494978	484677	507637	509291
	Dolnośląskie	29200	27542	27357	28898	30481
	Kujawsko-pomorskie	9263	8331	7655	7733	7092
	Lubelskie	31343	29001	28428	28829	28357
	Lubuskie	43235	37923	37174	40835	43126
	Łódzkie	9986	9260	8905	9290	9954
	Małopolskie	12364	10691	8844	9747	8361
	Mazowieckie	49517	44348	42049	43489	41218
	Opolskie	3216	2790	3554	3271	3324
	Podkarpackie	15486	15349	13630	13757	12726
	Podlaskie	55168	53551	51608	51642	52415
	Pomorskie	23328	22419	19974	20814	20792
	Śląskie	5324	3726	2951	3557	3460
	Świętokrzyskie	10739	9970	9087	8894	8341
	Warmińsko-mazurskie	108667	107067	104574	107507	108808
	Wielkopolskie	29171	25389	25994	27734	29330
	Zachodniopomorskie	100570	87620	92892	101638	101507

Tabela 77 - Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych z certyfikatem i w okresie przestawiania według województw w latach 2016-2020. Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020
Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%]	POLSKA	3,0	2,6	2,5	2,7	2,7
	Dolnośląskie	2,7	2,4	2,5	2,5	2,6
	Kujawsko-pomorskie	0,8	0,6	0,5	0,6	0,6
	Lubelskie	1,8	1,6	1,6	1,7	1,8
	Lubuskie	8,2	7,0	6,9	7,2	6,8
	Łódzkie	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8
	Małopolskie	1,9	1,6	1,4	1,4	1,3
	Mazowieckie	2,0	1,8	1,5	1,7	1,7
	Opolskie	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6
	Podkarpackie	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0
	Podlaskie	4,2	4,2	3,9	3,8	3,9
	Pomorskie	2,6	2,2	2,0	2,3	2,3
	Śląskie	1,2	0,8	0,6	0,7	0,7
	Świętokrzyskie	1,9	1,7	1,6	1,6	1,4
	Warmińsko-mazurskie	8,4	8,6	8,0	8,6	7,9
	Wielkopolskie	1,4	1,1	1,1	1,2	1,2
	Zachodniopomorskie	9,6	8,2	8,0	8,5	8,2

Tabela 78 - Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%] w latach 2016 – 2020. Opracowanie własne na podstawie danych z systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.

Wykres 68 - Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%] w latach 2016 – 2020.

2.16 Ocena produkcji rolniczej

Globalna produkcja roślinna i zwierzęca, w tym towarowa

Rolnictwo jako istotny sektor w polskiej gospodarce narodowej stanowi podstawowe źródło utrzymania znacznej części społeczeństwa. Obszary wykorzystywane w produkcji rolnej do wytworzenia bezpiecznej, dobrej jakościowo żywności zajmują blisko połowę powierzchni kraju, determinują przy tym krajobraz, a także środowisko naturalne terenów wiejskich. Integracja z Unią Europejską oraz procesy globalizacyjne sprawiły, że polskie rolnictwo stało się częścią otwartego, ogólnoświatowego układu gospodarczego. Uzyskując szansę swobodnego dostępu do rynku europejskiego poddane zostało równocześnie presji konkurencyjnej. Aby sprostać związanym z tym wyzwaniom rolnictwo w Polsce podlega ciągłej transformacji.

Wartość **produkcji globalnej** obejmuje zarówno produkcję roślinną jak i zwierzęcą, przy czym **produkcja roślinna** odnosi się do surowców - nieprzetworzonych produktów pochodzenia roślinnego, natomiast **produkcję zwierzęcą** stanowi produkcja żywca rzeźnego oraz nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego, a także przyrost pogłowia zwierząt gospodarskich (inwentarza żywego – stada podstawowego i obrotowego), do którego zalicza się bydło, trzodę chlewną, owce, konie i drób. Zakres struktury globalnej produkcji rolniczej

w cenach stałych dla województwa opolskiego w latach 2016-2020 został przedstawiony w tabeli nr. 1. Zakres struktury: 2010r. i 2020r. to lata, w których odbywał się powszechny spis rolny, stąd wyniki 2010r. zostały ujęte w tabeli.

Wyszczególnienie	2010	2016	2017	2018	2019	2020
	w odsetkach					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Produkcja roślinna	55,9	68,7	62,9	61,0	65,2	64,1
Zboża	28,8	37,6	27,9	30,1	36,9	36,7
w tym zboża podstawowe	22,9	29,1	24,2	23,6	30,3	27,8
w tym: pszenica	15,7	20,2	14,7	16,3	19,9	18,1
żyto	0,6	0,7	0,6	0,5	1,0	0,9
jęczmień	4,6	5,1	5,7	4,2	6,7	5,6
Ziemniaki	2,6	4,5	3,7	4,2	2,9	3,5
Przemysłowe	12,3	15,3	18,7	16,2	12,7	13,6
w tym buraki cukrowe	3,2	3,8	4,3	3,5	3,2	2,9
Warzywa	2,0	4,1	4,3	3,5	3,9	3,5
Owoce	1,0	0,8	1,0	1,2	1,1	1,2
Siano łąkowe	1,4	0,8	0,9	0,6	0,6	0,7
Pozostałe	7,8	5,6	6,4	5,3	7,1	4,9
Produkcja zwierzęca	44,1	31,3	37,1	39,0	34,8	35,9
Żywiec rzeźny*	26,3	17,8	22,2	21,7	19,7	19,9
w tym:						

bydło (bez cieląt)	2,8	2,5	2,8	2,8	2,8	3,1
cielęta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
trzoda chlewna	15,5	8,1	11,6	12,1	9,7	9,9
owce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
drób	7,9	7,1	7,7	6,8	6,9	6,5
Przyrost stada (podstawowego i obrotowego)	0,8	-0,0	0,8	-0,0	-0,5	0,4
Mleko krowie	12,0	10,0	10,6	12,9	11,5	11,6
Jaja kurze	3,7	2,5	3,0	3,2	3,1	2,9
Obornik	0,9	0,6	-	0,6	0,6	0,6
Pozostałe	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4

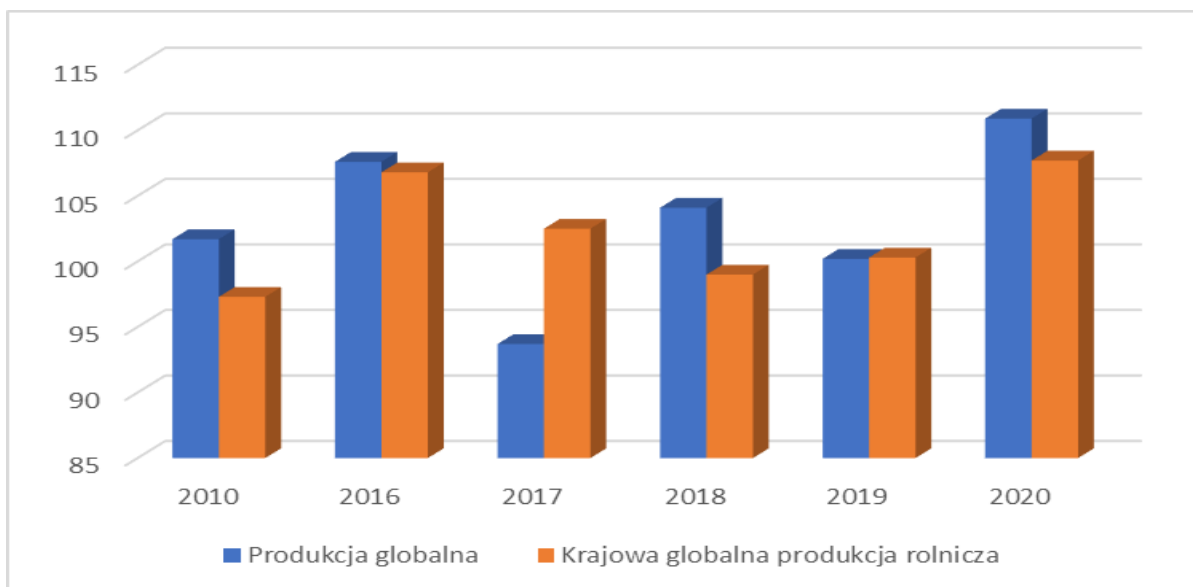
*bydło, cielęta, trzoda chlewna, owce, konie, drób, kozy i króliki

Tabela 79 - Struktura globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS) Źródło: dane GUS

Wartość **produkcji globalnej** w województwie opolskim na przestrzeni lat 2016-2020 nie wskazuje konkretnej tendencji. W 2016 roku wartość ta była wysoka i stanowiła 107,6% (w cenach stałych*) (tabela 2). W roku 2017 nastąpił spadek o ponad 10%, której spadek dotyczył głównie produkcji roślinnej. W roku 2018 następuje ponowny wzrost produkcji globalnej spadła do 106,6%, do czego przyczynił się znaczny wzrost produkcji roślinnej. Lata 2019- ponowny spadek do 100,2% i wzrost w 2020r. do 110,9%. Podsumowując: województwo opolskie w latach 2016-2020, wykazało tendencje wzrostowe w 2016, 2018 oraz 2020r. odnośnie krajowej globalnej produkcji rolniczej (tabela 2). W odniesieniu do roku 2010 globalna produkcja wzrosła na poziomie ponad 10%, przy czym roślinna wykazała wzrost o prawie 20%, natomiast zwierzęca spadek o 7%. Wyraźny wzrost w towarowej produkcji roślinnej o 25% porównując lata 2010 do 2020 a w zwierzęcej (towarowej) tendencję spadkową aż o 31%.

Nazwa	rok poprzedni = 100					
	2010	2016	2017	2018	2019	2020
Produkcja globalna	101,7	107,6	93,7	104,1	100,2	110,9
Roślinna	91,8	121,3	86,2	106,6	102,5	110,9
Zwierzęca	117,8	86,3	110,0	100,5	96,2	110,8
Produkcja towarowa	118,2	101,7	94,9	109,6	90,7	117,7
Roślinna	101,8	114,5	86,1	116,5	86,8	126,7
Zwierzęca	138,5	86,9	107,4	102,5	95,8	107,5
Krajowa globalna produkcja rolnicza	97,3	106,8	102,5	99,0	100,3	107,7

Tabela 80 - Dynamika globalnej i towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) w 2010 r. oraz latach 2016-2020 dla województwa opolskiego i kraju. Źródło: dane GUS

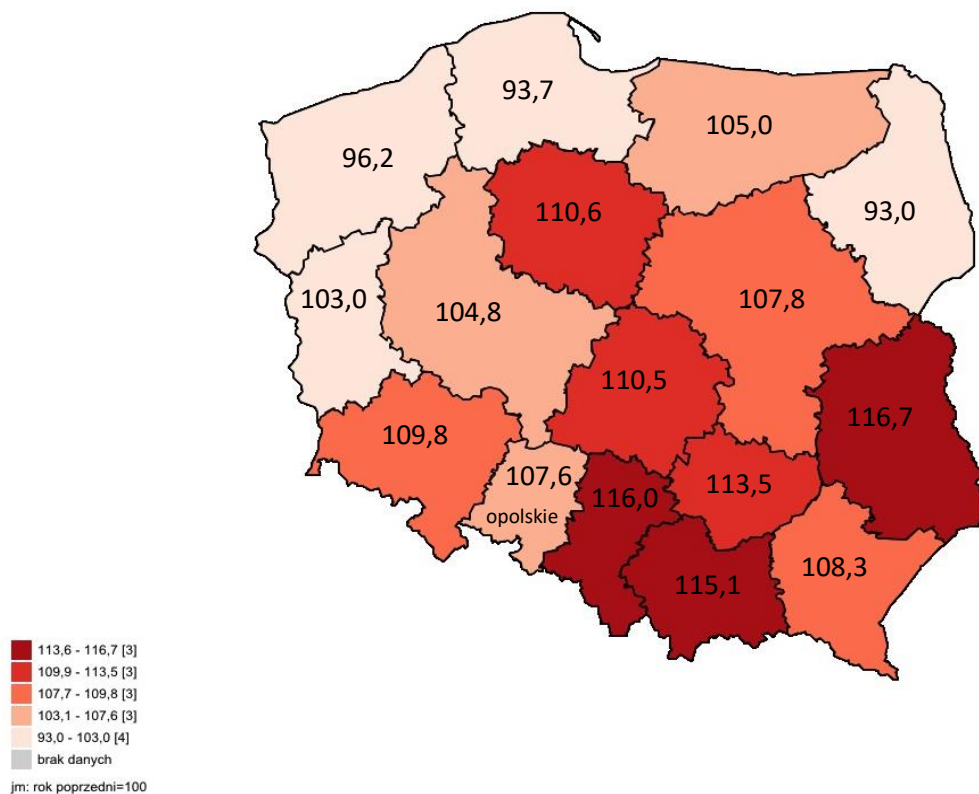

Wykres 69 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) w 2010 r. oraz latach 2016-2020 dla województwa opolskiego na tle kraju. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

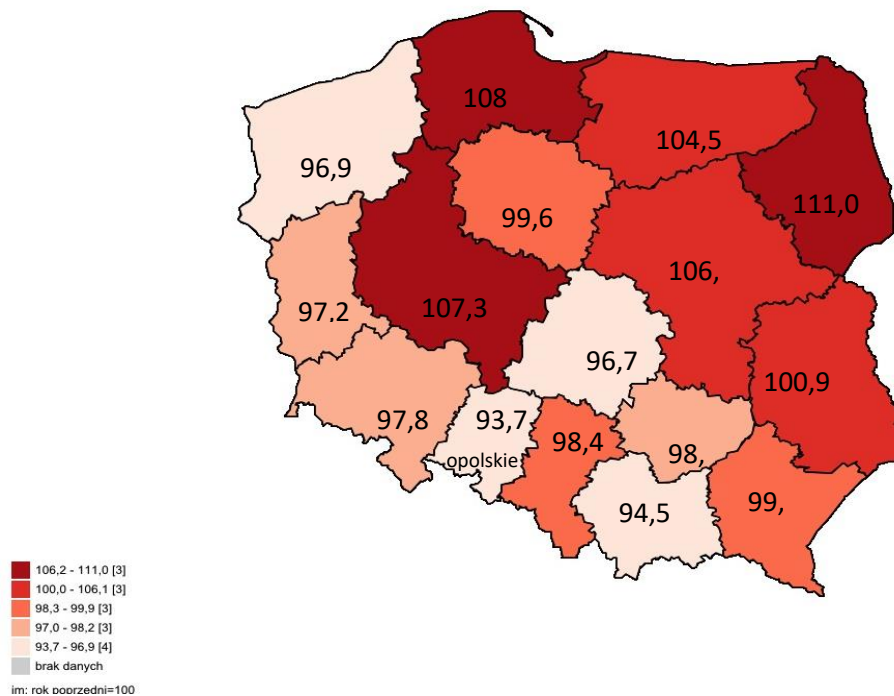
Przy ustalaniu produkcji rolniczej w cenach stałych przyjęto średnie krajowe ceny bieżące z roku poprzedzającego rok badany (dla sprzedaży targowiskowej - ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach, dla pozostałych elementów produkcji – średnie ceny skupu), z wyjątkiem ziemniaków, warzyw i owoców, w przypadku których przyjmuje się średnie ceny z dwóch kolejnych lat, tj. z roku poprzedzającego rok badany i z roku badanego, np. dla 2020 r. - z lat 2019 i 2020.

Rejon terytorialny	2010	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	97,3	106,8	102,5	99,0	100,3	107,7
Łódzkie	92,8	110,5	96,7	96,1	97,6	120,6
Mazowieckie	101,2	107,8	106,1	107,3	93,8	113,9
Małopolskie	88,6	115,1	94,5	100,5	95,1	107,3
Śląskie	91,4	116,0	98,4	102,8	117,3	91,8
Lubelskie	101,0	116,7	100,9	96,8	95,6	106,9
Podkarpackie	83,1	108,3	99,9	100,7	94,0	104,6
Podlaskie	91,9	93,0	111,0	95,9	107,0	98,9
Świętokrzyskie	90,0	113,5	98,2	109,2	85,7	112,9
Lubuskie	95,8	103,0	97,2	88,8	102,1	105,1
Wielkopolskie	106,5	104,8	107,3	97,3	107,7	95,8
Zachodniopomorskie	95,7	96,2	96,9	93,9	112,1	112,8
Dolnośląskie	100,6	109,8	97,8	91,0	101,7	115,0
Opolskie	101,7	107,6	93,7	104,1	100,2	110,9
Kujawsko-pomorskie	95,8	110,6	99,6	96,5	97,8	113,7
Pomorskie	107,2	93,7	108,6	96,4	104,4	106,9
Warmińsko-mazurskie	107,0	105,0	104,5	95,2	102,0	112,2

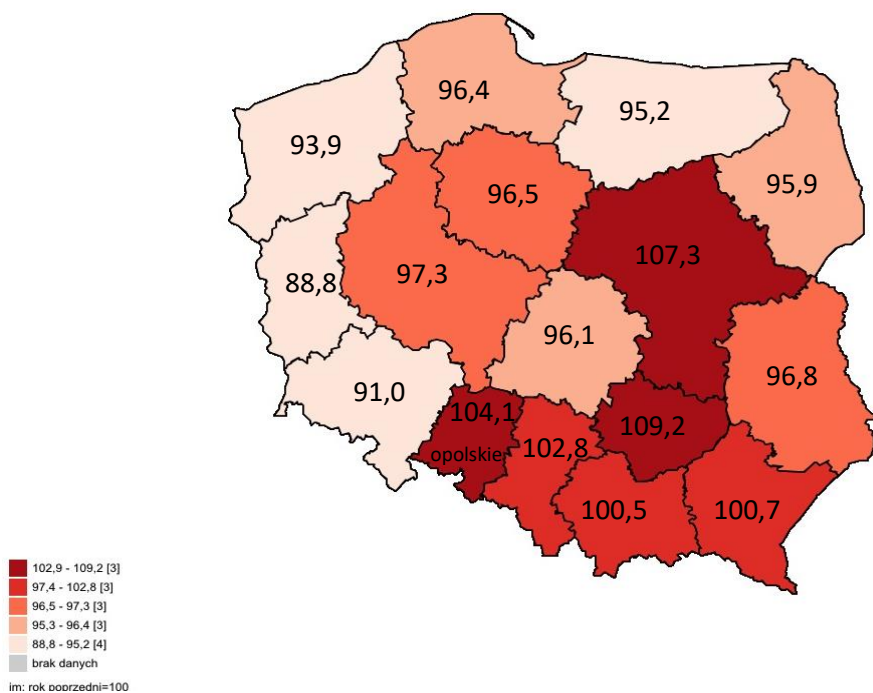
Tabela 81 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS

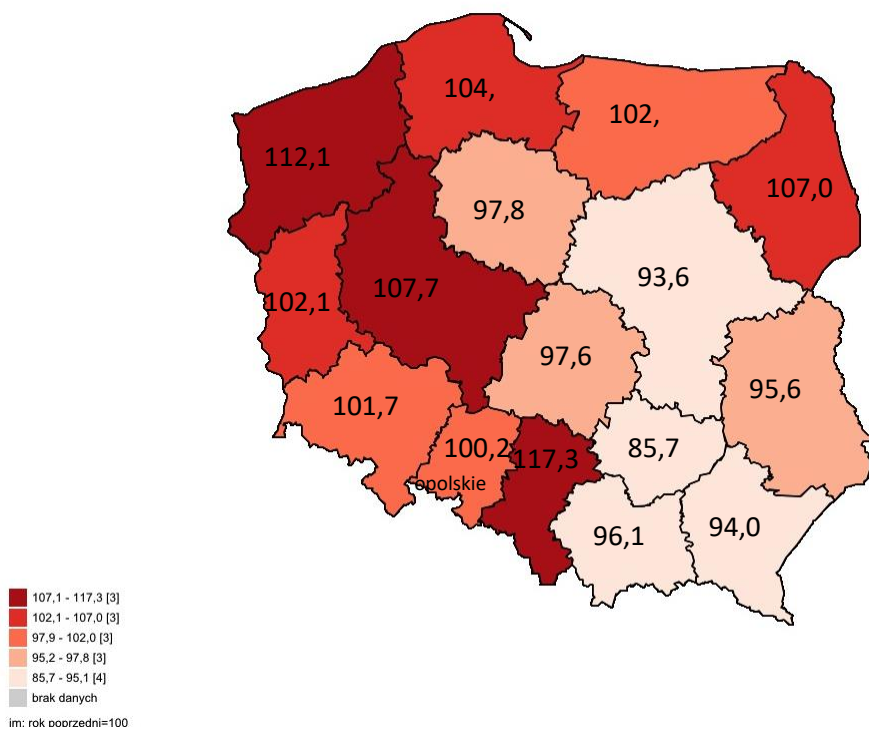
Mapa 91 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2016 rok (dane GUS)
 Źródło: dane GUS

Mapa 92 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2017 rok (dane GUS)
 Źródło: dane GUS

Mapa 93 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2018 rok (dane GUS)
 Źródło: dane GUS

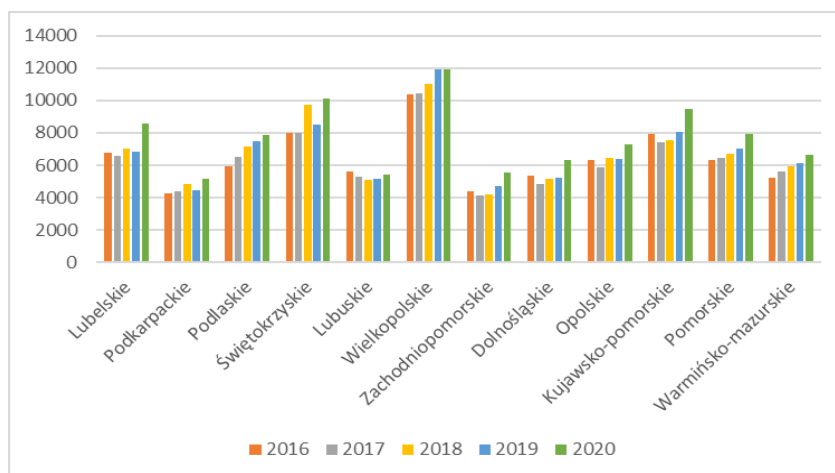

Mapa 94 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2019 rok (dane GUS)
 Źródło: dane GUS

Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) w kraju wyniosła w latach 2010 – 5091zł, 2016 – 7235zł, 2017 – 7231zł, 2018 – 7719zł, 2019 – 7883zł oraz 2020 - 9046 (tabela 4), natomiast w województwie opolskim wartości te odbiegały od średnich krajowych i wynosiły kolejno dla roku 2010 – 5020zł, 2016 – 6334zł, 2017 – 5865zł, 2018 – 6467zł, 2019 – 6366zł, 2020 – 7295zł. W 2010 roku Opolszczyzna zajmowała pod tym względem 6 miejsce na tle 16 województw, natomiast w 2016 roku wartość globalnej produkcji na 1 ha UR spadła i województwo opolskie plasowało się na 9 miejscu, a już w latach 2017 do 2020 aż na 11 miejscu.

Rejon terytorialny	2010	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	5099	7235	7231	7719	7883	9046
Łódzkie	6151	8896	8147	8641	8605	11765
Mazowieckie	6037	9087	9520	9941	10107	12420
Małopolskie	4908	7188	6691	7290	7106	8617
Śląskie	5524	8393	7963	8758	10810	9829
Lubelskie	4581	6742	6597	7037	6811	8572
Podkarpackie	3328	4235	4373	4851	4467	5170
Podlaskie	4512	5921	6537	7168	7497	7836
Świętokrzyskie	4936	7995	7968	9713	8508	10100
Lubuskie	3766	5587	5315	5098	5173	5388
Wielkopolskie	7430	10356	10414	10989	11902	11943
Zachodniopomorskie	3386	4383	4152	4226	4710	5536
Dolnośląskie	3775	5346	4855	5145	5224	6315
Opolskie	5020	6334	5865	6467	6366	7295
Kujawsko-pomorskie	5258	7898	7385	7566	8076	9481
Pomorskie	4495	6313	6435	6726	7001	7923
Warmińsko-mazurskie	4249	5216	5641	5928	6098	6628

Tabela 82 - Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS

Wykres 70 - Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Towarowa produkcja rolnicza

Towarowa produkcja rolnicza stanowi sumę sprzedaży produktów rolnych do skupu i na targowiskach. W produkcji rolniczej (globalnej, końcowej i towarowej) prezentowane dane nie uwzględniają płatności uzupełniających do powierzchni upraw (m.in. chmielu, tytoniu, zbóż, oleistych, strączkowych i roślin przeznaczonych na nasiona oraz na paszę).

Wyszczególnienie	2010	2016	2017	2018	2019	2020
	w odsetkach					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Produkcja roślinna	47,5	60,2	53,6	54,0	54,3	57,2
Zboża	27,7	31,1	19,1	22,9	28,7	31,0
w tym zboża podstawowe	23,3	26,4	18,8	18,7	22,6	24,6
w tym: pszenica	18,3	23,1	16,4	16,2	18,3	19,0
żyto	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,7
jęczmień	4,2	2,5	1,9	1,3	2,8	3,5
Ziemniaki	0,9	2,4	2,1	2,3	2,0	2,4
Przemysłowe	14,7	19,9	24,9	22,4	16,1	17,4
w tym buraki cukrowe	4,3	4,7	5,7	4,4	4,5	3,6
Warzywa	2,1	4,5	4,9	3,8	4,7	3,9
Owoce	1,1	0,9	1,2	1,3	1,4	1,5
Pozostałe	0,9	1,4	1,4	1,3	1,5	1,1
Produkcja zwierzęca	52,5	39,8	46,4	46,0	45,7	42,8
Żywiec rzeźny*	33,1	23,6	29,0	26,8	26,2	25,1
w tym:						
bydło (bez cieląt)	3,4	3,2	3,5	3,2	3,6	3,8
cielęta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
trzoda chlewna	19,5	10,8	15,3	15,1	12,9	12,9
owce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
drób	10,1	9,4	10,1	8,5	9,3	8,0
Mleko krowie	15,3	12,8	13,4	15,2	15,1	13,9
Jaja kurze	3,7	3,0	3,5	3,4	3,7	3,3
Pozostałe	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5

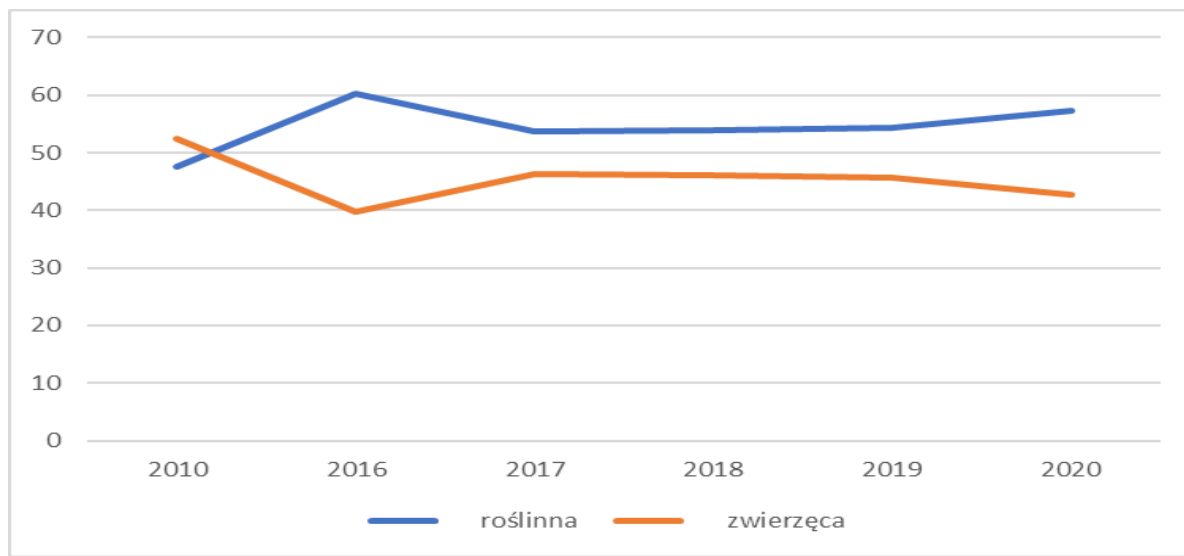
*bydło, cielęta, trzoda chlewna, owce, konie, drób, kozy i króliki

Tabela 83 - Struktura towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS) Źródło: dane GUS

W latach 2017-2019 sprzedaż produktów rolnych do skupu i na targowiskach mierzona wartością **towarowej produkcji rolniczej** wyglądała bardzo podobnie, kolejno wyglądała 53,6%, 54% i 54,3%. Towarowa produkcja roślinna w 2010 roku stanowiła 47,5%, natomiast w 2016 - 60,2% spadek w roku 2020 utrzymywał się na poziomie 57,2%, co stanowiło wzrost o ponad 10% w stosunku do 2010r. Podobnie struktura zwierzęca w latach 2017- 2020 utrzymywała się na podobnym poziomie, ale już w stosunku do roku 2010 była w granicach 6,5% mniejsza, a w 2016 aż o 12,7%. Rok 2020 wykazał tendencję spadkową dla towarowej produkcji zwierzęcej (42,8%) na korzyść produkcji roślinnej (57,2%).

Lata	2010	2016	2017	2018	2019	2020
Struktura		[%]				
roślinna	47,5	60,2	53,6	54,0	54,3	57,2
zwierzęca	52,5	39,8	46,4	46,0	45,7	42,8

Tabela 84 - Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS

Wykres 71 - Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gospodarka Rybacka na Opolszczyźnie

Rybacko na Opolszczyźnie mają długą historię (ok. XVI wieku). Ta gałąź gospodarki ma w naszym regionie również ważne znaczenie ekonomiczne i społeczne. Produkcja odbywa się na stawach hodowlanych przez gospodarstwa rybackie (prywatne i państwowe). Natomiast na wodach płynących wchodzących w skład obwodów rybackich, prowadzona jest racjonalna gospodarka rybacka przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu.

Stawy hodowlane

W 2020 powierzchnia ewidencyjna stawów, gruntów pod stawami w Polsce wg danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (stan na 1.01.2021) to 86975 z czego na Opolszczyźnie 4721 hektarów.

Dane uzyskane na podstawie statystycznych sprawozdań RRW-22 (dane ilustrują powierzchnie aktywne gospodarczo, zaangażowane w chów i hodowlę), powierzchnia stawów w Polsce wynosi 63146 hektarów z czego w województwie opolskim 2908 hektarów co stanowi około 4,6 % powierzchni krajowej.

Powierzchnia	Polska	Województwo opolskie	Udział % województwa w skali kraju
Powierzchnia ewidencyjna stawów wg GUGiK (ha)	86975	4721	5,4
Powierzchnia ewidencyjna stawów wg RRW-22 (ha)	63146	2908	4,6
Powierzchnia użytkowa stawów wg RRW-22 (ha)	54246	2205	4,06
Wskaźnik wykorzystania powierzchni (%)	85,9	75,8	

Tabela 85 - Prezentacja własna na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (stan na 1.01.2021) oraz sprawozdań RRW-22 (opracowanie Andrzej Iirski, Leszek Myczkowski IRS)

Procentowy wskaźnik udziału powierzchni użytkowej stawów, znaczna różnica między powierzchnią użytkową a ewidencyjną, charakteryzuje min zasobność w wodę dyspozycyjną obiektów stawowych. Średnia wskaźnika dla Polski wynosi 85,9 dla województwa opolskiego 75,8 i jest najniższy w kraju.

Stawy hodowlane wypełniają różnorodne role na rzecz ogólnonarodowych interesów, takie jak:

- retencja i poprawa jakości wody,
- poprawa stosunków wodnych na terenach rolniczych,
- tworzenie unikatowego mikroklimatu,
- korzystny wpływ na środowisko poprzez wspieranie biologicznej różnorodności,
- są miejscem bytowania bardzo dużej liczby gatunków roślin i zwierząt,
- odgrywają istotną rolę społeczną, edukacyjną, przyrodniczą, rekreacyjną,
- są trwałym elementem krajobrazu naszego kraju, stanowią specyficzny krajobraz.⁶⁶

Produkcja

W Unijnej produkcji akwakultury przeznaczonej do konsumpcji ryby słodkowodne stanowią około jedną piątą ogólnej wielkości produkcji. Są to głównie pstrąg tęczowy (produkcja 165 tysięcy ton), oraz karp (73,5 tys. ton).

W Polskiej akwakulturze produkuje się niemal wyłącznie ryby (około 30 gatunków) a ogólna ilość wychodowanych i przeznaczonych do spożycia ryb to około 50 tys. ton.

⁶⁶ Strategia Karp 2020

Gatunki dominujące w krajowej akwakulturze to karp którego hodujemy około 21 tysięcy ton oraz pstrąg tęczowy z produkcją 21 tys. ton. W województwie opolskim głównie karp którego produkcja na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Udział w krajowej produkcji wynosi 5 %. Na uwagę zasługuje rosnące znaczenie hodowli pstrąga.

Województwo	Produkcja karpia [tony]	Liczba podmiotów w	Udział w produkcji [%]	Produkcja ryb łososiowatych [tony]	Liczba podmiotów w	Udział w produkcji [%]
dolnośląskie	1615,97	75	8,4	138,36	3	2,1
kujawsko-pomorskie	346,83	17	1,9	37,62	2	1,4
lubelskie	3223,2	99	11,1	439,8	4	2,9
lubuskie	1257,3	55	6,2			
łódzkie	1091,89	55	6,2	6,278,93	2	1,4
małopolskie	1306,29	47	5,3	343,46	11	7,9
mazowieckie	1695	66	7,4	152,84	3	2,1
opolskie	1419,14	45	5	21,56	3	2,1[0,8]
podkarpackie	1854,92	25	2,8	21,2	1	0,7
podlaskie	490,43	11	1,2	21,35	2	1,4
pomorskie	44,96	14	1,6	10928,64	49	35
śląskie	2149,35	149	16,7	1069,4	9	6,4
świętokrzyskie	1351,63	54	6	90,52	5	3,6
warmińsko-mazurskie	761,41	61	6,8	947,11	10	7,1
wielkopolskie	2269,96	80	9	142,67	6	4,3
zachodnio-pomorskie	267,69	40	4,5	9961,15	30	21,4
Razem	21146,64	893	100	24394,61	140	100

Tabela 86 - Produkcja karpia i ryb łososiowatych (ryby konsumpcyjne) w podziale na województwa. Andrzej Lirski, Leszek Myczkowski, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza

Zatrudnienie

W 2020r. całkowite zatrudnienie w sektorze akwakultury wskazane w kwestionariuszach RRW – 22 wynosiło 6131 i po raz kolejny było niższe od zatrudnienia raportowanego w poprzednich sezonach. Liczba zatrudnionych od 2015 r zmniejszyła się o ponad 1000 osób. Odnotowywane kolejny rok z rzędu zmniejszenie zatrudnienia w podmiotach akwakultury może być interpretowane jako próba racjonalizacji zatrudnienia i mechanizacji najbardziej pracochłonnych czynności, ale również co bardzo prawdopodobne narastające problemy z zatrudnieniem pracowników.

Województwo	Liczba zatrudnionych	Tys. PLN/osobę
dolnośląskie	493	39,3
kujawsko-pomorskie	149	43,23
lubelskie	628	57,46
lubuskie	212	55,19
łódzkie	252	58,63
małopolskie	361	59,39
mazowieckie	492	37,8
opolskie	257	52,92
podkarpackie	217	75,04
podlaskie	100	57,68
pomorskie	510	255,08
śląskie	751	53,72
świętokrzyskie	318	41,16
warmińsko-mazurskie	465	51,16
wielkopolskie	512	69,58
zachodnio-pomorskie	415	316,76
Razem	6130	87,8

Tabela 87 - Zatrudnienie i wartość sprzedanych ryb na zatrudnionego w podziale na województwa. A. Lirski, Leszek Myczkowski IRS.

Dominacja i wielkość produkcji ryb łososiowatych (wysoko intensywne hodowle) w województwach pomorskim i zachodniopomorskim powodują, że w tych województwach, jak również innych z wysokim udziałem hodowli łososiowatych, wartość sprzedanych ryb w przeliczeniu na zatrudnionego pracownika jest zdecydowanie wyższa niż w województwach gdzie dominuje tradycyjna pro środowiskowa akwakultura stawowa oparta na ekstensywnej zazwyczaj hodowli karpia.

W 2009 roku, na terenie Województwa Opolskiego, powstało stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Opolszczyzna”, zrzeszające gospodarstwa rybackie oraz przedstawicieli sektora publicznego i społecznego. Stowarzyszenie wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Zależnych od Rybactwa, działając na terenie 11 gmin o największym skupisku gospodarstw

rybackich. Korzystało wówczas ze środków z Programu Operacyjnego RYBY 2007-2013. Dzięki środkom unijnym udało się zrealizować projekty o wartości ok. 21 mln złotych, związane m.in. z ochroną środowiska, rozwojem obszaru, turystyki, infrastruktury, gospodarstw rybackich, edukacją ekologiczną i promocją.

W 2015 roku, w celu dopasowania do przepisów na lata 2014-2020, nastąpiła zmiana nazwy na: Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”. Stowarzyszenie pozyskało środki w wysokości 13,5 mln złotych, na wdrażanie nowej Lokalnej Strategii Rozwoju z PO Rybactwo i Morze. Strategia wdrażana jest na terenie 11 gmin.

Obszar RLGD objęty LSR jest spójny przestrzennie i zwarty geograficznie. Granica obszaru RLGD przebiega wzdłuż granic administracyjnych gmin wchodzących w skład RLGD i obejmuje sąsiadujące ze sobą 7 gmin wiejskich i 4 miejsko – wiejskie o łącznej powierzchni 1522 km². Są to gminy administracyjnie należące do jednego województwa – opolskiego. Czynnikiem ten jest na tyle istotny, że zadecydował o wyborze nazwy RLGD – Opolszczyzna. Obszar objęty LSR położony jest w środkowej części województwa opolskiego, w dorzeczu Odry i w zlewni jej dopływów, w tym przede wszystkim: Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi i Stobrawy. Większość obszaru RLGD położona jest w granicach dawnej Puszczy Odrzańskiej (obecnie: Bory Stobrawsko-Turawskie i Bory Niemodlińskie). Teren jest spójny pod względem specyficznej gospodarki charakteryzującej się występowaniem 20 gospodarstw rybackich o powierzchni użytkowej stawów 2-65 ha lustra wody, dwóch gospodarstw o pow. 100-200 ha i dwóch gospodarstw należących do Lasów Państwowych o powierzchni 570 ha i 690 ha. Sektor rybacki obszaru generuje 100 etatów (bez wliczania pracowników sezonowych).⁶⁷

Obszar RLGD Opolszczyzna jest dużym powierzchniowo terenem o zbliżonych warunkach przyrodniczych, znacznej lesistości i umiarkowanym, ciepłym klimacie, położonym na terenach nizinnych. Bezsprzecznie najmocniejszymi stronami obszaru jest jego położenie geograficzne, a tym samym występowanie w granicach RLGD Opolszczyzna zróżnicowanych form ochrony przyrody: parku krajobrazowego, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów, użytków ekologicznych, obszarów NATURA 2000, a także korytarzy ekologicznych (prowadzących przede wszystkim nad rzekami i innymi akwenami tego terenu). Właściwa, racjonalna i skupiona na ochronie środowiska gospodarka rybacka (w tym akwakultury) wpływa pozytywnie na poddane ochronie miejsca. Ma również znaczenie na uzyskiwanie wysokiej jakości produktów (ryb i innych produktów akwakultury), a w związku z tym także na rosnącą dobrą opinię o opolskich rybakach i przedsiębiorcach tej branży i – w efekcie – na zwiększenie sprzedaży w gospodarstwach i przedsiębiorstwach rybackich.

⁶⁷ Lokalna Strategia Rozwoju RLGD „Opolszczyzna”, opracowanie własne

Cechą charakterystyczną obszaru i jego mocną stroną jest duży potencjał rozwojowy związany z licznymi stawami i tradycjami rybackimi sięgającymi XVI w. Obecnie największe nagromadzenie stawów rybnych występuje w okolicach Pokoju, Świerczowa, Niemodlina i Tułowic. Są one nie tylko wykorzystywane do hodowli, głównie karpia, ale wiele z nich stanowi również ostoję rzadkich gatunków ptaków, roślin oraz piękny element krajobrazu, co sprawia, że stanowią one cenne zasoby dla rozwoju wędkarstwa, ekoturystyki, turystyki wiejskiej i krajoznawczej w oparciu o lokalne zasoby.

Analiza branży rybackiej podkreśla znaczenie efektów wdrażania operacji w latach 2007-2013 i 2014-2020 oraz ich wpływ na gospodarkę rybacką w regionie: rozpoczęcie wzmocnienia potencjału dzięki prowadzonym inwestycjom, wymiana doświadczeń, skutkująca wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań, promocja innych niż karp gatunków ryb (obecnie hodowla karpia jest w regionie przeważająca), czy zdecydowane zwiększenie sprzedaży produktów przetworzonych. Gospodarstwa rybackie powoli dostosowują się do dywersyfikacji produktu – dotyczy to głównie dużych gospodarstw należących do Lasów Państwowych, gdzie dzięki wsparciu środków unijnych powstały przetwórnice oferujące przetworzone produkty rybne (m.in. ryby patroszone, filety, dzwonka, ryby wędzone, ryby w zalewie). Zwiększa się zainteresowanie współpracą rybaków/przedsiębiorców z lokalnymi punktami gastronomicznymi. Problemem pozostaje natomiast sprawna logistyka i dystrybucja produktów rybnych z gospodarstw rybackich do lokali gastronomicznych oraz sezonowa dostępność lokalnych ryb w gospodarstwach. Rozwój sektora rybackiego na Opolszczyźnie ograniczany wciąż jest jednak niechęcią przedstawicieli sektora do tworzenia własnych punktów gastronomicznych. Wciąż niedoskonała jest dostępność do nowoczesnych rozwiązań technologicznych stosowanych już w innych krajach. Skuteczność działań rybaków/przedsiębiorców ogranicza także rozdrobnienie przedstawicieli tej branży i brak organizacji, która wspierałaby ich wspólne działania oraz reprezentowała rybacki sektor gospodarczy. Znaczna część małych rodzinnych gospodarstw, z powodu niskiej rentowności działalności rybackiej, nie będzie w stanie utrzymać się wyłącznie z produkcji. Jest to związane z ogólnoswiatowym procesem globalizacji i produkcji masowej oraz tanim importem ryb obcego pochodzenia. Szansą dla większości gospodarstw rybackich, jest rozszerzenie ich działalności (łowiska specjalne, hodowla innych gatunków oprócz karpia, budowa patroszalni, fileciarni, smaźalni, sprzedaż bezpośrednia) lub dywersyfikacja źródeł ich dochodów i wprowadzanie nowej dodatkowej działalności (agroturystyka, ekoturystyka, usługi dla ludności).

Wpływ na gospodarkę rybacką mają także czynniki występujące poza gospodarstwem/przedsiębiorstwem: jak aktywność gatunków rybożernych (wydra, kormoran, czapla), sezonowość sprzedaży ryb, zwłaszcza karpia i ograniczanie się do czasu świąt

Bożego Narodzenia. Mimo prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych – zarówno w regionie, jak i w kraju – ryby stanowią wciąż za mały odsetek spożywanych przez Polaków mięs. Na obszarach użytkowanych rybacko nadal występuje zjawisko kłusownictwa.

Stabilna sytuacja gospodarstw i przedsiębiorstw rybackich jest wzmocniana działaniami Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu. Wędkarstwo to sport i forma rekreacji, która cieszy się na terenie województwa opolskiego – a na obszarze RLGD ze względu na akweny umożliwiające wędkowanie szczególnie – wielką popularnością. Występujące licznie łowiska licencjonowane zarządzane przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu gwarantują pożądaną jakość połowów. Na wodach użytkowanych przez PZW, w tym wodach płynących, prowadzona jest racjonalna gospodarka rybacka.

Gospodarka rybacka na wodach płynących

Polski Związek Wędkarski, organizacja, która zrzeszała początkowo w swoich szeregach wędkarzy, a która stała się z *upływem* czasu rybackim użytkownikiem wód w pełnym tego słowa znaczeniu. Wody użytkowane przez PZW, to wody zarówno dzierżawione jak i wody własne.

Okręg Opole Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Opolu działa na Opolszczyźnie już od 60-ciu lat, gospodarując w chwili obecnej na około 9 tysiącach hektarów wód, z czego:

- a) wody płynące i zbiorniki zaporowe to 7779,15ha, w tym wody górskie 90 ha,
- b) wody własne to 196,38ha,
- c) wody użytkowane i dzierżawione od RZGW – 7788,31 ha,
- d) wody dzierżawione od ANR – 68,65 ha,
- e) inne to 560,16 ha.

Na wszystkich prowadzona jest gospodarka rybacka polegająca na zachowaniu odpowiedniej do każdej wody struktury występujących tam ryb. Bowiem działalność PZW to nie tylko wędkarstwo i wędkarski sport, ale także utrzymanie wielkiej różnorodności gatunków ryb i odbudowywanie populacji zagrożonych wyginięciem w polskich wodach.

Zarybienia to jedna ze stosowanych przez PZW metod uzupełniania ryb w poszczególnych wodach, których dokonuje się zarówno materiałem pochodzącym z hodowli prowadzonych przez hodowców ryb, jak również materiałem pochodzącym z hodowli własnej. W ten sposób, do wód znajdujących się pod opieką Związku trafiają ryby atrakcyjne wędkarsko i kulinarnie takie jak: sandacz, szczupak, pstrąg, lin, węgorz, czy sum.

Podstawowy potencjał Okręgu to jednak jego 24 tys. członków, zrzeszonych w 73 kołach oraz majątek trwały, którego wartość w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła z 5 mln do 10 mln zł. Najważniejsze jego składniki to Ośrodek Zarybieniowy w Poliwodzie, Stacje Wędkarskie (Turawa, Otmuchów, Głębinów, Lewin Brzeski, Michalice, Kluczbork). Istotną częścią majątku Okręgu są wody własne o powierzchni blisko 200 ha, nieruchomości inne, maszyny, urządzenia i środki transportu.

Oprócz gospodarki rybackiej Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego zajmuje się szeroko pojętą ochroną wód i środowiska, działalnością sportową i z młodzieżą (ok. 2,5 tysięcy dzieci i młodzieży), turystykę wędkarską, współpracą naukową.⁶⁸

Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym. W skład powierzchni pod zasiewami nie wchodzi powierzchnie sadów, szkółek drzew i krzewów ozdobnych, szkółek drzew leśnych do celów handlowych, uprawy wikliny, drzew i krzewów owocowych rosnących poza plantacjami, a także inne uprawy trwałe (w tym uprawy choinek bożonarodzeniowych) oraz powierzchnie upraw trwałych pod osłonami. Nie zalicza się tu również powierzchni plantacji drzew i krzewów szybkorosnących prowadzonych na użytkach rolnych, które kwalifikowane są do lasów, upraw w ogrodach przydomowych, a także powierzchni upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny, zakwalifikowanych do gruntów ugorowanych. Powierzchnia gruntów ugorowanych to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymywane zgodnie z zasadami dobrej kultury rolnej, przy jednoczesnym zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione (np. gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha) do płatności obszarowych. Dane o powierzchni zasiewów dotyczą poszczególnych ziemiopłodów uprawianych w plonie głównym.

Powierzchnia zasiewów województwa opolskiego w roku 2010 oraz w latach 2016-2021 (dane GUS) Opolskie rolnictwo cechuje się wysokimi wskaźnikami wydajności oraz przoduje w kraju pod względem plonów zbóż, rzepaku i buraków cukrowych. W województwie opolskim powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wyniosła 453,2 tys. ha i była o 10,4 tys. ha mniejsza od powierzchni z 2016 roku. W roku kolejnym 2017 sytuacja uległa niewielkiemu pogorszeniu i zasiewy obejmowały 457,8 tys. ha. W województwie powierzchnia zasiewów w 2019 roku w porównaniu z 2018 r. zwiększyła się o 6,1%. W latach 2020- 2021 powierzchnia zasiewów wynosiła 468,1 tys. ha.

⁶⁸ Opracowanie własne, Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Opolu

Na Opolszczyźnie w strukturze zasiewów dominują zboża, które stanowią największą część całkowitej powierzchni zasiewów, w tym zboża intensywne tj. pszenica i jęczmień. Uzyskiwane od wielu lat bardzo wysokie plony podstawowych ziemiopłodów plasują produkcję rolną województwa opolskiego w ścisłej czołówce krajowej.

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów						
	2010 ^a	2016	2017	2018	2019	2020 ^a	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Ogółem	453162	463527	457806	445167	472265	468080	468080
zboża ogółem	322180	335732	336106	318000	353383	336114	325491
zboża podstawowe z mieszankami	278705	281321	288632	270084	305496	274027	264541
zboża podstawowe	256735	267765	270406	247976	283135	263408	253803
Pszenica	147906	163177	151083	140470	153006	152500	147569
Żyto	12709	11121	9515	8778	16066	12347	8761
Jęczmień	62264	55434	68392	60963	77357	58924	59798
Owies	8027	5763	5700	6105	5804	6412	7448
Pszenżyto	25829	32270	35716	31660	30902	33225	30227
Mieszanki zbożowe	21970	13556	18226	22108	22361	10619	10738
Ziemniaki	8610	9194	5774	7147	6382	5880	5697
Buraki cukrowe	14479	14611	16305	16968	15853	15221	14988
Rzepak i rzepik	87553	75525	71210	77480	69272	77508	75346
Łąki trwałe	39450	37067	37202	34122	37613	38918	45394
Pastwiska trwałe	5461	4144	3342	3291	3075	4248	4570
Kukurydza na ziarno	42183	53887	46937	46224	47519	61429	60145
Kukurydza na zielonkę	10443	12683	12169	12589	13028	13464	13629
Rośliny strączkowe	1640	5760	4993	3797	4881	6063	5009
Rośliny oleiste	88936	77069	73633	78806	70663	79647	77150

a - Dane Powszechnego Spisu Rolnego.

Tabela 88 - Powierzchnia zasiewów głównych upraw rolniczych w województwie opolskim w 2010 r. oraz w latach 2016-2021 Źródło: dane GUS

Procentowy udział poszczególnych zasiewów w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w latach 2010 oraz 2016-2021.

W 2019 roku oszacowano największy udział zbóż w strukturze zasiewów w województwie, bo aż 74,8% (tabela 2), jednak w kolejnych badanych latach odnotowano niewielki spadek. Spowodowany był on najprawdopodobniej znacznym obniżeniem udziału mieszanek zbożowych, jęczmienia a także żyta ozimego. W rejonie Opolszczyzny uprawiane zboża podstawowe to przede wszystkim pszenica, której uprawa z roku utrzymuje się na podobnym poziomie, jęczmień oraz pszenżyto. Ograniczana w ostatnich latach natomiast staje się

uprawa okopowych oraz pszenżyta. W ich miejsce zostaje wysiewany rzepak, którego areał od 2018 roku stopniowo wzrasta.

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów						
	2010 ^a	2016	2017	2018	2019	2020 ^a	2021
	[%]						
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
zboża ogółem	71,1	72,4	73,4	71,4	74,8	71,8	69,5
zboża podstawowe z mieszankami	61,5	60,7	63,0	60,7	64,7	58,5	56,5
zboża podstawowe	56,7	57,8	59,1	55,7	60,0	56,3	54,2
Pszenica	32,6	35,2	33,0	31,6	32,4	32,6	31,5
Żyto	2,8	2,4	2,1	2,0	3,4	2,6	1,9
Jęczmień	13,7	12,0	14,9	13,7	16,4	12,6	12,8
Owies	1,8	1,2	1,2	1,4	1,2	1,4	1,6
Pszenżyto	5,7	7,0	7,8	7,1	6,5	7,1	6,5
mieszanki zbożowe	4,8	2,9	4,0	5,0	4,7	2,3	2,3
Ziemniaki	1,9	2,0	1,3	1,6	1,4	1,3	1,2
buraki cukrowe	3,2	3,2	3,6	3,8	3,4	3,3	3,2
rzepak i rzepik	19,3	16,3	15,6	17,4	14,7	16,6	16,1
kukurydza na ziarno	9,3	11,6	10,3	10,4	10,1	13,1	12,8
kukurydza na zielonkę	2,3	2,7	2,7	2,8	2,8	2,9	2,9
rośliny strączkowe	0,4	1,2	1,1	0,9	1,0	1,3	1,1
rośliny oleiste	19,6	16,6	16,1	17,7	15,0	17,0	16,5

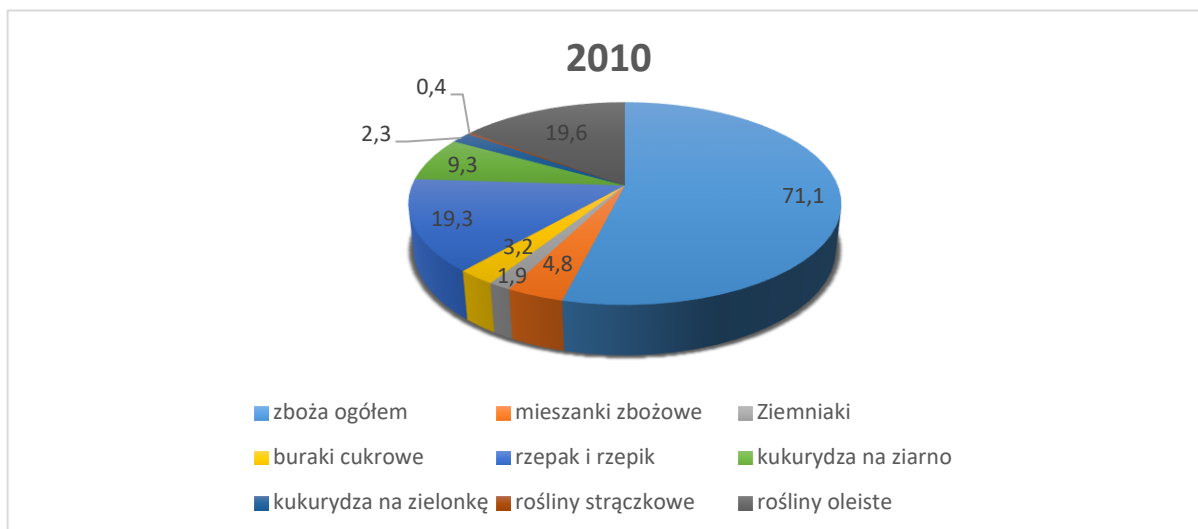
a - Dane Powszechnego Spisu Rolnego.

Tabela 89 - Udział poszczególnych zasiewów w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2010 r. oraz w latach 2016-2021 Źródło: dane GUS

W 2010 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 453,2 tys. ha.

Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

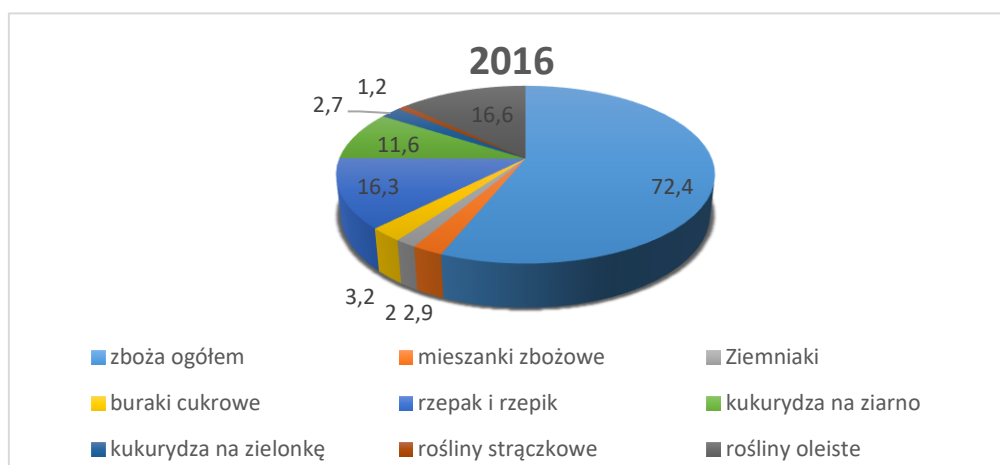
- zboża ogółem 322,2 tys. ha, tj. 72,7% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 32,6%, jęczmień 13,7%, pszenżyto 5,7% oraz żyto 2,8%,
- rzepak i rzepik 87,6 tys. ha, tj. 19,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 42,2 tys. ha, tj. 9,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 8,6 tys. ha, tj. 1,9% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 14,5 tys. ha, tj. 3,2% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 1,6 tys. ha, tj. 0,4% ogólnej powierzchni zasiewów.
- rośliny oleiste- 89,0 tys. ha, tj. 19,6% ogólnej powierzchni zasiewów.

Wykres 72 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2010 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powszechnego Spisu Rolnego.

W 2016 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 463,5 tys. ha. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

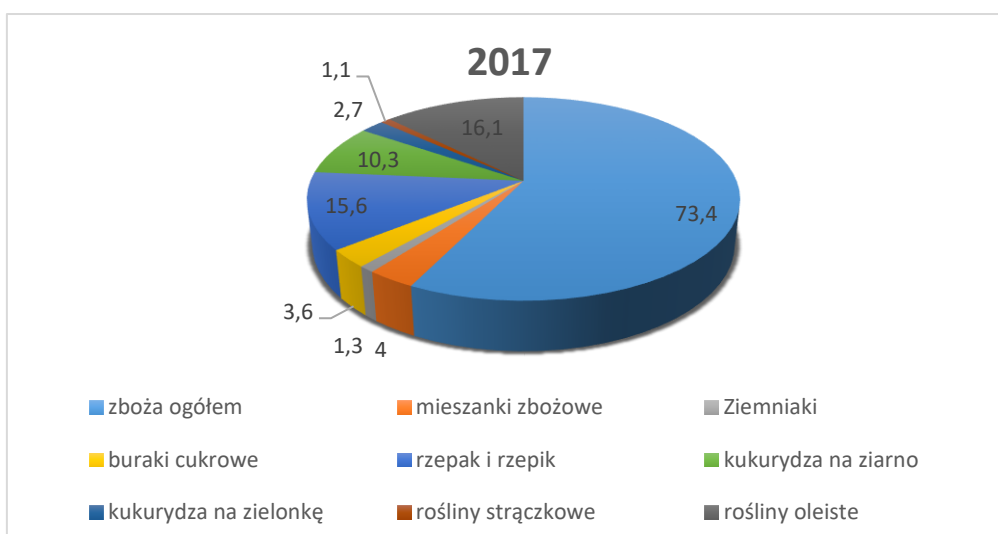
- zboża ogółem 311,5 tys. ha, tj. 72,4% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 35,2%, jęczmień 12,0%, pszenżyto 7,0% oraz żyto 2,4%,
- rzepak i rzepik 75,6 tys. ha, tj. 16,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 53,9 tys. ha, tj. 11,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 9,2 tys. ha, tj. 2,0% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 14,6 tys. ha, tj. 3,2% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 5,8 tys. ha, tj. 1,2% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste – 77,1 tys. ha, tj. 16,6% ogólnej powierzchni zasiewów,

Wykres 73 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2016 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2017 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 457,8 tys. ha, Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

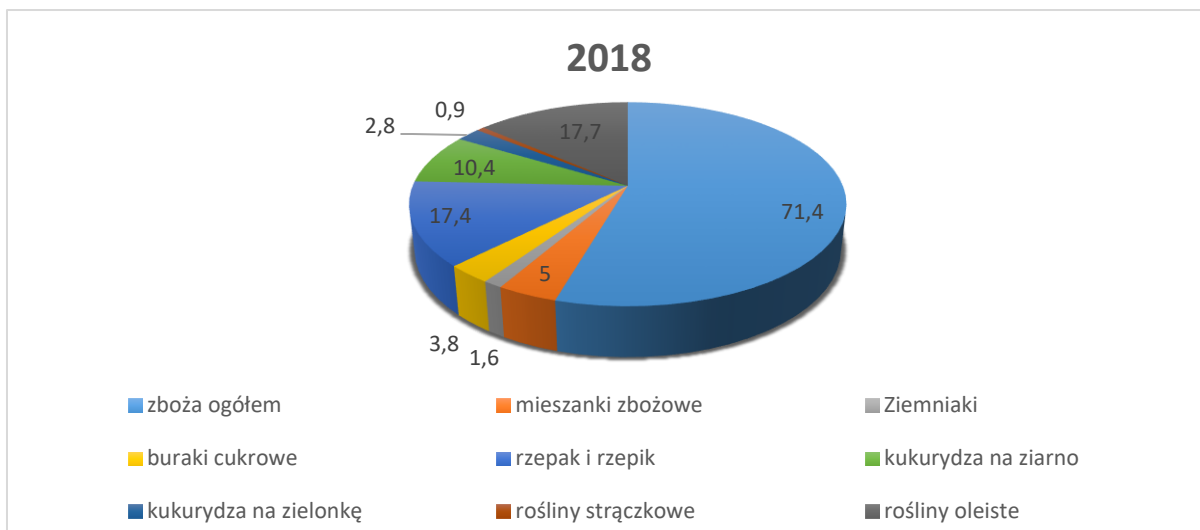
- zboża ogółem 336,1 tys. ha, tj. 73,4% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 33,0%, jęczmień 14,9%, pszenżyto 7,8% oraz żyto 2,1%,
- rzepak i rzepik 71,2 tys. ha, tj. 15,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 47,0 tys. ha, tj. 10,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 5,8 tys. ha, tj. 1,3% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 16,3 tys. ha, tj. 3,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 5,0 tys. ha, tj. 1,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste -73,6 tys. ha, tj. 16,1% ogólnej powierzchni zasiewów

Wykres 74 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2017 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2018 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 445,2 tys. ha, Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 318,0 tys. ha, tj. 73,4% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 31,5%, jęczmień 13,7%, pszenżyto 7,1% oraz żyto 1,9%,
- rzepak i rzepik 77,5 tys. ha, tj. 15,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 46,2,7 tys. ha, tj. 10,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 7,1 tys. ha, tj. 1,3% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 17,0 tys. ha, tj. 3,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe 3,8 tys. ha, tj. 1,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste – 78,8 tys. ha, tj. 16,1% ogólnej powierzchni zasiewów,

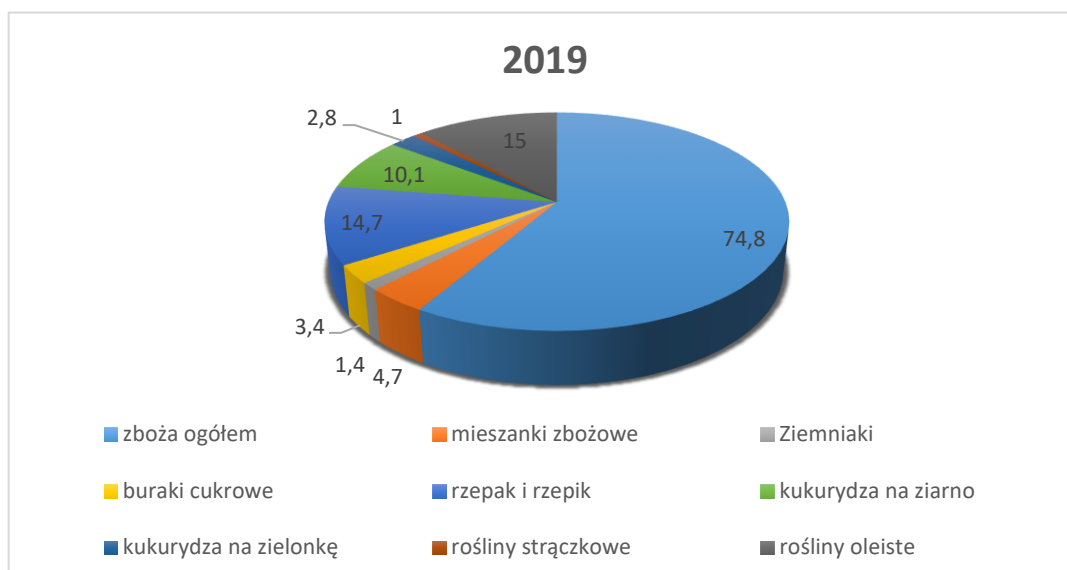

Wykres 75 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2018 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2019 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 472,3 tys. ha.

Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 353,3 tys. ha, tj. 74,8% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 32,4%, jęczmień 16,4%, pszenżyto 6,6% oraz żyto 3,4%,
- rzepak i rzepik 69,2 tys. ha, tj. 14,7% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 47,5 tys. ha, tj. 10,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 6,4 tys. ha, tj. 1,4% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 15,9 tys. ha, tj. 3,4% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 4,9 tys. ha, tj. 1,0% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste – 70,7 tys. ha, tj. 15,0% ogólnej powierzchni zasiewów.

Wykres 76 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2019 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 468,1 tys. ha. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

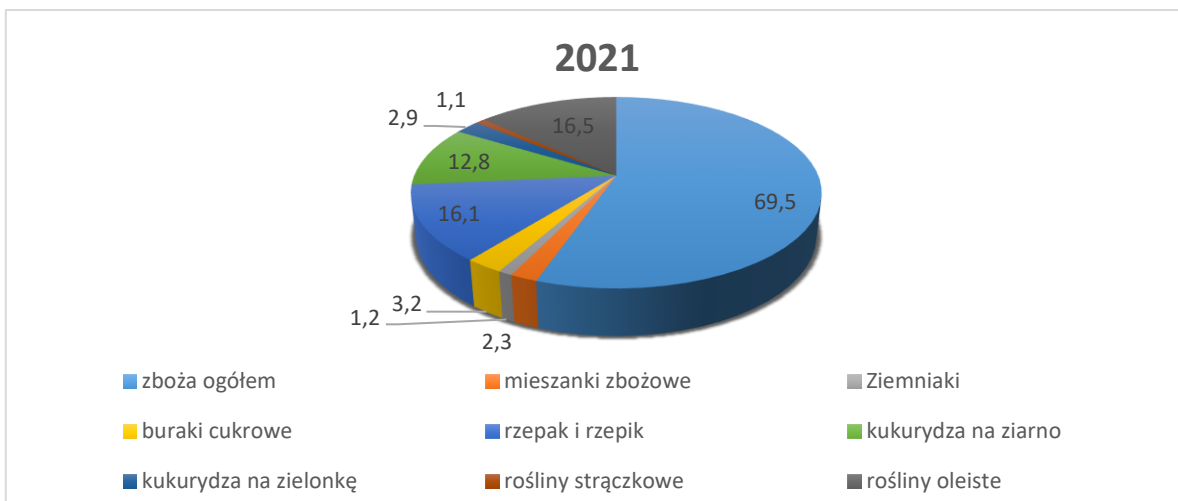
- zboża ogółem 336,1 tys. ha, tj. 71,8% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 32,6%, jęczmień 12,6%, pszenżyto 7,1% oraz żyto 2,6%,
- rzepak i rzepik 77,5 tys. ha, tj. 16,6% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 61,4tys. ha, tj. 13,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 5,9 tys. ha, tj. 1,3% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 15,2 tys. ha, tj. 3,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 6,1 tys. ha, tj. 1,3% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste – 79,6 tys. ha, tj. 17,0% ogólnej powierzchni zasiewów.

Wykres 77 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2020 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powszechnego Spisu Rolnego.

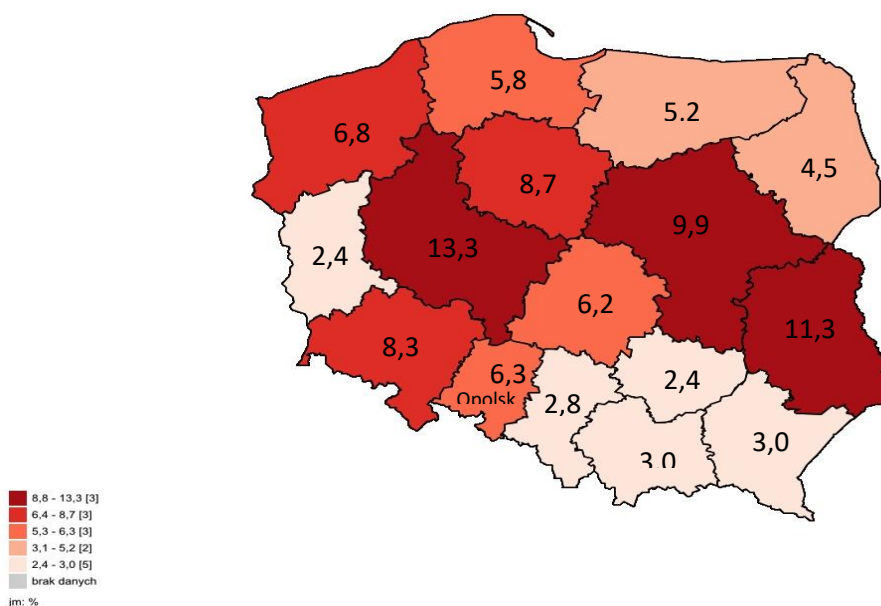
W 2021 roku powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wynosiła 468,1 tys. ha. Struktura zasiewów przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem 325,5 tys. ha, tj. 69,5% ogólnej powierzchni zasiewów, w tym pszenica 31,5%, jęczmień 12,8%, pszenżyto 6,5% oraz żyto 1,8%,
- rzepak i rzepik 75,3 tys. ha, tj. 16,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- kukurydza na ziarno 60,1 tys. ha, tj. 12,8% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny okopowe: ziemniaki – 5,7 tys. ha, tj. 1,2% ogólnej powierzchni zasiewów, buraki cukrowe – 14,9 tys. ha, tj. 3,2% ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe – 5,0 tys. ha, tj. 1,1% ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny oleiste – 77,2 tys. ha, tj. 16,5% ogólnej powierzchni zasiewów.

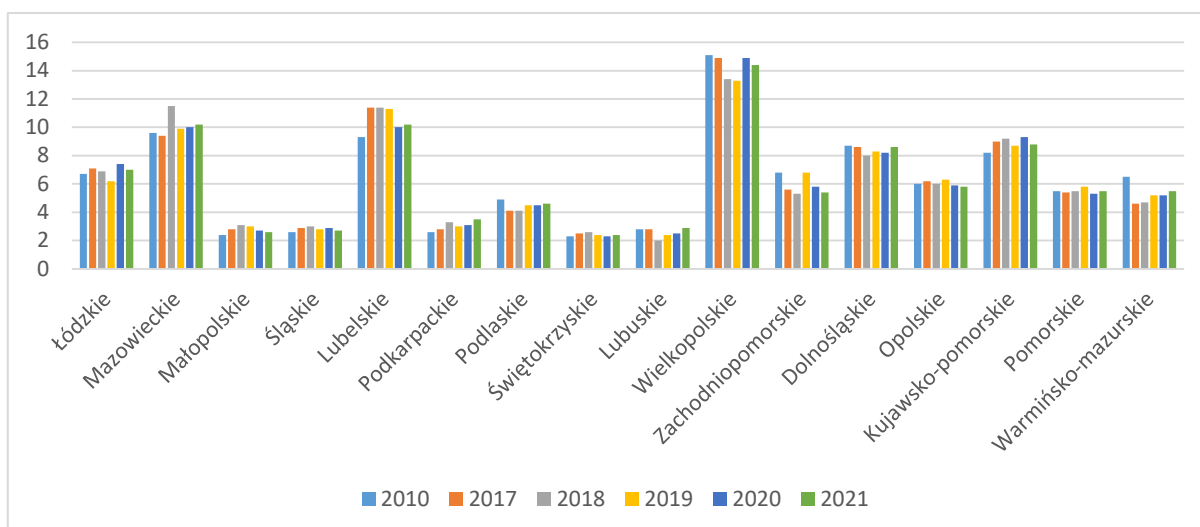
Wykres 78 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2021 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zbiory i plony zbóż

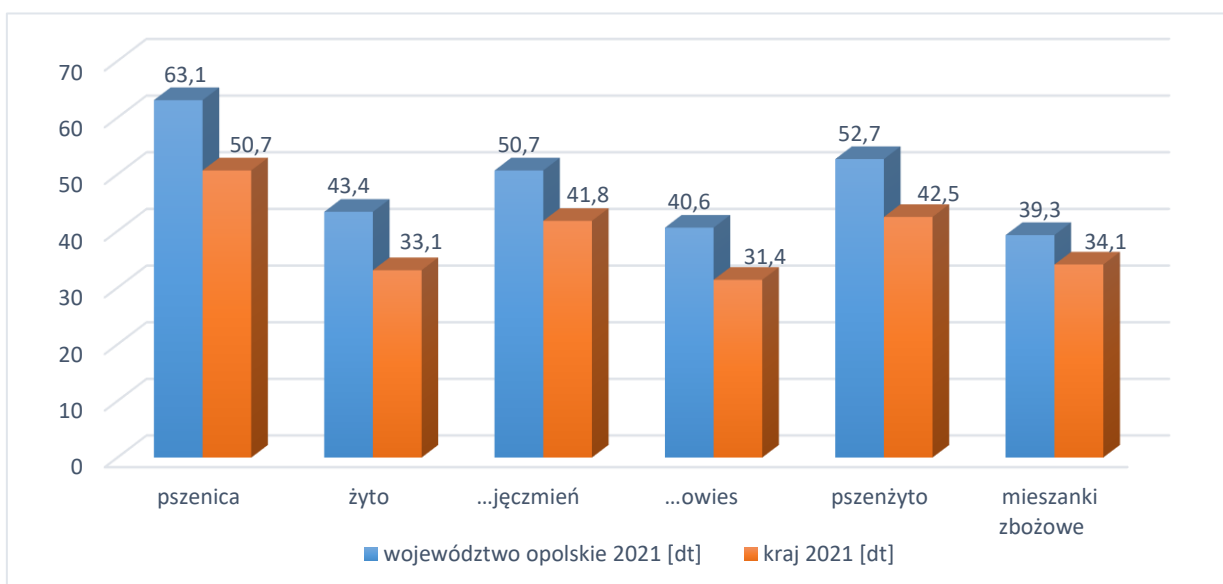

Mapa 95 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS

Województwo opolskie w krajowych zbiorach zbóż w latach 2017- 2019 plasują się na 7 miejscu w stosunku do reszty województw. Do województwa z największymi zbiorami (Wielkopolska) województwo opolskie traci kolejno 8,7%, 7,4% i 7,0%. W 2020 i 2021 znajdowało się na miejscu 6 ze stratą odpowiednio 9,0% i 8,6% również do województwa wielkopolskiego. Na przełomie roku 2010 oraz lat 2017 – 2021 procentowy udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż utrzymuje się na podobnym poziomie (wykres 79).

Wykres 79 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2010 roku oraz w latach 2017 – 2021 (dane w %)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 80 - Struktura zbiorów i plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2021 roku (dt/ha)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średnie plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie opolskim w 2017 roku wynosiły 55,6 dt/ha i były o 7,4% wyższe niż w 2018 r. Natomiast w stosunku do roku 2020 były o 2,1% niższe, a o 6,9% wyższe w porównaniu z rokiem 2010. Wyżej niż w 2018 r. plonowały w pozostałych latach wszystkie gatunki zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Na przełomie lat 2017 – 2029 plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi plonowały wykazując tendencje spadkowe i wzrostowe. W 2020 i 2021 plonowały na podobnym poziomie, natomiast w roku 2018 plony były najwyższe.

Plon gryki najwyższy był w 2021 roku a w odniesieniu do lat wcześniejszych. W 2019 roku plony gryki zmniejszyły się aż o 39,9 % w stosunku do roku 2021 a w 2020 nieznacznie do roku kolejnego.

Najniższe plony kukurydzy na ziarno odnotowano w 2019 roku. Plony kukurydzy na ziarno w roku kolejnym wzrosły o 33,9% i wynosiły 84,8dt/ha (w kraju 72,1 dt/ha).

Wyszczególnienie	2010		2017		2018		2019		2020		2021	
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj
	dt/ha											
OGÓŁEM	51,1	35,8	58,5	42,0	50,9	34,3	51,7	36,7	62,2	47,8	61,6	46,5
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	48,7	35,1	55,6	40,0	48,2	32,3	50,0	35,2	57,2	44,8	56,8	42,6
pszenica	55,0	44,3	62,9	48,8	55,7	40,6	60,2	43,9	62,3	53,3	63,1	50,7
żyto	37,8	26,9	41,0	30,6	35,1	24,2	36,9	27,2	45,1	35,1	43,4	33,1
jęczmień	44,1	35,0	51,3	39,8	44,3	31,2	44,0	34,6	54,3	44,4	50,7	41,8
owies	33,1	26,4	38,5	29,8	32,0	23,5	30,1	24,9	42,3	33,1	40,6	31,4
pszenżyto	44,8	34,5	48,1	39,3	40,2	31,7	40,1	34,9	51,6	44,6	52,7	42,5
mieszanki zbożowe	36,0	30,5	39,1	32,3	31,7	25,2	28,7	26,5	41,8	35,2	39,3	34,1
Gryka	13,7	11,0	21,1	14,5	14,8	12,0	12,8	12,1	20,8	14,1	21,3	15,1
Proso	14,5	16,0	22,9	18,2	19,7	16,0	14,1	15,9	18,2	18,1	17,1	18,8
Kukurydza na ziarno	67,3	59,8	76,6	71,5	68,0	59,9	63,3	56,2	84,8	72,1	83,2	74,7

Tabela 90 - Plony zbóż w roku 2010 roku oraz w latach 2017 - 2021 Źródło: dane GUS

Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wynosiły w 2021 roku 1503,7 tys. t i były wyższe o 202,7 tys. t, tj. o 15,6% od notowanych w 2018 roku. Na przełomie roku 2010 oraz lat 2017 – 2021 roku najwyższe zbiory zapisano w 2020, a najniższe 2018 roku.

W województwie opolskim od 2018 roku spadek produkcji ziarna zbóż w porównaniu z kolejnymi latami odnotowano w przypadku pszenżyta o 25,8%, owsa o 10,9%, żyta o 20,8 w porównaniu do 2017 roku.

Na przełomie roku 2010 oraz lat 2017 – 2021 zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, gryki i prosa są zróżnicowane co obrazuje tab. poniżej.

Wyszczególnienie	zbiory [dt]					
	2010	2017	2018	2019	2020	2021
OGÓŁEM	16447652	19649143	16195236	18273012	20902096	20058142
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	13578382	16043796	13010180	15262124	15680726	15037868
pszenica	8139943	9498131	7828830	9211759	9493670	9308533
żyto	480366	389683	308330	592175	556728	380227
jęczmień	2744226	3505307	2702886	3404598	3199625	3031663
owies	265858	219333	195243	174918	271060	302389
pszenżyto	1156904	1717951	1273273	1237832	1715310	1592650
mieszanki zbożowe	791085	713391	701618	640842	444333	422406
Gryka	6563	5003	5334	1857	6835	11779
Proso	1523	6874	5554	3117	5125	3591
Kukurydza na ziarno	2837820	3593470	3142668	3005900	5208474	5004064

Tabela 91 - Zbiory zbóż w województwie opolskim w 2010 roku oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS

Jednostka terytorialna	2010	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Łódzkie	6,7	7,1	6,9	6,2	7,4	7,0
Mazowieckie	9,6	9,4	11,5	9,9	10,0	10,2
Małopolskie	2,4	2,8	3,1	3,0	2,7	2,6
Śląskie	2,6	2,9	3,0	2,8	2,9	2,7
Lubelskie	9,3	11,4	11,4	11,3	10,0	10,2
Podkarpackie	2,6	2,8	3,3	3,0	3,1	3,5
Podlaskie	4,9	4,1	4,1	4,5	4,5	4,6
Świętokrzyskie	2,3	2,5	2,6	2,4	2,3	2,4
Lubuskie	2,8	2,8	2,0	2,4	2,5	2,9
Wielkopolskie	15,1	14,9	13,4	13,3	14,9	14,4
Zachodniopomorskie	6,8	5,6	5,3	6,8	5,8	5,4
Dolnośląskie	8,7	8,6	8,0	8,3	8,2	8,6
Opolskie	6,0	6,2	6,0	6,3	5,9	5,8
Kujawsko-pomorskie	8,2	9,0	9,2	8,7	9,3	8,8
Pomorskie	5,5	5,4	5,5	5,8	5,3	5,5
Warmińsko-mazurskie	6,5	4,6	4,7	5,2	5,2	5,5

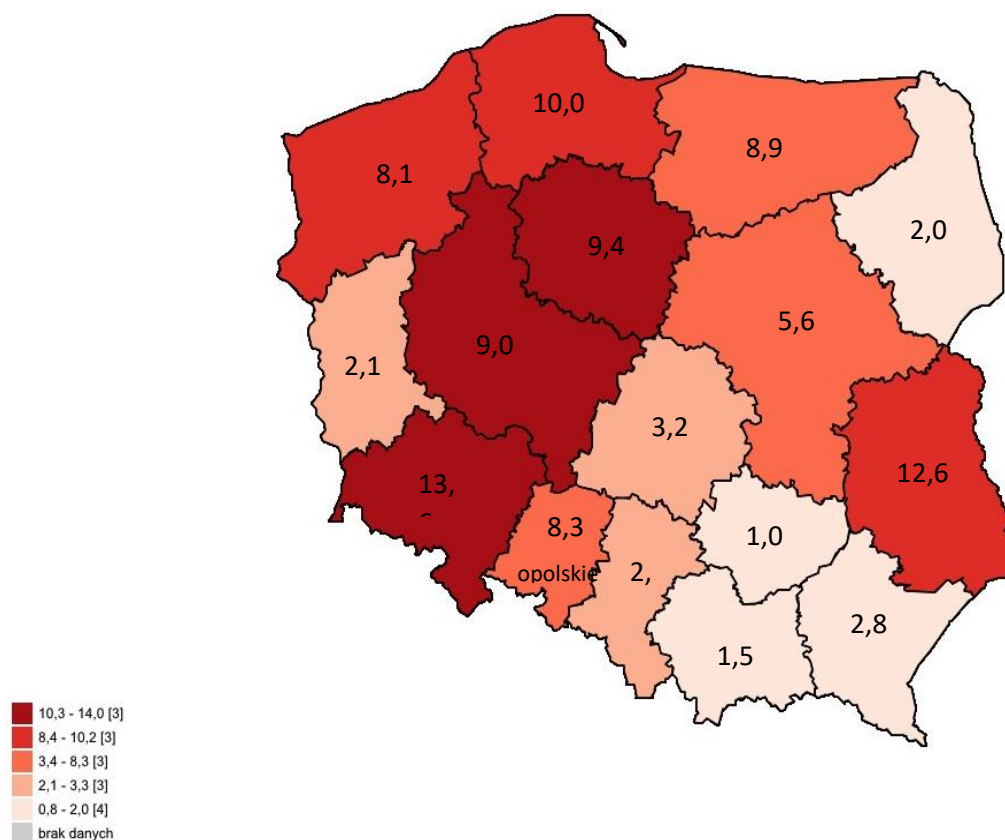
Tabela 92 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS

Zbiory i plony rzepaku i rzepiku

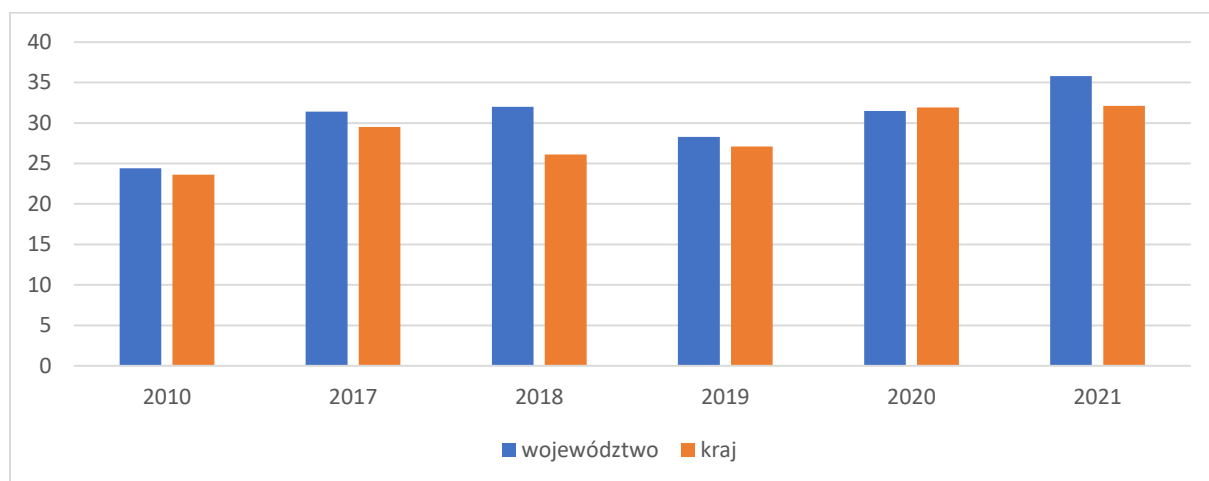
Jesień w 2017 r. charakteryzowała się dużym uwilgotnieniem gleby, co korzystnie wpłynęło na stan trwałych użytków zielonych i upraw poplonowych. Warunki wilgotnościowe gleby sprzyjały kiełkowaniu ziarna i wschodom roślin. Średnia dobową temperatura we wrześniu wynosiła 13,7°C. Rzepak ozimy został zasiany w optymalnym terminie, ale późniejsze deszcze i chłody spowolniły wegetację. Wykopki ziemniaków i buraków ze względu na warunki agrometeorologiczne były utrudnione i opóźnione.

Dojrzewanie rzepaku i rzepiku na przeważającym obszarze kraju w roku 2020 przebiegało w sprzyjających warunkach pogodowych. Żniwa rzepaku i rzepiku rozpoczęto w drugiej dekadzie lipca (nieco później niż przed rokiem), powszechnie prowadzono w trzeciej dekadzie miesiąca, a zakończono w pierwszej połowie sierpnia. Nasiona rzepaku z tegorocznych zbiorów charakteryzują się niską wilgotnością i wysokim stopniem zaolejenia. Ocenia się, że powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w bieżącym roku zwiększyła się w porównaniu z ubiegłoroczną o około 6% i wyniosła ponad 0,9 mln ha. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na ok. 2,9 mln t, tj. o około 23% więcej od ubiegłorocznych.

Pod względem zbiorów rzepaku i rzepiku w roku 2019 (map. 96) województwo opolskie zajmowało 7 miejsce w kraju.

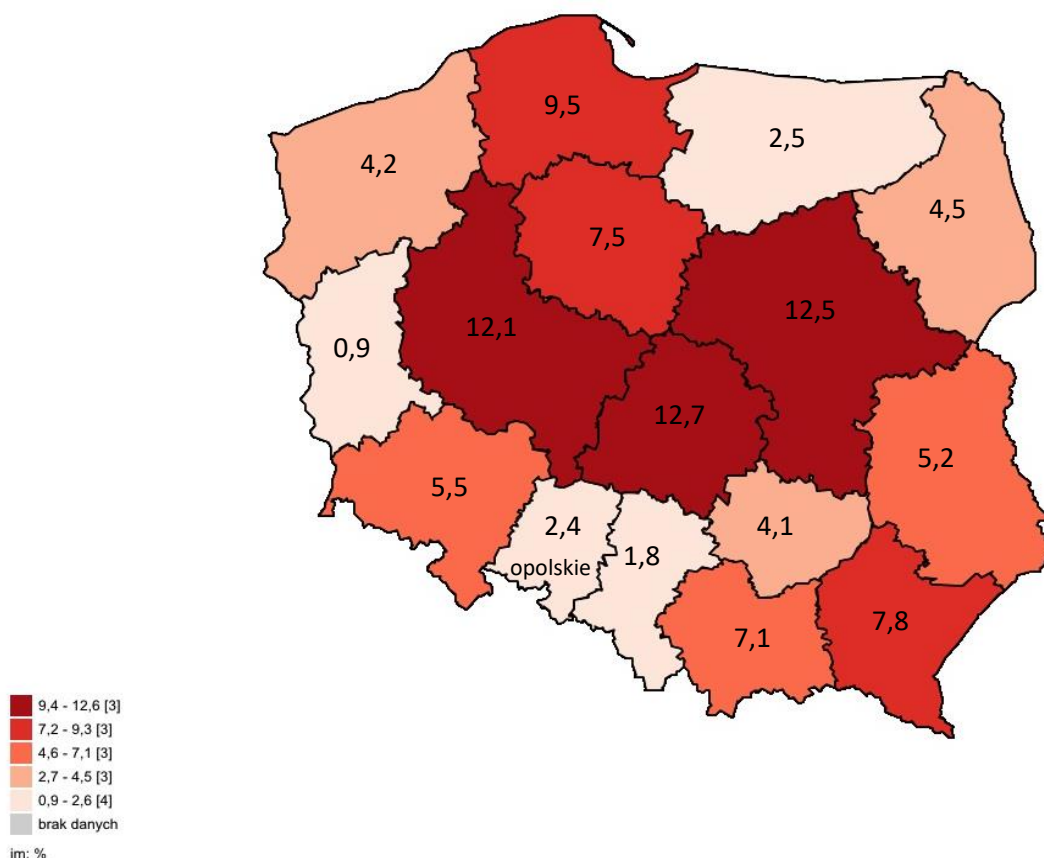
Plony rzepaku i rzepiku ukształtowały się na poziomie ponad 35 dt/ha w roku 2021, a w latach 2017, 2018, 2020 – ponad 30 dt na ha, przy czym w roku 2017 i 2018 przewyższały zdecydowanie plony krajowe. Najmniejsze plony były w roku 2019, ale również nieznacznie przewyższały krajowe. Na przełomie lat 2017–2021 najwyższe plony w województwie opolskim wystąpiły w 2021 roku, a porównując wszystkie badane lata w odniesieniu do 2010r. osiągnęły najwyższe plony zarówno w województwie jak i kraju (wykres 81).

Wykres 81 - Plony rzepaku i rzepiku w 2010 roku oraz w latach 2017-2021 (dt/ha). Źródło: dane GUS

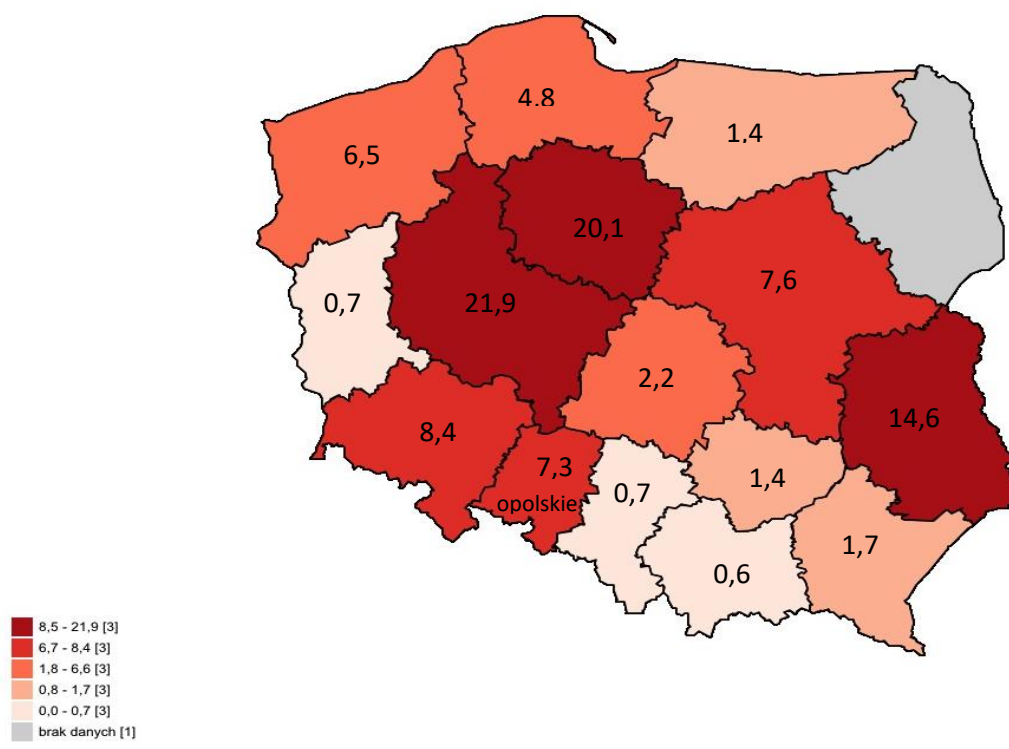
Powierzchnia uprawy ziemniaków w 2018 r. wyniosła 7,1 tys. ha i była większa o 1,4 tys. ha (o 23,8%) niż w roku poprzednim i o 0,2 tys. ha (o 3,1%) w stosunku do poprzednich lat. (w kraju odpowiednio mniejsza: o 9,4% i o 0,5%). W porównaniu z 2017 r. areał uprawy ziemniaków zwiększył się w 8 województwach, w tym najwyższy wzrost wystąpił w województwie zachodniopomorskim (o 48,2%). Spadek odnotowano w pozostałych województwach, a największy wystąpił w województwie podlaskim (o 60,5%).

Plony ziemniaków w 2018r. ukształtowały się na poziomie 332 dt/ha (w kraju – 251 dt/ha) i były o 7,5% niższe (w kraju – o 9,9%) niż przed rokiem. Pod względem wysokości plonów ziemniaków województwo opolskie uplasowało się na 1 miejscu w kraju. Już w roku 2019 udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach, procentowo zajął 14 miejsce w kraju.

Mapa 97 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach ziemniaków w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS

Plony buraków cukrowych ukształtowały się na poziomie 650 dt/ha, tj. o 6,6% niższym niż w 2017 r., a o 28,5% wyższym od uzyskanych w 2015 r. W kraju plony buraków cukrowych były również niższe niż przed rokiem (o 11,8%), a wyższe o 15,2% w stosunku do 2015 r. i wynosiły 599 dt/ha. Pod względem wysokości plonów buraków cukrowych województwo opolskie uplasowało się na 5 miejscu w kraju. W roku 2019 było to miejsce 6, czyli nieznaczny spadek do 7,3%.

Mapa 98 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach buraków cukrowych w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS

Plony ziemniaków w 2017 roku ukształtowały się na poziomie 358 dt/ha (w kraju 279,0 dt/ha) i były wyższe w odniesieniu do badanego roku 2010. Plony buraków cukrowych wyniosły w 2017 roku 696 dt/ha (w kraju 679 dt/ha) i były wyższe w porównaniu z rokiem 2010. Na przełomie lat 2017 – 2021 najlepsze plony ziemniaków odnotowano w 2021 roku przy osiągnięciu 368 dt na ha., najlepsze plony buraków cukrowych wystąpiły w 2021 roku i wynosiły odpowiednio 610 dt/ha (tabela 93).

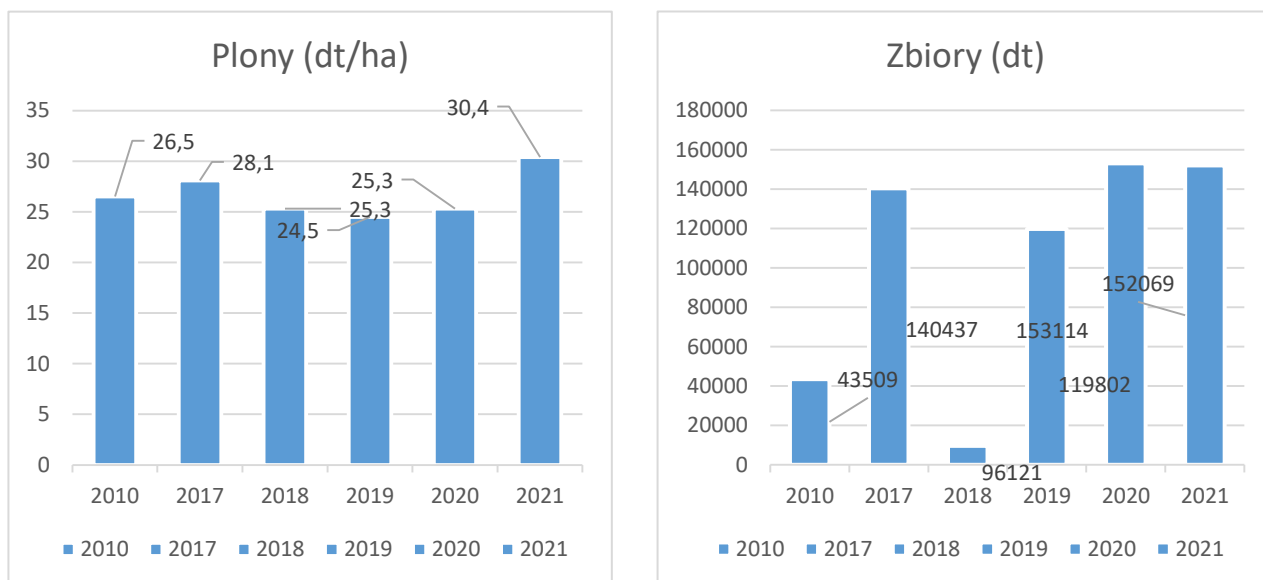
Wyszczególnienie	2010		2017		2018		2019		2020		2021	
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj
	dt/ha											
Ziemniaki	259	219	358	279	332	251	247	214	350	348	368	300
Buraki cukrowe	499	484	696	679	650	599	636	575	672	608	716	610

Tabela 93 - Plony ziemniaków i buraków cukrowych w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.

Zbiory i plony roślin strączkowych

Zbiory roślin strączkowych w 2017 roku wyniosły 140437 dt i były niższe niż w latach 2020-2021, gdzie w odniesieniu do badanego roku 2010 osiągnęły najwyższy zbiór.

Najslabiej i najwyższe tendencje spadkowe były w 2018 roku. Plony roślin strączkowych w województwie opolskim w 2010 roku ukształtowały się na poziomie 26,5 dt/ha a już 2021 były na poziomie 30,4 dt/ha. Na przełomie lat 2017-2020 najwyższe plony odnotowano w 2017 roku (wykres 82).

Wykres 82 - Zbiory i plony roślin strączkowych w 2010 r. oraz w latach 2017-2021

Zbiory i plony łąk trwałych, pastwisk trwałych i kukurydzy na zielonkę

Plony z łąk trwałych w 2021 roku wyniosły 70,2 dt na ha i osiągnęły najwyższy plon do wszystkich poprzednich lat ujętych w statystykach. Wzrost z 168 dt/ha do 200dt/ha utrzymał się także w przypadku pastwisk trwałych w roku 2021. W przypadku kukurydzy na zielonkę obserwujemy nieznaczną, ale jednak utrzymującą się tendencję wzrostową. Najniższe plony z łąk trwałych były w roku 2018, w przypadku pastwisk trwałych również w 2019r., a kukurydzy na zielonkę w 2019r (tabela 94).

Wyszczególnienie	Plon dt/ha					
	2010	2017	2018	2019	2020	2021
łąki trwałe	.	54,7	42,3	42,9	51,2	70,2
pastwiska trwałe	168	188	157	160	177	200
kukurydza na zielonkę	426	446	445	349	482	464

Tabela 94 - Zbiory i plony województwa opolskiego w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.

Zbiory z łąk trwałych w roku 2021 były najwyższe i osiągnęły 3185731 dt na ha, natomiast zbiory z pastwisk trwałych w roku 2021 były nieznacznie niższe (914000) dt/ha porównując do badanego (917365 dt/ha), jednak zdecydowanie przewyższały zbiory w latach 2017-2020.

Zbiory kukurydzy na zielonkę najwyższe okazały się również w 2021 roku (6323856 dt/ha) w odniesieniu zarówno do roku badanego, jak i lat 2017-2020.

Wyszczególnienie	Zbiór dt					
	2010	2017	2018	2019	2020	2021
łąki trwałe	.	2036005	1444556	1613770	1993492	3185731
pastwiska trwałe	917365	629597	517978	492841	752458	914000
kukurydza na zielonkę	4450431	5420922	5599906	4547848	6490913	6323856

Tabela 95 - Zbiór dt Źródło: dane GUS.

Produkcja warzywnicza

Całkowita powierzchnia uprawy warzyw gruntowych (łącznie z powierzchnią w ogrodach przydomowych) kolejno w latach- zaczynając od 2017r. wynosiła 2835 tys.ha, 2018- 2492 tys.ha, 2019- 2673 tys.ha, 2020- 2128 tys.ha, 2021- 2129 tys.ha, co wyraźnie obrazuje tendencje spadkowe w kolejnych latach, a w porównaniu roku 2017 do 2021 daje nam spadek o 706 ha, co obrazuje (tab.96).

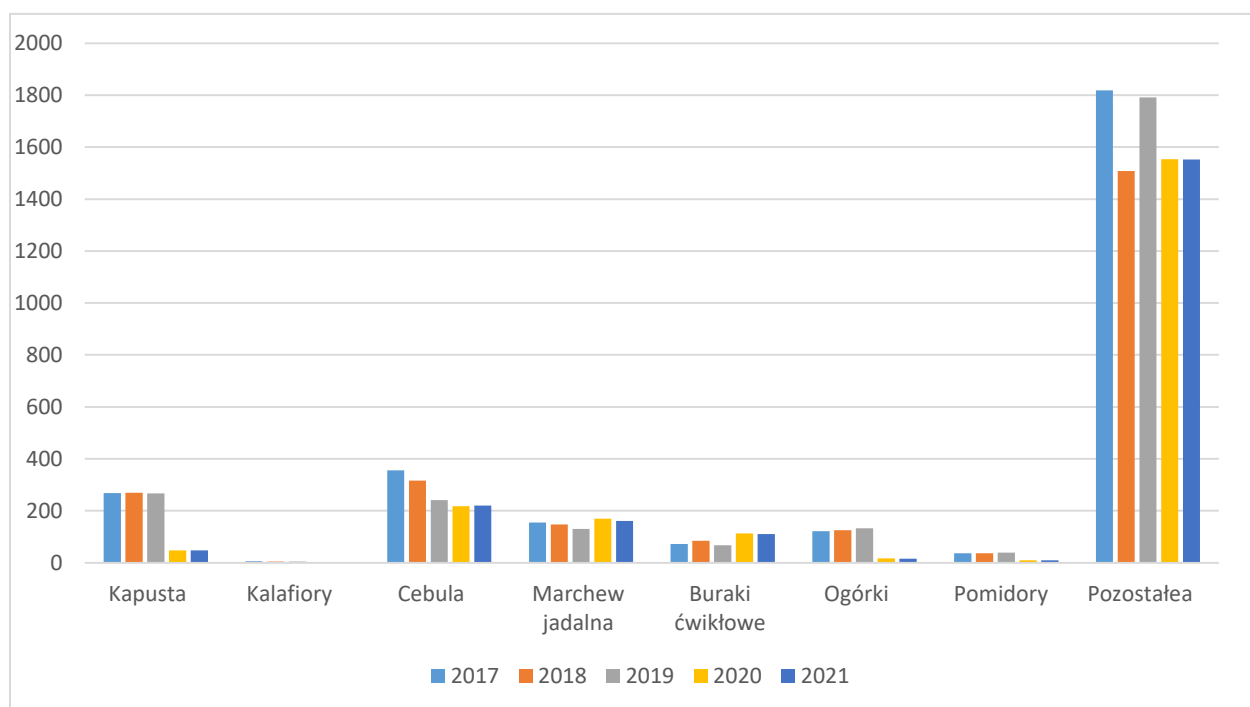
Wyszczególnienie	Powierzchnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Kapusta	268	269	267	47	48
Kalafiory	6	5	5	1	1
Cebula	356	316	241	218	220
Marchew jadalna	155	148	130	169	161
Buraki ćwikłowe	72	84	67	113	110
Ogórki	122	125	133	17	16
Pomidory	37	37	39	9	9
Pozostałe ^a	1819	1508	1791	1554	1552

a pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne

Tabela 96 - Powierzchnia, plony i zbiory warzyw gruntowych^a w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.

Powierzchnie upraw warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych oraz przynależących do nich ogrodach przydomowych, z przedstawionych w tab. 1 danych można wysunąć wnioski, iż największe powierzchnie upraw zajmują: kapusta, cebula, marchew jadalna, oraz ogórki w latach 2017-2019, przy czym wyraźne tendencje spadkowe w latach 2020-2021 widać

w powierzchni upraw kapusty (o 221 ha), ogórków (średnio o 214 ha). Tendencje spadkowe widać również w uprawie pomidorów (z 37-39 ha w latach 2017-2019) w porównaniu do lat 2020-2021 (do 9 ha) ogórków ze średnio 127 ha w latach 2017-2019 na średnio 16,5 ha w latach 2020-2021 oraz kalafiorów z około 5 ha na 1 ha w ostatnich dwóch latach. Biorąc pod uwagę analizę pozostałych warzyw, ich powierzchnie utrzymywały się na podobnym poziomie przez wszystkie lata, ze wzrostem w 2017 oraz 2019 roku o średnio o 250 ha porównując do lat 2018-20-21. Z podobną sytuacją mamy do czynienia w powierzchni buraków ćwikłowych oraz marchwi jadalnej, tu tendencje wzrostowe szacują się na poziomie 38 ha w przypadku buraków i około 21 ha marchwi jadalnej.

Wykres 83 - Powierzchnia upraw warzyw gruntowych w województwie opolskim za lata 2017- 2021 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powierzchnie upraw warzyw gruntowych województwa opolskiego w latach 2017-2021 na tle kraju (tab. 2) nie wypadają najgorzej. Dominują uprawy kapusty (widoczny spadek w przedziale 7-9%) wypada w roku 2020 oraz 2021, cebuli, która na tle kraju (około 14%) zachowuje przybliżoną powierzchnię w odsetkach na poziomie 10% w ostatnich dwóch latach, natomiast w latach 2017-2019 wahała się od 9%-12%. Ogółem największy areal zajmują uprawy pozostałe tj. pietruszka, pory, selery itp., co przedstawiono w tabeli 2. Najślabiej wypadają pomidory, buraki ćwikłowe, ogórki oraz kalafiory, choć w kraju widać podobne tendencje tych powierzchni, którym to warzywom poświęcone są znacznie mniejsze przedziały powierzchni.

Wyszczególnienie	Powierzchnia										
	2017		2018		2019		2020		2021		
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapusta	9,4	11,6	10,8	11,8	10,0	11,9	2,2	8,2	2,3	8,9	
Kalafiory	0,2	5,1	0,2	5,3	0,2	5,3	0,0	3,1	0,0	3,5	
Cebula	12,6	14,7	12,7	14,1	9,0	14,1	10,3	13,7	10,4	14,2	
Marchew jadalna	5,5	12,5	5,9	12,7	4,9	12,6	8,0	10,5	7,6	10,7	
Buraki ćwikłowe	2,5	5,7	3,4	5,8	2,5	5,9	5,3	4,5	5,2	4,5	
Ogórki	4,3	7,8	5,0	8,3	5,0	8,6	0,8	3,3	0,8	3,5	
Pomidory	1,3	5,2	1,5	5,5	1,5	5,7	0,4	3,8	0,4	3,6	
Pozostałe ^a	64,1	37,5	60,5	36,5	67,0	36,0	73,0	53,0	73,3	51,1	

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Tabela 97 - Struktura powierzchni uprawy warzyw gruntowych województwa opolskiego na tle kraju w odsetkach Źródło: dane GUS.

Plony warzyw (nie licząc: pozostałe) w województwie opolskim liczone w dt/ha na przełomie lat 2017-2021 kształtowały się na podobnym poziomie (tabela 3). Wyjątek stanowi kapusta, która z 468 dt plonowała o ponad 11 dt mniej niż w ostatnim roku. Można stwierdzić, że pomimo tendencji spadkowej w powierzchni upraw plonowanie wykazywało zwiększony potencjał. Jest to spowodowane warunkami klimatycznymi, sprzyjającej pogodzie i wprowadzaniu na rynek nowych odmian. Wysoki wzrost plonowanie widoczny jest przy ogórkach, biorąc pod uwagę ostatnie dwa lata w porównaniu z latami 2017-2019.

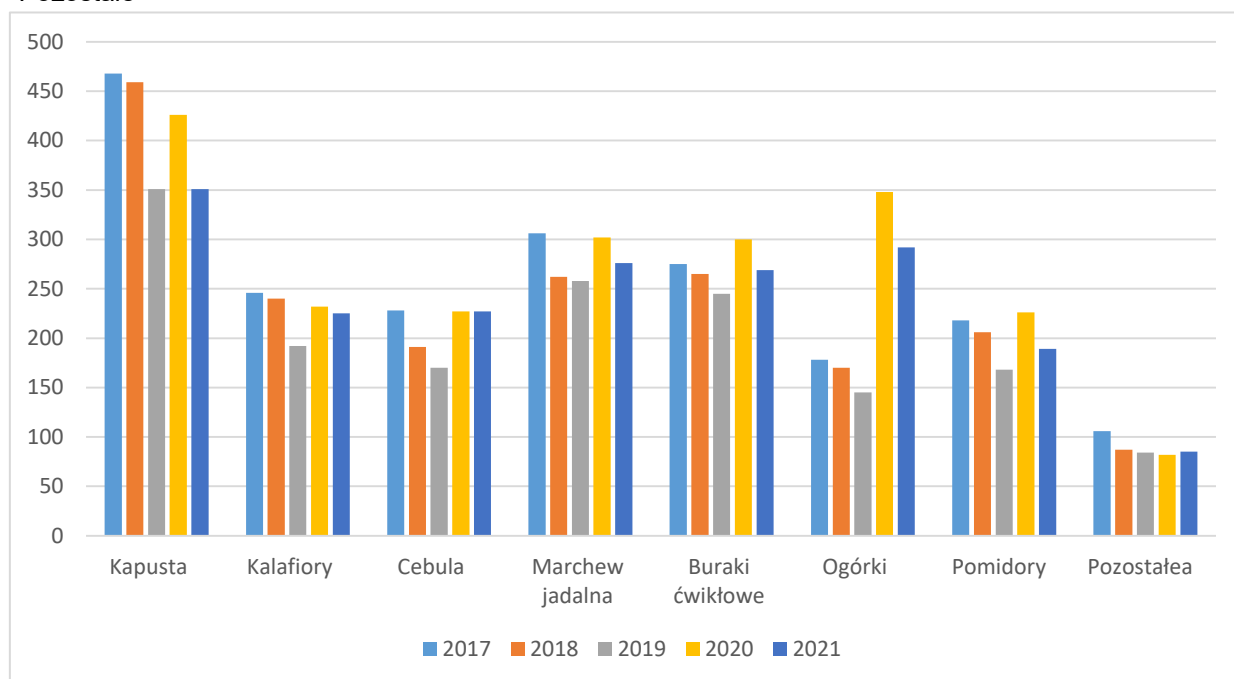
Wyszczególnienie	Plony z 1 ha				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Kapusta	468	459	351	426	351
Kalafiory	246	240	192	232	225
Cebula	228	191	170	227	227
Marchew jadalna	306	262	258	302	276
Buraki ćwikłowe	275	265	245	300	269
Ogórki	178	170	145	348	292
Pomidory	218	206	168	226	189
Pozostałe ^a	106	87	84	82	85

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Tabela 98 - Plony wybranych warzyw w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS

Najmniejsze plonowanie wykazywały warzywa zaliczone do grupy pozostała^a (pory, selery, pietruszka i inne), jednak ich plonowanie jest wynikiem zmniejszonych powierzchni upraw.

Pozostała^a

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Wykres 84 - Plony warzyw gruntowych w województwie opolskim za lata 2017 – 2021 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

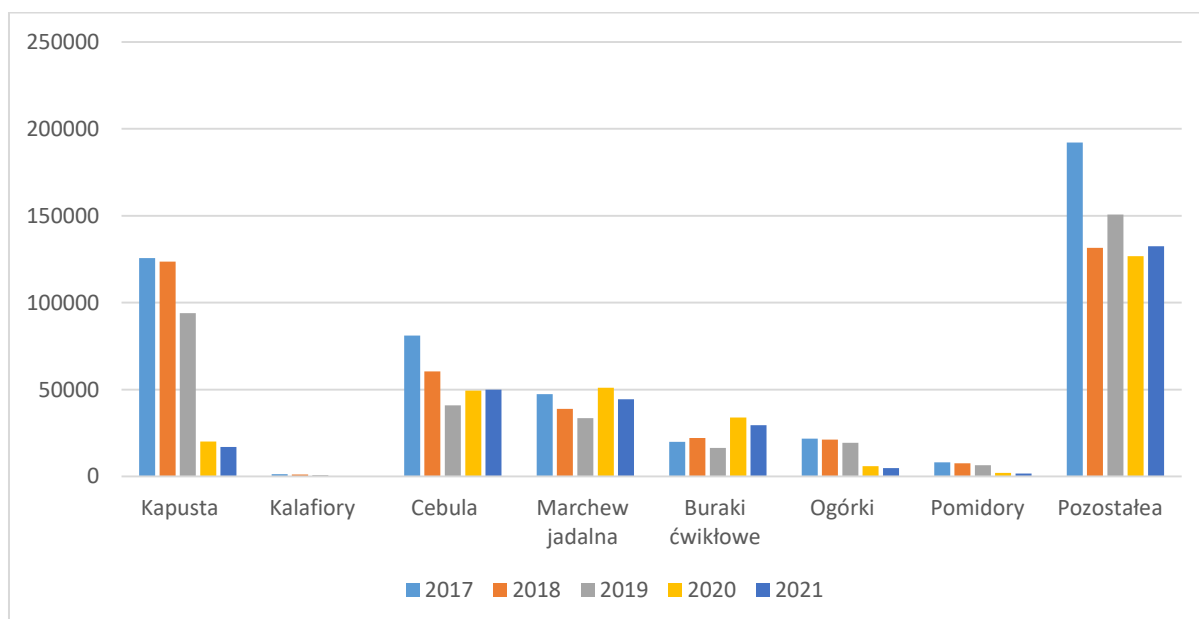
Pomimo wzrostu powierzchni uprawy niektórych warzyw, zbiory niektórych z nich były niższe w latach 2020-2021 od uzyskanych poprzednich latach z uwagi na wyjątkowo niekorzystne warunki podczas całego okresu wegetacji (tabela 99). Wysadzanie rozsąd oraz siewy były opóźnione, a wschody słabsze (z uwagi na brak dostatecznej ilości wody oraz duże wahania temperatury). Rozwój roślinna niektórych plantacjach, po okresie długotrwałego braku opadów, a następnie po wystąpieniu ulewnych deszczy. Na wielu plantacjach ekstremalne warunki przyczyniły się także do rozwoju chorób, co z kolei wpłynęło ujemnie na jakość plonu.

Wyszczególnienie	Zbiory				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Kapusta	125567	123597	93902	20116	16950
Kalafior	1353	1202	895	153	135
Cebula	81127	60540	40896	49481	49988
Marchew jadalna	47420	38853	33609	51099	44508
Buraki ćwikłowe	19900	22168	16405	34008	29601
Ogórki	21727	21162	19355	5933	4813
Pomidory	8160	7548	6530	2093	1754
Pozostałe	192170	131595	150595	126760	132406

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

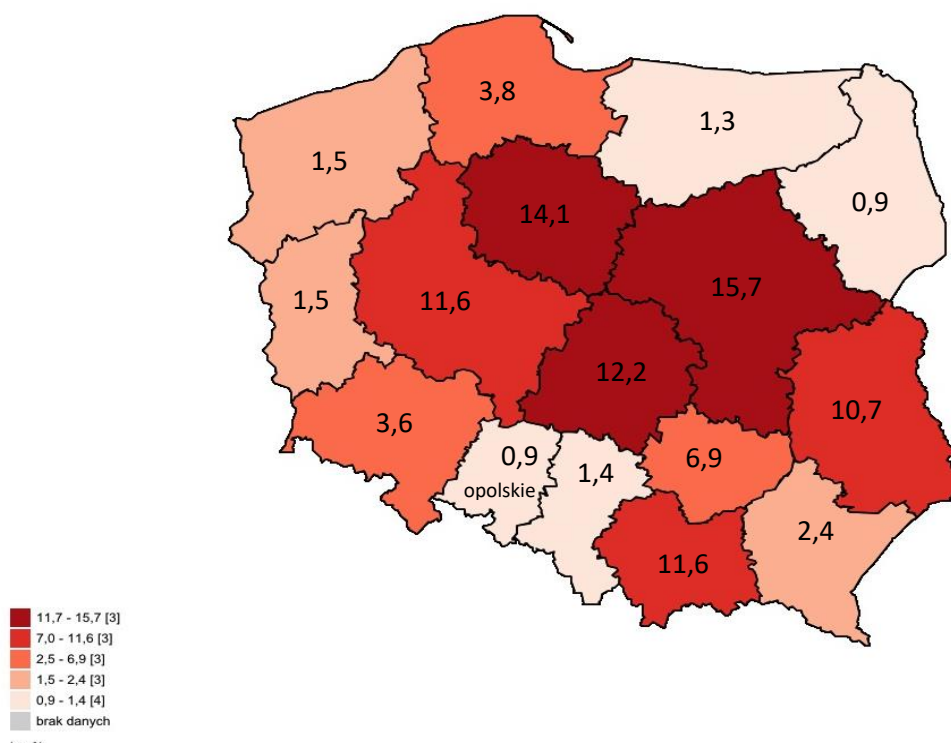
Tabela 99 - Zbiory wybranych warzyw gruntowych w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS

Na przedstawionym poniżej wykresie przedstawiającym lata 2017-2021 widać, że najmniejsze spadki wykazuje grupa pozostałe oraz cebula i kalafior, a w 2017 roku największe zbiory uzyskane były w grupie pozostałe oraz w zbiorze kalafiora. Najniższy zbiór zauważalny jest w kalafiorach, pomidorach oraz ogórkach.

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Wykres 85 - Zbiory warzyw w województwie opolskim za lata 2017 – 2021 (dt). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 99 - Zbiór warzyw gruntowych w województwie opolskim w 2019 roku na tle kraju Źródło: dane GUS

Struktura zbiorów warzyw gruntowych w odsetkach (tabela 5) w poszczególnych latach przedstawiała się następująco: zbiory kapusty z 25,2% w roku 2017 obniżyły się do 6,1%, ale również w kraju zauważamy spadek zbiorów. Tendencje wzrostowe zarówno w kraju jak i w województwie widoczne są w takich uprawach jak:

- marchew jadalna z 9,5% do 15,9% w województwie
- buraki ćwikłowe z 4% do 10,6%
- grupa pozostałe z 38,6% do 47,3%

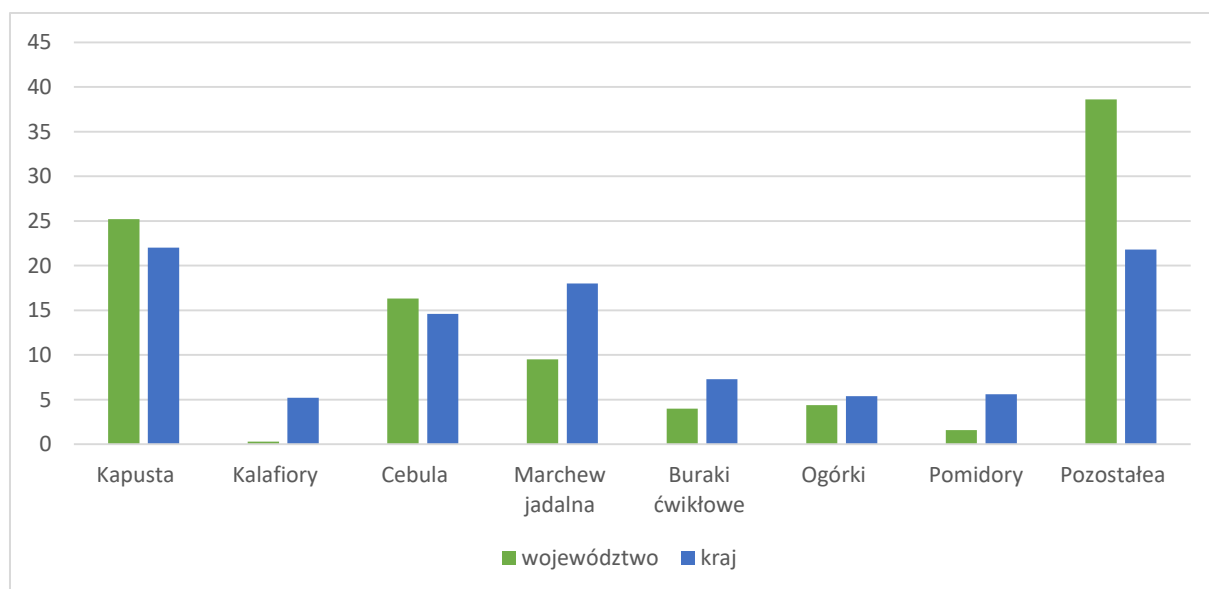
Porównywalnie: marchew jadalna oraz buraki cukrowe w kraju wykazywały spadek w zbiorach.

Wyszczególnienie	Zbiory									
	2017		2018		2019		2020		2021	
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapusta	25,2	22,0	30,4	22,2	25,9	21,7	6,9	17,5	6,1	17,6
Kalafiory	0,3	5,2	0,3	5,4	0,2	5,4	0,1	3,7	0,0	3,5
Cebula	16,3	14,6	14,9	13,7	11,3	13,9	17,1	16,2	17,8	15,8
Marchew jadalna	9,5	18,0	9,6	17,7	9,3	17,6	17,6	16,6	15,9	16,4
Buraki ćwikłowe	4,0	7,3	5,5	7,3	4,5	7,3	11,7	6,6	10,6	6,2
Ogórki	4,4	5,4	5,2	6,0	5,3	5,8	2,0	4,7	1,7	3,3
Pomidory	1,6	5,6	1,9	6,2	1,8	6,2	0,7	4,8	0,6	4,1
Pozostałe ^a	38,6	21,8	32,4	21,7	41,6	22,0	43,8	30,0	47,3	33,0

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

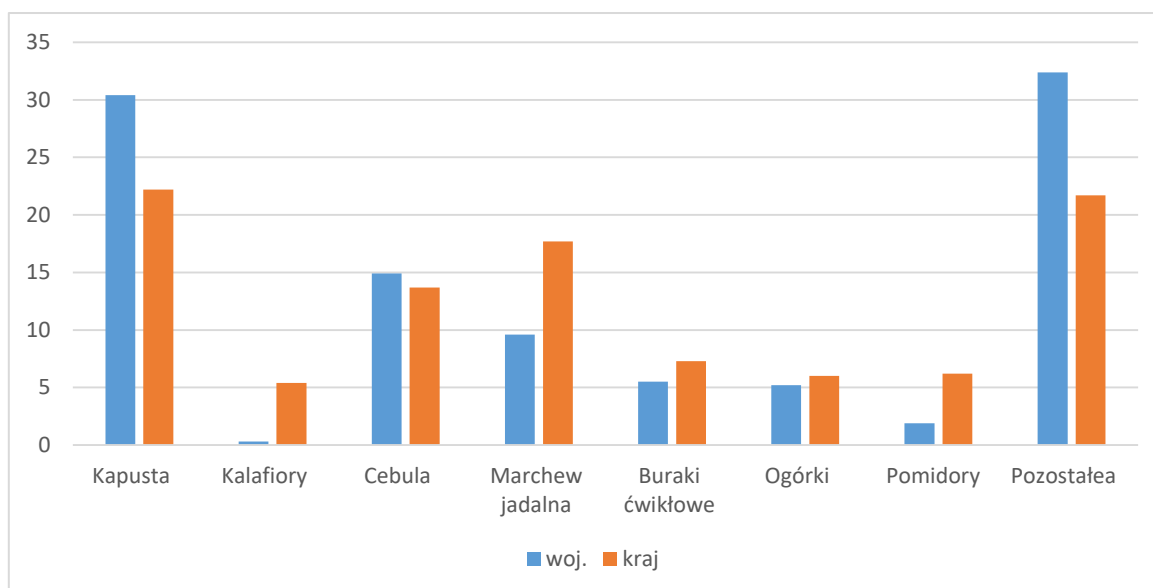
Tabela 100 - Struktura zbiorów uprawy warzyw gruntowych województwa opolskiego w odsetkach Źródło: dane GUS

Na poszczególnych wykresach przedstawiających kolejne lata widać, że w województwie opolskim na tle kraju w 2017-2019 roku największe zbiory uzyskane były w grupie pozostałe oraz w zbiorze kalafiora. Nieco niższe, lecz również wyższe niż w kraju otrzymaliśmy przy zbiorach cebuli.

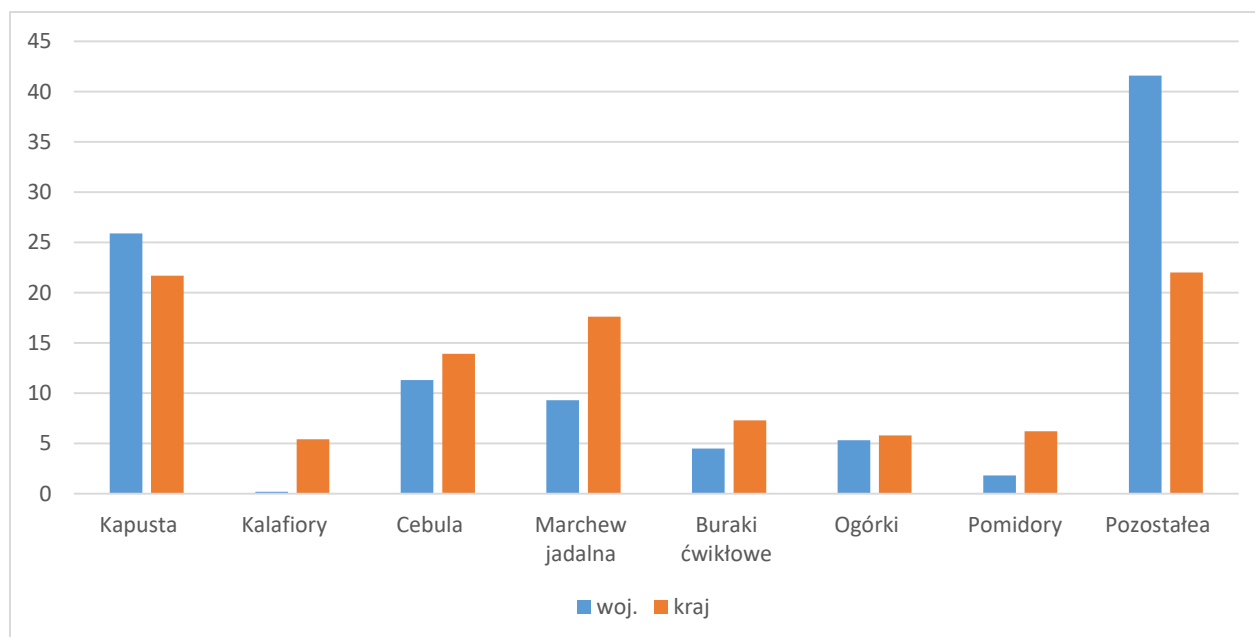
a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Wykres 86 - Zbiory warzyw gruntowych w 2017 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

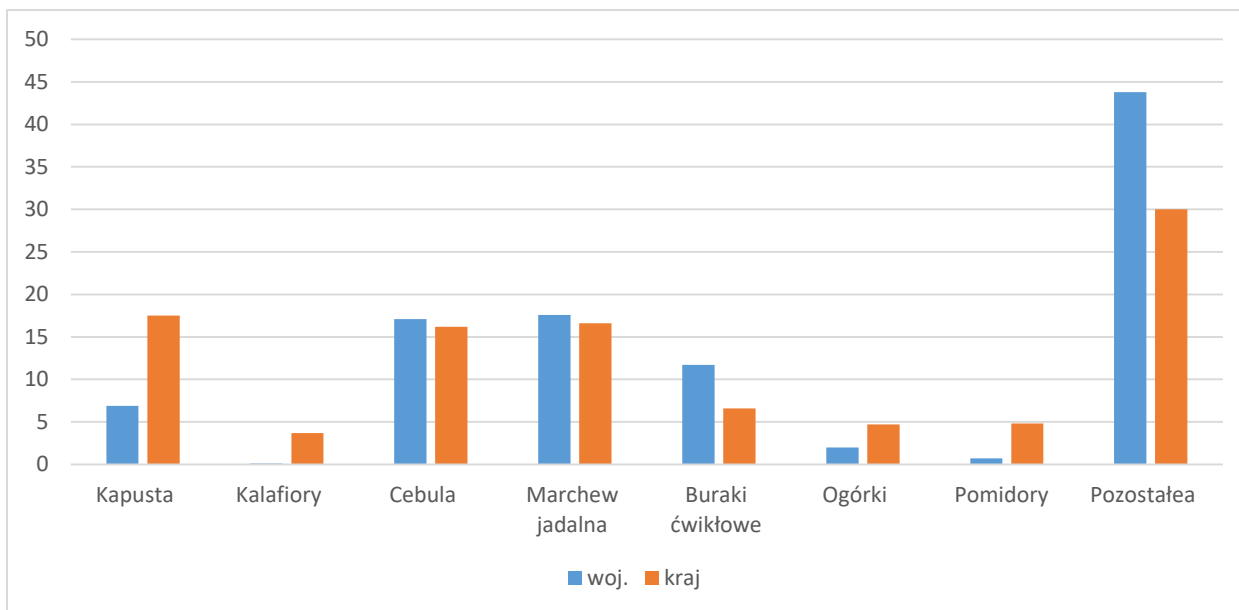
Wykres 87 - Zbiory warzyw gruntowych w 2018 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

^a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

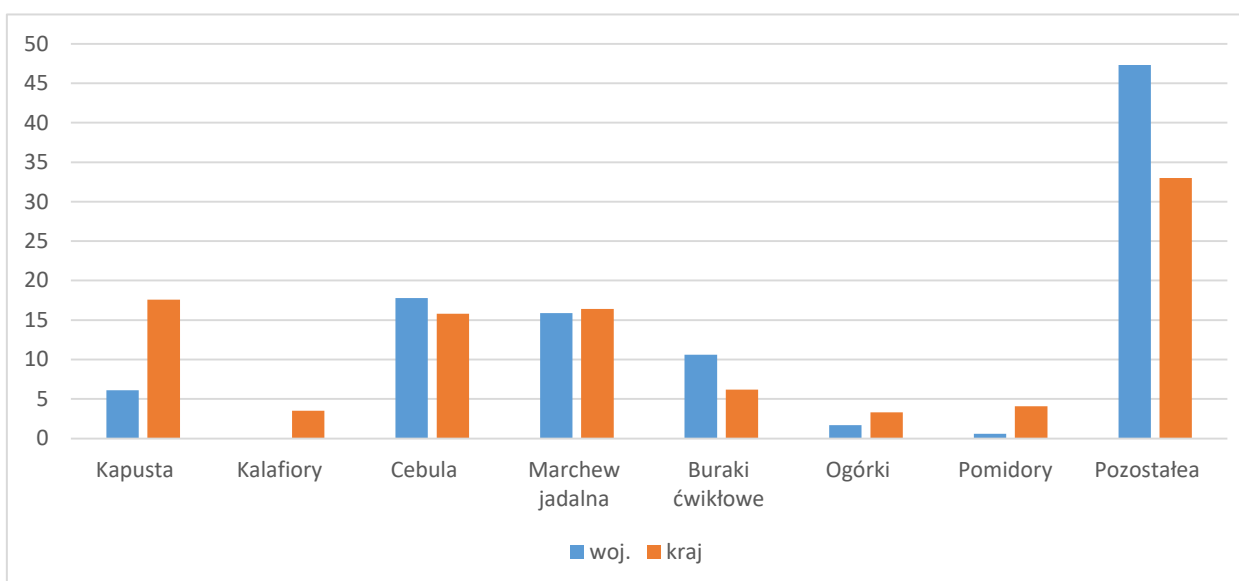
Wykres 88 - Zbiory warzyw gruntowych w 2019 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Lata 2020-2021 województwa opolskiego w porównaniu ze zbiorami na tle kraju wykazują tendencje wzrostowe grupy warzyw zakwalifikowanych jako pozostałe, nieznacznie marchew jadalna, buraki ćwikłowe oraz cebula, natomiast reszta warzyw zdecydowanie niższe plony.

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Wykres 89 - Zbiory warzyw gruntowych w 2020 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

a Pietruszka, pory, selery, rzodkiewka, sałata, rabarbar i inne.

Wykres 90 - Zbiory warzyw gruntowych w 2021 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Opolskie zaliczane jest do województw jednych z najmniejszą liczbą gospodarstw warzywniczych łącznie z uprawami przydomowymi w Polsce (tabela 6). Na jego obszarze przeważają uprawy rolnicze, głównie zboża i okopowe. Na Opolszczyźnie są jednak bardzo dobre warunki do uprawy warzyw. Nowoczesne technologie produkcji, możliwość uzyskiwania wysokich plonów i otwierający się duży rynek zbytu na owoce powodują, że mimo wszystko powstają nowe sady i plantacje sadownicze.

Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Łódzkie	11,8	13,0	12,2	12,8	12,5
Mazowieckie	15,2	16,9	15,7	12,3	12,0
Małopolskie	12,2	12,2	11,6	11,6	10,6
Śląskie	1,5	1,5	1,4	1,1	1,0
Lubelskie	11,0	10,7	10,7	10,9	13,0
Podkarpackie	2,0	2,2	2,4	1,4	1,9
Podlaskie	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
Świętokrzyskie	7,6	7,0	6,9	6,7	6,8
Lubuskie	1,7	1,5	1,5	1,2	2,0
Wielkopolskie	12,4	11,3	11,6	13,1	13,3
Zachodniopomorskie	1,5	1,5	1,5	2,1	1,4
Dolnośląskie	3,5	3,4	3,6	2,4	2,4
Opolskie	1,1	1,0	0,9	0,7	0,7
Kujawsko-pomorskie	13,6	12,9	14,1	17,3	16,1
Pomorskie	2,9	3,0	3,8	3,6	3,5
Warmińsko-mazurskie	1,3	1,3	1,3	2,0	1,9

Tabela 101 - Zbiór warzyw gruntowych w województwie na tle kraju Źródło: dane GUS

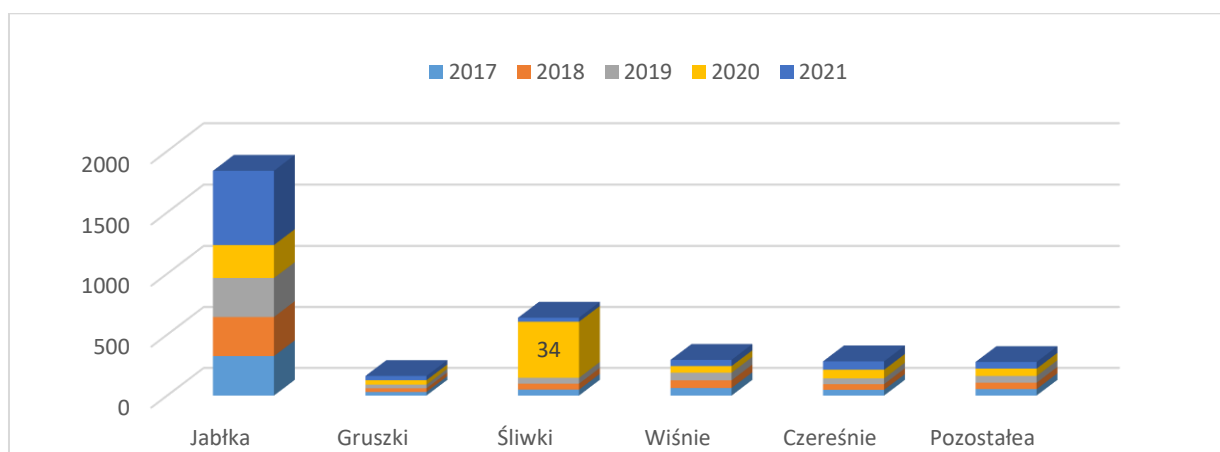
Produkcja sadownicza

Powierzchnia sadów w województwie opolskim na przełomie lat 2017-2021 utrzymywała się na podobnym poziomie, nieznaczne tendencje zarówno wzrostowe, jak i spadkowe możemy zauważyć przy gruszach oraz uprawach pozostałych (wzrost ok. 5 ha), natomiast śliwki i czereśnie średnio o 10 ha spadek. Pomimo tego możemy uznać, iż produkcja owoców, zwłaszcza jabłek wzrasta systematycznie, z nieznacznym obniżeniem powierzchni uprawy w roku 2020, jednak bardzo dużym, bo aż około 300 ha w roku 2021, tj. do 605 ha, co uwidacznia tabela 1. Potencjał produkcyjny sadów zwiększa się z roku na rok znacząco, a sprzedaż materiału szkółkarskiego jest wysoka. Do uprawy wprowadzane są nowe, bardziej plenne odmiany, odporne na choroby czy mrozoodporne.

Wyszczególnienie	Powierzchnia drzew owocowych				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Jabłka	324	321	320	269	605
Gruszki	30	30	30	36	35
Śliwki	49	49	48	34	33
Wiśnie	62	63	63	54	51
Czereśnie	47	47	47	71	69
Pozostałe ^a	53	53	55	60	55

^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Tabela 102 - Powierzchnia w ha w województwie Źródło: dane GUS

^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

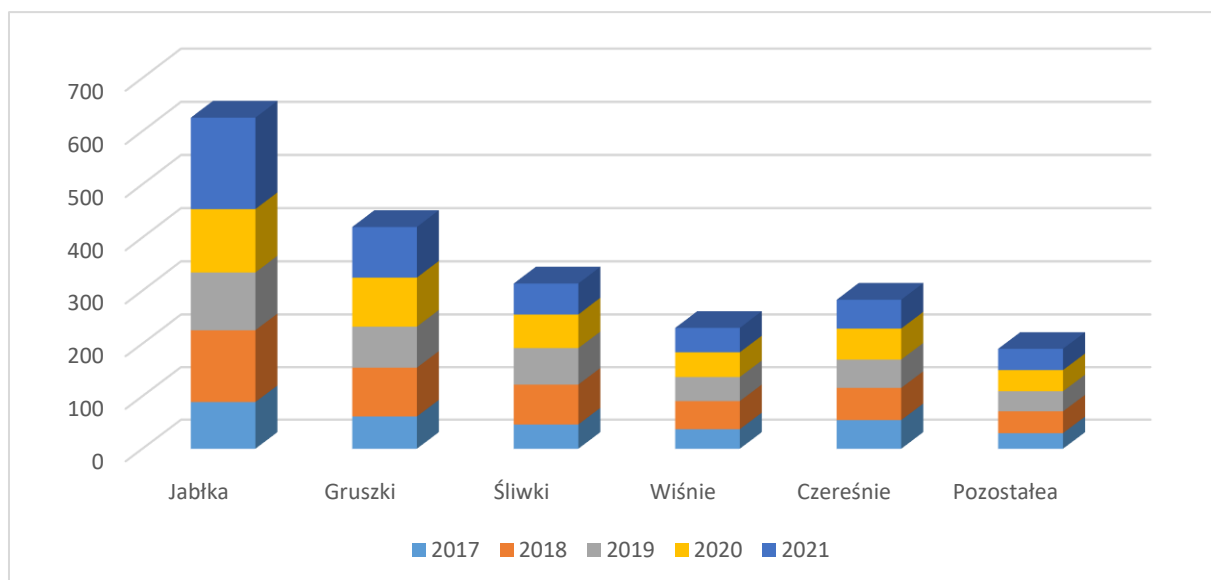
Wykres 91 - Powierzchnia drzew owocowych w ha w województwie Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo zanotowanego zmniejszenia powierzchni niektórych upraw w sadach w latach 2020-2021 w porównaniu z poprzednimi latami, uzyskiwane plony z 1 ha (tabela 103), były utrzymane na podobnym poziomie: śliwy, wiśnie średnio o 10 dt z ha w ostatnich dwóch latach. W uprawie jabłoni, gruszy, oraz pozostałych widoczne są wyraźnie dużo większe plony. I tak w przypadku jabłoni jest to przeskok prawie 100% porównując rok 2017 i 2021, gruszy o ponad 30%.

Wyszczególnienia	Plony z 1 ha				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Jabłka	88,8	136,7	108,7	119,2	172,0
Gruszki	61,5	92,8	78,0	92,2	95,3
Śliwki	46,2	75,9	69,4	63,7	58,2
Wiśnie	37,3	53,3	45,8	47,2	46,3
Czereśnie	54,5	61,4	53,8	59,0	54,2
Pozostałe ^a	29,7	41,5	38,3	40,2	40,5

^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

Tabela 103 - Plony wybranych owoców z 1 ha drzew owocowych w województwie *Źródło: dane GUS*

^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie

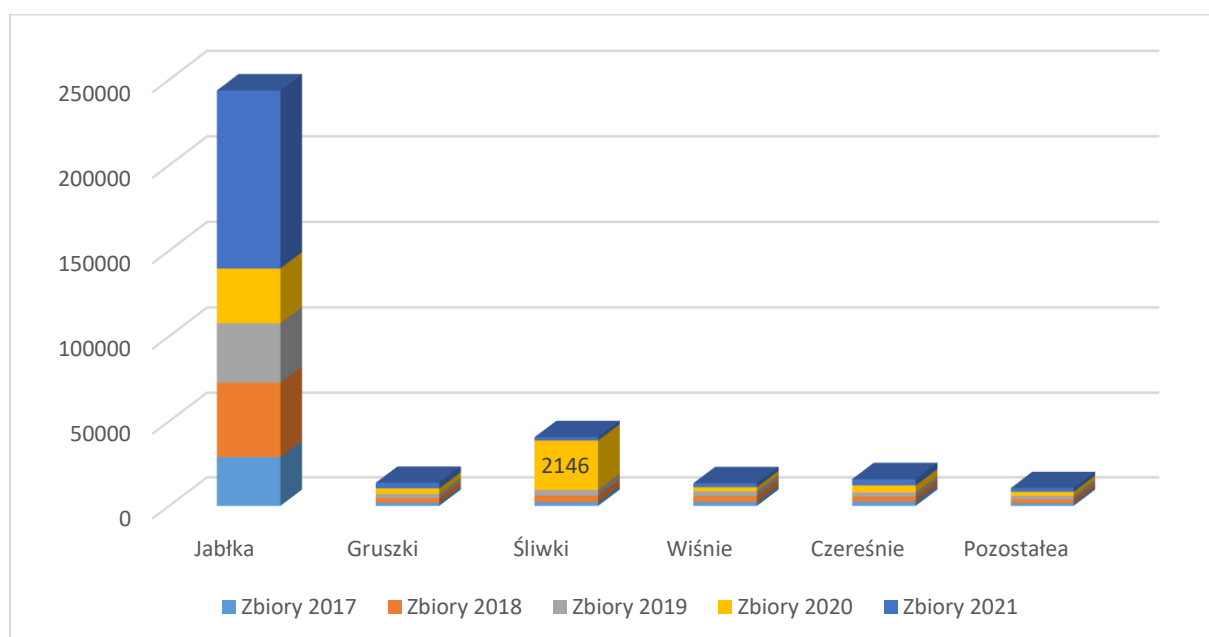
Wykres 92 - Plony wybranych owoców z 1 ha drzew owocowych w województwie *Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS*

Zbiory ogółem w województwie opolskim z wszystkich drzew owocowych zarówno pestkowych jak i ziarnkowych wynosiły 39363 tys. dt w roku 2017, 58886 dt w roku 2018, 47899 dt w roku 2019, 73803 dt w 2020r. i najwięcej, bo aż 117659 dt w roku 2021, tj. prawie trzy krotność zbiorów porównując do 2017r.

Wyszczególnienie	Zbiory				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Jabłka	28775	43928	34804	32084	104057
Gruszki	1862	2806	2325	3323	3335
Śliwki	2275	3755	3295	2146	1937
Wiśnie	2325	3344	2880	2524	2341
Czereśnie	2543	2874	2505	4165	3746
Pozostałe ^a	1583	2213	2090	2402	2243

^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie.

Tabela 104 - Zbiory wybranych owoców z drzew owocowych w województwie opolskim. Źródło: dane GUS

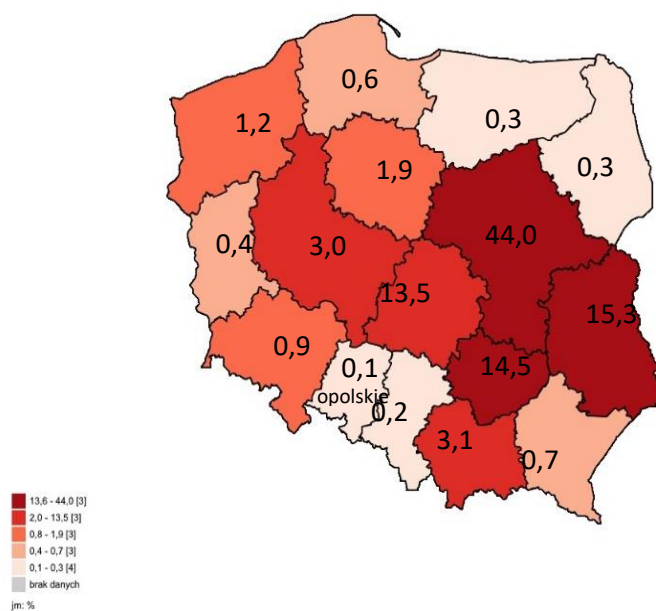
^a Brzoskwinie, morele, orzechy włoskie.

Wykres 93 - Zbiory wybranych owoców z drzew owocowych w województwie opolskim Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Opolskie zaliczane jest do województw z najmniejszą liczbą gospodarstw sadowniczych w Polsce (tabela 105). Na jego obszarze przeważają uprawy rolnicze. Na Opolszczyźnie są jednak bardzo dobre warunki do uprawy, o czym świadczą kilkudziesięcioletnie przydrożne aleje czereśniowe, które wzbogacane są o nowe drzewa, które aby zachować ciągłość tradycji mają zastąpić te stuletnie. Nowoczesne technologie produkcji, możliwość uzyskiwania wysokich plonów i otwierający się duży rynek zbytu na owoce powodują, że mimo wszystko powstają nowe sady i plantacje sadownicze.

Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DOLNOŚLĄSKIE	1,2	0,7	0,9	0,9	0,8
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,4	1,8	1,9	1,3	1,4
LUBELSKIE	13,2	14,4	15,3	14,4	13,6
LUBUSKIE	0,5	0,4	0,4	0,7	1,7
ŁÓDZKIE	12,1	12,7	13,5	15,7	12,8
MAŁOPOLSKIE	3,0	3,5	3,1	3,2	3,0
MAZOWIECKIE	46,6	44,1	44,0	45,3	46,8
OPOLSKIE	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
PODKARPACKIE	1,0	1,5	0,7	1,1	1,7
PODLASKIE	0,5	0,3	0,3	0,2	0,3
POMORSKIE	0,6	0,5	0,6	0,3	0,3
ŚLĄSKIE	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	13,3	15,3	14,5	13,2	13,2
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2
WIELKOPOLSKIE	3,8	3,2	3,0	2,6	3,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	1,0	1,0	1,2	0,4	0,7

Tabela 105 - Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew owocowych województwa opolskiego na tle kraju. Źródło: dane

GUS

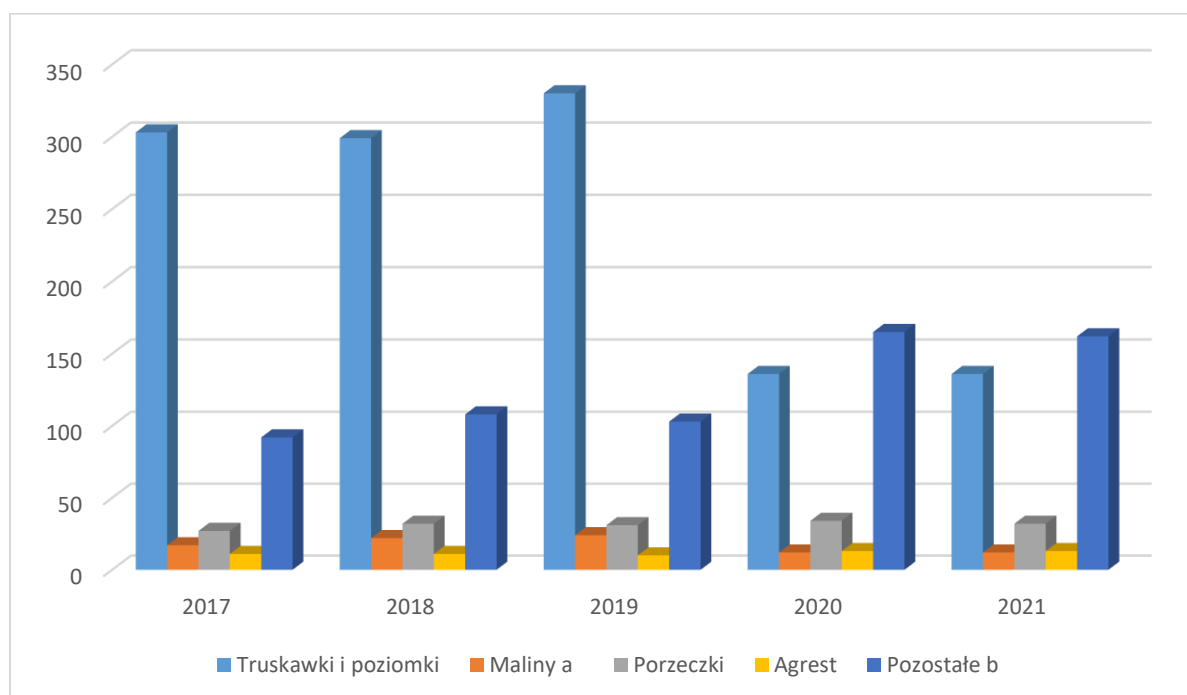
Mapa 100 - Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew owocowych województwa opolskiego na tle kraju. Źródło: dane GUS

Powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych **łącznie** w województwie opolskim (tabela 106) wynosiła kolejno w latach 2017-2019: 450 ha, 472 ha, 498 ha, a w roku 2020 i 2021 odpowiednio 360 ha i 355 ha, co wykazuje tendencję spadkową tych upraw. Największy spadek w uprawach owoców miękkich możemy zauważyć na plantacjach jagodowych tj, truskawka i malina, natomiast tendencje wzrostowe przy pozostałych z 92 ha 2017 do 162 ha w roku 2021. Obserwując poszczególne uprawy w truskawce spadek z 303 ha do 136 w ostatnim roku, malinie z 17 ha do 12 ha, przy pozostałych owocach tj. porzeczka, agrest tendencje wzrostowe.

Wyszczególnienie	Powierzchnia				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Truskawki i poziomki	303	299	330	136	136
Maliny ^a	17	22	24	12	12
Porzeczki	27	32	31	34	32
Agrest	11	11	10	13	13
Pozostałe ^b	92	108	103	165	162

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

Tabela 106 - Powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

Wykres 94 - Powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy udział (38,3%) w województwie opolskim w produkcji plantacji jagodowych miały truskawki, których powierzchnia była większa o 13,5% niż w kraju w 2021r., a porównując do roku poprzedniego o 12,9%. Natomiast w latach 2017-2019 o ponad 30% większa. W grupie pozostałe^{a,b} również wykazywała większy procentowy udział krzewów owocowych.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w odsetkach										
	2017		2018		2019		2020		2021		
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Truskawki i poziomki	67,4	33,8	63,3	32,9	66,2	33,2	37,7	24,9	38,3	24,8	
Maliny ^a	3,7	19,9	4,7	19,9	4,8	19,7	3,4	13,6	3,4	14,6	
Porzeczki	5,9	30,0	6,8	29,3	6,3	28,9	9,5	32,3	9,0	32,1	
Agrest	2,5	1,6	2,4	1,5	2,1	1,5	3,5	1,4	3,7	1,4	
Pozostałe ^b	20,5	14,7	22,8	16,4	20,6	16,7	45,9	27,8	45,6	27,1	

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

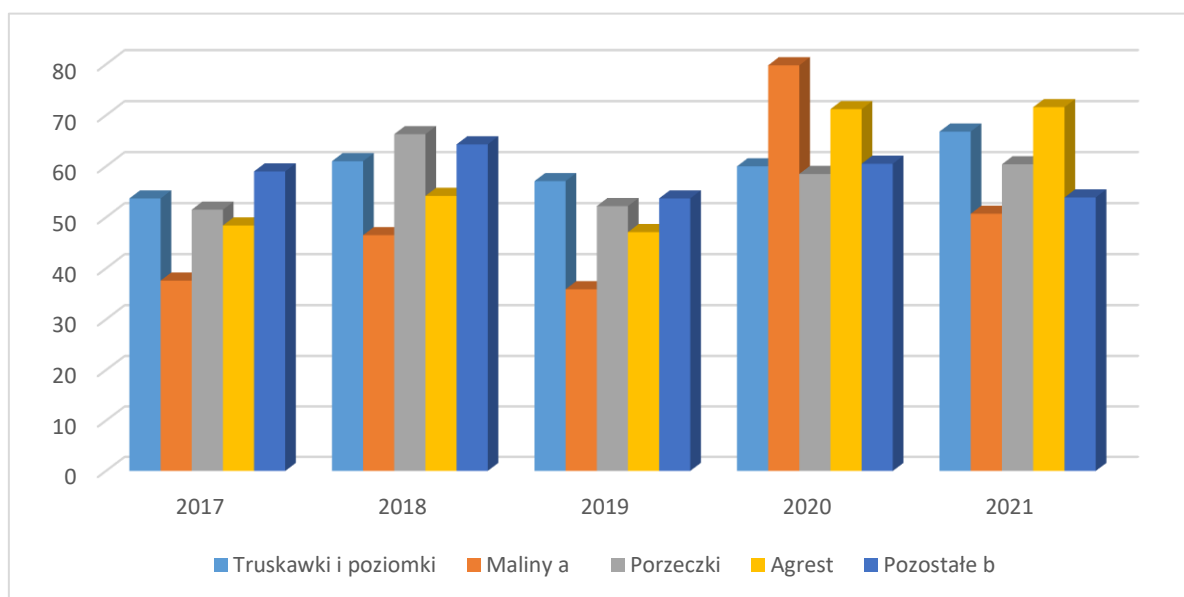
Tabela 107 - Tabela 6. Powierzchnia w odsetkach owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS

Plony truskawek i poziomek gruntowych osiągnęły poziom 66,8 dt z ha i był on najwyższy w roku 2021, poczynając od 2017r. wykazywał wzrost w każdym kolejnym roku. (tabela 108). Również w plonach krzewów owocowych widać wyraźny wzrost utrzymujący się na poziomie w przypadku agrestu z 48,4 dt w pierwszym badanym roku do ostatniego w ilości 71,6 dt z ha. W przypadku porzeczki nastąpiło zwiększenie plonu z 51,5 dt do 60,4 dt w 2021r, a maliny z 37,6 dt do 50,7 dt. Łączne plony wszystkich owoców w kolejnych latach zaczynając od 2017r. wynosiły kolejno: 250,2 dt, 292,3 dt, 246 dt, 330 dt, i kończąc na roku 2021 303,4 dt z ha, co wyraźnie pokazuje tendencje wzrostowe.

Wyszczególnienie	Plony z 1 ha				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Truskawki i poziomki	53,7	61,0	57,1	60,0	66,8
Maliny ^a	37,6	46,5	35,9	79,8	50,7
Porzeczki	51,5	66,3	52,2	58,5	60,4
Agrest	48,4	54,2	47,1	71,2	71,6
Pozostałe ^b	59,0	64,3	53,7	60,5	53,9

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

Tabela 108 - Plony upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

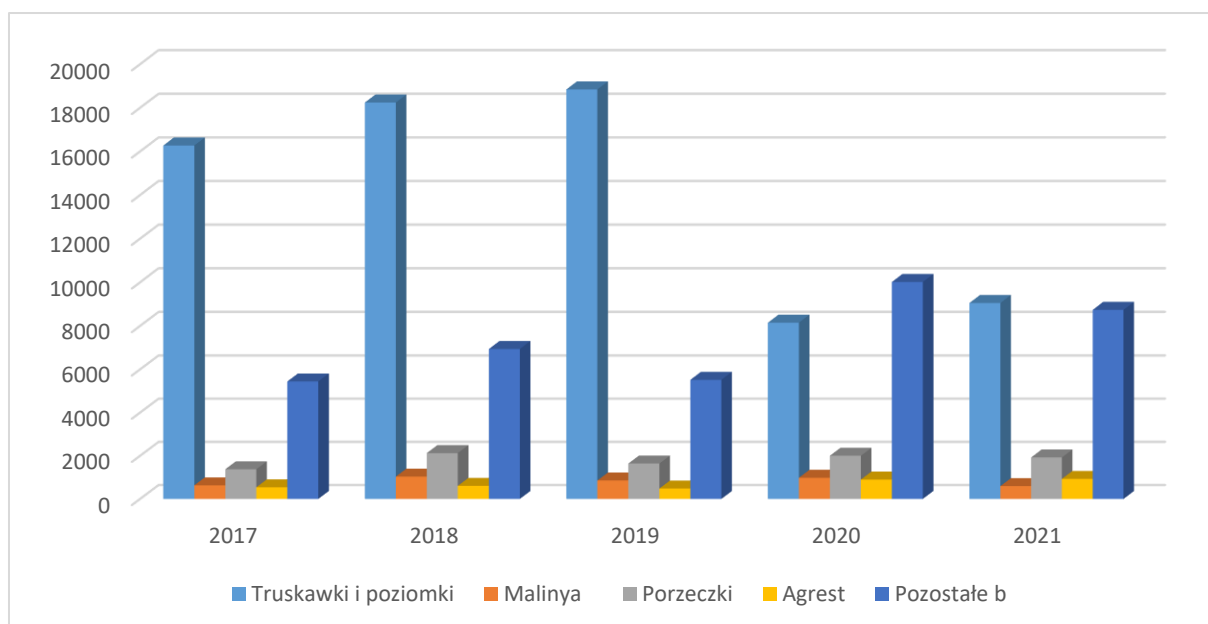
Wykres 95 - Płony upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sprzyjająca pogoda przy uprawie owoców krzewów jagodowych i plantacji jagodowych oraz wysokie plonowanie w latach 2017-2021 spowodowało, iż wykazywały wysokie zbiory. Na uzyskane zbiory miały również wpływ inne czynniki, takie jak większa znajomość i wiedza o prowadzonych uprawach, odpowiednie prowadzenie poszczególnych plantacji. Wyraźny wzrost zbiorów obserwujemy w porzeczce z 1374 dt w roku 2017 do 1923 dt w 2021r, agrestie wzrost na poziomie z 540 dt do 927 dt w ostatnim roku oraz grupie pozostałe^b z 5441 dt do 8735 dt. Inaczej zupełnie wyglądało to w truskawce i poziomce, gdzie zbiory dochodziły do 18840 dt do roku 2019 i nastąpił spadek do 9051dt w ostatnim tj. 2021r. oraz malinie- z 630 dt zwiększone zbiory do 981 dt w roku 2020 i gwałtowny spadek w ostatnim badanym roku do 595 dt. w przypadku tych dwóch upraw należy wziąć pod uwagę, że spadek w zbiorach spowodowany był obniżoną powierzchnią (tabela 109)

Wyszczególnienie	Zbiory				
	2017	2018	2019	2020	2021
	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]	[dt]
Truskawki i poziomki	16273	18240	18840	8147	9051
Maliny ^a	630	1034	855	981	595
Porzeczki	1374	2123	1642	2001	1923
Agrest	540	605	483	898	927
Pozostałe ^b	5441	6941	5517	10013	8735

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne.

Tabela 109 - Zbiory upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS

^a Łącznie z jeżyną bezkolcową ^b Aronia, borówka wysoka, winorośl, leszczyna i inne

Wykres 96 - Zbiory upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pogłowie zwierząt ogółem, wg gatunków, średnia wielkość stada

W województwie opolskim w 2021 roku w odniesieniu do roku poprzedniego tendencje wzrostowe widoczne są tylko w pogłowie bydła o 4,3%, natomiast spadek odnotowano w pogłowie świń o 10,9%, owiec o 9,4% i drobiu aż o 59,2%.

Wyszczególnienie	Pogłowie zwierząt						
	2010	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Bydło (stan w grudniu)	114314	122938	122861	126573	125335	129034	134651
Świnie (stan w grudniu)	663221	390963	410269	365515	317285	331847	299333
Drób ogółem (stan w grudniu)	4131531	2736004	4164698	4855880	5004827	5419766	3404423
Konie ^b (stan w czerwcu)	4097	2617	.	.	.	2973	.
Kozy ^b (stan w czerwcu)	2630	532	.	.	.	1089	.
Owce (stan w grudniu)	2359	2125	2857	2470	2143	2756	2520

a - dane dotyczące pogłowia koni oraz kóz zbierane są co kilka lat, od 2013 r.

Tabela 110 - Pogłowie zwierząt gospodarskich województwa opolskiego w 2010 r. oraz w latach 2016–2021 Źródło: dane GUS

Pogłowie bydła w latach 2016 do 2021 utrzymywało się na podobnym poziomie lub wykazywało tendencje wzrostowe. Średnia liczba sztuk pogłowia bydła w latach 2016-2021 w porównaniu do 2010 roku (PSR) wzrosła o 12 584 szt.

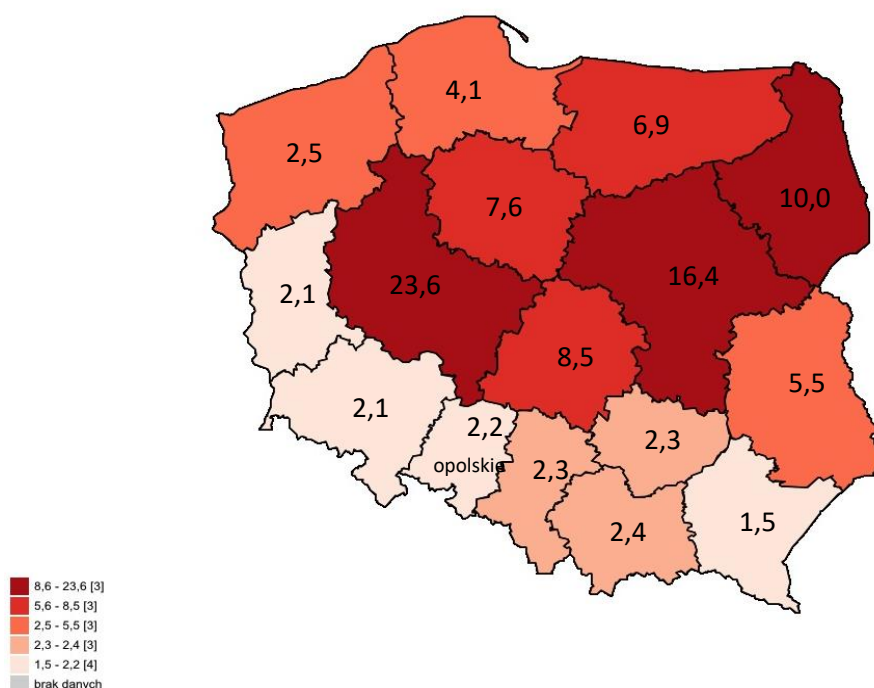
Pogłowie świń w latach 2016 do 2021 wykazywało raczej tendencje spadkowe.

W porównaniu do 2010 średnia liczba pogłowia w latach 2016-2021 zmniejszyła się aż o 310686 szt. trzody chlewnej.

Pogłowie drobiu w latach 2016 do 2020 zdecydowanie wykazywało tendencje wzrostowe, dopiero w 2021 roku nastąpił znaczny spadek co spowodowało iż średnia liczba szt. w latach 2016-2021 w porównaniu z rokiem 2010 wykazała nieznaczny wzrost szt. drobiu.

Pogłowie owiec w latach 2016-2021 utrzymywało się na podobnym poziomie, również w porównaniu do 2010 roku nie uległo znaczącym zmianom.

Pogłowie koni i kóz z 2020 roku w porównaniu do roku 2010 wykazało spadek.

Mapa 101 - Udział województwa opolskiego w krajowym pogłowie zwierząt gospodarskich w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS

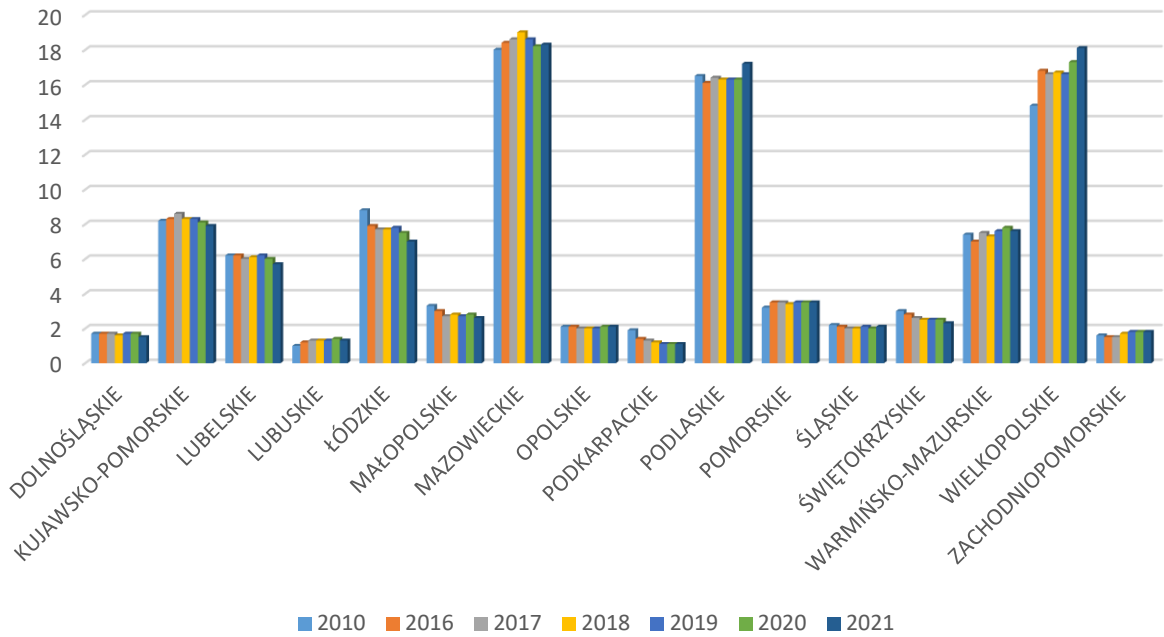
Udział województwa opolskiego w krajowym pogłowie zwierząt gospodarskich w 2019 roku wyniósł 2,2 % co dało 13 miejsce w kraju.

Wyszczególnienie		bydło	W tym krowy	świnie	w tym lochy	owce	drób
2010	województwo	114,3	47,1	663,2 ^a	57,0 ^a	2,4	4131,5
	kraj	5561,7	2636,3	14775,7 ^a	1328,2 ^a	213,7	142460,2
2016	województwo	122,9	41,8	391,0	33,3	2,1	2736,0
	kraj	5970,2	2303,5	11106,7	859,0	244,2	148864,0
2017	województwo	122,9	43,3	410,3	35,6	2,9	4164,7
	kraj	6035,7	2340,7	11908,2	908,1	268,5	192113,2
2018	województwo	126,6	45,0	365,5	28,7	2,5	4855,9
	kraj	6183,3	2417,4	11027,7	744,6	266,9	201294,7
2019	województwo	125,3	42,4	317,3	27,5	2,1	5004,8
	kraj	6261,6	2406,3	11215,5	756,8	267,7	201045,8
2020	województwo	129,0	44,1	331,8	32,3	2,8	5419,8
	kraj	6278,9	2391,3	11727,4	815,0	277,9	205774,5
2021	województwo	134,7	42,7	299,3	25,2	2,5	3404,4
	kraj	6378,7	2289,0	10242,4	654,1	265,3	190049,0

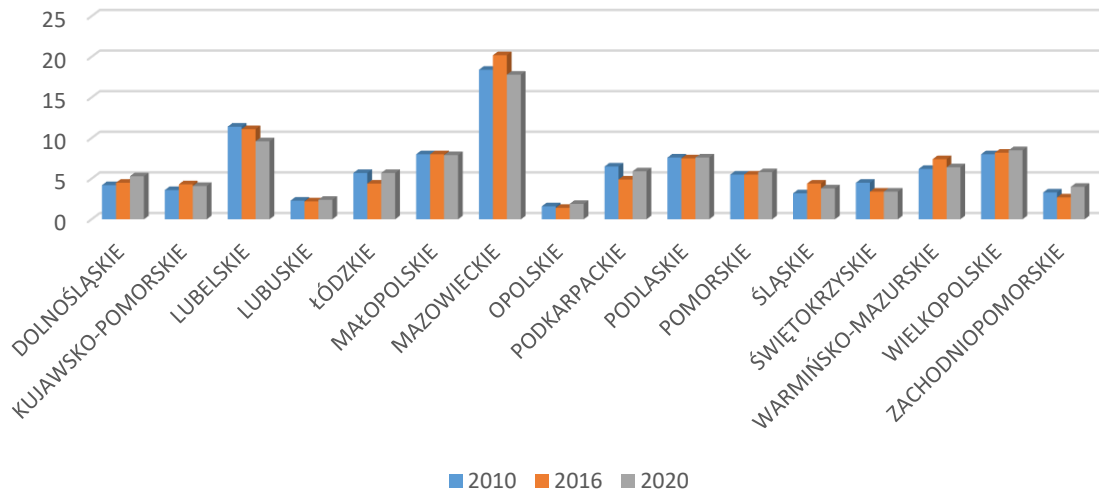
^a Stan w listopadzie.

Tabela 111 - Pogłowie zwierząt gospodarskich w 2010 r. oraz w latach 2016–2021 (w tys. szt., stan grudniu) Źródło: dane GUS

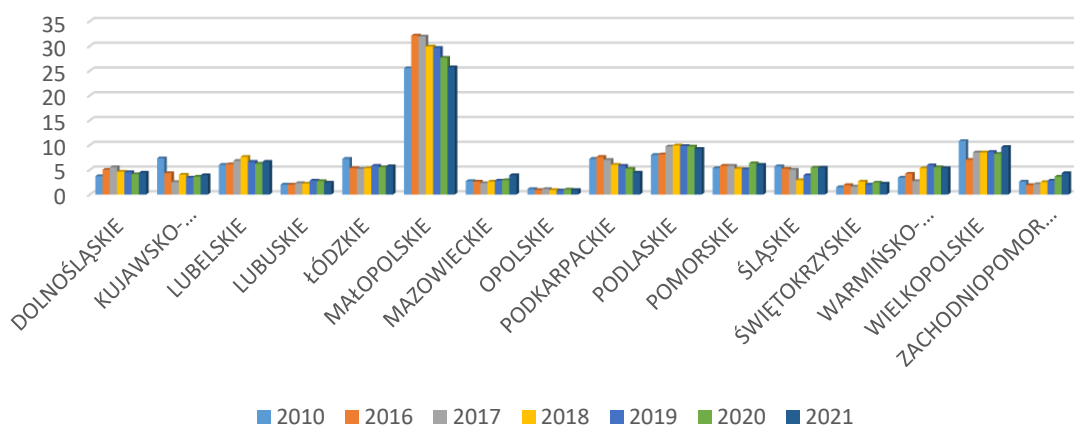
BYDŁO (stan w grudniu)

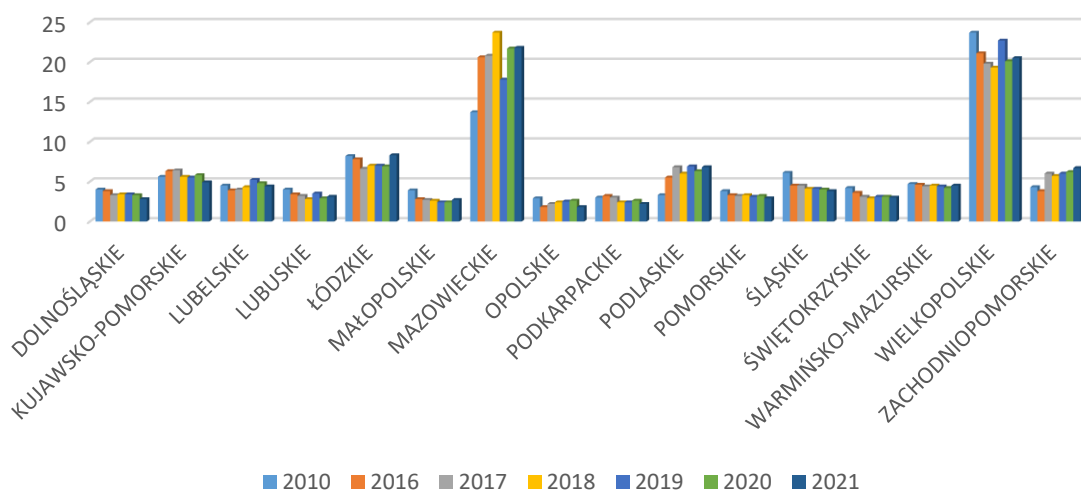
KONIE (stan w czerwcu)

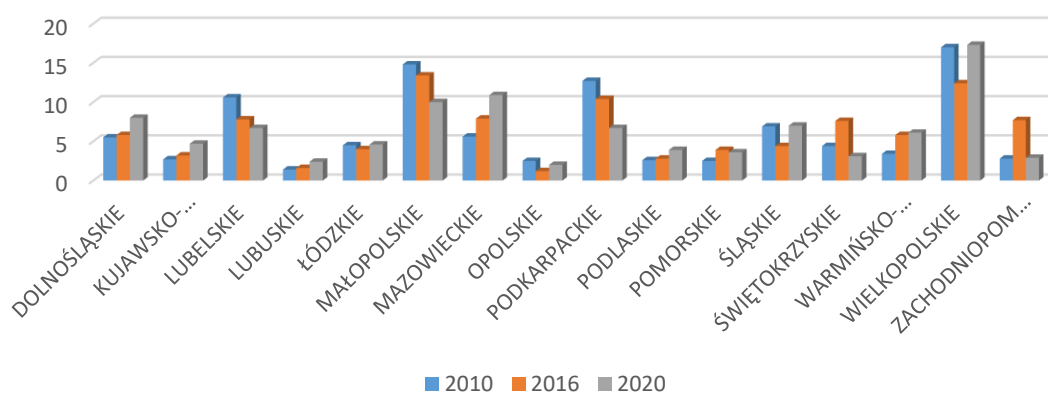
OWCE (stan w grudniu)

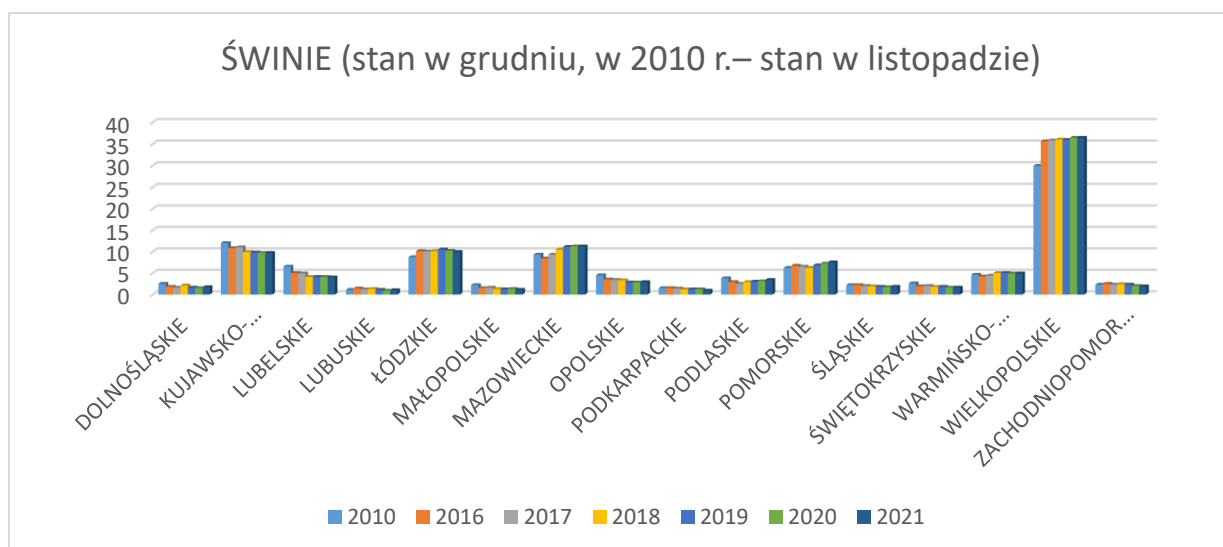

DRÓB (stan w grudniu)

KOZY (stan w czerwcu)

Wykres 97 - Udział województwa opolskiego w krajowym pogłowie zwierząt gospodarskich (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

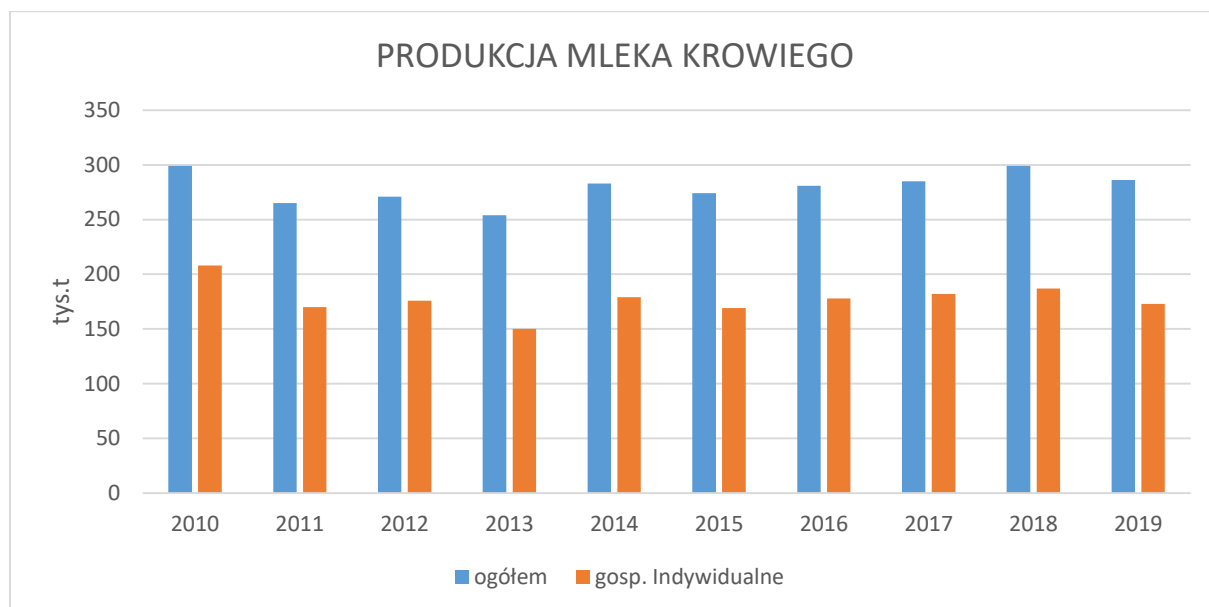
Pogłowie bydła w województwie opolskim na tle kraju w przeciągu 6 lat omawianego okresu utrzymywało się na podobnym poziomie nie przesuwając się znacząco na tle innych województw, zajmując 12,13 miejsce.

Pogłowie trzody chlewnej w omawianych latach na tle kraju wykazało tendencje spadkowe ale nie wpłynęło znacząco na klasyfikację w stosunku do pozostałych województw.

Drób na tle kraju w opracowywanych latach wykazywał zarówno tendencje wzrostowe jak i spadkowe, utrzymując się na ostatnim miejscu w stosunku do reszty województw.

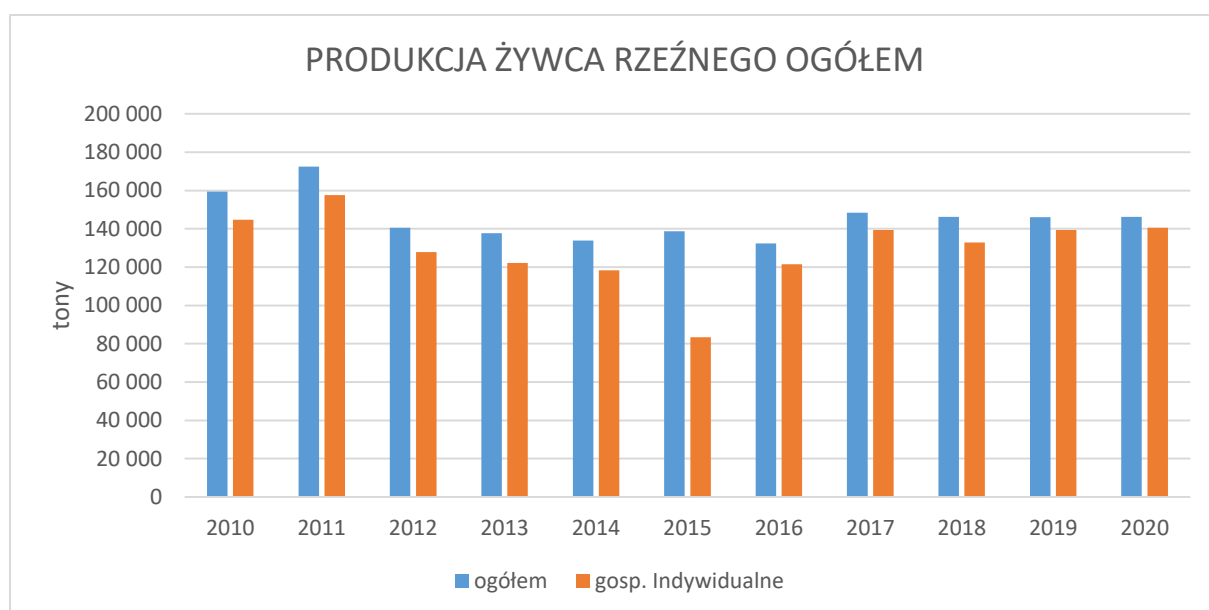
Województwo opolskie w stosunku do reszty województw w prezentowanych latach wykazuje najmniejsze pogłowie koni, kóz i owiec.

Dynamika produkcji wg rodzajów rynków

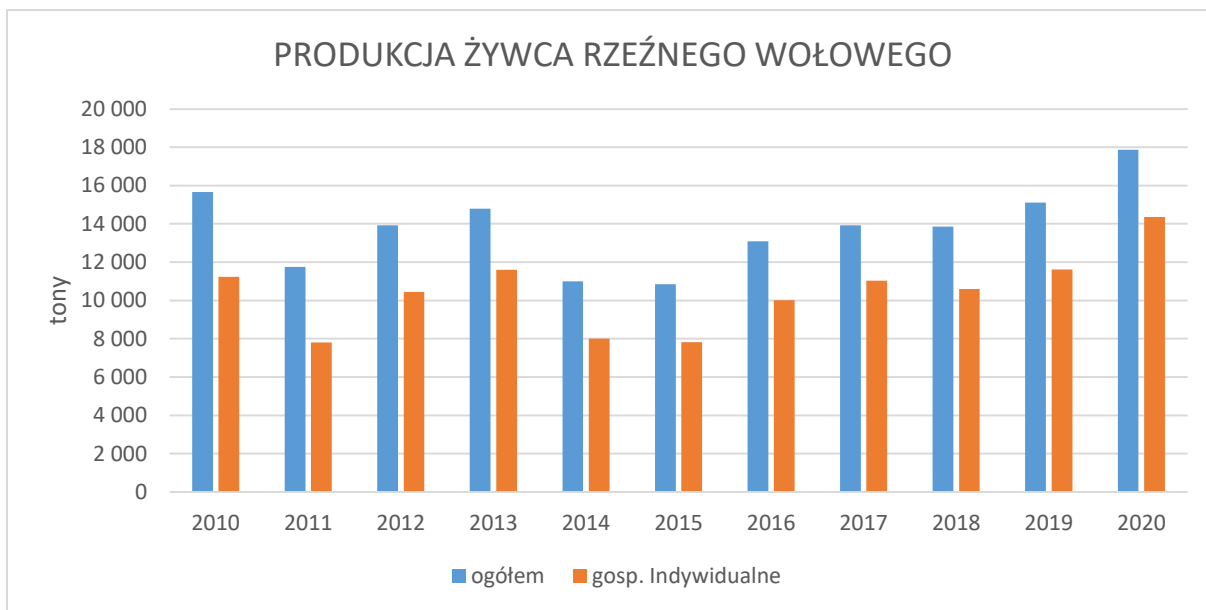
Wykres 98 - Rynek mleka Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja mleka krowiego w województwie opolskim w 2019 roku zmalała o 16,82 % w porównaniu z rokiem 2010. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2019 roku zmalał o 13 % w stosunku do roku 2010. Brak danych na 2020 rok.

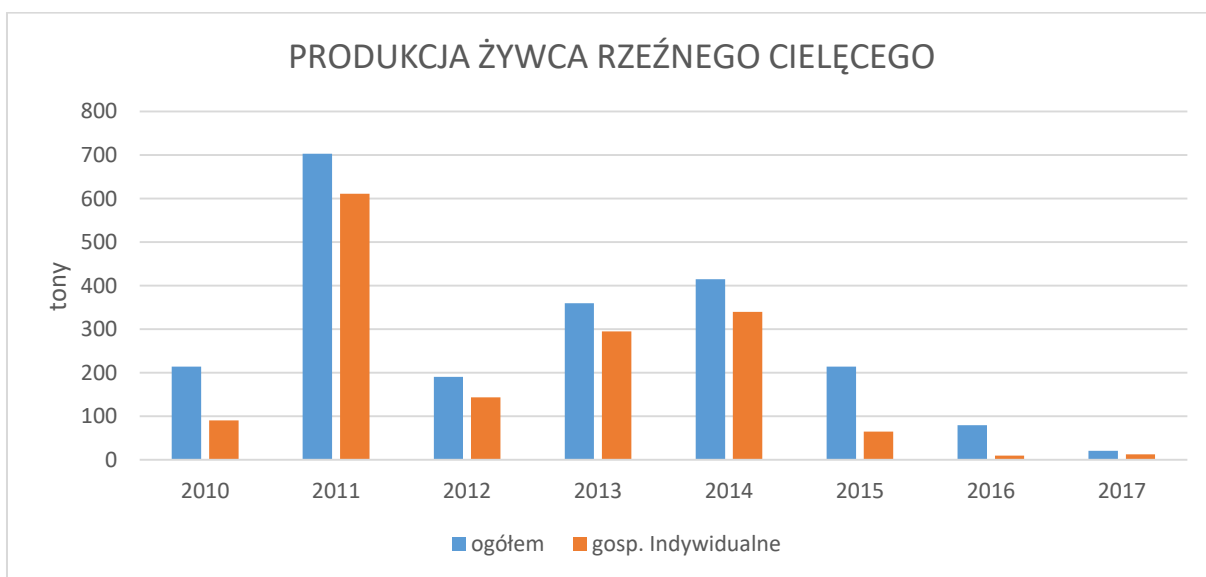
Wykres 99 - Rynek żywca rzeźnego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 2,95 % względem roku 2010. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 5,79 % w stosunku do roku 2010.

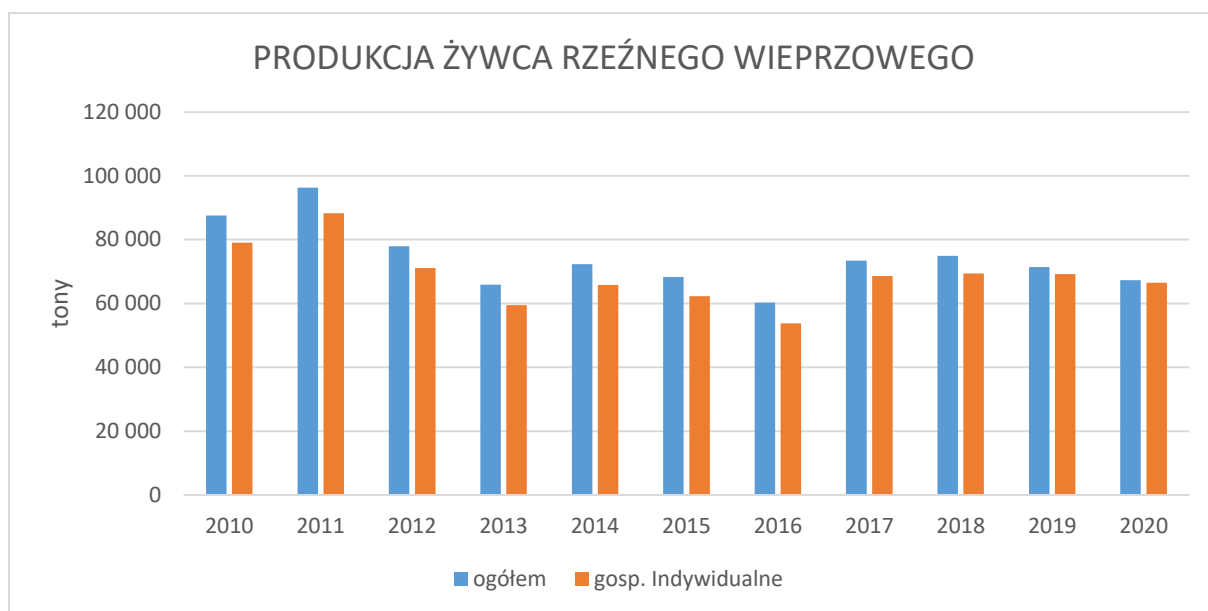
Wykres 100 – Produkcja żywca rzeźnego wołowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego wołowego w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 27,7 % względem roku 2010. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 11,89 % w stosunku do roku 2010.

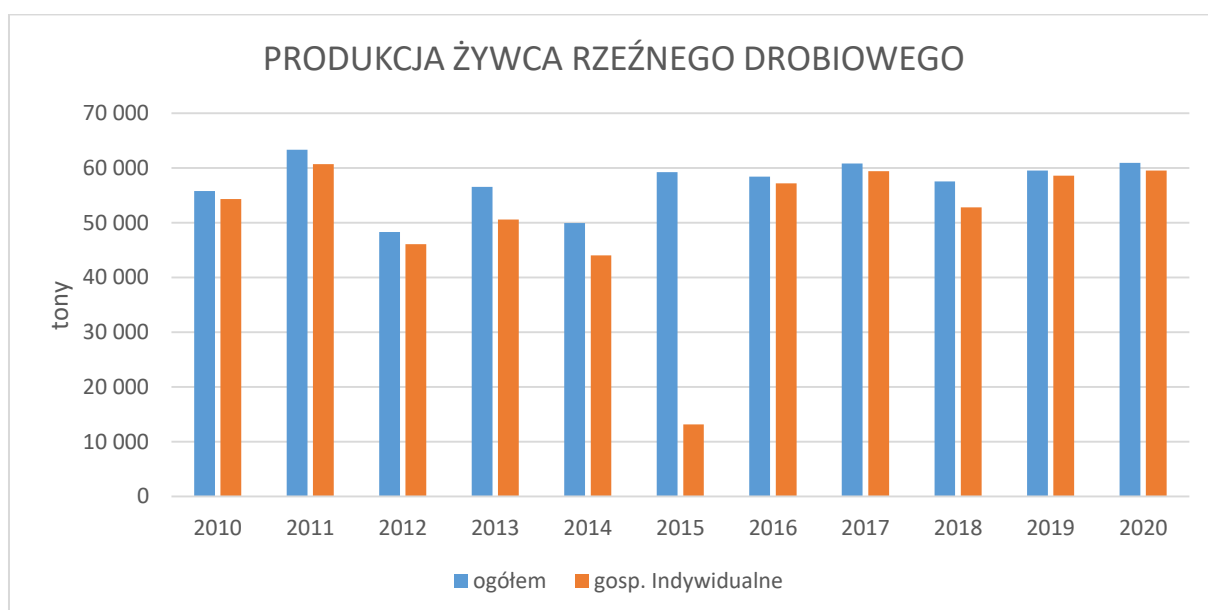
Wykres 101 - Produkcja żywca rzeźnego cielęcego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego cielęcego w województwie opolskim w 2017 roku zmalała o 85,7 % względem roku 2010. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2017 roku wzrósł o 45,57 % w stosunku do roku 2010. Brak danych w latach 2018 – 2020.

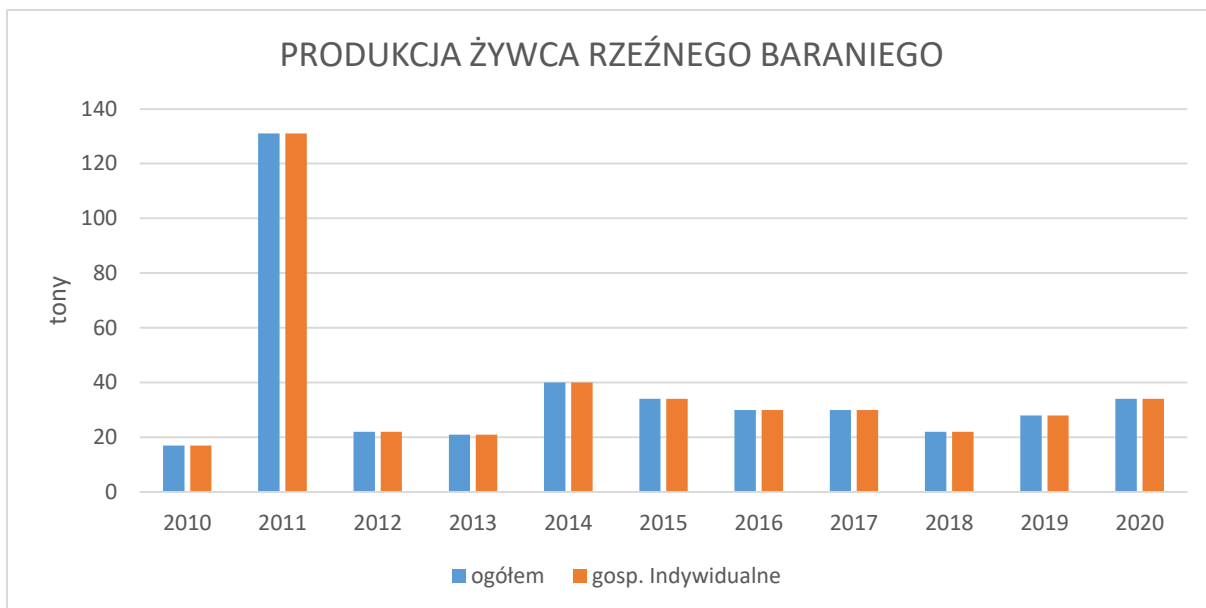
Wykres 102 - Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 15,75 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 9,6 % w stosunku do roku 2010.

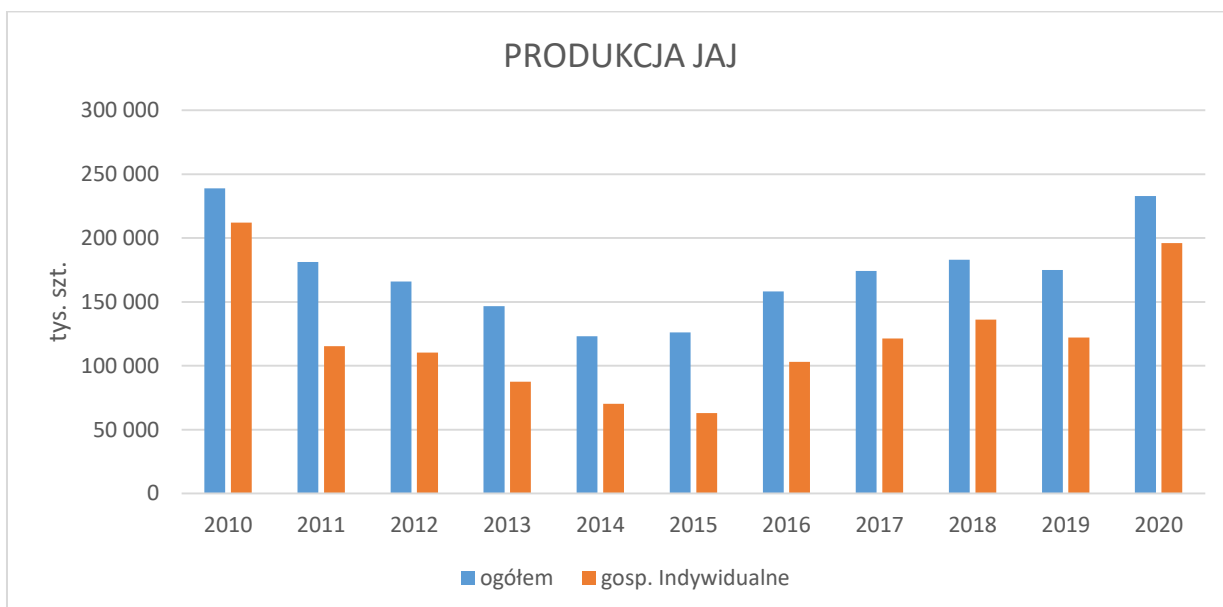
Wykres 103 - Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego drobiowego w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 9,59 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 0,34 % w stosunku do roku 2010.

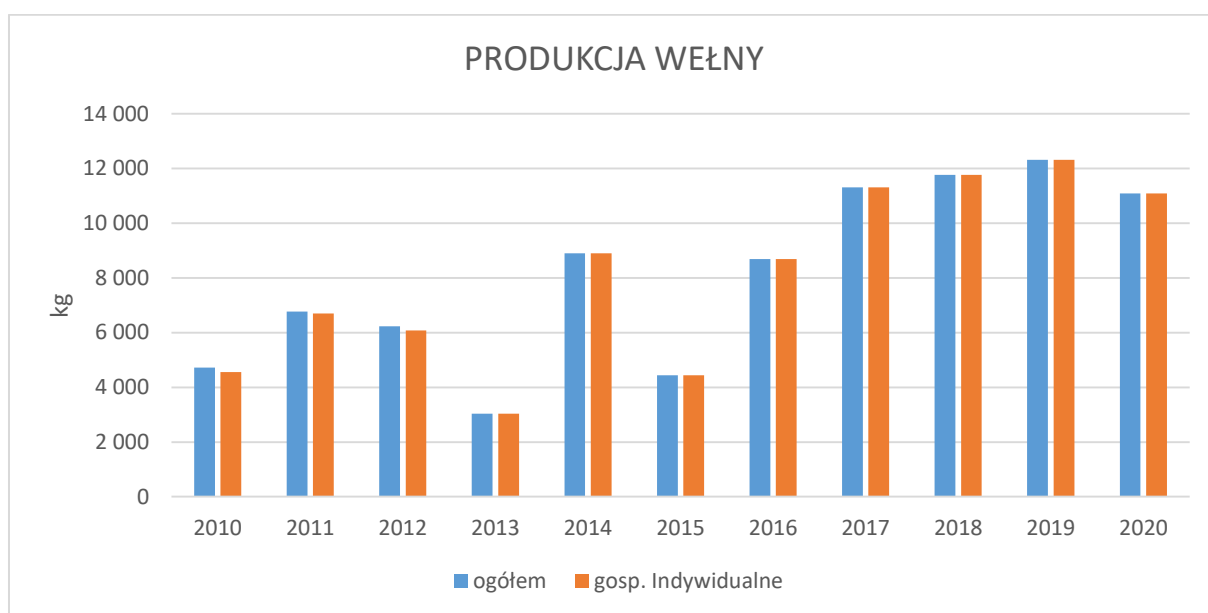
Wykres 104 - Produkcja żywca rzeźnego baraniego o Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żywca rzeźnego baraniego w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 1000 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku utrzymał się na tym samym poziomie w stosunku do roku 2010.

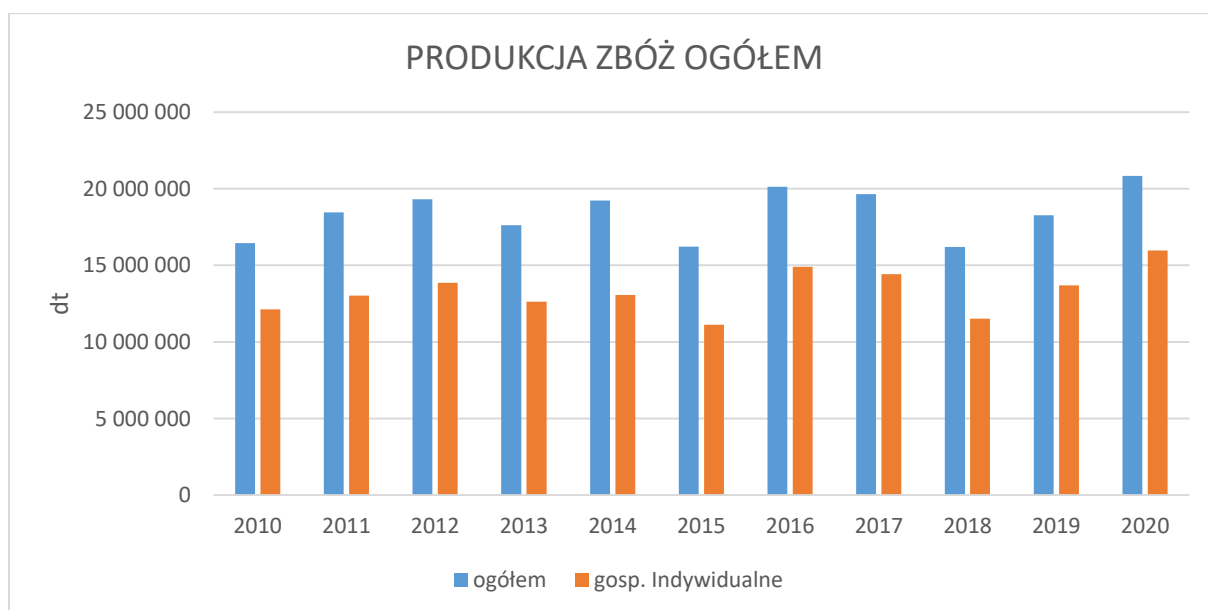
Wykres 105 - Rynek jaj Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja jaj w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 7,48 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 5,09 % w stosunku do roku 2010.

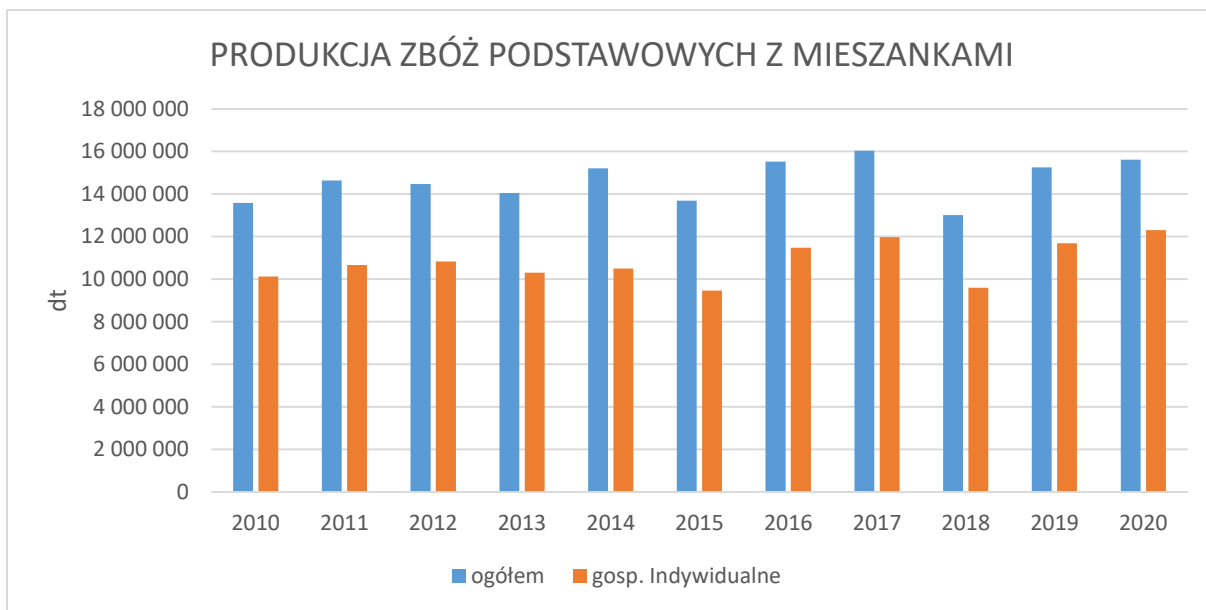
Wykres 106 - Rynek wełny Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja wełny w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 142,94 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 3,5 % w stosunku do roku 2010.

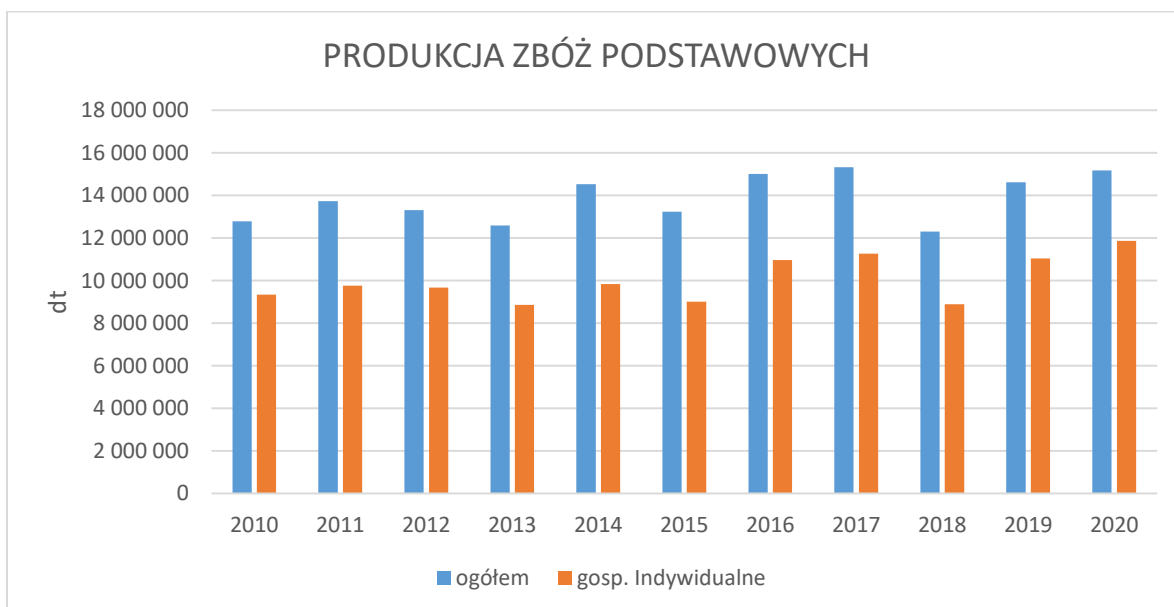
Wykres 107 - Rynek zbóż Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja zbóż w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 31,8 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 4,01 % w stosunku do roku 2010.

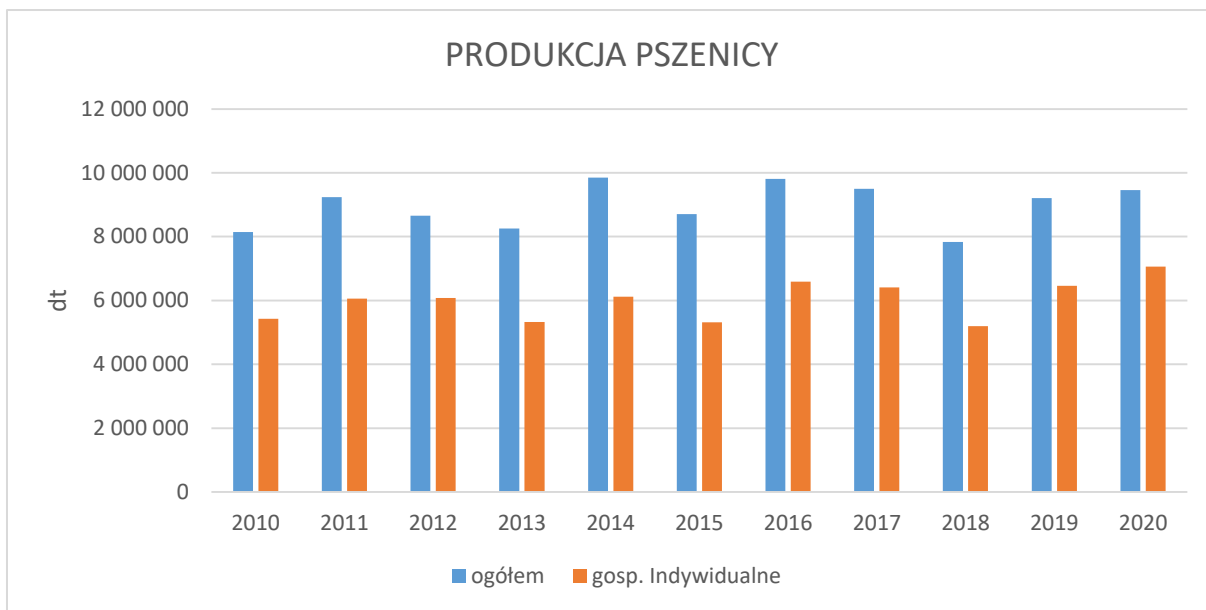
Wykres 108 - Produkcja zbóż podstawowych z mieszankami Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja zbóż podstawowych z mieszankami w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 21,53 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 5,64 % w stosunku do roku 2010.

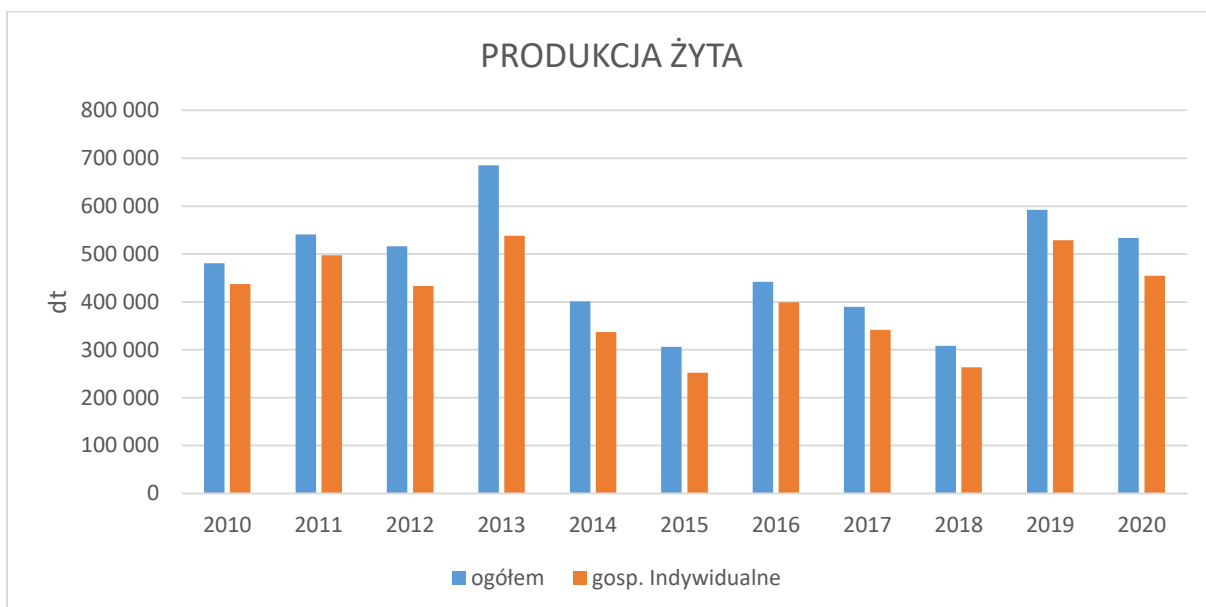
Wykres 109 - Produkcja zbóż podstawowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja zbóż podstawowych w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 27,05 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 7,05 % w stosunku do roku 2010.

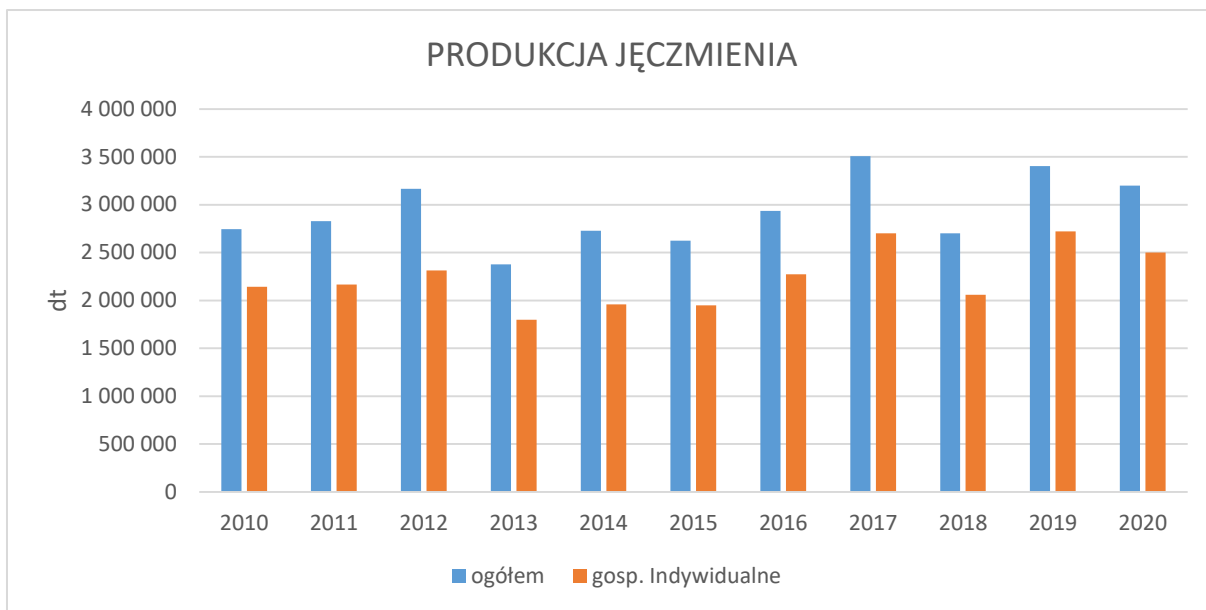
Wykres 110 - Produkcja pszenicy Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja pszenicy w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 30,1 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 11,98 % w stosunku do roku 2010.

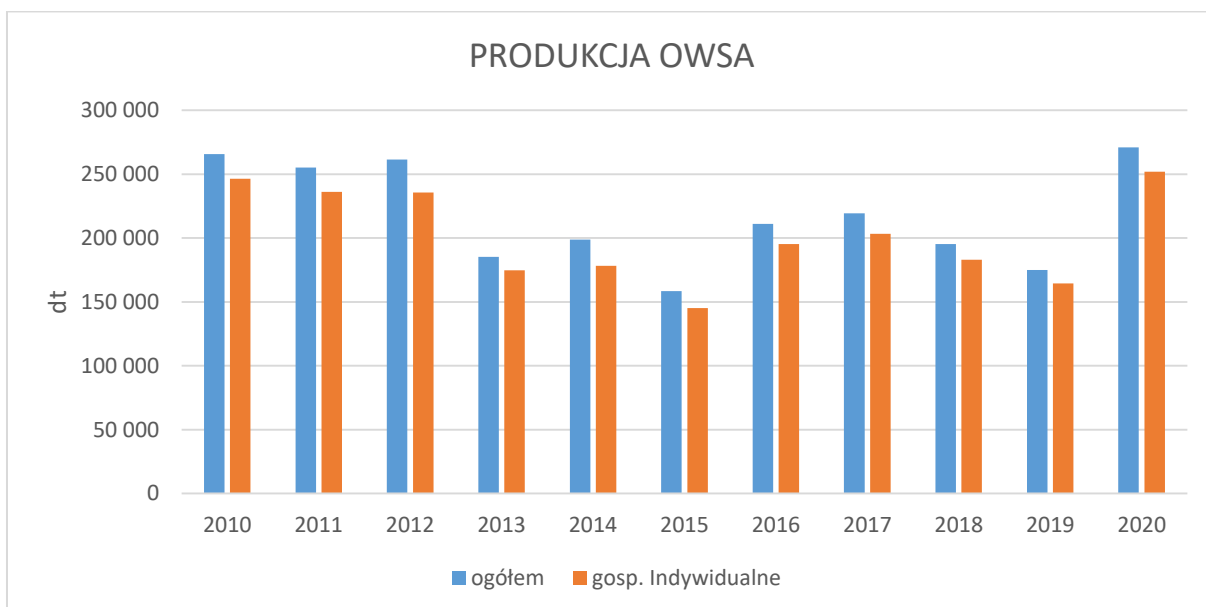
Wykres 111 - Produkcja żyta Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja żyta w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 3,84 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 6,45 % w stosunku do roku 2010.

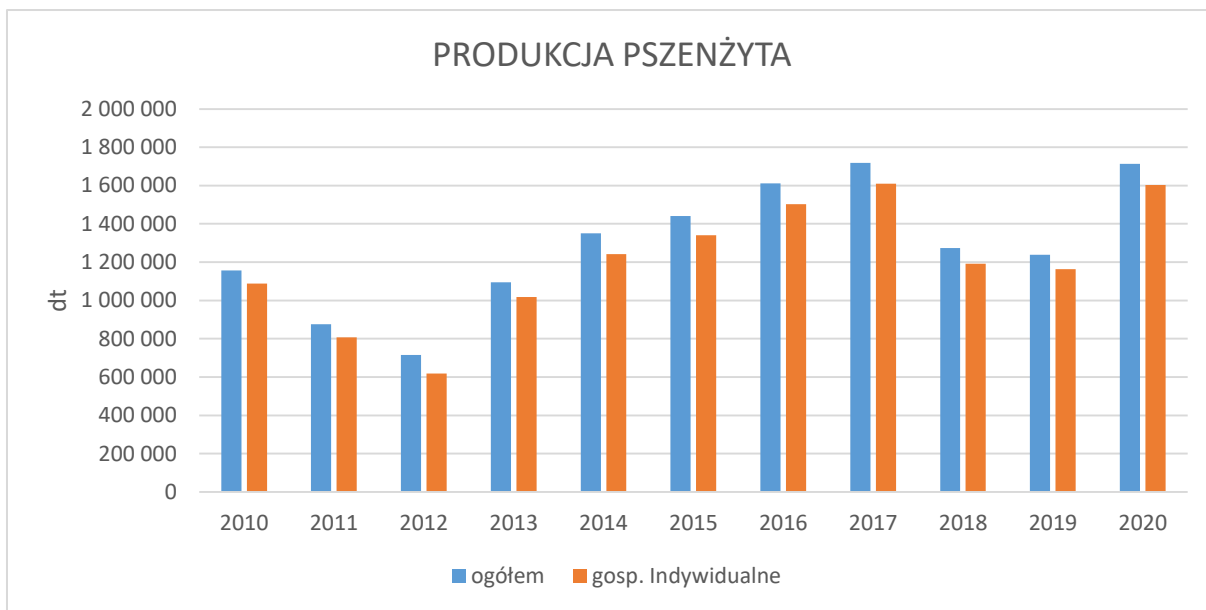
Wykres 112 - Produkcja jęczmienia Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja jęczmienia w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 16,64 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 0,02 % w stosunku do roku 2010.

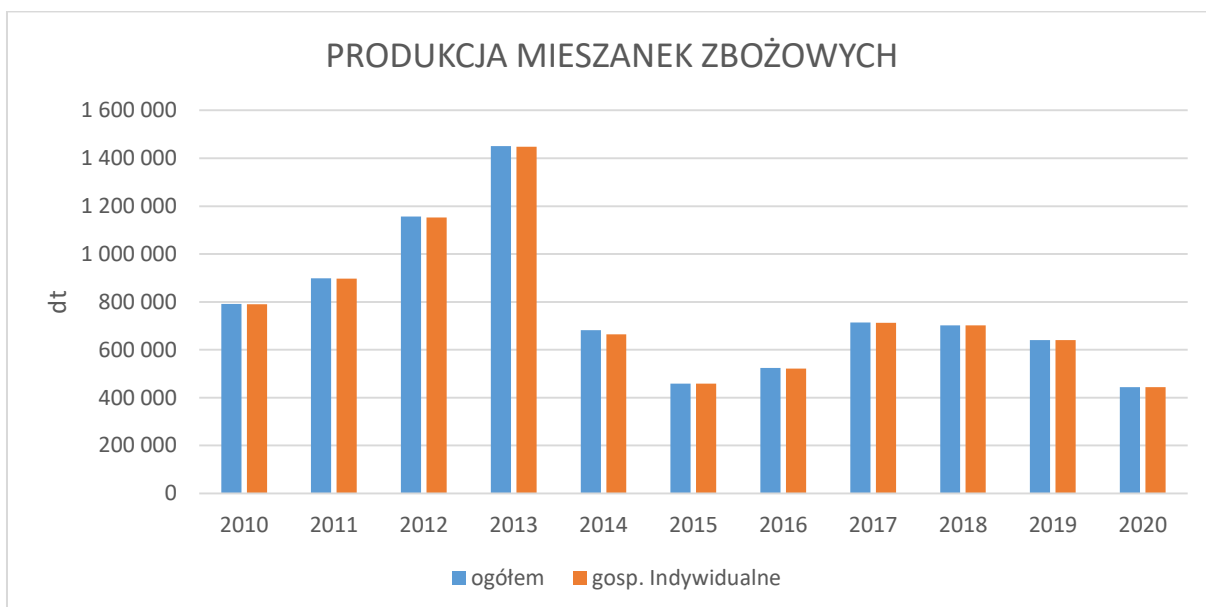
Wykres 113 - Produkcja owsa Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja owsa w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 2,2 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 0,29 % w stosunku do roku 2010.

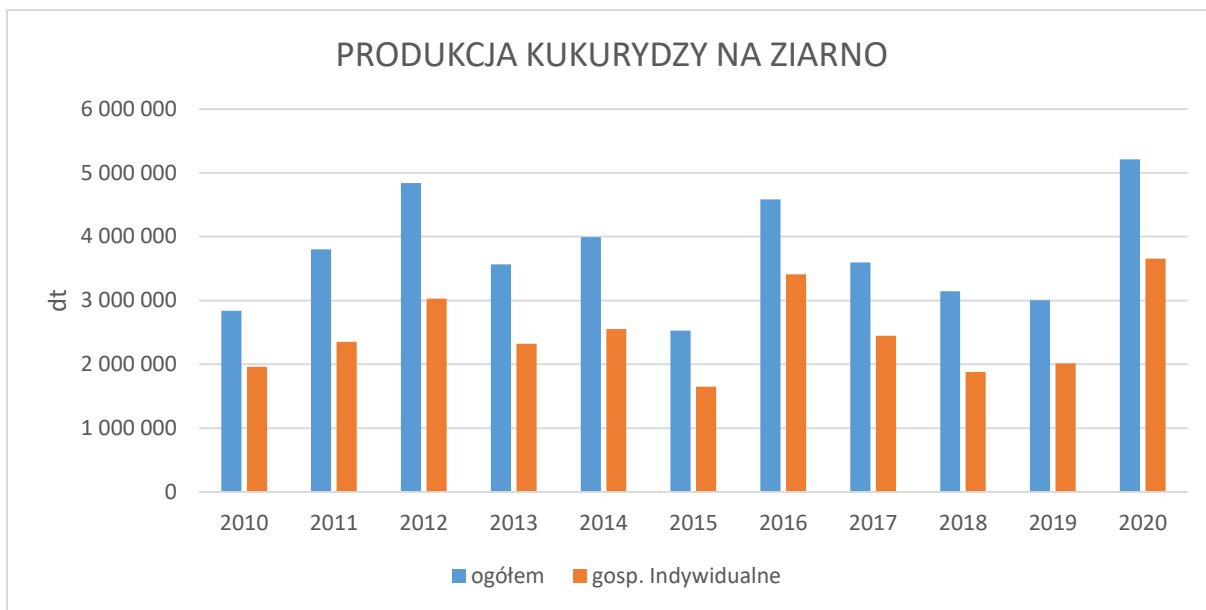
Wykres 114 - Produkcja pszenżyta Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja pszenżyta w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 47,34 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 0,54 % w stosunku do roku 2010.

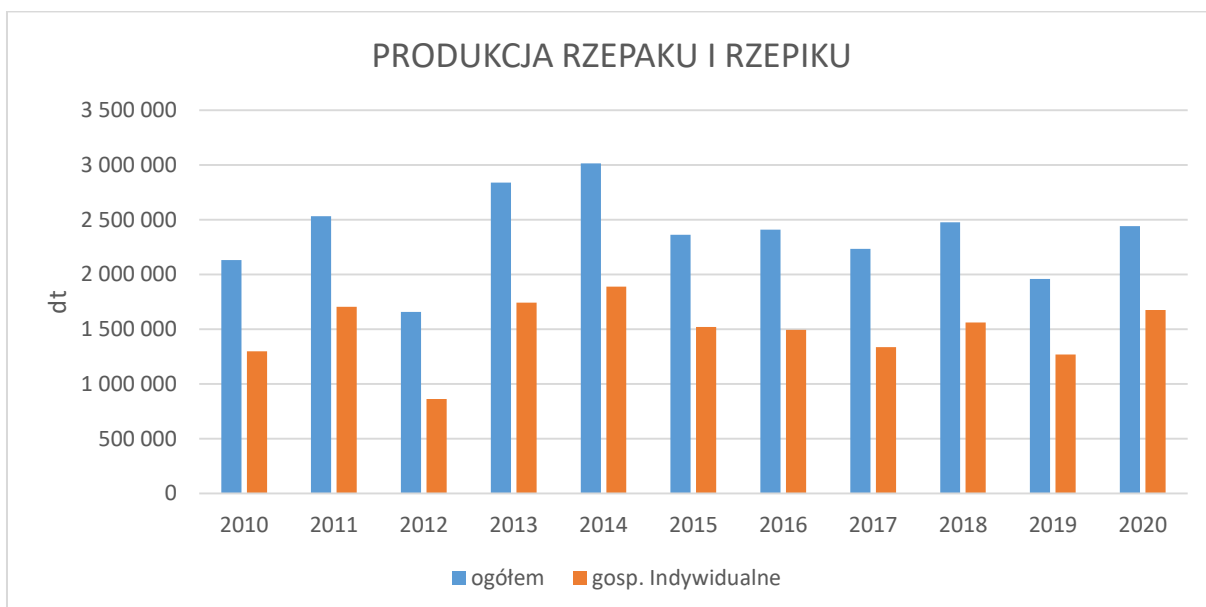
Wykres 115 - Produkcja mieszanek zbożowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja mieszanek zbożowych w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 43,78 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 0,08 % w stosunku do roku 2010.

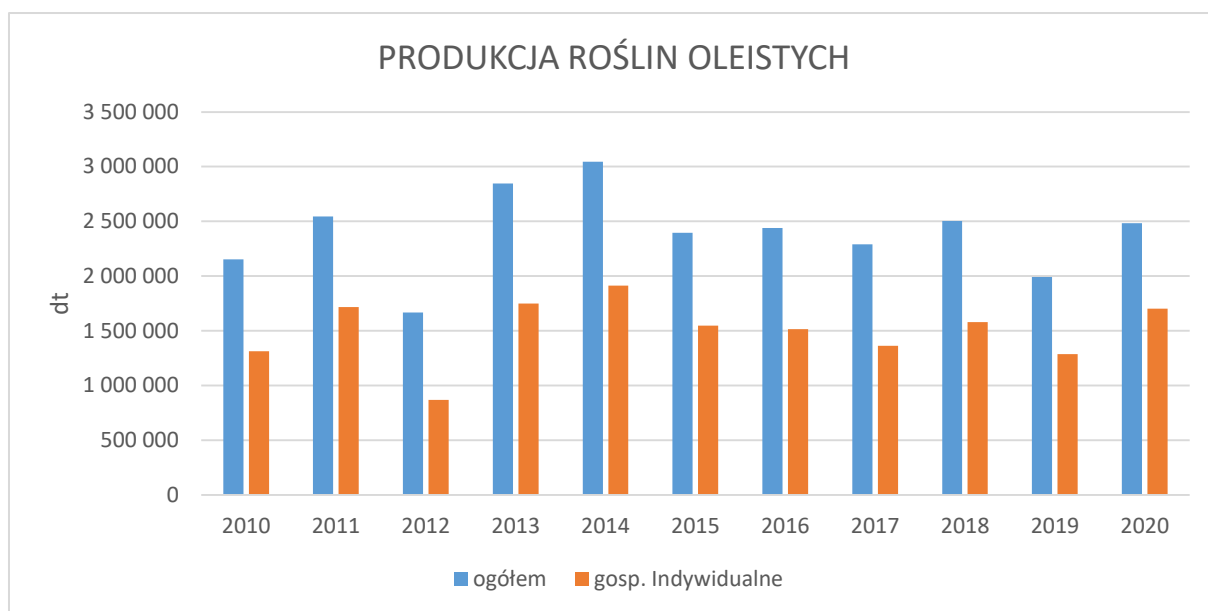
Wykres 116 - Produkcja kukurydzy na ziarno Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja kukurydzy na ziarno w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 86,61 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 1,66 % w stosunku do roku 2010.

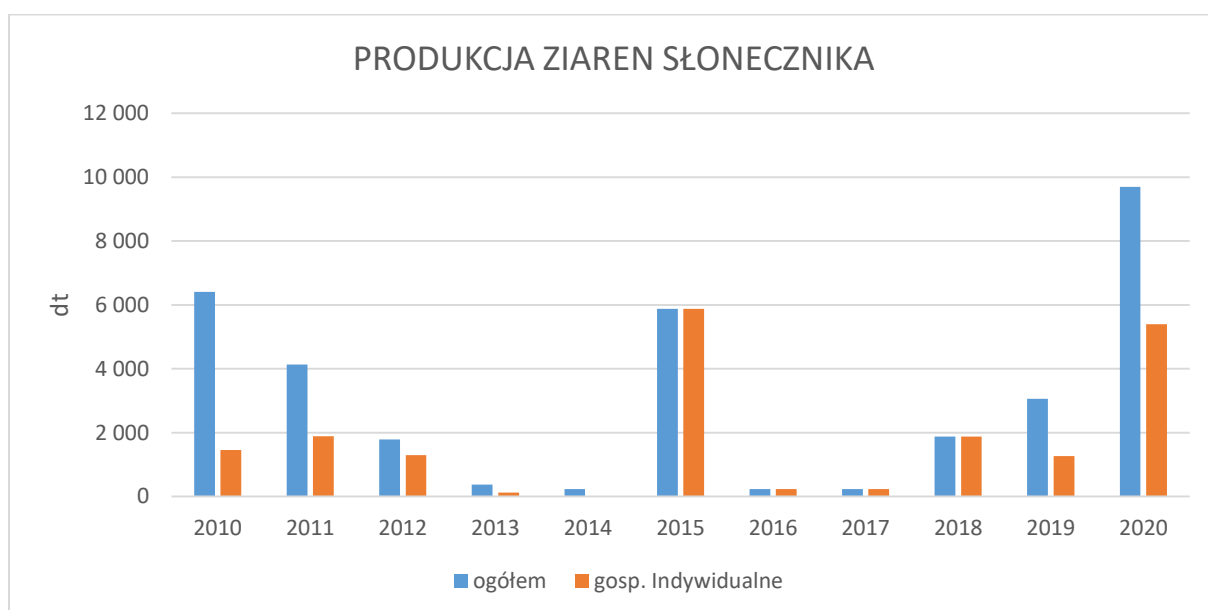
Wykres 117 - Rynek rzepaku i roślin oleistych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja rzepaku i rzepiku w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 29,16 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 12,76 % w stosunku do roku 2010.

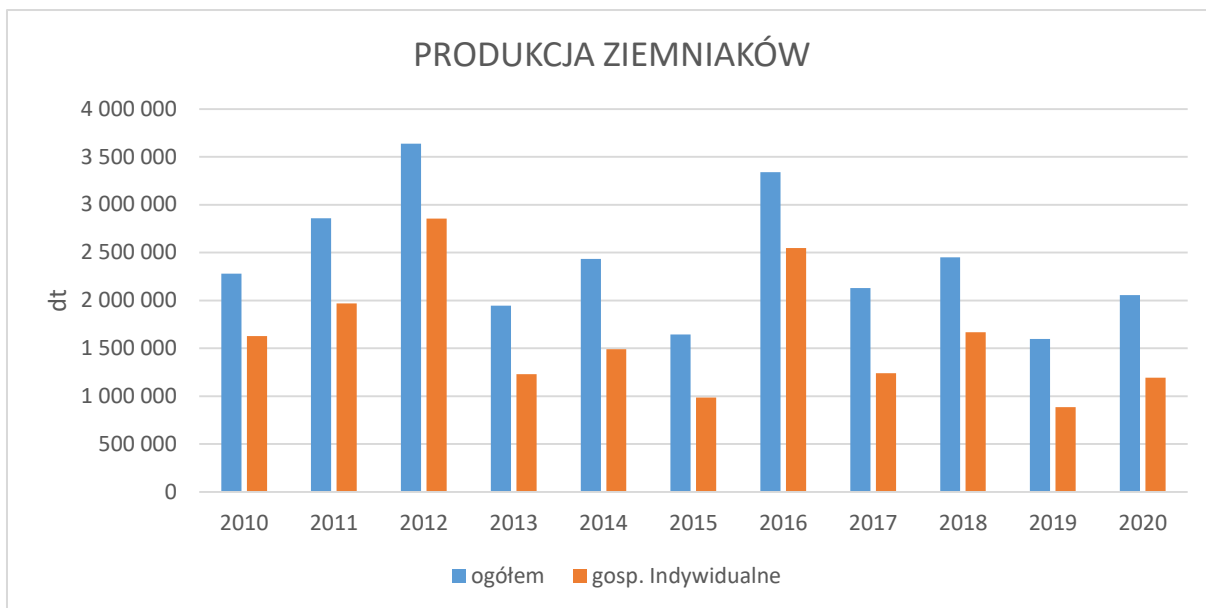
Wykres 118 - Produkcja roślin oleistych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja roślin oleistych w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 29,76 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 12,56 % w stosunku do roku 2010.

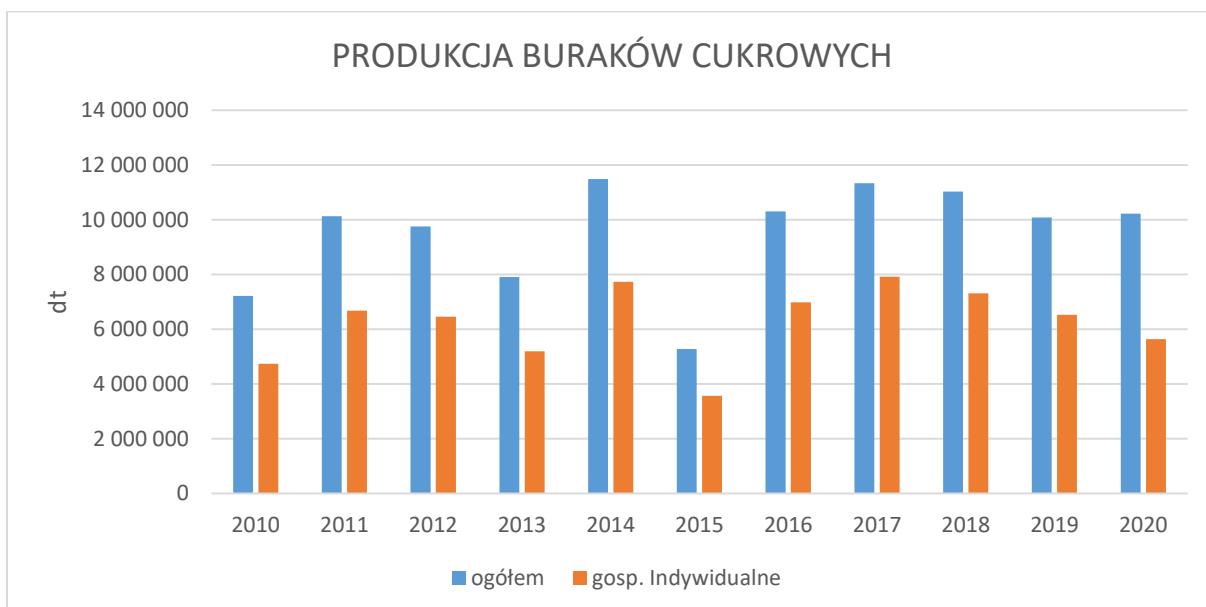
Wykres 119 - Produkcja ziaren słonecznika Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja ziaren słonecznika w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 270,48 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 144,77 % w stosunku do roku 2010.

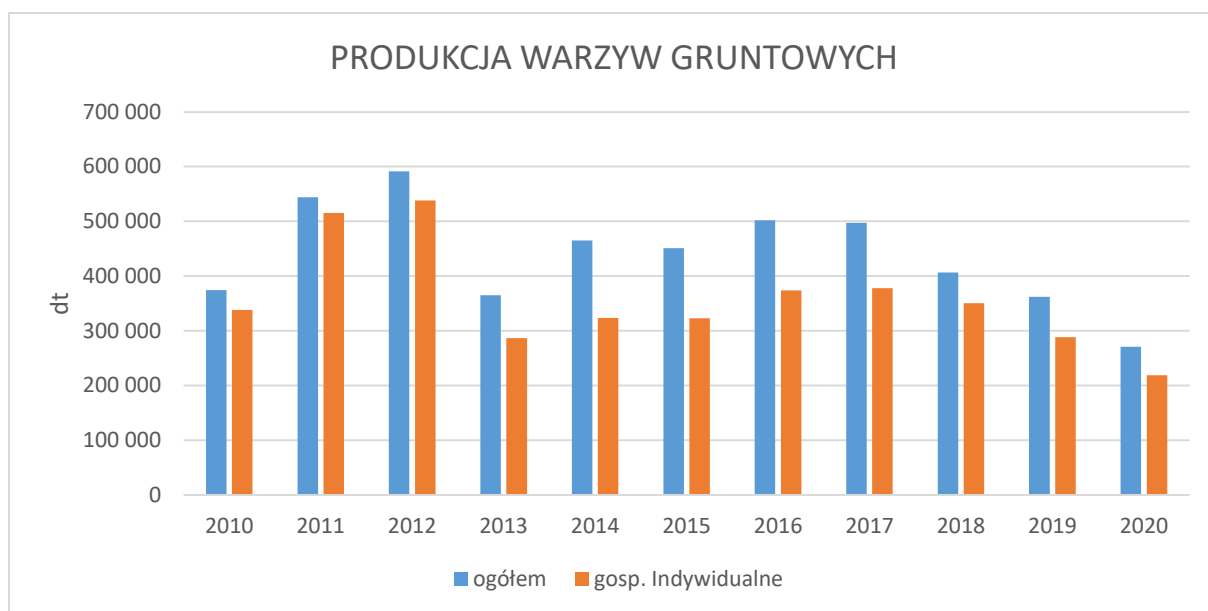
Wykres 120 - Rynek ziemniaków Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja ziemniaków w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 26,70 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 18,71 % w stosunku do roku 2010.

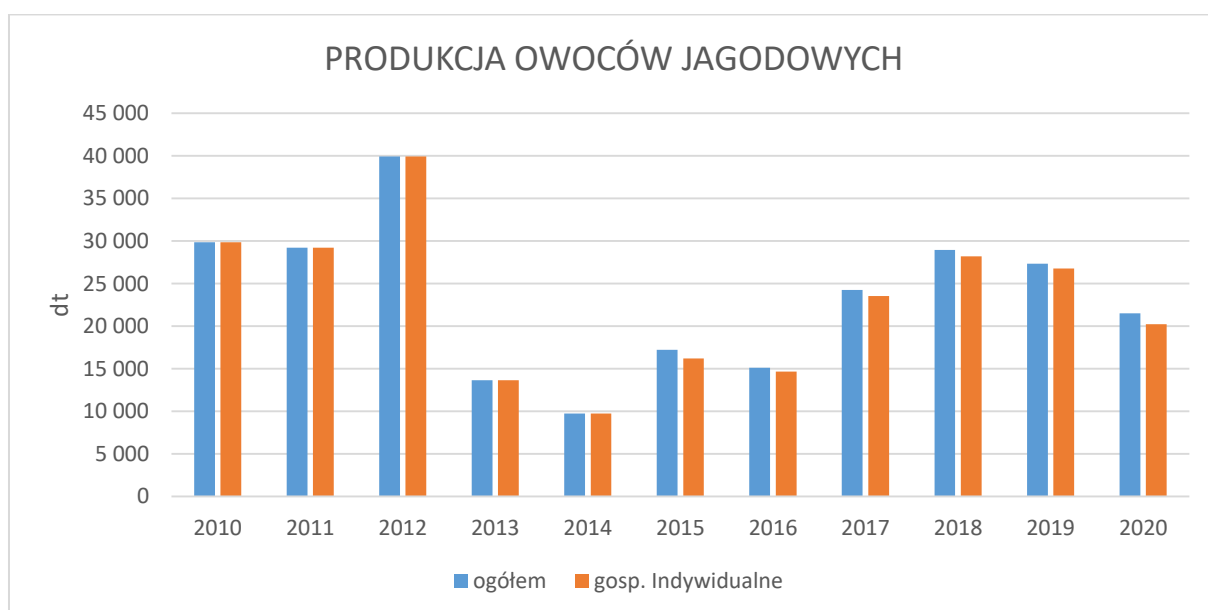
Wykres 121 - Rynek buraka cukrowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja buraków cukrowych w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 19,08 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalała o 15,89 % w stosunku do roku 2010.

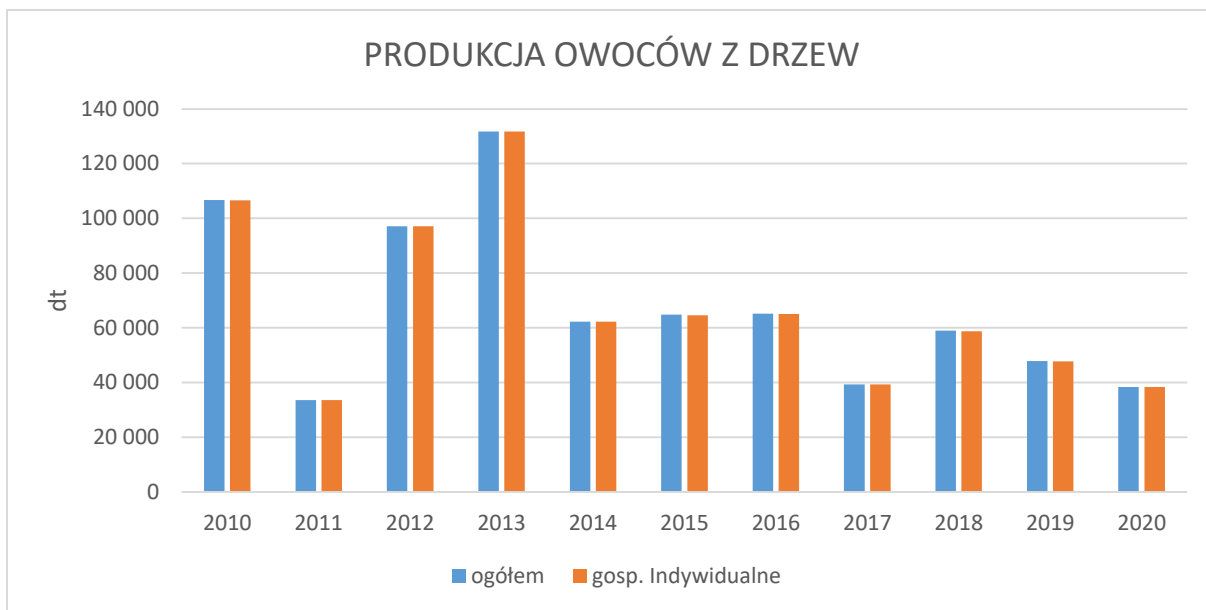
Wykres 122 - Rynek warzyw gruntowych. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja warzyw gruntowych w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 35,17% względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 10,53 % w stosunku do roku 2010.

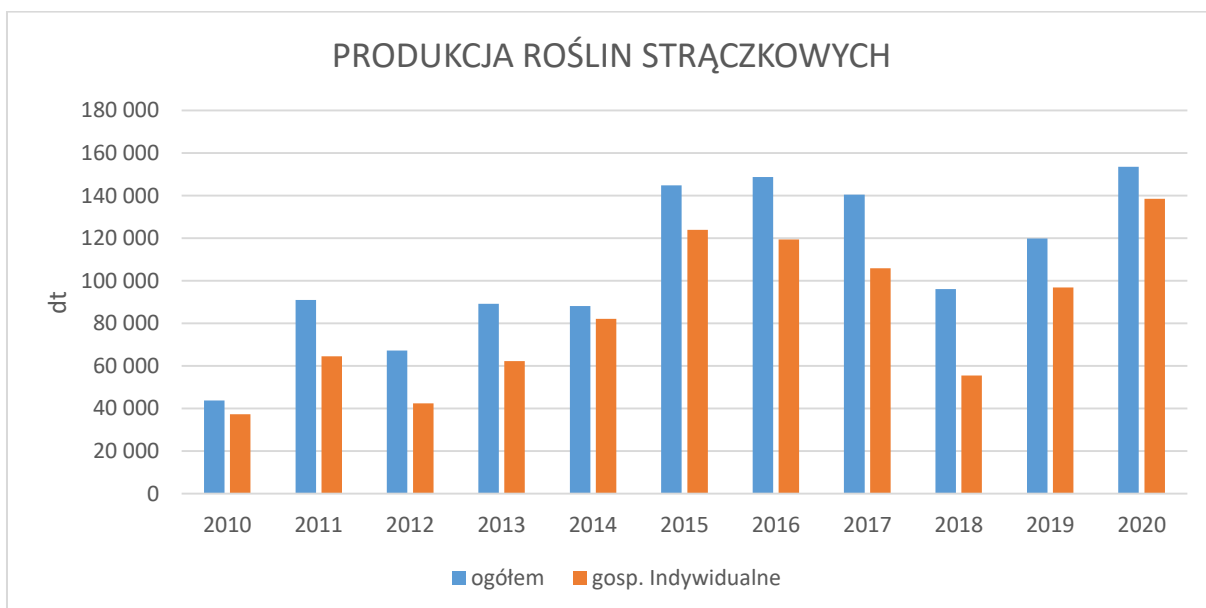
Wykres 123 - Produkcja owoców jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja owoców jagodowych w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 32,23 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 6,05 % w stosunku do roku 2010.

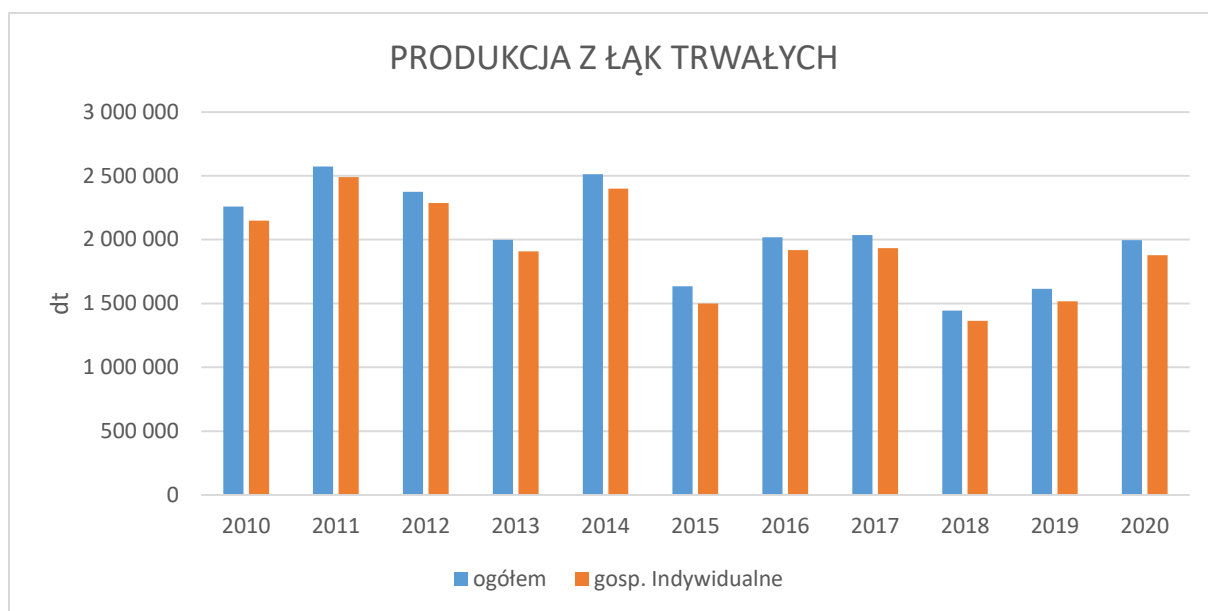
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja owoców z drzew w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 64,01 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 0,004 % w stosunku do roku 2010.

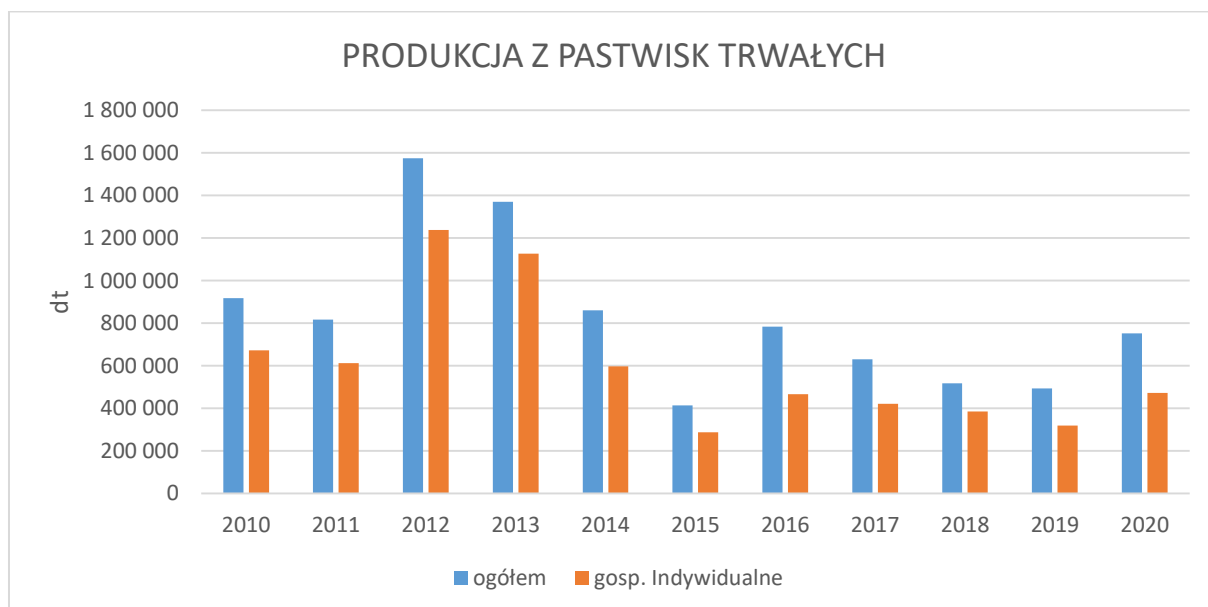
Wykres 124 - Rynek roślin strączkowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja roślin strączkowych w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 271,47 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 5,95 % w stosunku do roku 2010.

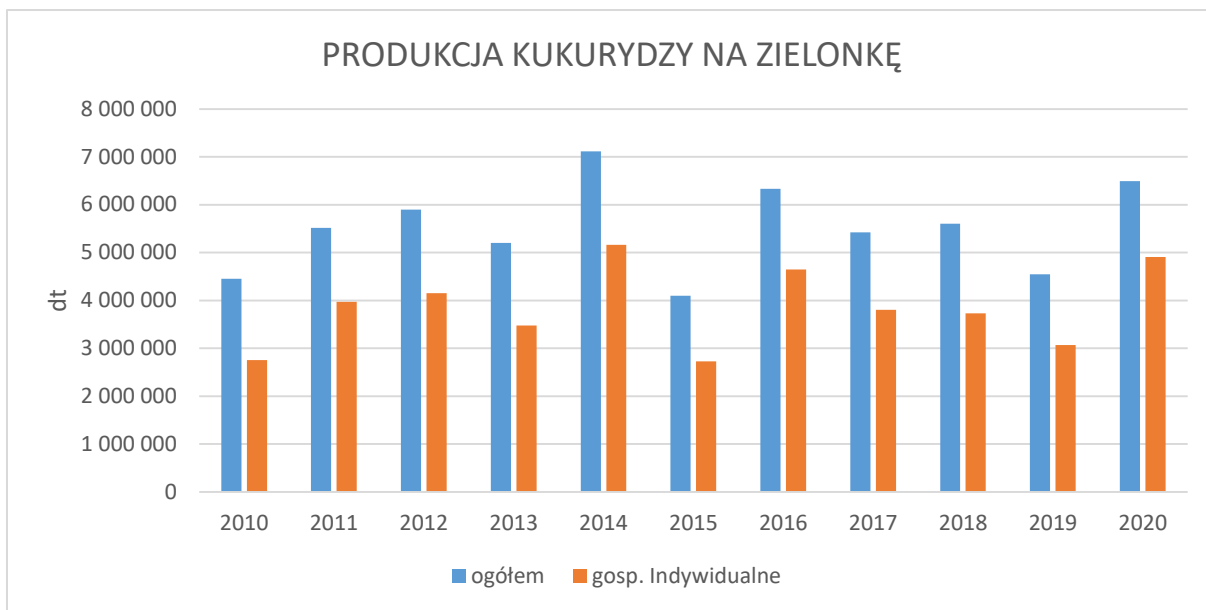
Wykres 125 - Rynek pasz potencjalnie towarowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja łąk trwałych w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 12,69 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 1,15 % w stosunku do roku 2010.

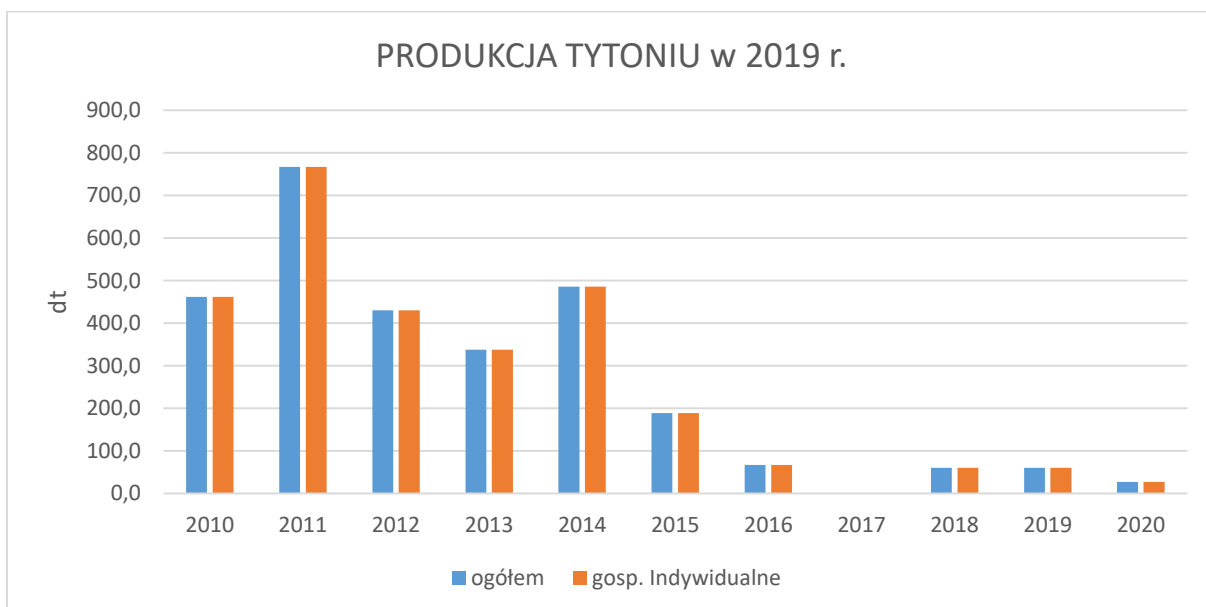
Wykres 126 - Produkcja z pastwisk trwałych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja z pastwisk trwałych w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 29,65 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalała o 14,19 % w stosunku do roku 2010.

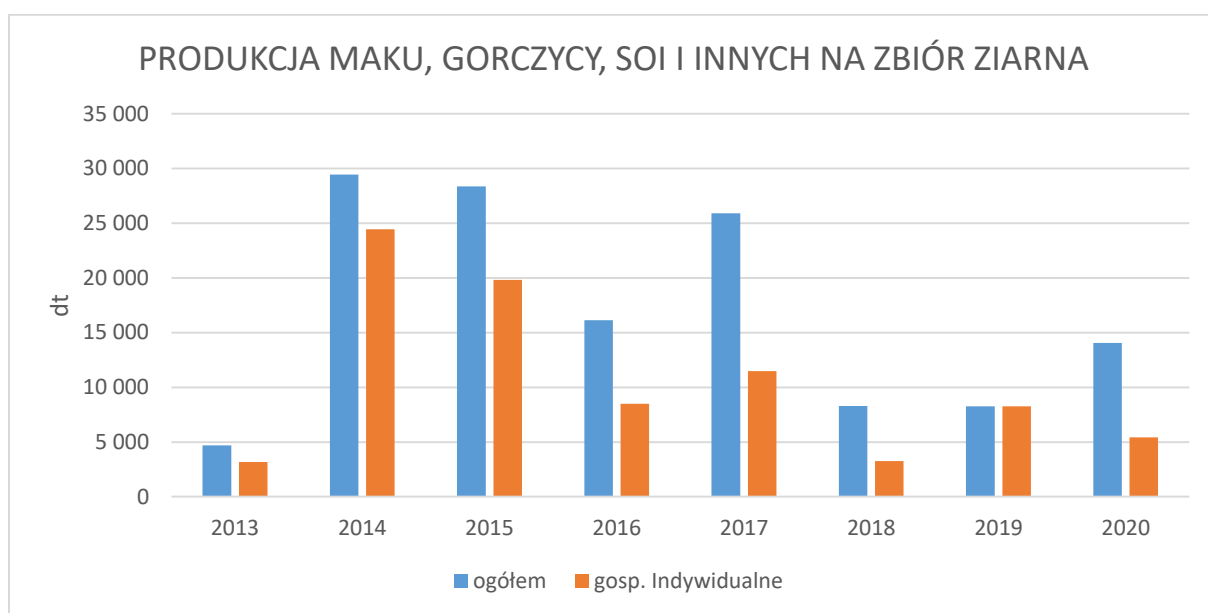
Wykres 127 - Produkcja kukurydzy na zielonkę Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja kukurydzy na zielonkę w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 77,86 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku wzrósł o 21,95 % w stosunku do roku 2010.

Wykres 128 - Rynek tytoniu w 2019 r. dla ogółem i gosp. indywidualnych. Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Produkcja tytoniu w województwie opolskim w 2020 roku zmalała o 94,15 % względem 2010 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku pozostał bez zmian w stosunku do roku 2010. Brak danych w 2017 roku.

Wykres 129 - Rynek maku, gorczycy, soi i innych na zbiór ziarna Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Produkcja maku, gorczycy, soi i innych na zbiór ziarna w województwie opolskim w 2020 roku wzrosła o 71,85 % względem 2013 roku. Udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej produkcji w 2020 roku zmalał o 42,51 % w stosunku do roku 2013. Brak danych w latach 2010 – 2012.

Opłacalność produkcji

Najwyższy dochód gospodarstwa z 1 ha w gospodarstwach wdrożeniowych OODR

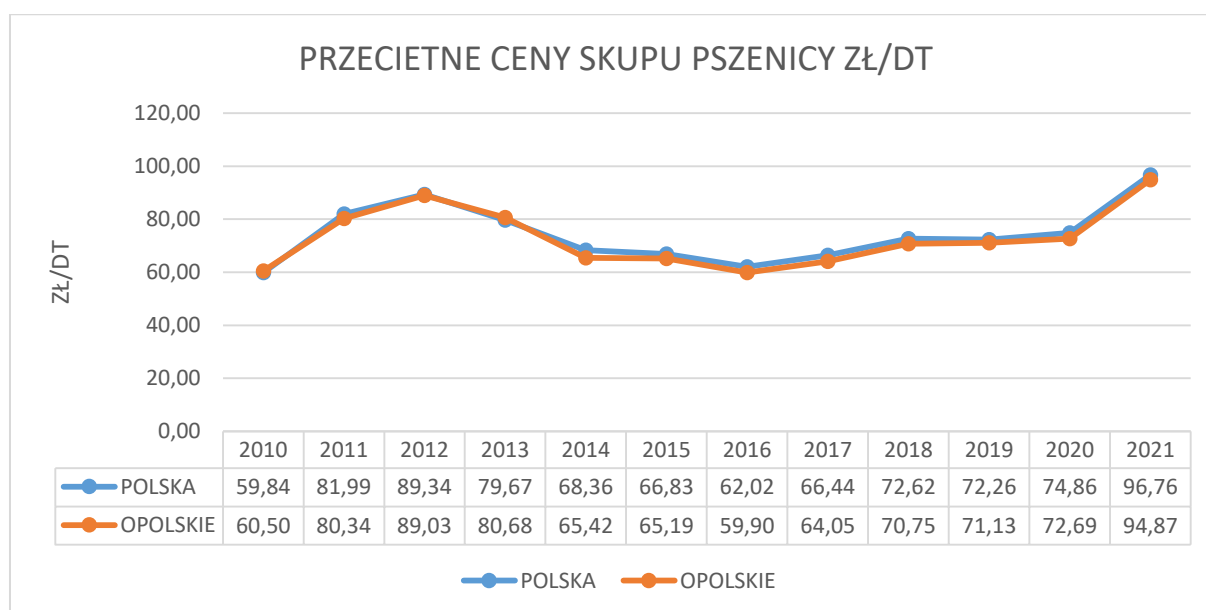
w Łosiosiu, pogrupowanych wg trzech kierunków produkcji: produkcji mleka i żywca wołowego, produkcji trzody chlewnej, produkcji wielokierunkowej i roślinnej w latach 2010-2019 uzyskano z produkcji mleka i żywca wołowego, za wyjątkiem lat 2012 i 2013, gdzie najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha odnotowały gospodarstwa z produkcją wielokierunkową i roślinną. Najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha z produkcji mleka i żywca wołowego odnotowano w 2014 roku. W przypadku produkcji wielokierunkowej i roślinnej najwyższy dochód gospodarstwa na 1 ha osiągnięto w 2013 roku, po którym wystąpiła tendencja spadkowa. W 2016 roku nastąpił wzrost dochodu gospodarstwa na 1 ha w przypadku produkcji trzody chlewnej. Kolejne lata charakteryzował spadek dochodów gospodarstw dla tego kierunku produkcji. **Najwyższy dochód gospodarstwa na 1 godzinę pracy** uzyskano w gospodarstwach wielokierunkowych i roślinnych, w których najwyższy dochód gospodarstwa na 1 godzinę osiągnięto w 2013 roku, po którym zanotowano spadek dochodu we wszystkich sektorach rolnictwa. Od 2017 roku najwyższy dochód gospodarstwa na 1 godzinę pracy przypada na gospodarstwach z produkcją mleka i żywca wołowego.

Koszt wytworzenia 1 zł produkcji był najwyższy w przypadku produkcji trzody chlewnej, za wyjątkiem lat 2014, 2016 i 2018, w których to najwyższy koszt wytworzenia 1 zł produkcji

odnotowały gospodarstwa wielokierunkowe i roślinne. Najwyższy koszt wytworzenia 1 zł produkcji wśród gospodarstwach zajmujących się produkcją mleka i żywca wołowego odnotowano w 2016 roku. W latach 2010-2019 **najwyższy wskaźnik opłacalności** osiągnęły gospodarstwa o kierunku produkcji mleka i żywca wołowego oprócz lat 2012, 2013 oraz 2017, w których najwyższy wskaźnik opłacalności osiągnęły gospodarstwa wielokierunkowe i roślinne oraz za wyjątkiem roku 2016, w którym najwyższy wskaźnik opłacalności uzyskały gospodarstwa produkujące trzodę chlewną.

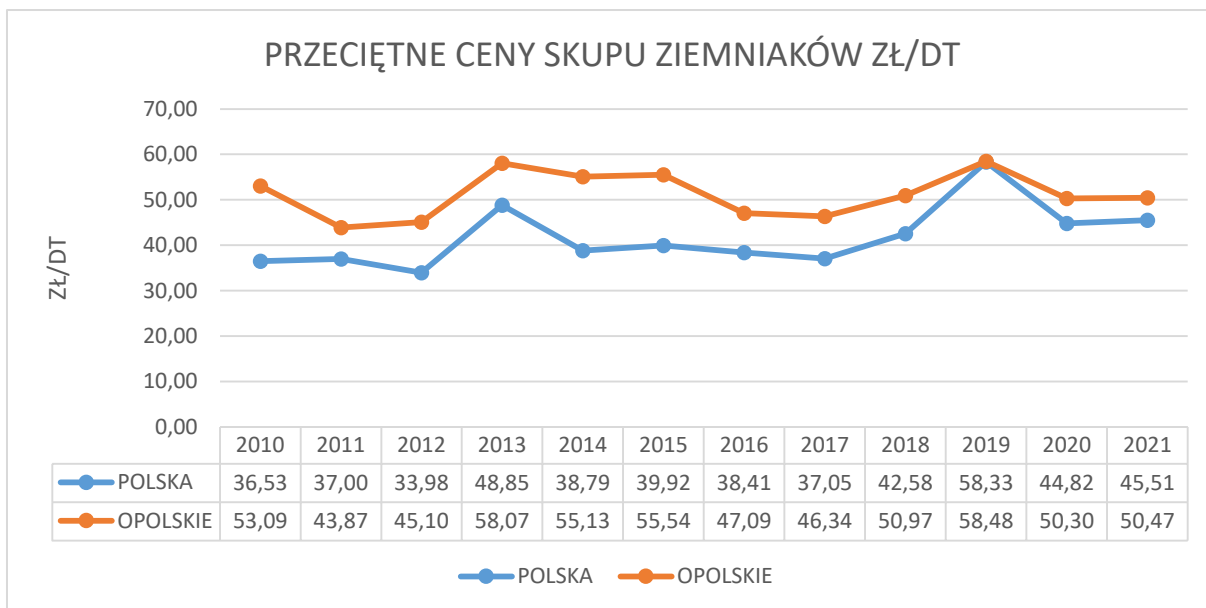
W produkcji ogółem najwyższy dochód gospodarstwa z 1 ha osiągnięto w 2013 roku, po którym wystąpiła tendencja spadkowa. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku dochodu gospodarstwa na 1 godzinę pracy, z tym że od 2016 roku nastąpił wzrost w stosunku do roku 2015. W porównaniu do roku 2013 w kolejnych latach odnotowano wzrost kosztu wytworzenia 1 zł produkcji. Natomiast wskaźnik opłacalności produkcji od 2013 roku systematycznie malał do roku 2016. Po dwuletnim wzroście, w 2019 roku ponownie odnotowano spadek opłacalności.

Ceny skupu wybranych produktów roślinnych w województwie opolskim

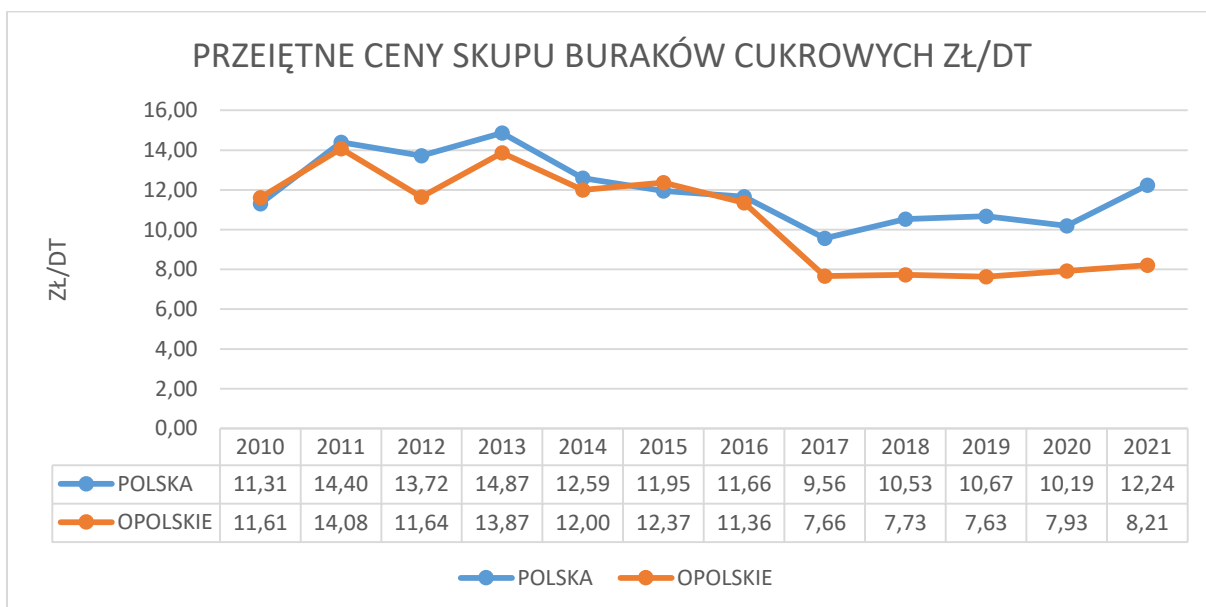
Wykres 130 - Przeciętne ceny skupu pszenicy Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu pszenicy w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 56,80 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 30,51%. Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku.

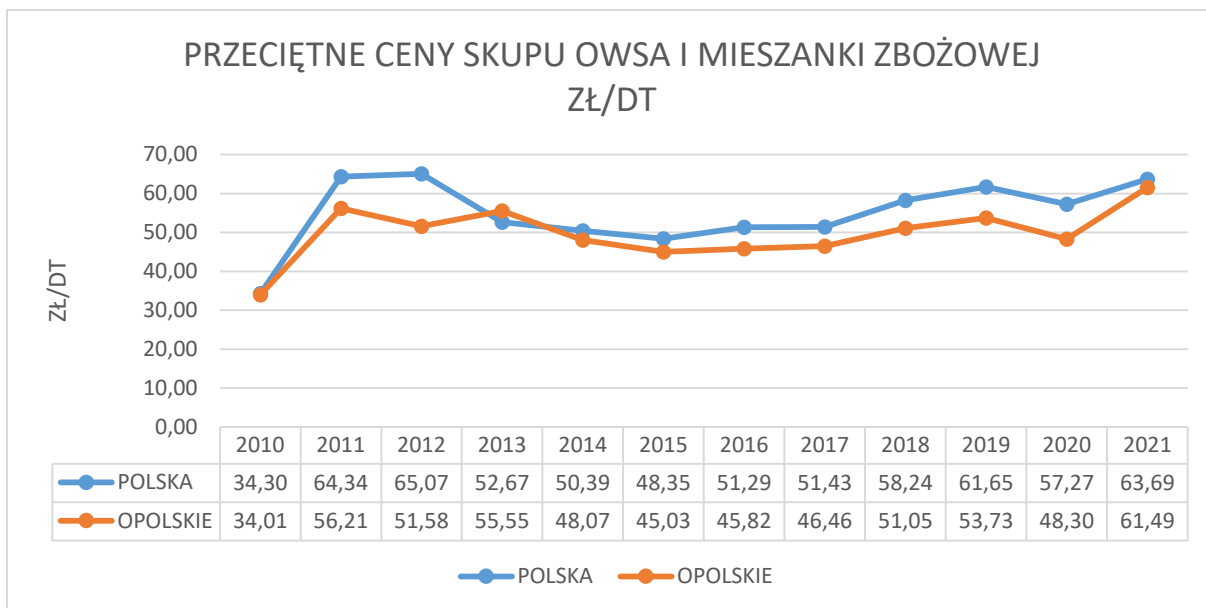
Wykres 131 - Przeciętne ceny skupu ziemniaków Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu ziemniaków w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły spadek o 4,94 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 0,33 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2019 roku.

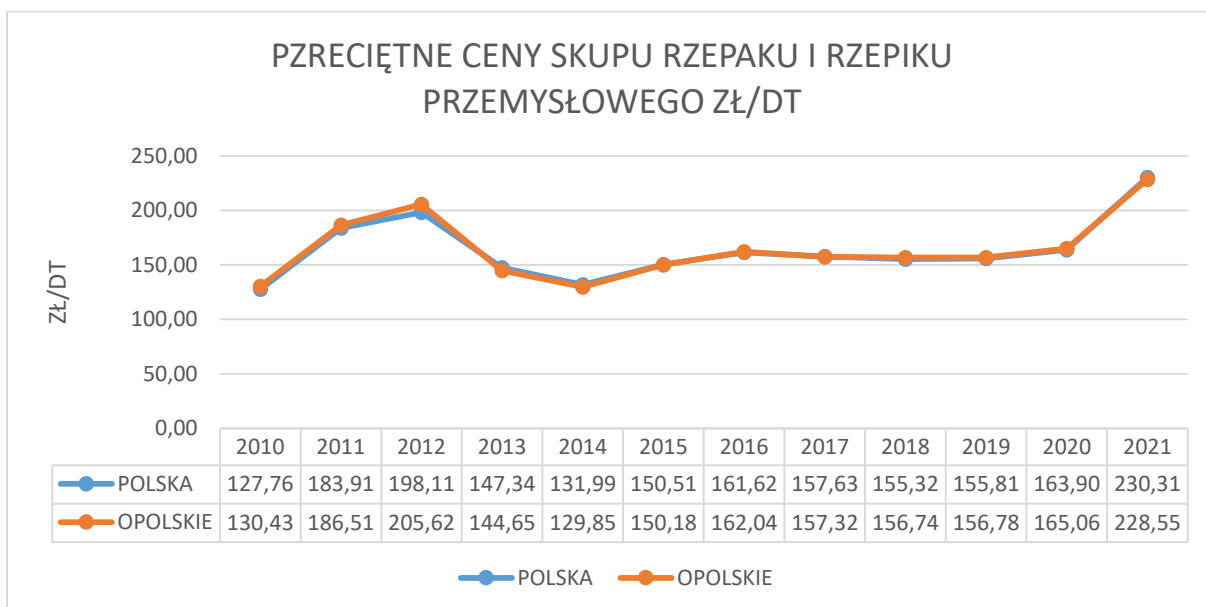
Wykres 132 - Przeciętne ceny skupu buraków cukrowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu buraków cukrowych w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły spadek o 29,29 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 3,53 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2011 roku.

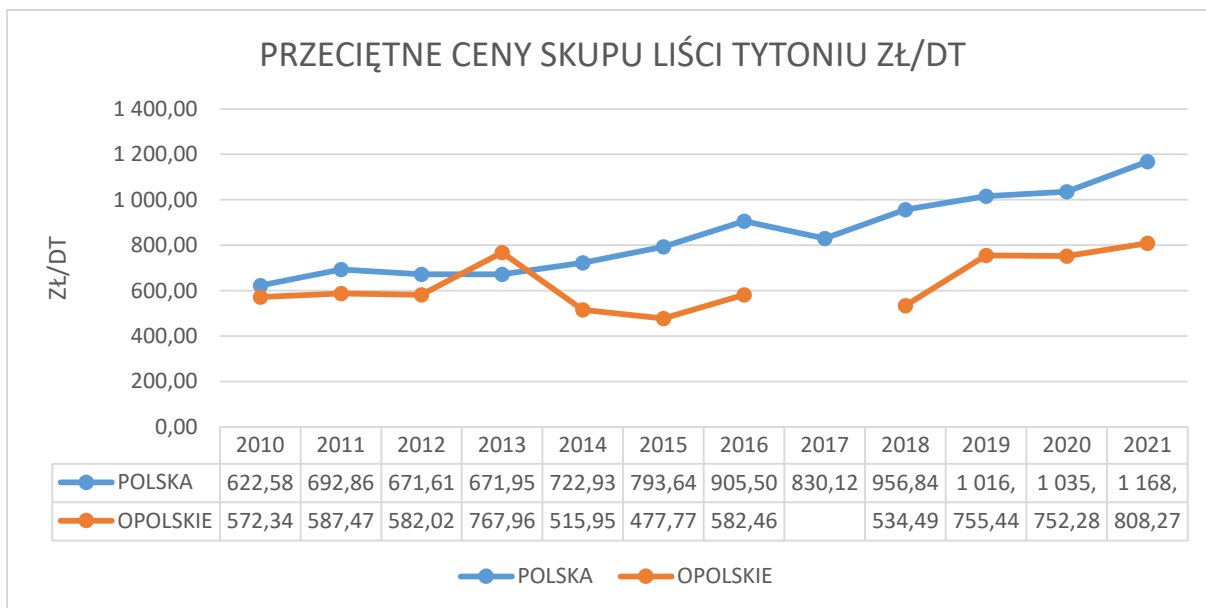
Wykres 133 - Przeciętne ceny skupu owsa i mieszanki zbożowej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu owsa i mieszanki zbożowej w 2021 roku osiągnęły wzrost o 80,80 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 27,30 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2011 roku.

Wykres 134 - Przeciętne ceny skupu rzepaku i rzepiku przemysłowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu rzepaku i rzepiku przemysłowego w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 75,22 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 38,46 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku.

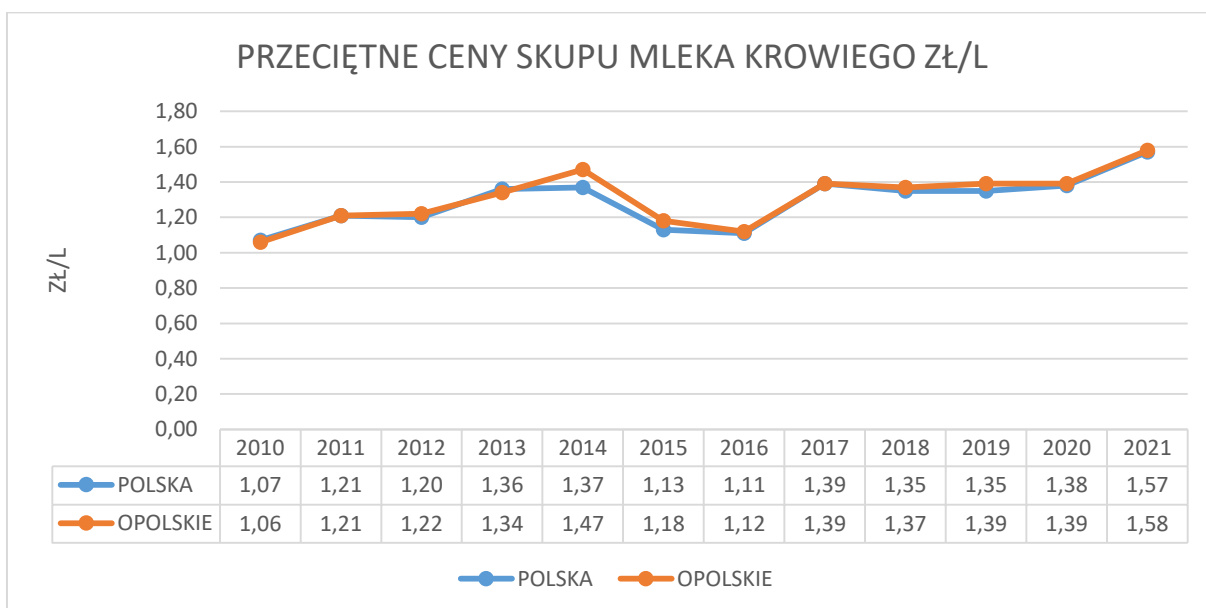

Wykres 135 - Przeciętne ceny skupu liści tytoniu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu liści tytoniu w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 41,22 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 7,44 %.

Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku. Brak danych dla roku 2017.

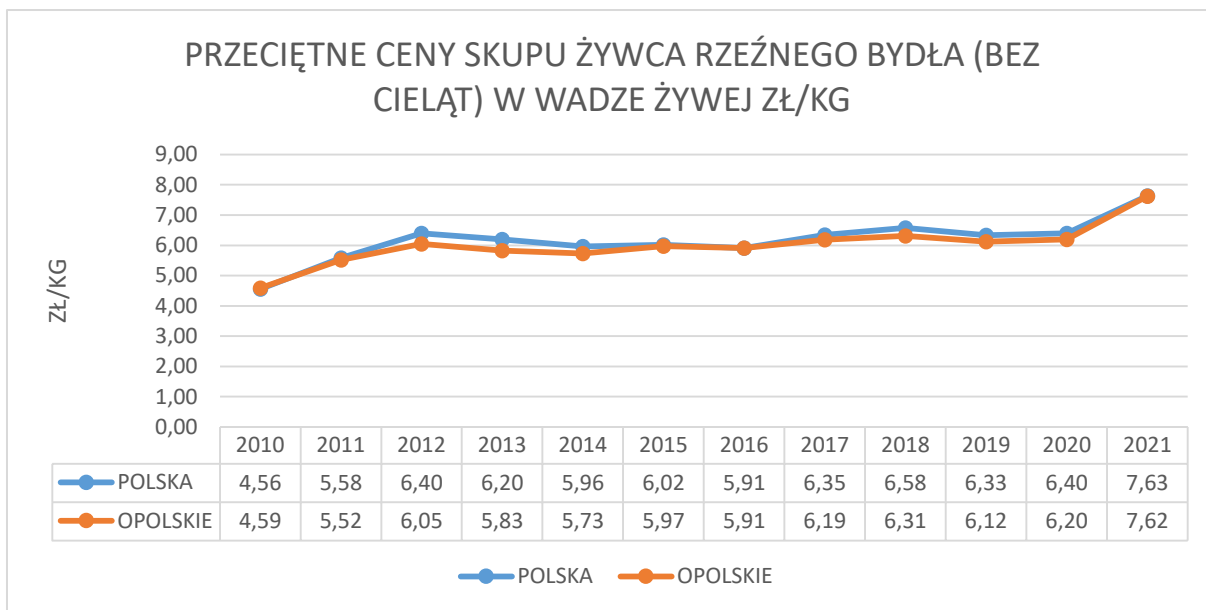
Ceny skupu wybranych produktów zwierzęcych w województwie opolskim

Wykres 136 - Przeciętne ceny skupu mleka krowiego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

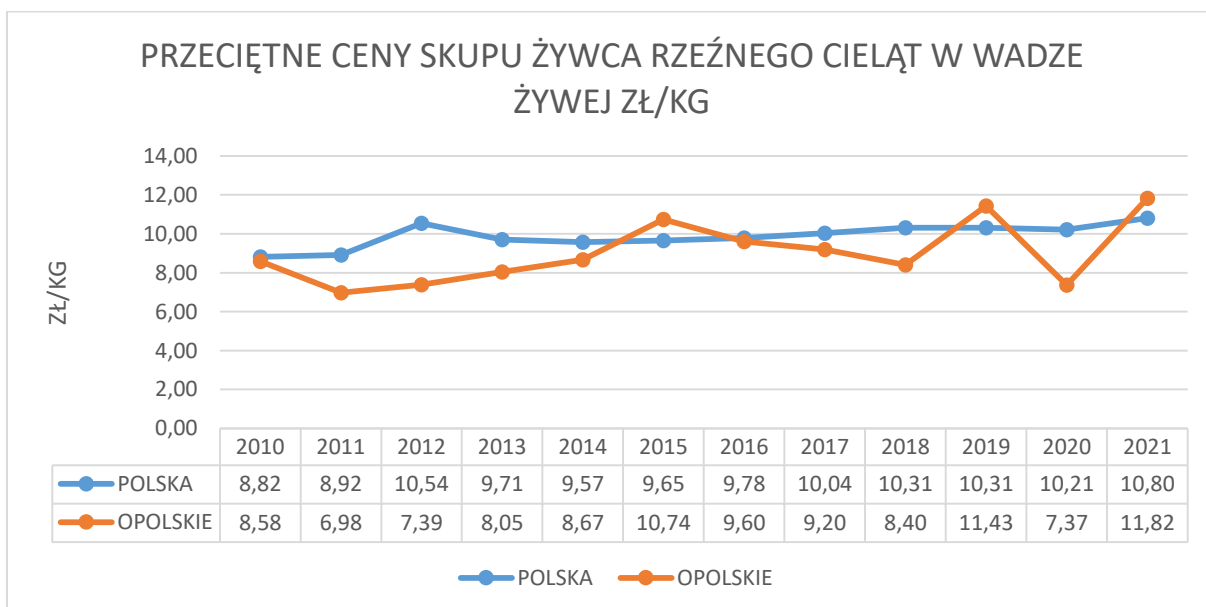
Przeciętne ceny skupu mleka krowiego w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 49,05 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 13,66 %.

Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku.

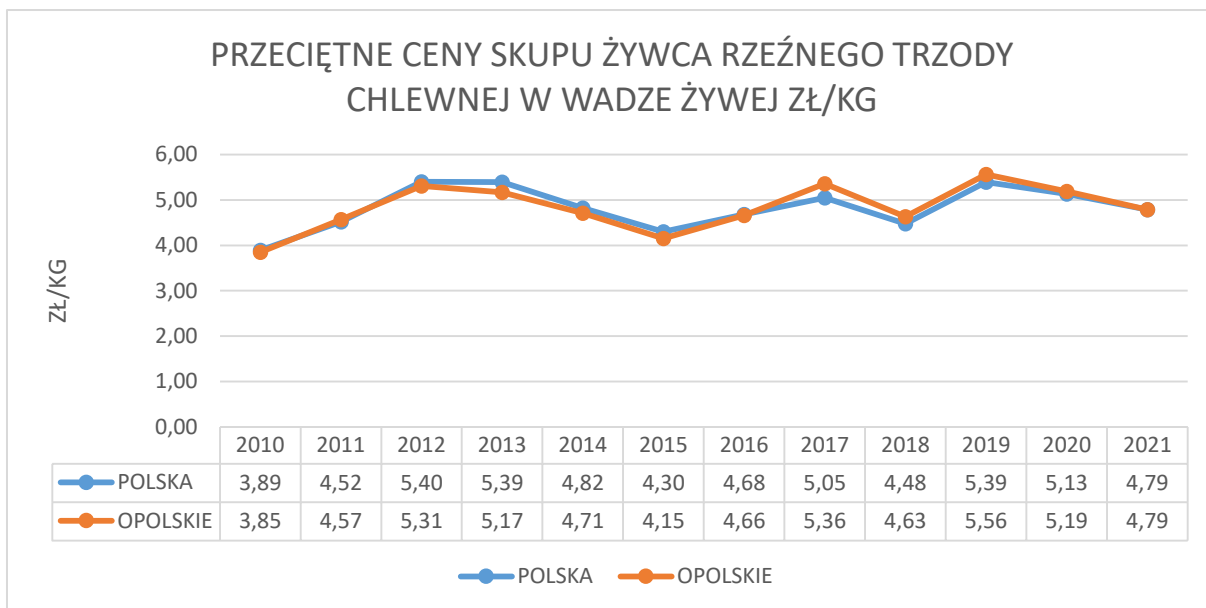
Wykres 137 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego bydła Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego bydła w 2021 roku osiągnęły wzrost o 66,01 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 22,90 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku.

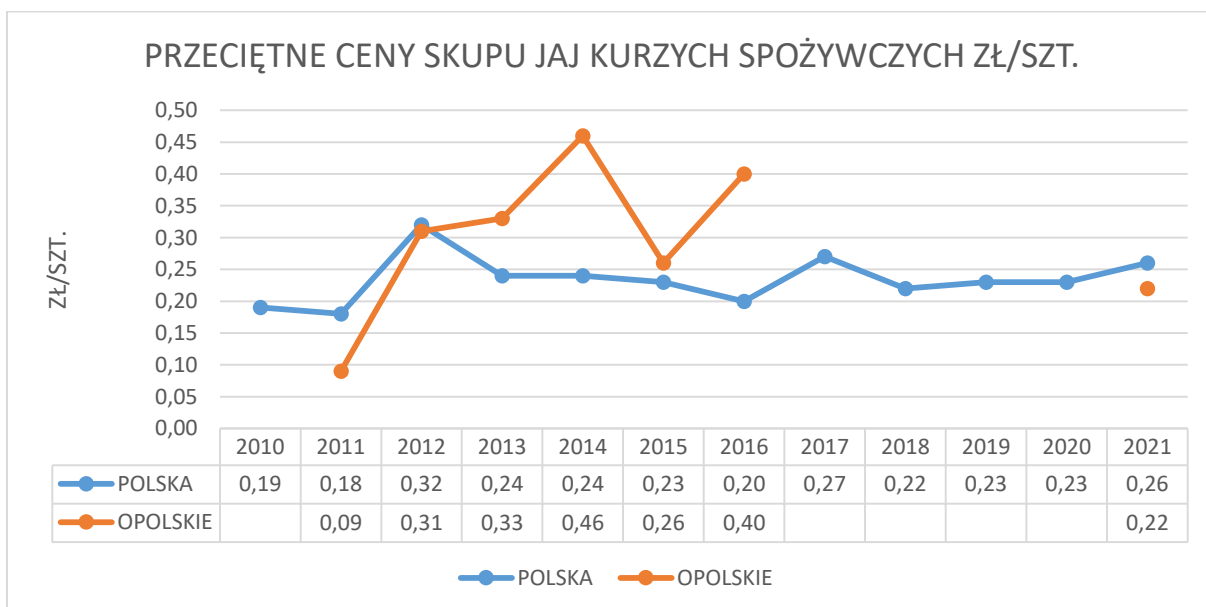
Wykres 138 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego cieląt w wadze żywej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego cieląt w wadze żywej w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 37,76 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 wzrosły o 60,37 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2021 roku.

Wykres 139 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego trzody chlewnej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

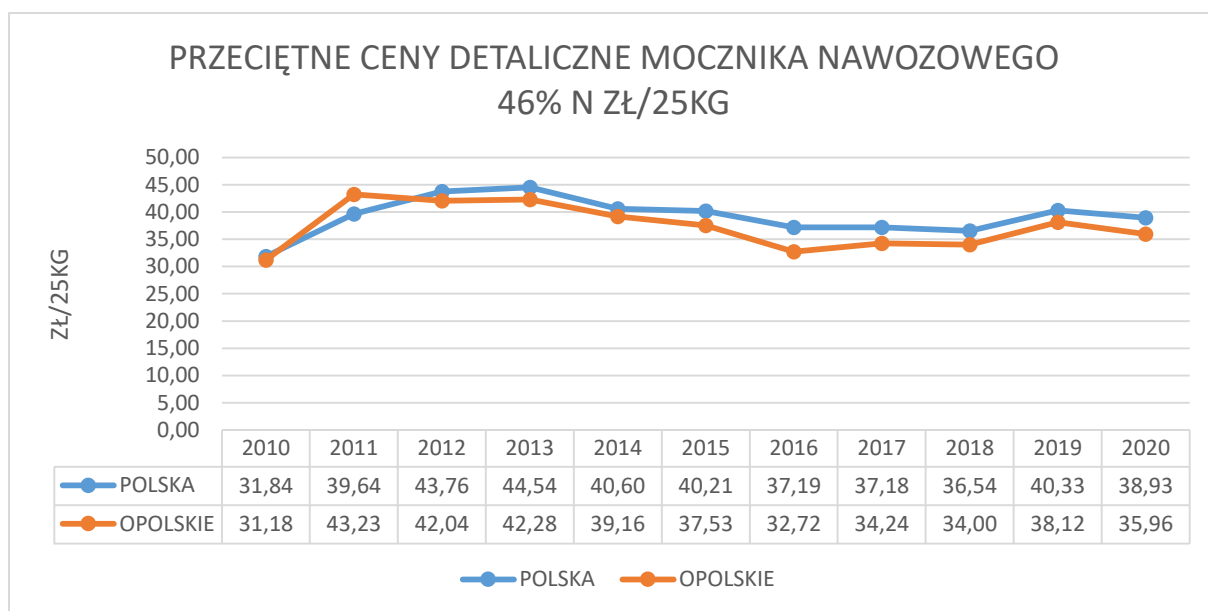
Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego trzody chlewnej w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 24,41 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2020 zmalały o 7,70%. Najwyższe ceny obowiązywały w 2019 roku.

Wykres 140 - Przeciętne ceny skupu jaj kurzych spożywczych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

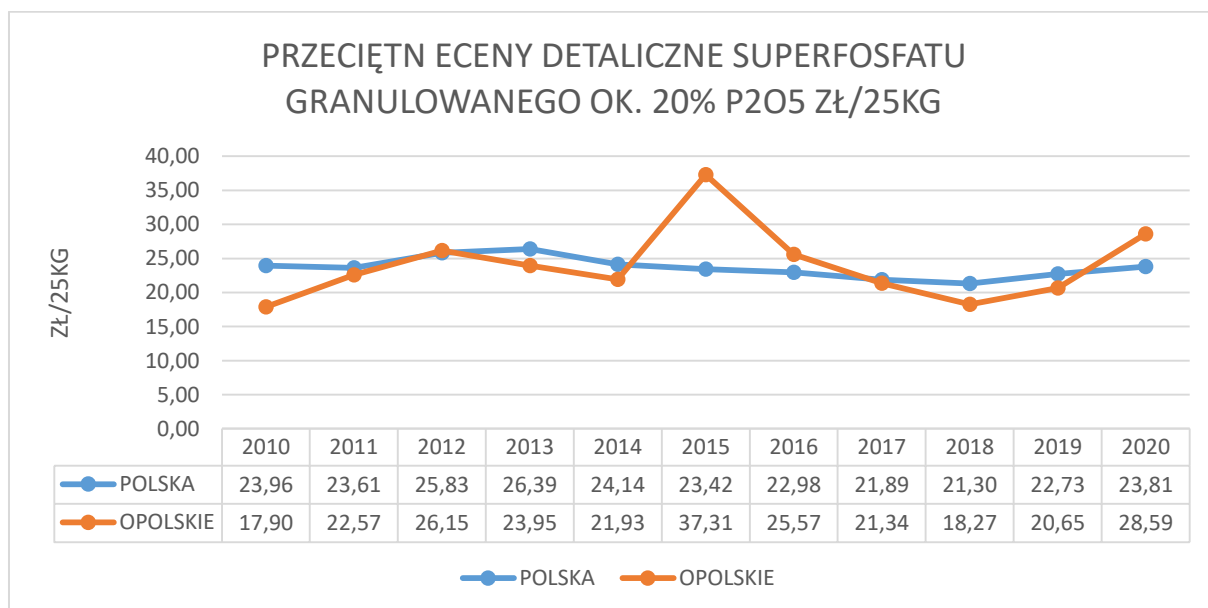
Przeciętne ceny skupu jaj kurzych spożywczych w województwie opolskim w 2021 roku osiągnęły wzrost o 144,44 % względem roku 2011, natomiast względem roku 2016 zmalały o 45 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2014 roku. Brak danych dla lat 2010, 2017, 2018, 2019, 2020.

Ceny detaliczne wybranych towarów przeznaczonych na produkcję rolniczą w województwie opolskim

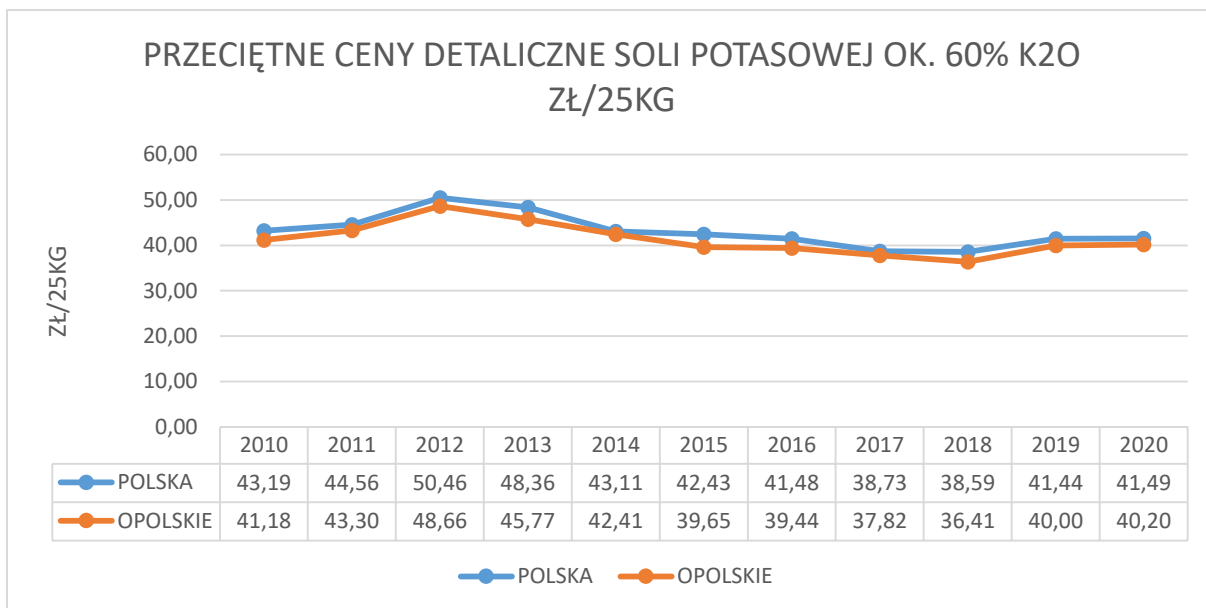
Wykres 141 - Przeciętne ceny detaliczne mocznika nawozowego 46%N Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny detaliczne mocznika nawozowego 46%N w województwie opolskim w 2020 roku osiągnęły wzrost o 15,33 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 zmalały o 5,66 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2011 roku.

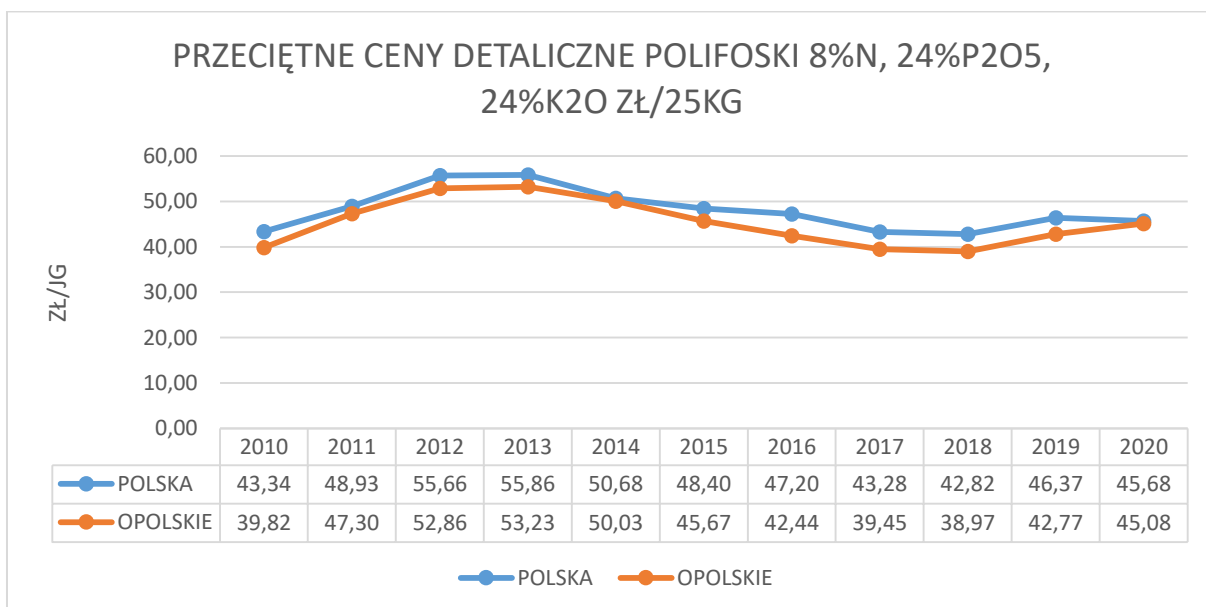
Wykres 142 - Przeciętne ceny detaliczne superfosfatu granulowanego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny detaliczne superfosfatu granulowanego w województwie opolskim w 2020 roku osiągnęły wzrost o 59,72 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 wzrosły o 38,45 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2015 roku.

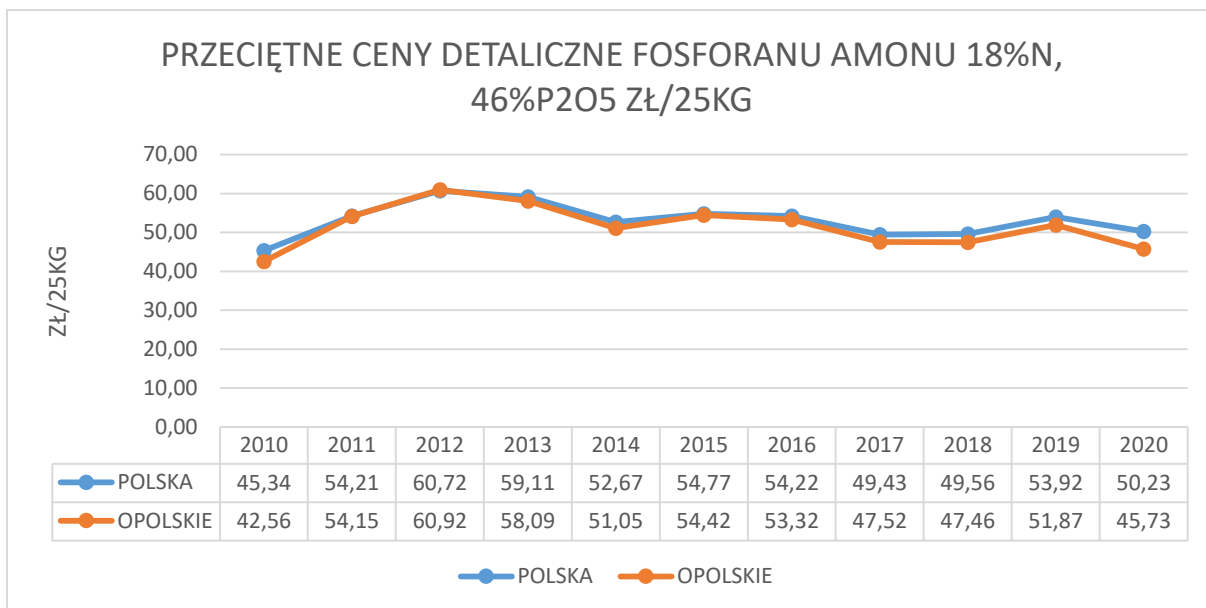
Wykres 143 - Przeciętne ceny detaliczne soli potasowej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny detaliczne soli potasowej w województwie opolskim w 2020 roku osiągnęły spadek o 2,37 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 wzrosły o 0,5 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2012 roku.

Wykres 144 - Przeciętne ceny detaliczne polifoski Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

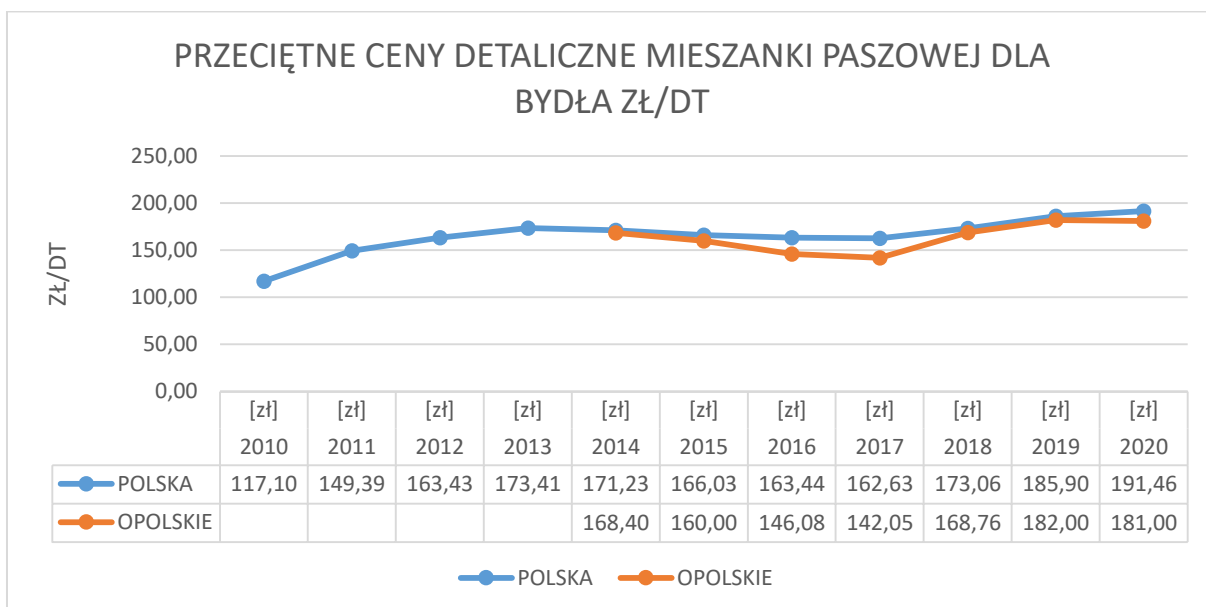
Przeciętne ceny detaliczne polifoski w województwie opolskim w 2020 roku osiągnęły wzrost o 13,20 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 wzrosły o 5,4 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2013 roku.

Wykres 145 - Przeciętne ceny fosforanu amonu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

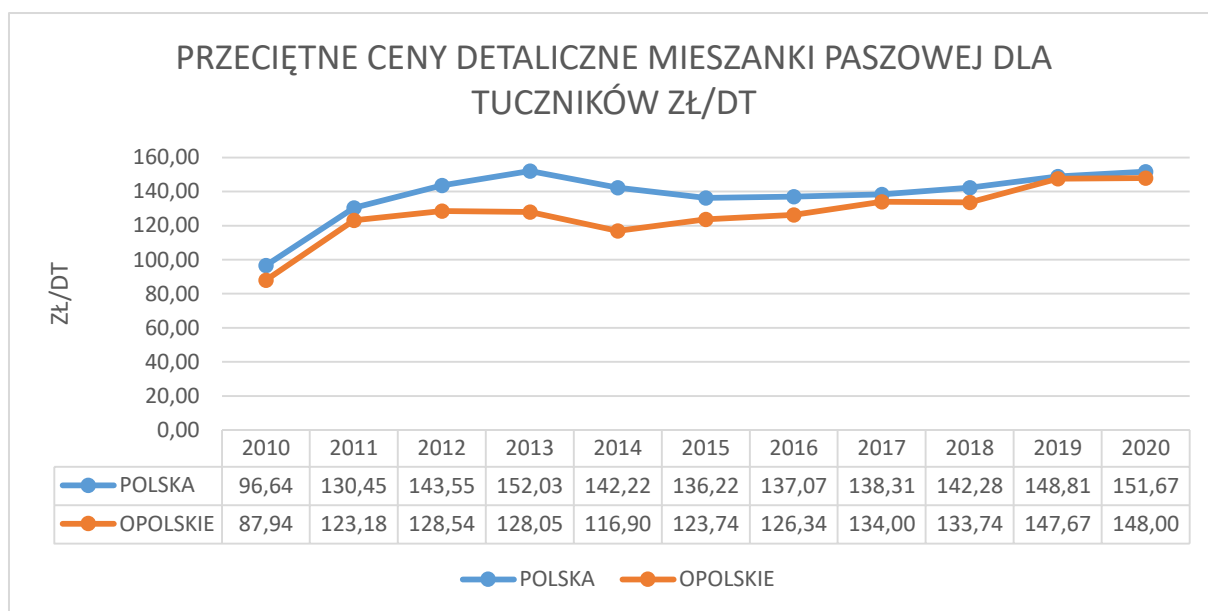
Przeciętne ceny fosforanu amonu w województwie opolskim w 2020 roku osiągnęły wzrost o 7,44 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 zmalały o 11,83 %.

Najwyższe ceny obowiązywały w 2012 roku.

Wykres 146 - Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla bydła Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla bydła w 2021 roku osiągnęły wzrost o 7,48 % względem roku 2014, natomiast względem roku 2019 zmalały o 0,54 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2019 roku.

Wykres 147 - Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla tuczników Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla tuczników w 2021 roku osiągnęły wzrost o 68,29 % względem roku 2010, natomiast względem roku 2019 wzrosły o 0,22 %. Najwyższe ceny obowiązywały w 2020 roku.

Zależności między cenami środków do produkcji a cenami płodów rolnych wyznaczają opłacalność produkcji rolnej. Przedstawione tendencje zmian cen w latach wskazują na spadek opłacalności. Uzyskanie dochodu zapewnić może rolnikom tylko zwiększenie wydajności ekonomicznej.

Ochrona roślin jest bardzo ważnym elementem w produkcji roślinnej. Zapewnienie roślinom ochrony przed agrofagami wiąże się z uzyskaniem wysokiej jakości plonów. Dla zapewnienia odpowiednio wysokiego poziomu plonowania i poprawy rentowności produkcji roślinnej, niezbędne jest zrównoważone stosowanie wszystkich metod ochrony roślin.

[Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin](#) (Dz. U. z 2013 r. poz. 505) wprowadziło obowiązek stosowania zasad integrowanej ochrony roślin z dniem 1 stycznia 2014 roku, które zakładają stosownie w ochronie roślin metod niechemicznych przed chemicznymi, a także opierają się na monitorowaniu występowania organizmów szkodliwych.

Ponadto należy nadmienić, że trwa proces wycofywania substancji czynnych, trwa już od kilku lat. Począwszy od 2018 r. z katalogu dostępnych substancji czynnych wycofywane są te, które mają negatywny wpływ na układ endokryny człowieka i zwierząt stałocieplnych, jak również wykazują brak selektywności dla organizmów pożytecznych i zapylaczy oraz w sposób długotrwały ujemnie oddziałują na środowisko.

2.17 Produkcja energii odnawialnej w rolnictwie

Wykorzystanie energii odnawialnej w gospodarstwach rolnych

Funkcjonowanie nowoczesnego gospodarstwa rolnego jest ściśle związane z koniecznością pokrycia rosnącego zapotrzebowania na energię, zwłaszcza na energię elektryczną. Rolnicy zmuszeni są do prowadzenia racjonalnej gospodarki energią oraz do poszukiwania alternatywnych źródeł jej zaopatrzenia w obliczu rosnących cen paliw i energii elektrycznej, zwłaszcza w gospodarstwach małych „peryferyjnych” (umiejscowionych na końcach linii dystrybucyjnych). Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych tj. energii rzek, wiatru promieniowania słonecznego, geotermalnej lub biomasy jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju przynoszącego wymierne efekty ekologiczno-energetyczne. Zrównoważone rolnictwo opiera się na praktykach uwzględniających potrzeby ochrony środowiska i zasobów naturalnych przy realizacji rosnących celów produkcyjnych, z wykorzystaniem możliwości stwarzanych przez rozwój techniczny. Wdrożenie tego modelu rolnictwa polega m.in. na efektywniejszym wykorzystywaniu surowców z gospodarstwa oraz na zagospodarowaniu powstających odpadów produkcyjnych do wytwarzania energii lub nawożenia. Dąży się przy tym do ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin i nawozów mineralnych na rzecz nawozów organicznych oraz do minimalizacji zużycia paliw kopalnych. W realizację celów zrównoważonego rozwoju wpisuje się również rozpowszechnienie wykorzystania rozproszonych źródeł energii o niewielkiej mocy, wytwarzających energię lokalnie i dostarczających ją bezpośrednio na potrzeby gospodarstw. Kryteria te spełniają najlepiej instalacje na odnawialne źródła energii, takie jak kotły na biomasę, mikro biogazownie, małe turbiny wiatrowe, małe elektrownie wodne oraz kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne. Zastosowanie tych technologii w rolnictwie umożliwia, samodzielną produkcję energii, zmniejszenie wielkości i kosztów jej zakupu z zewnątrz, co przynosi wymierne korzyści finansowe i ekologiczne. Może również przyczyniać się do zmniejszenia uciążliwości produkcji rolnej, poprzez wykorzystanie do wytwarzania energii produktów ubocznych z rolnictwa, np. gnojowicy lub słomy, prowadząc do kolejnych oszczędności i bezpiecznego przechowywania lub utylizacji tych materiałów. Racjonalne wykorzystanie tych źródeł przynosi wymierne korzyści, zarówno w skali pojedynczego gospodarstwa rolnego, jak i całego rolnictwa. Lokalne wytwarzanie energii na własne potrzeby powoduje uniezależnienie od dostaw energetyki zawodowej. Natomiast oddawanie nadwyżek do sieci powoduje powstawanie nowych miejsc pracy, stwarza dodatkowe dochody dla gospodarstw, podnosi parametry dostarczanej energii zwłaszcza na końcu sieci, obniża straty przesyłowe. Programy i strategie rządowe, które wyznaczają krajowe cele dla odnawialnych źródeł energii (OZE) na kolejne lata, tworzą pole do dynamicznego ich rozwoju w okresie najbliższych lat i wzrostu udziału energii z OZE w bilansie energetycznym kraju

oraz gmin i gospodarstw rolnych. Założenia te zostały zapisane w dokumencie „Polityka energetyczna Polski do roku 2030 i przyjętej przez Radę Ministrów w listopadzie 2009r.

Energia z biomasy

Podstawowym kierunkiem wykorzystania energetycznego biomasy na terenie województwa opolskiego jest jej spalanie w produkcji ciepła technologicznego oraz dla potrzeb bytowych. Tabela 1 przedstawia oszacowaną wielkość produkcji energii. W zakładach stolarskich, które szczególnie licznie występują w gminach Dobrodzień, Kluczbork i Olesno praktycznie 100% odpadów z produkcji drewna jest wykorzystywana na potrzeby własne - głównie do suszenia drewna, produkcji ciepłej wody użytkowej oraz centralnego ogrzewania. W regionach południowych województwa, głównie rejon Nysy i Gogolina, oraz Lewina Brzeskiego, dominuje spalanie słomy, wykorzystujące ciepło do ogrzewania obiektów szklarniowych i suszenia zbóż. Małe kotły na słomę są głównie wykorzystywane do ogrzewania budynków oraz produkcji ciepłej wody. Drewno odpadowe obejmuje zarówno odpady produkcyjne zakładów przeróbki drewna i branży stolarskiej, wykorzystywane głównie na potrzeby własne zakładów jak i współspalanie w kotłach PGE Elektrowni Opole SA. W PGE Elektrowni Opole jest współspalanie wraz z węglem ponad 160 tys. ton biomasy rocznie, a produkcja „zielonej” energii elektrycznej wynosi około 177 GWh/rok (gigawatogodzina) [<https://elopole.pgegiek.pl/Oferta/Dla-dostawcow-biomasy>]. Oprócz odpadów drzewnych oraz roślin energetycznych (wierzba energetyczna, ślazier pensylwański) do współspalania wykorzystuje się biomasę pochodzenia rolniczego (brykiety, pelety ze słomy) oraz odpady przemysłu przetwórczego (otręby, śruta rzepakowa, makuchy).

Powiat	Produkcja energii [GWh/rok]
brzeski	15,28
głubczycki	0,90
krapkowicki	7,90
kędzierzyński	2,19
kluczborski	6,85
namysłowski	4,66
nyski	23,85
oleski	45,63
opolski	265
prudnicki	1,58
strzelecki	6,44
Opole	0,00
Razem	380,88

Tabela 112 - Produkcja energii [GWh/rok] w powiatach województwa opolskiego

Mapa 102 - Energetyczne wykorzystanie biomasy w województwie opolskim

1. Perspektywy rozwoju energii odnawialnej pochodzącej z energii biomasy (potencjał techniczny biomasy)

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, to obecnie konieczność, w którym duże znaczenie może mieć wykorzystanie biomasy i biogazu do generowania energii. W chwili obecnej rynek biomasy w regionie nie jest stabilny (brak jest ciągłych dostaw surowca). Trudno więc szacować zasoby biomasy rolniczej Opolszczyzny wykorzystywanej na cele energetyczne, głównie ze względu na chwiejność rynku oraz duże jej rozproszenie.

Grunty niezagospodarowane rolniczo

Obliczając potencjał techniczny dla biomasy pozyskanej z gruntów dotychczas niewykorzystywanych rolniczo, uwzględniono jakość tych gleb oraz ich przeznaczenie w planach zagospodarowania przestrzennego. Czynnikiem ograniczającym rolnicze wykorzystanie jest

ich znaczne zakwaszenie, zachwaszczenie (chwasty ruderalne) i zakrzaczenie. Grunty te występują na glebach marginalnych, często zdegradowanych, najniższych klas bonitacyjnych, na których prawidłowa gospodarka rolna jest znacznie utrudniona i nieuzasadniona ekonomicznie. Ponadto część gleb, na których w województwie opolskim nie jest prowadzona produkcja rolna, to grunty zlokalizowane przy aglomeracjach miejskich, objęte innym, niż rolnicze, przeznaczeniem w planach zagospodarowania przestrzennego.

Potencjał techniczny dla gruntów niezagospodarowanych rolniczo obliczono i ujęto w tabeli 2; zakładając, że tylko 20% gruntów, tj. 4 600 ha obsiejemy mało wymagającymi w stosunku do siebie roślinami, tj. żytem ozimym.

Potencjał techniczny = powierzchnia zasiewów (4 600 ha) x wskaźnik ilości słomy w odniesieniu do ziarna żyta ozimego (przyjęto 1,45).

Roślina	Plon s.m. t/ha/ stosunek plonu słomy do plonu ziarna	Łączna powierzchnia [ha]	Zbiory t s.m./ha
Żyto ozime	1,45	4 600	6 670
RAZEM			6 670

Tabela 113 - Potencjał techniczny biomasy – grunty niezagospodarowane rolniczo

Użytki zielone

W województwie opolskim siano wykorzystywane jest głównie w produkcji zwierzęcej.

Wobec powyższego, obliczając potencjał techniczny biomasy z użytków zielonych, założono, że jedynie 4% siana z łąk może być wykorzystane na cele energetyczne, co obrazuje tabela 114.

Istniejące w regionie pastwiska praktycznie w 100% wykorzystywane są w produkcji zwierzęcej, stąd nie brano ich pod uwagę w szacowaniu potencjału technicznego biomasy.

Wyszczególnienie	Całkowita ilość [tys. t]	Współczynnik wykorzystania [%]*	Ilość możliwa do zagospodarowania pozarolniczego [tys. t]
Siano	266	96	11

* zapotrzebowanie na paszę dla zwierząt

Tabela 114 - Potencjał techniczny biomasy – użytki zielone

Słoma

Ocenę możliwości technicznych pozyskania słomy na cele energetyczne wykonano uwzględniając wtórne jej wykorzystanie w rolnictwie - w produkcji zwierzęcej wykorzystywana jest na ściółkę oraz jako pasza dla zwierząt, w produkcji roślinnej na przyoranie jako zielony nawóz, w uprawie pieczarek jako podłoże do produkcji. Ponadto do okrywania kopców, produkcji mat ogrodniczych. Po uwzględnieniu zapotrzebowania słomy na wymienione cele przyjęto:

- 18% słomy zbożowej,
- 14% słomy rzepaczanej,
- 7% słomy kukurydzianej.

Potencjał słomy teoretycznie możliwej do wykorzystania na cele energetyczne przedstawiono w tabeli 115.

Wyszczególnienie	Całkowita ilość [tys. t]	Współczynnik wykorzystania [%]*	Ilość możliwa do zagospodarowania pozarolniczego [tys. t]
Słoma zbożowa	1 293	82	233
Słoma rzepaczana	206	86	28
Słoma kukurydziana	261	93	18
Całkowity potencjał			279

* zapotrzebowanie na ściótkę, paszę dla zwierząt, przyoranie i in.

Tabela 115- Potencjał techniczny biomasy – słoma

Rośliny energetyczne

Rośliny energetyczne to takie rośliny, które uzyskują duże przyrosty biomasy w relatywnie krótkim okresie czasu. Przeznaczone są do produkcji energii cieplnej, energii elektrycznej oraz paliwa gazowego (biopaliwo) lub ciekłego.

Potencjał techniczny wieloletnich plantacji roślin uprawnych z przeznaczeniem na cele energetyczne obliczono, biorąc pod uwagę grunty na jakich zostały założone. Z praktyki wiadomo, że plony realnie uzyskiwane z tych plantacji różnią się od plonów teoretycznych. Ze względu na zróżnicowany rozkład opadów w woj. opolskim w ostatnich latach (2017-2019) optymalne plony roślin energetycznych nie były uzyskiwane. Biorąc pod uwagę, iż na Opolszczyźnie plantacje roślin energetycznych były najczęściej zakładane na glebach piaszczystych, gdzie retencja wodna była niska a potencjał techniczny poszczególnych upraw nie był uzyskiwany na wysokim poziomie, spowodowało to tendencję spadkową wyżej wymienionych upraw na terenie województwa opolskiego.

Zakłada się, iż średni plon roczny dla niżej wymienionych roślin powinien wynosić odpowiednio:

- wierzba energetyczna - 7 t s.m./ha/rok,
- miskant olbrzymi - 18 t s.m./ha/rok,
- mozga trzcinowata – 6-8 t s.m./ha/rok,
(2 pokosy: I pokos – VII-VIII - 5-6 t s.m./ha, II pokos – zima - 1-2 t s.m./ha),
- proso różgocate - 7 t/ha/rok,
- ślazowiec pensylwański - 7 t/ha/rok,
- kostrzewa trzcinowa - 5 t/ha/rok.

Elektrownie biogazowe w województwie opolskim

Na Opolszczyźnie, co obrazuje tabela 5, działa łącznie 8 biogazowni, w tym dwie biogazownie rolnicze o mocy 2 MW. [<https://www.wnp.pl/energetyka/opolskie-pierwsza-rolnicza-biogazownia-w-regionie,180865.html>]

Nazwa instalacji	Ilość (szt.)	Moc (MW)
Elektrownie biogazowe	6	2,173
Elektrownie biogazowe rolnicze	2	2

Tabela 116 - Elektrownie biogazowe w województwie opolskim [URE] Grudzień 2021 r.

Podsumowanie

W ostatnich latach obserwujemy szybki rozwój technik poboru energii ze źródeł odnawialnych. Dzieje się tak nie tylko z powodu dbałości o środowisko i coraz większej świadomości ekologicznej społeczeństwa, ale również z powodu zawirowań politycznych i ekonomicznych, czego skutkiem są ciągle rosnące ceny tradycyjnych paliw kopalnych oraz duże uzależnienie od zewnętrznych dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej. Wspieranie rozwoju rynku OZE to działania dążące do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko, wzrost efektywności energetycznej oraz konkurencyjność sektora (liberalizacja rynku i dywersyfikacja dostaw). Odnawialne źródła energii stają się w tym kontekście istotnym składnikiem w bilansie energetycznym kraju, stanowiąc charakterystyczną wartość innowacyjnej i perspektywicznej gospodarki.

Uwzględniając uwarunkowania ekonomiczne, należy jednak podkreślić, że podstawową funkcją rolnictwa jest zapewnienie potrzeb żywnościowych. Na cele energetyczne natomiast mogą, a nawet powinny być wykorzystane nadwyżki oraz odpady powstające w gospodarstwach. Jednocześnie grunty czasowo wyłączone z produkcji rolnej, odłogi oraz obszary o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu substancjami toksycznymi powinny być wykorzystywane do produkcji surowców energetycznych. Pozwoli to dbać o rozwój wsi i rolnictwa, a także bezpieczeństwo energetyczne, ochronę środowiska, miejsca pracy oraz rozwój gospodarczy regionu.

Energia wody

Województwo Opolskie ma duży potencjał energetyczny ze źródeł odnawialnych, do których należy zaliczyć energię wodną, biomasy, wiatrową, słoneczną. Odnawialne źródła energii (OZE) stanowią prawie 4,1% udział (produkcja energii elektrycznej z OZE – 549,2 GWh/rok) w bilansie energetycznym tego województwa (produkcja energii elektrycznej – 13523,7 GWh/rok). Do niedawna w produkcji energii elektrycznej dominującą rolę odgrywa

energetyka wodna. Bardzo ważna jest więc identyfikacja istniejącego stanu wykorzystania energetyki wodnej, określenie jej potencjału, ocena udziału energii wodnej w województwie, wpływ MEW na środowisko i ekonomiczny aspekt ich funkcjonowania.

Stan aktualny rozwoju MEW w województwie opolskim

Potencjał energetyki wodnej jest nierównomiernie rozłożony na terenie kraju. Przeważająca jego część – ok. 68% – występuje w dorzeczu rzeki Wisły, natomiast w dorzeczu rzeki Odry – ok. 17,6%. W Polsce, w 2021 r., elektrownie wodne wyprodukowały 22,39 GWh, co stanowi 12,9% ogólnej produkcji energii elektrycznej, wynoszącej 173 583 GWh.

Teoretyczne zasoby hydroenergetyczne Polski wynoszą ok. 23 000 GWh. Zasoby techniczne szacuje się na ok. 13,7 tys. GWh·rok-1, co stanowi ok. 7,9% energii elektrycznej produkowanej w Polsce. Te dane obejmują jedynie rzeki o znaczących przepływach wody. W przypadku mniejszych rzek mamy do czynienia z budową małych elektrowni wodnych (MEW). Polska wykorzystuje swoje zasoby energii wodnej jedynie w 12%. Dla porównania Niemcy korzystają z nich w 80%, a Francja w prawie 100%. Województwo Opolskie ma duży potencjał energetyczny ze źródeł odnawialnych, takich jak: energia wodna, z biomasy, wiatrowa, słoneczna. Energetyka wodna w produkcji energii elektrycznej w województwie opolskim do niedawna odgrywała dominującą rolę (prawie 30%).

Według Urzędu Regulacji Energetyki (stan na 31.12.2021 r.) w Polsce jest 786 elektrowni wodnych o zainstalowanej mocy 990,456 MW, z czego 50 elektrowni wodnych znajduje się w woj. opolskim. W Polsce w latach 2016–2020 zmalał udział energii wody z 2,01 do 1,46% w pozyskiwaniu energii ze źródeł odnawialnych.

Duży potencjał wykorzystywania energii wodnej w województwie opolskim stanowi rzeka Odra, a także Nysa Kłodzka, Mała Panew i Osobłoga. Elektrownie na Odrze oraz Nysie Kłodzkiej to elektrownie, zarządzane przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, należące do warszawskiej spółki Elektrownie Górnej Odry SA oraz Tauron Ekoenergia Sp. z o.o. Elektrownie zlokalizowane na mniejszych rzekach i ciekach są własnością inwestorów prywatnych.

W tabeli 117. przedstawiono istniejące elektrownie wodne z terenu województwa opolskiego wraz z ich charakterystyką

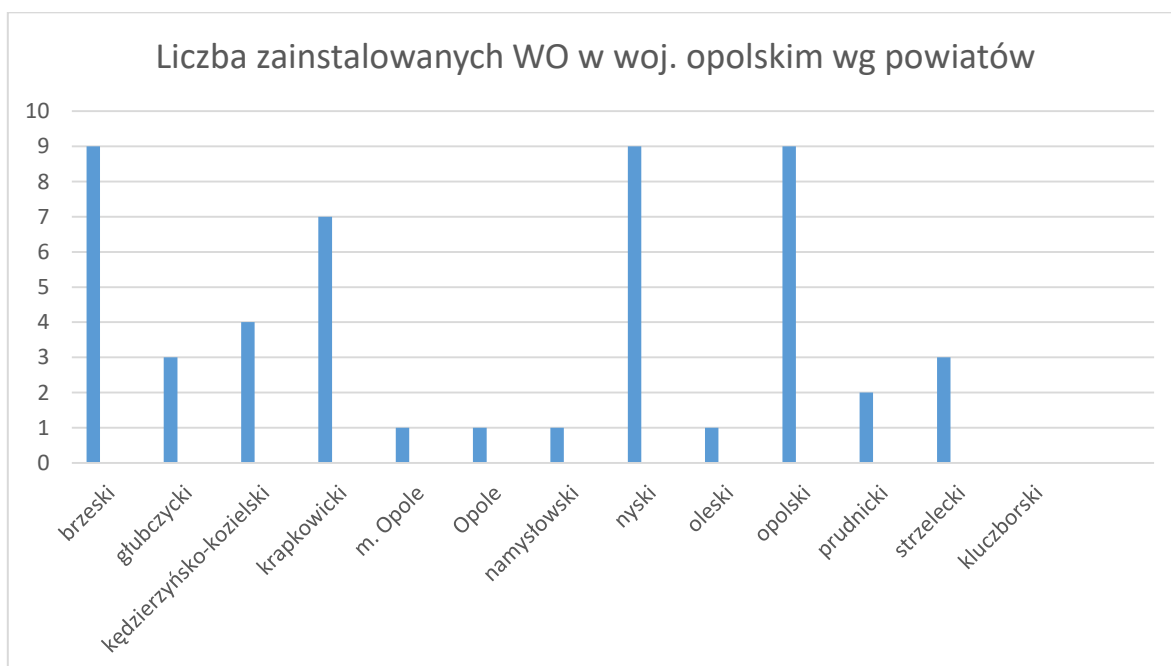
Lp.	Województwo	Powiat	Moc zainstalowana [MW]
1.	opolskie	opolski	1,600
2.	opolskie	krakowicki	1,400
3.	opolskie	krakowicki	1,260
4.	opolskie	krakowicki	1,260

5.	opolskie	nyski	0,963
6.	opolskie	brzeski	1,152
7.	opolskie	brzeski	0,400
8.	opolskie	nyski	6,696
9.	opolskie	opolski	1,440
10.	opolskie	nyski	3,040
11.	opolskie	brzeski	1,890
12.	opolskie	głubczycki	0,050
13.	opolskie	strzelecki	0,048
14.	opolskie	głubczycki	0,024
15.	opolskie	opolski	0,055
16.	opolskie	głubczycki	0,063
17.	opolskie	krapkowicki	0,092
18.	opolskie	nyski	1,200
19.	opolskie	nyski	0,130
20.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,075
21.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,075
22.	opolskie	opolski	0,022
23.	opolskie	krapkowicki	0,030
24.	opolskie	oleski	0,010
25.	opolskie	nyski	1,900
26.	opolskie	krapkowicki	0,500
27.	opolskie	strzelecki	0,090
28.	opolskie	namysłowski	0,042
29.	opolskie	nyski	0,150
30.	opolskie	nyski	0,110
31.	opolskie	brzeski	0,300
32.	opolskie	opolski	0,055
33.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	1,000
34.	opolskie	nyski	0,250
35.	opolskie	prudnicki	0,040
36.	opolskie	strzelecki	0,075
37.	opolskie	prudnicki	0,023
38.	opolskie	krapkowicki	0,055
39.	opolskie	m. Opole	0,980
40.	opolskie	brzeski	0,750
41.	opolskie	brzeski	0,800
42.	opolskie	brzeski	0,450
43.	opolskie	opolski	0,022
44.	opolskie	opolski	1,700
45.	opolskie	opolski	0,485
46.	opolskie	Opole	1,700

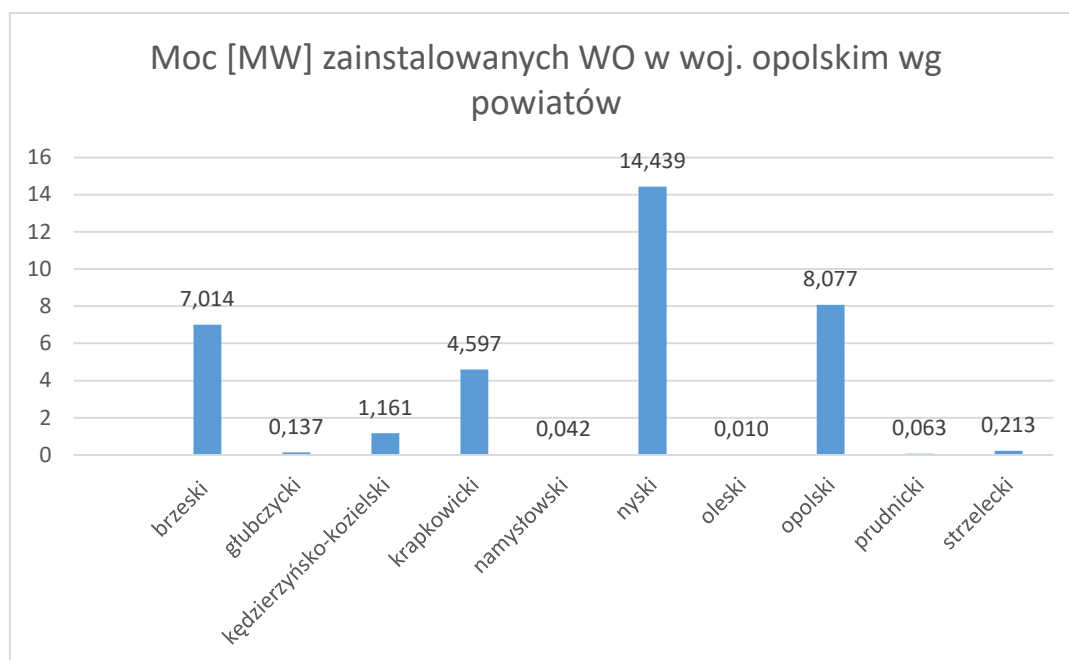
47.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,011
48.	opolskie	brzeski	0,792
49.	opolskie	brzeski	0,480
50.	opolskie	opolski	0,018

Tabela 117 - Istniejące elektrownie wodne w województwie opolskim

Na terenie województwa opolskiego funkcjonuje 50 elektrowni wodnych (tab. 117). Pracujące turbozespoły to w zdecydowanej większości jednostki o mocy < 1,0 MW, choć w 14 elektrowniach pracują zespoły o mocy powyżej $N = 1,0$ MW (wyk. 149). Największe obiekty wybudowano na rzece Odrze (m.in. Januszkowice, Krępna, Krapkowice i Dobrzeń Wielki), na rzece Nysa Kłodzka (m.in. Więcmierzycy, Piątkowice oraz zbiorniki Nyski, Otmuchowski i Kozielno) oraz na rzece Mała Panew (zbiornik Turawa). Do mniejszych elektrowni wodnych na Opolszczyźnie należy zaliczyć: MEW w Borkach Wielkich na Łomnicy, w Murowie na Budkowiczance, w miejscowości Kup na Brynicy, w Branicach i Bliszczycach na Opawie, w Moszczance na Złotym Potoku, w Szydłowcu Śląskim na Ścinawie Niemodlińskiej, w Dębskiej Kuźni na Jemielnicy, w Michalicach na Widawie i w Żędowicach na Małej Panwi. Największe wykorzystanie potencjału energetycznego występuje w powiecie nyskim na Nysie Kłodzkiej (wraz z dopływami). Natomiast najmniejsze wykorzystanie potencjału energetycznego występuje w powiatach kędzierzyńsko-kozielskim, namysłowskim i oleskim, a w powiecie kluczborskim nie ma żadnej elektrowni wodnej.

Wykres 148 - Liczba zainstalowanych elektrowni wodnych w powiatach województwa opolskiego. Stan na 2021 rok

Wykres 149 - Moce zainstalowane MEW działających w województwie opolskim

Perspektywy rozwoju hydroenergetyki w województwie opolskim

W najbliższym czasie w województwie opolskim przewiduje się modernizację istniejących obiektów hydrotechnicznych przez Wody Polskie, elementem tych działań będzie montaż nowych turbin wodnych na obiekcie hydrotechnicznym Rogów Opolski. Inwestycja ta pozwoli na zwiększenie produkcji czystej energii i zmniejszeniu zanieczyszczenia powietrza.

W ramach przyjętej Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), przyjęto jako jeden z celów wzrost wykorzystania potencjału hydroenergetycznego i rozwoju sektora elektrowni wodnych poprzez „eliminację barier administracyjnych w obszarze inwestycji w zakresie hydroenergetyki, rozwój przemysłu wytwarzającego urządzenia na potrzeby energetyki wodnej oraz zagospodarowania lub odbudowy istniejących piętrzeń będących własnością Skarbu Państwa na potrzeby wytwarzania energii elektrycznej”

Na terenie województwa opolskiego są jeszcze miejsca na ciekach wodnych, w których można zlokalizować elektrownie wodne.

Energia wiatru

Stan rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim

Obecnie na Opolszczyźnie występuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne rozmieszczenia istniejących i planowanych elektrowni, jak również bardzo duża dysproporcja między inwestycjami zrealizowanymi i planowanymi do realizacji. Zgodnie z planami inwestorów, przygotowanymi do roku 2016, miał nastąpić bardzo dynamiczny rozwój energetyki wiatrowej na obszarze województwa, z wyłączeniem części centralnej i wschodniej. Prowadzone były

prace planistyczne i procedury ocen oddziaływania na środowisko w większości gmin południowej, zachodniej i północnej Opolszczyzny. Najwięcej inwestycji miało być zrealizowanych na południu województwa, w obrębie Płaskowyżu Głubczyckiego, w zachodniej części województwa, na Równinie Grodkowskiej oraz w północno-wschodniej części regionu, na Wysoczyźnie Wieruszowskiej i w północno-zachodniej części Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej.

Za sprawą funkcjonowania dwóch dużych farm wiatrowych, wiodącymi powiatami w województwie pod względem rozwoju energetyki wiatrowej są namysłowski, nyski, głubczycki.

Lp.	Województwo	Powiat	Moc zainstalowana [MW]
1.	opolskie	nyski	30,750
2.	opolskie	opolski	2,000
3.	opolskie	strzelecki	0,450
4.	opolskie	namysłowski	51,000
5.	opolskie	nyski	6,500
6.	opolskie	głubczycki	5,000
7.	opolskie	kluczborski	2,000
8.	opolskie	kluczborski	2,000
9.	opolskie	głubczycki	30,000
10.	opolskie	namysłowski	6,000
11.	opolskie	namysłowski	4,000
12.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	1,200

Tabela 118 - Istniejące elektrownie wiatrowe województwie opolskim

Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim

Ocena prac przygotowujących rozwój energetyki wiatrowej, realizowanych przez inwestorów i deweloperów przygotowujących tereny oraz dokumentacje projektowe, dokonana na etapie przygotowania „Diagnozy...” wskazywała na bardzo duże zainteresowanie województwem, jako miejscem budowy i funkcjonowania farm wiatrowych.

Na terenie województwa opolskiego planowana była realizacja 987 turbin o łącznej mocy 2 837 MW. Najwięcej z nich planowanych było w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim, a w szczególności w części powiatu zlokalizowanej na Płaskowyżu Głubczyckim. Powiatami, w których planowało się bardzo intensywny rozwój energetyki wiatrowej były powiaty brzeski, prudnicki i oleski. Obszarami intensywnego rozwoju energetyki wiatrowej miały być tereny całej południowej Opolszczyzny, tereny na zachodzie do wysokości doliny Odry, a także północna Opolszczyzna, co wiązałoby się z istotną zmianą charakteru krajobrazu w tym rejonie. Równocześnie korzystnym trendem było planowanie rozwoju farm wiatrowych zasadniczo poza istniejącymi i projektowanymi obszarami ochrony przyrody, a także poza

terenami o najwyższych walorach krajobrazowych, którymi w województwie są okolice Góry św. Anny i Góry Opawskie.

Największe planowane inwestycje zlokalizowane miały zostać na terenie gmin południowej i zachodniej części regionu, w szczególności w gminach Grodków, Pakosławice, Prudnik, Lubrza, Biała, Walce, Baborów. Na Opolszczyźnie planowano elektrownie wiatrowe o mocy od kilku do 150 kW, Nie planowano, poza jednym przypadkiem turbin zaliczanych do MEW (Małych Elektrowni Wiatrowych), również turbiny poniżej 1 MW były rzadkością.

Plany rozwoju poszczególnych rodzajów OZE na terenie województwa wskazywały, że spośród wszystkich przedsięwzięć energetyka wiatrowa była najważniejsza pod względem liczby przedsięwzięć, skali przestrzennej oraz instalowanej mocy. Łączna planowana moc elektrowni wiatrowych przewyższała co najmniej kilkaset razy moc wszystkich pozostałych planowanych przedsięwzięć OZE. Również pod względem zaawansowania prac planistycznych i decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięć elektrownie wiatrowe oraz ich zespoły były wiodącym źródłem odnawialnej energii w województwie.

Dostrzegalne było znaczne zróżnicowanie przestrzenne planowanego rozwoju energetyki wiatrowej na Opolszczyźnie (map.103). Obszary największego zainteresowania inwestorów pokrywały się z terenami o największym znaczeniu dla rozwoju rolnictwa, z niewielką lesistością. Lokalnie na tych terenach większe jest zagęszczenie osadnictwa, co mogło tworzyć konflikty przestrzenne związane z rozwojem energetyki wiatrowej.

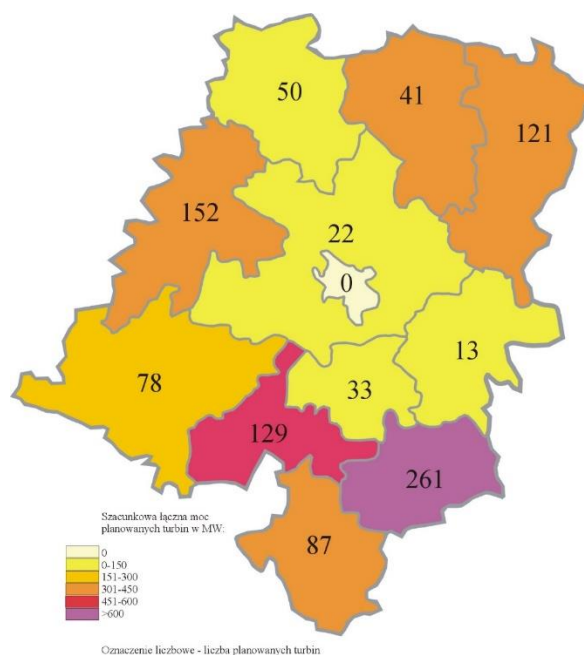
Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej w województwie opolskim zostały skutecznie zablokowane przez wejście w życie ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Wycofanie się inwestorów z zamiaru budowy elektrowni wiatrowych spowodowane było głównie koniecznością, w większości przypadków niemożliwą do spełnienia, dwóch wymogów, wynikających z cyt. wyżej ustawy:

- ✓ lokalizacji elektrowni wiatrowej wyłącznie na podstawie planu zagospodarowania przestrzennego
- ✓ zachowaniem minimalnej odległości elektrowni wiatrowej od budynków mieszkalnych oraz od form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary Natura 2000) równej lub większej od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej, mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirnik wraz z łopatom (całkowita wysokość elektrowni wiatrowej).

Planowane obecnie zmiany legislacyjne (procedowana jest zmiana ustawy „wiatrakowej”) mogą odwrócić trend wycofywania się inwestorów z planów budowy elektrowni wiatrowych,

lecz z dużym prawdopodobieństwem można zakładać, że skala tych zamierzeń, w stosunku do wcześniejszych planów, będzie znacznie mniejsza. Od roku 2020 można zauważyć ponowne zainteresowanie inwestorów farmami wiatrowymi; obecnie procedowane są wnioski o decyzje środowiskowe dla 5 farm wiatrowych na terenie gmin Lubrza, Biała, Baborów i Pawłowiczki; łącznie dla 48 turbin o mocy od 2,3 do 3,5 MW i wysokościach od 92 do 190 m.

Mapa 103 - Przestrzenne zróżnicowanie planów rozwoju energetyki wiatrowej na terenie województwa opolskiego

Energia słońca

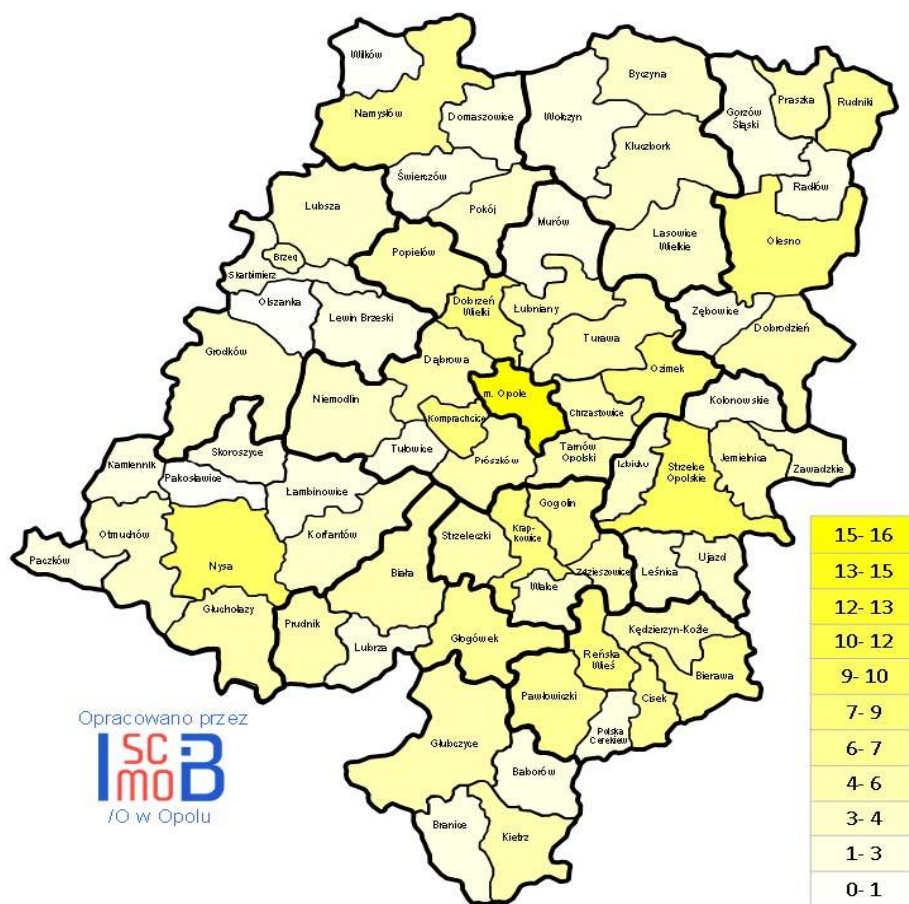
Liczba instalacji w województwie opolskim opartych na energii promieniowania słonecznego według stanu na dzień 31.12.2021 rok wynosi 66 instalacji, o łącznej mocy 48,212 MW.

Lp.	Województwo	Powiat	Moc zainstalowana [MW]
1.	opolskie	nyski	0,988
2.	opolskie	strzelecki	0,644
3.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,003
4.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,002
5.	opolskie	opolski	0,001
6.	opolskie	krapkowicki	0,041
7.	opolskie	oleski	0,004
8.	opolskie	nyski	0,999
9.	opolskie	nyski	0,999
10.	opolskie	strzelecki	0,120
11.	opolskie	opolski	0,599
12.	opolskie	namysłowski	0,040

13.	opolskie	brzeski	0,997
14.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,020
15.	opolskie	brzeski	0,998
16.	opolskie	opolski	0,882
17.	opolskie	opolski	0,882
18.	opolskie	kluczborski	0,020
19.	opolskie	brzeski	0,010
20.	opolskie	oleski	0,033
21.	opolskie	oleski	1,000
22.	opolskie	krapkowicki	0,998
23.	opolskie	oleski	0,998
24.	opolskie	oleski	0,998
25.	opolskie	opolski	0,882
26.	opolskie	oleski	0,999
27.	opolskie	brzeski	0,748
28.	opolskie	opolski	0,149
29.	opolskie	opolski	0,149
30.	opolskie	oleski	0,999
31.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,999
32.	opolskie	nyski	0,998
33.	opolskie	opolski	0,999
34.	opolskie	krapkowicki	0,994
35.	opolskie	krapkowicki	0,950
36.	opolskie	krapkowicki	0,994
37.	opolskie	krapkowicki	0,999
38.	opolskie	krapkowicki	0,999
39.	opolskie	krapkowicki	0,999
40.	opolskie	krapkowicki	0,999
41.	opolskie	krapkowicki	0,999
42.	opolskie	krapkowicki	0,999
43.	opolskie	krapkowicki	0,999
44.	opolskie	nyski	0,999
45.	opolskie	opolski	0,999
46.	opolskie	brzeski	0,609
47.	opolskie	opolski	0,999
48.	opolskie	kluczborski	0,999
49.	opolskie	kluczborski	0,999
50.	opolskie	kluczborski	0,999
51.	opolskie	opolski	0,999
52.	opolskie	kędzierzyńsko-kozielski	0,990
53.	opolskie	krapkowicki	0,499
54.	opolskie	namysłowski	0,999

55.	opolskie	krapkowicki	0,999
56.	opolskie	krapkowicki	0,997
57.	opolskie	krapkowicki	0,997
58.	opolskie	opolski	0,998
59.	opolskie	nyski	0,498
60.	opolskie	nyski	0,999
61.	opolskie	namysłowski	0,999
62.	opolskie	krapkowicki	0,219
63.	opolskie	oleski	0,190
64.	opolskie	namysłowski	0,999
65.	opolskie	namysłowski	0,999
66.	opolskie	krapkowicki	0,099

Tabela 119 - Istniejące elektrownie oparte na energii promieniowania słonecznego województwie opolskim

Mapa 104 - Potencjał energii słonecznej w województwie opolskim GWh/rok

Obecnie instalacje fotowoltaiczne, uruchomione i planowane do uruchomienia (poddane procedurze uzyskania decyzji środowiskowej), zarówno jeśli chodzi o ilość jak i planowaną moc, stanowią bardzo niewielki procent źródeł energii odnawialnej, zwłaszcza w stosunku do planowanych ilości i mocy elektrowni wiatrowych. W roku 2013 poddanych procedurze uzyskania decyzji środowiskowej było 26 farm o łącznej mocy 71,1 MW, w 2014 r – 28 farm

o łącznej mocy 41,9 MW. Po wejściu w życie ustawy „wiatrakowej” sytuacja zmieniła się zasadniczo i farmy fotowoltaiczne zaczęły stanowić dominujące planowane źródła energii odnawialnej. Z racji koniecznych do ich budowy znacznych powierzchni terenów, planowane są zasadniczo na obszarach wiejskich, w zdecydowanej większości na gruntach rolnych o niższej bonitacji gleb.

Rok	Ilość procedowanych wniosków/ w tym dla farm o mocy pow. 50 MW	Powierzchnia ha/ w tym farm o wielkości powierzchni pow. 100 ha	Moc MW/ w tym farm o mocy pow. 50 MW
2019	91/0	312,4/0	189,1/0
2020	191/18	3073,05/1214,9	2843,6/1680
2021	205/20	3478,6/2115	Bd/2143
2022 (do 30.06)	68/4	840,9/340	898,9/418,7

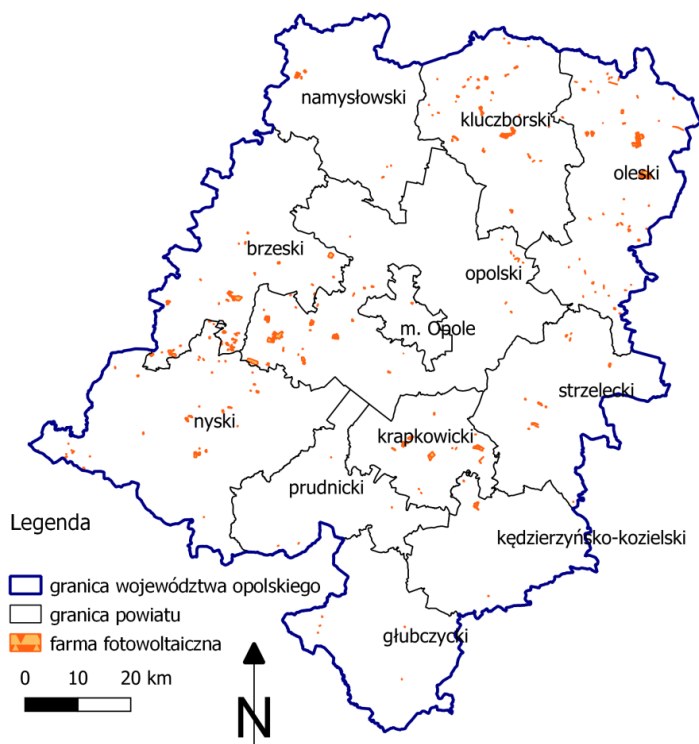
Tabela 120 - Wnioski o opinie i uzgodnienia skierowane do RDOŚ, w toku procedury związanej z uzyskaniem decyzji środowiskowej dla farm fotowoltaicznych (farmy o powierzchni pow. 1ha lub 0,5 ha na obszarach objętych obszarowymi formami ochrony przyrody).

Jak widać z powyższego zestawienia ilość, a zwłaszcza powierzchnia i moc farm fotowoltaicznych, planowanych do roku 2019, wzrosła skokowo w roku 2020 i dalej systematycznie wzrasta. W przeważającej części farmy, dla których złożone zostały wnioski o wydanie decyzji środowiskowej, to farmy o powierzchni od jednego do kilkunastu hektarów i mocy do 1 do 10 MW. W okresie od początku 2020 r do 30.06.2022 r. wystąpiono o decyzje środowiskowe jednak również dla 41 farm o mocy pow. 50 MW, z których 17 ma planowaną moc w przedziale 100 – 200 MW, jedna – 200 MW i jedna, największa, ma planowaną moc 250 MW i powierzchnię 300 ha. Zdecydowanie wzrasta też udział największych obiektów w planowanej powierzchni i mocy (od 40% do ok 60 % w 2021 r.) wszystkich farm. Oznacza to, że farmy fotowoltaiczne będą stawały się coraz bardziej widocznym elementem krajobrazu terenów wiejskich.

Największe skupisko przedsięwzięć polegających na budowie farm fotowoltaicznych znajduje na granicy powiatu nyskiego, brzeskiego i opolskiego oraz w powiecie kluczborskim i oleskim. Szczególnie duża koncentracja planowanych farm fotowoltaicznych występuje na terenie następujących gmin: Lewin Brzeski (ponad 550 ha planowanych do zajęcia przez farmy, w tym 1 farma o powierzchni pon.275 ha), Grodków (ponad 280 ha, głównie farmy o pow. kilkanaście do 50 ha), Niemodlin (ponad 600 ha, w tym 1 farma o powierzchni 300ha), z kolei w gminie Radłów planowane są tylko 4 farmy o mocy pow. 50 MW, lecz o łącznej powierzchni pon. 525 ha (w tym 1 farma – 229,4 ha). Najmniej farm

fotowoltaicznych planowanych jest do realizacji na terenie powiatu głubczyckiego, prudnickiego, namysłowskiego oraz kędzierzyńsko-kozielskiego.

Lokalizacja planowanych do realizacji przedsięwzięć pn. budowie farm fotowoltaicznych - sprawy, których wnioski wpłynęły w 2019 i 2020 roku

Mapa 105 - Lokalizacja planowanych do realizacji przedsięwzięć pn. budowie farm fotowoltaicznych, których wnioski wpłynęły w 2019 i 2020 roku

Energia geotermalna

Na Opolszczyźnie wykorzystanie energii geotermalnej „głębinowej” - nie występuje.

W tabeli 10 przedstawiono zakres temperatur zasobów geotermalnych występujących na głębokości 3000 m dla województwa opolskiego.

Wyszczególnienie	Jednostka	Zakres
Zasoby geotermalne występujące na głębokości 3 000 metrów	°C	55 - 110

Tabela 121 - Zakres temperatur zasobów geotermalnych województwa opolskiego

Zobowiązanie klimatyczne dla Polski do 2030 roku:

- 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005,

- 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając:
 - 14% udziału OZE w transporcie,
 - roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie,
- wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007,
- redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Jednocześnie powyższa dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie Unii Europejskiej przy udziale władz administracji rządowej i samorządowej do tworzenia projektów, wprowadzenia odpowiednich działań informacyjnych, szkoleniowych i doradczych, zmierzających do informowania obywateli o korzyściach i rozwiązaniach praktycznych związanych z rozwojem i wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Źródło:

- „Odnawialne źródła energii w województwie opolskim – aspekt techniczny, ekonomiczny i przyrodniczy D.J. Sitko, K. Szwedziak, M. Wiatkowski,
- Plan rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie opolskim
- Materiały własne OODR,
- Urząd Regulacji Energetyki URE,
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Podsumowanie

Kierunki regionalnej polityki energetycznej powinny być spójne z polityką energetyczną Polski i Unii Europejskiej. Realizacja celów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego umożliwi rozwój energetyki odnawialnej w regionie. Przedstawiona diagnoza stanu oraz analiza możliwych kierunków działania uwzględnia zarówno zobowiązania międzynarodowe, wynikające z przyjętego pakietu klimatycznego, potencjał energii odnawialnej regionu, stopień rozwoju gospodarczego oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów, wyrażone w gminnych planach inwestycyjnych. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii elektrycznej i ciepła, wdrożenie w praktyce zasad zrównoważonego rozwoju oraz pakietu klimatycznego, podjęcie działań pozwalających na poprawę efektywności energetycznej procesów pozwoli na harmonijny rozwój województwa opolskiego z uwzględnieniem cech charakterystycznych regionu.

2.18 Rola rolnictwa w kształtowaniu wzrostu gospodarczego województwa i kraju

Opłacalność produkcji rolnej – wsparcie inwestycji (PROW 2014-2020):

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020) został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej.

Głównym celem PROW 2014–2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program realizuje sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020, a mianowicie:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich,
- poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych,
- poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

ARiMR wdraża większość działań objętych PROW 2014–2020 i jako akredytowana agencja płatnicza realizuje płatności dla wszystkich działań PROW 2014–2020.

Premie dla młodych rolników

Wsparcie przeznaczone jest na rozwój działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także na przygotowanie do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. Pomoc przyznawana jest młodym rolnikom, którzy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego, w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej. Premia dla młodych rolników może być przyznana tylko raz, w okresie realizacji PROW 2014–2020, osobie i na gospodarstwo, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą (Poddziałanie 6.1.)

Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Pomoc przyznaje się na rozpoczęcie prowadzenia działalności pozarolniczej przez rolników, małżonków rolników, domowników i beneficjentów poddziałania 6.2 Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej dzięki czemu będą oni mogli uzyskiwać dochody spoza rolnictwa. W wyniku przeprowadzonych naborów w 2020- 2021 r. z działania 6.2 „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” w ramach PROW 2014-2020 w województwie opolskim powstały nowe firmy - mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane przez osoby fizyczne jako jednoosobowe działalności gospodarcze. Powstanie i rozpoczęcie tych działalności wiązało się z utworzeniem nowych miejsc pracy na starcie, by w roku docelowym (maksymalnie 3 rok funkcjonowania firmy) zgodnie z założeniami biznesplanów powstały jeszcze dodatkowo miejsca pracy. Jeżeli chodzi o profil i rodzaj powstałych działalności – najczęściej powstałych firm to „Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni”, „Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane”, „Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania”, „Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa”, „Tynkowanie”, „Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych”, „Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli”, „Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne”, „Produkcja pozostałych mebli”, „Działalność agentów zajmujących się sprzedażą maszyn, urządzeń przemysłowych, statków i samolotów”, „Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia”, „Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane” (Poddziałanie 6.2).

Restrukturyzacja małych gospodarstw

Pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w zakresie produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Celem wsparcia jest dokonanie zasadniczych zmian w gospodarstwie, które przyczynią się do poprawy jego konkurencyjności i zwiększenia jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu produkcji rolnej (Poddziałanie 6.3).

Działanie premiowe PROW 2014-2020	Rok naboru	Złożone wnioski o przyznanie pomocy		Wydane decyzje o przyznaniu pomocy (czynne)		Wnioski pozostawione bez rozpoznania, odrzucone, rezygnacje oraz decyzje uchylone i wygaśnięte	
		liczba	wnioskowana	liczba decyzji	kwota decyzji	liczba	wnioskowana
			[PLN]		[PLN]		[PLN]
6.1 Premie dla młodych rolników	2020	116	17 400 000,00	99	14 850 000,00	14	1 400 000,00
	2021	100	15 000 000,00	89	13 350 000,0	37	1 650 000,00
	2022	75	11 250 000,00	aktualnie weryfikacja do dnia 27.11.2022 r			
6.2 Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	2020	125	12 350 000,00	55	9 000 000,00	35	3 500 000,00
	2021	Brak naboru					
	2022	179	48 750 000,00	aktualnie weryfikacja do dnia 27.11.2022 r.			
6.3 Restrukturyzacja małych gospodarstw	2020	99	5 940 000,00	84	5 040 000,00	15	900 000,00
	2021	149	8 940 000,00	108	6 480 000,0	41	2 460 000,00
	2022	126	7 560 000,00	aktualnie weryfikacja do dnia 22.12.2022 r.			

Tabela 122 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Modernizacja gospodarstw rolnych

Pomoc na "Modernizację gospodarstw rolnych" jest przyznawana rolnikom w postaci dofinansowania poniesionych przez nich kosztów na realizację danej inwestycji. Poziom dofinansowania wynosi standardowo 50% poniesionych kosztów kwalifikowanych. Może on być wyższy i wynieść 60%, ale tylko w przypadku gdy o pomoc ubiega się młody rolnik lub gdy wniosek o wsparcie składa wspólnie kilku rolników.

Wsparcie można otrzymać na inwestycje związane z:

- rozwojem produkcji psziąt - maksymalne dofinansowanie w PROW 2014-2020 wynosi 900 tys. zł,
- rozwojem produkcji mleka krowiego - wysokość wsparcia w całym PROW 2014-2020 może wynieść 500 tys. zł,
- rozwojem produkcji bydła mięsnego - wysokość wsparcia w całym okresie PROW 2014-2020 może wynieść 500 tys. zł.,
- racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu - maksymalna kwota wsparcia nie może przekroczyć 500 tys. zł, przy czym w przypadku inwestycji niezwiązanych bezpośrednio z budową, modernizacją budynków inwentarskich, w tym ich wyposażeniem, lub budową lub

modernizacją magazynów paszowych w gospodarstwach - maksymalna wysokość pomocy wynosi 200 tys. zł w całym PROW 2014–2020.,-

- nawadnianiem - maksymalne dofinansowanie w PROW 2014-2020 wynosi 100 tys. zł,

O pomoc mogą ubiegać się rolnicy, których gospodarstwa mają określoną wielkość ekonomiczną. W przypadku inwestycji w produkcję psia (obszar A) wielkość ekonomiczna gospodarstwa musi być nie mniejsza niż 13 tys. euro i nie większa niż 250 tys. euro. Natomiast jeżeli rolnik planuje inwestycje związane z produkcją mleka krowiego (obszar B) czy bydła mięsnego (obszar C) wielkość ekonomiczna gospodarstwa nie może być mniejsza niż 13 tys. euro i nie większa niż 200 tys. euro. Wyjątek stanowią gospodarstwa osób wspólnie wnioskujących. W takim przypadku wielkość ekonomiczna pojedynczego gospodarstwa może być mniejsza od 13 tys. euro, przy czym suma wielkości ekonomicznej wszystkich gospodarstw musi wynosić co najmniej 15 tys. euro, a po zrealizowaniu inwestycji wielkość ekonomiczna gospodarstwa każdego ze wspólnie wnioskujących rolników osiągnie wartość co najmniej 13 tys. euro (Poddziałanie 4.1.3).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
ABC - Nabór 2015	33	12 520 716,40	7	1 958 499,00	10	1 932 748,80
ABC - Nabór 2016	5	2 644 021,50	2	869 261,15	3	1 316 043,00
D - Nabór 2016	755	139 586 921,55	370	70 929 157,15	473	67 763 644,98
ABC - Nabór 2017	24	8 282 715,50	4	2 069 016,00	5	2 064 636,50
D - Nabór 2018	660	120 260 455,28	529	95 002 429,14	625	88 833 491,80
ABC - Nabór 2018	20	10 235 904,50	2	1 328 311,00	2	1 321 714,00
ABC - Nabór 2019	25	10 894 731,50	8	3 004 482,00	8	2 420 772,00
E - Nabór 2019	10	779 085,00	3	197 134,00	2	97 134,00
E - Nabór 2020	9	732 494,50	1	65 500,00	0	0,00
D - Nabór 2020	464	79 473 288,93	325	54 771 421,55	255	38 413 858,59
E - Nabór 2020	3	290 802,5	0	0,00	0	0,00
D - Nabór 2021*	366	66 557 222,21	110	18 343 701,00	5	809 040,00
ABC - Nabór 2021*	11	4 370 508,26	0	0,00	0	0,00
E - Nabór 2021	5	279 952,50	0	0,00	0	0,00
ABC - Nabór 2022**	3	427 743,00	0	0,00	0	0,00
E - Nabór 2022**	5	500 000,00	0	0,00	0	0,00

*Dane na dzień 10.07.2022r.

**Wnioski w trakcie oceny

Tabela 123 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Wsparcie skierowane do rolników gospodarujących na obszarach Natura 2000 ma ułatwić producentom rolnym prowadzenie działalności rolniczej w zgodzie z podwyższonymi standardami środowiskowymi obowiązującymi na tych cennych przyrodniczo terenach. Wsparcie przyznaje się na inwestycje, które m.in. przyczynią się do utrzymania i użytkowania w gospodarstwie trwałych użytków zielonych położonych na obszarze Natura 2000, nie będą negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, i nie są sprzeczne z działaniami ochronnymi, obligatoryjnymi ustalonymi dla obszaru Natura 2000, na którym jest położone gospodarstwo w planach zadań ochronnych. Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych i udokumentowanych kosztów kwalifikowalnych inwestycji. Standardowa wysokość dofinansowania to 50%. Na wyższy poziom wsparcia, który wynosi 60% mogą liczyć młodzi rolnicy. Wysokość pomocy na "Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000" zależy od ich rodzaju. W przypadku operacji związanych z budową lub modernizacją budynków inwentarskich albo adaptacją innych budynków na budynki inwentarskie można otrzymać w całym okresie realizacji PROW 2014 - 2020 maksymalnie 500 tys. zł. Natomiast na inne inwestycje można ubiegać się o 200 tys. zł. (Poddziałanie 4.1.1).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Nabór 2017	7	1 179 806,00	2	219 550,00	2	204 550,00
Nabór 2019	2	256 143,00	0	0,00	0	0,00
Nabór 2020	4	800 000,00	1	200 000,00	1	200 000,00

Tabela 124 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej

O pomoc na "Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej" mogą ubiegać się:

- spółki wodne lub związki spółek wodnych, w których co najmniej połowę stanowią rolnicy posiadający grunty rolne, a spółka została utworzona do wykonywania, utrzymania oraz eksploatacji urządzeń służących do:
 - ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią,
 - melioracji wodnych,
 - prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych należących członków spółki wodnej.

Spółki wodne lub związki spółek wodnych mogą ubiegać się o pomoc na:

- zaopatrzenia w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny, lub
- wykonania robót na urządzeniach melioracji wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed skutkami suszy, zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem, spowodowanymi przez powódź lub deszcz nawalny, polegających na:
 - przebudowie lub remoncie rowu melioracyjnego, w tym darniowania skarpy i dna rowu melioracyjnego oraz wykonywanie na nim umocnień, lub
 - budowie, przebudowie lub remoncie przepustu, progu piętrzącego, zastawki lub przepustu z piętrzeniem, lub
 - oczyszczeniu rurociągu drenarskiego, przebudowie sieci drenarskiej, przełożeniu rurociągu drenarskiego, przebudowie lub remoncie studzienki drenarskiej, przebudowie lub remoncie wylotu drenarskiego, przystosowaniu studzienki drenarskiej lub wylotu drenarskiego do funkcji retencyjnej.

Wysokość wsparcia wynosi 1 000 000 zł i nie może być większa niż 80% kosztów kwalifikowalnych.

- rolnicy, którzy są posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której prowadzi chów lub hodowlę nie mniej niż 50 świń i planuje realizację operacji mającej na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń poprzez:
 - ogrodzenie chlewni wraz z terenem koniecznym do realizacji obsługi świń,
 - utworzenie lub zmodernizowanie zadaszanej niecki do dezynfekcji,
 - zakup urządzeń do dezynfekcji,
 - przebudowę/remont pomieszczeń w celu utrzymywania świń w gospodarstwie rolnym w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji programu wynosi maksymalnie 100 tys. zł na jednego Beneficjenta (Poddziałanie 5.1).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Nabór 2017	1	64 000,00	0	0,00	0	0,00
Rolnicy Nabór 2018	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2018	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2018	78	3 591 780,54	40	1 840 244,96	40	1 775 780,36
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2019	57	2 370 373,00	38	1 173 952,80	34	1 039 888,00
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2020	23	1 137 050,40	17	716 851,20	14	635 676,80
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2021	83	3 663 679,39	41	1 054 810,40	30	656 745,70
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2021	26	1 454 474,20	15	721 909,00	3	64 918,40
Rolnicy, Spółki wodne Nabór 2022	0	0,00	0,00	0,00	0	0,00

Tabela 125 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

O pomoc może ubiegać się rolnik, w gospodarstwie którego jest posiadaczem, prowadzi chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, zwanych dalej „zwierzętami gospodarskimi”, z wyłączeniem chowu lub hodowli drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chowu lub hodowli świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Pomoc przyznawana jest w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji, w wysokości do:

- 60% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika”;
- 50% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez rolnika niebędącego „młodym rolnikiem”.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie **100 tys. zł na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo** (Poddziałanie 4.1.2).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Nabór 2016	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Nabór 2018	67	5 296 940,60	11	746 156,50	11	741 484,50
Nabór 2019	52	4 217 573,40	22	1 847 880,00	15	1 191 413,00
Nabór 2020	27	2 261 598,70	11	897 825,00	5	399 385,50
Nabór 2021*	7	553 368,50	1	100 000,00	0	0,00

*Dane na dzień 10.07.2022r.

Tabela 126 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej

Rolnicy, którzy ponieśli straty w swoich gospodarstwach spowodowane klęskami żywiołowymi, mogą ubiegać się w ARiMR o pomoc na odtworzenie zniszczonych składników gospodarstwa w terminie ogłoszonym przez Prezesa ARiMR. O przyznanie takiego wsparcia mogą starać się rolnicy, którzy ponieśli straty spowodowane przez co najmniej jedną z następujących klęsk żywiołowych: powódź, deszcz nawalny, suszę, przymrozki wiosenne, ujemne skutki przezimowania, obsunięcie się ziemi, lawinę, grad, huragan, uderzenie pioruna. Przyznanie wsparcia uzależnione jest od powstania w gospodarstwie szkód spowodowanych przynajmniej jedną z wymienionych klęsk, jeżeli miały one miejsce w roku, w którym jest składany wniosek o przyznanie pomocy lub w roku poprzedzającym rok, w którym składany jest wniosek. O pomoc mogą ubiegać się rolnicy, którzy w danym roku kalendarzowym ponieśli straty w uprawach rolnych, zwierzętach gospodarskich czy rybach w wysokości co najmniej 30% średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie z trzech lat poprzedzających rok, w którym wystąpiła szkoda, albo z trzech lat w okresie pięcioletnim poprzedzającym rok, w którym wystąpiła szkoda, z pominięciem roku o najwyższej i najniższej produkcji w gospodarstwie oraz straty - dotyczą składnika gospodarstwa, którego odtworzenie wymaga poniesienia kosztów kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Maksymalna kwota wsparcia, jaką może otrzymać rolnik wynosi 300 tys. zł, z tym że nie może przekroczyć ona poziomu 80% kosztów kwalifikowalnych. Wysokość poniesionych strat, jakie powstały u rolników na danym terenie, określa komisja powołana przez wojewodę. Na tej podstawie wyliczana jest kwota wsparcia jaką może otrzymać rolnik za szkodę powstałą w danym składniku gospodarstwa, którego dotyczy wniosek o przyznanie pomocy. Jeżeli zniszczony składnik gospodarstwa był ubezpieczony, wówczas wysokość wyliczonego wsparcia będzie pomniejszona o kwotę otrzymaną z ubezpieczenia. Jeżeli rolnik nie zawarł umowy obowiązkowego ubezpieczenia upraw, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, a będzie ubiegał się o pomoc na odtworzenie plantacji chmielu, sadów, plantacji krzewów owocowych

gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat, wówczas wysokość pomocy wyliczonej na podstawie protokołów sporządzonych przez komisje wojewódzkie, będzie pomniejszona o połowę (Poddziałanie 5.2).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Nabór 2016	2	181 810,00	0	0,00	0	0,00
Nabór 2017	2	157319,6	0	0,00	0	0,00
Nabór 2019	1	115 880,00	1	8 880,00	1	8 880,00
Nabór 2020	1	300 000,00	0	0,00	0	0,00
Nabór 2021	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Tabela 127 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej. Rozwój usług rolniczych
Zgodnie z przepisami o pomoc może ubiegać się podmiot, który:

1. jako osoba fizyczna, osoba prawna, wspólnicy spółki cywilnej lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która jako mikro lub małe przedsiębiorstwo, w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014, wykonuje działalność gospodarczą:
 - a. obejmującą świadczenie usług w jednym z zakresów określonych w lp. 1–5 załącznika nr 1 do rozporządzenia, tj.:
 - działalność usługową związaną z rolnictwem,
 - działalność usługową związaną z leśnictwem,
 - działalność usługową związaną z rolnictwem w zakresie zabezpieczania lub utrzymania urządzeń wodnych,
 - działalność usługową związaną z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji,
 - działalność usługową związaną z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych.
 - b. przez okres co najmniej dwóch lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy w przypadku:
 - działalności usługowej związanej z rolnictwem,
 - działalności usługowej związanej z leśnictwem.
2. jako osoba fizyczna, osoba prawna, wspólnicy spółki cywilnej lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która jako mikro lub małe przedsiębiorstwo w rozumieniu załącznika I do ww. rozporządzenia Komisji podejmuje

działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług w jednym z zakresów określonych w lp. 3–5 załącznika nr 1 do rozporządzenia, tj.:

- a. działalność usługową związaną z rolnictwem w zakresie zabezpieczania lub utrzymania urządzeń wodnych,
 - b. działalność usługową związaną z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji,
 - c. działalność usługową związaną z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych.
3. jest zdolny do zrealizowania operacji i osiągnięcia jej celu;
 4. ma nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, zwany dalej "numerem identyfikacyjnym".

Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji. Refundacji podlegają koszty inwestycji kwalifikującej się do wsparcia, poniesione przez beneficjenta, w wysokości do:

- a. 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku:
 - działalności usługowej związanej z rolnictwem,
 - działalności usługowej związanej z leśnictwem,
 - działalności usługowej związanej z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji,
- b. 65% kosztów kwalifikowalnych w przypadku:
 - działalności usługowej związanej z rolnictwem w zakresie zabezpieczania lub utrzymania urządzeń wodnych,
 - działalności usługowej związanej z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi 500 000 zł na jednego beneficjenta (Poddziałanie 6.4).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Nabór 2016	61	24 956 080,85	33	13 173 060,35	39	13 095 080,35
Nabór 2019	43	19 474 548,00	26	12 441 688,00	24	9 813 010,50
Nabór 2020	122	52 614 570,50	88	39 429 748,00	24	8 679 070,50
Nabór 2022*	0	0,00	0	0,00	0	0,00

*Nabór trwa 7.07.2022 – 21.10.2022

Tabela 128 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Udział w PKB

Udział wartości dodanej brutto rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w wartości dodanej brutto ogółem		
rok	opolskie	Polska
%		
2015	2,7	2,4
2016	3,2	2,8
2017	3,5	3,2
2018	2,8	2,6
2019	2,6	2,6

*Tabela 129 - Udział wartości dodanej brutto rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w wartości dodanej brutto ogółem
Źródło: GUS*

Udział rolnictwa w PKB na poziomie kraju kształtuje się od wielu lat w granicach 3%. Z ostatnich danych urzędu statystycznego wynika że ten procent na koniec roku 2019 wynosił 2,6% i był jednym z najniższy od 2015 roku. Z kolei udział rolnictwa w PKB Opolszczyzny jest wyższy w regionie niż w skali kraju.

W 2019 roku wyniósł 2,6 % będąc najniższym od 2015 roku, udział wartości PKB na Opolszczyźnie do tej wartości w skali kraju był na tym samym poziomie.

Wymiana handlowa

Położenie geograficzne Województwa Opolskiego predysponuje je do tworzenia korytarzy wymiany handlowej nie tylko w regionie ale również w ujęciu ponad regionalnym. Dzięki bliskości dobrych szlaków komunikacyjnych tj. przede wszystkim infrastruktury drogowej i kolejowej są duże możliwości importu jak i eksporty towarów. Położenie wspomnianych szlaków komunikacyjnych niesie również korzyści z wykorzystania nań tranzytu.

W działalności rynków handlu detalicznego i hurtowego na Opolszczyźnie można zauważyć zjawisko zacierania się granic pomiędzy sprzedażą hurtową i detaliczną. Rozwojowi sektora spożywczego w woj. opolskim sprzyjają z kolei m.in. dogodne walory klimatyczne regionu; wysoka jakość gleb sprzyjające produkcji rolnej; ukształtowanie terenu; a także duża liczba poddostawców oraz duży, dynamicznie rozwijający się i chłonny kilkumilionowy rynek zbytu.

Liczba miejsc pracy

Pracujący w rolnictwie		
rok	opolskie	Polska
2010	49137	2329990
2015	48869	2334918
2018	48017	2326436
2019	47834	2322275
2020	47709	2320047

Tabela 130 - Pracujący w rolnictwie Źródło: GUS

Liczba miejsc pracy w sektorach rolniczych i okołorolniczych w ostatnich latach na Opolszczyźnie ma tendencję spadkową. Wśród przyczyn malejącego zatrudnienia w sektorze rolniczym są zmiany demograficzne, rosnąca skuteczność praktyk agrarnych, ale także brak zainteresowania rolnictwem przez młodych ludzi.

Dynamika tych wartości

Na Opolszczyźnie w ostatnich latach zauważalna jest tendencja spadkowa jeżeli chodzi o liczbę zatrudnionych w sektorach rolniczych i okołorolniczych przy jednoczesnym spadku wartości udziału PKB rolnictwa w Województwie. Na tendencję to mają wpływ m.in. czynniki pogodowe (anomalie pogodowe) nie tylko w regionie ale również na świecie.

[Przetwórstwo rolno-spożywcze i pozostała działalność gospodarcza związana z rolnictwem](#)
W przetwórstwie rolno-spożywczym w województwie opolskim dokonały się istotne i głębokie przemiany, związane z urynkowieniem i prywatyzacją, w tym przy udziale kapitału zagranicznego. Procesy restrukturyzacji i konsolidacji przedsiębiorstw przebiegają jednak w różnym tempie w zależności od branży. Pomimo dokonanych już znacznych zmian, polski sektor rolno-spożywczy stoi przed kolejnymi wyzwaniami. Związane są one przede wszystkim z koniecznością ciągłego dostosowywania się do ulegających zmianom warunków funkcjonowania na rynku, które wynikają w dużej mierze ze zmian upodobań i wymagań klientów. Punktem odniesienia dla współczesnych przedsiębiorstw są więc potrzeby klientów, które aktywizują przedsiębiorców do umieszczenia swojej oferty na rynku. Ponieważ w środowisku, w którym funkcjonuje przedsiębiorstwo, zachodzą zmiany, to początkowo przyjęte założenia ulegają ciągłej weryfikacji. Od umiejętności reagowania na zachodzące zmiany uzależnione jest funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Nieodłącznym elementem

dostosowywania do zmieniających się warunków funkcjonowania jest wdrażanie innowacji. To one decydują o tempie i kierunkach rozwoju, są czynnikiem konkurencji krajowej i międzynarodowej. Tempo i zakres wdrażania innowacji decydują o przewadze konkurencyjnej przedsiębiorstw. Świadczy o tym kluczowa rola innowacji we wprowadzaniu na rynek nowych produktów i usług, czyli zaspokajaniu potrzeb, pragnień i wymagań klientów oraz w spełnieniu ich oczekiwań. Ponadto, dzięki innowacyjności wzrasta ogólna efektywność przedsiębiorstw, nabiera właściwego wymiaru synergia między poszczególnymi elementami organizacji, jak też kształtują się gusty. W opracowaniu podjęto próbę dokonania syntezy dotychczasowych badań z zakresu innowacyjności przedsiębiorstw oraz określenia kierunków i obszaru dalszych badań, z uwagi na zmieniające się otoczenie ich działalności oraz preferencje konsumentów.

Wynika z tego, że głównym celem badań powinno być określanie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego oraz czynników ją kształtujących. Ważna jest również kwestia zależności między skalą działań innowacyjnych, a efektywnością funkcjonowania przedsiębiorstw. Można w związku z powyższym sprecyzować następujące cele szczegółowe badań w zakresie innowacyjności przedsiębiorstw:

- Wyznaczenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Określenie zewnętrznych i wewnętrznych czynników wpływających na poziom innowacyjności.
- Określenie miar służących wyznaczeniu poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem innowacji w zakresie produktów i technologii.
- Zbadanie poziomu efektywności przedsiębiorstw oraz stworzenie ich rankingu.
- Określenie związku innowacyjności przedsiębiorstw z efektywnością ich funkcjonowania.
- Określenie działań podejmowanych przez przedsiębiorstwa przetwórstwa rolno-spożywczego, mających na celu lepsze wykorzystanie posiadanego potencjału i możliwości rozwojowych.

Przy powyższym podejściu do badań innowacyjności przedsiębiorstwa należą przyjąć następujące założenia badawcze:

- Główną przyczyną działalności innowacyjnej przedsiębiorstw jest potrzeba uzyskania lepszej pozycji konkurencyjnej na rynku.
- Podnoszenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego wpływa na zwiększenie ich efektywności.

- Skala i kierunki działań innowacyjnych w przedsiębiorstwach są zróżnicowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności.

Wpływ na zatrudnienie

Udział pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w pracujących ogółem	
Stan w dniu 31 XII	
	%
2007	16,1
2008	15,5
2009	15,8
2010	16,3
2011	16,1
2012	16,4
2013	16,2
2014	16,0
2015	15,7

Tabela 131 - Udział pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w pracujących ogółem Źródło: Dane GUS

Udział pracujących w produkcji artykułów spożywczych w pracujących ogółem	
Stan w dniu 31 XII	
	%
2009	4,3
2010	4,4
2011	4,0
2012	4,0
2013	3,9
2014	3,8
2015	3,8
2016	3,4

Tabela 132 - Udział pracujących w produkcji artykułów spożywczych w pracujących ogółem Źródło: Dane GUS

Aktualnie daje się zauważyć pozytywne zmiany w województwie opolskim, prowadzące do poprawy uwarunkowań zatrudnienia, na które składają się m.in.:

- wzrost aktywności ekonomicznej społeczeństwa – odsetek pracujących na własny rachunek w tym w rolnictwie. Wielkość ta mieści się w średniej unijnej.
- poprawa poziomu edukacji młodzieży na terenach wiejskich,
- korzystne zmiany w systemie podatkowym, PIT dla prowadzących działalność gospodarczą,
- środki unijne na otwarcie mikro i makro przedsiębiorstw na terenach wiejskich,

Uwzględniając wszystkie powyższe tezy i zadania można uznać, że celem głównym powinno być systematyczne obniżanie ilości bezrobotnych w regionie z wykorzystaniem wszystkich dostępnych instrumentów rynku pracy.

Najwięksi pracodawcy i zakłady przetwórcze rolno-spożywcze lub związane z rolnictwem

Główni inwestorzy na terenach inwestycyjnych na obszarach wiejskich to:

- Wipak Polska, Mondelez Polska Production, Donaldson Polska, Johnson Controls Polska, Aquila Brzeg, Poligel Polska, FPS Polska – Skarbimierz,
- Narzędziownia Pszenica – Strojec,
- Systemy – Kąty Opolskie,
- Stora – Enso, Vitroterm - Murów,
- Karol Kania i Synowie - Pawłowiczki,
- GoodMills Polska – Walce.

Rynki hurtowe

Postęp techniczny i technologiczny i technologiczny dokonujący się w rolnictwie umożliwia wzrost produkcji, a tym samym pogłębiają się powiązania gospodarstw rolnych z rynkiem hurtowym i giełdą towarową.

Rynek hurtowy jest drugim szczeblem obrotu towarowego i występuje, jako pośrednie ogniwo w procesie wymiany towarowej. Na tym rynku dokonywane są zakupy jednorodnych towarów od wszystkich możliwych gospodarstw rolnych w celu dalszej sprzedaży.

Ceny kształtują się tu na podstawie lokalnej podaży i popytu i są wyposażone w miejsca do prezentacji towaru lub jego próbek. Na rynkach hurtowych zaopatrują się krajowi jak i zagraniczni odbiorcy.

Właścicielami lub udziałowcami rynków hurtowych mogą być różne organizacje tj. wytwórców, handlowców i samorządowe, grupy producenckie, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR), Banki Żywnościowe czy firmy ubezpieczeniowe.

W Polsce istnieją rynki hurtowe o zasięgu:

- Ponadregionalnym tzn. zlokalizowane przy dużych miastach,
- Regionalnym tzn. umiejscowione wokół mniejszych miast,
- Lokalnym tzn. znajdujące się w rejonach wysokiej podaży na produkty rolne.

Do podstawowych funkcji rynków hurtowych, co również odróżnia je od giełd towarowych, należy zaspokajanie zapotrzebowania zgłaszanego przez firmy handlu detalicznego na artykuły rolno-spożywcze. Dlatego ich rola jest szczególnie istotna w przypadku dużych i wielkich aglomeracji miejskich, na terenie których skupiona jest znaczna liczba punktów sprzedaży detalicznej.

Jednakże na terenie województwa opolskiego największym zainteresowaniem cieszą się regionalne rynki hurtowe zlokalizowane wokół mniejszych miast, dlatego też nie tylko dla zwiększenia rozwoju całego regionu, ale również jako jeden z ważnych elementów stymulatorów rozwoju całego regionu województwa opolskiego jest potrzeba stworzenia na terenie województwa opolskiego ponadregionalnego rynku hurtowego dla produktów pochodzących bezpośrednio wytworzonych od rolników. Taki rynek hurtowy musi być właściwie zlokalizowany oraz zarządzany zgodnie z zasadami nowoczesnej koncepcji marketingowej, w ramach której realizuje kompleksowy proces identyfikacji wizualnej oraz kreuje produkty posiadające atrybuty, których struktura najlepiej spełnia wymagania współczesnych nabywców.

Jednym z najważniejszych czynników determinujących długookresowy sukces rynku hurtowego jest jego geograficzne zlokalizowanie. Przy podejmowaniu decyzji o wyborze miejsca, na którym ma znajdować się rynek hurtowy należy uwzględnić następujące grupy czynników:

1. Czynniki związane z nabywcami:

- instytucjonalnymi – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, wielkość, forma prowadzonej działalności (handel detaliczny, hurtowy, ośrodek zbiorowego żywienia, itp.), częstotliwość dokonywanych zakupów oraz ich wartość, siła przetargowa wynikająca z zajmowanej przez nich pozycji rynkowej, posiadanie przez nich infrastruktury transportowej i magazynowej oraz jej parametry;

- indywidualnymi – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, nawyki zakupowe oraz przyczyny realizowania zakupów na rynku hurtowym, charakterystyka demograficzna i behawioralna;
2. Czynniki związane z oferowanymi produktami – jakość, ilość, trwałość, sezonowość, rodzaj, warunki przechowywania i transportu;
 3. Czynniki związane z dostawcami (tzw. operatorami) – ich liczba, przestrzenne rozmieszczenie, skala prowadzonej działalności, posiadanie przez nich infrastruktury transportowej i magazynowej oraz jej parametry, rodzaj wytwarzanych produktów, doświadczenie w realizacji procesu sprzedażowego, poziom wiedzy z zakresu nowoczesnej uprawy i hodowli oraz marketingu, siła przetargowa;
 4. Czynniki związane ze specyfiką regionu, wynikające z przestrzennego zagospodarowania oraz stopnia urbanizacji – wielkość sąsiedniej aglomeracji miejskiej, dynamika i kierunki jej przestrzennego rozwoju, liczba i standard dróg kołowych, natężenie ruchu kołowego, podstawowe formy aktywności gospodarczej (rolnictwo, przemysł, usługi), stopień zamożności, poziom życia mieszkańców, położenie względem innych regionów i granic państwowych;
 5. Czynniki związane z rynkiem hurtowym – zasoby rzeczowe, finansowe, osobowe i informacyjne będące aktualnie w posiadaniu firmy, ich ilość i jakość, zasoby, które w krótkim czasie może pozyskać, doświadczenie w działalności dystrybucyjnej i marketingowej, pozycja rynkowa i wynikająca z niej siła przetargowa, cele rozwojowe (na przykład współpraca z partnerami zagranicznymi);
 6. Czynniki związane z przedsiębiorstwami konkurencyjnymi – ich liczba, wielkość, forma prowadzonej działalności, doświadczenie w działalności dystrybucyjnej i marketingowej, przestrzenne rozmieszczenie, siła przetargowa, zasoby, jakimi dysponuje, okres funkcjonowania na rynku danego regionu, zasięg rynkowy (regionalny, ogólnokrajowy, międzynarodowy), możliwości przekształcenie rywalizacji we współdziałanie, lojalność nabywców w stosunku do tych przedsiębiorstw.

Cechy rynku hurtowego:

- Duża skala transakcji,
- Obecność towaru lub jego przeróbek,
- Sprzedaż w określonych porach dnia

- Obecność instytucji wspomagających, takich jak np. banki, urzędy, instytucje kontroli, jakości, magazyny i przechowywanie.

Funkcje rynku hurtowego:

- Sortowanie i pakowanie towarów,
- Kontrola, jakości, fitosanitarna i sanitarna towarów,
- Usługi bankowe, celne, transportowe i ubezpieczeniowe,
- Informacja dotycząca cen, popytu i podaży towarów,
- Doradztwo, koordynacja i marketing.

Zadania rynku hurtowego

- Koncentracja towaru i jego szerokiego asortymentu oraz popytu,
- Tworzenie warunków do ustalania rynkowych cen transakcyjnych,
- Opracowanie i rozpowszechnienie informacji o poziomie cen towarów,
- Wspomaganie procesów standaryzacji produktów,
- Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury technicznej i bezpieczeństwa transakcji,
- Stworzenie dodatkowych usług tj. usługi celne, weterynaryjne, czy fitosanitarne.

Rynek hurtowy, to miejsce bezpośrednich transakcji między dużą liczbą sprzedających i kupujących, dlatego też odgrywają tak ważną rolę w gospodarce towarowej.

Można więc wysnuć kilka istotnych wniosków. Po pierwsze, coraz wyraźniej będzie widoczne zjawisko zacierania się granic pomiędzy sprzedażą hurtową i detaliczną przy jednoczesnym zdecydowanym rozszerzeniu możliwości zaspokajania zmieniających się potrzeb coraz bardziej wymagających nabywców oraz konkurencji z rynkowymi rywalami. Po drugie, funkcja sprzedażowa stanie się jedną z wielu funkcji spełnianych przez rynki hurtowe, tracąc swoje podstawowe znaczenie. Ponadto, polskie rynki hurtowe reagując na działania podejmowane przez zagraniczne sieci hiper i supermarketów mogą spełniać rolę aktywującą rozwój swojego otoczenia. Jedynie bowiem odpowiednio ukierunkowana rynkowa aktywność wykorzystująca szerokie spektrum nowoczesnych narzędzi marketingowych prowadzi do rozwoju danego rynku hurtowego, a jego rozwój jest z kolei jednym z ważnych stymulatorów rozwoju całego regionu.

Kanały sprzedaży produktów rolniczych

Gospodarstwo rolne powinno być rozpatrywane jako niezależny podmiot gospodarczy funkcjonujący w określonym otoczeniu marketingowym. W tym kontekście szczególne znaczenie mają kanały zbytu produktów wytwarzanych w gospodarstwie. Prócz oczywistej funkcji, czyli zapewniania możliwości sprzedaży produktów z gospodarstwa, stanowią one

swoisty łącznik z rynkiem - zapewniają dostęp do informacji rynkowej, bardzo często podmioty zajmujące się skupem od rolników zaopatrują ich również w środki produkcji.

Analiza kanałów zbytu, z których korzystają gospodarstwa rolne może udzielić zatem cennych informacji na temat siły powiązań gospodarstw rolnych z rynkiem i ich orientacji rynkowej.

Określenie kanału zbytu występuje w głównie w odniesieniu do gospodarki żywnościowej (powiązań pomiędzy producentami i ostatecznymi użytkownikami). Pod pojęciem kanału (formy) zbytu rozumie się rodzaj podmiotu, który nabywa produkty pochodzące bezpośrednio z gospodarstwa rolnego.

Tradycyjne i nowoczesne formy, kanały sprzedaży produktów lokalnych, tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych, dystrybucja na terenie województwa opolskiego.

Tradycyjne kanały sprzedaży

- „renesans” bazarków – wprowadzono nowe przepisy dotyczące ułatwienia w prowadzeniu handlu w piątki i soboty przez rolników i ich domowników – Ustawa z 29 października 2021 r.)
- Sprzedaż z gospodarstwa / sklepiki przy gospodarstwach:
 - Niższa cena / brak prowizji,
 - Konsument widzi skąd pochodzi żywność,
 - Mniejsze obciążenie czasowe dla rolnika,
 - Możliwe tylko przy aglomeracjach albo miejscach atrakcyjnych turystycznie,
 - Ważny jest PRETEKST (np. galeria aniołów, strusie przyciągające do gospodarstwa,
- Dowóz do klienta
- Kooperatywy spożywcze
- Współpraca z eko sklepami

Nowoczesne kanały sprzedaży

- automaty z żywnością

Internet jako narzędzie promocji

- Media społecznościowe (social media)
- Katalogi lokalnych producentów – (KOWR – Polska smakuje, Ośrodki Doradztwa Rolniczego – e-Bazarek)

- Nowoczesne narzędzia promocji (facebook / blogi) .W 2020 roku utworzona strona OT KOWR – facebook)
- Ciągła komunikacja z odbiorcami
- Kreowanie mody na zdrowy styl życia i tradycyjne smaki (warsztaty, pikniki, konkursy rysunkowe, konkursy kulinarne)

„Samoobsługowa” sprzedaż z eko gospodarstwa

- Brak zaangażowania czasowego rolnika / sprzedawcy
- Sieć kilku „budek” (z lodówkami) w różnych miejscach
- Wygoda dla klienta (każdy ma swój klucz)
- Klient kupuje żywność o dowolnej porze

Kooperatywy spożywcze

Coraz popularniejsza metoda zrzeszania się konsumentów i wspólnego, regularnego zamawiania produktów od lokalnych rolników. Odbiór w określonym punkcie – magazynie lub gospodarstwach albo poprzez lokalny bazar.

Współpraca z eko sklepami

Tradycyjna relacja handlowa (rolnik/przetwórca dostarcza żywność do eko sklepu, który sprzedaje „dalej”)

Rola handlu detalicznego

Handel detaliczny jest najkorzystniejszy dla rolnika. Z punktu widzenia ustawy podatkowej rolnicy są zwolnieni z opodatkowania przychodów do kwoty 100 000 zł. Jednak rolnik powinien wiedzieć o etykietowaniu żywności i spełnieniu standardów prawa żywnościowego na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego.

Celem ustawy było ułatwienie rolnikom sprzedaży produktów, które pochodzą z ich gospodarstw oraz stworzenie lepszych możliwości rozwoju produkcji i sprzedaży konsumentom finalnym lub zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego żywności wyprodukowanej z co najmniej jednego składnika pochodzącego z własnej uprawy, hodowli lub chowu poprzez uregulowanie kwestii prowadzenia rolniczego handlu detalicznego z punktu widzenia bezpieczeństwa żywności i spraw podatkowych.

Wprowadzone nowe pojęcie „rolniczy handel detaliczny” oznacza, że mamy do czynienia z czterema rodzajami tzw. sprzedaży bezpośredniej produktów rolniczych z gospodarstwa dla konsumenta końcowego. Każda z tych form oznacza, co innego. Tak, więc rolnik ma do wyboru:

- Rolniczy handel detaliczny
- Dostawy bezpośrednie
- Sprzedaż bezpośrednią
- Działalność marginalną, lokalną i ograniczoną

W ramach rolniczego handlu detalicznego można sprzedawać surowce pochodzenia roślinnego (zboża, warzywa, owoce, zioła), zwierzęcego (surowe mleko, śmietanę, jaja, miód) jak również przetworzoną żywność, np.: oleje, chleby, dżemy, soki, przetwory z owoców, warzyw, grzybów, zboża. Możliwa jest również sprzedaż i przygotowane posiłków bezmięśnych takich jak: pierogi, kopytka, kluski śląskie, knedle z owocami, placki ziemniaczane i inne.

Rolniczy handel detaliczny dopuszcza również produkcję i przetwarzanie żywności pochodzenia zwierzęcego, a więc np. rozbiór, krojenie i mielenie mięsa, a także produkcja produktów mięsnych, mlecznych, rybnych, jajecznych. Wszystkie produkty mają jednak limity dopuszczalnej sprzedaży określone w rozporządzeniu.

Sprzedaż żywności wyprodukowanej we własnym gospodarstwie może odbywać się w miejscu jej wytworzenia, na wystawach, festynach, targach, kiermaszach. Jej sprzedaż będzie możliwa tylko bezpośrednio do konsumenta końcowego z gospodarstwa rolnika. Obszar sprzedaży nie jest określony ani zawężony terytorialnie.

Sprzedaż żywności do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego odbywa się wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z tym, że w przypadku żywności będącej produktem pochodzenia zwierzęcego oraz żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego - wyłącznie na obszarze województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji tej żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego lub na obszarach powiatów lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem.

Przy prowadzeniu produkcji i zbywaniu żywności w ramach działalności rolniczego handlu detalicznego należy spełnić przede wszystkim wymagania rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków

spożywczych. Przy prowadzeniu rolniczego handlu detalicznego nie jest potrzebny projekt technologiczny zakładu.

Za informacje zamieszczone na etykiecie na opakowaniach żywności odpowiadać będzie podmiot, pod którego nazwą lub firmą wprowadzony jest środek spożywczy.

Podstawowe etykietowanie żywności dotyczy również towarów zbywanych na zasadzie rolniczego handlu detalicznego. Tak więc na etykiecie powinno znaleźć się:

- nazwa produktu
- skład
- nazwa i adres producenta
- zawartość netto
- wykaz substancji powodujących alergię lub reakcje nietolerancji
- dobrowolna informacja nt. wartości odżywczej (załącznik XV rozporządzenia 1069/2011)

Nakaz oznakowania miejsca sprzedaży

W miejscu sprzedaży żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego należy w sposób czytelny i widoczny dla konsumenta umieścić.

1. Napis „Rolniczy handel detaliczny”
2. Dane obejmujące:
 - imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny,
 - adres miejsca prowadzenia produkcji tej żywności, miejsce wytwarzania żywności,
 - weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny, o ile taki numer został nadany.

Nadzór kontrolny

Kontrola nad bezpieczeństwem żywności powierzona jest trzem inspekcjom w zależności od pochodzenia i wytwarzania produktów.

1. Inspekcja Weterynaryjna będzie organem odpowiedzialnym za nadzór nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zwierzęcej środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego oraz produkty pochodzenia zwierzęcego (żywności złożonej), produkowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego.
2. Produkty niezwierzęce pozostaną pod kontrolą Inspekcji Sanitarnej czyli nadzór ma Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny.

3. Kontrolą jakości i oznakowaniem produktów zajmie się Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Produkty objęte rolniczym handlem detalicznym będzie można oznaczać terminem „produkt polski”.

Rolnik chcąc legalnie sprzedawać swoje produkty powinien dokonać rejestracji rolniczego handlu detalicznego we właściwej powiatowej komórce kontrolującej poprzez złożenie wniosku o wpis zakładu do rejestru zakładów. Rolnicy zainteresowani sprzedażą detaliczną zobowiązani są do urzędowej rejestracji co najmniej 30 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności.

Hodowca trzody chlewnej zgodnie z obowiązującymi przepisami nie będzie mógł dokonywać uboju zwierząt w gospodarstwie rolnym. Ubój może być dokonywany wyłącznie w zatwierdzonych rzeźniach.

Kwestie podatkowe

W ramach rolniczego handlu detalicznego rolnicy są zwolnieni z opodatkowania przychodów do kwoty 100 tys. rocznie. Zwolnienie z PIT obejmuje rolników, którzy sprzedają przetworzone produkty roślinne i zwierzęce w ilościach dozwolonych w ramach rolniczego handlu detalicznego. Oświadczenie o wyborze ryczałtu rolnik może założyć na dany rok podatkowy nie później niż do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskał przychody ze sprzedaży przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych, albo do końca roku podatkowego, jeśli pierwszy taki przychód uzyskali w grudniu roku podatkowego. Zeznanie do Urzędu Skarbowego wg ustalonego wzoru o rocznej wysokości uzyskanego przychodu, składa się w terminie do dnia 31 stycznia następnego roku. W zeznaniu wykorzystane są kwoty odliczeń od należnego ryczałtu. W kwestiach podatkowych przy RHD rolnika obowiązuje: art. 20 ust. 1c-1ea i art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2032).

Wartość rynku handlu detalicznego będzie spadała, a konsument stawał się coraz bardziej wrażliwy na jakość, cenę i bliskość sklepów. Dla branży ważne jest więc zaufanie i lojalność klienta, a jedyną drogą rozwoju jest wsłuchiwanie się w głos konsumenta, a także konsolidacja. Rolniczy handel detaliczny jest nową formą prowadzenia sprzedaży produktów wytworzonych lub pozyskanych w ramach działalności rolniczej zarówno nieprzetworzonych, jak i przetworzonych bez zatrudniania pracowników, więc we własnym zakresie i adresowanych do osób fizycznych, którzy nabywają produkt w celu konsumpcji.

Rosnąca konkurencja w sektorze handlu detalicznego i zmiany zachowań i preferencji nabywców powodują, że przedsiębiorstwa handlowe weryfikują swoje strategie i dokonują zmian o charakterze innowacji.

Z przeprowadzonych badań wynika, że sektor handlu detalicznego cechuje się dużą innowacyjnością, ale zmiany modeli biznesowych mają charakter ewolucyjny i odnoszą się do wybranych obszarów działalności. Polegają one głównie na modyfikacji formatów sklepów, wprowadzaniu nowych form handlu, stosowaniu technologii mobilnych oraz wprowadzaniu zmian w zakresie instrumentów marketingowych związanych z oddziaływaniem na rynek docelowy.

Handel detaliczny we współczesnej gospodarce cechuje się wysoką dynamiką zmian będących następstwem wielu zjawisk i procesów zachodzących w otoczeniu sektora rolno-spożywczego takich jak globalizacja gospodarki, zmiany zachowań i preferencji nabywców, rozwój technologii informacyjnych, rosnąca konkurencja. Znajduje to odzwierciedlenie zarówno w strukturze podmiotowej sektora handlu, powstawaniu nowych modeli biznesowych jak i w zakresie roli i funkcji handlu w łańcuchach tworzenia wartości dla nabywcy.

Jednym z głównych aspektów rozwoju małych i średnich gospodarstw rolnych w województwie opolskim, jest umożliwienie sprzedaży bezpośredniej. Do tego są potrzebne nowoczesne targowiska i dobra infrastruktura, gdzie rolnicy będą mogli sprzedawać swoje produkty, a mieszkańcy miast i miasteczek będą mieli dostęp do zdrowej polskiej żywności.

Klienci oczekują coraz szerszego asortymentu towarów wraz z odpowiednimi usługami komplementarnymi, zapewnienia większej wygody w procesie zakupu oraz profesjonalnej obsługi w przypadku ofert specjalistycznych. Przedsiębiorstwa handlu detalicznego, które na ogół charakteryzują się rozproszoną strukturą muszą przy tym uwzględniać zróżnicowanie popytu w zależności od obszaru, na którym jest zlokalizowany dany obiekt handlowy.

Celem ustawy z dnia 15 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia prowadzenia przez rolników rolniczego handlu detalicznego jest stworzenie polskim rolnikom korzystnych warunków do rozwoju produkcji i sprzedaży detalicznej, bez udziału pośredników, żywności wyprodukowanej z co najmniej jednego składnika pochodzącego z własnej uprawy, hodowli lub chowu.

Ustawa zawiera w szczególności:

- zdefiniowanie pojęcia rolniczy handel detaliczny,
- wskazanie organów właściwych do sprawowania nadzoru nad bezpieczeństwem żywności produkowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego. W tym zakresie zaproponowano, aby nadzór nad właściwą jakością zdrowotną (bezpieczeństwem żywności),

- w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zawierającej jednocześnie produkty pochodzenia zwierzęcego i niezwierzęcego, powierzony został Inspekcji Weterynaryjnej,
- w odniesieniu do żywności pochodzenia niezwierzęcego, powierzony został Państwowym Powiatowym Inspektorom Sanitarnym.
- przyznanie ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa oraz rynków rolnych kompetencji do określania w drodze rozporządzeń limitów ograniczających rozmiar działalności prowadzonej przez jeden podmiot w ramach rolniczego handlu detalicznego,
- wymagań higienicznych dla podmiotów prowadzących rolniczy handel detaliczny, w ramach możliwych dostosowań tych wymagań do wymogów określonych w załączniku II do rozporządzenia (WE) nr 852/2004. Takie dostosowania będą możliwe w zakładach stosujących tradycyjne metody produkcji lub obrotu żywnością, w celu umożliwienia stosowania tych metod, w zakładach zlokalizowanych w regionach szczególnych ze względu na położenie geograficzne, w celu uwzględnienia potrzeb tych zakładów, oraz w innych zakładach - wyłącznie w zakresie ich konstrukcji, organizacji i wyposażenia;
- wprowadzenie preferencji podatkowych w postaci zwolnień przedmiotowych dla przychodów uzyskiwanych z rolniczego handlu detalicznego.

Nowa ustawa o sprzedaży bezpośredniej jest dobrym początkiem do tego aby rozwijać sprzedaż produktów rolnych prosto od rolnika. Należy przeprowadzić głęboką analizę, czy na terenie naszego województwa miałyby powstać giełda rolno-spożywcza, zlokalizowana blisko autostrady A-4. Kolejnym krokiem jest wykorzystanie agencji rolniczych (agend rządowych i samorządowych) do promowania produktów, które pochodzą prosto od rolnika i są przetwarzane w gospodarstwie. Należy również zwrócić uwagę na powiaty, które leżą bezpośrednio przy granicy czeskiej, jest to dodatkowy atut, aby sprzedaż była prowadzona również do naszych południowych sąsiadów.

Nowoczesne i funkcjonalne targowiska to szansa dla innych niszowych branż, które borykają się z problemami sprzedaży takich jak piekarnie (małe rodzinne firmy), które wytwarzają pieczywo wysokiej jakości i bardzo zdrową, a są na przegranej pozycji z dużymi sieciami handlowymi.

KOWR 2021 – kampanie informacyjne Kupuj świadomie Produkt Polski – przeprowadzone w lokalnych mediach : TVP 3 Opole, radio Park.

W 2022 w czerwcu i lipcu odbyły się pikniki z Produktem Polskim na terenie województwa opolskiego :

18.06.2022 – w Brzegu

02.07.2022 – w Oleśnie

09.07.2022 – w Nysie

16.07.2022 – w Gogolinie

Obecnie działa też strona Polska smakuje, na której jest zarejestrowanych 47 wytwórców produktów regionalnych z województwa opolskiego.

Powiązania przetwórcy-producenti w kontekście krótkich łańcuchów dostaw, terytorialne rozmieszczenie

Krótkie łańcuchy dostaw na linii przetwórcy-producent jest jednym z atutów Województwa Opolskiego. Bliskość większych ośrodków przetwórstwa oraz doskonała sieć dróg powodują, że w większości przypadków i produktów wytwórcy może w szybkim czasie przekazać swoje wyroby przetwórcom.

Zgodnie z definicją określoną w Rozporządzeniu w sprawie rozwoju obszarów wiejskich (1305/2013) (Rozporządzenie w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich..., Dz. U. UE z 2013 r., nr. L347/487) „Krótki łańcuch dostaw” oznacza łańcuch dostaw z udziałem ograniczonej liczby podmiotów gospodarczych, zobowiązujących się do współpracy, lokalnego rozwoju gospodarczego, połączonych bliskimi relacjami geograficznymi i społecznymi pomiędzy producentami, przetwórcami i konsumentami.

Krótki Łańcuch Dostaw Żywności (KŁŻ) polega na zorganizowaniu produkcji, dystrybucji i transakcji pomiędzy producentem żywności, a obywatelem, który ją spożywa, w sposób, który minimalizuje liczbę pośredników uczestniczących w tym procesie. Istotną jest „odległość społeczna”, nie tylko geograficzna. Głównym celem skracania łańcucha dostaw żywności jest zmniejszenie liczby pośredników, w celu osiągnięcia następujących rezultatów:

PRZEJRZYSTOŚĆ – konsument, wie dokładnie, skąd pochodzi żywność, którą konsumuje, w jaki sposób została wyprodukowana oraz jaki jest dochód producenta. Aby to osiągnąć, konsument musi mieć możliwość łatwego kontaktu z producentem lub pośrednikiem, który potrafi udzielić informacji na temat produktu i sposobu jego wytwarzania.

WARTOŚĆ – łańcuch żywności jest skonstruowany w sposób zapewniający producentowi zachowanie większej części dochodu ze sprzedaży żywności.

PARTNERSTWO – pośrednicy stają się partnerami w KŁŻ, w pełni zobowiązanymi do udostępniania informacji o pochodzeniu żywności, producencie i technikach produkcji oraz cieszącymi się uznaniem z tytułu ich roli w budowaniu KŁŻ (*Krótkie łańcuchy dostaw – forma*

rozwoju lokalnych producentów żywności, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, praca zbiorowa, 2019 r.).

Rysunek 3 - Wsparcie na tworzenie krótkich łańcuchów dostaw. Źródło: Portal Województwa Lubuskiego, Wsparcie na tworzenie krótkich łańcuchów dostaw, Małgorzata Trams-Zielińska, 2021 r.

W marcu 2021 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa po raz pierwszy ogłosiła nabór wniosków w ramach Działania 16 PROW 2014 - 2020, gdzie przedmiotem realizacji operacji było tworzenie krótkich łańcuchów dostaw, w rozumieniu art. 2 ust. 1 akapit drugi lit. m rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487 z późn. zm.), tj. krótkich łańcuchów dostaw, które obejmują ograniczoną liczbę podmiotów gospodarczych zaangażowanych we współpracę, przynoszące lokalny rozwój gospodarczy oraz charakteryzujące się ścisłymi związkami geograficznymi i społecznymi między producentami, podmiotami zajmującymi się przetwórstwem a konsumentami – na zasadach płatności zryczałtowanej.

W ramach operacji możliwe było sfinansowanie następujących kosztów:

- budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją obiektów lub infrastruktury,
- zakupu lub instalacji nowych maszyn lub urządzeń, w tym środków transportu,

- zakupu lub instalacji wartości niematerialnych i prawnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217), w tym koszty zakupu lub instalacji oprogramowania i licencji na oprogramowanie oraz wyników badań naukowych w rozumieniu art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.),
- kosztów ogólnych, o których mowa w art. 45 ust. 2 lit. c rozporządzenia (UE) 1305/2013,
- zakupu lub instalacji wyposażenia,
- zakupu usług związanych z transportem produktów objętych załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w związku z realizacją operacji,
- odpłatnego korzystania z maszyn, urządzeń, środków transportu, wyposażenia i nieruchomości w związku z realizacją operacji,
- zakupu środków produkcji,
- kosztów bieżących.

Klasy i poziom innowacyjności przemysłu

Wyzwania rozwojowe, z którymi muszą zmierzyć się Europa, Polska i województwo opolskie w najbliższych latach wymagają, aby w procesie programowania rozwoju regionu w jeszcze większym stopniu koncentrować działania na wzmacnianiu innowacyjności gospodarki.

Region opolski charakteryzuje się korzystnymi warunkami do powstawania i rozwoju klastrów, sprzyjają temu potencjał gospodarczy przedsiębiorstw oraz istniejące zainteresowanie firm działalnością badawczo – rozwojową i innowacyjnością. Zgodnie z wizerunkiem województwa opolskiego, większość funkcjonujących klastrów należało do branży spożywczej. W ramach pewnego łańcucha wartości w klastrach mogą współpracować firmy z różnych branż, które jednocześnie kooperują i współpracują ze sobą. Dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania klastrów ważna jest współpraca przedsiębiorstw i instytucjami z otoczenia, takimi jak uczelnie i jednostki badawczo -rozwojowe, placówki edukacyjne, administracja, instytucje certyfikujące i inne.

Województwo opolskie charakteryzuje się dużym potencjałem gospodarczym i inwestycyjnym oraz szybkim tempem przekształceń własnościowych. Wyróżnikiem województwa opolskiego jest znacząca rola przemysłu. Cechą charakterystyczną przemysłu jest jego równomierne rozmieszczenie na obszarze całego województwa oraz zróżnicowana struktura branżowa. Różnorodna struktura przemysłu i długoletnia tradycja produkcji przemysłowej – to atuty rozwojowe regionu. Najwyższym udziałem w produkcji przemysłowej cechuje się przemysł spożywczy, drugie miejsce zajmuje produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych. Trzecim działem – ze względu na udział w produkcji sprzedanej przemysłu jest

działalność związana z produkcją wyrobów z surowców niemetalicznych. W przemyśle spożywczym szczególną istotną rolę odgrywa: przetwórstwo owoców i warzyw, produkcja wyrobów mleczarskich, a także produkcja wyrobów piekarskich, ciastkarskich i cukierniczych.

Spośród czynników mających największy wpływ na rozwój klastrów w województwie opolskim można wymienić: istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej), wskazanie przykładów dobrych praktyk, cechy charakterystyczne województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne), istnienie silnego rynku lokalnego oraz dostęp do wiedzy, innowacji oraz zasobów.

Ocena znaczenia czynników dla rozwoju u klastrów w województwie opolskim:

- Stosowanie preferencji w dostępie do środków finansowych,
- Tworzenie centrów technologii, inkubatorów na potrzeby klastrów, komórek organizacyjnych ds. klastrów w urzędach administracji samorządowej,
- Kształtowanie infrastruktury technicznej na potrzeby klastrów,
- Identyfikacja potencjalnych klastrów,
- Działania na rzecz promocji klastrów ze środków publicznych,
- Raporty, analizy dotyczące inicjatyw klastrowych i klastrów,
- Wskazanie przykładów dobrych praktyk,
- Istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, IT, budowlanej, rolno - spożywczej),
- Specyfika województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne),
- Istnienie silnego rynku lokalnego.

Powstanie i rozwój inicjatyw klastrowych ma niewątpliwie pozytywny wpływ na lokalną gospodarkę.

Ocena wpływu powstania klastrów na lokalną gospodarkę:

- Wzmocnienie firmy w jednej lub kilku obecnych w województwie branżach,
- Powstanie firm w jednej lub kilku nowych województwa branżach,
- Specjalizacja małych i średnich przedsiębiorstw,
- Tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji,
- Lepsze wykorzystanie dotychczasowych walorów województwa,
- Szybszy wzrost gospodarczy województwa,
- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną województwami,

- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną regionami czeskimi,
- Tworzenie nowych sieci współpracy naukowo – biznesowej, powiązań kooperacyjnych,
- Tworzenie nowych środowisk edukacyjnych, naukowych i tematycznych,

Niewątpliwie sposób finansowania działalności klastrów i inicjatyw klastrowych ma ogromny wpływ na ich powstanie i rozwój. Głównymi źródłami finansowania klastrów w województwie opolskim w latach 2017-2025 będą środki własne oraz środki z funduszy europejskich. W opinii badanych można zauważyć, że udział środków własnych w latach 2017-2025 zwiększy się, a jednocześnie środki z funduszy europejskich ulegną zmniejszeniu.

Istniejące warunki wskazują na szerokie możliwości powstania i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz klastrów w województwie opolskim. Za najbardziej sprzyjające rozwojowi klastrów można wskazać istniejący potencjał różnych branż województwa (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej).

Czynnikami zagrażającymi rozwojowi klastrów w województwie opolskim są: brak praktycznej współpracy nauka – gospodarka w zakresie wdrożeń, brak przekonania, zaufania przedsiębiorców do przystępowania do inicjatyw klastrowych, brak świadomości w zakresie inicjatyw klastrowych, ale także upływający czas. Deficyt szybkiego, realnego, zakrojonego na odpowiednią skalę wsparcia może prowadzić do spadku zainteresowania tworzeniem klastrów.

Pozytywny wpływ klastrów na gospodarkę województwa opolskiego jest niepodważalny: nie tylko wpływają na umocnienie pozycji firmy w danej branży, ale i na zwiększenie specjalizacji małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji, zwiększenie wzrostu gospodarczego oraz poprawę wykorzystania walorów gospodarczo-społecznych, jakimi dysponuje województwo opolskie. Przewiduje się, że ich liczba wzrośnie 19% w 2018r., o 25% w 2020r. (w porównaniu z 2010r.), a potem nastąpi wyhamowanie tendencji wzrostowej.

Siedziba większości opolskich inicjatyw klastrowych znajduje się w Opolu. Powstanie pojedynczych inicjatyw odnotowano również w miejscowościach: Kluczbork, Chmielowice, Prudnik i Pokrzywna. Struktura branżowa klastrów jest bardzo zróżnicowana, najwięcej działa w branży turystycznej oraz budownictwie i eko-budownictwie. Obszarami działania pojedynczych inicjatyw są branże: chemiczna, ekoenergetyczna, szkoleniowo-doradcza, IT, medyczna oraz drzewno-meblarska.

W regionach wiejskich bardzo rzadko powstają struktury klastrowe skupione na wiedzy i innowacjach.

Na obszarach wiejskich lokują się głównie klastry funkcjonujące w branży turystycznej, motoryzacyjnej agroturystycznej czy rekreacyjno-wypoczynkowej, jak również w agrobiznesie lub branży rolno-spożywczej. Tego typu struktury służą zazwyczaj wzmocnieniu kapitału społecznego, pobudzaniu aktywności społecznej i gospodarczej lokalnej ludności.

W województwie opolskim funkcjonują trzy Specjalne Strefy Ekonomiczne: Katowicka SSE, Wałbrzyska SSE, Starachowicka SSE. W ramach działalności Katowickiej SSE do 2018 r. w województwie opolskim utworzono 8 podstref o łącznej powierzchni 495,5ha. W ramach działalności Wałbrzyskiej SSE w województwie opolskim utworzono 13 podstref o łącznej powierzchni 815,7199 ha.

Niemniej jednak, obecnie wraz z wejściem w życie 30 czerwca 2018 ustawy z dnia 10 maja 2018r. o wspieraniu nowych inwestycji Katowicka SSE obejmuje swoim zasięgiem w całości powiaty położone w południowo wschodniej części województwa tj.: strzelecki, kędzierzyńsko-kozielski, oleski, prudnicki, głubczycki oraz krapkowicki w ramach Polskiej Strefy Inwestycji. Natomiast Wałbrzyska SSE obejmuje swoim zasięgiem w całości powiaty położone w północno zachodniej części województwa tj.: nyski, brzeski, namysłowski, kluczborski, opolski oraz miasto Opole.

W strefie Starachowickiej w miejscowości Tułowice zlokalizowanych jest ok. 15 ha gruntów.

Po wejściu w życie wyżej wymienionej Ustawy przedsiębiorcy w dowolnej lokalizacji w Polsce mogą korzystać z ulg podatkowych niegdyś możliwych do uzyskania jedynie na terenach specjalnych stref ekonomicznych.

Polska Strefa Inwestycji umożliwi zwolnienia podatkowe z podatku dochodowego, podobnie jak miało to miejsce w przypadku inwestycji realizowanych na terenach Specjalnych Stref Ekonomicznych. Nowy program daje tę szansę na skorzystanie z pomocy publicznej wszystkim przedsiębiorcom inwestującym w Polsce, bez względu na lokalizację inwestycji, jeżeli tylko spełnia ona określone kryteria ilościowe i jakościowe, również poza terenami Specjalnych Stref Ekonomicznych.

Nowe przepisy zawierają szczególne regulacje, które umożliwią skorzystanie ze zwolnień od podatku dochodowego większej liczbie małych i średnich przedsiębiorstw na terenie całego kraju, z uwagi na korzystne warunki dedykowane właśnie dla MŚP.

Wysokość pomocy publicznej w ramach Decyzji o Wsparciu, która umożliwi zwolnienia z podatku dochodowego CIT lub PIT ustala się na podstawie mapy pomocy regionalnej na lata 2022-2027 (stanowiącą % kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą regionalną) – dla województwa opolskiego wynosi ona obecnie 40% dla dużych przedsiębiorców, 50% dla średnich przedsiębiorców i 60% dla mikro i małych przedsiębiorców. Przedsiębiorcy

uzyskujący Decyzję o Wsparciu, na podstawie której uzyskują pomoc publiczną od SSE mogą liczyć na zwolnienie podatkowe z podatku dochodowego w ramach nowej inwestycji w okresie 10 – 15 lat (przy czym jest to 12 lat w woj. Opolskim i 15 lat na terenach objętych dawnymi granicami Specjalnych Stref Ekonomicznych), spełniając kryteria jakościowe i ilościowe o odpowiednim profilu działalności (projekty przemysłowe i nowoczesne usługi dla biznesu).

Nie bez znaczenia dla wsparcia przetwórstwa rolno-spożywczego i działalności gospodarczej w rolnictwie pozostaje szeroko rozumiane wsparcie jakiego udziela Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, co obrazują poniższe dane.

[Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój](#)
Pomoc adresowana jest do mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich przedsiębiorstw działających w sektorze przetwórstwa lub handlu hurtowego produktami rolnymi oraz rolników rozpoczynających działalność gospodarczą. O pomoc może ubiegać się:

- rolnik, małżonek rolnika lub domownik, który podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie i planuje rozpocząć wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych w ramach co najmniej jednego z rodzajów wspieranej działalności; pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji, a refundacji podlegają koszty inwestycji kwalifikującej się do wsparcia, poniesione przez beneficjenta, w wysokości do 50% kosztów kwalifikowalnych; pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi 500 tys. zł

- rolnicy lub małżonkowie rolników wykonujący lub podejmujący wykonywanie działalności w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego, wskazanych w załączniku nr 1, załączniku nr 2 w lp. 1-7, lp. 12 i 13, załączniku nr 3 w lp. 1-5 oraz załączniku nr 4 w lp. 1-4, lp. 6 i 7 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania, podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie; pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi 100 tys. zł,

- przetwórcza wykonująca działalność w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych w ramach co najmniej jednego z rodzajów działalności wymienionych w ww. rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej

w ramach poddziałania "Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Wysokość wsparcia wynosi:

- 10 mln zł, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych,
- 15 mln zł, w przypadku przedsiębiorstwa będącego związkami grup producentów rolnych lub zrzeszeniem organizacji producentów w rozumieniu przepisów ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach (Poddziałanie 4.2).

Nabór	Złożone wnioski	Wnioskowana kwota dofinansowania (zł)	Liczba zawartych umów	Kwota (zł)	Liczba złożonych wniosków o płatność	Kwota (zł)
Zwykły Nabór 2015	18	32 877 965,48	4	6 521 570,40	4	6 357 096,90
Tematyczny PKD Nabór 2016	3	552 029,00	0	0,00	0	0,00
Zwykły Nabór 2017	21	35 677 468,50	6	10 126 937,00	8	8 843 734,00
Tematyczny PKD Nabór 2017	4	957 860,50	1	190 386,50	1	190 386,50
Zwykły Nabór 2018	27	75 307 861,48	12	49 076 271,50	9	26 670 348,00
Tematyczny PKD RHD Nabór 2019	14	3 505 435,50	1	500 000,00	0	0,00
Tematyczny RHD Nabór 2019	3	122 114,00	1	100 000,00	0	0,00
Zwykły Nabór 2020	12	71 223 118,00	4	30 240 254,00	0	0,00
Tematyczny PKD RHD Nabór 2020	14	3 379 050,57	3	618 666,00	1	0,00
Zwykły Nabór 2021*	7	29 348 580,00	0	0,00	0	0,00
Tematyczny PKD RHD Nabór 2021*	12	3 228 125,77	0	0,00	0	0,00

*Wnioski w trakcie oceny; dane na dzień 10.07.2022r.

Tabela 133 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

III. Analiza SWOT

3.1 Analizy SWOT dot. Obszarów Wiejskich

Analiza SWOT ze względu na najwyższy udział gospodarki karpiovej w województwie opolskim.

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- Znaczny niewykorzystany potencjał produkcyjny oraz pozaprodukcyjne walory stawów karpiowych i związane z nimi pozytywne efekty zewnętrzne, w tym na rzecz środowiska i społeczeństwa;
- Wielowiekowa tradycja hodowli i wysoka rozpoznawalność karpia przez konsumentów oraz uznawanie potraw z karpia jako typowych dla polskiej tradycji i sztuki kulinarnej;
- Duża elastyczność sektora karpiowego, polegająca na możliwości poszerzania asortymentu produkcji i wielokierunkowego integrowania z innymi formami działalności gospodarczej;
- Udokumentowany pozytywny wpływ stawów na jakość wody w zlewni, poprawę retencji i utrzymanie bioróżnorodności;
- Pozytywny wpływ na stan lokalnego bezpieczeństwa przeciwpowodziowego bez potrzeby ponoszenia dodatkowych kosztów na ten cel przez budżet państwa;
- Naukowo opracowane merytoryczne podstawy rybactwa karpiowego;
- Nowoczesne zaplecze laboratoryjne krajowych instytucji naukowych związanych z gospodarką stawową;
- Nowoczesne zaplecze dydaktyczne uczelni oraz liczna kadra dydaktyczna na dobrym poziomie;
- Rozwinięte przetwórstwo karpia.

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- Wysoka kapitałochłonność inwestycji, przy długim okresie zwrotu zaangażowanego kapitału, ze względu na długi cykl produkcji;
- Wysoka zmienność wyników produkcyjnych w poszczególnych sezonach, spowodowana wpływem niezależnych od hodowców czynników środowiskowych;

- Rozdrobnienie produkcji skutkujące słabą pozycją negocjacyjną producentów;
- Postrzeganie innych hodowców jako konkurentów w dostępie do rynku zbytu, utrudniające wspólne organizowanie sprzedaży i podejmowanie działań promocyjnych;
- Ograniczona chłonność rynku krajowego i brak ciągłości sprzedaży;
- Ograniczone możliwości eksportu karpia na większość rynków europejskich;
- Niska konkurencyjność cenowo-kosztowa w stosunku do karpia importowanego;
- Dominacja żywych ryb w sprzedaży, uboga oferta handlowa, niedostosowana do wymagań konsumenta;
- nierozwiązany problem chorób ryb i związanych z nimi wysokimi stratami finansowymi;
- Brak ogólnopolskiej koordynacji działań lobbujących, promocyjnych oraz niska skuteczność sektora karpiego w reprezentowaniu jego interesów;
- Brak uznania pozaprodukcyjnych funkcji stawów karpowych;
- Przecistawianie interesów gospodarki stawowej priorytetom ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- Brak wspólnej platformy wymiany poglądów w relacjach hodowcy karpia – służby ochrony środowiska wynikający z niedostatecznej świadomości znaczenia gospodarki karpowej jako elementu kluczowego w utrzymaniu bioróżnorodności;
- Niedostateczny transfer wiedzy do praktyki rybackiej;
- Rozproszenie oraz częste zmiany aktów prawnych dotyczących rybactwa i słaba ich znajomość wśród hodowców karpia;
- Niewystarczający zakres badań statystycznych dotyczących sektora gospodarki stawowej;
- Słaba znajomość zagadnień ekonomicznych odnośnie prowadzenia gospodarstw rybackich;
- Brak systemu identyfikacji i pochodzenia ryb;
- Przedłużający się proces prywatyzacji i restrukturyzacji gospodarstw karpowych;
- Zbyt łagodne prawo w przypadku kradzieży ryb;
- Brak zainteresowania przemysłu farmaceutycznego produkcją leków dla ryb.

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- Możliwość profesjonalnej promocji karpia i budowy rynku rybnego przy wsparciu środkami unijnymi i krajowymi;
- Wzrost zamożności konsumentów, upowszechnianie zdrowych modeli życia i postrzeganie ryb jako żywności działającej prozdrowotnie, produkowanej w warunkach ekologicznych;
- Rozwój rynku usług turystycznych, w tym turystyki wędkarskiej w oparciu o wysokie walory estetyczne i środowiskowe obiektów karpionych;
- Rosnące znaczenie zrównoważonej akwakultury, w tym tradycyjnych metod chowu i hodowli ryb w stawach;
- Rozwój rynku i zwiększenie dostępności ryb świeżych, w tym karpia;
- Wykorzystanie możliwości wynikających z prowadzenia działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej oraz sprzedaży bezpośredniej;
- Koncentracja podaży i poprawa pozycji negocjacyjnej producentów;
- Możliwość podjęcia skutecznej konkurencji rynkowej, w sytuacji znacznego wzrostu cen innych gatunków ryb i żywności;
- Dywersyfikacja dochodów gospodarstw karpionych;
- Możliwość wprowadzenia odszkodowań za przerwy produkcyjne wynikające ze zdarzeń losowych prowadzących do ponadnormatywnych śnięć ryb;
- Racjonalizacja kosztów i poprawa efektywności produkcji;
- Poprawa współpracy samorządowych organizacji rybackich oraz kontynuacja działalności grup rybackich w następnej perspektywie finansowej;
- Systemowe włączenie stawów karpionych do krajowych planów związanych z retencją i ochroną przeciwpowodziową;
- Wsparcie wspólnotowe innowacyjnego rozwoju gospodarstw karpionych;
- Możliwość wprowadzenia odszkodowań za straty powodowane przez szkodniki ryb;
- Wykorzystanie środków finansowych na badania oraz infrastrukturę badawczą
- Wdrożenie technologii chowu w stawach większej liczby gatunków ryb
- Nawiązanie współpracy hodowców karpia z podmiotami zajmującymi się ochroną przyrody i lobbowaniem na rzecz środowiska
- Rozwój badań naukowych w rybactwie oraz szybkie wdrażanie wyników do praktyki

- Doświadczenie nabyte w pozyskiwaniu funduszy europejskich w poprzednich programach operacyjnych
- Przekonanie administracji krajowej o konieczności utrzymania tradycyjnej gospodarki stawowej jako trwałego elementu gospodarki rybackiej w Polsce.
- Możliwość certyfikacji karpi.

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- Wprowadzenie opłat za wodę pobieraną na potrzeby gospodarki karpiovej, m.in. wynikającymi z nowego Prawa Wodnego;
- Rosnąca konkurencja o malejące zasoby wody;
- Niekorzystne zmiany klimatu;
- Odchodzenie od dobrej praktyki produkcyjnej w gospodarce karpiovej;
- Brak systemu wspierania zdolności retencyjnych stawów karpiowych;
- Mała innowacyjność sektora, unifikacja kierunków inwestowania w gospodarstwach karpiowych;
- Ryzyko przeinwestowania oraz niedostateczna świadomość beneficjentów o skutkach niewypełnienia zobowiązań zawartych w umowie o dofinansowanie;
- Ryzyko ograniczenia wsparcia rybactwa stawowego, np. zmniejszenie wysokości rekompensat wodnośrodowiskowych;
- Obciążenie hodowców nadmiernymi kosztami utrzymania budowli i urządzeń hydrotechnicznych związanych z poborem, piętrzeniem, retencją i odprowadzaniem wód ze stawów;
- Wzrost cen towarów i usług spowodowany wypłatą środków unijnych;
- Rosnące obciążenie hodowców kosztami utrzymania bioróżnorodności, w tym szczególnie zwierząt chronionych bytujących na stawach karpiowych;
- Rosnące straty powodowane chorobami ryb;
- Niska konkurencyjność cenowo-kosztowa mięsa karpi w stosunku do innych źródeł białka;
- Niespójne i niejasne przepisy prawne dotyczące wymagań weterynaryjnych, sanitarnych i fiskalnych • Nieuwzględnianie interesów branży rybackiej w aktach prawnych;
- Niski poziom wykształcenia rybackiego większości producentów ryb;

- Niekorzystne zmiany w gospodarce wodnej kraju nieuwzględniające interesów gospodarki stawowej oraz ich pozytywnej ich roli w środowisku;
- Brak jednolitego stanowiska sektora w kwestiach strategicznych dla funkcjonowania branży karpiowej;
 - Niedostatek środków na promocję ryb;
 - Brak aktualnych wiarygodnych danych o ilości dostępnej wody w zlewniach;
 - Brak wspólnej platformy wymiany poglądów między hodowcami karpi a środowiskiem ekologów;
 - Brak opracowań i działań promujących pozytywną rolę stawów i kreujących prośrodowiskowy wizerunek tradycyjnej gospodarki karpiowej;
 - Brak pełnej i trwałej kompensacji obciążeń powodowanych wprowadzaniem na stawach obszarowych form ochrony przyrody;
 - Nierówne traktowanie producentów ryb w procesach legislacji w stosunku do innych interesariuszy
 - Zachowawczość instytucji biorących udział w transferze funduszy UE skutkująca niewielką innowacyjnością sektora karpiowego;
 - Brak badań nad opracowaniem nowych rozwiązań technologicznych skierowanych na intensyfikację produkcji i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych;
 - Koncentrowanie się beneficjentów na przedsięwzięciach współfinansowanych ze środków unijnych • Niedostatek instytucjonalnego wsparcia akwakultury ryb;
 - Możliwość wprowadzenia zakazu sprzedaży żywych ryb;
 - Ryzyko zwiększenia obciążeń podatkowych;
 - Losowe zanieczyszczenie wód zasilających gospodarstwa rybackie;
 - Nadmierne wymagania prawne odnośnie bezpieczeństwa żywności;
 - Odchodzenie od tradycji i konsumpcji karpi i rosnące zainteresowanie innymi gatunkami ryb zwłaszcza młodego wśród pokolenia;
 - Funkcjonowanie negatywnego stereotypu gospodarki karpiowej zużywającej duże ilości wody do relatywnie niewielkiej produkcji ryb;
 - Ograniczenie działalności obiektów doświadczalnych działających na rzecz rybactwa stawowego;

- Nierównomierny dostęp gospodarstw rybackich do unijnych środków finansowych.

Analiza SWOT ocena produkcji rolniczej

S (Strengths) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,

- zrównoważony rozwój produkcji rolnej.
- duży potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych.

W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,

- brak rynków zbytu na pojawiające się nowe produkty rolne.
- stale rosnące koszty wytwarzania produktów rolnych w gospodarstwach rolnych.

O (Opportunities) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,

- rosnące zapotrzebowanie na produkty żywnościowe wysokiej jakości.
- poprawa opłacalności produkcji rolnej poprzez wprowadzenie instrumentów rynkowych poprawiających niekorzystną relację kosztów produkcji rolnej do uzyskiwanych cen za produkty rolne.

T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

- destabilizacja rynków zaopatrzenia i zbytu.
- mała stabilność cen produktów rolnych.

Analiza SWOT na bazie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku (SRWO)

Kluczowe czynniki rozwoju województwa opolskiego wskazane zostały w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku (SRWO)*.

Przedmiotowa analiza SWOT jest efektem procesu, który obejmował następujące działania:

- analizę danych statystycznych oraz innych źródeł informacji zawartych w *Diagnozie regionalnej*;
- ocenę aktualności analizy SWOT zamieszczonej w SRWO 2020;

analizę wstępnych zapisów w trakcie warsztatów strategicznych i konsultację analizy wśród departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

Mocne strony

- jakość życia mieszkańców;
- oddolne inicjatywy społeczne;
- wielokulturowość;
- dostępność żłobków i przedszkoli;
- opieka nad matką i dzieckiem;
- kwalifikacje zawodowe mieszkańców;
- firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji;

- aktywność eksportowa przedsiębiorstw;
- atrakcyjność inwestycyjna;
- proinwestycyjne działania samorządów;
- sprawność instytucjonalna JST;
- zróżnicowane warunki przyrodniczo-krajobrazowe;
- równomierne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnie położoną stolicą regionu;
- dziedzictwo kulturowe regionu;
- produktywność rolnicza;
- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- poziom rozwoju sieci wodociągowej;
- gęsta sieć komunikacyjna;
- infrastruktura teleinformatyczna;
- warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej.

Słabe strony

- niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne;
- potencjał organizacyjno-finansowy i poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych;
- sektor ekonomii społecznej;
- deficyt kadr medycznych;
- zainteresowanie kształceniem ustawicznym;
- stan infrastruktury społecznej;
- innowacyjność w sektorze usług;
- współpraca pomiędzy biznesmen a nauką;
- nakłady na B+R w przedsiębiorstwach;
- przedsiębiorczość mieszkańców;
- poziom wynagrodzeń;
- rozpoznawalność produktów turystycznych;
- konkurencyjność uczelni regionalnych;
- poziom rozwoju południowej części województwa;
- jakość powietrza;
- świadomość zdrowotna i ekologiczna mieszkańców;
- zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych;
- skanalizowanie budynków mieszkalnych na obszarach wiejskich;
- ograniczona dostępność transportowa wewnątrz regionu;
- poziom rozwoju sieci gazowej;
- poziom rozwoju i wykorzystania energii elektrycznej.

Szanse

- polityki EU;
- aktywna polityka prorodzinna i rozwój sektora usług opiekuńczych;
- rozwój specjalizacji regionalnych;
- instrumenty aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców;
- rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki;
- wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego;
- rozwój współpracy terytorialnej;

- współpraca z sąsiednimi regionami metropolitalnymi;
- rozwój powiązań gospodarczych z zagranicą i zróżnicowanie kierunków wymiany międzynarodowej;
- wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym;
- zagraniczna imigracja ekonomiczna;
- moda na zdrowy styl życia;
- odrzańska droga wodna.

Zagrożenia

- zmiana klimatu;
- odkładanie w czasie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i retencji wodnej;
- polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu;
- atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych;
- silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych;
- ograniczanie kompetencji, w tym dochodów i możliwości realizacji polityk przez JST;
- brak polityki migracyjnej;
- niestabilne prawo;
- spowolnienie gospodarcze;
- nieznane jeszcze skutki pandemii dla różnych obszarów i poziomów życia społecznego.

3.2 Rozwój funkcjonalny i przestrzenny obszarów wiejskich

Zróżnicowanie funkcjonalne obszarów wiejskich

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego został przyjęty **model policentrycznego rozwoju**, jako optymalny i pożądany wobec aktualnych wyzwań rozwojowych. Tworzy on szansę na osiągnięcie wysokiego poziomu ładu przestrzennego, zapewnienie konkurencyjności w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminację niekorzystnych różnic w warunkach życia wewnątrz regionu.

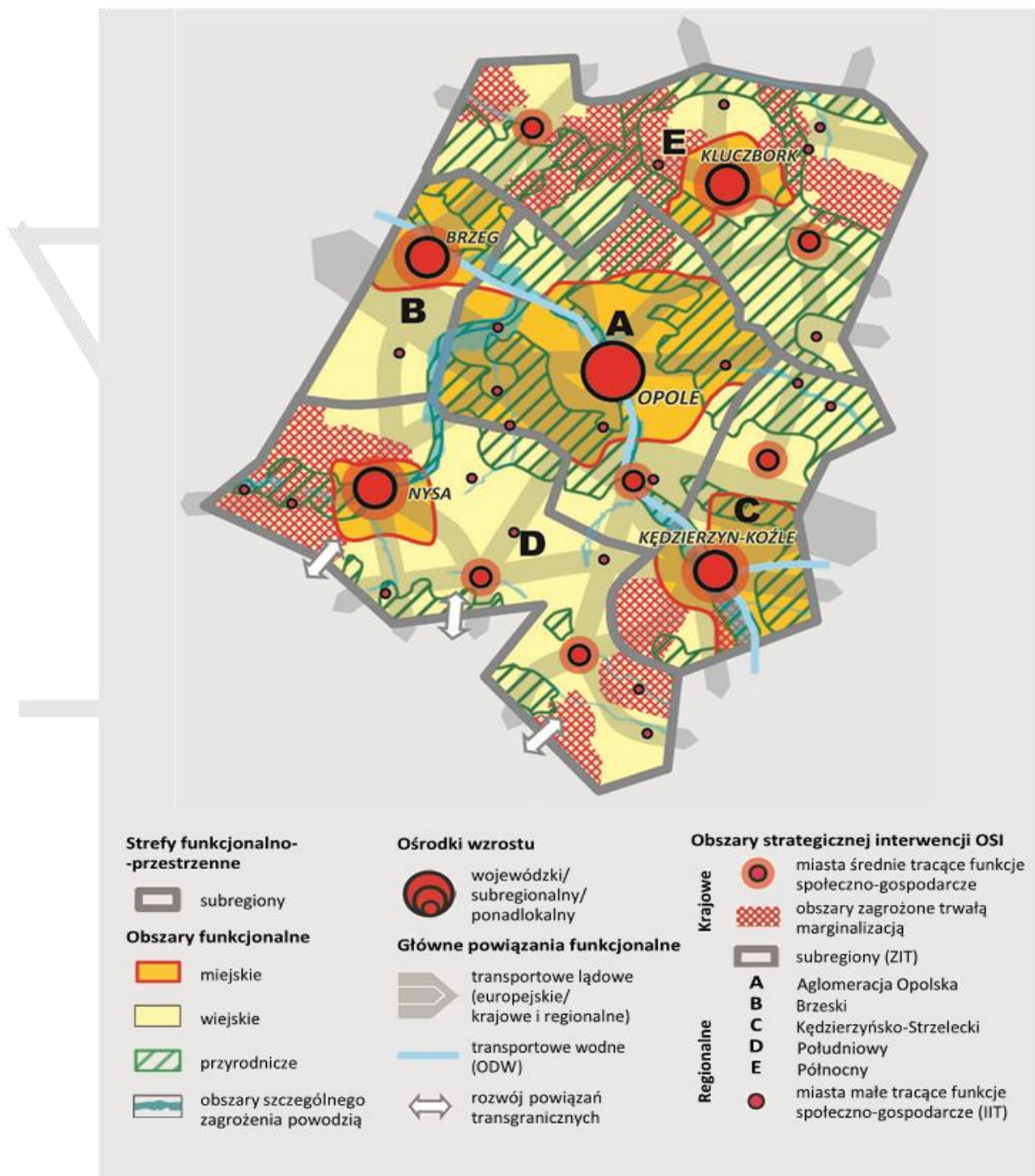
Model ten nawiązuje do historycznie ukształtowanej sieci równomiernie rozmieszczonych miast z centralnie usytuowaną stolicą województwa i pierścieniowym położeniem miast subregionalnych, powiązanych korytarzami transportowymi. Ważną rolę w modelu policentrycznym odgrywają ośrodki powiatowe, uzupełniające sieć ośrodków miejskich, w szczególności na poziomie ponadlokalnym.

Idea modelu rozwoju policentrycznego opiera się na tworzeniu sieci ośrodków wzrostu (miast), różniących się wielkością i specjalizacją, oferujących zarówno pracodawcom, jak i pracownikom szerszy wybór prowadzenia aktywności (policentryczna dekoncentracja). Model przyjmuje postać struktury węzłowej, a Aglomeracja Opolska (AO) oraz ośrodki subregionalne i ośrodki powiatowe są miejscami koncentracji aktywności społeczno-

gospodarczej. Istotną rolę w tym modelu odgrywają powiązania zarówno między miastami, jak i w obrębie obszarów funkcjonalnych, współpraca między miastami i komplementarność ich funkcji.

W wymiarze społeczno-gospodarczym koncepcja rozwoju policentrycznego oznacza m.in.:

- racjonalizację kosztów dostosowania infrastruktury i usług publicznych,
- racjonalizację kosztów dojazdów do pracy i usług,
- umożliwienie firmom znalezienie lokalizacji, optymalnie łączącej dostęp do rynku czy zasobów siły roboczej z kosztami prowadzenia działalności,
- wzrost konkurencyjności wszystkich ośrodków wzrostu, ograniczenie polaryzacji rozwoju.

Mapa 106 - Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego – synteza. Źródło: Opracowanie DPR UMWO.

Strategie rozwoju szczebla krajowego i regionalnego wyznaczają obszary strategicznej interwencji (OSI), na które ukierunkowane będą działania rozwojowe i wsparcie w programach rozwoju. OSI w województwie opolskim pokrywają się ze strukturami funkcjonalno-przestrzennymi, w ramach których następuje integracja funkcjonalna. Uwzględniają istniejące lub potencjalne powiązania funkcjonalne, a także różnią się między sobą szczególnymi warunkami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi. Dobre

doświadczenia współpracy, a także wskazane w Diagnozie problemy i potencjały rozwojowe oraz aktualność wyzwań przemawiają za utrzymaniem interwencji w pięciu OSI:

OSI Subregion Południowy.

Jednocześnie polityka rozwoju województwa uwzględnia OSI określone w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Część miast i gmin województwa opolskiego została zaliczona do dwóch typów OSI krajowych:

1. OSI Miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Delimitacja miast średnich, przygotowana na potrzeby SOR, wymienia 252 miasta średnie tracące funkcje rozwojowe, z których część została wskazana w KSRR 2030 jako OSI krajowe. W województwie opolskim do grupy miast dotkniętych skutkami transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej (deindustrializacja, skurczenie się bazy ekonomicznej, depopulacja, a w konsekwencji wypłukiwanie funkcji) zaliczają się wszystkie miasta powyżej 20 tys. mieszkańców. KSRR 2030 wskazuje: Brzeg, Namysłów, Nysę, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Strzelce Opolskie i Prudnik (należy podkreślić, że w tej klasyfikacji nie znalazły się dwa ważne ośrodki powiatowe, miasta Głubczyce i Olesno).

2. OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją. OSI krajowe ustalone zostały w oparciu o zaktualizowaną w 2019 roku listę obszarów problemowych identyfikującą 667 gmin zagrożonych marginalizacją. W regionie opolskim, na tle kraju jest ich relatywnie niewiele. W tej kategorii obszarów znajduje się 15 gmin województwa opolskiego. Są to gminy, w których kumulują się w szczególności problemy natury społecznej (starość demograficzna, odpływ mieszkańców, ograniczona dostępność do usług, niska aktywność społeczna, wykształcenie ludności, poziom edukacji szkolnej, ubóstwo dochodowe). Cechą charakterystyczną tych gmin jest ich peryferyjne położenie (na rubieżach województwa). Do tych obszarów KSRR 2030 zalicza gminy Kamiennik, Otmuchów, Paczków, Pakosławice, Branice, Domaszowice, Świerczów, Wołczyn, Murów, Gorzów Śl., Radłów, Cisek, Pawłowiczki, Baborów, Wilków.

Wskazane na poziomie rządowym jednostki nie obejmują wszystkich na terenie województwa miast i gmin wymagających wsparcia. Zgodnie z delimitacją przeprowadzoną w ramach opracowania PAN pt. „Wyznaczenie i typologia miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze”, w którym analizie poddano wszystkie polskie miasta niezależnie od ich wielkości wyrażonej liczbą mieszkańców, w województwie opolskim każde miasto, w tym wszystkie liczące poniżej 20 tys. mieszkańców, spełniało kryteria delimitacyjne. Dlatego

interwencja polityki województwa będzie uwzględniała konieczność komplementarności pomocy w stosunku do wybranych obszarów województwa. Szczególnie ważne będzie wsparcie małych ośrodków miejskich, które również są zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych, a jednocześnie stanowią ośrodki rozwoju ponadlokalnego, a nie zostały wskazane w KSRR do wsparcia podobnie jak miasta średnie.

Dla wszystkich OSI w woj. opolskim wyznaczono cele polityki przestrzennej i rekomendacje, w których wyznaczono cel wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, poprzez kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej.

Polityka rozwoju w OSI będzie wymagała zróżnicowanego podejścia, wynikającego zarówno ze specyfiki OSI, jak i jego zróżnicowania wewnętrznego:

- 1. OSI Subregion Aglomeracja Opolska (AO)** – obszar największej w regionie koncentracji potencjału społeczno-gospodarczego i problemów na styku społeczeństwo – gospodarka – środowisko. AO obejmuje zwarty przestrzennie kompleks terytorialny 21 gmin, w tym stołeczne miasto Opole i powiązane z nim funkcjonalnie (ekonomicznie, społecznie, komunikacyjnie, infrastrukturalnie, środowiskowo) miasta i wsie. Posiada on wspólne systemy organizacyjne (Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska) i techniczne oraz wspólne cele rozwojowe, określone w strategii ponadlokalnej. Odznacza się wysokim poziomem urbanizacji oraz koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. AO, położona między metropoliami wrocławską i górnośląską, tworzy szanse dyskutowania przewag lokalizacyjnych, ale także wymaga wzmocnienia w zakresie aktywności konkurencyjnej. Jako jeden z 18 miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (MOF) w Polsce, stanowi istotny element struktury osadniczej Polski. Zrównoważony rozwój regionu zapewnia wzmocnienie i przybliżenie mieszkańcom dostępności do ulokowanych w Opolu funkcji kulturalnych, naukowo-badawczych, uniwersyteckich i edukacyjnych, nowoczesnej infrastruktury ochrony zdrowia i jakości życia, usług publicznych, a szczególnie administracyjnych, ponadregionalnych funkcji komunikacyjnych i sportowo-rekreacyjnych. W subregionie położone są Krapkowice, które na poziomie kraju zaliczone zostały do miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze. KSRR 2030 wskazuje gminę Murów wchodzącą w skład Subregionu jako jednostkę zagrożoną trwałą marginalizacją. Ponadto mniejsze miasta należące do subregionu AO: Gogolin, Niemodlin, Ozimek, Zdzieszowice, Prószków i Tułowice będą wspierane jako ośrodki tracące funkcje społeczno-

gospodarcze. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenie, potrzeby oraz zgłaszaną wolę dalszej współpracy w AO jako głównym ośrodkiem wzrostu, innowacyjności i nauki, powinny być podejmowane w jeszcze większej skali niż dotychczas projekty integrujące subregion. Przyczyni się to do zwiększenia konkurencyjności nie tylko tego obszaru, ale całego województwa.

- 2. OSI Subregion Brzeski** – obszar dotychczas zdominowany funkcją rolniczą, obecnie z rozwijającymi się nowymi, pozarolniczymi funkcjami, wymagający godzenia wysokich walorów przestrzeni z potrzebami nowoczesnego przemysłu, osadnictwa i rolnictwa.

W subregionie motorem rozwoju jest miasto Brzeg wraz ze swoim MOF, z rozwijającą się strefą gospodarczą, w których już teraz prężnie rozwijają się nowe przedsiębiorstwa. Dobre skomunikowanie z AO, zarówno drogowe, jak i kolejowe może być atutem rozwoju subregionu. Ośrodek ten został wskazany na poziomie polityki krajowej jako miasto tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W subregionie położone jest miasto Grodków, które z kolei jest zaliczone do grupy małych miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wymagających wsparcia polityką województwa.

- 3. OSI Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki** – którego specyfiką jest wysoki potencjał rozwojowy oraz złożoność problemów, ale jednocześnie różnorodność funkcjonalna, od koncentracji potencjału produkcyjnego przemysłu, po obszary o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Subregion obejmuje gminy zaliczane do różnych typów wsparcia. Miasta Kędzierzyn-Koźle i Strzelce Opolskie wskazane są na poziomie krajowym, jako ośrodki średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Ponadto są tu gminy zaliczone w KSRR 2030 do grupy jednostek zagrożonych trwałą marginalizacją (gminy: Cisek i Pawłowiczki). Do subregionu należą również małe miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze: Kolonowskie, Leśnica, Ujazd, Zawadzkie. Atutem subregionu, który może być w jeszcze większym stopniu wykorzystany, jest posiadanie terenów wchodzących w skład Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Ich atrakcyjność podnosi położenie w węźle autostradowym, w pobliżu skrzyżowania autostrad A1 i A4. Potencjałem subregionu jest Odra oraz Kanał Gliwicki dające możliwość utworzenia nowych dróg transportowych oraz rozwoju przemysłu bazującego na terminalach przeładunkowych czy centrach logistycznych.

4. OSI Subregion Północny – obszar z mniejszymi ośrodkami miejskimi oraz dużym udziałem obszarów wiejskich o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, a także o największym wśród subregionów udziale gmin o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług (Domaszowice, Gorzów Śląski, Lasowice Wielkie). Wschodnia część subregionu ma długą tradycję przemysłu meblarskiego o uznaniu międzynarodowym. Dwa miasta średniej wielkości: Kluczbork oraz Namysłów zostały wskazane na poziomie krajowym, jako ośrodki wymagające wsparcia (nie zaliczono do tej grupy trzeciego ważnego ośrodka miejskiego tego subregionu – Olesna).

W Subregionie znajdują się ponadto cztery małe miasta, które wymagają wsparcia ze względu na utratę funkcji społeczno-gospodarczych: Byczyna, Dobrodzień, Praszka

i Wołczyn. Spośród obszarów wiejskich jako obszary interwencji na poziomie krajowym wskazano gminy: Wilków, Domaszowice, Świerczów, Wołczyn, Gorzów Śl., a także Radłów.

5. OSI Subregion Południowy (przygraniczny) – odznaczający się utrudnioną dostępnością transportową do centrum regionu, zdominowany funkcją rolniczą, z barierami zagospodarowania wynikającymi z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz uwarunkowań historycznych (granica państwowa). Powyższe uwarunkowania miały wpływ na wolniejsze w skali regionu tempo rozwoju, co wymaga dodatkowego wsparcia, jeszcze skuteczniej wyrównującego różnice rozwojowe, w dużej mierze opartego na wykorzystaniu możliwości rozwoju kapitału ludzkiego (np. w oparciu o funkcje akademickie Nysy). Szansą rozwojową może być transgraniczne położenie, rozwój współpracy w ramach Euroregionów i większe wykorzystanie walorów turystycznych. Dwa miasta subregionu: Nysa i Prudnik zakwalifikowane są w KSRR 2030 do OSI krajowych jako miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze (w KSRR 2030 pominięto Głubczyce). W tym subregionie znajdują się również gminy zagrożone trwałą marginalizacją: Baborów, Branice, Kamiennik, Otmuchów, Paczków, Pakosławice oraz inne gminy o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej (Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kietrz i Branice). Określone instrumenty wsparcia będą kierowane również do małych miast subregionu: Baborowa, Kietrza, Głogówka, Białej, Korfantowa, Głucholaz oraz Otmuchowa i Paczkowa.

Zróżnicowanie obszarów wiejskich w województwie pod kątem stopnia urbanizacji

W strukturze hierarchiczno-funkcjonalnej sieci osadniczej województwa opolskiego określa się pięć poziomów ośrodków, przyjmując jako podstawowe kryterium funkcję obsługi.

Są to:

I poziom - krajowy ośrodek równoważenia rozwoju - miasto Opole

W układzie sieci miast województwa opolskiego, ośrodkiem najwyższego rzędu jest miasto Opole, które pełni rolę centralnego ośrodka administracyjnego, siedziby władz samorządowych i rządowych województwa jednocześnie koncentrującego wysoko wyspecjalizowane instytucje i obiekty obsługi o charakterze krajowym i ogólnowojevodzkim tj. nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, kultury, sportu, otoczenia biznesu, administracji rządowej i samorządowej, handlu i turystyki.

II poziom - ośrodki subregionalne

Oddziaływanie kilku miast województwa opolskiego wykracza poza granice jednego powiatu. Strefy wpływów i związków funkcjonalnych otoczenia z tymi ośrodkami sytuuje takie miasta w hierarchii układu osadniczego pomiędzy ośrodkiem wojewódzkim a grupą miast powiatowych. W systemie obsługi mieszkańców stanowią one jednostki wspomagające ośrodek wojewódzki w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców subregionu.

W zależności od potencjału społeczno-gospodarczego ośrodka subregionalnego i stopnia ugruntowania związków funkcjonalnych zaplecza tych ośrodków z miastem subregionalnym, wyróżniono ośrodki subregionalne - Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Nysę oraz Kluczbork.

III poziom - ośrodki powiatowe

W województwie opolskim funkcje powiatowe pełni 11 miast: Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Olesno, Prudnik, Strzelce Opolskie oraz miasto Opole na prawach powiatu grodzkiego. Są to wykształcone ośrodki posiadające strefy wpływów na zespoły co najmniej kilku gmin. Miasta te zapewniają mieszkańcom powiatów obsługę w niezbędnym wymiarze usług ponadlokalnych i lokalnych w zakresie: edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, kultury, administracji, bezpieczeństwa publicznego, wymiaru sprawiedliwości, sportu i handlu.

IV poziom - ośrodki lokalne miejskie

Obejmują pozostałe 25 miast tj.: Baborów, Biała, Byczyna, Dobrodzień, Głogówek, Głucholazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Kietrz, Kolonowskie, Korfantów, Leśnica, Lewin Brzeski, Niemodlin, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Praszka, Prószków, Tułowice, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie oraz Zdzeszowice, które pełnią rolę lokalnych ośrodków rozwoju. Miasta te realizują ważną funkcję uzupełniającą w stosunku do ośrodków powiatowych - koncentrują instytucje i obiekty zapewniające usługi podstawowe w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, kultury, sportu i handlu. Zasięg oddziaływania ogranicza się zwykle do granic gminy na terenie której zlokalizowany jest ośrodek miejski.

V poziom - wsie gminne

Obejmuje 35 wsi pełniących funkcję ośrodków gminnych, przeznaczonych do obsługi elementarnych potrzeb mieszkańców gmin w zakresie codziennych zakupów, naprawy sprzętu codziennego użytku, edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, podstawowej opieki zdrowotnej, opieki społecznej, zaspokajania potrzeb religijnych, kulturalnych najniższego poziomu (świetlice, kluby, biblioteki), administracyjnych, sportowych, czy finansowych (realizacja opłat administracyjnych lub podatkowych).

Kierunki przekształceń miejskiej sieci osadniczej

W okresie najbliższej dekady dynamika zmian ludnościowych miast będzie niewielka, zarówno w odniesieniu do przyrostów - obserwowanych w większych ośrodkach miejskich - jak też stagnacji, a nawet recesji ludnościowej - głównie w miastach najmniejszych.

Miasta średnie, w których utworzone zostały siedziby powiatów mają szansę zwiększenia swoich perspektyw rozwojowych w wyniku wzmocnienia ich funkcji administracyjno-usługowych.

Dynamika procesów rozwojowych miast pozostałych, głównie małych, będzie zróżnicowana i zależna od lokalnych warunków takich jak: restrukturyzacja przemysłu, rozwój funkcji usługowych, zmiana stanu infrastruktury, położenie w przestrzeni geograficznej, aktywność środowisk lokalnych itp. Należy natomiast spodziewać się zahamowania dotychczasowych trendów rozwojowych w monofunkcyjnych miastach przemysłowych (takich jak: Zawadzkie, Kietrz). W miastach tych kosztem dominującej dotąd funkcji przemysłowej nastąpić powinien wzrost znaczenia sektora usługowego.

Kluczowe znaczenie dla rozwoju województwa opolskiego ma dynamizacja procesów

i kształtowanie mechanizmów wydatnie wzmacniających potencjał społeczno-ekonomiczny aglomeracji opolskiej i jej rolę jako kształtującej się metropolii, jak również miast subregionalnych, pozwalające wykorzystać wielorakie atuty i szanse pojawiające się w otoczeniu. Poza niezbędną restrukturyzacją i umacnianiem tradycyjnych funkcji związanych z tradycjami przemysłowymi (przemysł cementowy, maszynowy, chemiczny), ich wzbogacaniem (np. logistyka) niezwykle ważne jest wydatne wzbogacanie struktury funkcjonalnej, poprzez dynamizowanie funkcji metropolitalnych i regionalnych wraz ze znaczącym rozszerzaniem oferty oraz tworzenie warunków rozwoju funkcji opartych na wiedzy (np. przemysł wysokiej techniki, badania naukowe). Wymaga to tworzenia warunków m.in. w sferze przestrzennej, pozwalających na zachowanie obecnych walorów przestrzeni, ich wzbogacanie, pokonywanie licznych dysproporcji i braków oraz unikanie zagrożeń.

Kierunki przekształceń wiejskiej sieci osadniczej

Podsystem wiejskich jednostek osadniczych (obejmujący wsie w ich granicach administracyjnych) liczy obecnie 1022 wsi sołeckich. Na koniec 2020 r. na terenach wiejskich zamieszkiwało 457,6 tys. osób, co stanowi 46,85% mieszkańców Opolszczyzny. Jest to zdecydowanie więcej niż w kraju, gdzie mieszkańcy wsi stanowią 40,1%. Przeciętnie w miejscowości sołeckiej na Opolszczyźnie mieszka około 448 osób, podczas gdy w kraju średnia ta wynosi 376 mieszkańców.

Prawie co trzecie sołectwo na Opolszczyźnie liczy powyżej 500 mieszkańców, a co dziesiąte ponad 1000 mieszkańców. Aż siedemnaście sołectw liczy więcej mieszkańców niż najmniejsze miasto w województwie – Ujazd. Rozmieszczenie sołectw w regionie nie jest równomierne. Świadczy o tym przeciętna liczba jednostek przypadających na 100 km². W strefie centralnej województwa wynosi ona 9,9 (powiat opolski i krapkowicki), w strefie wschodniej 10,3 (powiat kluczborski, oleski, strzelecki i kędzierzyński), a w strefie zachodniej 12,1 (powiat namysłowski, brzeski, nyski, prudnicki i głubczycki).

Z punktu widzenia cech strukturalnych osadnictwo wiejskie w województwie opolskim wykazuje zróżnicowanie, które przejawia się:

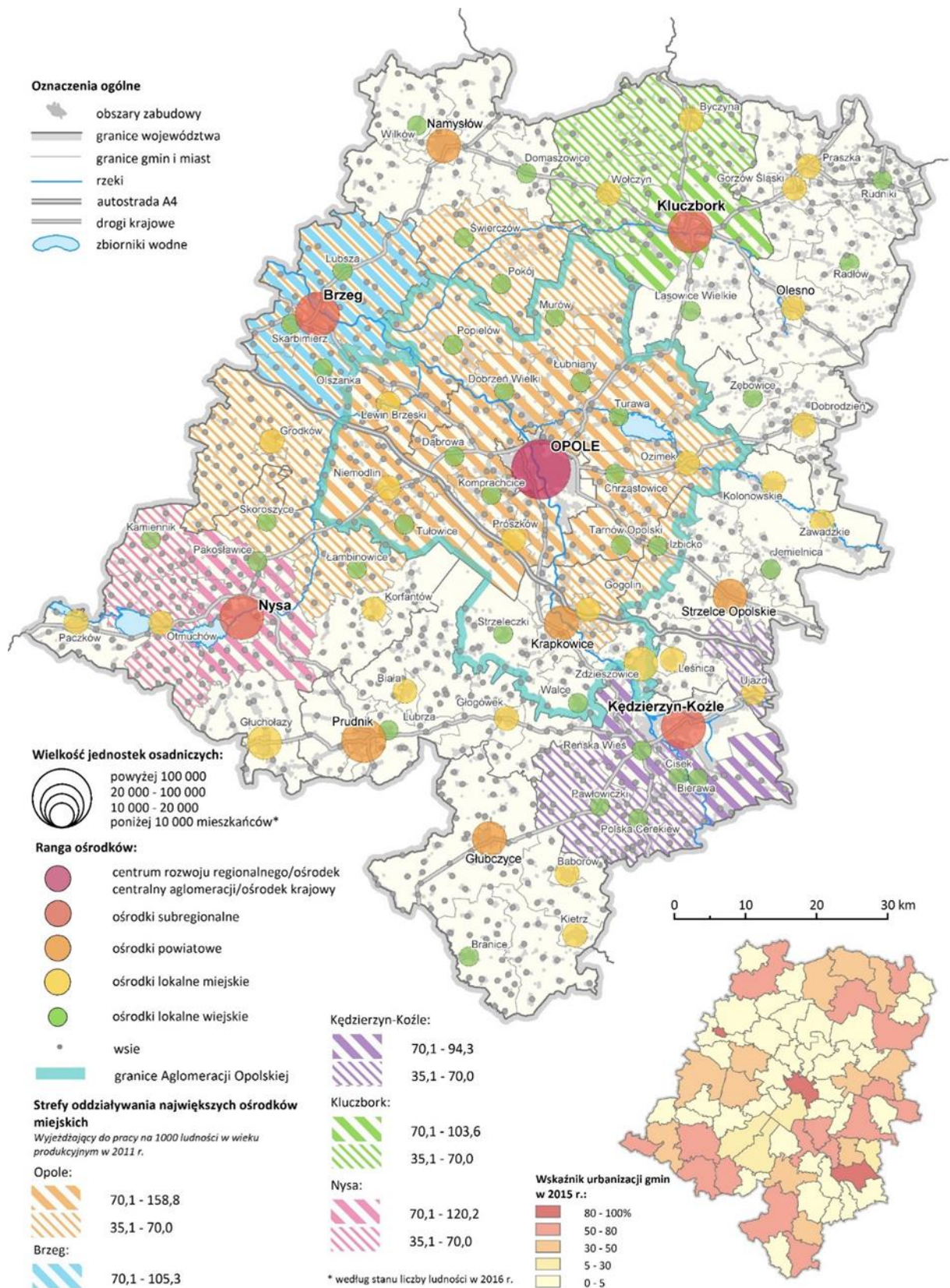
- występowaniem wysokiej koncentracji osadniczej na obszarach centralnej i wschodniej Opolszczyzny, tj. w strefie bardziej uprzemysłowionej i jednocześnie bardziej zalesionej,
- większą ilością sołectw oraz większą przewagą sołectw małych i średnich w obszarach południowej i zachodniej części województwa, w strefie o zdecydowanie lepszych warunkach dla rozwoju rolnictwa.

Zakłada się możliwość (jeśli będzie taka wola społeczności lokalnych) przywrócenia statusu

miejskiego wsiom będącym dawniej miastami, o zachowanej substancji miejskiej lub posiadających pewne cechy miejskie. Zaliczono do nich: Branice, Dobrzeń Wielki, Polską Cerekiew, Strzeleczyki i Pokój.

Do głównych problemów na obszarach wiejskich związanych z zagospodarowaniem zaliczyć należy:

- zjawisko suburbanizacji wokół największych miast regionu, powodujące kurczenie się obszarów rolniczo produkcyjnych, zmianę charakteru krajobrazu wiejskiego, a nade wszystko wzrost obciążenia środowiska wskutek budowy i funkcjonowania osiedli zabudowy mieszkaniowej w otwartych dotąd obszarach,
- niekorzystną sytuację demograficzną na terenach wiejskich, skutkującą przyspieszonym starzeniem się ludności tych terenów,
- zbyt wolny rozwój funkcji pozarolniczych tworzących nowe miejsca pracy,
- zużycie tkanki mieszkaniowej (ponad połowa budynków mieszkalnych liczy więcej niż 70 lat),
- konflikty przestrzenne pomiędzy rozwojem miejscowości wiejskich a zachowaniem walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Mapa 107 – Uwarunkowania przestrzenne – sieć osadnicza województwa opolskiego. Źródło: Opracowanie DRP UMWO.

Wiejski obszar funkcjonalny

Specyfiką obszaru jest:

- 1) bardzo wysoki udział terenów otwartych, użytkowanych dla celów rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa, gospodarki rybackiej, i jednocześnie pełniących ważne funkcje przyrodnicze;
- 2) znaczny udział terenów objętych reżimami ochronnymi ze względu na posiadane walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- 3) niska gęstość zaludnienia;
- 4) niska intensywność zabudowy;
- 5) ograniczona dostępność do usług publicznych;

Z uwagi na zróżnicowany przebieg procesów rozwojowych, wynikający głównie z położenia względem biegunów wzrostu (ośrodków miejskich), wyróżnia się dwa typy obszarów wiejskich:

- uczestniczących w procesach rozwojowych,
- wymagających wsparcia procesów rozwojowych.

1) Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych

Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych to obszary biorące udział w postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi.

Charakteryzują się one dobrą dostępnością komunikacyjną do tych ośrodków, w tym do usług wyższego rzędu, specjalizacją wynikającą z bliskości miast, znacznymi migracjami wahadłowymi (codzienne dojazdy do pracy w mieście), dobrym dostępem do usług podstawowych oraz stosunkowo dobrym potencjałem rolniczym i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa.

Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych dzięki położeniu w bezpośredniej strefie oddziaływania największych ośrodków miejskich mają bardzo istotne znaczenie dla rozwoju całego regionu i to one w pierwszej kolejności uczestniczą w procesach rozwojowych. Jednocześnie bliskość rynku pracy i dostępność usług w mieście powoduje, że w obszarach podmiejskich nasila się niekorzystne zjawisko suburbanizacji (rozlewania się zabudowy) oraz utrata pierwotnych funkcji wiejskich na rzecz funkcji mieszkaniowej – zaplecza bytowego dużego ośrodka miejskiego.

W województwie opolskim obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują gminy wokół Opola, tj.: Dąbrowa, Dobrzeń, Łubniany, Turawa, Chrzastowice, Tarnów Opolski, Prószków i Komprachcice oraz gmina Skarbimierz wokół miasta Brzeg.

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- integracja funkcjonalna z miastem dla pełniejszego wykorzystania potencjału obszaru;
- ograniczenie niekontrolowanego rozlewania się zabudowy;
- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom;
- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój funkcji i infrastruktury turystyki i rekreacji;
- poprawa dostępności czasowej do miasta, w tym zintegrowanie transportu publicznego dla wsparcia mobilności mieszkańców;
- rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: mieszkalnictwo z usługami, rolnictwo oparte na towarowych gospodarstwach rolnych z rozwiniętym systemem przetwórstwa rolnego; leśnictwo;;
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł.

Kierunki zagospodarowania:

- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój ogrodnictwa, warzywnictwa, sadownictwa, w tym w oparciu o energię ciepłą wytwarzaną w Elektrowni Opole;
- intensyfikacja i rozwój stref aktywności gospodarczej (przemysłowo-usługowych) w Skarbmierzu oraz strefie Karczów – Opole (dzielnica Wrzoski);
- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa obwodnic: na dogach dojazdowych do Opola, tj.: Zawady, Dobrzemia Wielkiego, Walidróg, Przywór, Boguszowa, Żlinic, Prószkowa, Skarbiszowa, Lędzin oraz Brzegu, tj.: Brzegu i Kościerzyc wraz z rozbudową dróg dojazdowych do tych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym miejskiej komunikacji autobusowej oraz kolei aglomeracyjnej;

- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb wzrastającej liczby ludności obszarów podmiejskich;
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozbudowa systemu ścieżek rowerowych zintegrowanych z siecią miejską;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo - krajobrazowe, w szczególności rejon jezior Turawskich.

Zasady zagospodarowania

- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych, tworzących zielone pierścienie wokół Opolą i Brzegu;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.

2) Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Według KPZK 2030, obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych to obszary o utrudnionym dostępie do ośrodka wojewódzkiego, ośrodków subregionalnych i słabo rozwiniętej sieci małych i średniej wielkości miast. Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych i oferują niedochodowe miejsca pracy, głównie w rolnictwie i w sektorze publicznym.

Na podstawie kryteriów dominującej funkcji rolniczej, słabej dostępności ośrodka wojewódzkiego, niskiej dostępności podstawowych usług publicznych, położenia w sąsiedztwie ośrodków miejskich, które utraciły dawne funkcje gospodarcze oraz ogólnie niskiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego za obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych uznano wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie poza okolicami Brzegu (gm. Skarbimierz) i częścią gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm.: Dobrzeń Wielki, Turawa, Chrzastowice, Dąbrowa, Tarnów opolski, Prószków, Komprachcice, Łubniany). Położenie tych obszarów, często duża lesistość i występujące formy ochrony przyrody sprzyjają rozwojowi różnych form turystyki i rekreacji. Jednak istniejąca, nieliczna baza turystyczna wymaga rozbudowy i poprawy standardu. W strukturze gospodarki obszaru dominuje rolnictwo przy niskim udziale sektorów pozarolniczych, w tym przemysłu. Taka struktura gospodarki sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego, energetyki odnawialnej i sektora drzewnego. Główne czynniki, które hamują rozwój gospodarczy tych obszarów, to: ich peryferyjne położenie, słaba dostępność komunikacyjna, sąsiedztwo małych miast o znikomej dynamice wzrostu, wysoki poziom bezrobocia i zaawansowane procesy depopulacyjne, które mają duży wpływ na poziom kapitału ludzkiego i społecznego.

Obszary wiejskie nie są jednorodne z uwagi na występujące zróżnicowanie skali problemów społecznych i ekonomicznych. Szczególne miejsce zajmują obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Badanie pn. Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa, 2016, wskazuje, że w województwie opolskim występują obszary, w których ma miejsce kumulacja problemów społecznych (starość demograficzna, migracja ludności, wykształcenie mieszkańców, poziom edukacji, ubóstwo dochodowe, aktywność społeczna, dostępność do usług). W grupie gmin o najbardziej widocznej skali problemów społecznych znajdują się peryferyjne gminy wiejskie: Kamiennik, Branice, Pawłowiczki, Cisek, Radłów, Wołczyn (gmina miejsko-wiejska) ale także powiązane funkcjonalnie ze swoimi obszarami wiejskimi małe miasta: Baborów, Gorzów Śląski, Otmuchów, Paczków oraz Wołczyn.

Zgodnie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 (z perspektywą do 2030 r.) obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazane w powyższym badaniu, z uwagi na utratę swoich zdolności rozwojowych, wymagają podjęcia dodatkowych, specjalnych działań ze strony rządu i władz regionalnych, we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Dużą rolę do odegrania ma właściwe zapewnienie komplementarności funkcji realizowanych dla mieszkańców wsi, zlokalizowanych na obszarach wiejskich oraz w miastach – stanowiących ich centra usługowe w zakresie wielu dóbr i usług na poziomie średnim i wyższym.

Rozwiązywanie problemów tych obszarów w wymiarze terytorialnym wymagać będzie przede wszystkim podejmowania działań dostarczających odpowiedniej jakości dóbr i usług, aktywizacji podmiotów publicznych, prywatnych i mieszkańców na rzecz rozwoju, w tym poprzez szersze wykorzystanie podejścia RLKS52 (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – instrument dofinansowania projektów związanych m.in. z: rozwojem przedsiębiorczości, zachowaniem lokalnego dziedzictwa, walką z wykluczeniem społecznym i rozwojem infrastruktury turystycznej).

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój rolnictwa wyspecjalizowanego i ekologicznego oraz funkcji turystyki i rekreacji;
- koncentracja usług publicznych w centrach gminnych
- poprawa jakości życia mieszkańcom, poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej oraz dostępu do usług bytowych;
- poprawa dostępności czasowej do ośrodków miejskich.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: rolnictwo; leśnictwo; rybactwo; mieszkalnictwo z usługami;
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł, w tym rolno-spożywczy, drzewny.

Kierunki zagospodarowania:

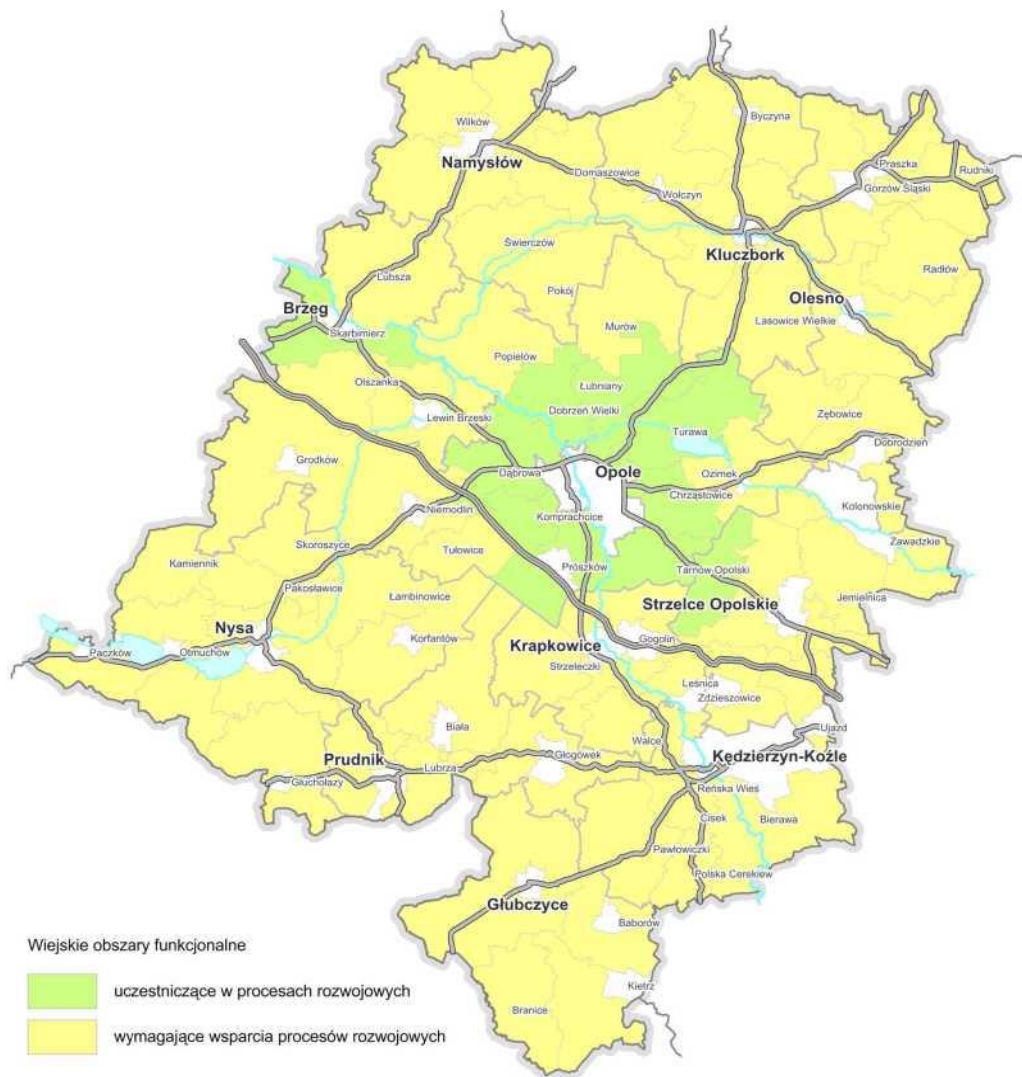
- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa poprawiającego towarowość gospodarstw rolnych;
- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa i rozbudowa dróg dojazdowych do miast subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb ludności;
- rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności w rejonie Gór Opawskich, Przedgórze Paczkowskiego wraz

ze zbiornikami Nyskim i Otmuchowskim oraz potencjalnego Parku Narodowego Puszczy Śląskiej, Stobrowskiego Parku Krajobrazowego i Borów Niemodlińskich;

- poprawa jakości środowiska;
- poprawa funkcjonalności i estetyki terenów zabudowy wiejskiej.

Zasady zagospodarowania:

- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer produkcji rolniczej od funkcji mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na ochronie zasobów leśnych wraz z zalesianiem gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa oraz turystyki i rekreacji;
- wzmocnienie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.
- wsparcia różnych form turystyki i rekreacji, w tym ekoturystyki i agroturystyki.

Mapa 108 - Wiejskie obszary funkcjonalne Źródło: Opracowanie DRP UMWO.

Spójność hydrologiczna

Kluczowe znaczenie dla zapewnienia spójności hydrologicznej regionu odgrywa sieć hydrograficzna i hydrologiczna. Spójność hydrologiczna kształtowana jest w obrębie zlewni wód powierzchniowych (a te są związane z siecią hydrograficzną regionu) oraz w obrębie zbiorników wód podziemnych, stanowiący źródło zaopatrzenia w wodę dla potrzeb użytkowych i przyrodniczych.

Wody powierzchniowe

Obszar województwa położony jest w całości w zlewisku Morza Bałtyckiego, w dorzeczu Odry (Górnej Odry), z czego 97,5% powierzchni województwa leży w zlewni Górnej Odry, a pozostałe 2,5% (część północno-wschodnia) w zlewni rzeki Warty (dopływ II rzędu Odry).

Sieć hydrograficzną tworzy rzeka Odra oraz jej dopływy, z których głównymi dopływami (II rzędu) lewostronnymi są: Nysa Kłodzka, Osobłoga, Psina, Opawa, Stradunia, Prószkowski Potok, Cisek, Dzielniczka, z kolei dopływami prawostronnymi są: Bierawka, Kłodnica, Mała Panew, Stobrawa, Smortawa. Rzeka Odra, stanowiąca główną oś hydrograficzną regionu, dzieli obszar województwa na część północno-wschodnią o regularnej sieci rzecznej i południowo-zachodnią, o nieregularnej sieci rzecznej.

W obrębie zlewni Warty największym w regionie ciekim jest rzeka Proсна. Znaczne obszary dolin rzecznych są objęte ochroną z uwagi na walory przyrodnicze.

Gęstość sieci rzecznej jest najniższa na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Strzebińskich, Równiny Opolskiej, a także na obszarze wododziałowym Masywu Chełmu. Natomiast najwyższa gęstość sieci rzecznej obejmuje obszar środkowej części dorzecza Stobrawy, Małej Panwi, Ścinawy Niemodlińskiej oraz obszar poniżej Nysy.

Region zaliczany jest do ubogich pod względem udziału zbiorników wód powierzchniowych. Największymi są sztuczne zbiorniki wodne (Nyski, Otmuchowski, Turawski). Wymienione zbiorniki sztuczne mają pojemność łączną 344,3 mln m³, co stanowi ponad 92% pojemności wszystkich zbiorników wodnych regionu. Pozostałe zbiorniki wodne to mniejsze zbiorniki, głównie przeciwpowodziowe, oraz stawy hodowlane. Wraz z wymienionymi dużymi zbiornikami, łącznie w województwie jest 15 zbiorników wodnych, w tym cztery wielozadaniowe i jeden suchy.

Mapa 109 - Zlewnie wód powierzchniowych w województwie opolskim. Źródło: Opracowanie DRP

Pomimo, że zasobność wód województwa należy do jednych z najniższych w Europie⁶⁹, to zasoby wód dorzecza pokrywają bieżące zapotrzebowanie przemysłu i gospodarki

⁶⁹ Szacuje się, że zasoby Górnej Odry są niższe o ok. 30% od zasobów Górnej Wisły. Ich wartość w przeliczeniu na mieszkańca (796 m³/M/rok) jest dwa razy niższa niż na pozostałym terenie kraju (1 660 m³/M/rok). Zlewniami o

komunalnej na wodę powierzchniową (z wyjątkiem przemysłów wymagających wody o wysokiej jakości). Nierównomierność rozmieszczenia zasobów wodnych w połączeniu z niską retencją zbiornikową (6% dla obszaru Polski⁷⁰) powoduje w okresie wegetacyjnym występują lokalne niedobory wody. Zagadnienie to posiada istotne znaczenie dla działań adaptujących rolnictwo do zachodzących zmian klimatu⁷¹.

Wody podziemne

Województwo opolskie jest obszarem o dużej zasobności w wody podziemne, co wynika ze zróżnicowanej budowy geologicznej i korzystnych uwarunkowań hydrogeologicznych. Podstawowe wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują w formacjach geologicznych: czwartorzędu, miocenu i pliocenu (neogen), kredy górnej (koniak i cenoman), triasu środkowego (wapień muszlowy), triasu dolnego (pstry piaskowiec). Podrzędne, lokalne znaczenie jako poziomy użytkowe mają również zawadnione skały permu, karbonu i proterozoiku.

W przypadku osadów czwartorzędowych, pokrywających od powierzchni zmienną warstwą większość obszaru województwa, szczególne znaczenie jako struktury wodonośne mają współczesne doliny rzeczne, a także doliny kopalne.

Najbardziej zasobne struktury wodonośne, wyróżniające się zasobnością i jakością wód, zakwalifikowano do głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). Województwo całkowicie lub częściowo znajduje się w zasięgu 14 GZWP: 324, 325, 311, 320, 323, 338, 332, 333 (GZWP 333 Opole – Zawadzkie to najzasobniejszy zbiornik w regionie, obejmujący strategiczne dla niego zasoby wód podziemnych), 334, 335, 336, 337, 327, 328. Część z tych zbiorników to wspomniane doliny kopalne.

największym module zasobowym przekraczającym $6 \text{ m}^3/\text{s}/\text{km}^2$ są zlewnie Nysy Kłodzkiej i Małej Panwi, zaś zlewniami o najmniejszej zasobności jest zlewnia Liswarty i Odry (poniżej $2 \text{ m}^3/\text{s}/\text{km}^2$).

⁷⁰ Retencja wód powierzchniowych prowadzona jest w oparciu o: kompleksy nawadnianych użytków rolnych i leśnych (ok. 3064 ha), obiekty piętrzące na ciekach, wielozadaniowe zbiorniki wodne (pow. 6494 ha i poj. 365 mln m^3), zbiorniki małej retencji (pow. 387,6 ha i poj. 11,06 mln m^3), kompleksy stawów rybnych (pow. 2 439 ha i poj. 36,6 mln m^3) oraz inne zbiorniki, w tym pozostające w zarządzie ALP (pow. 700,0 ha i poj. 10,5 mln m^3).

⁷¹ Badania klimatycznego bilansu wody prowadzone przez IUNG-PIB w Puławach wskazują, iż obszar województwa opolskiego położony jest w strefie niewielkiego niedoboru wód (przewaga procesów ewapotranspiracji nad wielkością opadu atmosferycznego), wynoszącego od -100 - 0 mm w części południowej do -150 – -100 mm w części środkowej do -150 – -200 w części północno-zachodniej.

Mapa 110- Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie opolskim. Źródło: Opracowanie DRP

Zasoby wód podziemnych województwa, wg stanu na grudzień 2015 r. obejmują 57 454,39 m³/h zasobów eksploatacyjnych, z czego zasoby z utworów czwartorzędowych to 25 160,20 m³/h, neogeńsko-paleogeńskich - 15 378,25 m³/h, kredowych - 1 916,0 m³/h, starszych - 14 999,94 m³/h. Bogate zasoby wód są atutem województwa. Zasobność wodna wyrażana tzw. modułem zasobowym wynosi 5,82 m³/h/km² i jest nieznacznie niższa od średniej krajowej, wynoszącej 6,23 m³/h/km² ⁷².

⁷²Łączne udokumentowane zasoby eksploatacyjne wynoszące ok. 503,3 mln m³ (GUS, 2015) kilkakrotnie przekraczają pobory wód dla celów gospodarki narodowej i ludności (w 2015 – 122,6 mln m³).

Zagrożenia powodziowe

Postępujące od lat 80-tych zmiany klimatyczne przejawiające się występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, zwiększają poziom zagrożenia regionu powodziami i podtopieniami, deszczami nawalnymi, gradobiciami, suszą, silnymi wiatrami i oblodzeniami. Zjawiska te będą występować z coraz większą częstotliwością i natężeniem, obejmując coraz większe obszary województwa.

Położenie oraz występujące uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na cykliczne zalewy powodziowe i podtopienia. Prowadzone obserwacje hydrologiczne wskazują, że zalewy powodziowe w dolinie Odry są zjawiskiem cyklicznym⁷³, a szczególne zagrożenie występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troji, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Żółtego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Ścinawy Niemodlińskiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Proсны i Łomnicy.

W dorzeczu Odry występują wszystkie typy powodzi, mianowicie związane z: nawalnymi deszczami, krótkotrwałymi burzami (powodzie opadowe), gwałtownym topieniem śniegu (powodzie roztopowe), zlodzeniem rzek (powodzie zimowe). W regionie największe zagrożenie stwarzają powodzie opadowe występujące w miesiącach letnich, będące skutkiem opadów nawalnych albo rozlewnych (wywołane deszczami frontalnymi).

Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego⁷⁴, zagrożenie takie, zwłaszcza o prawdopodobieństwie wystąpienia co najmniej Q10% i Q1% (raz na 10 lat lub raz na 100 lat), dotyczy przede wszystkim do-lin większych rzek, zwłaszcza gdzie wykształciły się szerokie terasy zalewowe, tj.: Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, a także doliny: Białej Głuchołaskiej, Prudnika, Osobłogi, Ścinawy Niemodlińskiej, Opawa, Psina, Troja, Widawa, Proсна, Bierawka.

⁷³ Od początku XIX w. znaczące zalewy powodziowe w dorzeczu Odry wystąpiły w latach 1813, 1826, 1829, 1845, 1854, 1880, 1891, 1896, 1897, 1899. W XX wieku w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry zjawiska powodziowe obserwowane były w latach 1902, 1903, 1906, 1909, 1911, 1915, 1917, 1925, 1926, 1931, 1937, 1938, 1939, 1940, 1948, 1952, 1953, 1958, 1960, 1965, 1966, 1968, 1970, 1972, 1977, 1980, 1985, 1997, a w XXI w. w 2010 r.

⁷⁴ Informatyczny System Osłony Kraju: <http://mapy.isok.gov.pl/imap>

Mapa 111 - Obszary zagrożeń powodziowych w województwie opolskim. Źródło: Źródło: <https://isok.gov.pl/hydroportal.html>

Zasięg obszarowy występowania powodzi w obrębie wymienionych dolin rzecznych, a tym samym potencjalnych strat materialnych i skutków dla terenów użytkowanych w dolinach (zwłaszcza w dolinie Odry), oprócz czynników klimatycznych, uwarunkowany jest zasięgiem naturalnych dolin (tarasów holocenijskich), a także ograniczeniem terenów zalewowych przez urządzenia ochrony przeciwpowodziowej (głównie wały przeciwpowodziowe).

Zagrożenie powodziowe lub przynajmniej okresowe podtopienia, dotyczą również innych dolin rzecznych, np.: Stobrawa, Stradunia, Swornica, Brynica, Budkowiczanka, Chrzastawa, Biała, jednakże w tych przypadkach zarówno częstotliwość pojawiania się powodzi, jak i skutki przestrzenne, są znacznie mniejsze.

Istniejący system ochrony przeciwpowodziowej województwa obejmuje ok. 372 km wałów przeciwpowodziowych, 16 zbiorników wodnych (o pojemności całkowitej 376,66 mln m³

i powierzchni 6 790,2 ha), 6 polderów przepływowych (o pojemności całkowitej 26,6 mln m³ i powierzchni 1980,0 ha) i 3 kanały ulgi (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Otmuchów).

Postępujące zmiany klimatyczne przejawiają się zwiększoną częstotliwością i natężeniem ekstremalnych zjawisk pogodowych (powodzie, podtopienia, deszcze nawalne, gradobicia, susza, silne wiatry) oraz zwiększają znaczenie dostępności do zasobów wodnych - naturalna i sztuczna retencja wód powierzchniowych na obszarze województwa jest niewystarczająca nie tylko dla bezpieczeństwa, ale i dla potrzeb rolnictwa i gospodarki, a deficyty wód występują w okresie największego zapotrzebowania na wodę w okresie wegetacyjnym, okresy nadwyżek wody wywołujące wezbrania i powodzie, występują w okresach wczesnowiosennych i letnich.

3.3 Analiza spójności środowiskowej

Analiza spójności środowiskowej przeprowadzona została pod kątem ustalenia zasięgu przestrzennego oddziaływania określonych typów i podtypów struktur środowiskowych, wydzielonych w ramach ustalonych typów obszarów spójnościowych: przyrodniczych i hydrologicznych. Zasięg przestrzenny zróżnicowano w odniesieniu do skali i obszaru potencjalnego występowania zjawiska.

Przeprowadzona analiza wykazała, że spójność środowiskowa o największym zasięgu przestrzennym charakterystyczna jest dla systemu obszarów Natura 2000 oraz korytarzy ekologicznych, które mają wymiar ponadregionalny i regionalny z uwagi na pełnione funkcje łącznikowe. Zasięg ponadlokalny i regionalny ma na ogół rozmieszczenie wielkoobszarowych form ochrony przyrody (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu) lasów i rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Małoobszarowe formy ochrony przyrody (ZPK, użytki ekologiczne, rezerwaty przyrody, pomniki przyrody) stanowią klasyczne formy o zasięgu lokalnym, chociaż jakościowo ich ranga dla ochrony przyrody jest zróżnicowana, od ponadregionalnej do lokalnej.

Zróżnicowanie przestrzenne charakterystyczne jest również dla elementów wchodzących w skład hydrologicznych struktur środowiskowych. Większość ze zlewni wód powierzchniowych i podziemnych zbiorników wodonośnych ma wymiar wieloprzestrzenny, ponadlokalny i regionalny, natomiast w niektórych przypadkach wykraczają poza granice województwa (np. zlewnia Odry, Nysy Kłodzkiej, zbiornik GZWP 333, GZWP 332, GZWP 320, GZWP 311).

Wieloprzestrzenny zasięg charakterystyczny jest również dla zagrożenia powodziowego, które w przypadku rzeki Odry i Nysy Kłodzkiej, z uwagi na rozległość zlewni osiągają wymiar

krajowy, w przypadku białej Głucholąskiej, Osobłogi i Małejpanwi mają wymiar regionalny, a nawet ponadlokalny.

	Zasięg przestrzenny spójności środowiskowej			
Typ struktur środowiskowych:	Lokalny (gmina)	Ponadlokalny (powiat)	Regionalny (województwo)	Ponadregionalny (kraj)
Spójność przyrodnicza				
Prawne formy ochrony przyrody				
Parki krajobrazowe		+	+	
Obszary chronionego krajobrazu	+	+	+	
Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe	+			
Użytki ekologiczne	+			
Rezerваты przyrody	+			
Pomniki przyrody	+			
Obszary Natura 2000				
Obszary specjalnej ochrony ptaków OSO Natura 2000		+	+	+
Specjalne obszary ochrony siedlisk SOOS Natura 2000	+	+	+	+
Korytarze ekologiczne				

Lądowe (migracyjne)		+	+	+
Dolinne (spójnościowe)		+	+	+
Lasy				
Lasy	+	+	+	
Gleby				
Gleby	+	+	+	
Spójność hydrologiczna				
Wody powierzchniowe (zlewnie wód powierzchniowych)		+	+	+
Wody podziemne (Główne zbiorniki wód podziemnych)		+	+	+
Zagrożenie powodziowe		+	+	+

Tabela 134 - Zasięgi przestrzenne spójności środowiskowej dla określonych typów struktur środowiskowych w województwie opolskim.

Spójność środowiskowa obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

Zróżnicowanie fizyczno-geograficzne województwa sprzyja zróżnicowaniu siedlisk, a w konsekwencji bogactwu przyrodniczemu i krajobrazowemu regionu. Najcenniejsze obszary i obiekty przyrody żywej i nieożywionej objęte zostały różnorodnymi formami prawnej ochrony przyrody, a ich zachowanie i optymalizacja prowadzona jest w ramach regionalnego systemu obszarów chronionych⁷⁵.

Bogactwo opolskich siedlisk przyrodniczych warunkuje występowanie znacznej ilości gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym uznanych za chronione i zagrożone. Szacuje się, że flora naczyniowa Opolszczyzny liczy 1679 gatunków (z czego 1242 to taksony rodzime,

⁷⁵ Powierzchnia terenów przyrodniczych podlegająca ochronie prawnej na obszarze województwa opolskiego wynosiła, wg stanu na dzień 31.12.2015 r., ok. 273 236,4 ha, co stanowi ok. 29,2% powierzchni województwa. W jego skład wchodzi 3 parki krajobrazowe, 9 obszarów chronionego krajobrazu, 4 ostoje Natura 2000 i 21 obszarów o znaczeniu wspólnotowym, 36 rezerwatów przyrody, 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 9 stanowisk dokumentacyjnych i 100 użytków ekologicznych.

a pozostałe trwale zadomowione), 16 gatunków płazów, 7 gatunków gadów, 179 gatunków ptaków i 65 gatunków ssaków.

Kluczowe znaczenie dla nowoczesnej ochrony i kształtowania przyrody oraz sterowania procesami przyrodniczymi mają struktury sieciowe. Zapewniają one powiązania funkcjonalno-przestrzenne, przepływy materialno-energetyczne i genetyczne pomiędzy poszczególnymi węzłami ekologicznymi (obszary chronione) przy wykorzystaniu tzw. korytarzy ekologicznych. Na obszarze województwa korytarze ekologiczne funkcjonują jako rzeczne korytarze dolinne⁷⁶ oraz lądowe korytarze migracyjne dużych ssaków⁷⁷.

Zapewnienie trwałej równowagi pomiędzy elementami przyrodniczymi, społecznymi i gospodarczymi wymagać będzie działań na rzecz dalszej optymalizacji i weryfikacji systemu przyrodniczego województwa, tworzenia warunków dla zachowania bioróżnorodności regionu, a także ich racjonalnego wykorzystania gospodarczego.

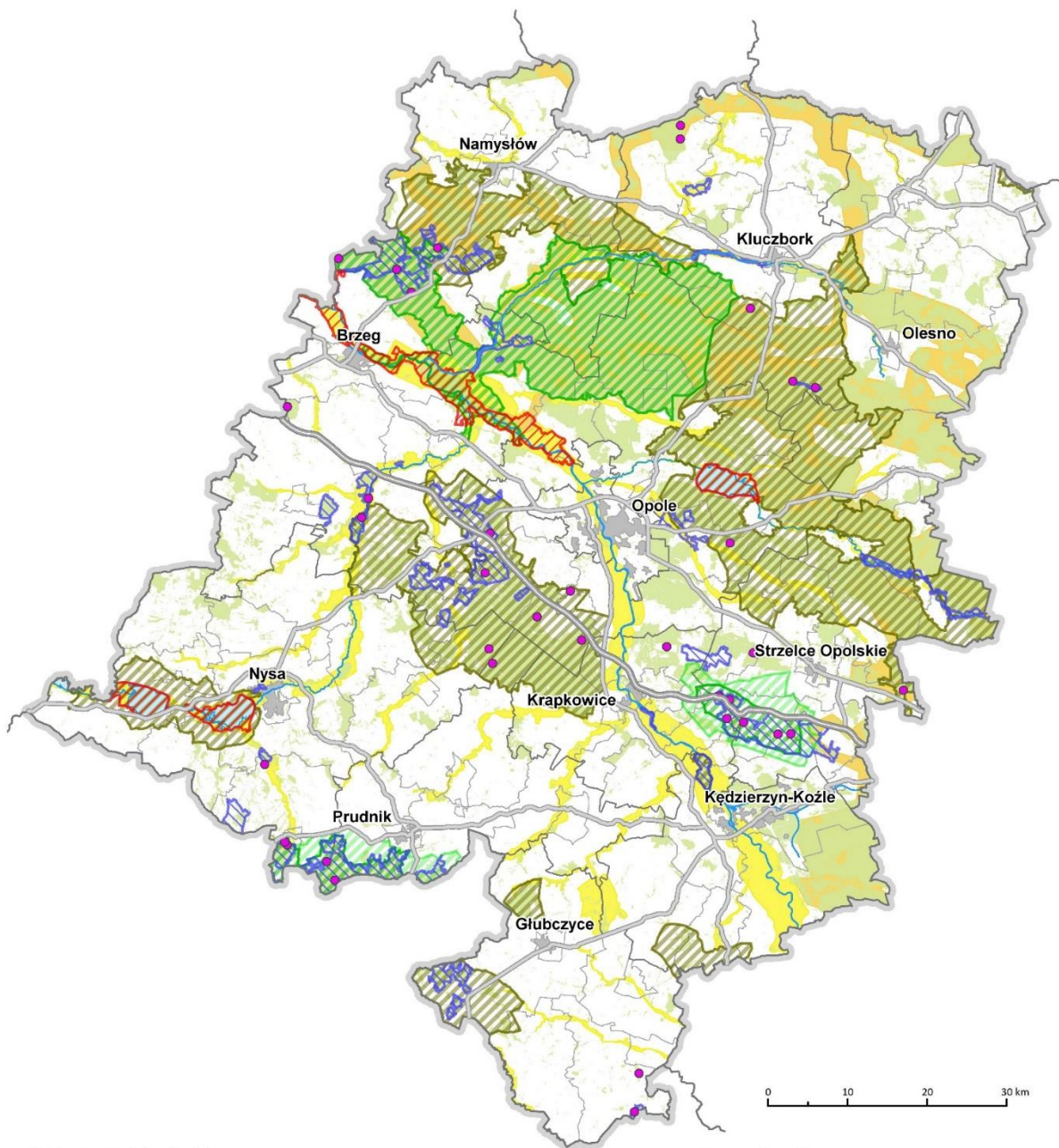
Uzupełnieniem systemu przyrodniczego województwa są lasy⁷⁸, stanowiące cenny zasób przyrodniczy i krajobrazowy. Obok stabilizacji klimatu i obiegu wody w przyrodzie, ochrony przeciwoerozyjnej, zachowania różnorodności gatunkowej, ekosystemowej i krajobrazowej pełnią różnorodne funkcje gospodarcze, rekreacyjne i ochronne (wodochronne, w strefie oddziaływania przemysłu), są również ważne dla zachowania tożsamości kulturowej lokalnych społeczności (HCVF6)⁷⁹.

⁷⁶ Korytarze dolinne obejmują: 3 korytarze ekologiczne sieci ECONET (korytarz międzynarodowy Odry, korytarz krajowy Nysy Kłodzkiej i Prosnicy) oraz 22 korytarze o znaczeniu regionalnym (głównie w dolinach rzecznych).

⁷⁷ Korytarze lądowe migracyjne obejmują Południowo-Centralny oraz Południowy Korytarz Ekologiczny wg koncepcji ZSB PAN w Białowieży.

⁷⁸ Ogólna powierzchnia lasów w województwie wynosi ok. 250 436,1 ha. Powierzchnia terenów leśnych – 257 244,8,4 ha, co stanowi 26,5% powierzchni ogólnej województwa.

⁷⁹ W ramach adaptacji do postępujących zmian klimatycznych gospodarka leśna obok wzrostu lesistości, odpowiedniej struktury gatunkowo-wiekowej, zapewniającej trwałe zachowanie bogactwa biologicznego, wymaga ukierunkowania na rozbudowę pozaprodukcyjnych funkcji gospodarki leśnej, w tym związanej z przeciwdziałaniem suszy (ochrona zasobów wód, ochrona gleb, zwiększenie zdolności retencyjnych).

System przyrodniczo-krajobrazowy

- rezerваты przyrody
- specjalne obszary ochrony ptaków Natura 2000
- obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000
- parki krajobrazowe
- otuliny parków krajobrazowych
- obszary chronionego krajobrazu
- korytarze ekologiczne lądowe
- korytarze ekologiczne dolinne

Oznaczenia ogólne

- obszary zabudowy miast powiatowych
- granice województwa
- granice powiatów
- granice gmin i miast
- rzeki
- zbiorniki wodne
- tereny leśne
- autostrada A4
- drogi krajowe

Mapa 112 - Uwarunkowania przestrzenne –system przyrodniczo-krajobrazowy Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

3.4 Spójność gospodarcza obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

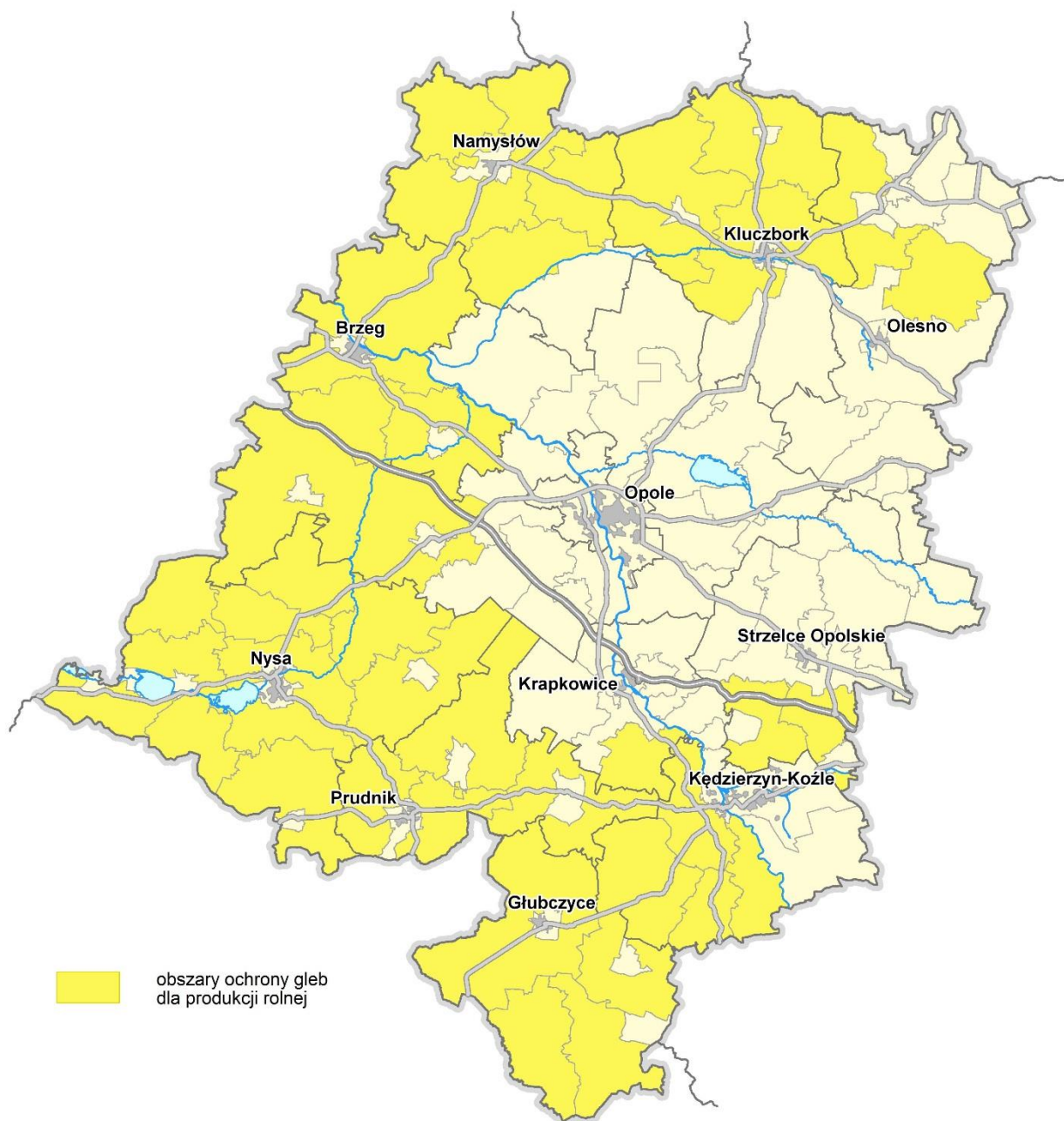
Opis powiązań gospodarczych oraz ich zasięgu (czy na terenie jednej gminy znajduje się ten obszar spójny gospodarczo czy też na terenie wielu gmin, czy w ramach jednego powiatu/ czy w ramach jednego województwa – chodzi np. o: strefy ekonomiczne, klastry, doliny/zagłębia przemysłowe)

Generalnie obszar województwa opolskiego cechuje silne wewnętrzne zróżnicowanie gospodarcze, przejawiające się zróżnicowaniem poziomu wartości wytwarzanego PKB per capita w części wschodniej i zachodniej Opolszczyzny. Podregion opolski z wartością 41 525 zł, obejmujący swym zasięgiem powiaty: m. Opole, ziemski opolski, krapkowicki, kędzierzyńsko-kozielski, kluczborski i oleski, należy do grupy obszarów o wysokim poziomie rozwoju, zaś podregion nyski (powiaty: brzeski, głubczycki, namysłowski, nyski, prudnicki) z wartością 27 694 zł, do grupy o najniższym, statystycznym poziomie rozwoju w całym kraju (64 miejsce na 72 podregiony).

Występujące zróżnicowanie gospodarcze jest pochodną odmiennego potencjału obszaru wschodniej i zachodniej części województwa, w szczególności większego udziału sektorów poza rolniczych (przemysłu, budownictwa i usług) w wytwarzaniu PKB.

W aspekcie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej obszary wiejskie województwa wykazują także wyraźne zróżnicowanie wewnętrzne, wynikające z cech naturalnych środowiska. Obszar spójny pod względem potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej, gdzie syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej WRPP > 75 pkt obejmuje 41 gminy województwa opolskiego (rys. 8). W większości w obszarze tym występują gleby należące do I-III klasy bonitacyjnej. Koncentrują się one w północnej, zachodniej i południowej części województwa opolskiego, w obrębie mało zróżnicowanych morfologicznie terenach Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckiego.

Są to obszary o kluczowym dla gospodarki województwa naturalnym potencjale rozwojowym, opartym na najwyższych w kraju walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wymagające prowadzenia działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji kolizyjnych oraz kształtowania możliwości optymalnego wykorzystania potencjału. Jego optymalne wykorzystanie dla dalszego rozwoju gospodarczego jest kluczowym wyzwaniem rozwoju przestrzennego województwa, a ochrona potencjału przestrzeni rolniczej i bioróżnorodności terenów otwartych jest zasadniczym celem rozwoju.

Mapa 113 - Obszary o największym potencjale produkcyjnym dla rolnictwa w województwie opolskim Źródło: Opracowanie DRP

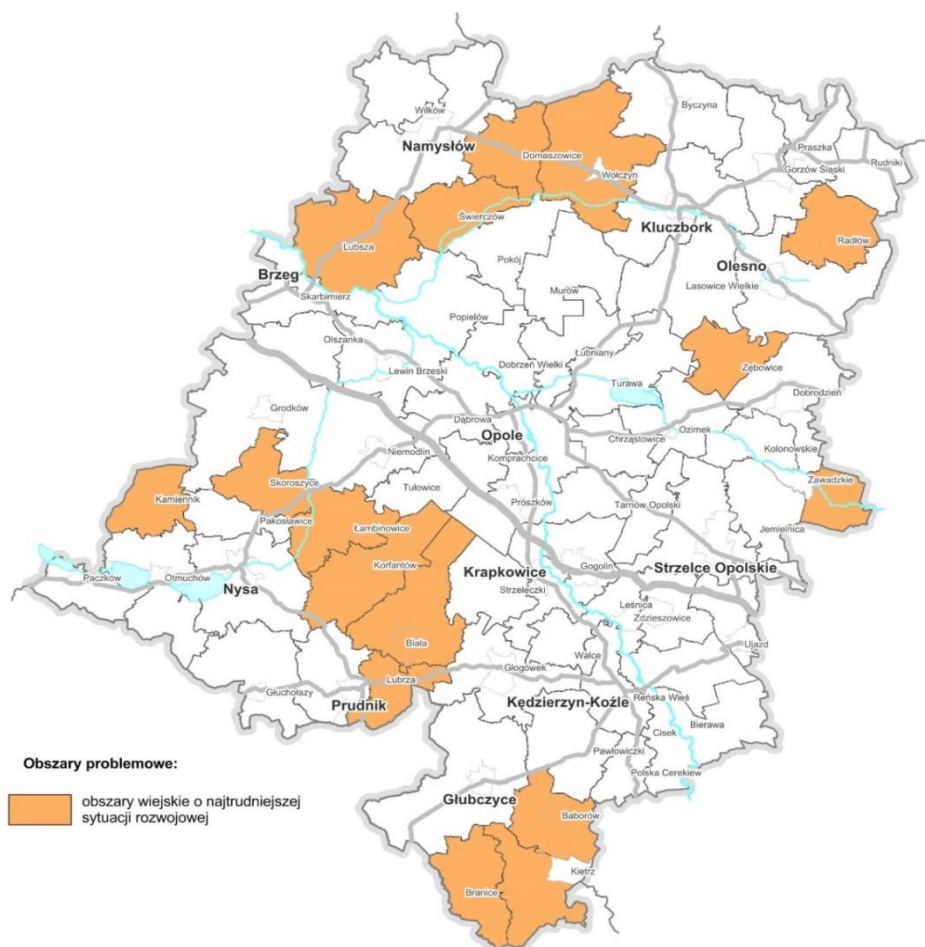
Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych Według opracowania pt. Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, najbliższe tendencje rozwojowe w regionie posiadają następujące gminy:

- Północna część regionu – Wołczyn, Domaszowice, Radłów;
- Wschodnia część regionu – niesąsiadujące ze sobą gminy Zębów i Zawadzkie;

- Południowa część regionu – Kietrz, Baborów, Pawłowiczki;
- Południowo-zachodnia część regionu – Lubrza, Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kamiennik.

Jednocześnie, na podstawie oceny eksperckiej, dokonano weryfikacji w/w zestawienia w ten sposób, że dodano wybrane gminy z podregionu nyskiego, odbiegającego poziomem rozwoju gospodarczego mierzonym wartością PKB na mieszkańca od podregionu opolskiego, w tym:

- Świerczów i Lubrza w rejonie północno-zachodnim, z powodu dodatkowej niskiej wartości kapitału naturalnego (niska wartość wskaźników rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zagrożenie powodziowe najbardziej zurbanizowanej części gminy Lubrza w dolinie Odry);
- Branice zamiast gminy Pawłowiczki, z uwagi na znacznie korzystniejsze uwarunkowania dotyczące możliwości wzmacniania powiązań funkcjonalnych między gminą Pawłowiczki a biegunem wzrostu - miastem Kędzierzyna-Koźle niż peryferyjnie położonej gminy Branice.

Mapa 114 - Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej Źródło: Opracowanie DRP

3.5 Strefy ekonomiczne i klastry

Region opolski charakteryzuje się korzystnymi warunkami do powstawania i rozwoju klastrów, sprzyjają temu potencjał gospodarczy przedsiębiorstw oraz istniejące zainteresowanie firm działalnością badawczo – rozwojową i innowacyjnością. Zgodnie z wizerunkiem województwa opolskiego, większość funkcjonujących klastrów należało do branży spożywczej. W ramach pewnego łańcucha wartości w klastrach mogą współpracować firmy z różnych branż, które jednocześnie kooperują i współpracują ze sobą. Dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania klastrów ważna jest współpraca przedsiębiorstw i instytucjami z otoczenia, takimi jak uczelnie i jednostki badawczo -rozwojowe, placówki edukacyjne, administracja, instytucje certyfikujące i inne.

Województwo opolskie charakteryzuje się dużym potencjałem gospodarczym i inwestycyjnym oraz szybkim tempem przekształceń własnościowych. Wyróżnikiem województwa opolskiego jest znacząca rola przemysłu. Cechą charakterystyczną przemysłu jest jego równomierne rozmieszczenie na obszarze całego województwa oraz zróżnicowana struktura branżowa. Różnorodna struktura przemysłu i długoletnia tradycja produkcji przemysłowej – to atuty rozwojowe regionu. Najwyższym udziałem w produkcji przemysłowej cechuje się przemysł spożywczy, drugie miejsce zajmuje produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych. Trzecim działem – ze względu na udział w produkcji sprzedanej przemysłu jest działalność związana z produkcją wyrobów z surowców niemetalicznych.. W przemyśle spożywczym szczególną istotną rolę odgrywa: przetwórstwo owoców i warzyw, produkcja wyrobów mleczarskich, a także produkcja wyrobów piekarskich, ciastkarskich i cukierniczych.

Spośród czynników mających największy wpływ na rozwój klastrów w województwie opolskim można wymienić: istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej), wskazanie przykładów dobrych praktyk, cechy charakterystyczne województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne), istnienie silnego rynku lokalnego oraz dostęp do wiedzy, innowacji oraz zasobów.

Ocena znaczenia czynników dla rozwoju u klastrów w województwie opolskim:

- Stosowanie preferencji w dostępie do środków finansowych,
- Tworzenie centrów technologii, inkubatorów na potrzeby klastrów, komórek organizacyjnych ds. klastrów w urzędach administracji samorządowej,
- Kształtowanie infrastruktury technicznej na potrzeby klastrów,
- Identyfikacja potencjalnych klastrów,
- Działania na rzecz promocji klastrów ze środków publicznych,

- Raporty, analizy dotyczące inicjatyw klastrowych i klastrów,
- Wskazanie przykładów dobrych praktyk,
- Istniejący potencjał branż województwa opolskiego (drzewnej, chemicznej, IT, budowlanej, rolno - spożywczej),
- Specyfika województwa (położenie, świadomość wspólnych celów, mentalność, krótkie kanały informacyjne),
- Istnienie silnego rynku lokalnego.

Powstanie i rozwój inicjatyw klastrowych ma niewątpliwie pozytywny wpływ na lokalną gospodarkę.

Ocena wpływu powstania klastrów na lokalną gospodarkę:

- Wzmocnienie firmy w jednej lub kilku obecnych w województwie branżach,
- Powstanie firm w jednej lub kilku nowych województwa branżach,
- Specjalizacja małych i średnich przedsiębiorstw,
- Tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji,
- Lepsze wykorzystanie dotychczasowych walorów województwa,
- Szybszy wzrost gospodarczy województwa,
- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną województwami,
- Polepszenie współpracy z sąsiadującymi z Opolszczyzną regionami czeskimi,
- Tworzenie nowych sieci współpracy naukowo – biznesowej, powiązań kooperacyjnych,
- Tworzenie nowych środowisk edukacyjnych, naukowych i tematycznych.

Niewątpliwie sposób finansowania działalności klastrów i inicjatyw klastrowych ma ogromny wpływ na ich powstanie i rozwój. Głównymi źródłami finansowania klastrów w województwie opolskim w latach 2017-2025 będą środki własne oraz środki z funduszy europejskich. W opinii badanych można zauważyć, że udział środków własnych w latach 2017-2025 zwiększy się, a jednocześnie środki z funduszy europejskich ulegną zmniejszeniu.

Istniejące warunki wskazują na szerokie możliwości powstania i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz klastrów w województwie opolskim. Za najbardziej sprzyjające rozwojowi klastrów można wskazać istniejący potencjał różnych branż województwa (drzewnej, chemicznej, turystycznej, IT, budowlanej, rolno – spożywczej).

Czynnikami zagrażającymi rozwojowi klastrów w województwie opolskim są: brak praktycznej współpracy nauka – gospodarka w zakresie wdrożeń, brak przekonania, zaufania przedsiębiorców do przystępowania do inicjatyw klastrowych, brak świadomości

w zakresie inicjatyw klastrowych, ale także upływający czas. Deficyt szybkiego, realnego, zakrojonego na odpowiednią skalę wsparcia może prowadzić do spadku zainteresowania tworzeniem klastrów.

Pozytywny wpływ klastrów na gospodarkę województwa opolskiego jest niepodważalny: nie tylko wpływają na umocnienie pozycji firmy w danej branży, ale i na zwiększenie specjalizacji małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy, zawodów, kwalifikacji, zwiększenie wzrostu gospodarczego oraz poprawę wykorzystania walorów gospodarczo-społecznych, jakimi dysponuje województwo opolskie. Przewiduje się, że ich liczba wzrośnie 19% w 2018r., o 25% w 2020r. (w porównaniu z 2010r.), a potem nastąpi wyhamowanie tendencji wzrostowej.

Siedziba większości opolskich inicjatyw klastrowych znajduje się w Opolu. Powstanie pojedynczych inicjatyw odnotowano również w miejscowościach: Kluczbork, Chmielowice, Prudnik i Pokrzywna. Struktura branżowa klastrów jest bardzo zróżnicowana, najwięcej działa w branży turystycznej oraz budownictwie i eko-budownictwie. Obszarami działania pojedynczych inicjatyw są branże: chemiczna, ekoenergetyczna, szkoleniowo-doradcza, IT, medyczna oraz drzewno-meblarska.

W regionach wiejskich bardzo rzadko powstają struktury klastrowe skupione na wiedzy i innowacjach.

Na obszarach wiejskich lokują się głównie klastry funkcjonujące w branży turystycznej, motoryzacyjnej agroturystycznej czy rekreacyjno-wypoczynkowej, jak również w agrobiznesie lub branży rolno-spożywczej. Tego typu struktury służą zazwyczaj wzmacnianiu kapitału społecznego, pobudzaniu aktywności społecznej i gospodarczej lokalnej ludności.

W województwie opolskim funkcjonują trzy Specjalne Strefy Ekonomiczne: Katowicka SSE, Wałbrzyska SSE, Starachowicka SSE. W ramach działalności Katowickiej SSE do 2018 r. w województwie opolskim utworzono 8 podstref o łącznej powierzchni 495,5ha. W ramach działalności Wałbrzyskiej SSE w województwie opolskim utworzono 13 podstref o łącznej powierzchni 815,7199 ha.

Na terenie województwa funkcjonują trzy podstrefy zlokalizowane na obszarach wiejskich: podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina Tułowice) oraz podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (gmina: Skarbimierz, Praszka, Tarnów Opolski, Murów, Pawłowiczki).

Główni inwestorzy obecni w podstrefach na obszarach wiejskich to:

- Wipak Polska, Mondelez Polska Production, Donaldson Polska, Johnson Controls Polska, Aquila Brzeg, Poligel Polska, FPS Polska – Skarbimierz,
- Narzędziownia Pszenica – Stojec,
- Systemy – Kąty Opolskie,
- Stora – Enso, Vitroterm - Murów,
- Karol Kania i Synowie - Pawłowiczki ,
- GoodMills Polska – Walce.

Województwo opolskie posiadając atrakcyjne tereny inwestycyjne, nie dysponuje samodzielną specjalną strefą ekonomiczną.

Diagnostując atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego trzeba zwrócić uwagę na wysoki, choć wciąż nie w pełni wykorzystany, potencjał inwestycyjny. W szczególności chodzi inwestycje strategiczne, prorozwojowe dla regionu, które mogą zaowocować znaczną liczbą miejsc pracy i przyczynić się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Problemem regionu jest brak samodzielnej specjalnej strefy ekonomicznej.

Cechy wzmacniające atrakcyjność inwestycyjną województwa opolskiego to relatywnie konkurencyjna chłonność rynku, dostępność transportowa i bogata infrastruktura gospodarcza. Region jest postrzegany jako korzystne miejsce lokalizacji dla przemysłu spożywczego (ze względu na potencjał branży rolniczej), a długotrwałe tradycje przemysłowe, szczególnie w zakresie przemysłu spożywczego, mineralnego, metalowego, maszynowego i chemicznego są czynnikiem wysokiej kultury produkcyjnej.

Atrakcyjność inwestycyjną regionu podnoszą niższe, niż w ościennych województwach, koszty pracy oraz korzystnie zlokalizowane tereny inwestycyjne w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych. Poziom obsługi inwestora w województwie opolskim uznawany jest za jeden z najwyższych w kraju. Atrakcyjność inwestycyjną podnoszą ponadto:

- korzystne uwarunkowania komunikacyjne (np. autostrada A4, bliskość autostrady A1);
- położenie województwa między 2 dużymi aglomeracjami - górnośląską i dolnośląską (duży rynek zbytu z 9 mln konsumentów w odległości 150 km, duża ilość zakładów produkcyjnych, dla których firmy z województwa opolskiego są lub mogą być poddostawcami);
- dobrze przygotowane, atrakcyjne tereny inwestycyjne w stosunkowo niższych cenach niż w sąsiednich województwach, tereny zlokalizowane w specjalnych

strefach ekonomicznych oferujących ulgi do 70% kosztów inwestycyjnych (wyższe niż w województwach sąsiednich, gdzie wynoszą do 60%);

- wysoka kultura i standard pracy wyniesione z doświadczeń pracy za granicą i wielokulturowości mieszkańców;
- bliskość Czech i Słowacji - ważne z punktu widzenia inwestorów będących poddostawcami.⁸⁰

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym (n)	Wartość w roku n+1	Wartość w roku n+2	Wartość w roku n+3	Wartość w roku n+4	Wartość w roku n+5	Zródło	Uwagi
1	Powierzchnia (wolnych) terenów inwestycyjnych	ha	4984 (2012)	5260	4100	4403 (2015)			OCRG	
2	Łączna powierzchnia (ha) terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE w woj. opolskim	ha	723 (2010)	901	936	936	936	1117 (2015)	OCRG	<p>Opis wskaźnika: Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych objętych statusem Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, podana w hektarach.</p> <p>Wyjaśnienia metodologiczne: Specjalne strefy ekonomiczne to wyodrębnione administracyjnie obszary kraju, gdzie inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą uzyskując pomoc regionalną w postaci zwolnienia z podatku dochodowego (CIT lub PIT) od dochodu uzyskanego z działalności określonej w uzyskanym zezwoleniu. Strefy działają na podstawie ustawy z 20 października 1994 o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 282, ze zm.). Specjalna strefa ekonomiczna jest ustanawiana przez Radę Ministrów na wniosek ministra do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia, po uzyskaniu opinii zarządu województwa oraz zgody rady gminy właściwej na położenie strefy. Również zmiany granic SSE (wyłączenia oraz włączenia nowych terenów) dokonywane są w drodze rozporządzenia.</p>
3	Powierzchnia (ha) sprzedanych terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE w woj. opolskim	ha	12 (2010)	4,6	17	46,7	33,29	22,8 (2015)	OCRG	<p>Opis wskaźnika: Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych objętych statusem Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, podana w hektarach, będąca przedmiotem transakcji handlowej w danym roku sprawozdawczym, z zamiarem rozpoczęcia i prowadzenia nań działalności gospodarczej.</p> <p>Wyjaśnienia metodologiczne: Teren inwestycyjny – szeroko rozumiany teren mogący składać się z kilku bezpośrednio sąsiadujących działek, przygotowany pod działalność gospodarczą, zarówno produkcyjną, jak i usługową, z wyłączeniem terenu przeznaczonego pod zabudowę mieszkalną.</p>
Wskaźnik nr 3 w ujęciu narastającym	Liczba sprzedanych ha objętych statusem SSE w woj. opolskim (narastająco)	ha	12 (2010)	16,6	33,6	80,3	113,59	136,39 (2015)	OCRG	

Tabela 135 - Liczba sprzedanych ha objętych statusem SSE w woj. opolskim (narastająco)

3.6 Spójność społeczna i kulturowa obszarów wiejskich w wymiarze przestrzennym

Opis powiązań społecznych i kulturowych oraz ich zasięgu (czy na terenie jednej gminy znajduje się ten obszar spójny społecznie lub kulturowo czy też na terenie wielu gmin, czy w ramach jednego powiatu/ czy w ramach jednego województwa – chodzi np. o: tereny kultury lokalnej, regionalnej).

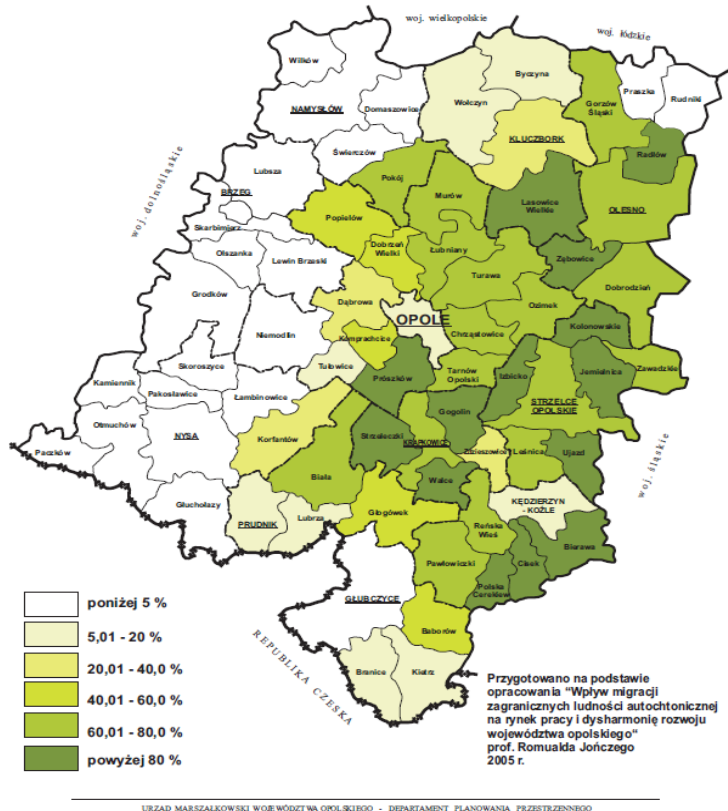
⁸⁰ Str. 43-44 Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r

Obszar województwa opolskiego, w tym obszary wiejskie nie jest jednorodny pod względem etnicznym.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w 2011 roku (NSP 2011) wskazały, że w woj. opolskim do najliczniejszych identyfikacji narodowo-etnicznych, innych niż polska, należy zaliczyć deklaracje: śląską i niemiecką (kolejno 10,5% i 7,7% ogółu ludności województwa) . W woj. opolskim zamieszkiwało 164,8 tys. osób, tj. 11,2% ogółu populacji w kraju o innych niż polskie identyfikacjach narodowo-etnicznych, co wpłynęło na 3 lokatę po województwach śląskim (52,0%) i pomorskim (17,1%), przy czym w przypadku Opolszczyzny odnotowuje się najwyższy udział osób o przynależności niemieckiej w stosunku do ogółu tych osób w kraju (53,2%) [13]. W regionie przebywało także 1078 osób deklarujących przynależność do mniejszości etnicznej romskiej. Liczba członków tej mniejszości stanowiła 6,3% jej populacji w Polsce. Romowie zamieszkiwali głównie większe miasta województwa.

Osoby deklarujące narodowość niemiecką zamieszkują głównie obszary wiejskie środkowej i wschodniej części regionu (Lasowice Wielkie, Zębowice, Radłów, Kolonowskie, Jemielnica, Izbicko, Gogolin, Ujazd, Walce, Strzeleczyki, Prószków, Bierawa, Cisek, Polska Cerekiew).

Rys. 10. Udział autochtonów w ludności gmin województwa opolskiego (dane szacunkowe 2005 r.)

Mapa 115 - Udział autochtonów w ludności gmin województwa opolskiego (dane szacunkowe 2005 r.) Źródło: Raport o stanie zagospodarowania... UMWO, 2006

Krajobraz kulturowy

Opolszczyzna jako ziemie pogranicza, gdzie występuje etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie ludności, które ukształtowało specyficzny, odrębny charakter dziedzictwa kulturowego regionu wpłynęło na utworzenie bogatego i niezwykle zróżnicowanego krajobrazu kulturowego.

Mapa 116 - Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego Źródło: Opracowanie własne UMWO

Charakterystyczne dla regionu elementy architektury wiejskiej, ukształtowane jeszcze w I poł. XIX wieku, odznaczają się spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:

- usytuowane są szczytem do drogi,
- zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
- mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50o, kryty dachówką karpiówką,
- są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej.

IV. Część projektowa

4.1 Kierunki interwencji (działania) priorytety rozwoju obszarów wiejskich województwa.

Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Obszary wiejskie w województwie opolskim obejmują 91% jego powierzchni i są zamieszkiwane przez 47% ludności regionu. Głównym celem tej polityki jest poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie działalności gospodarczej poprzez racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów i walorów obszarów wiejskich. Polityka ta wykorzystuje zatem działania i zadania innych polityk przestrzennych Planu.

Działania polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich województwa muszą uwzględnić potrzebę:

- 1) zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- 2) poprawy warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia wsi;
- 3) rozbudowy potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców;
- 4) zachowania dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystania w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi;
- 5) powstrzymania chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej.

Adresatem polityki są obszary wiejskie całego województwa, z uwzględnieniem zróżnicowania potencjału wewnętrznego tych obszarów:

- obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych – będących pod wpływem oddziaływania dużych ośrodków miejskich (Okolice Brzegu (gm. Skarbimierz) i część gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm. Dobrzeń Wielki, Turawa, Ozimek, Chrzastowice, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Prószków),
- obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych (Pozostałe gminy wiejskie i obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich).

Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Dopuszczenie rozwoju wszelkich form działalności usługowej i przemysłowej, zwłaszcza takich, które nie zagrażają środowisku przyrodniczemu.	Tworzenie planów rozwoju wsi z elastyczną różnorodnością funkcjonalną terenów. Planowanie przekształceń funkcjonalnych w dostosowaniu do predyspozycji użytkowych obszarów i obiektów.
2.	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego.	Obejmowanie ochroną prawną obszarów i obiektów z zachowanymi wartościami dziedzictwa kulturowo-krajobrazowego. Renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji Rewaloryzacja przestrzeni publicznych dla wzmocnienia funkcji społecznych wsi.
3.	Koncentracja terenów zurbanizowanych.	Planowanie terenów nowej zabudowy w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę.
4.	Racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego.	Rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych.
5.	Wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych.	Obejmowanie ochroną cennych struktur przyrodniczych i łączących je lokalnych korytarzy ekologicznych. Ochrona i wzmacnianie obszarów rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej <i>HNV</i> oraz obszarów leśnych o wysokich walorach przyrodniczych <i>HCVF</i> .
6.	Porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielenia sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług.	Powszechne stosowanie procedur lokalizacyjnych w oparciu o plany miejscowe.

Tabela 136 - Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, poprzez:

1) ochronę gleb najwyższych klas bonitacyjnych dla celów produkcji rolnej, w szczególności w południowej, zachodniej i północnej części województwa, w których syntetyczny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej > 75 pkt (powiat: głubczycki, prudnicki, nyski, brzeski, namysłowski (bez gm. Pokój), kluczborski (bez gm. Lasowice Wielkie), oleski (gm. Gorzów Śląski i Rudniki), kędzierzyńsko-kozielski (na zachód od Odry), strzelecki (gm. Leśnica i Ujazd), opolski (gm. Prószków) oraz m. Opole);

2) ograniczenie erozji gleb, zwłaszcza na obszarach: powiatu głubczyckiego, strzeleckiego (gm. Ujazd i Leśnica, Strzelce Opolskie), krapkowickiego (gm. Zdieszowice), nyskiego (gm. Kamiennik, Głuchołazy, Otmuchów), kędzierzyńsko-kozielski (gm. Polska Cerekiew, Cisek);

3) przeciwdziałania skutkom suszy oraz zwiększenie zasobów wód powierzchniowych – budowa zbiorników i urządzeń służących małej retencji, głównie w zlewniach: Psiny, Troi, Opawy, Osobłogi, Straduni, Małej Panwi, Stobrawy, Ścinawy Niemodlińskiej, Widawy, Smortawy, Nysy Kłodzkiej.

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności komunikacyjnej wsi, poprzez:

1) rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków;

2) przebudowę i budowę linii energetycznych ś/n i n/n;

3) gazyfikację obszarów wiejskich, w szczególności gmin znajdujących się w zasięgu istniejących gazociągów: gm. Baborów, Bierawa, Branice, Byczyna, Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Domaszowice, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Izbicko, Kietrz, Kluczbork, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Lewin Brzeski, Lubrza, Lubniany, Murów, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Olesno, Opole, Olszanka, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Prószków, Praszka, Prudnik, Skarbimierz, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie, Zdieszowice;

4) rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, w tym w szczególności energetyki wiatrowej, słonecznej oraz biomasy (biogazownie);

5) poprawę dostępności transportowej obszarów wiejskich – przebudowa istniejącej sieci drogowej – budowa obejść wsi, budowa dróg prowadzących do terenów zabudowanych i inwestycyjnych, oraz modernizacja sieci dróg – remonty, odnowa nawierzchni;

6) wzmocnienie funkcji usług bytowych – zwiększenie poziomu jakości i dostępności do usług medycznych, edukacji, kultury, rekreacji i sportu.

Rozbudowa potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców, poprzez:

1) utrzymanie i rozwój najbardziej efektywnych kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym:

- pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, pszenżyta, mieszanek zbożowych, kukurydzy na ziarno w powiatach: nyskim, głubczyckim, opolskim, oleskim i brzeskim,

- buraka cukrowego, w szczególności w południowej części województwa,

- rzepaku i rzepiku zwłaszcza w podregionie nyskim,
 - mleczarstwa i przetwórstwa mleka, zwłaszcza w rejonie: Olesna, Głubczyc, Namysłowa, Grodkowa, Brzegu, Prudnika, Paczkowa, Opola,
 - produkcji bydła, w szczególności w powiatach: strzeleckim, głubczyckim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim i prudnickim,
 - trzody chlewnej, w szczególności w powiatach: prudnickim, krapkowickim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim i strzeleckim,
 - hodowli ryb w gminie Murów, Namysłów, Niemodlin, Ozimek, Pokój, Świerczów, Tułowice, Byczyna, Lubsza;
- 2) wykorzystanie lokalnej bazy surowcowej do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego;
 - 3) produkcja tradycyjnych i regionalnych produktów;
 - 4) rozwój hodowli i przetwórstwa ryb śródlądowych;
 - 5) wykorzystanie odpadów i produktów ubocznych rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego dla celów energetyki odnawialnej (biogazownie).

Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystanie w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, poprzez:

- 1) ochronę zabytkowych układów ruralistycznych, w szczególności wpisanych do rejestru zabytków wsi: Grobniki (gm. Głubczyce), Jemielnica (gm. Jemielnica), Pilszcz (gm. Kietrz) i Ścinawa Nyska (gm. Korfantów) oraz charakterystycznych dla regionu elementów architektury wiejskiej, odznaczających się ukształtowanym jeszcze w I poł. XIX wieku spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:
 - usytuowane są szczytem do drogi,
 - zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
 - mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50o, kryty dachówką karpiówką,
 - są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” –

albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),

- są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej;

2) rozwój i promowanie agroturystyki oraz innych usług turystycznych;

3) rozwój rolnictwa ekologicznego, m.in. na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) w szczególności w rejonie środkowo-wschodniej Opolszczyzny.

Powstrzymanie chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej, poprzez:

1) ograniczenie presji urbanizacyjnej (suburbanizacji) i przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy wiejskiej;

2) kreowanie funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej wsi;

3) rewitalizację obszarów zdegradowanych;

4) promowanie rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych z uwzględnieniem tożsamości kulturowej obszarów wiejskich;

5) ochronę krajobrazu terenów otwartych – racjonalne przeznaczanie terenu pod budowę farm wiatrowych, ograniczenie lokalizacji reklam wielkopowierzchniowych.

4.2 Transport

Działania dla realizacji przyjętych celów operacyjnych w ramach „Planu Transportowego Województwa Opolskiego 2030” ukierunkowane są na:

Rozwój powiązań transportowych poprzez stworzenie w województwie opolskim efektywnego systemu transportowego, umożliwiającego sprawne przemieszczanie się mieszkańców, a także przewozu towarów oraz spójnego systemu dróg wszystkich kategorii odpowiedniego do wzrastającego natężenia ruchu drogowego i potrzeb komunikacyjnych.

Jako główne kierunki rozwoju transportu ujęte w Planie Transportowym, przyjęto:

- wyprowadzanie ruchu samochodowego z obszarów miejskich poprzez budowę obwodnic,
- poprawa dostępności do węzłów autostrady A4,
- budowa nowych tras komunikacyjnych, w tym dróg ekspresowych,

- budowa nowego węzła autostradowego na wysokości m. Prószków/Ochodze dla lepszego skomunikowania stolicy regionu,
- rozwój i wzmocnienie regionalnej osi komunikacyjnych w relacji północ-południe poprzez drogi wojewódzkie
nr 401, 411, 416, 423, 454, 901,
- budowa nowych przepraw mostowych,
- modernizacja istniejących przepraw mostowych (podniesienie klasy nośności obiektów),
- budowa nowych obiektów inżynierskich,
- modernizacja istniejących obiektów inżynierskich (podniesienie klasy nośności obiektów),
- poprawa parametrów technicznych istniejącej infrastruktury drogowej, kolejowej i wodnej,
- zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- rewitalizacja linii kolejowych,
- rozwój infrastruktury rowerowej, stanowiącej alternatywę dla transportu indywidualnego,
- wymiana taboru autobusowego i kolejowego na proekologiczny,
- zintegrowanie transportu autobusowego i kolejowego
- budowa węzłów przesiadkowych,
- zwiększenie atrakcyjności transportu zbiorowego, w tym aglomeracyjnego.

4.3 Rekomendacje do polityki przestrzennej dla sąsiednich regionów w zakresie mającym bezpośredni wpływ na obszary wiejskie.

1) Województwo dolnośląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmocnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Nysy Kłodzkiej, Widawy, Przyleskiego Potoku.
2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Środkowej Odry i Nysy Kłodzkiej.
3. Budowa zbiornika przeciwpowodziowego w Kamieńcu Ząbkowickim oraz zbiornika Pawłowice na potoku Budzówka.
4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych, wykorzystywanych dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną aglomeracji wrocławskiej na obszarze zlewni Nysy Kłodzkiej i Oławy.
5. Ochrona zasobów przyrodniczych w obrębie zlewni rzeki Widawy, Nysy Kłodzkiej i Oławy.

6. Optymalizacja funkcjonowania ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi na obszarze działania rejonu środkowo-wschodniego EKOLOG (miasto i gmina Olawa w woj. dolnośląskim, gm. Skarbimierz, Lubsza i m. Brzeg w woj. opolskim).
7. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych oraz kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych, w tym zagospodarowanie trasy turystycznej „Via Montana”, „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Traktu św. Jakuba”, „Szlaku Cystersów” oraz szlaku żeglugowego Odry.
8. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.

2) Województwo śląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Małej Panwi, Liswarty.
2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionach wodnych Środkowej i Górnej Odry oraz Warty, w szczególności budowa zbiornika Racibórz w województwie śląskim.
3. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarach regionach wodnych Środkowej i Górnej Odry i Warty.
4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych w zlewni rzeki Małej Panwi oraz podziemnych struktur wodonośnych, w szczególności GZWP 333 Opole – Zawadzkie, GZWP 335 Strzelce Opolskie – Krapkowice, GZWP 332 Subniecka kędzierzyńsko-głubczycka oraz GZWP 325 zbiornika Częstochowa, GZWP 328 Dolina kopalna Małej Panwi i GZWP 327 Zbiornik Myszków.
5. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych oraz szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym zagospodarowanie „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Szlaku architektury drewnianej” i „Szlaku Cystersów”.
6. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.
7. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.
8. Modernizacja linii kolejowej nr 61 relacji Fosowskie – Lubliniec w celu poprawy połączenia kolejowego między Opolem i Częstochową, a dalej z Warszawą.
9. Budowa kanału Odra – Dunaj.
10. Budowę gazociągu Kędzierzyn-Koźle – Hat' (Czechy),

11. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice w celu zgazyfikowania północno-wschodniej części regionu.

3) Województwo łódzkie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarza ekologicznego rzeki Prosną.

2. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarze regionu wodnego Warty oraz podziemnych struktur wodonośnych (dolina kopalna Prosną GZWP 311 i zbiornik Częstochowa GZWP 325 w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego).

3. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych i ochrona przeciwpowodziowa (budowa zbiorników małej retencji „Piaski – Gola” („Gola – Wójcin”), „Kik” („Grześlaki – Kik”), „Posada – Gola” i „Cieciulów”).

4. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych na obszarze Górnej Prosną oraz „Szlaku architektury drewnianej”, a także szlaków samochodowych – „Szlaku Bursztynowego Prosną” i „Szlaku Romańskiego Prosną”.

4) Województwo wielkopolskie

1. Ochrona zasobów wód powierzchniowych i zwiększenie retencji wodnej na obszarze regionów wodnych Środkowej Odry i Warty.

2. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze korytarzy ekologicznych i leśnego kompleksu promocyjnego Lasów Rychtańskich.

3. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwój systemu ścieżek i tras rowerowych, szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym „Szlaku architektury drewnianej”.

4. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.

5) Kraj ołomuniecki

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Białej Głucholańskiej, Złotego Potoku, Widnej, Świdnej, Raczyny, Opawy i Opawicy.

2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych na obszarze zlewni Białej Głucholańskiej i Złotego Potoku.

3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, korytarze ekologiczne Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej, Prudnika).
4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i wodnej oraz lecznictwa obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

6) Kraj śląsko-morawski

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).
2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).
3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Las Głubczycki”, korytarze ekologiczne Osobłogi, Opawy, Opawicy).
4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie turystyczne dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

[4.4 Prognoza trendów rozwojowych na obszarach wiejskich do 2030 r.](#)

[Prognoza demograficzna do 2030/2050](#)

W województwie opolskim według prognoz ludności zarówno do 2030 r., jak i 2050 r. wystąpi spadek liczby ludności w stosunku do 2016 r.

Prognoza ludności województwa opolskiego do 2030 r. przewiduje spadek jej liczby w relacji do 2016 r.

o 91,0 tys. osób (w tym na wsi o 32,2 tys.). Na obszarach wiejskich wyludnienie będzie przebiegało jednak wolniej niż średnio w województwie (spadek o 6,7% wobec 9,2% w województwie). W 2030 r. województwo będzie liczyło 902,0 tys. mieszkańców (wobec 993,0 tys. w 2016 r.), w tym na wsi 445,9 tys. (wobec 478,0 tys. w 2016 r.). Spadek liczby ludności obszarów wiejskich wystąpi we wszystkich powiatach. Największe zmiany (10% – 12%) wystąpią w powiatach: głubczyckim (o 12,0%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 11,6%)

oraz prudnickim (o 10,4%). W kolejnej grupie o wysokim spadku liczby ludności (5% – 10%) znajdują się powiaty: namysłowski (o 8,7%), kluczborski (o 8,3%), nyski i krapkowicki (po 7,3%), a następnie oleski (o 6,9%) i strzelecki (o 5,6%). Najmniejszy ubytek ludności przewidywany jest w powiatach: brzeskim (o 2,2%) i opolskim (o 3,9%). Należy zaznaczyć, że do 2030 r. liczba ludności na obszarach wiejskich większości powiatów będzie zmniejszać się w wolniejszym tempie niż w województwie ogółem z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego i namysłowskiego.

Zgodnie z prognozą ludności województwa opolskiego do 2050 r. spadek liczby jego mieszkańców pogłębi się w odniesieniu do 2016 r. do minus 25,0% dla ogółu oraz minus 19,5% dla wsi. W 2050 r. liczba ludności województwa wyniesie 744,6 tys. osób, a na wsi 384,6 tys. Ubytek ludności, podobnie jak w 2030 r. będzie obserwowany na terenach wiejskich wszystkich powiatów, w tym największy (w przedziale 20% – 34%) w powiatach: głubczyckim (o 34,0%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 28,3%), namysłowskim (o 26,2%), prudnickim (o 26,1%), nyskim (o 23,7%) i kluczborskim (o 22,3%). W drugim przedziale (10% – 20%) będą plasowały się pozostałe powiaty: oleski (o 19,0%), krapkowicki (o 18,8%), strzelecki (o 16,7%), opolski (o 12,2%) i brzeski (o 10,8%). Liczba ludności do 2050 r. (tak jak do 2030 r.) będzie na obszarach wiejskich większości powiatów zmniejszać się w wolniejszym tempie niż w województwie ogółem z wyjątkiem powiatów: głubczyckiego i namysłowskiego.

[Agroturystyka w województwie opolskim](#)

Agroturystyka w województwie opolskim kształtuje się na poziomie ok 136 gospodarstw agroturystycznych. Informacje te opierają się na bazie danych prowadzonej przez dział Rozwoju Obszarów Wiejskich w Opolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego. Opolskie gospodarstwa śmiało mogą się pochwalić wysoką jakością usług, oraz przepyszną regionalną kuchnią. Okazuje się, że opolska wieś jest bardzo bogata nie tylko pod względem geograficznym i kulturowym, ale również kulinarnym co świadczy o ilości gospodarstw prosperujących na terenie Opolszczyzny. Ośrodek rok rocznie za pomocą organizacji konkursu „Agro-eko-turystycznego Zielone Lato” identyfikuje nowe obiekty agroturystyczne lub wraca co kilka lat do tych samych, które okazuje się mają znacznie rozwiniętą infrastrukturę lub jeszcze bogatszą ofertą. Organizacja konkursu ma na celu odkrywanie i tym samym promowanie najlepszych obiektów turystyki wiejskiej, które na dzień dzisiejszy posiadają bardzo wysokie standardy oraz coraz lepsze oferty wzbogacone o różnorodne atrakcje.

Lp.	POWIAT	ILOŚĆ
1.	BRZESKI	10
2.	GŁUBCZYCKI	4
3.	KĘDZIERZYŃSKO - KOZIELSKI	11
4.	KLUCZBORSKI	9
5.	KRAPKOWICKI	11
6.	STRZELECKI	10
7.	NAMYSŁOWSKI	8
8.	NYSKI	26
9.	OLESKI	18
10.	OPOLSKI	21
11.	PRUDNICKI	8

Tabela 137 - Ilość gospodarstw agroturystycznych w woj. opolskim w podziale na powiaty Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021

Zagrody edukacyjne w województwie opolskim

W województwie opolskim na chwilę obecną funkcjonuje 13 zarejestrowanych zagród edukacyjnych, które w swojej ofercie realizują co najmniej po dwa ściśle związane z rolnictwem programy edukacyjne najczęściej wynikające z profilu gospodarstwa lub z pasji właścicieli. Oferty zakładają organizację pokazów, warsztatów, i skierowane są do dzieci, młodzieży, osób dorosłych, a także do rodzin z dziećmi. Opolskie zagrody posiadają autorskie programy edukacyjne, dostosowane do wieku, potrzeb i liczebności grupy. Gospodarstwa zakładające prowadzenie tego typu działalności są przystosowane do prowadzenia zajęć skupiając się na edukowaniu poprzez zabawę oraz aktywne zajęcia angażując wszystkich uczestników. Warto zwrócić uwagę na to, że każdy z nich realizuje się w podobnej tematyce, ale całkiem innym pomysłem na wykonanie założonego programu. Właściciele zagród edukacyjnych łączy na pewno pasja i bardzo dobre przygotowanie merytoryczne. Poniżej przedstawiamy pokrótce, oferty zajęć prowadzonych w rekomendowanych zagrodach edukacyjnych w województwie opolskim.

Lp.	NAZWA ZAGRODY EDUKACYJNEJ	POWIAT	PROGRAMY
1.	GOSPODARSTWO EKOTURYSTYCZNE "STODOŁA"	kluczborski	1. Koń w gospodarstwie. 2. Prawdziwe mleko - podstawa żywienia - produkty uzyskiwane z jego przetworzenia.
2.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE "LEWANDÓWKA"	opolski	1. Od ziarenka do bochenka. 2. Smak przeszłości na współczesnym stole. 3. Sprzęty wykorzystywane w gospodarstwie w XX w. 4. Polska sztuka ludowa.
3.	EDUKACYJNE GOSPODARSTWO EKOTURYSTYCZNE „AGROCHATKA”	kluczborski	1. Od ziarna garsteczki do świeżej bułeczki. 2. Tajemnice kropli miodu. 3. Jak powstaje ser i masło. 4. Wielkanoc dawniej i dziś. 5. Z ziemniakiem przez świat. 6. Jesteś tym, co jesz. 7. Ekoludek poznaje Ziemię - Dekalog młodego ekologa.
4.	DEMONSTRACYJNE GOSPODARSTWO EKOLOGICZNE "EKOSTYL"	kluczborski	1. Od ziarenka do bochenka. 2. Odnawialne źródła energii i życie energooszczędne.
5.	EKOZAGRODA "JABŁONIOWY SAD"	opolski	1. Od jabłka do soku. 2. Laboratorium smaku. 3. Hotel dla owadów. 4. Produkcja żywności. 5. Agrobiznes dla gimnazjum. 6. Programy ekologiczne.
6.	OŚRODEK TURYSTYCZNO- REKREACYJNY "GOŚCINNA ZAGRODA"	opolski	1. Koń przyjacielem człowieka. 2. Zwierzęta w zagrodzie. 3. Tradycję warto znać - ginące zawody.
7.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE „STAJNIA ZA TAMĄ”	nyski	1. ABC hodowli koni. 2. Przyroda Gór Opawskich.
8.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE – STARY MŁYN	krapkowicki	1. Rośliny naszych pól i łąk.. 2. Zwierzęta - nasi przyjaciele. 3. Mleko nie tylko od krowy.
9.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE – LIGOCKI MŁYN	opolski	1. Mały Młynarz. 2. Trzy życzenia złotej rybki.
10.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE – GIPROL	strzelecki	1. W pokazowej pasiece. 2. Skąd się bierze mleko. 3. Pieczenie ciastek.
11.	STADNINA KONI WILD- WEST	krapkowicki	1. Gлина - zabawa, rzemiosło, rękodzieło, sztuka. 2. Kto mieszka w stadninie.
12.	GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE "UROCZYSKO"	opolski	1. Hotele dla owadów zapylających. Domki dla ptaków. 2. Zioła dla naszych zmysłów. 3. Artystycznie w Uroczysku.
13.	HODOWLA ALPAK AJMARAYA	prudnicki	1. ABC Hodowli Alpak. 2. Od Alpaki do sweterka. 3. Rękodzieło i filcowanie. 4. Uczymy się permakultury.

Tabela 138 - oferty zajęć prowadzonych w rekomendowanych zagrodach edukacyjnych w województwie opolskim Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021

Enoturystyka

Enoturystyka, czyli **turystyka winiarska** to stosunkowo nowa, ale bardzo dynamicznie rozwijająca się gałąź turystyki tematycznej polegająca na odwiedzaniu winnic i miejsc związanych z szeroko pojętą kulturą produkcji wina i uprawy winorośli. Zwiedzanie winnic daje możliwość spędzenia czasu w otoczeniu nieskażonej przyrody jak również poznania zazwyczaj nietuzinkowych, związanych z winem ludzi i miejsc a także lokalnych zwyczajów i tradycji. Enoturystyka umożliwia poszerzenie wiedzy z zakresu enologii, uprawy winorośli, oraz daje możliwość by poznać i zrozumieć proces produkcji wina. Promocja regionu jako aktywnej formy spędzania wolnego czasu w ramach enoturystyki to niezwykła szansa na odkrycie nowych destynacji nie tylko wśród mieszkańców województwa, ale również wśród turystów z innych regionów. Województwo Opolskie znajduje się w zaszczytnym gronie producentów wina i uprawy krzewów winorośli w liczbie 14.

Lp.	POWIAT	ILOŚĆ
1.	BRZESKI	2
2.	GŁUBCZYCKI	1
3.	KĘDZIERZYŃSKO - KOZIELSKI	1
4.	KLUCZBORSKI	1
5.	KRAPKOWICKI	1
6.	STRZELECKI	2
7.	OPOLSKI	3
8.	NYSKI	2
9.	OLESKI	1

Tabela 139 - Ilość winnic w woj. opolskim w podziale na powiaty Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021

Permakultura

Permakultura (życie w zgodzie z naturą) - jest połączeniem dwóch słów: permanent (stały, odnawiający się) oraz agrikultura (uprawy rolnicze) oznacza współpracę z naturą, zachowanie bioróżnorodności, dążenie do optymalnej samowystarczalności poprzez czerpanie korzyści z potencjału natury, wykorzystywanie zgromadzenie materii organicznej jako źródła składników odżywczych, zastosowanie wzajemnych relacji, oddziaływanie poszczególnych roślin na siebie nawzajem. Z założenia system permakultury ma być zróżnicowany, także jeśli jeden z systemów zawodzi inne są dość stabilne, by całość przetrwała. W porównaniu z konwencjonalną gospodarką permakultura ma więcej cech długofalowej ekonomicznej stabilności. Permakultura rozwinęła się w Australii w końcu lat 70 – tych poprzez jej założycieli Billa Mollisona i Dawida Holmgrena. Szybko zmieniła się

w międzynarodowy „zielony” ruch. Zawiera w sobie unikalne połączenie tradycyjnych praktyk i naukowej wiedzy, wglądu ponadczasowej mądrości i innowacyjnych idei, wypróbowanych strategii i użytecznych wskazówek zebranych z całego świata. Permakulturą rządzą trzy podstawowe zasady etyczne:

- **Troszcz się o Ziemię** (*Take care of the Earth*): dbaj, aby wszystkie systemy życia mogły przetrwać i się rozwijać. To jest pierwsza zasada, ponieważ bez zdrowej Ziemi ludzie nie mogą prosperować.
- **Troszcz się o ludzi** (*Take care of the people*): dbaj, aby ludzie mieli dostęp do dóbr niezbędnych do życia.
- **Dziel się nadmiarem** (*Share the surplus*): zdrowe systemy naturalne wykorzystują nadwyżki do wyżywienia innych. My, ludzie, możemy robić to samo. Zarządzając naszymi potrzebami, możemy odłożyć część środków, aby spełnić powyższe zasady.

Permakultura czerpie z wielu dziedzin takich jak : rolnictwo ekologiczne, agroleśnictwo, zintegrowane rolnictwo, zrównoważony rozwój i ekologia stosowana.

Bioróżnorodność

Utrzymująca się na wysokim poziomie chemizacja rolnictwa jest zagrożeniem dla bioróżnorodności a szczególnie dla owadów zapylających, w tym dla pszczoły miodnej. Znaczenie pszczoły miodnej w środowisku jest bardzo duże, szczególnie z uwagi na jej funkcję, czyli zapylanie roślin: uprawnych i ozdobnych, drzew i krzewów oraz sadów owocowych, dzięki czemu człowiek ma dostęp do pożywienia.

W województwie opolskim zauważa się rosnące zainteresowanie pszczelarstwem, szczególnie wśród ludzi młodych. Świadczy o tym działający w tym regionie Wojewódzki Związek Pszczelarzy w Opolu, który wspiera blisko 1300 pszczelarzy zrzeszonych w ponad 30 kołach pszczelarskich. Dlatego bardzo ważne jest, aby edukować społeczeństwo na temat bioróżnorodności i znaczenia pszczół w środowisku. Niestety bardzo często dochodzi do zatruc pszczół w wyniku nieprawidłowego stosowania środków chemicznych w rolnictwie. Osłabione rodziny nie są w stanie produkować wystarczających ilości pokarmu, a to z kolei prowadzi do namnażania się chorób i szkodników. Ponadto praktyki rolnicze polegające na uprawie monokultur przyczyniają się do tego, że coraz częściej występują okresy bez pożytku. Pszczelarze zmuszani są do prowadzenia pasiek wędrownych, co zwiększa nakłady pracy a także ryzyko rozprzestrzeniania chorób. Konieczne jest zatem podejmowanie wszelkich działań mających na celu ochronę i zwiększanie bioróżnorodności, zachęcanie mieszkańców obszarów wiejskich do wysiewania roślin przyjaznych zapylaczom

i miododajnych. Istotne jest także wspieranie rolników i nakłanianie do dobrych praktyk rolniczych oraz stosowania wsiewek i międzyplonów.

Lokalne Partnerstwa Wodne (LPW)

Pod patronatem MRiRW Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego realizuje projekt Lokalne Partnerstwa Wodne. Głównym celem projektu jest utworzenie sieci efektywnej współpracy pomiędzy kluczowymi partnerami, w celu zarządzania zasobami wody w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz łagodzenia skutków suszy na poziomie lokalnym. Lokalne Partnerstwa do spraw wody to nieformalne, dobrowolne zrzeszenie osób/podmiotów, które są zaangażowane oraz zainteresowane gospodarowaniem wodą na obszarach wiejskich. Do partnerstwa przystępują m.in.: urzędy gmin, rolnicy, stowarzyszenia, nadleśnictwa. LPW ma służyć również w transferze wiedzy, podniesieniu świadomości oraz poprawie gospodarki wodnej na terenie powiatów, jak również informować o możliwości pozyskaniu środków na inwestycje wodne z PROW 2014-2020 i KPO. W woj. opolskim utworzyły się partnerstwa we wszystkich powiatach, i ruszyły prace na stworzeniem planu rozwoju gospodarki wodą na terenach wiejskich na lata 2022 -2030. Docelowo LPW mają działać w każdym województwie naszego kraju.

Spis map

Mapa 1 - Podział administracyjny województwa (stan na 1.01.2017 r.).....	7
Mapa 2 - Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2018 r. oraz prognoza na 2030 r. w woj. opolskim wg powiatów Źródło: GUS.....	9
Mapa 3 - Gminy o większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym (2030 r.) Źródło: GUS.....	10
Mapa 4 - Saldo migracji stałej na 1000 mieszkańców w 2018 r. Źródło: GUS.....	11
Mapa 5 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju (stan na 31.12.2019 r.) Źródło: [11].....	13
Mapa 6 - Opieka i edukacja najmłodszych w 2018 roku	16
Mapa 7 - Studenci na 1000 mieszkańców w roku akademickim 2018/2019 Źródło: GUS.....	17
Mapa 8 - Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2017/2018 Źródło: GUS.....	17
Mapa 9 - Syntetyczny wskaźnik dostępności do administracji	19
Mapa 10 - Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną.....	20
Mapa 11 - Samorządy województw według wskaźnika zadłużenia w 2018 r.....	21
Mapa 12 - Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim (bez fundacji i stowarzyszeń) w 2020 r. (stan na styczeń).....	24
Mapa 13 - Zasoby przyrodnicze województwa opolskiego Źródło: opracowanie własne RZP, UMWO.....	25
Mapa 14 - Środowisko przyrodnicze – zróżnicowanie wewnątrz wojewódzkie w 2018 r.	26
Mapa 15 - Przestrzeń zamieszkania w 2018 r. Źródło: GUS	30
Mapa 16 - Odsetek ludności korzystającej z infrastruktury technicznej w 2018 roku Źródło: GUS	31
Mapa 17 - System transportowy Województwa Opolskiego – Sieć drogowa i kolejowa (stan na 31.12.2018 r. Źródło: opracowanie własne RZP, UMWO	33
Mapa 18 - Aktywność społeczna w 2018 r. Źródło: GUS	34
Mapa 19 - Miejsca noclegowe w 2018 r. Źródło: GUS	36
Mapa 20 - Udzielone noclegi w 2018 r. Źródło: GUS	36
Mapa 21 - Przestrzeń wypoczynku Źródło: GUS.....	37
Mapa 22 - Liczba zabytków w przeliczeniu na 1000 km ² w Polsce wg województw w 2017 r. Źródło: [49]	37
Mapa 23 - Zasoby dziedzictwa kulturowego. Źródło: [1]	38
Mapa 24 - Dostępność do kin i teatrów.....	39
Mapa 25 - PKB per capita – układ wojewódzki, 2004 i 2017 r. Źródło: GUS	41
Mapa 26 - PKB per capita – układ powiatowy, 2004 i 2016 r., zł Źródło: [51]	41
Mapa 27 - Typologia strukturalna obszarów wiejskich Źródło: [52]	43
Mapa 28 - Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny Źródło: [57].....	48
Mapa 29 - Środowisko przedsiębiorczości w 2018 r. Źródło: GUS.....	52
Mapa 30 - Udział bezrobotnych zarejestrowanych ogółem oraz według poziomu wykształcenia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r. Źródło: GUS	53
Mapa 31 - Środowisko innowacji – porównanie międzywojewódzkie w 2018 roku Źródło: GUS.....	55
Mapa 32 - Aktywność inwestorów zagranicznych Kapitał zagraniczny w 2018 roku Źródło: GUS	58
Mapa 33 - Aktywność przedsiębiorców i władz lokalnych Źródło: GUS	59
Mapa 34 - Europejski wskaźnik jakości rządzenia w 2021 r. Źródło: [68]	60
Mapa 35 - osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy w 2020 r. Źródło: [74].....	68
Mapa 36- Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	88
Mapa 37 - Udział obszarów wiejskich w powierzchni ogółem według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.....	88
Mapa 38 - Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.....	89
Mapa 39 - Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	90
Mapa 40 - Ludność obszarów wiejskich na 1 km ² według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS	91
Mapa 41 - Ludność obszarów wiejskich na 1 km ² według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	91
Mapa 42 - Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS	93
Mapa 43 - Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	93
Mapa 44 - Przyrost/ubytek naturalny na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Źródło: dane GUS.	100
Mapa 45 -Ubytek naturalny na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Źródło: dane GUS.....	100
Mapa 46 - Współczynnik starości na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	104
Mapa 47 - Współczynnik starości na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	104
Mapa 48 - Indeks starości na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	105
Mapa 49 - Indeks starości na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	106
Mapa 50 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	108
Mapa 51 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	109

Mapa 52 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	109
Mapa 53 - Odsetek ludności z wykształceniem wyższym na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Źródło: dane GUS.	111
Mapa 54 - Odsetek ludności z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na obszarach wiejskich wg. województw w 2021 r. Źródło: dane GUS.	112
Mapa 55 - Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich w 2021 r. Źródło: dane GUS.	116
Mapa 56 - Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich w 2021 r. Źródło: dane GUS.	118
Mapa 57 - Udział pracujących na obszarach wiejskich w liczbie pracujących ogółem w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	120
Mapa 58 - Udział zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w % ogółem zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	127
Mapa 59 - Wykres 44 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. Źródło: [3]	131
Mapa 60 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim - stan na 31.12.2020 r.	134
Mapa 61 - Mapa obszarów chronionych w województwie opolskim	158
Mapa 62 - Lesistość na obszarach wiejskich według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	159
Mapa 63 - Lesistość na obszarach wiejskich w woj. opolskim według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	160
Mapa 64 - Lesistość na obszarach wiejskich według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	161
Mapa 65 - Zróżnicowanie struktury obszarów rewitalizacji w gminach województwa opolskiego w podziale na typ gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020].	167
Mapa 66 - Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych położonych na terenie powiatów województwa opolskiego w ha Źródło: Badanie ewaluacyjne „Efekty wsparcia w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych w województwie opolskim” zrealizowanego w 2021 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	170
Mapa 67 - Udział powierzchni gmin objętych ustaleniami obowiązującymi mpzp 2009 r.	171
Mapa 68 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Opola w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	172
Mapa 69 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Kędzierzyna-Koźła w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	173
Mapa 70 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Nysy w latach 2010–2015 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	174
Mapa 71 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Brzegu w latach 2016 – 2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	175
Mapa 72 - Kierunki emigracji (wymeldowań) z Kluczborka w latach 2016–2020 Źródło: opracowanie własne Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu	176
Mapa 73 - Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego Źródło: Opracowanie własne UMWO	179
Mapa 74 - Bonitacja jakości i przydatności gleb.	189
Mapa 75 - Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	191
Mapa 76 - Zagrożenie gleb użytków rolnych erozją wodną powierzchniową w Polsce (%) Źródło: Krasowicz S. i in. 2011. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem glebowym Polski. Polish Journal of Agronomy, 7, 43-58.	192
Mapa 77 - Przestrzenna zmienność zawartości próchnicy na podstawie statystyk dla województw. Opracowanie IUNG – PIB 194	
Mapa 78 - Przestrzenne zróżnicowanie odczynu gleb (pH w 1M KCl) na podstawie statystyk dla województw 2020 Źródło: https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=wyniki&cz=B	196
Mapa 79 - Przestrzenne zróżnicowanie odczynu (pH w KCl) na podstawie statystyk dla województw (2015) Źródło: Raport z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017” IUNG PIB, kwiecień 2017; http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_jakosci_gleb/Raport_MChG_etap3.pdf	197
Mapa 80 - Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni gruntów ogółem według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS	217
Mapa 81 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.	220
Mapa 82 - Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.	221
Mapa 83 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.	237
Mapa 84 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.	238
Mapa 85 - Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.	240
Mapa 86 - Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.	241
Mapa 87 - Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.	241
Mapa 88 - Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.	242
Mapa 89 - Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.	242
Mapa 90 - Liczba kombajnów zbożowych przypadająca na 100 gospodarstw rolnych według powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.	243
Mapa 91 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2016 rok (dane GUS) Źródło: dane GUS	262
Mapa 92 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2017 rok (dane GUS) Źródło: dane GUS	262
Mapa 93 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2018 rok (dane GUS) Źródło: dane GUS	263
Mapa 94 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej – województwo opolskie na tle innych województw – 2019 rok (dane GUS) Źródło: dane GUS	263

Mapa 95 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS	280
Mapa 96 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach rzepaku i rzepiku w 2019 roku [%]. Źródło: dane GUS	284
Mapa 97 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach ziemniaków w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS	286
Mapa 98 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach buraków cukrowych w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS ...	287
Mapa 99 - Zbiór warzyw gruntowych w województwie opolskim w 2019 roku na tle kraju Źródło: dane GUS	294
Mapa 100 - Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew owocowych województwa opolskiego na tle kraju Źródło: dane GUS	302
Mapa 101 - Udział województwa opolskiego w krajowym pogłowiu zwierząt gospodarskich w 2019 roku [%] Źródło: dane GUS	307
Mapa 102 - Energetyczne wykorzystanie biomasy w województwie opolskim	340
Mapa 103 - Przestrzenne zróżnicowanie planów rozwoju energetyki wiatrowej na terenie województwa opolskiego	350
Mapa 104 - Potencjał energii słonecznej w województwie opolskim GWh/rok	352
Mapa 105 - Lokalizacja planowanych do realizacji przedsięwzięć pn. budowie farm fotowoltaicznych, których wnioski wpłynęły w 2019 i 2020 roku	354
Mapa 106 - Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego – synteza. Źródło: Opracowanie DPR UMWO.	398
Mapa 107 – Uwarunkowania przestrzenne – sieć osadnicza województwa opolskiego. Źródło: Opracowanie DRP UMWO.	407
Mapa 108 - Wiejskie obszary funkcjonalne Źródło: Opracowanie DRP UMWO.	414
Mapa 109 - Zlewnie wód powierzchniowych w województwie opolskim. Źródło: Opracowanie DRP	416
Mapa 110- Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie opolskim. Źródło: Opracowanie DRP	418
Mapa 111 - Obszary zagrożeń powodziowych w województwie opolskim. Źródło: Źródło: https://isok.gov.pl/hydroportal.html . 420	420
Mapa 112 - Uwarunkowania przestrzenne –system przyrodniczo-krajobrazowy Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego.....	425
Mapa 113 - Obszary o największym potencjale produkcyjnym dla rolnictwa w województwie opolskim Źródło: Opracowanie DRP	427
Mapa 114 - Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej Źródło: Opracowanie DRP	428
Mapa 115 - Udział autochtonów w ludności gmin województwa opolskiego (dane szacunkowe 2005 r.) Źródło: Raport o stanie zagospodarowania... UMWO, 2006	434
Mapa 116 - Obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego Źródło: Opracowanie własne UMWO	435

Spis tabel

Tabela 1- Struktura WDB w woj. opolskim i w Polsce w 2017 r., wg sekcji PKD 2007 zaliczanych do przemysłu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	42
Tabela 2 - Wartość eksportu (E) i importu (I) w Polsce i woj. opolskim w latach 2014–2017 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS	46
Tabela 3 - 10 krajów o najwyższej wartości eksportu z Opolszczyzny i przywozu towarów do regionu w 2017 r. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS.....	47
Tabela 4 - Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2018-2021 w Polsce i woj. opolskim Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS	62
Tabela 5 - Zgodny wg przyczyn i województw w 2020 r. Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu	63
Tabela 6 - Wskaźniki dot. Obszaru turystyki Źródło: opracowano na podstawie danych GUS	74
Tabela 7 - Liczba miejscowości wiejskich w województwie opolskim. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	92
Tabela 8 - Formy ochrony przyrody na obszarach wiejskich według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	95
Tabela 9 - Liczba urodzeń żywych na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.....	98
Tabela 10 - Liczba zgonów na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.....	99
Tabela 11 - Przyrost/ubytek naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.	99
Tabela 12 - Migracje wewnętrzne na pobyt stały na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.	102
Tabela 13 - Migracje zagraniczne na pobyt stały na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.	102
Tabela 14 - Gospodarstwa domowe i ludność na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.....	113
Tabela 15 - Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.	113
Tabela 16 - Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.	115
Tabela 17 – Pracujący ^a na obszarach wiejskich Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	119
Tabela 18 - Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON działające na obszarach wiejskich. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	123
Tabela 19 - Bezrobotni zarejestrowani zamieszkali na wsi. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	127
Tabela 20 - Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w woj. opolskim Źródło: [1].....	130
Tabela 21 - Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2020 r. – układ gminny.....	136
Tabela 22 - Tabela 5. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2020 r. – układ powiatowy	137
Tabela 23 - Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do wodociągów.	142
Tabela 24 - Tabela jednostek samorządu terytorialnego z % terenu gminy z dostępem do kanalizacji.	144
Tabela 25 - Sieć dróg gminnych o nawierzchni twardej	145
Tabela 26 – Sieć dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej.....	146
Tabela 27 - Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej	147
Tabela 28 - Linie komunikacji miejskiej na wsi.....	148
Tabela 29 - Tabela dostępności do szerokopasmowego internetu.....	148
Tabela 30 - Stan dostępności energii elektrycznej.....	149
Tabela 31 - Zasoby mieszkaniowe na obszarze wiejskim w województwie opolskim w latach 2007-2016	152
Tabela 32 - Zasoby mieszkaniowe na obszarze wiejskim w województwie opolskim w latach 2017-2020	155
Tabela 33 - Zasoby mieszkaniowe gminne sprzedane ogółem.....	155
Tabela 34 - Formy ochrony przyrody w województwie opolskim w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	156
Tabela 35 - Obszary Natura 2000 w województwie opolskim.	157
Tabela 36 - Lesistość według województw w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.....	159
Tabela 37 - Lesistość według powiatów w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	161
Tabela 38 - Lesistość według gmin w 2021 r. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	163
Tabela 39 - Liczba opracowanych GPR i PR w gminach województwa opolskiego w podziale na typ gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32]	164
Tabela 40 - Łączna powierzchnia obszarów zdegradowanych w podziale na typ gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32].	165
Tabela 41 - Charakterystyka powierzchni obszarów rewitalizacji według typu gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32].	166
Tabela 42 - Charakterystyka liczby mieszkańców obszarów zdegradowanych według typu gminy Źródło: Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w okresie 2014-2021 [IRMiR, 2020 na podstawie raportu GUS za 2018 r., n=32].....	168
Tabela 43 - Artefakty kultury, w tym kultury ludowej Źródło: Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków	181
Tabela 44 - Pow. UR łącznie i jako % pow. Województwa Źródło: Dane GUS	182
Tabela 45 - UR wg rodzajów Źródło: Dane GUS	183
Tabela 46 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze wg województw w 2021 r. w podziale na klasy gleby	184
Tabela 47 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele wg województw w 2020 r.	184
Tabela 48 - Zmiany powierzchni gruntów rolnych w wyniku wyłączeń na cele nierolnicze według województw w 2021 r. Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a w zakresie przyrostu lub ubytku gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych – Głównego Urzędu	206

Tabela 49 - Miesięczne sumy opadów (mm) na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.	207
Tabela 50 - Średnia temperatura powietrza (°C) na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.	207
Tabela 51 - Informacje ogólne o pogodzie z lat 2012 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.	207
Tabela 52 - Obserwacje ogólne Źródło: Opracowanie własne na podstawie pomiarów ze stacji meteorologicznej w OODR Łosiów.	208
Tabela 53 - Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolnej na terenie województwa opolskiego na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.	209
Tabela 54 - Grunty zdewastowane i zdegradowane na terenie województwa opolskiego na przełomie lat 2010 – 2021 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.	210
Tabela 55 - Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych w województwie opolskim Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS -Bank Danych Lokalnych - Dane według dziedzin-Stan i ochrona środowiska, dane pobrane 13.07.2022 r.	210
Tabela 56 - Lokalizacja stacji meteorologicznych z projektu eDWIN w województwie opolskim.	211
Tabela 57 - Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	213
Tabela 58 - Liczba gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	215
Tabela 59 - Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	217
Tabela 60 - Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	221
Tabela 61 - Liczba gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w województwie opolskim w 2020 r. Źródło: dane GUS.	224
Tabela 62 - Liczba gospodarstw rolnych według typów rolniczych w 2020 r. Źródło: dane GUS.	225
Tabela 63 - Pracujący w gospodarstwach rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 według powiatów Źródło: dane GUS.	227
Tabela 64 - Pracujący w gospodarstwach indywidualnych w badanym tygodniu (26 V – 1 VI 2020 r.) według łączenia pracy w gospodarstwie rolnym z inną pracą oraz powiatów. Źródło: dane GUS.	236
Tabela 65 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	236
Tabela 66 - Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych ogółem poniesione na produkcję rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.	237
Tabela 67 - Ciągniki i maszyny rolnicze w województwie opolskim Źródło: dane GUS.	238
Tabela 68 - Wyposażenie gospodarstw w ciągniki w województwie opolskim według mocy silnika w 2020 r. Źródło: dane GUS.	239
Tabela 69 - wg stanu na dn. 31.05.2022 r.	245
Tabela 70 - Wybrane cechy obszarów wiejskich według województw.	247
Tabela 71 - Wybrane cechy obszarów wiejskich według powiatów Źródło: dane GUS.	249
Tabela 72 - Sprzedaż i konsumpcja żywności ekologicznej w 2020. Źródło: opracowanie na podstawie: The World of Organic Agriculture. Statistics and emerging trends 2022. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, IFOAM – Organics International. http://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021.html	252
Tabela 73 - Emisja CO2 w produkcji pszenicy ozimej, ziemniaków. Źródło: Stolze M. et al. (2000). The environmental impacts of organic farming in Europe. Stuttgart-Hohenheim. p.126.	254
Tabela 74 - Różnorodność biologiczna ekologicznych i konwencjonalnych gospodarstw. Źródło: Azzez G.: The Biodiversity Benefits of Organic Farming. The Soil Association. 2000. https://base.socioeco.org/docs/policy_report_2000_biodiversity_benefits.pdf	255
Tabela 75 - Wskaźniki dotyczące rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2010-2015 Tabela wygenerowana w aplikacji STRATEG z dnia 9.9.2017r.	256
Tabela 76 - Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem według województw w latach 2016-2020. Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.	256
Tabela 77 - Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych z certyfikatem i w okresie przestawiania według województw w latach 2016-2020. Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.	257
Tabela 78 - Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%] w latach 2016 – 2020. Opracowanie własne na podstawie danych z systemu Strateg na dzień: 8.07.2022 r.	258
Tabela 79 - Struktura globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS) Źródło: dane GUS.	260
Tabela 80 - Dynamika globalnej i towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) w 2010 r. oraz latach 2016-2020 dla województwa opolskiego i kraju. Źródło: dane GUS.	260
Tabela 81 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS.	261
Tabela 82 - Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS.	264
Tabela 83 - Struktura towarowej produkcji rolniczej (ceny stałe) (dane GUS) Źródło: dane GUS.	265
Tabela 84 - Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: dane GUS.	266
Tabela 85 - Prezentacja własna na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (stan na 1.01.2021) oraz sprawozdań RRW-22 (opracowanie Andrzej Iirski, Leszek Myczkowski IRS)	267

Tabela 86 - Produkcja karpia i ryb łososiowatych (ryby konsumpcyjne) w podziale na województwa. Andrzej Lirski, Leszek Myczkowski, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza	268
Tabela 87 - Zatrudnienie i wartość sprzedanych ryb na zatrudnionego w podziale na województwa. A. Lirski, Leszek Myczkowski IRS.....	269
Tabela 88 - Powierzchnia zasiewów głównych upraw rolniczych w województwie opolskim w 2010 r. oraz w latach 2016-2021 Źródło: dane GUS	274
Tabela 89 - Udział poszczególnych zasiewów w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2010 r. oraz w latach 2016-2021 Źródło: dane GUS	275
Tabela 90 - Plony zbóż w roku 2010 roku oraz w latach 2017 - 2021 Źródło: dane GUS.....	282
Tabela 91 - Zbiory zbóż w województwie opolskim w 2010 roku oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	283
Tabela 92 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS	283
Tabela 93 - Plony ziemniaków i buraków cukrowych w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	287
Tabela 94 - Zbiory i plony województwa opolskiego w 2010 r. oraz w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	288
Tabela 95 - Zbiór dt Źródło: dane GUS.....	289
Tabela 96 - Powierzchnia, plony i zbiory warzyw gruntowych ^{aw} w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	289
Tabela 97 - Struktura powierzchni uprawy warzyw gruntowych województwa opolskiego na tle kraju w odsetkach Źródło: dane GUS.....	291
Tabela 98 - Plony wybranych warzyw w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	291
Tabela 99 - Zbiory wybranych warzyw gruntowych w województwie opolskim w latach 2017-2021 Źródło: dane GUS.....	293
Tabela 100 - Struktura zbiorów uprawy warzyw gruntowych województwa opolskiego w odsetkach Źródło: dane GUS	295
Tabela 101 - Zbiór warzyw gruntowych w województwie na tle kraju Źródło: dane GUS.....	298
Tabela 102 - Powierzchnia w ha w województwie Źródło: dane GUS	299
Tabela 103 - Plony wybranych owoców z 1 ha drzew owocowych w województwie Źródło: dane GUS	300
Tabela 104 - Zbiory wybranych owoców z drzew owocowych w województwie opolskim. Źródło: dane GUS	301
Tabela 105 - Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew owocowych województwa opolskiego na tle kraju. Źródło: dane GUS	302
Tabela 106 - Powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS	303
Tabela 107 - Tabela 6. Powierzchnia w odsetkach owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS.....	304
Tabela 108 - Plony upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS	304
Tabela 109 - Zbiory upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: dane GUS	305
Tabela 110 - Pogłowie zwierząt gospodarskich województwa opolskiego w 2010 r. Oraz w latach 2016–2021 Źródło: dane GUS	306
Tabela 111 - Pogłowie zwierząt gospodarskich w 2010 r. Oraz w latach 2016–2021 (w tys. szt., stan grudniu) Źródło: dane GUS	307
Tabela 112 - Produkcja energii [GWh/rok] w powiatach województwa opolskiego	339
Tabela 113 - Potencjał techniczny biomasy – grunty niezagospodarowane rolniczo.....	341
Tabela 114 - Potencjał techniczny biomasy – użytki zielone	341
Tabela 115- Potencjał techniczny biomasy – słoma	342
Tabela 116 - Elektrownie biogazowe w województwie opolskim [URE] Grudzień 2021 r.	343
Tabela 117 - Istniejące elektrownie wodne w województwie opolskim	346
Tabela 118 - Istniejące elektrownie wiatrowe województwie opolskim	348
Tabela 119 - Istniejące elektrownie oparte na energii promieniowania słonecznego województwie opolskim	352
Tabela 120 - Wnioski o opinie i uzgodnienia skierowane do RDOŚ, w toku procedury związanej z uzyskaniem decyzji środowiskowej dla farm fotowoltaicznych (farmy o powierzchni pow. 1ha lub 0,5 ha na obszarach objętych obszarowymi formami ochrony przyrody).....	353
Tabela 121 - Zakres temperatur zasobów geotermalnych województwa opolskiego.....	354
Tabela 122 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	358
Tabela 123 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	359
Tabela 124 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	360
Tabela 125 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	362
Tabela 126 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	363
Tabela 127 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	364
Tabela 128 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	365
Tabela 129 - Udział wartości dodanej brutto rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w wartości dodanej brutto ogółem Źródło: GUS.....	366
Tabela 130 - Pracujący w rolnictwie Źródło: GUS.....	367
Tabela 131 - Udział pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w pracujących ogółem Źródło: Dane GUS	369
Tabela 132 - Udział pracujących w produkcji artykułów spożywczych w pracujących ogółem Źródło: Dane GUS.....	369
Tabela 133 - Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w poszczególnych naborach w woj. opolskim. Źródło: Opolski Oddział Regionalny Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.....	388

Tabela 134 - Zasięgi przestrzenne spójności środowiskowej dla określonych typów struktur środowiskowych w województwie opolskim.....	423
Tabela 135 - Liczba sprzedanych ha objętych statusem SSE w woj. opolskim (narastająco).....	433
Tabela 136 - Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich	438
Tabela 137 - Ilość gospodarstw agroturystycznych w woj. opolskim w podziale na powiaty Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021.....	447
Tabela 138 - oferty zajęć prowadzonych w rekomendowanych zagrodach edukacyjnych w województwie opolskim Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021	448
Tabela 139 - Ilość winnic w woj. opolskim w podziale na powiaty Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych działu Rozwoju Obszarów Wiejskich OODR 2021	449

Spis wykresów

Wykres 1 - Wskaźniki środowiska przyrodniczego.....	27
Wykres 2 - Produkcja sprzedana przemysłu w województwie opolskim w 2018 roku wg wybranych działów PKD 2007 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	42
Wykres 3 - Struktura powierzchni zasiewów w woj. opolskim, w % (stan w czerwcu 2018 r.) Źródło: [53].....	44
Wykres 4 - Pozwolenia na pracę dla cudzoziemców w woj. opolskim w latach 2015–2019 Źródło. opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.....	49
Wykres 5 - Zamiar powierzenia pracy cudzoziemcom w woj. opolskim w latach 2015–2019 Źródło. opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.....	49
Wykres 6 - Środowisko przedsiębiorczości – wybrane wskaźniki (1) Źródło: GUS.....	51
Wykres 7 - Środowisko przedsiębiorczości – wybrane wskaźniki (2) Źródło: GUS.....	52
Wykres 8 - Wskaźniki środowiska innowacji Źródło GUS.....	54
Wykres 9 - Liczba ludności w 2018 r. i 2021 r. wg województw oraz zmiana 2021/2018 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	61
Wykres 10 - Liczba ludności (wg stanu w dniu 31 grudnia) w woj. opolskim Źródło: [72].....	62
Wykres 11 - Saldo migracji stałej ogółem na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim wg powiatów w latach 2018-2021 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	64
Wykres 12 - Wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce i wg województw w latach 2018 i 2021 oraz zmiana 2021/2018 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	65
Wykres 13 - Indeks starości (wg stanu na dzień 31 grudnia) w woj. opolskim w latach 2010-2021 Źródło: [72].....	65
Wykres 14 - Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w woj. opolskim w 2020 r.	66
Wykres 15 - wskaźniki dot. społeczeństwa informacyjnego Źródło: Opracowano na podstawie: [72, 73, 74, 75].....	68
Wykres 16 - Liczba imprez artystyczno-rozrywkowych i sportowych (organizacja imprez masowych) oraz uczestników imprez w woj. opolskim w latach 2018-2021 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS.....	72
Wykres 17 - Liczba imprez organizowanych w ramach działalności centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic oraz uczestników tych imprez w woj. opolskim w latach 2018-2021 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS.....	72
Wykres 18 - Dynamika PKB ogółem w latach 2010-2020, rok poprzedni = 100 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS75	
Wykres 19 - PKB per capita w cenach bieżących w latach 2010-2020 oraz dynamika PKB per capita, rok poprzedni = 100 Źródło: opracowano na podstawie danych GUS.....	75
Wykres 20 - Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury wg rodzajów działalności w latach 2012- kwiecień 2022 w woj. Opolskim Źródło: [72].....	76
Wykres 21 - Podmiotu gospodarki narodowej w woj. opolskim i w m. Opolu wg stanu w dniu 31 grudnia w latach 2010-2021 Źródło: [72].....	78
Wykres 22 - Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD (wg stanu na dzień 31 grudnia) w woj. opolskim w latach 2010 i 2021 Źródło: [72].....	79
Wykres 23 - Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem w Polsce i woj. opolskim w latach 2010-2021 Źródło: [72].....	80
Wykres 24 - Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w Polsce i woj. opolskim w latach 2010-2020 Źródło: [72].....	81
Wykres 25 - Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-I kwartał 2022 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	85
Wykres 26 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-2021 Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	85
Wykres 27 - Kierunki wykorzystania powierzchni geodezyjnej obszarów wiejskich według województw Stan w dniu 1 stycznia 2022 r. Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.	94
Wykres 28 - Saldo migracji ogółem na pobyt stały i ubytek naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.	97
Wykres 29 - Ruch naturalny na obszarach wiejskich województwa opolskiego. Źródło: dane GUS.	97
Wykres 30 – Saldo migracji na pobyt stały na obszarach wiejskich województwa opolskiego Źródło: dane GUS.	101
Wykres 31 - Udział ludności w wieku 0-14 lat oraz 65 lat i więcej w ludności wiejskiej województwa opolskiego. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.....	103
Wykres 32 - Struktura ludności na obszarach wiejskich województwa opolskiego według ekonomicznych grup wieku. Stan w dniu 31 grudnia. Źródło: dane GUS.	107
Wykres 33 - Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich województwa opolskiego. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	107
Wykres 34 - Odsetek ludności według wybranych poziomów wykształcenia na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.	110
Wykres 35 - Struktura gospodarstw domowych na obszarach wiejskich według liczby osób w gospodarstwie domowym Źródło: dane GUS.	113
Wykres 36 - Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.....	116
Wykres 37 - Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich Źródło: dane GUS.	117
Wykres 38 - Struktura pracujących ^a na obszarach wiejskich według rodzajów działalności i powiatów w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	121
Wykres 39 - Struktura podmiotów gospodarki narodowej ^a a zarejestrowanych w rejestrze REGON na obszarach wiejskich województwa opolskiego według sekcji PKD 2007 Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	124
Wykres 40 - Bezrobotni zamieszkali na wsi według powiatów. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	126
Wykres 41 - Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wieku. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.	128

Wykres 42 - Struktura zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi według poziomu wykształcenia. Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	129
Wykres 43 - Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy Stan w dniu 31 grudnia Źródło: dane GUS.....	129
Wykres 44 - Wykres 45 Przeciętne miesięczne dochody rozporządalne i do dyspozycji oraz wydatki per capita (w zł) Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.....	133
Wykres 45 - Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w województwie opolskim Źródło: dane GUS.....	214
Wykres 46 - Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	214
Wykres 47 -Struktura liczby gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności rolniczej i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	216
Wykres 48 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ogółem według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	218
Wykres 49 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą) według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	219
Wykres 50 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	219
Wykres 51 - Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą według województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	220
Wykres 52 - Udział powierzchni rzepaku i rzepiku w powierzchni zasiewów ogółem w gospodarstwach rolnych według województw Źródło: dane GUS.....	222
Wykres 53 - Powierzchnia głównych upraw rolnych w województwie opolskim – Polska=100 Źródło: dane GUS.....	223
Wykres 54 - Struktura liczby pracujących w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.....	228
Wykres 55 - Struktura liczby pracujących w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.....	229
Wykres 56 - Struktura rodzinnej siły roboczej według kategorii osób i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.....	230
Wykres 57 - Struktura rodzinnej siły roboczej według kategorii osób i powiatów w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.....	230
Wykres 58 - Struktura rodzinnej siły roboczej według rocznego wymiaru czasu pracy i województw w roku gospodarczym 2019/2020 Źródło: dane GUS.....	231
Wykres 59 - Struktura użytkowników gospodarstw rolnych według grup wieku i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	232
Wykres 60 - Struktura użytkowników gospodarstw rolnych według grup wieku i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	232
Wykres 61 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i płci w województwie opolskim w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	233
Wykres 62 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	234
Wykres 63 - Struktura kierujących gospodarstwami rolnymi według poziomu wykształcenia i powiatów w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	235
Wykres 64 - Struktura ciągników według mocy silnika i województw w 2020 r. Źródło: dane GUS.....	240
Wykres 65 - Liczba i powierzchnia użytków rolnych gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2004-2020. Źródło: Opracowanie na podstawie: dane o rolnictwie ekologicznym. IJHAR-S. https://www.gov.pl/web/ijhars	251
Wykres 66 - Źródła emisji gazów cieplarnianych z polskiego rolnictwa w 2018 r. Źródło: opracowanie na podstawie: Emisje gazów cieplarnianych (GHG) z rolnictwa. https://www.gov.pl/web/rolnictwo/emisje-gazow-cieplarnianych-ghg-z-rolnictwa	254
Wykres 67 - Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem.....	257
Wykres 68 - Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych [%] w latach 2016 – 2020.....	258
Wykres 69 - Dynamika globalnej produkcji rolniczej (ceny stałe) w 2010 r. oraz latach 2016-2020 dla województwa opolskiego na tle kraju. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	261
Wykres 70 - Globalna produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (w cenach stałych) województwa opolskiego na tle kraju i innych województw w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	264
Wykres 71 - Struktura towarowej produkcji rolniczej dla województwa opolskiego w 2010 r. oraz latach 2016-2020 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	266
Wykres 72 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2010 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powszechnego Spisu Rolnego.....	276
Wykres 73 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2016 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	276
Wykres 74 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2017 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	277
Wykres 75 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2018 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	278
Wykres 76 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2019 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	278
Wykres 77 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2020 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powszechnego Spisu Rolnego.....	279

Wykres 78 - Procentowy udział poszczególnych zasiewów głównych upraw rolniczych w ogólnej strukturze zasiewów województwa opolskiego w 2021 roku Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	280
Wykres 79 - Udział województwa opolskiego w krajowych zbiorach zbóż w 2010 roku oraz w latach 2017 – 2021 (dane w %) Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	281
Wykres 80 - Struktura zbiorów i plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2021 roku (dt/ha) Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	281
Wykres 81 - Plony rzepaku i rzepiku w 2010 roku oraz w latach 2017-2021 (dt/ha). Źródło: dane GUS.....	285
Wykres 82 - Zbiory i plony roślin strączkowych w 2010 r. oraz w latach 2017-2021.....	288
Wykres 83 - Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w województwie opolskim za lata 2017- 2021 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	290
Wykres 84 - Plony warzyw gruntowych w województwie opolskim za lata 2017 – 2021 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	292
Wykres 85 - Zbiory warzyw w województwie opolskim za lata 2017 – 2021 (dt). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	293
Wykres 86 - Zbiory warzyw gruntowych w 2017 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	295
Wykres 87 - Zbiory warzyw gruntowych w 2018 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	296
Wykres 88 - Zbiory warzyw gruntowych w 2019 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	296
Wykres 89 - Zbiory warzyw gruntowych w 2020 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	297
Wykres 90 - Zbiory warzyw gruntowych w 2021 roku (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	297
Wykres 91 - Powierzchnia drzew owocowych w ha w województwie Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	299
Wykres 92 - Plony wybranych owoców z 1 ha drzew owocowych w województwie Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	300
Wykres 93 - Zbiory wybranych owoców z drzew owocowych w województwie opolskim Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	301
Wykres 94 - Powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	303
Wykres 95 - Plony upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	305
Wykres 96 - Zbiory upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	306
Wykres 97 - Udział województwa opolskiego w krajowym pogłowiu zwierząt gospodarskich (%). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	310
Wykres 98 - Rynek mleka Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	311
Wykres 99 - Rynek żywca rzeźnego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	311
Wykres 100 – Produkcja żywca rzeźnego wołowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	312
Wykres 101 - Produkcja żywca rzeźnego cielęcego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	312
Wykres 102 - Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	313
Wykres 103 - Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	313
Wykres 104 - Produkcja żywca rzeźnego baraniego o Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	314
Wykres 105 - Rynek jaj Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	314
Wykres 106 - Rynek wełny Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	315
Wykres 107 - Rynek zbóż Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	315
Wykres 108 - Produkcja zbóż podstawowych z mieszankami Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	316
Wykres 109 - Produkcja zbóż podstawowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	316
Wykres 110 - Produkcja pszenicy Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	317
Wykres 111 - Produkcja żyta Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	317
Wykres 112 - Produkcja jęczmienia Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	318
Wykres 113 - Produkcja owsa Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	318
Wykres 114 - Produkcja pszenżyta Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	319
Wykres 115 - Produkcja mieszanek zbożowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	319
Wykres 116 - Produkcja kukurydzy na ziarno Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	320
Wykres 117 - Rynek rzepaku i roślin oleistych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	320
Wykres 118 - Produkcja roślin oleistych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	321
Wykres 119 - Produkcja ziaren słonecznika Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	321
Wykres 120 - Rynek ziemniaków Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	322
Wykres 121 - Rynek buraka cukrowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	322
Wykres 122 - Rynek warzyw gruntowych. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	323
Wykres 123 - Produkcja owoców jagodowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	323
Wykres 124 - Rynek roślin strączkowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	324
Wykres 125 - Rynek pasz potencjalnie towarowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	325
Wykres 126 - Produkcja z pastwisk trwałych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	325
Wykres 127 - Produkcja kukurydzy na zielonkę Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	326
Wykres 128 - Rynek tytoniu w 2019 r. dla ogółem i gosp. indywidualnych. Źródło: Bank Danych Lokalnych.	326
Wykres 129 - Rynek maku, gorczycy, soi i innych na zbiór ziarna Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	327
Wykres 130 - Przeciętne ceny skupu pszenicy Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	328
Wykres 131 - Przeciętne ceny skupu ziemniaków Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	329
Wykres 132 - Przeciętne ceny skupu buraków cukrowych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	329
Wykres 133 - Przeciętne ceny skupu owsa i mieszanki zbożowej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	330
Wykres 134 - Przeciętne ceny skupu rzepaku i rzepiku przemysłowego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	330

Wykres 135 - Przeciętne ceny skupu liści tytoniu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	331
Wykres 136 - Przeciętne ceny skupu mleka krowiego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	331
Wykres 137 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego bydła Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	332
Wykres 138 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego cieląt w wadze żywej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	332
Wykres 139 - Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego trzody chlewnej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	333
Wykres 140 - Przeciętne ceny skupu jaj kurzych spożywczych Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	333
Wykres 141 - Przeciętne ceny detaliczne mocznika nawozowego 46%N Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	334
Wykres 142 - Przeciętne ceny detaliczne superfosfatu granulowanego Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	334
Wykres 143 - Przeciętne ceny detaliczne soli potasowej Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	335
Wykres 144 - Przeciętne ceny detaliczne polifoski Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	335
Wykres 145 - Przeciętne ceny fosforanu amonu Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	336
Wykres 146 - Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla bydła Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS	336
Wykres 147 - Przeciętne ceny mieszanki paszowej dla tuczników Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS ...	337
Wykres 148 - Liczba zainstalowanych elektrowni wodnych w powiatach województwa opolskiego. Stan na 2021 rok	346
Wykres 149 - Moce zainstalowane MEW działających w województwie opolskim	347

Spis rysunków

Rysunek 1 - Główne cele produkcji ekologicznej w rolnictwie. Źródło: opracowano na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz. U. L 150 z 14.06.2018 r.) oraz wydane na jego podstawie delegowane i wykonawcze akty UE.	250
Rysunek 2 - Najważniejsze działania stosowane w rolnictwie ekologicznym sprzyjające ochronie wód. Źródło: opracowano na podstawie: Śarapatka B. i in. (2012). Rolnictwo ekologiczne w praktyce. Warszawa-Falenty, Wydawnictwo ITP.....	253
Rysunek 3 - Wsparcie na tworzenie krótkich łańcuchów dostaw. Źródło: Portal Województwa Lubuskiego, Wsparcie na tworzenie krótkich łańcuchów dostaw, Małgorzata Tramś-Zielińska, 2021 r.....	382

Bibliografia

- [1] *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego 2018. Tekst zmiany planu*, Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole, kwiecień 2019 r.;
- [2] B. Solga, Migracje zagraniczne mieszkańców województwa opolskiego w latach 1990-2015 [w:] „Rocznik Ziem Zachodnich” nr 1, 2017 r., <https://rocznikziemzachodnich.pl/rzz/article/view/174/116>;
- [3] R. Jończy, *Wyludnienie, zatrudnienie i migracje na obszarach wiejskich województwa opolskiego*, Raport niepublikowany wykonany na zlecenie WUP w Opolu, Opole 2016 r.;
- [4] A. Bukowski, M. Piotrowski, M. Thlon, i in. *Analiza przewidywanych konsekwencji sytuacji demograficznej w relacji do systemu społeczno-gospodarczego i układu przestrzennego badanych obszarów. Określenie scenariuszy rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego do 2030 roku. Raport cząstkowy II*, https://www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2018/09/Raport-cz%C4%85stkowy-II-opolskie_19_02_2020-OSTATECZNY.pdf;
- [5] Magda I., Brzeziński M., Chłoń-Domińczak A., Kotowska I. E., Myck M., Najsztub M., Tyrowicz J., *Rodzina 500+ – ocena programu i propozycje zmian*, raport opracowany został przez zespół ekspertów z Instytutu Badań Strukturalnych (IBS), Centrum Analiz Ekonomicznych CenEA, GRAPE, Szkoły Głównej Handlowej i Uniwersytetu Warszawskiego, 2019 r.;
- [6] *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa opolskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole grudzień 2018 r.;
- [7] „Drenaż mózgow” czyli migracje potencjału intelektualnego, PARP Grupa PFR i System Rad ds. kompetencji, Warszawa 2019 r.;
- [8] *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2018–2019*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2019 r.;
- [9] *Identyfikacja potencjałów i barier JST w województwie opolskim oraz działań na przyszłość – opinia gmin i powiatów*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, Opolskie Obserwatorium Terytorialne, Opole 2018 r.;
- [10] *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w Polsce w 2018 roku. Wyniki Badania spójności społecznej 2018*, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/regionalne-zroznicowanie-jakosci-zycia-w-polsce-w-2018-roku-wyniki-badania-spojnosci-spoecznej-2018,31,1.html>;
- [11] *Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, stan na 31 grudnia 2018 r., Opole, marzec 2019 r.;
- [12] *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Samorząd Województwa Opolskiego, Opole 2012 r.;
- [13] *Ludność w województwie opolskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2013 r.;
- [14] *Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015 r.;
- [15] Maj J., *Zarządzanie różnorodnością i społeczna odpowiedzialność w przedsiębiorstwach*, Politechnika Opolska, Opole 2017 r.;
- [16] Maj J., Kubiciel-Lodzińska S., *Wielokulturowość w przedsiębiorstwach w Polsce. Zatrudnianie cudzoziemców w polskich przedsiębiorstwach*, Politechnika Opolska, Opole 2018 r.;
- [17] Filipowicz M., *Pracownicy ukraińscy na regionalnym rynku pracy. Studium społeczno-ekonomiczne*, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Opole 2020 r.;
- [18] *Bieguny wzrostu województwa opolskiego*, W. Dziemianowicz, A. Dąbrowska (red.), Instytut Rozwoju Miast i Geoprofit, Kraków–Warszawa 2016 r.;
- [19] *Strategia Rozwoju Opola do 2030 r.*, Załącznik do uchwały nr XVI/282/19 Rady Miasta Opola z dnia 29 sierpnia 2019 r.;
- [20] *Potencjał miast średnich w Polsce dla lokalizacji inwestycji BPO/SSC/IT/R&D. Analiza, ocena, rekomendacje*, Warszawa 2019 r.;
- [21] Dziemianowicz W., Cybulska M., Jurkiewicz I., Wawrzyszak A., *Diagnoza strategiczna województwa opolskiego*, Geoprofit, Warszawa, grudzień 2018 r.;
- [22] Stępnia M., Wiśniewski R., Goliszek S. (2017), *Dostępność do usług publicznych*, RepOD, <http://dx.doi.org/10.18150/repod.3374192>;

- [23] *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2018 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019 r.;
- [24] Heffner K., Solga B., Soldra-Gwiżdż T., Gibas P., Gwiżdż O., Wieczorek R., *Analiza powiązań społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w województwie opolskim oraz prognoza wskaźników dla nich istotnych w perspektywie do 2030 roku*, ekspertyza na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski w Opolu, Opole 2018 r.;
- [25] *Priorytety dla regionalnej polityki zdrowotnej dla województwa opolskiego (na okres od dnia 1 września 2018 r. do 31 lipca 2020 r.)*, Wojewoda Opolski A. Czubak, Opole, luty 2019 r.;
- [26] *Raport: System ochrony zdrowia w Polsce – stan obecny i pożądane kierunki zmian*, Informacja o wynikach kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, Departament Zdrowia, Warszawa 2019 r.;
- [27] *Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2018 r.;
- [28] Drygas W., Gajewska M., Zdrojewski T., *Niedostateczny poziom aktywności fizycznej w Polsce jako zagrożenie i wyzwanie dla zdrowia publicznego. Raport Komitetu Zdrowia Publicznego Polskiej Akademii Nauk, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2021 r.*;
- [29] Chmielewski T., Fiecek B., Matuszewska R. i in., *Badanie i ocena wpływu klimatu na stan zdrowia oraz wypracowanie działań związanych z adaptacją do jego zmian. Raport końcowy zawierający trendy i prognozy umieralności i chorobowości z powodu chorób klimatozależnych, a także wnioski i rekomendacje dla jednostek systemu ochrony zdrowia w zakresie adaptacji do zmian klimatu*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, grudzień 2020 r.;
- [30] *Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025*, załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r., Dz. U. z 2021 poz. 642;
- [31] Czerw A., Dzielnicka E., Głomska M., i in., *Analiza społeczno-gospodarcza wraz z diagnozą obszarów interwencji EFS*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa, grudzień 2020 r.;
- [32] *Strategia Ochrony Zdrowia dla Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*, załącznik do Uchwały nr 4487/2013 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 23 grudnia 2013 r.;
- [33] *Mapy potrzeb zdrowotnych*, <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/>;
- [34] *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2018 r.*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Opole, czerwiec 2019 r.;
- [35] *Analiza regionalna dotycząca potrzeb i problemów włączenia społecznego – Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej RPO WO 2014–2020*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, luty 2020 r.;
- [36] *Stan środowiska w województwie opolskim: Raport 2020*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Opolu, Opole 2020 r.;
- [37] *Wyniki pomiarów uzyskanych w 2018 roku na stacjach monitoringu jakości powietrza w województwie opolskim*, http://www.opole.pios.gov.pl/wms/Pliki/2019/Wyniki_pomiarow_jakosci_powietrza_2018.pdf;
- [38] *Roczna ocena jakości powietrza w województwie opolskim. Raport wojewódzki za rok 2018*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Opole, kwiecień 2019 r.;
- [39] Kęпка K., Ziomek J., *Badanie świadomości i zachowań ekologicznych mieszkańców Polski: Raport z badania trackingowego*, Opracowane dla Ministerstwa Klimatu i Środowiska przez PBS Sp. z o.o. i BR Spółka z o.o., Pomiar: październik 2020 r.;
- [40] *Badanie świadomości społecznej problemu niskiej emisji w ramach realizacji Projektu LIFE pn.: „Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego”*: ETAP I. Analiza ex-ante, Wykonawca: Grupa BST, 2021 r.;
- [41] *Polacy wobec zmian klimatu*, komunikat z badań nr 158/2018, CBOS, listopad 2018 r.;
- [42] *Polityka ekologiczna państwa 2030*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2019 r.;
- [43] *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2019*, GUS, Warszawa 2019 r.;
- [44] *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2019*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2019 r.;
- [45] *Budownictwo mieszkaniowe w województwie opolskim w 2018 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu 10.07.2019 r.;

- [46] *Ocena jakości wody na terenie województwa opolskiego za rok 2019*, Opolski Państwowy Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2020 r.;
- [47] *Program Interreg Czechy-Polska 2021-2027*, Wersja 3, maj 2021 r.;
- [48] *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 r. Wyniki Badania spójności społecznej 2018*, Główny Urząd Statystyczny, 31.01.2019 r.;
- [49] *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2017 r.;
- [50] *Obiekty lekkoatletyczne w Polsce. Inwentaryzacja Bazy Sportowej*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, maj 2017 r.;
- [51] Brodzicki T., Ciołek D., Szlachta J., *Produkt krajowy brutto w powiatach województwa opolskiego – wnioski dla polityki regionalnej województwa*, Ekspertyza na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Instytut Rozwoju, Sopot 2018 r.;
- [52] Stanny M., Rosner A., Komorowski Ł., *Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap III Struktury społeczno-gospodarcze, ich przestrzenne zróżnicowanie i dynamika*, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa 2018 r.;
- [53] *Rolnictwo w województwie opolskim w 2018 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2019 r.;
- [54] *Rocznik statystyczny województwa opolskiego*, Urząd statystyczny w Opolu, Opole 2017 r.;
- [55] *Rocznik Statystyczny Leśnictwa 2020*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2020 r.;
- [56] *Województwo opolskie – stan i trendy rozwojowe. Raport za okres 2008-2015*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2017 r.;
- [57] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, czerwiec 2018 r.;
- [58] Gierańczyk W., *Zezwolenia na pracę cudzoziemców w Polsce w 2017 r.*, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2018 r.;
- [59] Wyszowska D. i in., *Gospodarka senioralna w Polsce – stan i metody pomiaru*. Aneks 1 i Aneks 2, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018 r.;
- [60] *Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (projekt)*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa, kwiecień 2021 r.;
- [61] Górny A., Kaczmarczyk P., Szulecka M., i in., *Imigranci w Polsce w kontekście uproszczonej procedury zatrudniania cudzoziemców*, Warszawa 2018 r.;
- [62] Kubiciel-Lodzińska S., Maj J., Bębenek P., *Przedsiębiorczość imigrantów przewagą konkurencyjną województwa opolskiego*, Politechnika Opolska Opole 2018 r.;
- [63] G. Maliszewski, A. Berent, Ł. Buczek, A. Pulnar, *Indeks millennium 2019. Potencjał Innowacyjności Regionów*, Millennium Bank, <https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/27565853/Indeks+Millennium+2019.pdf>;
- [64] *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego 2030, Opolskie – inteligentnie tworzymy przyszłość*, Załącznik do Uchwały Nr 5624/2021 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 4 października 2021 roku, Opole 2021 r.;
- [65] Borowicz A., Kostyra M., Dzierżanowski M., i in., *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2016 r.;
- [66] H. Godlewska-Majkowska, T. Pilewicz, D. Turek, i in., *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo opolskie*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2017 r.;
- [67] J. Szlachta, A. Buła, K. Bedrunka, *Efekty wdrażania europejskiej polityki spójności w województwie opolskim w latach 2014–2020 w wymiarze gospodarczo-społecznym i instytucjonalnym. Doświadczenia, wnioski i rekomendacje*, Reflection papers numer 4 KPZK PAN, Warszawa-Opole 2022 r.
- [68] European quality of government index, https://ec.europa.eu/regional_policy/mapap/ps/qog/qog_2021.html;
- [69] B. Barański, J. Białek, T. chałupa, i in., *Sprawozdanie z realizacji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2030 roku. Sprawozdanie za rok 2020 (za okres 01.10.2019 – 31.12.2020)*, <https://www.gov.pl/attachment/9a674f46-34c5-4416-8839-d44974fbf32d>;

- [70] *Analiza sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2020 roku. 2020 Raport roczny*, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Wydział Obserwatorium Rynku Pracy,
<https://wupopole.praca.gov.pl/documents/75476/12153113/Analiza%202020/a4d862ce-ba55-4753-a2f0-10e3dc8eda13?t=1622620642562>;
- [71] *Synteza wyników badań ewaluacyjnych dotyczących skutków epidemii COVID-19 oraz mitygacji skutków tego zjawisk*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2021 r.;
- [72] *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego 2022*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2022 r.;
- [73] *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa-Szczecin 2019 r.;
- [74] *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2020 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa-Szczecin 2020 r.;
- [75] *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa-Szczecin 2021 r.;
- [76] K. Minkner, A. Drosik, B. Maziarz: *Analiza w zakresie interwencji edukacyjnych określonych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Opolskiego 2021-2027*, Opole 2020 r.;
- [77] *Raport końcowy – projekt. Ocena wsparcia w zakresie edukacji w ramach RPO WO 2014-2020 oraz analiza aspiracji edukacyjno-zawodowych uczniów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych*, EVALU Sp. z o.o., Opole czerwiec 2022 r.;
- [78] P. Laskowicz: *Sektor turystyczny w obliczu kryzysu spowodowanego wybuchem pandemii COVID-19*, Uniwersytet Gdański, Progress. Journal of Young Reserchers 9-10/2021, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/Progress/article/view/6496/5707>;
- [79] *Turystyka w województwie opolskim w 2020 r.* Urząd Statystyczny w Opolu, maj 2021 r.;
- [80] *Efekty wsparcia konkurencyjności, innowacyjności i internacjonalizacji MŚP i rozwój potencjału jednostek naukowo-badawczych w województwie opolskim w perspektywie 2014-2020. RAPORT KOŃCOWY*, Bluehill, Opole, październik 2021 r.;
- [81] *Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w Polsce w pierwszym kwartale 2021 r.*, Informacje sygnałne, Główny Urząd statystyczny, 10.06.2021 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/wplyw-epidemii-covid-19-na-wybrane-elementy-ryнку-pracy-w-polsce-w-pierwszym-kwartale-2021-r-4,5.html>;
- [82] *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – IV kwartał 2020 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2020 r.;
- [83] *Koronawirus wywołał boom na paczkomaty. InPost przyspieszył wprowadzenie weekendowych dostaw*, <https://forsal.pl/artykuly/1459717.koronawirus-wywoal-boom-na-paczkomaty-weekendowe-dostawy-inpost.html>;
- [84] *Samoobsługowa Żabka już działa. Sklepy bez kasjerów*, https://biznes.radiozet.pl/News/Sa_mooobsługowa-Zabka-juz-dziala.-Sklepy-bez-kasjerow;
- [85] *OLX Praca, Prognozy na przyszłość, Know how 2021 perspektywa pracowników*, <https://olx.fra1.digitaloceanspaces.com/postfiles/mYCBKqhesegFUahMsvr7nFc5VFK7I1u1tvouvhGK.pdf>;
- [86] *Wpływ Pandemii Covid-19 na rynek pracy – memorandum ZPP*, <https://zpp.net.pl/wplyw-pandemii-covid-19-na-rynek-pracy-memorandum-zpp/>;
- [87] *Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w województwie opolskim w III kwartale 2020 r., informacje sygnałne, Urząd statystyczny w Opolu, 5.03.2021 r.*, <https://opole.stat.gov.pl/dla-mediow/informacje-prasowe/wplyw-epidemii-covid-19-na-wybrane-elementy-ryнку-pracy-w-wojewodztwie-opolskim-w-iii-kwartale-2020-r-58,1.html>
- [88] *Raport z badania. Wpływ epidemii Covid-19 na rynek pracy w województwie opolskim*, opracowany przez Pracownię badań Społecznych „Sondaż” na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, Opole 2020 r., <https://oorp.pl/images/wplyw-epidemii-covid-19-na-opolski-rynek-pracy.pdf>;
- [89] *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2021;
- [90] *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2021;
- [91] *Dochód do dyspozycji. Pojęcia stosowane w statystyce publicznej*, Główny Urząd Statystyczny, https://stat.gov.pl/metainformacje/slovník-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/62,po_jecie.html?pdf=1